ئۆرووپاییەک لە وڵاتی کورداندا

نەسرین قاسملوو

وەرگێڕ: ناهید حسێنی

کوردستان ٢٠١٤

ناوی کتێب:	**ئورووپاییەک لە وڵاتی کوردانا**
نووسینی:	**نەسرین قاسملوو**
وەرگێڕ:	**ناهید حسێنی**
گرافیک و دیزاین:	**هۆزان**
نۆرەی چاپ:	**یەکەم ٢٠١٤**
تیراژ:	**١٠٠٠ دانە**
چاپخانە:	**سەردەم**
نرخ:	**٧٠٠٠ دینار**

لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی (١٦٩٥)ی

ساڵی ٢٠١٤ی دراوەتێ

سپاس و پێزانین

سپاسی هاورێم خاتوو ژوولیێت مانس «Juliette Mince» دەکەم کە ئەرکی چاپی ئەم کتێبەی لە ئەستۆ گرت. ئەو خاتوونە بە بەردەوامی لە ڕەوتی نووسینی ئەم کتێبەدا هاوکاریی کردم و بە بێ یارمەتیی ئەو، ئەم کتێبە هەرگیز بەم شێوەیە کە دەیبینن، چاپ نەدەبوو.

هەروەها ئەمەکداریی خۆم بۆ بەڕێز ژرار شالێیان «Gerard Chalian» دەردەبڕم کە سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان، شێلگیرانە هانیدام بۆ نووسین و بەردەوام بوونم لە نووسینی ئەم کتێبە.

نووسەر

پێشکەشە بە

ئەم کتێبە پێشـــکەش دەکەم بە هەموو منداڵەکانمان، نەوەکانمان و بە هەموو بنەماڵە کوردەکانمان و هەروەها بە هەموو هاوڕێیانی ئێرانیمـــان، کورد و غەیری کورد و هیوادارم بەشـــێک لە مێژووی خۆیانی تێدا بەدی بکەن.

نووسەر

ناوەرۆک

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری ٨
پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی ١٢
پێشەکیی نووسەر ١٥
ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک ٢٠
ئورووپاییەک لە وڵاتی کوردانداا ٣٢
پاشکۆ ٣٨٦

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری

تۆ کە ڕۆژانە مێشکت بەبیستنی خەبەرەکان و وێنەکانی خولّقاندنی جینایەت بەدەستی ئەو جینایەتکارانەی، سەودای مەرگ و خوێن بژیوی ژیانیانە، بۆمباران دەکرێ، ئەسەدی کوندەپەپوو دەبینی کە وڵاتێکی خاپوور کردووە و بە هەزاران منداڵی لەژێر وێرانەکاندا بێ‌گیان کردووەو لە کۆشکەکەی خۆیدا سەرخۆشانە بەسەر ئەو وڵاتە کاولکراوەدا دەخوێنێ، کاتێک بیر لە حاڵی ئەو کچۆڵە قوتابییە منداڵکارانەی نیجریە دەکەیتەوە کە دڕندەکانی بوکۆحەرام لە قوتابخانەکاندا وەکوو دیل ڕەپێچیاندان و لەگەڵ خۆیان بردیانن، یان خەلافەتی ئیسلامیی سوننی چ ڕۆژە ڕەشییەکیان بۆ ژن و منداڵی ئێزدییەکانی شەنگال پێکهێنا بۆ ئەوەی بە پاداشی ئەم دڕندەییە بەهەشتی بەرینیان بە نسیب بێت و، خەلافەتی ئیسلامیی شیعە لە ئێران لە قوتابخانەکانی ئێران بەپێی بەرنامە کار دەکەن بۆ ئەوەی مێشکی قوتابییەکان لە مرۆڤایەتی بەتاڵ کەنەوە و بیانکەن بە کەرەسەی دەستی خوێناویی خۆیان و، لە زیندانەکاندا وەکوو ئەرکێکی ئاییني کەرامەتی کچان پێش لە ئێعدام کردنیان دەشکێنن بۆ ئەوەی لە ڕۆژی قیامەت ئەو کچانە نەچنە بەهەشت نەکا جێگەی

خۆیـان بەرتەنـگ بێتەوە و دەیان و سـەدان خەبـەری دیکەی لەو چەشنە چرکە بە چرکە بیر و هۆشت داگیر دەکەن. ناحەقت نییە کە لە ژیان و مرۆڤایەتی بێزار و بێهیوا بی.

بـەڵام لایەکی دیکـەی ئەم ژیانە گـەش و ڕەنگینـەی مرۆڤایەتی دەبینی کە چەندە بەرز و درەوشـاوەیە، ئەوانەی لەوپەڕی دونیاوە دەچن بە فریای لێقەوماوانی دەسـتی داعشەکان و بوکۆحەرامەکان بکـەون و لەو ڕێگەیەدا گیانی خۆیان بە سـەخاوەتەوە دەبەخشـن. مرۆڤگەلێکـی خـاوەن ئیرادەی بـەرز کە بە زانیـاری و ئاگاهییەوە ئامادەن هەموو شـتێکی خۆیان بکەنە قوربانـی و گیان بکەنەوە بە گیانی ئەو مرۆڤایەتییەدا کە لەسەرە مەرگدایە.

نموونـەی ئەو مرۆڤانە کە زۆربەشـیان بێ ناو و نیشـانن زۆرن و هـەر ئەوەش هیوامان بـەرز ڕادەگرێ کە مرۆڤایەتی زیندووە، با ئێمەش بۆ بەهێزتر کردنی، ئەرکی مرۆیی خۆمان بەجێ بگەیەنین.

ئێـوە یەکێـک لـەو نموونانە لە کتێبـی «ئوروپاییـەک لە وڵاتی کوردانـدا» دەدۆزنەوە.

نووسـەری ئەم کتێبە و قارەمانەکەشـی خانمـی هێلێن کرۆلیش.. هاوسـەری ڕێبەری شـەهید دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوویە کە لەنێو کوردەکاندا بە نەسـرین خانم ناسـراوە. من سـاڵانێکی دوور و درێـژە لەگـەڵ ئـەو خانمە ئاشـنام و لەو بیـر و بۆچوون و ئەو خۆشەویستییەی کە لەدڵیدایە بۆ کورد ئاگادارم، بێجگە لە پێوەندییە تەلەفۆنییەکانـی کـە لەگەڵ ئەو بەڕێزە هەمە، هـەر کاتێکیش ڕێگەم کەوتۆتە پاریس بە خزمەتی گەیشتووم و گوێم لە قسەکانی گرتووە. هەمیشە دڵی بۆ کورد و بەتایبەت بۆ حیزبی دێموکرات لێ دەدا، بۆیە هەر کات ڕووداوێکی تاڵ لە کوردستان بێتە پێش ئەو نیگەرانە.

بـەڵام ڕاسـتییەکەی هەتـا کتێبەکەیـم نەخوێندبـۆوە، قـەت بـە زەینیشـمدا نەدەهات کە ئەو خانمە ئەوەندە خۆبەخش، بە تەحەمول

و فیداکار بووبێ و لە پێناو خۆشەویستیی کورد و ڕزگاربوونی کورد لە چەنگ ستەم و، وفاداری بە هاوسەرەکەی، ئەو ژیان و بەسەرهاتە تاڵ و پڕ لە کوێرەوەرییەی قبووڵ کردبێ، چونکە قەت باسی ئەم بیرەوەرییە تاڵانە و ئەوەی لەپێناو بیروباوەڕیدا بەسەری هاتووە ناکا، قەت ئەو زەحمەتانەت پێ نافرۆشێتەوەو بە چاوتدا نایانداتەوە.

لە ئاخر سەفەرمدا بۆ پاریس ڕۆژی ٢٢ی مانگی jun (جوون) لە شوێنی نوێنەرایەتیی حیزب لە پاریس میوانم بوو، لە نێوان قسەکانمدا گوتم نەسرین خانم دوای خوێندنەوەی بەسەرهاتەکەت لە کتێبی ئوروﻭپاییەک لە وڵاتی کوردانددا ڕاستیی ئەو ژیانە پڕ لە ژانەت لەپێناو کورد و دوکتور قاسملوومدا بۆ دەرکەوت، بەڵام پێشتر قەت لە دانیشتنەکاندا باسی ئەو ڕووداوانەت نەکردووە، لە وەڵامدا گوتی «جا بۆچی باسم کردبا»، ئەوە ڕێگەی هەڵبژاردەی خۆم بووەو بە زانیاری و شارەزاییەوە هەڵمبژاردووە، چ پێویست بوو لێرەو لەوێ باسی بکەم.

ئەو کتێبە بێجگە لەوەی کە پەردە لەسەر بەشێک لە ڕاستییە شاراوەکانی ژیان و تێکۆشانی نهێنیی دوکتور قاسملوو لە تاران و هێندێک لە کەسایەتییەکانی دیکە لا دەدات، ئیرادەی بەهێزی نەسرین خانم وەک ژنێک بۆ تەحەمولی ئەو هەموو ناتەبایی، هێندێک تێنەگەیشتوویی کەسانیکی دیکە، ژیانە نهێنییەکەی لە ئاوارەییدا بۆ هەموو کەس جێگەی لێ فێربوونە.

نەسرین خانم لە ڕیزی ئەو ژمارە لە هاوسەرانی پێشمەرگەدایە، کە بە درێژایی ساڵانی خەباتی پڕ لە سەروەری و لە هەمانکاتدا پڕ لە خوێن و فرمێسکدا باری قورس و تاقەت پڕووکێنی پێشمەرگایەتییان لەگەڵ هاوسەرەکانیان دابەش کردووە و زۆر جاریش بەشی قورستریان بەرکەوتووە، کە بەو حاڵەش کۆمەڵگە

کەمتــر بــە بارگرانی و زەحمەتە لــە تاقەت بەدەرەکانــی ئەو ژنانە دەزانێ.

نەسرین خانم بەهۆی غەریب بوونی و بێگانە بوونی، زەحمەت و بارگرانییەکەی چەند قات بووە. خۆشــحاڵم کە یەکێک لە هاندەرانی پێداگری نەســرین خانم بووم بۆ نووســینی ســەربردەی ژیانی لە دووتوێی کتێبێکدا.

مستەفا هیجری

پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵلایی مەندوولکانی

ســاڵێک لەمەوبەر، کاتێک کتێبەکەی خاتوو نەسرین قاسملوو، لە ژێر نێــوی «ئورووپاییەک لە وڵاتــی کوردستاندا»، بە زمانی فەرانســەوی لە پاریــس چاپ و بڵاو کرایەوە، بە ســەرنجدان بەوەیکــە بۆخۆم یەکێک لە هاوکارانی ناوبراو لە نووســینەوەی بەسەرهات و بیرەوەرییەکانیدا بووم، ســەرەڕای ئەوەش کە تەندرووســتیم باش نەبوو، بڕیارمدا ئەو کتێبــە وەربگێڕمە ســەر زمانی فارســی بۆئەوەی بکەوێتە بەردەســت هاووڵاتییە فارســەکانم بە هەمــوو نەتەوەکانییەوە و لەم ســۆنگەیەوە هەمــووان ئاگاداری چۆنیەتی ژیانی دوو خەباتکار بن کە هەموو ژیانی خۆیان لە ڕێگای ئازادی و بە تایبەتی ڕزگاریی نەتەوەی کورددا بەخت کرد. هەربۆیەش بابەتەکەم لای خاتوو نەســرین باس کرد. بەڕێزی، بە خۆشــییەوە پێشوازیی لە پێشنیارەکەی من کرد و بەم شێوەیە بوو کە شــانازیی وەرگێڕانی ئەم کتێبە بۆ ســەر زمانی فارسی بە من بەخشرا و ئێســتاش کــە وەرگێڕانەکــەم تەواو کردووە، هەســت بە خۆشــی و شــادومانی دەکەم و لــەو ڕووەوە کە بۆخۆم ماوەی حەوت ســاڵ، لە بەشی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، شانازیی هاوکاریی نەمر دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملووم هەبووە و لە دیدار و کۆبوونەوەکانی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسان، کەسایەتییە فەرهەنگی،

کۆمەڵایەتی و سیاسی و دەسەڵاتدارانی وڵاتە ئوروپاییەکاندا ئامادە بووم و لە نزیکەوە شاهێدی تێگەیشتوویی و لێهاتوویی ئەم پیاوە مەزنەی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد و باوەڕی قووڵی ئەو بە پێکەوە ژیانی نەتەوەکانی ئێران لەسەر بنەمای مافی بەرانبەر لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکدا بووم، بەوپەڕی شانازییەوە، وەرگێڕانی ئەم کتێبە بە ڕۆحی پاکی نەمر، دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، دیپلۆمات و گەورە پیاوی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد پێشکەش دەکەم.

بەڵام سەبارەت بە وەرگێڕانی کتێبی «ئوروپاییەک لە وڵاتی کورداندا» بە پێویستی دەزانم سەرنجی خوێنەرانی بەڕێز بۆ چەند خاڵێک ڕابکێشم:

١. پێشەکیی نووسەر بۆ چاپی فارسیی ئەم کتێبە، لەگەڵ پێشەکییەکەی بۆ چاپە فەرانسەوییەکەی جیاوازیی هەیە کە دەگەڕێتەوە بۆ بڕیاڕی نووسەر سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە هەندێ لە بەشەکاندا.

٢. لە چاپی فارسیی کتێبەکەدا، نووسەر هەندێ هەڵەی وردی نێو چاپە فەرانسەوییەکەی ڕاست کردۆتەوە.

٣. نووسەر پێشەکییەکی بۆ چاپە فارسییەکەی نووسیوە.

لە کۆتاییشدا سپاسی هاوسەرم گوڵناز و منداڵەکانم هەژار و شێلان دەکەم کە سەرەڕای هەموو گرفتەکان، شێلگیرانە بۆ وەرگێڕان و بەردەوامبوونم لەم ئەرکە، هانیان‌دام. هەربۆیەش بەشێوەیەک لە شێوەکان لەم وەرگێڕانەدا بە بەشداریان دەزانم.

خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندولکانی

مامۆستای زمانی کوردی لە ئەنستیتۆی زمان و کولتوورە

ڕۆژهەڵاتییەکان (پاریس)

پاریس ٢٠١٢/٩/٢٧

پێشەکیی نووسەر

خوێنەرانی بەڕێز!

لە ڕێی گێڕانەوەی ژیانی خۆمەوە، ویستم شاهێدی بۆ ژنان و پیاوانێک بدەم کە بە ئیرادەیەکی پتەوەوە لەبەرانبەر نادادپەروەریدا هەستانەوە و بەگژیدا چوون و هەربۆیەش، شیاوی نازناوی شۆڕشگێڕن.

هەڵگرتنی بەرپرسایەتیی نووسینەوەی ژیانی مرۆڤێک، هەردەم هەڵگری ئەو ئەگەرەیە کە مرۆڤ نەتوانێت دەرەقەت وردبینییەکی مێژوویی بێت، چونکە دەبێت هەم سەرنجی پێویست بە ناوەرۆک و پانتاییەکەی بدرێت و هەم لە پێوەندی لەگەڵ ڕووداوەکان و زەمەندا، کورتبێژی هەڵبژێریت. پەرتەوازەیی و ئاڵۆزیی ڕەوتی ژیانی پیاوێک یان ژنێک، کارەکە بە سانایی ناباتە پێشەوە. هەموو ژیانێک وەکوو مووزاییکێکی ڕەنگامەیە و ڕەوتەکەی بە بەردەوامی و بێ وەستان لە ڕێی پێشهاتەکان و ڕووداوە چاوەڕواننەکراوەکانەوە دەپچڕێت و دەرتانی بەردەوامبوونێکی یەک نەوایان نییە. ژیانی من و عەبدولڕەحمانیش پڕ هەوراز و نشێو و تەژی لە ڕەنگە جیاوازەکان بوو.

ئێمێ سێزێر «Amie Cesaire» دەڵێت:»ئەو مرۆڤانەی کە ئامانجیان ڕزگاریی مرۆڤ لە هەرچەشنە کۆت و زنجیرێک بێت، بەلایانەوە هەڵەکردن لە بێهەڵوێستی شایستەترە. ژیانی مرۆڤگەلێکی ئەوتۆ

لــە لمە خزۆکــەکان دەچێت. ئەوان بــۆ مانەوە و ســەقامگیرییان دەبێ خۆڕاگربن. من و عەبدولڕەحمان، هەردووکمان لەســەر لمە خزۆکەکان و لە سووچێکی ئەم گۆی زەوییە لەدایک بووین.

مرۆڤگەلێــک وەکــوو عەبدولڕەحمان کە لە شــێوە ژیانێکی ئاســایی دەردەچــن، دەکەونــە بــەر ســەرنجی وردی لایەنگــران و هەروەهــا ڕکەبەرەکانیــان و کەســایەتی و چالاکییەکانیان لە لایەن ئەو لایەنگر و ڕکەبەرانەوە دەکەوێتە ژێر هاوێنە و هەر گرووپێک بە پێی توانا فیکری و زەینییەکانیــان، ئــەم مرۆڤە هەڵکەوتانە دەنەخشــێنن. هەر گرووپێک بەپێی خواســتی خۆی هەڵسوکەوت دەکات و ئەوەش دەتوانێت بە پێی چلۆنایەتیی خواســتی ئەو گرووپە لەســەر بنەمــای پێداهەڵگوتن و یان ســووک کردن و بچووک کردنەوەی کەســایەتیی بەرانبەریان گۆڕانی بەسەردابێت.

ئــەم وێنایە ســەبارەت بــە عەبدولڕەحمان و دواجــار هەردووکمان، ڕاســت و جێگرە. هەر ئەوەش یەکێک لەو هۆکارانەیە کە بۆ نووســین هانــدەرم بــوو. چونکوو بیرەوەرییــەکان لەگەڵ تێپەڕینــی زەمەن کاڵ دەبنەوە و دەژاکێن و جگە لەوەی لە بیر و زەینی هەندێ لەو کەسانەدا کە لــە جەرگەی ئــەو ڕووداوانەدا ژیــاون دەمێنێتــەوە، چی‌دیکەی لێ نامێنێتــەوە و ئەگەر ئەو ڕووداوانە بە لێکدانەوە و شــرۆڤەی خەڵکانی دیکە بسپێردرێن، ڕەنگە ڕاستییەکان چەواشە و خەوشدار بکرێن.

مەبەســتم لــە گێڕانەوەی ژیانــم ئەوەیە کە خوێنەر لە ڕاســتییەکانی ژیانمان نزیک بکەمەوە. هەوڵمداوە سەبارەت بە کەسایەتیی ڕاستەقینەی عەبدولڕەحمــان بەئینســافەوە هەڵســوکەوت بکــەم و ئــەوەش بــەو مانەیەیە کە نەمویســتووە هەندێ تایبەتمەندیی نەرێنی ئەو بشارمەوە. عەبدولڕەحمان مرۆڤێک بوو، نەک فریشتە و یان بوونەوەرێکی ئاسمانی و ســەروو مرۆیی. ئەوەی لە ژیانی ئەوەدا گرینگە، هەر ئەو شــتەیە کە مــرۆڤ وەکــوو ڕێنوێــن و ڕێگەچارە بۆ بەرەکانی پــاش خۆی بەجێی دەهێڵێــت. گومان لەوەدا نییە کە عەبدولڕەحمان لە زەین و تێگەیشــتنی

هاونیشتمانەکانی خۆیدا ئاڵوگۆڕی دروست کرد و ڕوانگەیانی بە نیسبەت دنیا گۆڕی و هەستی خەباتکاریی و ئۆگریی ژیانی ئازادی لەواندا بەهێزتر و زیندووتر کردەوە و ئەوەش هەمان دەسکەوتە کە وەک میراتێک لەو بەجێما.

لە گێڕانەوەی ژیانمدا، خوێنەر چۆنیەتی ژیانی ئێمە دەدۆزێتەوە، نەک لێکدانەوەیەکی مێژوویی. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، هەبوون ئەو کاتانەش کە شاهێدی تێپەڕینی بەپەلەی ڕەوتی ڕووداوە کۆمەڵایەتییەکان بووم.

لە سەردەمی دەسەڵاتداریی محەممەد ڕەزا پەهلەویدا، بەشداریم لە خەباتی نهێنیدا کردووە و لەو کاتانەشدا کە خەڵکی کورد لەگەڵ سوپای خومەینی شەڕیان دەکرد، لە کوردستان بووم. لە ڕەوتی ئەو دابڕانانەشدا کە لە حیزبی دێموکراتدا ڕوویدا، لەوێ بووم. بەڵام لە نووسینەوەی ژیانمدا ئەو ململانێ نێوخۆییانە ڕەنگیان نەداوەتەوە، لەبەر ئەوەی منیان لەو پرس و گرفتانە دوور ڕاگرتبوو، هەربۆیەش نەمدەتوانی سەبارەت بەو بابەتانە بەدرووستی بۆچوونی خۆم دەربڕم. بەپێچەوانەوە، لە گێڕانەوەی ژیانمدا توانیم لە ڕێی ئەزموونەکانمەوە، باسی ڕۆژەڕەشی و نەهامەتیی ئەو خەڵکانە بکەم کە لەم ناوچەیەدا دەژین و هەروەها بارودۆخی نالەبار و تەژی لە نادادپەروەریی ئەو ژنانەی کە لەگەڵ ئەو دۆخە بەرەوڕوون. لە پێوەندی لەگەڵ پێگەی کۆمەڵایەتیی ژنان لە هەموو وڵاتانی ناوچە، وەک ژنانی ئێرانی، عێراقی، تورک و یان هەر نەتەوەیەکی دیکە و لەوانە، ژنانی کورد، بە ڕاستبێژییەکی بێبەزەییانەوە هەڵوێستم گرتووە و شاهێدیم بۆ بێبایەخیی ژنانی نێو ئەو کۆمەڵگا دژەژنانە، لە ڕوانگەی قورعانەوە، داوە. پێگەی کۆمەڵایەتی و ئەو هەژاریی و نەهامەتییانەی کە ژنان لەگەڵی بەرەوڕوون، بەڕاستی جێگەی بێزارییە.

عەبدولڕەحمان بەقووڵی بڕوای بەوە هەبوو کە شەڕ، چارەسەری کێشەکان نییە و دێر یان زوو دەبێ لە دەوری مێزێک کۆ ببنەوە

و پرسەکان لە ڕێی وتووێژێکی ڕاستگۆیانەوە چارەسەر بکرێن و هەربۆیەش بانگهێشتی کۆماری ئیسلامیی سەبارەت بە دانوستانی قبووڵ کرد. بە پێی بەرنامەی ڕاگەیەندراو، کۆتایی هێنان بە شەڕی نێوان دوو لایەنی دژبەر و هەروەها خودموختاریی کوردستان دەبوو دانووستانی لەسەر کرابا.

عەبدولڕەحمان هەوڵی دەدا ڕێگاچارەیەک بدۆزێتەوە کە ببێتە هۆی هێورتر کردنەوەی ئەو دۆخە نالەبارەی کە خەڵکی کوردی تێدا دەژیا و ڕەنگە هەر ئەم هەوڵ و تێکۆشانانەش بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەکی گونجاو، بووبێتنە هۆی ئەوە کە چاوپۆشی لە هەندێ شت بکا و ئەو خاڵە لەبیربکات کە تێرۆریستەکانی سەر بە ئاخووندەکان، سەرەتا دەست دەکەن بە چەواشەکاری و دواتر هەوڵی لەناوبردن ئەدەن. عەبدولڕەحمان کە بە پێی سرووشتی خۆی لە سیاسەتدا، مرۆڤێکی بیرتیژ و دووربین بوو، پێی وابوو دەتوانێ بیرکردنەوەی مەلاکان بگۆڕێت و هەر ئەو بیرکردنەوەش بە نرخی لەدەستدانی گیانی تەواو بوو. بە کوشتنی عەبدولڕەحمان ڕێژیمی مەلاکان نەیتوانی نەتەوەیەک لە خواستی مافەکانی پاشگەز کاتەوە. ئەوان توانییان مرۆڤێک لەناوبەرن، بەڵام هزر و ئازادی و دیرۆکی ئەو وەکوو ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەکوو خۆی ماوەتەوە.

تا هەنووکە کتێبگەلێکی زۆر سەبارەت بە کوردەکان و کوردستان بڵاو بۆتەوە. هەندێ لەم کتێبانە ناوەرۆکێکی شیاویان هەیە.

پاش کوشتنی عەبدولڕەحمان قاسملوو، گەلێک کتێبی دیکەش چاپ و بڵاو کرانەوە کە یان سەبارەت بە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانن، یان شرۆڤەی کەسایەتیی سکرتێری گشتی ئەم حیزبەیان کردووە. هەر بۆیەش، سەرەڕای ئەوەی زۆرێک لە هاوڕێکانم داوایان لێدەکردم بیرەوەرییەکانم بنووسمەوە، ماوەیەکی زۆر سەبارەت بە نووسینەوەی بیرەوەریگەلێکی ئەوتۆ لە شک و گوماندا بووم. پرسۆک بوون سەبارەت بە ژیانی ژنێکی ئورووپایی کە لەگەڵ

پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی ژیانی هاوبەشـــی پێکهێناوە و مێردەکەی ڕێبەرێکی ناودار بووە، جێی تێگەیشـــتنە. ســـەرەڕای ئەمەش، نووســـینەوەی ئەم بیرەوەرییانە گرێدراوی شرۆڤەی مێژووی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێرانیـــش بـــوون. چونکە خودی نووســـەری بیرەوەرییەکان لەو خەباتەدا بەشدار بووە. بەڵام بە بۆچوونی من، ئەم کارە لە ڕێی کەســـانێکی دیکەوە کە لە من باشـــتر بەسەر ئەم بابەتانەدا زاڵن، نووسراوەتەوە.

بەوحاڵـــەش، پـــاش ئـــەوەی کە درکم بـــەوە کرد کە ژیانـــی ئەم دوو کەســـەمان، بۆتە هـــۆی هەڵێنجانـــە ناڕاســـتەکان، بڕیـــاری گێڕانەوەی ژیانی خۆمم دا. هەندێک لەم هەڵێنجان و تێگەیشـــتنانە زەم و هەندێکی دیکەشـــیان پێدا هەڵگوتن و وەســـف کردنێک بووە کـــە گەورەکردنەوە و زێدەڕۆیـــی پێوە دیار بووە. ئـــەم گێڕانەوانە لە ژیانمان هەردووکیان دوور لە ڕاستین.

بۆ ئەوەی بتوانم وەکوو تاکێک، بە ڕوانگەیەکی عەینی و ڕاستبینانەوە، لە دەرەوە ســـەیری خۆم و بنەماڵەکەم بکەم، نووسین لە زمانی سێهەم کەسەوەم هەڵبژارد.

هەروەها ناوی «لینا»م بۆ ئەو سێهەم کەسە هەڵبژارد، کە لە ڕاستیدا کورتکراوەی چوار ناوە. هەربۆیەش ئەوەی دەنووسرێت، تەنیا بیرەوەری نییە، بەڵکوو لەگەڵ ئەو بابەتانەی کە خەڵکانی دیکەش لەوبارەوە پێیان گوتـــووم، گردم کردوونەتـــەوە. بە تەواوییش ئاگام لـــەوە هەیە کە لەو ڕووەوە کە ڕۆڵگێڕان و هەروەها شاهێدەکانی ڕووداوێک، زۆربەی جار هەڵێنجانی ناتەبا لەیەکتریان هەیە، هەربۆیەش لەم گێڕانەوەی ژیانەمدا، هەبوونـــی چەنـــد هەڵەیەک ڕێـــی تێدەچێت. بەڵام لە نووســـینەوەی ئەم ژیاننامەیەدا، هەم کەڵکم لە یادداشتە جۆراوجۆرەکانی خۆم وەرگرتووە و هـــەم لـــە بیری بەردەنگەکانـــم و بە بۆچوونی خۆم، ئـــاوا زیاتر جێی متمانە پێکردن بوون.

ژیانی خەباتکاران، هەم هەڵگری بڕگەگەلی مەترسیدارە و هەم لێوانلێوە

لە ساتە بەختەوەرەکان و خۆشی و هەروەها چەرمەسەرییەکانی ژیانی شەخسـیی و پرس و گرفتە ئاسـاییەکانی ژیانی ڕۆژانە. هەندێجار وا هەسـت پێدەکرێـت کـە ڕووداوێک لەگـەڵ ڕووداوەکـەی پێش خۆی پەیوەندییەکـی ڕاسـتەوخۆی نییە، بـەڵام دەبێ درک بـەوە بکرێت کە ئەو ڕووداوەش بەشـێکە لە تانوپـۆی لۆژیکیی پێکهاتەیەک کە ژیانێک دروسـت دەکـەن. ئەگەر بمویسـتبایە کـۆی ئەو ڕووداوانـەی کە لەم ژیاننامەیـەدا هاتـوون بـە وردی بگێڕمـەوە، بێگومان شـرۆڤەی هەر ڕووداوێک دەیتوانی لەخۆیدا هەڵگری کتێبێک بێت. بەڵام مەبەسـتی من لـە گێڕانەوەی ئەم کتێبە، تەنیـا وێناکردنی ژیانی خەباتکارانە، و ژیانی ڕۆژانە و هەروەها ئەو دۆخەیە کە ئەو ژیانەی پێدا تێپەڕیوە.

ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک

ئەم کتێبەی لەبەردەستی ئێوەدایە، چیرۆکی ژیانی ژنێکی ورەبەرزە، لەو چەشنە ورەبەرزییانەی کە کەس باسی ناکات، چونکە هەوڵی نەداوە بیکاتە هەرا و وتەی بریقەدار و مەبەستی ئەو، ورەبەرزیی و خۆڕاگریی ڕۆژانەی ژنانێکە کە دەکەونە دۆخێکەوە کە خۆیان هەڵیان نەبژاردووە. هەربۆیەش، لەپێشدا خاوەنی ئەو تایبەتمەندییە نەبووە کە دواتر تێیدا ئاشکرا دەبێت، ڕەنگیشە بووبێت و...

لێنا لە کاتێکدا کە تەمەنی تەنیا شەش ساڵ بووە، دایکی دەکوژرێت و هەر ئەوەش سەردەمی منداڵیی ئەو تێکدەشکێنێت. باوکی زۆر لەخەمی ئەودا نییە و نەنکی، واتە دایکی باوکی بە گشتی ژنێکی ڕەقئەستوورە و حەزی لە شکاندنەوەی خەڵکە(دایکی لێنا هیچ پەیوەندییەکی بە دنیای ئەم نەنکەوە نەبوو). بەختەوەرانە، لێنا پوورێکی(خوشکی دایکی) هەبوو کە هەرچەند بە هۆی هەژارییەوە نەیدەتوانی بیباتە لای خۆی(مێردی پووری لەو کرێکارانە بوو کە لە قووڵایی کانگا ژێرزەوینییەکانی بەردەخەڵووز لە یەکێک لە ناوچە بەردەڵانییەکانی چێکۆسلۆڤاکی کاری دەکرد)، بەڵام لە لێنا تێدەگەیشت و هەردەم هەوڵی دەدا باری سەر شانی ژیانە پڕ لە نەهامەتییەکەی لێنا سووک بکات و بە سۆزێک دڵی بداتەوە.

هێــزی ڕاکێشــان و بەتایبــەت ئۆگریی لینــای بچکۆلە بــۆ فێربوون، ســـەرنج و مێهرەبانیـــی ڕاهێنەرەکانی هەتیوخانە و مامۆســـتاکانی ئەو قوتابخانانـــەی بۆ لای لینا ڕاکێشـــا بـــوو کە لێی دەخوێنـــدن. بێگومان، ئـــەوەش لەخۆیدا، تا ڕادەیەک ببووە هۆی دڵخۆشـــیی لینا. ســـەردەمی منداڵیی لە لایەک، دەبێتە هۆی شکڵ گرتنی پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر لە ناخی لینادا، پێویســـتیی بەوەیکە خۆی بۆ خەباتێک تەرخان بکات کە لـــە پێنـــاوی وەدیهاتنی دادپەروەریدا بێت و لە لایەکی دیکەشـــەوە، ئەو دەکاتە خاوەنی تایبەتمەندییەک کە دواتر لە سەردەمی ژیانی پڕ شەپۆلی لەگەڵ کوردەکاندا، خۆشەویستی و ڕێزی ئەوانی بۆ بگەڕێنێتەوە و ئەو تایبەتمەندییانـــەش بریتی بوون لە: ورەبەرزی، ڕژد بوون، ڕێزدانان بۆ دیتران، خۆڕاگری لە بەرانبەر ئاستەنگەکاندا، کە گرێدراوی چەشنێک لە فیداکاری و لەخۆبوردوویی بوو.

ماوەیەکـــی کورت پاش جەنگی جیهانیی دووهەم، کۆمۆنیســـتەکان لە چێکۆســـلۆڤاکی دەســـەڵات دەگرنـــە دەســـت و درگای دواناوەندییەکان و زانکـــۆکان بـــەڕووی منداڵـــی کرێـــکارەکان و هەتیوگەلێـــک وەک لینا دەکەنەوە. لینا هاوکات، هەم کار دەکات و هەم شەوانە، سەرەتا دەچێتە دواناوەنـــدی و دواتریـــش زانکـــۆ. بـــەڵام وەک دەڵێن: ڕەوتـــی ژیان بە شـــێوەیەکی دیکە دەچێتە پێشـــەوە و ئەو ناتوانێت خوێندنی باڵا تەواو بکات، چونکوو عەبدولڕەحمان قاسملوو دەناسێت و لەگەڵ ئەودا ژیانی هاوبەش پێکدەهێنێت.

لینـــا لـــە جـــەژن و بۆنەیەکـــی زانکـــۆدا عەبدولڕەحمـــان دەناســـێت. عەبدولڕەحمـــان زمانـــی چێکییەکەی تـــا ڕادەیەکی زۆر پـــاراو بووە و هەربۆیـــەش لینـــا پێی وا دەبێ کە خەڵکی ســـلۆڤاکە. بـــەڵام ئەو کوردە و موســـوڵمان و خۆی بە نیســـبەت دین و ئایینەوە بە بێباوەڕ پێناســـە دەکات. ســـەرەڕای هەمـــوو ئەوانـــەش لینا بـــۆ ئـــەوەی بتوانێت لەگەڵ عەبدولڕەحمان ژیانی هاوبەش پێک بێنێت، ناچار دەبێت لە ســـەفارەتی ئێـــران زەماوەند بکات، لینـــا ناچار دەبێت ئایینی ئیســـلام قبووڵ بکات.

هەرچەنـد لـە سـەفارەت پێیـان گوتبوو کە ئەو ئیسـلام هێنانـە تەنیا بەشێوەی «فۆرمالیتە»یە.

لە هاوڕێیەتیی لەگەڵ عەبدولڕحماندا کە سـاڵانێکی زۆر سـکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لە ئەستۆ بووە و دواتریش بـوو بە یەکێک لە خۆشەویسـتترین ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد لەم وڵاتەدا و لە هەموو ناوچە کوردنشینەکاندا، لێنایش بەو پەڕی خواستی دەروونـی خۆی پشـتیوانیی لە دۆزی کـورد کـرد. عەبدولڕەحمان لە سـاڵەکانی کۆتایـی تەمەنیـدا ببـووە کەسـایەتییەکی نێونەتەوەیـی و توانیی بە شـێوەیەکی گونجاوتر و بنەڕەتی‌تـر «دۆزی کورد» بە دنیا بناسێنێت.

عەبدولڕەحمـان پیاوێکـی گەلێک زیرەک، هەڵگـری کولتوورێکی باڵا، تێکەڵەیەک لە کولتووری ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاوایی(ئەو بەشـێکی زۆری خوێندنی خۆی لە پاریس و پراگ تێپەڕاندبوو) و لە ڕاکێشانی سەرنجی خەڵکـدا هێزێکـی بێ هاوتای هەبوو. سـەرەڕای ئـەوەش، ئەو هەرگیز لەو توانایەی خۆی بۆ سـەپاندنی بۆچوونە سیاسییەکانی خۆی کەڵکی وەرنەگرت. ئەو کە بە چەند زمان قسەی دەکرد و لە ڕووی سیاسییەوە، دیپلۆماتێکی زگماک بوو، بە بەکارهێنانی کاریگەرترین لێکدانەوەکان، چ بۆ شـرۆڤەی خەباتەکەی چ بۆ ورووژاندنی لایەنگرەکانی، هەوڵی دەدا بەرانبەرەکەی تێبگەیەنێت و ڕازیی بکات. ئەو هەروەها سیاسەتمەدارێکی زیـرەک و کارامـە و پابەند بە بنەماگەلێکی خـەوش هەڵنەگر بوو. ئەو قبووڵـی نەدەکـرد کـە بـۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانج، دەکرێـت لە هەر ئامرازێـک کەڵک وەربگیرێت و دژی بەکارهێنانی کردەوەی دژەمرۆیی، وەکـوو ڕفاندن یان بە بارمتەگرتنـی مرۆڤەکان بوو، ئەو کردەوانە لەو سەردەمەدا لە نێوان هەندێ لە بزووتنەوە سیاسییەکاندا باو بوو، بەڵام ئـەو هەمیشـە حیزبەکەی خۆی لە تێـوەگلان لـە کردەوەگەلێکی وەها دوور دەگرت. دیارە تایبەتمەندیگەلێکی ئەوتۆ بۆ ڕاکێشـانی سـەرنجی ژنێـک وەک لێنـا، کاریگەریـی هەبووە. ئەم ژن وپیاوە گەنجە، لەسـەر

بناغـەی بنەماگەلێکـی وەها یەکدەگرن و هەرکام بە شـێوازی خۆی و لە ڕێگەی جیاوازەوە بۆ دەسـتەبەرکردنی لائیسیتە و دادپەروەرییەکی گشتگیر خەبات دەکەن.

لێنا تایبەتمەندییەکی دەگمەنی دیکەشـی هەیە و ئەویش عەشقی ئەوە بۆ کوردسـتان و دیمەنـە جوانەکانی ئەم وڵاتە کـە هەرگیز فەرامۆش ناکرێـن و هەروەها ئەو خۆشەویسـتیی و ئۆگرییەیە کە بۆ کوردەکان هەیەتی. دیارە ئەم خۆشەویسـتی و ئۆگرییە هەنگاو بە هەنگاو و پاش ئاشـنا بوونی لەگەڵ کوردەکان دروست بوو. لە ڕاستیدا، ئەم خاتوونە ڕۆژئاواییـە کە لە وڵاتێکی ژێر دەسـەڵاتی حکوومەتێکی پاوانخوازەوە هاتبـوو، لـە ڕۆحی خۆیـدا دەبێتە کـورد، دیارە بە هەسـت کردن بەو پێویستییە کە پەیوەندیی نێوان ژن و پیاو، دەبێ بۆ بەرابەرییەکی یاسایی، ئاڵوگۆڕی بەسەردابێت و لەو ڕێگایەدا نابێت لە خەبات پاشەکشە بکرێت و ئەو لە گێڕانەوەی چیرۆکی ژیانی خۆیدا، ژنانی وڵاتە نوێیەکەی خۆی لەبیر نەکردووە و بۆ سـاتێکیش لە بایەخی دێموکراسـی بۆ دەستەبەر کردنی ئەم بەرابەرییە خافڵ نەبووە.

چیرۆکـی ژیانی لێنا، چیرۆکـی فێربوونی شارسـتانییەتێکی دیکەیە، شارسـتانییەتێک کە لەودا، ژنان بە نیسبەت ئەمڕۆ ئازادتر بوون. ژنان فێری بەشـێک لەم شارسـتانیەتییە، بە تایبەت لە بواری چێشت لێنان و ڕاهاتـن لە داب و نەریتە باوەکانی دەکـەن. لە فێربوونی داب و نەریتە باوەکانـدا، لێنا گوێڕایەڵـی ئەوان دەبێت، چونکوو ئـەو نایهەوێت ببێتە هۆی ڕاچڵەکانی ئەو کەسانەی کە ئیتر ئەندامانی بنەماڵەی ئەو بوون. لە هەمان کاتدا، هەرکاتێک کە بۆی بلوایە و پێی بکرایە، بە کەڵک وەرگرتن لە چەشـنێک پەروەردە کردن و ڕاهێنـان بۆ یارمەتیدانی هاوڕێکانی لە ڕەوتی دەسـتەبەرکردنی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک سڵی نەدەکردەوە. سـەرەڕای ئەوەش، لێنا بـە بێ ئەوەی هەوڵی شـاردنەوەی بدات، لەو بـوارەدا دان بە شکسـتە زۆرەکانی خۆیدا دەنێت، بـە تایبەتی لە نێوان پیاوەکاندا.

لێنـــا بە نیســـبەت وڵاتە نوێیەکەیەوە خەمســـارد نییـــە و هەربۆیەش، هەرکاتێـــک کە هەلێکی بۆ بڕەخســـێت، هەوڵ دەدات بەو گەڕەکانەی کە لێی دەژیا ئاشنا بێت، و وەهایە کە بە بێ ئاگاداریی مێردەکەی سەردانی گەڕەکەکانی باشـــووری تاران دەکات و بینینی هەژاریی لەڕادەبەدەری ئەو گەڕەکانە، دەبێتە هۆی سەرسووڕمانی، یان بینینی گوندە هەژار و بێئیمکاناتەکان گەلێک خەمباری دەکات. لە ڕاســـتیدا، لێنا لەوێ ئەوەی بە جیهانی سێهەم ناوبانگی دەرکردبوو دەبینێ و ئەوەش کاریگەرییەکی قووڵی لەســـەر دادەنێت. ئەو کەشفە، دەبێتە هاندەرێک بۆ بەهێز کردنی مەیلی، بۆ خەبات لە نێوان کەســـانێکدا کە چیدیکە خۆی ببووە بەشـــێک لەوان.

لێنا، زۆرێک لە ســـاڵەکانی ژیانی خۆی بە شـــێوەی نهێنی لەو ناوچە تێپـــەڕ کرد. ئەو بە کەڵک وەرگرتن لەو کاتە زیادییانەی کە ئەو شـــێوە ژیانە بەسەریدا سەپاندبووی، هەوڵی فێربوونی زمانی فارسی و کوردی دەدات. مەبەســـتی لـــە فێربـــوون ئەوە بوو کـــە لەوانی دیکـــە تێبگات و ئەوانیش لە خۆی تێبگەیەنێت و بە تایبەتی، دەستی بەو دوو کولتوورە دەوڵەمەند و سەرنجڕاکێشە ڕابگات.

ئـــەو هێزێکی خۆگونجاندنی لەڕادەبەدەری لە خۆی نیشـــان دەدا، کە عەشـــق و خۆشەویستی بۆ هاوســـەرەکەی بۆ هەڵسەنگاندنی ئەو هێزە نەیدەتوانی تاکە هۆکاری بێت. ئەم هێز و توانایە لە ڕاستیدا سەرچاوەکەی دەگەڕایەوە بۆ ئەو ڕێزە قووڵەی کە لێنا لە پەیوەندی لەگەڵ مرۆڤەکاندا لە خۆی نیشـــانی دەدا. لێنا لە بڕیاردان و پێشـــداوەریی ســـەبارەت بە مرۆڤـــەکان خـــۆی دوور دەگرت. ئەو هەوڵی دەدا لـــە گرفتەکان تێبگات و درکیـــان بکات، ئاریشـــەگەلێک وەک تێکـــەڵ نەبوونی ژن وپیاو(دوور خســـتنەوەی ژنان لە پیاوان)، دۆخـــی ژنان(کە دیارە حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران هەوڵێکی بێوچانی بۆ چارەسەری ئەو دۆخە دەدا)، نەریتە کۆنەکان، بەتایبەت لە گوندەکان و یان لە گەڕەکە هەژارنشینەکانی شـــارەکان، نابەرابەرییە کۆمەڵایەتییـــە تاقەتپڕووکێنەکان کە جەوهەر

و ڕۆحی دێموکراتیک نەیدەتوانی بەیەکجاری بیانسـڕێتەوە. سەرەڕای ئەمــەش، لێنا لە هەر بارودۆخێکدا وەکــوو ژنێک بوونی دەبێت، ژنێکی خاوەن ســەربەخۆیی فیکری کە هەوڵ دەدات بیرکردنەوە و کردەوەی وەک یەک بێت.

لەم بوارانەدا، مێردەکەی ئەوەندەی پێی بکرێت یارمەتیدەریەتی و بە وەرگێڕانی وشــەکان و بەتایبەتی شیکردنەوەی ئەو هێماگەلەی کە لێنا هێشتا ناتوانێت لێیان تێبگات یارمەتی دەدات.

پاش ئەوەی گەیشتنە کوردستانی ئێران، هاوسەرەکەی، لێنا دەبات بۆ لای بنەماڵەکەی خــۆی. بنەماڵەی عەبدولڕەحمان هەر زۆر زوو لەگەڵ لێنا ڕادێن و وەریدەگرن(لێنا ژنێکی جوان، ڕووخۆش و دەم بەپێکەنین بوو). بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لێنا هەســت بە بەختەوەرییەکی قووڵ دەکات. بنەماڵــەی مێردەکــەی، بنەماڵەیەکی ســاماندار و تێکەلەیەک لە نەریتی کۆن و دابی مودێڕن بوون(هەموو کوڕەکانی بنەماڵە بە مەبەستی خوێنــدن ڕەوانــەی دەرەوەی وڵات کراون). لێنا لــەم کۆمەڵگە ئاڵۆز و گەورە و لە هەمان کاتدا تەژی لە خاکەڕایی و خۆشەویستییەدا، هەوڵ دەدات فێــر بێت چۆن خۆی بگونجێنێت. ئــەو بە وردی و کارامەییەکی تایبەتەوە لەگەڵ خەم و شــادییەکانی ئەو کۆمەڵگەیە خۆی ڕێکدەخات. لەو بوارەشــدا، عەبدولڕەحمان بە مەبەستی پێشگرتن لە ئەگەری هەڵە، بــە بێ ئەوەی داوا لە لێنا بکات خۆی لەگەڵ نۆرمەکانی ئەو کۆمەڵگەیە بگونجێنێــت، بە هانایەوە دێت و ســەرەداوەکانی ئەو ژیانەی بۆ ڕوون دەکاتەوە. مەبەســتی ئەو لەو هاوکارییــە، ملکەچ بوونێکی کوێرکوێرانە بۆ داب و نەریتەکان (کە زۆربەشیان لە نەهی کراوە ئاینییەکان دەچن) نەبووە، بەڵکوو ویســتوویەتی لێنا لەگەڵ ڕۆح و کاکڵەی وجوودیی ئەو کۆمەڵگەیە ئاشنا بکات.

لە ڕاســتیدا، ڕووخۆشــی، دڵفراوانی و خاکی بوونی لێنا، دەبێتە هۆی ئەوە کە هەموو خۆشیان بوێت و ڕێزی لێ بگرن.

بــەڵام دەورانــی خــۆش و بەشــکۆی ژیانــی لێنا لــە نێــو بنەماڵەی

عەبدولڕەحماندا زۆر ناخایەنێت. پێویستییەکانی خەباتی هاوسەرەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا لەو ژیانە تەژی لە سۆز و خۆشەویستییەی کە بۆ یەکەمین جار بوو لە ژیانیدا ئەزموونی دەکرد دابڕێت. هەرچەند کە لەو بنەماڵەیەدا، هێماکان شوێنی وشەکانیان گرتبووەوە، بەڵام ئەوەندە ڕوون و ڕاشکاوانە بوون کە دواجار، ژنەکان لێک تێدەگەیشتن و پیاوەکانیش لە بوونی ژنێکی بێگانە و کاریگەریی لەسەر ژنەکانی خۆیان نیگەران نەبوون. هەرچەند لەو سەردەمەدا، پێشگرتن بە ژنان، بە نیسبەت چوونەدەرەوە و هەڵسوکەوت لەگەڵ پیاوان کەمتر بوو. سەرەڕای ئەوەش، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبێکی لائیکە و لە گێڕانەوەی ژیاننامەی لیناشدا، ئێمە زۆر بەدەگمەن ئاماژە بۆ سەرچاوە ئاینییەکان دەبینین. لینا کە ساویلکانە دڵی بە هێنانەدی خەونەکانی کچێکی گەنج کە بە هەتیوی گەورە بووە و حەزی لە پێکهێنانی بنەماڵەیەکی ڕاستەقینەیە خۆش کردبوو، ناچار دەبێت پاشەکشە لە حەز و ئاواتەکانی بکات و پاش ماوەیەک تێدەگات کە بۆ کەسێک کە شەو و ڕۆژی خۆی بۆ خەباتەکەی تەرخان کردووە، خەباتکارێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ ئاستی بەرپرسیارییەتەکەی بەرز دەبێتەوە، بنەماڵە واتە ڕێکخراو و حیزبەکەی، ئەگەر بەربەستێکیش، تەنانەت ئەگەر هاوسەر و منداڵەکانیشی بن بێتە سەر ڕێی خەباتەکەی، دەبێت وەلا بنرێت.

نەبوون و دوورکەوتنەوە بەردەوامەکانی مێردەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا بە تەنیا هەردوو کچەکەی گەورە بکات. جگە لەوەش، ژیانی نهێنیی مێردەکەی، لینا و منداڵەکانیش ناچار دەکات مل بۆ ئەو شێوە ژیانە ڕاکێشن. لە ڕاستیدا، خەباتی مێردەکەی، هۆکارێک دەبێت بۆ ئەوەی لیناش لە هەمان ئاستدا تێکەڵ بەو خەباتە بێت. بە تایبەت کە ڕێژیمیش هەر بەو چاوەوە لێی دەڕوانێ. هەربۆیەش چالاکییەکانی هاوسەرەکەی، لیناش دەخاتە مەترسیگەلێکی زۆرەوە. بۆ نموونە، ئاماژە بە چوونی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و ڕووبەڕووبوونەوەی تۆقێنەر لەگەڵ ساواک، پۆلیسی سیاسیی تۆقێنەر و بێبەزەیی ڕێژیمی

شا بکەین کە لە کۆتاییشدا لینا بە نیسبەت دەربازبوونی خۆی و کۆرپەلەکەی ئەمەکداری میهرەبانیی ئەفسەرێک دەبێت. بەهەرحاڵ، هاوسەری خەباتکارێک کە بە شوێنیەوەن، بەقەدەر ئەو خەباتکارە لە ژێر هەڕەشە و مەترسیدایە. بەڵام لینا، لە گێڕانەوەی ژیانی خۆیدا تەنیا باسی ئەمە دەکات. دیسانەوەش، لینا بە وردبینییەکی تایبەتەوە پەنجە لەسەر ئەو پارادۆکسانە دادەنێت کە لەو سەردەمەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵی بەرەوڕوو بووە. یەکێک لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، سەرەڕای دابین کردنی دێموکراسی، بەرابەریی ژن و پیاوە. لەو بوارەدا، لە ڕاستیدا حیزب بەنیازی جێگیر کردنی نۆرمگەلێکە کە بە تەواوی دژ بە نەریتە زاڵەکانە و لە ژیانی ڕۆژانەدا، باوەکان بەسەر ئوسوول و تیئۆرییەکاندا زاڵ دەبن. هەر لەو ڕووەشەوەیە کە دەبینین سەرەڕای ئەوەی کە لە شاری تاران یازدە خەباتکار لە ژێر میچێکدا دەژین، هیچکام لە هاوڕێیانی پیاو تەنانەت بە بیریشیاندا نایەت کە لە ماڵدا دەست بدەنە کارێک و یارمەتیی لینا بدەن و ئەوەش دواجار نارەزایەتیی لینای لێ‌دەکەوێتەوە. سەرەڕای هەموو ئەوانەش پێویستە هەژاریی درێژخایەنیشی لێ زیاد بکەین.

پاش ئەوەی حیزب بڕیار دەدات کە پێویستە لینا بۆ هەمیشە و بە شێوەیەکی نهێنی، لە ڕێی عێراقەوە، ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەجێ‌بهێڵێت، لینا بە تێ‌پەڕاندنی مەوداگەلێکی دوور و درێژ و خۆڕاگری لە بەرانبەر گەرما و تینوویەتی، ترس و ماندوویەتی تاقەتپڕووکێن و نەبوونی خواردەمەنی پێویست بۆ منداڵەکانی، لە ڕێی ڕەوەز و شاخە تووشەکانی کوردستانەوە سەفەر دەکات. کاتێکیش کە دەگاتە عێراق، هیچ ئاسەوارێک لەو پارە، بلیتی فڕۆکە و پاسپۆرتانەی کە بڕیار بوو سەفەرە دەسبەجێکەی ئەو و منداڵەکانی مسۆگەر کەن لە ئارادا نییە. لینا و منداڵەکانی وێڕای چاوەڕوانی بۆ وەرگرتنی بەڵگەنامە پێویستەکان، ناچار دەبن ژیانێکی نهێنی لە حەشارگە جۆراوجۆرەکاندا بەسەر بەرن، وەک کۆشکێکی تۆقێنەر، تاریک و نیوە ڕووخاو لە دڵی بیاباندا. لە

ترسـی ئەوەی نەکا حەشـارگەکەیان کەشـف بێت، ئـەوان نەدەبوو بە هیچ شـێوەیەک لەو کۆشـکە بێنە دەرەوە. هەربۆیەش، بۆ ئارام کردن و بێدەنـگ کردنـی منداڵەکانـی، لینا بیـری داهێنەری خـۆی بۆ یاریی منداڵەکانـی دەخاتە گەڕ و هەموو هەوڵیشـی ئەوەیـە کە منداڵەکانی لە شـۆکە چارەسەر هەڵنەگرەکان بپارێزێت. بەڵام خودی لینا لەو کۆشکە تۆقێنەرەدا تووشـی زمان گیران دەبێت و ساڵانێکی زۆر دەخایەنێت تا چاک دەبێتەوە.

بـە بۆچوونی من، ئەوە تەنیا ژنە کـە دەتوانێت ئەوە بکات کە لینا بۆ پاراسـتن و پارێـزگاری کردن لـە منداڵەکانی لە بەرانبـەر هەموو ئەو چەرمەسـەری و نەهامەتییانەدا کردی. ئەم ژیانە سـەختەی ڕۆژانەیان کـە زۆربەی کاتیش بە نهێنی بووە، سـەرەڕای ئەوەی کە دەبێتە هۆی ئاشـنا بوونی لینا لەگەڵ هاوڕێیانێکی وەفادار و هەمیشـەیی، بۆ خودی ئەو، لێکەوتەی قورسی بەدواوە دەبێت. بۆ نموونە، کچەکانی سەرەڕای تێپەڕینـی زەمـەن، لەوەی لینـا لەگەڵ ئـەوان و بۆ ئـەوان ئەزموونی کردووە تێناگەن. ئایا منداڵەکان، پاش پێگەیشـتنیان، دەتوانن لە دایک و باوکیان کە ئامانجەکانی خەباتیان بەسەر ئەواندا فەرز کردووە، تێبگەن؟ دیـارە دەبێت وەبیر بهێنینەوە کە لینا هەرگیز کچەکانی بێسەرپەرشـت نەهێشـتۆتەوە. بەو حاڵەشـەوە، تێنەگەیشـتن لەم بابەتە وەکوو خۆی ماوەتەوە و ئەوان تەنیا لینا بە بەرپرسی خۆیان دەزانن.

لینا کە کوردەکان بە «خوشکە نەسرین» ناوی دەبەن، لانیکەم ڕێزێکی یەکجـار زۆری هەیە لای بنەماڵەکەی، واتە کوردەکان. ڕاسـتە کە لینا، سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان و بە تەنیا مانەوەی کچەکانی، بە نۆرەی خۆی لەو خەباتەدا بەشدار بووە و هەرگیزیش وازی لێ نەهێناوە، بەڵام دەبـێ ئەو ڕاسـتییە بزانین کـە عەبدولڕەحمانیش گیانـی خۆی لە ڕێی ئـەو خەباتەدا فیدا کردووە. ئەو لە ڕەوتی ئەو داوەدا کە نێردراوەکانی ڕەفسـەنجانی، یەکێک لە جێگرەوەکانی خومەینی، بە شـێوەی نهێنی و لە ژێرناوی دانوسـتان بە مەبەستی ئاشتی لە ڤییەنی پێتەختی ئۆتریش

نابوویانەوە، تیرۆر کرا. لینا ئێستاش بەردەوام پرسیار لەخۆی دەکات کە چۆن بوو ئەو پیاوە زیرەک و بیرتیژە، سەرەڕای بەئاگابوون لە فێڵ و فەند و چەواشەکاری و دووڕوویییەکانی ڕێبەرانی ئێران، متمانەی بە وادە و بەڵێنییەکانی ئەوان کرد!

لینا ئەوجارەشیان دەست دەداتەوە خەبات، خەباتی ئەم جارەی بۆ ئەوەیە کە لەو جینایەتەدا کە هەروا بێئەنجام ماوەتەوە، بەرپرسایەتی حکوومەتی ئەو کاتی ئۆتریش بە فەرمی وەربگیرێت و پەردە لەسەر تیرۆریسمێک لابدرێت کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە بەردەوامی، لە دژی دژبەرانی خۆی، بە تایبەت لە دژی کوردەکان کە ڕاشکاوانە و بە ورەوە خوازیاری مافە ڕەواکانی خۆیانن، کەڵکی لێ وەردەگرێت.

ژوولییێت مانس Juliette Minces
فونتنێ ـ لوکونت، ژانوییەی ٢٠١١

- لەبیری بکە، ئەو دەبێتە هۆی چارەڕەشیی تۆ. ئەو موسوڵمانە و تۆ شـــارەزای ڕۆژهەڵات نیت! لەگەڵ ئێمە بمێنەوە، منداڵەکەشت بۆ گەورە دەکەین. ئەم منداڵە پێویســـتی بە بنەماڵەیە و ئێمە بە عەشقەوە ئاگامان لێی دەبێت...

- بـــەڵام پـــووریێ گیان(خوشـــکی دایکـــی)، ئەو هاوســـەری منـــە! ئەو پیاوێکی لائیکە. ســـاڵانێکی زۆر لێرە ژیاوە و شـــارەزای ژیانی ئێمەیە. جگـــە لەوەش من نامەویێ منداڵەکەم لە بوونـــی باوک بێبەش بکەم. من باش دەزانم بێباوکی مانای چییە، تۆش باشـــتر لە هەموو کەســـێک ئەو ڕاستییە دەزانیت کە من بەو دەردەوە چەند ئازارم کێشاوە.

- دیـــارە بۆ گوێگرتن لـــە ئامۆژگارییەکانـــم زۆر گەنجیت و گەلێکیش عاشـــقیت. ئێســـتا کە ئاوا بێقەراری پەیوەســـت بوون بەویت، بڕۆ و من هیوای بەختەوەریت بۆ دەخوازم.

بەو شێوەیە بوو کە لینا بەمەبەستی ژیان لە ئێران، ڕێی ئەو وڵاتەی گرتەبەر.

■ سەرەتا

هەموو شتێک، بە سەردەمی منداڵی، پەروەردە، ڕاهێنان و بنەماڵەوە، ئەم دوو لاوەی لێک جیاواز دەکرد.

عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکی ساماندار و فیئۆداڵدا گەورە ببوو. باوکی، کوردێکی ڕۆشنبیر، خاوەنی چەند گوند و دەربەندێک بە خاکێکی بە پیزەوە لە کوردستانی ئێران بوو و ماوەیەکیش ڕاوێژکاری شازادەی جێنشینی ئێران بوو. باوکی کە پیاوێکی خۆشڕوو و لە هەمانکاتدا، بەزاکوون بوو، بایەخی پێویستی بە پەروەردە و بارهێنانی منداڵەکانی دابوو. عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکدا گەورە ببوو کە ئەندامەکانی خۆشیاندەویست و تێگەیشتن لە نێوانیاندا هەبوو.

عەبدولڕەحمان، جگە لەساڵی کۆتایی دواناوەندی، هەموو سەردەمی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی خۆی لە شاری زێدی خۆی تێپەڕاندبوو. دواساڵی دواناوەندی لە پێتەخت تێپەڕاندبوو. قوتابییەکی سەرکەوتوو بوو، فووتبۆڵی دەکرد، یان لە شاخەکانی ئەو دەورووبەرە شاخەوانیی دەکرد. هەرچەند باڵابەرز و پتەو بوو، بەڵام ئۆگرییەکی ئەوتۆی بۆ وەرزش نەبوو. ژیانی گەنجییەتی ئەو لە خۆشبژیوی و سامانداریدا تێپەڕیبوو، وەکوو ڕووبارێک کە بە ئارامی بەرەو زەریا دەخوشێت.

هێشــتا گەنج بوو(لە تەمەنی چواردەســاڵیدا) کە وەکوو کۆمۆنیستێک چووبــووە ڕیــزی خەباتکارانی ڕێگای ئازادییــەوە، باوکی کە خۆی بۆ کشــانەوە لە ژیانی سیاسی ئامادە دەکرد، کاتێک ئەو هەواڵە دەبیسێت، لــە دیدارێکدا، ناڕەزایەتیی خۆی لەگەڵ بڕیاری کوڕەکەی ڕادەگەیەنێت. لەو دیدارەدا باوک بە کوڕەکەی دەڵێت: «ئێســتا کە وایە، تەنیا دەتوانم بڵێــم، ئەگــەر بڕیــارت دا کارێک بکەیت، بەباشــی بیکــە و هەرگیز لەو ڕێبازەی کــە هەڵتبــژاردووە، دوور مەکەرەوە». ڕەنگیشــە، هۆکاری ئــەوەی دوایین کوڕی ناردبووە پێتەخت بۆ ئــەوەی لە قوتابخانەیەکی تــەواو وەختی ســەختگیردا دەرس بخوێنێت، هیوایــەک بوو بۆ ئەوەی کوڕەکەی گیرۆدەی سیاسەت نەبێت.

بەڵام ژیانی لێنا هیچ لە ژیانی عەبدولڕەحمان نەدەچوو. لێنا، لە ماوەی قەیرانە گەورەکەی ســاڵەکانی ١٩٣٠، لە پراگ، پێتەختی چێکۆسلۆڤاکی لــە دایــک و باوکێک کە زۆر زوو لێک جــودا ببوونەوە لەدایک ببوو. لە تەمەنــی ٦ ســاڵیدا، دایکی کۆچی دوایــی دەکات و لێنا هەتیو دەبێت. لە ڕاســتیدا ئــەو لە ئۆرووپایەکــی خاپوور کراوی پــاش جەنگی جیهانیی دووهەم و لە نێوان کەســانێکدا گەورە ببوو کە یان نەیدەناسین یان بە باشی نەیدەناسین. هەربۆیەش کەسێکی نەبوو کە چاوەدێریی پەروەردە و ڕاهێنانــی بکات. تەنیا چەند مامۆســتایەک بایەخیان بەو بابەتە دابوو و هانیــان دابوو و هەوڵیان‌دابوو هەســتی باوەڕبەخۆبوونی تێدا بەهێز بکەن. لە هەموو ســەردەمی منداڵی، مێرمنداڵی و لاویەتیدا، بەردەوام لە شــارێکەوە بۆ شــارێک و لە قوتابخانەیەکەوە بــۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕادەگوێزرا. ئەو لە ماوەی خوێندنی ســەرەتایی و ناوەندیدا، یازدەجار لە قوتابخانەیەکــەوە بۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕاگوێزرا. لەو ڕووەوە کە کەسێکی نەبوو هەتا یارمەتیدەری بێت، ناچار بوو خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەیەکی شــەوانەڕۆژی بەرێتەسەر. هەربۆیەش، بۆ دابین کردنی پێداویســتییەکانی ژیانــی ناچار بوو هاوکات کاریــش بکات. ئەو گەلێک کاری جیاواز و قورســی تاقی کردبووەوە. ســەردەمێک وەک کرێکار،

کۆکردنەوەی ئەو وردەئاسـنانەی پێ ڕاسـپێردراوە کـە لە مەکینەکان دەڕژانە خوارەوە. سەردەمێکیش وەکوو کرێکاری قاڵبگیر، نموونەکانی سـرپی بۆ پیشەسازییە سـووکەکان، دەڕژاندە قاڵبەکانەوە. ئەو وەکوو ئێستانداردیست و کەسی دووهەم لە ژمێریارییەکدا و هەروەها وەکوو دارێژەری پیشەسازی کاری کردووە.

لە نێوان چالاکییە وەرزشییەکاندا، حەزی لە مەلە و پیاسەی درێژخایەن بوو. ئەو، بەهۆی بەشمەینەتییەکانی سەردەمی منداڵی و هەروەها ژیانە ناسەقامگیرەکەی، قەڵافەتێکی لاوازی هەبوو.

سەرەڕای بوونی هەموو ئەو جیاوازییە گەورانە لە ژیان و پەروەردە و ڕاهێنانیانـدا، هـەردوو لاو، کۆمەڵێـک خاڵی گرینگی هاوبەشیشـیان هەبـوو. هەردووکیان حەزێکی لەبـن نەهاتوویان بۆ فێربوون هەبوو و هەروەها عاشـقی ئازادی بوون و ئامـادە بوون خەباتی بۆ بکەن. جگە لـەوەش، هەردووکیان زۆر گەنج بوون. کاتێک لە پراگ یەکتریان بینی، تەمەنی عەبدولڕەحمان ٢٠ سـاڵ و لێنا ١٧ سـاڵ بوو. عەبدولڕەحمان سـەرقاڵی تـەواو کردنـی خوێندنـی زانکـۆ بـوو، لێنـا ڕۆژان وەکوو نەخشـەکێش (دیسـیناتریس)ی پیشەسـازی کاری دەکرد و شەوانیش سـەرقاڵی خۆئامادەکـردن بـۆ تێپەڕاندنـی تاقیکردنەوەکانـی چوونـە زانکـۆ بوو. عەبدولڕەحمـان ببووە ئەندامی حیزبـی «توودە»ی ئێران و مارکسیسـم و لێنینیسـمی خوێندبووەوە، دەیویسـت ژیانی خۆی بۆ ئازادیـی خەڵکەکـەی تەرخـان بکات. لێنـا ئەندامی ڕێکخـراوی لاوانی چێکۆسـلۆڤاکی بوو، بەڵام کەمتر سـوودی لە ئیدئۆلۆژیی کۆمۆنیستی وەرگرتبـوو، بـەڵام پێداگر بوو لـەوەی هاوکاریی ئەو پیـاوە بکات کە خۆشـی دەویسـت، لە خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیـدا. هاوکات، لێنا خەونی بە ژیان لە ناو بنەماڵەیەکی پڕخێزانەوە دەدیت(چونکە خۆی لە بنەماڵەیەکـی ئەوتۆ بێبەش بوو) و بە دڵنیاییەوە نەیدەزانی کە دۆخێکی ئەوتۆ لەگەڵ ژیانی خەباتکارێکدا ناگونجێت.

بەهەرحاڵ، دیدارە برووسـکە ئاسـاکەیان، بوو بە عەشـقێکی گەورە

کە ســەرەڕای تێپەڕبوونی ســاڵانێکی زۆر، ئەوانی بۆ ماوەی ٣٧ ساڵ یەکخســت. ئەوان شــان بە شــانی یەک ڕێگایەکیان گرتەبەر کە بەرەو دەریایەکی خرۆشان و زۆرجار مەرگهێنەری دەبردن.

■ عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی

عەبدولڕەحمان کە ساڵی ١٩٣٠ لە شاری ورمێ(ڕەزاییە) لەدایک بوو، دوایین منداڵی بنەماڵەی قاسملوو لە ناو کوڕەکاندا بوو. «محەممەد»ی باوکی، کوردێکی ســوننە مەزهەب و «نانە»ی دایکی، ژنێکی ئاسووری و پەیڕەوی ئایینی مەسیحییەت بوو. بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ محەممەددا، ئایینی خۆی گۆڕیبوو و ببووە موسوڵمان و ناوی فاتمەیان لێ نابــوو. «وســووقوددیوان» چەندین ژنی هەبوو. بــە وتەی خودی محەممەد، ئەو ٩ ژنی هەبووە. بەڵام بە پێی قسەی نانە خانم، محەممەد ٢٥ ژنــی هێنابوو، بەڵام لەو ژنانە تەنیا ســیانیان منداڵیان بە محەممەد بەخشیبوو.

بنەماڵەی قاســملوو، لق و پۆپی زۆری لێ ببووەوە کە لە باشــووری کوردســتانەوە هەتــا ئێســتامبولی تورکیــە پەرەی ســەندبوو و ئەگەر بگوترێت کە ئەو بنەماڵەیە سەدان ئەندامی هەیە، زێدەڕۆیی نەکراوە. بەڵام عەبدولڕەحمان زۆر بەکەمی باسی دەکردن. هەربۆیەش، زانیارییەکانی ئێمە لەوبارەوە کەم وکورت و ناتەواون. ســەبارەت بە بنەماڵەی دایکی عەبدولڕەحمانیش، ســەرەڕای بەدواداچــوون و لێکۆڵینەوەی زۆر، لێنا زانیارییەکی ئەوتۆی نییە.

محەممــەدی باوکــی عەبدولڕەحمان، هەڵگری نازناوی ســەڵتەنەتیی، وســووقوددیوان[١] بــوو و هەربۆیــەش خەڵک بە وســووق ئاغا ناویان دەبرد. لە ساڵەکانی کۆتایی دەیەی ١٨٩٠، شای ئەوکات، ئەوی ناردبوو بۆ لای شــازادەی جێنشــین «محەممەد عەلی»، کە لە شاری تەورێزی ئازەربایجــان نیشــتەجێ بــوو. باوکــی عەبدولڕەحمــان لــەوێ ئەرکی

١. وسووق: واتە جێی متمانە، وسووقوددیوان واتە جێی متمانەی دامودەزگای پاشایەتی

سەرپەرشتیی ئەسپەکانی شازادەی جێنشینی لە ئەستۆ بوو.

ئۆگریـی کوردەکان بۆ ئەسـپ و چاپوکیی ئەوان لە سـوارکاریدا، لە کۆنـەوە بەناوبانگە و وسـووق ئاغا واتە محەممەد خـان، لەو بوارەدا کوردێکـی ڕاسـتەقینە بوو. شـازادەی جێنشـین حەزی لـە ڕاو بوو و محەممـەد خـان لە کاتی ڕاودا هاوڕێیەتی دەکرد. شـازادەی جێنشـین وردە وردە پـەی بـە زانسـتی محەممـەد خـان دەبات و سـەرەنجام سەرنجی دەداتێ و دەیکاتە ڕاوێژکاری خۆی. هەر ئەو بابەتەش، وەک دەبینیـن، بـۆ محەممەد خان قورس دەکەوێتەوە. شـازادەی جێنشـین زۆری حـەز لە مەتەڵ بوو، سـەری دەخسـتە سـەر ڕاوێژکارەکەی و توورەی دەکرد. ڕۆژێک کە پێکەوە سەرقاڵی ڕاو بوون، شازادە پرسیار لـە ڕاوێژکارەکـەی دەکات: «ئەوە چییـە کە سـەگەکان نایخۆن بەڵام سونییەکان دەیخۆن؟»

جێی وەبیرهێنانەوەیە کە بنەماڵەی سەڵتەنەتی شیعە مەزهەب بوون. لە حاڵێکدا کە کوردەکان بە زۆری سوننی مەزهەبن. باوکی عەبدولڕەحمان کـە لەو کاتـەدا نازناو و پێگەی وسـووقوددیوانی هەبوو، ڕاشـکاوانە وەڵامی دەداتەوە: «جەنابی شـازادەی جێنشـین، ئەوە کەروێشـکە کە ئێمە گۆشتەکەی دەخۆین، بەڵام سـەگەکان نایخۆن».(لێرەدا مەبەستی شیعەکان بووە).

دیـارە ئـەوە سـووکایەتیکردنێکی دوور لە ئەدەب بـووە، بەڵام ئایا شازادەی جێنشینیش پرسیارەکەی بێ ئەدەبانە نەبوو؟

شـازادە دەسـبەجێ ئەمـری دەستبەسـەرکردنی ڕاوێژکارەکـەی دەردەکات و ڕەوانـەی ورمێـی دەکات لـە ٤٠٠ کیلۆمیتریی تەورێزدا. لـەوێ والیی ورمـێ محەممەد خان بە کۆت و زنجیر دەبەسـتێتەوە و دەینێرێتـە زینـدان. بەڵام وسـووقوددیوان پیاوێکی سـاماندار بوو، بە دانـی بەرتیل، بە زوویی لـە زیندان هاتەدەرەوە. هێنـدەی نەخایاند کە شـازادەی جێنشـین کە بیری وسـووقی کردبوو، چەند ڕاسپاردەیەکی نـاردە لای بۆ ئەوەی بگەڕێتـەوە و پێگەکەی پێشـووی وەربگرێتەوە.

وسووقوددیوان نێردراوەکانی بە مێهرەبانی و ڕێزەوە وەرگرت و ڕێی پێـدان بە پێی نەریتی میوانداری چەند ڕۆژێک پشـوو بدەن و پاشـان بـە دەسـتی بەتاڵ بەڕێی کردنەوە بۆ تەوریـز و پاش ئەوەش، هەرگیز نەگەڕایەوە بۆلای شـازادەی جێنشین. پێویسـتە بگوترێت نازناوەکەی ئەو، واتە «وسووقوددیوان»، هەرگیز لێی وەرنەگیرایەوە.

وسـووقوددیوان کەسـایەتییەکی هەڵکەوتـە و دەگمەنی هەبوو. ئەو کە لەدایک بووی ساڵی ١٨٧٥ بوو، بە نیسبەت سەردەمەکەی خۆیەوە، پیاوێکی ڕۆشنبیر و خوێندەوار بوو و شانازیی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکرد. ئەو موسـوڵمانێکی سـوننی مەزهەب و سـاماندار و بە قووڵی باوەڕمەند بە ئایینی ئیسلام بوو. حەوت گوند و گەلی قاسملووی وەک میرات بۆ مابووەوە. سـەرئەنجام، لە کاتێکدا کـە حکوومەتی ناوەندی، پـرۆژەی نـاوی خێزانیی هێنایە ئـارا، نازناوی خێزانەکـەی خۆی لەو دەربەندەوە وەرگرت. ئەو مرۆڤێکی ژیان خۆشەویست بوو و کەڵکی لە جوانییەکانی ژیان وەردەگرت. بایەخێکی زۆری بە پاراستنی کەرامەتی خـۆی و خێزانەکەی دەدا و هەروەها سـەرنجێکی زۆری دەدایە دابین بوونـی ژیانـی داهاتـووی کوڕەکانـی و هەوڵی دەدا کوڕەکانیشـی لە داهاتـوودا ناو و ناوبانگی بنەماڵەکەیان بەرز ڕابگرن. هەربۆیەش، زۆر پێـش ئەوەش کە بچنە قوتابخانە، شـیعر و مەتەڵ و پەندی پێشـینیان و یارییـە جۆراوجـۆرەکان وەک، شـەترەنجی فێر دەکـردن. هەروەها سوارکاریشـیی فێر کردبـوون. هەربۆیەش، کاتێـک کوڕەکانی چوونە قوتابخانـە، شـارەزاییان لە دوو زمانـی تورکیی ئازەریـی و کوردیدا هەبوو (عەبدولڕەحمان جگە لەو دوو زمانە، بە زمانی ئاسـووریش کە دایکی بە نهێنی فێری دەکرد قسـەی دەکرد). زمانی فارسی، چ ئەوکات و چ ئەمڕۆکـەش، تاکە زمانی زۆرەملەی خوێندنە لە ئێران. هەربۆیەش منداڵێکی تەمەن شـەش سـاڵ کە لە کەمینەیەکی نەتەوەییە، بۆ ئەوەی بیەوێت لە خوێندنەکەیدا سەرکەوتوو بێت، پێویستە بە زووترین کات ئەو زمانە فێر بێت. سـەرەڕای ئەوەش، لە ڕەوتی خوێندندا دەبوو زمانێکی

«بیانی»یش فێر بن. عەبدولڕەحمان زمانی فەرانسەویی وەکوو زمانی بیانی هەڵبژاردبوو، هاوکات کوڕەکان دەبوو بچنە مەکتەبی قورئانیش کە ماوەی دوو ساڵی دەخایاند و بەم چەشنە فێری عەرەبیی قورعانیش دەبوون. بەم شێوەیە، منداڵەکانی وسووق ئاغا، پێش کۆتایی هاتنی قۆناغی دواناوەندی، بەسەر پێنج تا شەش زماندا زاڵ ببون.

حکومەتەکانی ئێران، چ لە سەردەمی پاشایەتیدا و چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا، هەرگیز ئامادە نەبوون تایبەتمەندییە فەرهەنگییەکانی کەمینەکان و بە تایبەت، زمانی دایکییان بە فەرمی بناسن. ئەمە لە ڕاستیدا، شێوازێک بوو بۆ ڕاگرتنیان لە نەخوێندەواریدا و لە هەمانکاتدا، ژێرچەپۆکە و گوێڕایەڵ کردنیان. سەرەڕای ئەوەش، کاتێک کە ئەو منداڵانەی فارس زمان نین دەرفەتی چوونە قوتابخانەیان بۆ دەڕەخسێت، ئەگەر لە خوێندنەکەیاندا سەرکەوتوو بن، بە ناچاری و لە دەرئەنجامی یاسا تەژی لە هەڵاواردنەکان بەنیسبەت کەمینەکانەوە، تووشی چەند زمانی دەبن. لە ڕەوتی جەنگی جیهانیی دووهەمدا، وسووقوددیوان لە شاری ڕەزاییە (ورمێ) لە دامەزراندنی حیزبی کۆمۆنیستدا(حیزبی توودە) بەشداری کرد. ئەو وەکوو ئەندامی کومیتەی هەڵبژاردنی حیزب، ئەندامی ئەو هەیئەتی نوێنەرانە بوو کە ناردیانن بۆ باکۆ لە سۆڤییەت بۆ ئەوەی سەبارەت بە بابەتە جۆراوجۆرەکان و لەوانە، دۆخی کوردەکان لە ئێران دیالۆگ بکەن(لەو کاتەدا،سوپای سوور بەشی باکووری ئێرانی بەدەستەوە گرتبوو). بەڵام، پاش گەڕانەوە لە باکۆ، وسووقوددیوان بە بێ ئەوەی کەسێک لە هۆکارەکەی ئاگادار بێت، وازی لە هەموو بەرپرسایەتییە سیاسییەکانی خۆی هێنا. لەوە بەدوا، ئەو هەموو ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ بەڕێوەبەریی کاروباری گوندەکان و زەوییەکانی خۆی و هەروەها گرتنە ئەستۆی ڕۆڵی «ڕیش سپی» و جێ متمانەی خەڵک لە ناوچەکەدا، کە ئەم بەرپرسایەتییە لە ساڵەکانی(١٩٠٧-١٨٩٦) دا لە لایەن موزەفەرەدین شای قاجارەوە هاوکات لەگەڵ پێدانی نازناوی وسووقوددیوان خرابووە ئەستۆی. وسووقوددیوان لە تەمەنی ٩٨ ساڵیدا

ماڵئاوایی لە ژیان کرد.دوو ساڵ پاش ئەوەش دایکی عەبدولڕەحمان لە تەمەنی ٧٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

■ دایکی عەبدولڕەحمان

لــەو ڕووەوە کــە نانە خانم، تاکە ژن بوو کــە منداڵی کوڕی ببوو، لە ڕاســتیدا، خانمی یەکــەم و گەورەی ماڵ و سەرپەرشــتی بنەماڵە بوو. ئەو کە لە بنەڕەتدا مەســیحی بوو و دواتر ببووە موســوڵمان، هەرگیز خودای مەسیحییەتی لەبیر نەکردبوو. ئەو بە شێوەی پەنهانی سەردانی کەنیســەی ئۆرتۆدۆکسی شاری دەکرد و هەندێ کات، عەبدولڕەحمانی بچکۆلەشــی لەگــەڵ خۆی دەبرد. ئەم ســەربزێوییە هاوبەشــە، ڕازێک بــوو لە بەینی ئەو دووانەدا کە تەنانەت عەبدولڕەحمانی بچکۆلانەش بە پاراستنی ئەو ڕازە پابەند بوو. ئەم بابەتە دەرەتانی ئەوەی بۆ ڕەخساند کە پەی بە بوونی باوەڕگەلی دیکە و هەروەها پێویســتیی ڕێزگرتن لەو باوەڕانە ببات. عەبدولڕەحمان بە درێژایی تەمەنی ئەو ڕۆشنبیرییەی بە نیسبەت باوەڕە ئایینییەکانی دیکە، لە خۆی نیشان دا.

بــە وتەی نانە خانم، دوایین کوڕی لە هاویندا لەدایک ببوو. نانە خانم ڕاشکاوانە دەیگوت: «کەش زۆر گەرم بوو و مێشەکان ئازاریان ئەدام». بــەڵام بــە وتەی یەکێک لــە ئامۆزاکانی، بابووش(نزیــکان و خزمەکانی عەبدولڕەحمــان لــە ماڵــەوە، بەو نــاوە بانگیان لێ دەکرد) لە زســتاندا لەدایــک ببــوو. پاش مشــتومڕێکی زۆر، دواجار، ئامۆزا ســەرکەوت و نانەخانــم دانی بە شکســتی خۆیدا هێنا و ئەوە بــوو کە ڕێکەوتی ٢٢ی دێســامبریان وەکوو ڕۆژی لەدایک بوونــی عەبدولڕەحمان دیاریکرد. بەهەرحاڵ، ئەم بابەتە کە ئایا ڕێکەوتی هەڵبژێردراو، ڕاستە یان ئەوەی بۆ ماوەی شــەش مانگ گەنجتر یــان پیرتریان کردووە، هەرگیز ڕوون نابێتەوە(شــایانی گوتنە کە لەگەڵ ئەوەدا دەرکردنی ناســنامە لە ساڵی ١٩٢٥دا لە ئێران بوو بە باو، بەڵام ماوەیەکی زۆری خایاند هەتا خەڵک لەگەڵــی ڕاهاتن. بۆ خەڵــک، گرینگ ئەوە بوو کە بزانــن لەدایک بوونی

منداڵەکەیان هاوکات بووە لەگەڵ ڕووداوێکی گرینگدا).

■ سەردەمی منداڵیی بابووش

عەبدولڕەحمان بەشێکی زۆری سەردەمی منداڵیی خۆی، لای لقە جیاوازەکانی بنەماڵە لە دەرەوەی شار، لە گوند و «گەلی قاسملوو» و یان لە گوندەکانی دیکەی کوردستان بردەسەر. تەنانەت ئەوکاتەی لە شار چووە قوتابخانە، دیسانەوە لە کاتی پشووی خوێندندا دەگەڕایەوە بۆ ئەو گوندانە و کاتەکانی خۆی لەوێ دەبردەسەر. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە لە نزیکەوە لەگەڵ ژیانی گوندنشینەکان ئاشنا بێت و لە یاریی و خۆشییەکانی منداڵانی گونددا بەشداری بکات. ئەم بابەتە بووە هۆی ئەوەی کە ئەو هەژاریی و چەرمەسەریی تاقەتپڕووکێنی گوندنشینە کوردەکان بەچاوی خۆی ببینێت.

ئەو ساڵانە بۆ عەبدولڕەحمان، لە لایەکەوە ساڵانێکی پڕاوپڕی بەختەوەری و لە لایەکی دیکەوە، دەرفەتێک بوون بۆ ئەوەی لەگەڵ دۆخی ژیانی خەڵکەکەی ئاشنا بێت. ئەو ساڵانە، ئەویان لەگەڵ ژیانی خەڵکی ناوچەکە و هەڵسوکەوت و شێوازی ئاخاوتنیان نزیک کردەوە و بووە هۆی ئەوە کە جوگرافیای ناوچەکە بەتەواوی بناسێت. هەندێ لە هاورێیانی ئەو سەردەمە لە ژیانی ئەو، تا کۆتایی تەمەنی پێی وەفادار مانەوە. ئەوەی ئەو لەوێ و لە سەردەمی منداڵیدا فێری ببوو، دواتر لە ڕەوتی خەباتدا سوودی بۆی هەبوو و تەنانەت هەندێجار بوونە هۆی ڕزگار بوونی لە مەرگ. ئەو وەکوو هاورێکانی دیکەی فێر ببوو کە چلۆن بە هەڵگرتنی بەردێکی ئاسایی لە بەرانبەر ئاژەڵە دڕندە و مەترسیدارەکاندا بەرگری لە خۆی بکات. لەو بوارەدا تەواو کارامە ببوو و هەربۆیەش، تەنیا یەک جار دووپشک پێوەی دابوو. دووپشکەکە دابووی بە سمتییەوە. شوێنی پێوەدانەکە، ئاوسا بوو و دواتر چڵکی کردبوو و ئاسەواری برینێکی قووڵ بە شوێنی پێوەدانەکەیەوە مابووەوە.

عەبدولڕەحمان هێشــتا تەمەنی لە دەوری سێ تا چوار ساڵدا بوو کە یاریی شــەترەنجی دەزانی و هەندێ لە شیعرەکانی شاعیرانی کلاسیک، بریتــی لــە کورد و فارســی لەبــەر دەخوێنــدەوە. ئــەوەش ببوە هۆی ئــەوە کە ئەو قوتابییەکی ســەرکەوتوو بێت و لــە هاوپۆلەکانی دیکەی لەپێشــەوەتر بێت. ســەرەڕای ئەوەش، باوکی وەکوو هاندانێک، بەڵێنیی کڕینــی دووچەرخەیەکــی پێدابوو. ئەو هەموو ســاڵێک ئــەو بەڵێنییەی نــوێ دەکردەوە. بــەڵام عەبدولڕەحمــان هەرگیز نەبــووە خاوەنی ئەو دووچەرخەیە. باوکی بەڕواڵــەت بەڵێنییەکەی خۆی لەیاد دەکرد. دواتر کاتێک کە عەبدولڕەحمان ئەو بابەتەی دەگێڕایەوە، دەیگوت کە تەنانەت لەو تەمەنەشدا ئەو بابەتانە بۆی گرینگ نەبووە.

براکانــی عەبدولڕەحمان بــە پێکەنینەوە باســی تووڕەبوونی ئەویان دەکــرد لەو کاتانەدا کە وەڵامی داخوازەکانی نەدەدرایەوە و دەیانگوت، عەبدەلڕەحمان دەســتی دەدایە بەرد و لەو ڕووەوە کە هەرگیز لە سیلە گرتن و پێکاندا هەڵەی نەدەکرد و دەســتی زۆر ڕاســت بووە، براکانی یەکسەر ڕایاندەکرد.

ژنانــی بنەماڵە، لەوانــەش خوشــکەکانی عەبدولڕەحمــان کە هەموو ســەرقاڵی کاری ناوماڵ بوون و لە تەمەنی شــووکردندا بوون، ئۆگری بوون و خۆشەویستییەکی یەکجار زۆریان بۆ ئەو هەبوو و بە تایبەتی نازیــان هەڵدەگــرت. ئــەوان ملکەچی هەمــوو حــەز و داواکارییەکانی دەبــوون. پێدەچێت ئەم بابەتــە هەربەتەنیا بەهۆی پەیڕەوی کردنیان لە دەســتووره ئاینییەکان نەبووبێت کــە ژنی بە گوێڕایەڵ بوونی بەرانبەر بــە پیاو هانــداوە، بەڵکوو بێگومان، سەرنجڕاکێشــیی و کاریزما بوونی عەبدولڕەحمان بوو کە زۆر زوو بۆ هەمووان دەرکەوتبوو، کاریگەریی لەسەر ئەو سەرنجە تایبەتە هەبووە.

عەبدولڕحمــان لای دایکــی زۆر خۆشەویســت بــوو. پێدەچێت پاش گەیشــتنی بــە تەمەنی هەرزەکاری، ئەم عەشــقە بێ ســنوورەی ژنانی بنەماڵــە بەرانبــەر بە ئەو و هەروەها پەروەردەی عاتفی و هەســتیاری

نەریتـــی، ڕۆڵێکی کاریگەری لە پەیوەندی نێوان عەبدولڕەحمان و ژناندا گێڕابێت.

■ کۆتایی جەنگی جیهانیی دووهەم

عەبدولڕەحمـــان کـــە هێشـــتا گەنجێکـــی ١٣ ســـاڵ بـــوو، یەکێـــک لـــە مامۆســـتاکانی دواناوەندی، کتێبی لینین سەبارەت بە «مافی نەتەوەکان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا»ی دەداتێ کە بیخوێنێتەوە.

بە ســـەرنجدان بەوەیکە قاسملوو لە دایکییەوە پێکەوە گونجان و لە باوکییەوە بەرپرســـیارەتی، خەباتگێڕی و دادپەروەریخوازی فێر ببوو، خوێندنـــەوەی ئەو کتێبە، ڕۆڵێکی دیاریکەری لـــە ژیانی ئەودا گێڕا. ئەو هەســـتی بە پێویستیی خەبات و لە ڕاســـتیدا ئیجباری خەبات لە ڕەوتی ڕزگاریـــی خەڵکەکەیـــی لە خۆیدا هەســـت پێدەکرد و ئـــەوەش ڕێک ئەو کاتە بوو کە خەباتگێڕانی ڕێگای ڕزگاری، کۆمۆنیسمیان بە هاوسەنگی دێموکراســـی دەزانی. سوپای ســـووریش لە باکووری ئێران سەقامگیر ببـــوون، لـــەوێ دۆخێکی تەژی لە ئازادی هاتبووە ئـــاراوە. هەربۆیەش، بۆچوونە کۆمۆنیســـتییەکان بە خێرایی پەرەی دەسەند و چالاکییە دژە سەڵتەنەتییەکان دەرەتانی گەشەی بۆ ڕەخسا بوو.

ســـاڵی ١٩٤٤، لە تەمەنی ١٤ ســـاڵیدا، عەبدولڕەحمان دەبێتە ئەندامی لاوانی کۆمۆنیست.

بوونی سوپای سوور لە ئێران بۆ ئەوە دەگەڕایەوە کە ئێران بۆ لای ئاڵمانـــی نازی بای دابـــووەوە، هاوپەیمانان بڕیاریـــان دابوو ئەو وڵاتە داگیـــر بکەن. هێزەکانی بریتانیا لە باشـــوور و ســـووپای ســـۆڤییەت لە باکوور گیرســـابوونەوە، پاش کۆتایی هاتنـــی جەنگ، هێزەکانی بریتانیا لە ئێران کشـــانەوە، بەڵام هێزەکانی سۆڤییەت مانەوە و لە سای بوونی ســـۆڤییەتەکان، حیزبی کۆمۆنیســـتی ئازەربایجان، بە ڕێبەریی جەعفەر پیشـــەوەری، لـــە ســـاڵی ١٩٤٥، لـــە ئازەربایجان(ئێـــران) دامەزراندنـــی کۆمارێکـــی خودموختـــاری ڕاگەیانـــد و لە کوردســـتانی ئێرانیشـــدا، لە

ژانوییـــەی ١٩٤٦ لە شـــاری مەهابـــاد، بە ســـەرۆک کۆماریی حاکمێکی نەتەوەخـــوازی کـــورد بە ناوی قـــازی محەممەد، کۆماری کوردســـتان، بوونی خۆی ڕاگەیاند.

ســـۆڤییەتەکان کـــە ســـتراتژییەکی درێژخایەنیـــان هەبـــوو، ئەو دوو کۆمارە خودموختارەی هاوســـنووری خۆیانیان هان دەدا یەکگرتوو بن بۆ ئەوەی لەو ســـۆنگەوە هەم ئیمتیازی دەرهێنانی بەشـــێک لە نەوتیان دەســـت کەوێت و هەم دەســـتیان بە دەریاکانی باشـــوور ڕابگات. بەڵام پلانی سۆڤیەتەکان بە هۆی دژایەتیی مەجلیسی ئێرانەوە شکستی هێنا.

ئەم شکســـتە و گوشـــارەکانی ڕێکخـــراوی نەتەوەیەکگرتـــووەکان و هەروەها گوشـــارەکانی بریتانیاییەکان و ئەمریکاییەکان، ســـەرئەنجام، ســـۆڤییەتی ناچـــار کـــرد خاکـــی ئێـــران بەجێبهێڵێـــت و بەم چەشـــنە، کۆماریخوازەکانی ئازەربایجان و کوردستانیان بە تەنیا هێشتەوە. شای گەنجی ئێران، محەممەد ڕەزا پەهلەوی، دەستبەجێ هێزەکانی ئەرتەشی بـــۆ بەرەنگاربوونـــەوەی ئـــەو دوو کۆمارە بەڕێ کرد. پاش ســـاڵانێک، کاتێـــک لینـــا هاتە ئەو ناوچەیە، خەڵک هێشـــتاش باســـی ئـــەو دڕندەیی و کاولکارییانەیـــان دەکرد کـــە هێزەکانی ئەرتـــەش ئەنجامیان دابوون. هـــەزاران کەس کوژرابـــوون و ماڵەکان و بەروبوویان ئاگر درابوون و ئـــەوە کۆتایـــی کاری ئەو دوو کۆمارە خودموختـــارە بوو، لەکاتێکدا کە تەمەنی کۆماری کوردستان تەنیا ١١ مانگی تێپەڕاندبوو.

جەعفـــەری پیشـــەوەری و ئەندامانـــی حکومەتەکەی و کاربەدەســـت و پیاوەکانـــی، پەنایان بردە بەر ســـۆڤییەت و لە کۆمـــارە جیاوازەکانی یەکیەتیی سۆڤییەتدا بڵاو بوونەوە.

بەڵام قازی محەممەد پێشـــنیازی سۆڤییەتەکانی بۆ پەناهەندەبوون لە سۆڤیەت قبووڵ نەکرد و ئاوا وەڵامی دایەوە: «دەمهەوێ لەگەڵ گەلەکەم بمێنمـــەوە و لەگـــەڵ گەلەکـــەم هاوچارەنووس بم». قـــازی محەممەد و ئەندامانـــی حکومەتەکەی کە دەستبەســـەر و ڕەوانەی زیندان کرابوون، دادگایی کران و سزای ئێعدامیان بۆ دەرچوو. ماوەیەک پاش دەرچوونی

حوکمی دادگا، لە بەرەبەیانی یەکێک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسی ١٩٤٧ لە شاری مەهاباد، پێتەختی کۆماری کوردستاندا لە سێدارە دران.

لەم سەردەمە قەیراناوییەدا، هیچکام لە چوار کوڕەکەی محەممەد ئاغا قاسملوو لە کوردستان نەبوون. کوڕی گەورەتر بە ناوی حسێن، لە تورکیە سەرقاڵی خوێندن بوو لە بواری «مێعماری»دا. ئەحمەد، لە پاریس بیرکاریی دەخوێند و عەلی لە تەورێز، سەرقاڵی خوێندنی پزیشکی بوو. عەبدولڕەحمانیش لە تاران، لە قوتابخانەیەکی شەوانەڕۆژی سەرقاڵی تێپەڕاندنی دوایینساڵی خوێندنی دواناوەندی بوو. کوڕەکانی قاسملوو، هەرچەند لە کوردستان نەبوون، بەڵام ئاگاداری ڕووداوەکان بوون و هەموویان لەوەی بەسەر کوردستاندا هاتبوو، بە قووڵی دڵنیگەران و بێتاقەت بوون. بۆ عەبدولڕەحمان ئەم بابەتانە، ڕاستیی ڕوانگەکانی مارکس و لێنینیان دەردەخست و ئەو توانیبووی خۆی لە چاوەدێرییە توندەکانی قوتابخانەکەی بدزێتەوە و تێکەڵ بە ڕەوتی خەبات لە دژی بنەماڵەی پەهلەوی بێت. هەرکە خوێندنی دواناوەندی تەواو کرد، وسووقوددیوانی باوکی، عەبدولڕەحمانی بە مەبەستی خوێندن نارد بۆ لای برا گەورەکەی لە پاریس بۆ ئەوەی لە بواری پیشەسازیدا درێژە بە خوێندن بدات. عەبدولڕەحمان کە لەوکاتەدا تەمەنی ١٧ ساڵ بوو، لە پاریس لەگەڵ ئازادییەک بەرەوڕوو بوو کە هەرگیز ئەزموونی نەکردبوو و بەو وزە تایبەتەوە کە لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی ئەو بوو، تێکەڵ بە خەبات لە دژی ڕێژیمی شا بوو.

ئەو ماوەی یەک ساڵ دەرفەتی فێربوونی زمانی فەرانسەوی هەبوو. بەڵام بە هۆی ئەوەوە کە پێش ئەوەی بچێتە فەرانسە شارەزاییەکی باشی لە زمانی فەرانسەوی هەبوو، کاتێکی زۆری بۆ چالاکیی سیاسی بۆ دەمایەوە.

لەم سەردەمەدا، حکومەتی ئێران ئیزنی ناردنی پارە بۆ خوێندکارانی دەرەوەی وڵاتی تەنیا بەو بنەماڵانە دەدا کە بەڵێنیی بەشداری نەکردن لە چالاکییە سیاسییەکانیان دەدا. هەربۆیەش، سەبارەت بە عەبدولڕەحمان

ئەوەی قەرار بوو بقەومێ، قەوما: «کاربەدەستانی ڕێژیمی شا، تەنانەت پێش لەوەی بچێتە زانکۆ، تاکە سەرچاوەی بژیوی ئەویان بڕی».

■ عەبدولڕەحمان لە پراگ

عەبدولڕەحمـان بـە یارمەتیی حیزبی توودە، توانیبووی بوورسـێکی خوێندنـی تایبەت بـە خوێندکارانی بیانی لە حکومەتی چێکۆسـلۆڤاکی وەربگرێت و بێتە پراگ و ئەوەش ڕێک پاش ئەو کاتە بوو کە حکومەتی چێکۆسـلۆڤاکی لـە سـاڵی ١٩٤٨دا گۆڕدرابـوو بۆ «دێموکراسـییەکی خەڵکی»(کۆمۆنیسـتی)، عەبدولڕەحمـان کـە تەمەنی ببووە ١٨ سـاڵ، بڕیـاریدا بواری خوێندنەکەی بگۆڕێت و لە قوتابخانەی باڵا، لە بواری سیاسـەت و ئابووریـدا ناونووسـی کـرد و سـاڵی ١٩٥٢ شـەهادەی «بەکالۆریۆسی سوور»، کە شەهادەیەکی باڵا بوو، بەدەست بهێنێت.

لەو سـاڵانەی پاش جەنگـدا، زۆر نەبوون ئـەو خوێندکارانەی کە لە وڵاتی چێکۆسـلۆڤاکی دەیانخوێند و گرووپێکی بچووکیان ئێرانی بوون و عەبدولڕەحمـان تاکە کـوردی ئێرانیی ئەو گرووپە بـوو. لە پاریس، پێتەختی فەرانسـەی دێموکراتیک، چالاکیی سیاسـی بۆ هەمووان ئازاد بـوو و بیانییەکان و بە تایبەتی، خوێندکارانی بیانی بە تەواوی کەڵکیان لـێ وەردەگـرت. بەڵام لە چێکۆسـلۆڤاکی دۆخەکە بە تـەواوی جیاواز بوو. کۆمۆنیسـتەکان کە بە سـەرکەوتن لـە هەڵبژاردنەکانی فێڤرییەی ١٩٤٨دا دەسەڵاتیان بەدەسـتەوە گرتبوو، سەرەڕای ئەوەیکە بۆچوونە پێشـکەوتووەکانی خوێندکارە بیانییەکان لە گەڵ سیاسەتەکانی ئەواندا دەگونجـا، بـەڵام لەسـەر ڕێپێوانی سـەر شـەقامی ئـەم خوێندکارانە ڕەزامەند نەبوون. کەچی بانگهێشـتیان دەکردن تاکوو بەشـداریی لەو ڕێپێوانانـەدا بکـەن کە خۆیـان، بۆ نموونە بە بۆنەی سـەرەتای مانگی «مـەی» هوە ڕێکیان دەخسـتن. عەبدولڕەحمان جـل و بەرگی کوردی لەبـەر دەکرد و بە حەزەوە لـەو ڕێپێوانانەدا کە ڕێپێوانگەلێکی ئەمری، شـاد، ئاشـتیخوازانە و بە بێ بچووکترین داخوازێک بوو، بەشـداریی

دەکـرد. «لـەو ڕێپێوانانەدا، سـەمامان دەکرد و گۆرانیمـان دەگوت و دەچووینە پێشـەوە. هەموو یەکتریان بە «تۆ»بانگ دەکرد و دروشمی لە پێشەوە دارێژراو و دیاریکراویان دەدا».

عەبدولڕەحمان بەهۆی خوێندکاربوونیەوە، ناچاربوو ئاستی چالاکییە سیاسـیەکانی دابەزێنێت و هەموو کاتەکانی بـۆ خوێندن تەرخان کرد. ئـەو کـە ڕۆژانە تا ١٣ کاتژمێر کاری دەکرد، لـە ژوورێکی داخیلییەکی خوێنـدکاری بە نێوی ئۆپلێتالۆڤا (opletalova) لە ناوەندی شـاری پراگ دەژیا. لەم ژوورەدا، ئەو دوو هاوژووری هەبوو، عەرەبێکی مەسیحیی بەغـدادی بە نێـوی ئەدیـب، و دووهەمییش چێکییەک بـە نێوی کارێل (karel) کە دایک و بابی لە باکووری ڕۆژهەڵاتی کۆماری چێک دەژیان. عەبدولڕەحمان و کارێل زۆر زوو بوونە ئاواڵ و هەردووکیان لە ڕۆژانی پشـوو و بۆنەکاندا، دەچوون بۆلای دایک وبابی کارێل. عەبدولڕەحمان کـە توانایەکـی لەڕادەبەدەری بۆ فێربوونی زمـان هەبوو، بە یارمەتیی کارێل، زۆر زوو زمانی چێکی فێر بوو و بەو زمانە بە پاراوی قسـەی دەکرد.

■ ئەو سەدەیەی ڕواڵەتی دونیای گۆڕی

بـاب و باپیرانـی عەبدولڕەحمان و لینا، شـاهیدی ئاڵوگۆڕی جیهان، بریتی لە ئۆرووپا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوون. گۆڕینی سنوورەکان، پێکهاتنـی دەوڵەتە نوێیەکان و...لەو ئاڵوگۆڕانـە بوون. هەرەس هێنانی ئێمپراتۆریەتی ئۆتریش ـ مەجارستان، هۆکاری پێکهاتنی حکومەتە نوێیە سـەربەخۆ و دێموکراتیکەکان و لەوانە، حکومەتی چێکۆسـلۆڤاکی بوو لەساڵی ١٩١٨دا.

لـە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاسـتیش پاش هـەرەس هێنانـی ئێمپراتۆریەتی عوسـمانی، جیهـان شـاهیدی سـەرهەڵدانی حکومەتە نوێیـەکان بوو. ئەم ئاڵوگۆڕانە هیوای دەسـتەبەرکردنی سـەربەخۆیی لای کوردەکانی دروست کردبوو. بەڵام گڕی ئەم هیوایە زۆر زوو کوژایەوە و ئەوەش

کاریگەرییەکی زۆر ناخۆشی لەسەر وسووقوددیوان دانا.

هیواکانی باپیری لیناش کە پێی وابوو کۆمۆنیســم، ئازادی، بەرابەری و برایەتی بەدوای خۆیدا دێنێ، بووە بڵقی سەرئاو.

منداڵەکانیشیان کە درێژەدەری ڕێگەی ئەوان بوون، شکستیان هێنا.

وێدەچوو ڕێگەی گەیشتن بە دنیایەکی دادپەروەرانەتر دوورودرێژە.

■ دیداری عەبدولڕەحمان و لینا

کۆتاییەکانــی ســاڵی ١٩٥١ بــوو. عەبدولڕەحمان دواســاڵی زانکۆی تێدەپەڕاند. تەمەنی ئەو ٢٠ ســاڵ بوو. بەڵام لینا هێشــتا چەند مانگێکی مابوو بۆ ئەوەی تەمەنی بگاتە ١٨ ســاڵ. لەم ســەردەمەدا، لینا، هەم بە مەبەســتی دابیــن کردنی بژێــوی ژیانی کاری دەکــرد و هەم خۆی بۆ تاقیکردنەوەکانــی چوونە زانکۆ و بەدەســتهێنانی بوورســێکی خوێندن ئامادە دەکرد.

پاییــزی ئــەو ســاڵە گەلێک ســارد بوو و لــە مانگی نۆڤامبــردا بەفر دەســتی بــە باریــن کردبــوو. قوتابخانــەی خوێندنــی بــاڵای زانســتە سیاســی و ئابوورییەکان لەســەر شــەرەفی یەکێک لە مامۆستاکانەوە، ئاهەنگێکی لە یەکێک لە هۆڵە گەورەکانی تایبەت بە بۆنەکان سازدابوو. ئەنجومەنــی مامۆســتاکان، کۆمەڵێکی زۆر لــە خوێندکارانی زانکۆکانی دیکــە، و هەروەهــا کادری بەڕێوەبەریــی زانکۆ، ئامــادەی ئەو ئاهەنگە بــوون. چەنــد میوانێکی بیانیش لــەوێ بوون. گرووپی کــۆڕاڵ کە لینا پێش لەوەی بێتە زانکۆ ئەندامیان بوو، بەڕێوەبەریی بەشــی هونەری و کولتووریــی ئاهەنگەکەیان لە ئەســتۆ گرتبوو و دەبوو لە نێوان وتار و پەیامــە پیرۆزباییەکاندا، چالاکیی هونەری بنوێنــن. پرۆگرامی گرووپی کۆڕال بریتی بوو لە: گۆرانیگەلێک ســەبارەت بە پێکهاتەی سۆسیالیزم، پێداهەڵگوتن بەســەر پێشــەنگەکانی کۆمۆنیزم، لە ستالینەوە بگرە هەتا مائۆتسێ دۆنگ و هەروەها گۆرانیی نەتەوەیی و خۆجێیی.

لەســەرداخوازی بەڕێز ژۆزێــف، ئەو مامۆســتایەی ئاهەنگەکەی بۆ

ڕێکخرابــوو، سەردەســتەی گرووپی کۆڕاڵ، ئەرکــی میوانداریی چەند خوێنــدکاری بیانیی بە لێنا ســپاردبوو، چونکوو ئەو تاقە کەس بوو کە کەم تا زۆرێک ئینگلیســی دەزانی، لێنا، هەرچەند زۆریش لەو ئەرکە پێ سپێردراوە ڕازی نەبوو، بەڵام بە ناچاری وەئەستۆی گرت.

چــوار پیــاوی گەنج لــە دەوری مێزێکی چکۆلە دانیشــتبوون. لێنا بە گوتنی ڕســتەیەک کە پێشــتر بە وردی ئامادەی کردبوو، خۆی وەکوو دیلمانــج پێ ناســاندن. لێنــا لەمکاتــەدا، دەروونێکی شــڵەژاوی هەبوو. بەڵام هەڵســوکەوتی گونجــاوی ئەو پیاوە گەنجانە دڵنیایی پێبەخشــی. هەڵسوکەوتیان دەرخەری ئەوە بوو کە بە ئامادەبوونی ئەو خۆشحاڵن. لێنــا زۆر زوو تێگەیــی کە تەنیــا یەکێکیان لە زمانی چێکــی تێناگات و ئەویش عەرەبێکی ســووری بوو کە لاقێکی لە ڕەوتی خەباتدا لەدەست دابوو(دواتر، عەبدولڕەحمان ئاشــکرای کردبوو کە لەڕاستیدا ئەو پیاوە لاقــی لــە ڕووداوی ئۆتۆمبیلــدا لەدەســت دابوو و ئــەو گەنجە عەرەبە ویســتبووی لــەو ڕێگــەوە کاریگەریــی لەســەر لێنــا دابنێت). کەســی دووهەمیــش عەرەبێکــی مەســیحیی بەغدادی بوو کە بــە زمانی چێکی قســەی دەکــرد. دوو کەســەکەی دیکەش، لــە ڕوانگەی لێنــاوە چێکیی ڕەسەن بوون. یەکێک لەو دووانە ناوی «کارێل» بوو، ئەوی دیکەش بە بۆچوونی لێنا، دەبوو خەڵکی سلۆڤاک بێت بە هەندێ ناپاراوی لە زماندا، پێستی سپی، قژ و چاویشی ڕەش بوون. ئەم تایبەتمەندییانە زۆرێک لە سلۆڤاکەکان هەیانبوو. چاوەکانی شاد و پڕ لە پێکەنین بوون.

لێنــا لە ژۆزێف تووڕە بــوو، چونکە گاڵتــەی پێکردبوو، هەربۆیەش وازی لەو گەنجانە هێنا و بابەتەکەی بۆ ژۆزێف باس کرد. بەڵام ژۆزێف وەڵامی دایەوە کە ئەوە بڕیاری مامۆستا بووە. ژۆزێف، سەرپەرشتیاری گرووپی کۆڕاڵ و مامۆســتای خاوەن ئاهەنگیش ئەو شــەوە قارەمانی ئەو میوانیە بوو. لێنا کە تەنانەت تەمەنی نەگەیشــتبووە ١٨ ساڵ، ناچار بوو ملکەچی بڕیارەکە بێت. هەربۆیەش، بە بێ مەیلی گەڕایەوە بۆ لای مێزی «بیانییەکان».

شــەوێکی خــۆش و دڵڕفێــن بوو. پیــاوە گەنجــەکان ســەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و بەرخۆدانەکانی لە ڕێی ئازادیدا قسەیان دەکرد و چیرۆکی پێکەنینداریان بۆ لینا دەگێڕایەوە بۆ ئەوەی پێبکەنێت. ئەوان زۆر مێهرەبان بوون و بە ڕێزێکی زۆرەوە هەڵسـوکەوتیان لەگەڵ لینا دەکرد.

ئاهەنگەکە لە کۆتایی نزیک دەبووەوە و لینا دەبوو بیرێک لە گەڕانەوەی خــۆی بۆ ماڵــەوە بکاتەوە. هەر چوار گەنجەکە دەیانویســت هاوکاریی بکەن و بیبەنەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ئەوەیان کە بە «ئێسلۆڤاکیایی» پاراو قســەی دەکرد، بەوانی دیکەی گوت کە پێویست بەو هەموو کەسە نییە و بۆ بردنەوەی یەک کەس پێویستە و ئەو کەسەش خۆیەتی.

لە دەرەوە کەش سارد بوو. ئەوان، بە ئارامی و بە هێمنی لە تەپۆڵکەکە سەردەکەوتن و بەرەو ناوچەی ڤینۆهرادی (Vinohrady) دەڕۆیشتن و لە ڕێدا باسی زۆر شتیان دەکرد. لینا کە هێشتاش پێیوابوو ئەو گەنجەی لەگەڵی هاتووە خەڵکی سـلۆڤاکییە و هەر لە ســەرەتای دانیشــتنەکەوە بە قووڵی عاشــقی ببــوو، بێدەنگ بوو و تەنانەت نەیدەوێرا پرســیاری ناوەکەی لێ بکات. چونکوو لە ســەرەتای ئاشــنا بوونیاندا، نەیتوانیبوو ناوەکەی بە مێشــکی بســپێرێت. لینا لە کاتی قســە کــردن لە گەڵ ئەو گەنجــەدا، وشــەی «ئێوە» (لە بریی تۆ ـ وەکوو ڕێــز گرتنێک)ی بەکار دەهێنا، لە کاتێکدا کە گەنجەکان بە پێی سرووشــت هەر وشــەی «تۆ» بــەکار دەبەن. لینــا لەو دۆخەی بەســەری هاتبــوو تێنەدەگەیی.. وتنی ئەوەیکــە ئــەو کوردە، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەســەر لینــا نەبوو. ئەو هیچی سەبارەت بە کوردەکان نەدەزانی، بەڵام بەوحاڵەشەوە، بە خۆی دەگوت: « لە هەر کوێیەکەوە بێین، هەموو مرۆڤین، مەگین وانییە؟».

ئــەو دووانە لە نزیکیی ئەو ماڵــەی کە لینا و ئانجێلینای هاوڕێی تێیدا دەژیان، ماڵئاواییان لە یەکتر کرد.

لینــا بــۆ ئانجێلیکــی هاوڕێــی ئاوا باســی کــرد: « ئەو بــە نیگایەکی وەهــا تەژی لــە خۆشەویســتی و مێهرەبانییەوە ســەیرم دەکات کە تا

ئێســتا هەرگیز ئەزموونم نەکردووە و من دڵنیام کە خۆشــی دەوێم». ئانجیێلیک کە لە هەســتی لێنا تێگەیشــتبوو و بە نیسبەت لێناوە، تەمەنی زیاتر بوو و قایمکارتریش بوو، بە مەبەســتی پێشــگرتن بە شکستێکی چاوەڕواننەکــراو، بــەڵام مومکیــن، هەوڵــی هێــور کردنــەوەی لێنــا و دامرکاندنــی ئاگری حەزە دەروونیەکەی دەدا. قەزا و قەدەر، هەندێجار ڕێکەوتی سەیر وسەمەرە بەدوای خۆیدا دێنێت. هەمان شەو، ئانجیێلیک بە لێنای ڕاگەیاند کە خاوەنماڵەکەیان، کە ئامۆزای خۆیشی بوو، داوای خانووەکەی کردۆتەوە. دواجار لێنا، دەبوو بەدوای ماڵێکی نوێ بۆکرێ بگەڕێت. هەربۆیەش، ڕۆژی دواتر، لێنا ســەردانی بەرپرسانی گرووپی مۆســیقای کــرد و بابەتەکەی بــۆ گێڕانەوە و ئەوانیش لــە داخیلییەکی خۆیان، کە یازدە کچی دیکەشــی لێبوو، شــوێنێکیان بۆ لێناش کردەوە. ئــەو داخیلییە لە نهۆمی دووهەمی یەکێک لە بیناکانی کۆی داخیلییەکان بــوو، هەمــان بینا کە، ئەدیــب، کارێل و ئەو «ســلۆڤاکیاییە» لە نهۆمی یەکەمیدا دەژیان!

■ جوانترین سەردەمی ژیانی لێنا....

لــە ڕاســتیدا عەبدولڕحمــان ببــووە پشــتیوان و عاشــقی لێنــا و بە چەشــنێکیش، ڕۆڵی مامۆســتا و ئوســتادی ئــەوی دەگێــڕا و ئەوەش سەرەتای جوانترین سەردەمی ژیانی لێنا بوو.

بەهار شوێنی زستانی گرتبووەوە و عەبدولڕەحمان خوازبێنی لە لێنا کردبوو. لێنا لەوپەڕی خۆشیدا بوو. لەو ماوەدا، لێنا زۆر شت سەبارەت بە نیشتمانی ئەو فێر ببوو. عەبدولڕەحمان تەنانەت دۆخی ژنانی ئێرانی بۆ ڕوون کردبووەوە و لێنا بە قبووڵ کردنی خوازبێنییەکەی ئەو، داب و نەریتەکانی وڵاتەکەشــی قبووڵ کردبوو. خۆشەویستی بۆ تێگەیشتنێکی درووست لە بابەتەکان و ئاستەنگەکانی سەر ڕێگای ڕۆشنبیرێک، ڕێگر بوو. لێنا عاشــق بوو، نەیدەزانی لە داهاتوودا پێویســتە ئاستەنگگەلێک لەســەر ڕێی خۆی لابەرێت کــە تەنانەت بە بیریشــیدا نەدەهات. دیارە

عەبدولڕەحمان ئەوی لەو ئاستەنگ و بابەتانە ئاگادار کردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوە دڵی بوو کە لە بری عەقڵی بڕیاری دەدا. ئەو هێندە بەختەوەر و دڵنیا لە خۆی و عەشقی عەبدولڕەحمان بوو کە بەڵێنی بە خۆی دابوو بۆ هەموو شوێنێک دوای بکەوێت و لەگەڵیدا بێت.

ئەزموونێکی گەلێ قورس بوو، بەڵام لینا هەرگیز لەو کارەی خۆی پەشیمان نەبووەوە.

■ دووجار پرۆسەی زەماوەندی عەبدولڕحمان ولینا

نەریتی زەماوەندەکەیان لە باڵوێزخانەی ئێران و لە پراگیش بەڕێوەچوو و ئەو کاتە بەهاری ساڵی ١٩٥٢ بوو. مارەبڕینەکەیان لە ڕێی مەلایەکی ڕووخۆش، ڕێکپۆش و شیعە مەزهەبەوە بەڕێوەچوو. ئەو بە جلوبەرگێکی ئۆرووپایی و بە کراسێکی سپی و کراوات و ڕیشێکی ڕێکەوە، پیاوێکی زەنگین دەهاتە بەرچاو. شاهێدەکان بریتی بوون لە: دوو کارمەندی باڵوێزخانەکە و جەنابی باڵوێز و لەو ڕۆژە گرینگەی ژیانیاندا کەسی دیکەی لێ نەبوو. ڕێک وەک ئەوەی پێشان بۆ دایکی عەبدولڕەحمان ڕوویدابوو، لیناش ناچار بوو ببێتە موسوڵمان. هەرچەند لینا باوەڕی بەو ئایینە نەبوو، بەڵام بۆ موسوڵمان بوون و ڕەت کردنەوەی ئایینی پێشووی، ناچار بوو پەیڕەوی لەو ڕەوشە بکات. ئەوەش لە حاڵێکدا بوو کە عەبدولڕەحمان لە لایەن دامودەزگای ئیداریی ئێرانەوە وەکوو موسوڵمان حیسابی بۆ دەکرا. بۆ ئەوەی لە ئایینی ئیسلامدا، بۆ کەسێک کە لە دایک و بابێکی موسوڵمان لەدایک بووبێت، دەرەتانی گۆڕینی ئایین نییە. هەربۆیەش، تەنانەت لە ئەگەری پابەند نەبوون بە باوەڕە ئایینییەکانیش، عەبدولڕەحمان و لینا بە بێ هەرچەشنە ناڕەزایەتییەک ملکەچی ئەو ئیجبارە ئاینییە دەبوون.

ئاهەنگی زەماوەندەکەیان لە ڕێستورانتێکی لۆکاڵی بە ناوی ماڵی بۆنەکان(کە بریتی بوو لە بینایەکی جوان لە ناوەندی پراگدا) بەڕێوەچوو. خواردنی زەماوەندەکەیان سادە بوو، بۆ ئەوەی هیچکام

لەو دوانە ئەوەندە پارەیان پێ نەبوو هەتا بتوانن ئاهەنگێکی ڕاستەقینە بگرن و میوانی زۆر بانگهێشت بکەن. جل و بەرگی تایبەت بە بووک و زاوا و شتومەکەی تایبەتی دیکەی زەماوەندی ئاساییش لە ئارادا نەبوو. عەبدولڕەحمان بە بوورسێکی خوێندنی کەم و کورتەوە دەژیا، ئەوەندە کەم کە دەرەتانی هیچ زیادە خەرجێکی پێ نەدەدا. مووچەی لینـاش هەندێ لە داهاتەکەی عەبدولڕەحمان زیاتر بوو. هەربۆیەش، تێچووەکەیان لە بەینی خۆیاندا دابەش کرد.

ڕێستورانتەکە چۆڵ بوو. لینا جوانترین مێزی ڕێستورانتەکەی، کە نزیک بە پەنجەرەکە و ڕوو بە گۆڕەپانی «کۆماری» و کەنیسەی «سەنت ژۆزێف» (ژۆزێفی پیرۆز) بوو هەڵبژاردبوو. ئەوان سالادی کاهوو و مریشکی سوورەوە کراو و پەتاتەیان داوا کرد. هێنانی خواردنەکە زۆری خایاند. بەڵام لەو ڕووەوە کە ئەوان هەمیشە بابەتگەلێکی زۆریان هەبوو بۆ باس کردن، ئەوەندە سەرنجیان نەدایە درەنگ کەوتنی خواردنەکەیان تا ئەو کاتەی برسیەتی بە ئاگای هێنانەوە. دواجار پێشخزمەتەکان خواردنی نیوەڕۆیان هێنا کە بریتی بوو لە چواریەکی مریشکێکی وشک و دان شکێن، پەتاتەیەکی مامناوەندی و سالادێکی سیس هەڵاتوو و نوقم بوو لە ئاو وخوێیەکی زەرد ڕەنگ و نەخورەمدا. بەڵام، هەموو ئەوانە بایەخێکیان بۆ ئەوان نەبوو، چونکوو شاد و خۆشحاڵ بوون.

پاش چەند مانگ، عەبدولڕەحمان خوێندنی خۆی لە زانکۆ تەواو کرد و لە مانگی سێپتامبردا بە وەرگرتنی شەهادەی بەکالۆریۆس، پراگی بەجێهێشت و گەڕایەوە بۆ ئێران. لینا لەو کاتەدا، سکی دوو مانگان بوو. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەمە یەکەمین منداڵ لەو کۆمەڵە منداڵە بوو کە دەیویست بیبێت. لەو بوارەدا، عەبدولڕەحمان هەمیشە بە نەرمی سەری دەخستە سەری. بەڵام لینا، نەک بە تەواوی بڕوای بەوە هەبوو، بەڵکوو سووریش بوو لەسەر ئەوەی هاوکاریی هاوسەرەکەی بکات، چونکە هەمیشە دەیویست مرۆڤێکی بەکەڵک و کاریگەر بێت. تەنانەت بیریشی

لێ نەدەکردەوە کە دایکایەتی، لەمپەری سەر ڕێگای ئەو هاوکاری کردنە بێ. بەڵام لینا، هەستی بە هێزێکی پتەو لەخۆیدا دەکرد و دڵنیا بوو کە لە تەنشت هاوسەرەکەیدا، دەتوانێت بەسەر هەموو بەربەست و کیشەکاندا زاڵ بێت، لەگەڵ ڕۆشــتنی مێردەکەی لە پراگ، لینا، سەرلەنوێ هەستی بە تەنیایی کردەوە. ژیانی هاوبەش، دووگیان بوون و هیوای پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان، پرۆژەی چوونە زانکۆی لینای پووچەڵ کردەوە. هەربۆیەش، ئەو ســەرەڕای ئەوەی کە بە خۆشییەوە چاوەڕێی لەدایک بوونــی منداڵەکەی بوو، وەکوو نەخشەکێشــێکی پیشەســازییش کاری دەکــرد. بەڵام لینــا، دڵ لەدوای مێردەکەی بوو و دڵەڕاوکێی ئەوەشــی هەبوو کە بەو مووچە کەمەوە کە بەئاســتەم بەشــی بژیوییەکەی خۆی دەکرد، پاش لەدایک بوونی منداڵەکەی، چی لێ بەسەر دێت.

■ پێکهێنانەوەی ژیانی هاوبەش

لــەو کاتەوە کــە عەبدولڕەحمــان پراگــی بەجێهێشــتبوو، تەنها دوو کارتپۆســتالی لە پاپۆڕێکــەوە کە ئەوی بەرەو وڵاتەکــەی دەبردەوە و هەروەها نامەیەکیشــی لە تارانــەوە بە ناونیشــانی چاخانەیەک بۆ لینا ناردبــوو. لینــا دەیتوانی بە هەمان ناونیشــان نامە بــۆ عەبدولڕەحمان بنووســێت و زۆربەی جاریش هەر وای دەکــرد و چاوەڕوانی وەڵامی نامەکانی دەکرد. بــەڵام وەڵامێکی بۆ نەدەهاتەوە. هەموو پێیان دەگوت هاوســەرەکەی وازی لێهێناوە. بەڵام لینا بڕوای بەو قســانە نەدەکرد. بــەڵام وردە وردە، لینــاش کەوتە گومانەوە و پرســیارەکان ســەریان دەکــردە هەناوی. هەربۆیــەش، لە سەرلێشــێواویدا دەژیا و گەلێکیش هەســتی بە چارەڕەشــی دەکرد. ســەرەڕای ئەوەش، لینــا چاوەڕوانی گەیشــتنی بەڵگەنامەگەلێــک بوو کە لە ڕێــی ئەوانــەوە مارەنامەکەیان لــە دەزگای دادوەریی چێــک فەرمی کاتەوە، چونکوو چێکوســلۆڤاکی، پێکهێنانی ژیانی هاوبەشــیی هاوڵاتیانی چێکیی لە دەرەوەی دامودەزگا فەرمییەکانی خۆیانی بەفەرمی نەدەناسی. لە کاتی یەکەمین مارەبڕیندا،

عەبدولڕەحمان بەڵگەنامە پێویستەکانی بۆ ئەو تۆمار کردنە پێ نەبوو. هەربۆیەش، دەبوو ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ئێرانەوە بۆ لێنا ڕەوانە بکات. لە ڕاستیدا، هەردووکیان پێش سەفەرەکەی عەبدولڕەحمان سەبارەت بە ناردنی ئەو بەڵگەنامەگەلە ڕێککەوتبوون. لە بەرانبەر قسە و قسەلۆکەکانی هاوڕێیان و دەوروبەردا، لێنا بەرگریی لە عەبدولڕەحمان دەکرد و دەیگوت کە بە دڵنیاییەوە تووشی کێشەیەک بووە کە نەیتوانیوە بەڵگەنامەکان بنێرێت.

لە بەشی منداڵبوونی نەخۆشخانە، دواجار، ئەو نامەیەی کە ڕۆژانێکی زۆر بوو لێنا چاوەڕوانی بوو، گەیشتە دەستی. مانگی ئاڤریل بوو و عەبدولڕەحمان دێسامبری ڕابردوو سەفەری کردبوو. خاوەنماڵەکەی لێنا کە نامەکەی لەگەڵ خۆی هێنابوو، بە بزەیەکی مێهرەبانانەوە سەیری لێنای کرد کە خەریک بوو پاکەتە ئەستوور و قاوەییەکەی نامەکەی هەڵدەپچڕی. لێنا ورووژابوو. تەمەنی کچۆڵەکەی ٤ ڕۆژ بوو.

لێنا کۆرپەیەکی تەندرووست، هەر وەک میوەی گەییوی ببوو و ناوی نابوو مینا. مینا کۆرپەیەک بوو بە ئێسقانی پتەوەوە، نینۆکەکانی هێند درێژ بوون کە ناچار بوون بۆی بکەن و هەروەها موویەکی ڕەش کە هەنیەی داپۆشیبوو و لە پشتەسەرەوە هەتا نێوقەدە بچکۆلانەکەی شۆڕ ببووەوە[٢] و دوو چاوی درشت، بە نیگایەکی قووڵەوە. بەڕاستی کۆرپەیەکی جوان بوو.

ئەو مامانەی کە هەندێ جار سەردانی لێنای دەکرد، لەو ڕووەوە کە خۆی منداڵی نەدەبوو، دەیویست تێیبگەیەنێت کە لەبەر ئەوەی لێنا دایکێکی تەنیایە(مێردی نییە)، بۆ گەورەکردنی کۆرپەلەکەی تووشی گرفت و ئاستەنگی گەورە دەبێت. لێنا زۆری هەوڵ دەدا ئەو مامانە تێبگەیەنێت کە مێردی هەیە، بەڵام ئەو بڕوای نەدەکرد و لەسەر بۆچوونەکانی خۆی سوور بوو.

٢ بە پێی پشتڕاستکردنەوەی نووسەر، مینا منداڵێکی دەگمەن بووە و لە کاتی لەدایک بوونیدا پرچی درێژ بووە.

مینــا ببووە هــۆی شــادییەکی لەڕادەبەدەر بۆ لێنا، بە ســەیر کردنی ملّچەملّچ کردنی مینا لە کاتی شیر خواردندا، ئەوەیکە دایمە برسی بوو و جۆری بزەی سەر لێوی، لێنا هەستی بە بەختەوەری دەکرد. سەرەڕای هەمــوو ئەوانە، لە باری دەروونییەوە ڕووخا بوو. نە کەس ســەردانی کردبــوو تا لــە بەختەوەرییەکەیدا بەشــداری بکات و نــە ئاهەنگێکیش بــە بۆنــەی لەدایک بوونــی کیژۆڵەکەیەوە بەڕێوە چووبوو. هاوســەرە دوورەدەســتەکەی، تەنانەت ئاگاداری لەدایک بوونی کۆرپەکەی نەبوو. تا ئەو کاتەی پاکەتە گەورە قاوەیی ڕەنگەکە گەیبووە دەســتی، تەنانەت هەندێ جار لێنا پرســیاری لە خۆی دەکرد کە تۆ بڵێی ڕۆژێک بگاتەوە بە مێردەکەی.

لــەو پاکەتــادا هەمــوو بەڵگەنامە پێویســتەکان بــۆ بەفەرمیی کردنی هاوســەرگیرییەکەیان بــە پێــی یاســاکانی چێکۆســلۆڤاکی هەبــوون، نامەیەکیشــی تێــدا بوو کە لەودا عەبدولڕەحمــان داوای لە لێنا کردبوو بچێت بــۆ ئێران. هەروەهــا عەبدولڕەحمان بە نووســراوە «کارێل»ی کردبــووە کەفیلــی خۆی بــۆ ئەوەی بــە نوێنەرایەتیی ئــەو، کاروباری پێویســت بە مارەبڕینەکە بەڕێوە ببات. هەروەها لە پاکەتەکەدا، بلیتێکی فڕۆکە بۆ ســەفەر لە پراگەوە بەرەو تاران و بڕی پێنج دۆلاریشــی تێدا بــوو. دواجار، ئەوەی مابووەوە لێنا بیــکات، مارەبڕینێکی دووبارە بوو بە ئامادەبوونی کارێل لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە و دواتریش ســەفەر کردن بەرەو تاران.

پاش ئەوەی لە زایینگە هاتە دەرەوە، لێنا هەســتی بە ماندوویەتییەکی زۆر دەکــرد و هێشــتاش کاریگەرییەکانی ژانگرتــن و منداڵبوون بەری نەدابــوو. بــەو حاڵەشــەوە، نامــەی هاوســەرەکەی، هێزێکــی بەبەردا هێنایــەوە. کاروبارە پێویســتەکانی مارەبڕینەکەی ئەنجــام دا و لەگەڵ کارێل لە کومیتەی نەتەوەیی ناوچەی یەکی شاری پراگ بۆ مارەکردنەکە ئامــادە بوون. مینای بچکۆلانــەش کە لە ئامێزی پوورە زدێنکا(Zdenka) دا نووســتبوو، لەوێ ئامادە بوو. ڕێوڕەســمێکی کورتخایەن بوو. پاش

ڕێوڕەسمەکە، شاهێدەکان و چەند هاوڕێیەکیان کە لەوێ ئامادە بوون، گەڕانــەوە بــۆ ســەر ئیــش و کارەکانی خۆیــان. تەنها، پــوورە زدێنکا لەگــەڵ کچی خوشــکەکەی و مینــای بچکۆلانەدا مایــەوە. پێکەوە نانی نیوەڕۆیــان خــوارد. دواتر، پــوورە زدێنکاش گەڕایــەوە بۆ ماڵی خۆی و بــۆ لای مێردەکەی و باپیری. ماڵــی پوورە زدێنکا، ماڵۆچکەیەک بوو لە شــوێنێکی دوور، هەڵکەوتوو لە چەند کیلۆمیتریی نزیکترین شــار بە پراگ. لێناش بە مەبەستی گەڕانەوە بۆ ژوورە بچووک و هەژارانەکەی و دەســتپێکردنەوەی کاروبــاری ڕۆژانە، لەگەڵ کۆرپەلەکەی ســواری تراموا بوو.

لێنــا لە ژوورە بچووکەکەیــدا، تەنیا مەقەڵییەکــی بچووکی کارەبایی، مێزێکــی زۆر بچووک و تەختێکی نووســتنی هەبــوو. ئاو لە دەرەوەی ژوورەکە بوو، کە بریتی بوو لە: شــێرەیەکی ئاو کە لە ڕێڕەوەکە و لە تەنشــت ژوورەکەیەوە بــوو. ئەو برە پارەیەی کە لێنــا وەکوو مۆڵەتی زەیســتانی و هاوکاریی بژیوی منداڵەکەی خرابووە ســەر مووچەکەی، بەشی بژیوییەکەی نەدەکرد. هەربۆیەش، لێنا دەبوو بە زوویی بگەڕێتەوە سەر کارەکەی.

■ پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان یان مانەوە لە پراگ؟

شــیکردنەوەی دۆخی ئەوکات زۆریش سادە نییە. زۆربەی ئەوانەی پەیوەندییــان بە لێنــاوە هەبــوو، ئامۆژگارییەکی هاوشــێوەیان دەکرد: «بەهیچ شــێوەیەک مەڕۆ بۆ لای عەبدولڕەحمان و بە ڕۆشــتن بۆ ئەو وڵاتە دواکەوتوو و پەرەنەسەندووە، خۆت تووشی ئەو گێچەڵە مەکە». بۆ نەبیســتنی وتەکانی ئەو جۆرەکەســانە، لێنا دووریی لێدەکردن. لێنا ســوور بوو لەســەر ڕۆشــتن، چونکوو هەم منداڵەکــەی و هەم باوکی منداڵەکــەی گەلێــک خۆشدەویســت و هەربۆیــەش نەیدەویســت لێکتر دایانبڕێت.

لــە لایەکــەوە، لێنا بە خۆی دەگوت کە ڕەنگە پووری، باوکی دایکی و

هاوڕێکانی ڕاست بکەن، لە لایەکی دیکەشەوە، بە خۆی دەگوت: بە مانەوە لە پراگ دەتوانێت داهاتوویەکی چلۆن بە کیژۆڵەکەی ببەخشێت؟ ئەو بە چاوی خۆی، ژیانی خۆی و هاوڕێکانی دەبینی: « دەبوو پێش شەبەقی بەیانی هەستێ، منداڵەکە تێرکات، لە قاپێکی گەورەدا، لەسەر مەقەڵییە کارەباییەکە ئاو گەرم بکات، سەروملی منداڵەکە بشوات و جلوبەرگی لەبەرکات و پاشان ڕاکەڕاکە بیباتە دایەنگە. پاشان سواری پاسە خاو و خلیچەکان بێت و هانکەهانک خۆی بگەیەنێتە شوێنی کارەکەی. پاش دەرچوون لە شوێنی کاریش دەبوو لە سەفە دوور و درێژە بێکۆتاییەکاندا چاوەڕوانی نۆرەی کڕینی پێداویستییەکانی ڕۆژانەی بێت. پاشان راکەڕاکە بچێتەوە بۆ دایەنگە و منداڵەکەی وەربگرێتەوە و لەوێشەوە بڕواتەوە بۆ ماڵەوە، خەریکی شوشتن و پاک کردنەوە بێت و دواجار لە نیوەشەودا بخەوێت و سەرلەنوێ شەبەقی بەیان هەستێتەوە و هەموو ڕۆژێک ئەو ڕەوتە دووبارە کاتەوە. سەرەڕای ئەوەش دەبوو بە تاقی تەنیا دەرەقەتی هەموو ئەو کارانە بێت. لە ڕاستیدا ئامۆژگاریی و پێشنیازی دەوروبەرییەکانی ئەوە بوو کە خۆپەرستانە، تەنیا بیر لە خۆی و منداڵەکەی بکاتەوە.

لێنا دەیزانی کە ڕێگایەکی دیکەش بوونی هەیە، بەڵام بە ڕوونی بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، شتێک وەک ئەوەی هەست بکات بەرپرسایەتییەکی لەسەر شانە کە دەبێ جێبەجێی بکات.

لە تەمەنی دوازدە ساڵەوە، لێنا ناچار بوو پشت بە خۆی ببەستێت. کەسی نەبوو ڕاوێژی پێبکات و لە کاتی بڕیارداندا داوای هاوکاری لێ بکات و یان چاوەڕوانیی سۆز و مێهرەبانی لێی هەبێت. لە ڕاستیدا ئەو کەسی نەبوو کە هاوبەشی خۆشی و ناخۆشییەکانی بێت. بەڵام ئێستا، ئەو کچەکەی و عەبدولڕەحمانی هەبوو. ئەوان بنەماڵەی بوون و لێنا بە هیچ نرخێک ئامادە نەبوو لە هیوای پێکەوەبوونی ئەندامانی بنەماڵە و هاوبەش بوون لە خۆشی و ناخۆشییەکانی یەکتردا چاوپۆشی بکات.

■ بڕیاری سەفەر

لەو سەردەمەدا کە لێنا دەچوو بۆ قوتابخانە، مامۆستاکانی، خۆشەویستیی نیشتمان و حەزی تێگەیشتن لە جیهانیان فێر کردبوو. لێنا بە عەشقێکی ڕاستگۆیانەوە وڵاتەکەی خۆی خۆشدەویست و ڕێزێکی قووڵی بۆی هەبوو. بەو حاڵەشەوە لەوێ هەستی بە ئۆخژن نەدەکرد. ئەو لەوێ، ئارامیی منداڵێکی بەختەوەری، بەخۆیەوە نەبینیبوو. لەوێ جگە لە پووری و بنەماڵەکەی، ئازیزێکی دیکەی نەبوو. پووری و بنەماڵەکەشی دوور لەو دەژیان. تەنیاییەکەی قورسایی خستبووە سەر شانی. بە کەمی هاوڕێکانی دەبینی. باپیری و پووری داوایان لێکردبوو کە لەگەڵ ئەوان بژی. بەڵام، لێنا حەزی لەو شێوە ژیانە قورس و تەریک کەوتووەی ئەوان نەبوو.

لە فڕۆکەخانە، لەو کاتەدا کە چاوەڕوانی سواربوونی فڕۆکە بوو، لێنا بیری لە ژیانی خۆی، لە سەردەمی منداڵی و گەنجیەتی دەکردەوە و ئەو ئەزموونە قورسانەی کە بۆ مرۆڤێک لە تەمەنی ئەودا هاتبوونە پێشەوە، بە پێش چاویدا تێدەپەڕین. هەستی بە ئارامییەکی سەرسووڕهێنەر، تێکەڵ بە وردە پەشیمانییەکی دەروونی دەکرد. چونکوو سەرەڕای هەموو ئەوانەش، لەوێش هەموو شتەکان بە تەواوی ڕەش نەبوون.

■ گەیشتن بە ئێران

زۆربەی کاتەکان، کاتێک کەسێک لە شوێنێکەوە دێت، ئەوانەی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەو کەسەن، بە بێ ئەوەی بۆخۆشیان بڕوایان بە کردەوەکەیان هەبێت، بەدەنگی بەرز هاوار دەکەن و «بەخێرهاتنی» ئەو کەسە دەکەن. لێناش کاتێک لە فڕۆکەخانەی «مێهرئاباد» خۆی لە بەرانبەر عەبدولڕەحماندا دییەوە، هەستێکی وەهای هەبوو. ئایا عەبدولڕەحمان لەبەر ئەو دوو هاوڕێیەی کە لەگەڵی هاتبوون نەیدەویست خۆشحاڵیی خۆی دەربڕێت؟ لێنا کە نەیدەزانی هەڵسوکەوتی دەبێ چۆن بێت، بە ژێستێکەوە ویستی منداڵەکە بدا بە باوەشیەوە. بەڵام، ئەو تەنیا سەیری

مینای چکۆلانەی کرد و پاشـــان گوتی: «چەند ناشــیرینە». بۆ لینا، ئەو ڕســتەیە گاڵتەیەکی دڵشــکێن بوو. هەڵبــەت، وتەکــەی عەبدولڕەحمان ڕاســتیش نەبوو. چونکوو مینای بچکۆلە، ڕێک بە پێچەوانەوە، زۆریش جوان بوو. بەڵام، لینا لەگەڵ ئەوەدا کە دەیزانی کە گاڵتە کردن بەشێک لــە سروشــتی عەبدولڕەحمــان و هەروەها خاڵی سەرنجڕاکێشــی ئەو بــوو، کەیفــی بــەو گاڵتەیە نەهــات. جارێ ئــەوە لێ لێ بــوو. چونکوو کارمەندانی گومریکیش دەســتیان بەســەر هەموو ئەو شتانەدا گرت کە لینا لەگەڵ خۆی هێنابوونی. نیشــتمانە نوێکەی بە گاڵتەیەکی بە ئازار و گومرکچییە دزەکانییەوە پێشــوازییان لێکردبوو و بەم کردەوەیە، لینا و کچەکەی هیچ شــتومەکێکیان بۆ دەسپێکی ژیانە نوێکەیان پێ نەمابوو. لە ڕاســتیدا، ئەوان بە ماوەیەکی کورت پاش ئەو کودتایەی حکوومەتە تاڕادەیــەک دیموکراتیکەکــەی موســەدێقی ڕووخاندبوو، گەیشــتبوونە ئێــران. عەبدولڕەحمانیــش، تــازە خەباتێکی ڕاســتەقینە و جیددی و بە وتەیەکی دیکە پیشەی سیاسەتی هەڵبژاردبوو. لە ڕاستیدا، ئەوان لە کات و ســاتێکی نەگونجاودا ســەفەریان کردبوو. کاتێک مرۆڤ لە خەباتەوە دەگلــێ، تەنیــا بیر لە خەبــات و هاوڕێ خەباتکارەکانــی دەکاتەوە. ئەو دوو خاڵە، بۆ مرۆڤێکی شۆڕشــگێڕ خاڵی ســەرەکییە و شتەکانی دیکە دەکەوتنە پەڕاوێزەوە. هەموو شتێک، لە ساتی بەکەڵک بوونیدا بایەخی خۆی وەردەگرێت. ئەوەش، تەنها لە ئاستی تێگەیشتنی ئەو کەسانەدایە کە لە لووتکەی خەباتدان و درک پێکردنی بۆ ئەوانەی لە دەرەوەی ئەو بازنەیەدان سانا نییە.

عەبدولڕەحمان بۆ بەجێهێشتنی فرۆکەخانە پەلەی بوو. ئەوانی بەرەو ماڵی هاوڕێیەکی دەبرد، ئەو ماڵەی کە بڕیاڕ بوو لەوێ بژین.

لە کاتی تێپەڕین بە شــەقامەکانی پێتەختدا، لینا واق وڕ ماو ســەیری شــارەکەی دەکــرد. خۆرەتــاو بەتیــن و هەوا گــەرم بــوو. کۆڵانەکان، دووکانە بچووکەکان، دەنگەکان، ئەو ئاژەڵانەی بە تەنشت ئۆتۆمبیلەکاندا تێدەپەڕیــن و ئەو هەژاری و ســامانداریيەی، هاوتەریبی یەکتر دەهاتنە

پێــش چــاو، هیچیان لەو کۆمەڵگە دڵڕفێنە نەدەچوون کە ئەو پێشــتر لە چێک و شاری پراگ و ئاسمانە هەورینەکەی بینیبووی. ئەو پێی دەنایە جیهانێکی نەناســراوەوە، دنیایەک کە لەودا ڕەنگەکان بە بێ هیچ عەیب و گرێیــەک خۆیان دەنواند و چەشــنێک خوێنگەرمیی و بێدەروەســتی بەسەریدا زاڵ بوو.

تەنانەت دەنگەکان لە ڕووی بەرزی و نزمییەوە، ســەیر و ســەمەرە دەهاتنــە پێــش چــاو. لینا خۆی لــە بەرانبــەر خەڵکان و شــتومەکێکی جۆراوجــۆردا دەبینییــەوە کــە وەســف نەدەکــران و هەســتی دەکرد ئــەوە کۆتایی ناخۆشــی و چەرمەســەری و ســەرەتای بەختەوەری و حەسانەوەی دەبێت.

■ شیمیران

«شیمیران» لە باکووری تاران و لە بناری زنجیرە شاخێک و لەوانە شــاخی دەماوەندا هەڵکەوتووە. ســەرەڕای ئەوەیکە شــیمیران لە ڕێی گرد و ناوچەیەکی نائاوەدانەوە لە تاران دابڕابوو، بەڵام وەک بەشــێک لــە پێتەخت دەهاتــە هەژمار. ئەوان لە ناوچەی «تەجریش»، گەیشــتنەماڵێکــی بچــووک کە لە ناو داراندا شــاردرابۆوە. لێرە، لە لایەن خاوەن ماڵێکەوە بە ناوی «ت»، کە لە هاوڕێیانی پراگیان بوو و خوشکەکەیەوە بە گەرمی پێشــوازی کران کە دوو ژووری بچووکی لە نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی بۆ ئامادە کردبوون.

لینا ژیانە نوێیەکەی خۆی لێرەوە دەســت پێکرد. زۆرجار پرسیاریان لێدەکــرد کــە ڕەوتی گونجانی لەگەڵ ئەو ژیانەیــدا چلۆن دەڕواتە پێش و لینــاش وەڵامی دەدایەوە کە هیچ کێشــەیەکی نییە. لینا هەرگیز باری دەروونیی خۆی نەدەدرکاند. بەڵام ڕاستییەکە ئەوە بوو کە دۆخەکە هێند سانایش نەبوو. بەڵام ساتگەلێکی خۆشیش هەبوون، وەکوو ئەو ڕۆژەی کە عەبدولڕەحمان لەگەڵ خۆی بردی بۆ ناوشــار، واتە ناوەندی تاران. ئەو پرســیاری زۆری ئاراســتەی عەبدولڕەحمان دەکرد. وەڵامەکانیش

هەم دەبوونە هۆی شاد بوونی و هەم خێرا دەبوونە بەشێک لە بیرگەی. ڕاستییەکە ئەوە بوو کە لینا لە فێربووندا ئازا بوو. لە ڕاستیدا وەکوو یارییەکی دوولایەنەی لێهاتبوو کە سەرقاڵی دەکردن.

ماوەی دوو حەوتوویان بەو شێوەیە پێکەوە تێپەڕاند. پاشان، عەبدولڕەحمان بارگەی سەفەری بەست. لینا پرسیاری لێکرد: «بۆ کوێ دەچی؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە و گوتی: « لەمەبەدوا، هەرگیز ئەو پرسیارە لە من مەکە».

لینا: «بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: « لەبەر ئەوەی ئەگەر ڕۆژێک لە لایەن پۆلیسەوە دەستبەسەر بکرێیت، هەرچی کەمتر بزانیت، هەرئەوەندەش دەبیتە هۆی زەبر وێکەوتن».

ڕێساکانی خەبات قورسن.

بەڕێز «ت» و خوشکەکەشی سەفەریان کرد، بە بێ ئەوەی بڵێن بۆ کوێ دەچن و کەی دەگەڕێنەوە. لینا و مینای بچکۆلانە و کوڕێکی بچووکی تەمەن نۆ یان یازدەساڵەی خەڵکی باشووری تاران، بە تەنیا مانەوە. کوڕەکە هەموو کار وباری ناو ماڵی بەڕێوە دەبرد. خاوەنماڵەکە، ئەو کوڕەی لە ماڵەوە بەجێهێشتبوو بۆ ئەوەی هەم ئاگای لە ماڵەکە بێت و هەم لە کاروباری ناوماڵدا یارمەتیی لینا بدات. ناوی حسێن بوو کە بە شێوەزارێکی تایبەت بە باشووری ئێران بانگیان لێدەکرد حوسێن. حوسێن هەم پێداویستییەکانی ماڵەوەی دەکڕی، هەم کاروباری ناوماڵی بەڕێوە دەبرد و لە ڕاستیدا ڕۆڵی یەکەمین مامۆستای لینای دەگێڕا لە بواری فێربوونی زمانی فارسی و شارستانێتی و چێشت لێنانی ئێرانیدا.

مینا بە بوونی برایەکی گەورەتر لە خۆی شادمان بوو. ئەو دووانە یەکتریان زۆر خۆشدەویست و مینا دەستە بچکۆلەکانی ڕادەوەشاند و لە هەمانکاتدا لە ناخی دڵەوە پێدەکەنین. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە

هەرسێکیان زۆر پێدەکەنین و لەو دۆخەی هەیانبوو زۆریش دڵخۆش و شاد بوون. لێنا تا ئەو کاتە، هەستی بە بەختەوەرییەکی ئەوتۆ نەکردبوو، شــادکامییەک کە لەبیر نەدەکرا. بەڵام، جێی عەبدولڕەحمان بەتاڵ بوو. شــادکامی لە تەنیشت منداڵەکاندا شــتێکی سرووشتییە، بەڵام نەبوونی کەســێک کــە مرۆڤ بتوانێت ســەبارەت بە بابەتی ڕۆژانــە و هەروەها بابەتــە گرینگەکانی ژیانی قســەی بۆ بــکات، دەتوانێــت کاریگەرییەکی زۆری لەسەر ڕووخانی باری دەروونی هەبێت. لە ڕاستیدا، چاوەڕوانیی گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان و ترس لەوەیکە نەبادا ژیانی لە مەترســیدا بێت، ببووە چارەنووسی لێنا. ساڵەکانی ١٩٥٠ لە ئێران، هەموو شتێک، لەگەڵ ئەو شــتانەی لێنا ناســیبوونی، بە تەواوی جیاواز بوو. چونکوو خۆرەتــاوی بــە پیــت و بەرەکەت و ســووتێنەر، جوانــی و هەژاری لە تەنیشــت یەکترەوە و لە پێش چاوی هەمووان، بەرچاو دەکەوت. بەڵام، ئەوەی قورســتر و ترســناکتر بوو، لە تاریکیدا و دوور لە چاوی خەڵک بــوو. لێنا دەبوو بەو دنیا نوێیە ڕابێت، ئەوەی کە لە ڕوانگەی خەڵکەوە باش یان خراپ بوو، کەشف بکات و فێری بێت. ئەو نەدەبوو ببێتە هۆی بێهیوایــی. لە کاتــی پەروەردەبوونیدا دەردەکەوێت کە ئــەو توانایەکی باشی لەو بوارەدا هەیە.

■ یەکەمین گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیــان، پێــش کازیــوە، لێنا بە دەنگــی تەقەیەکی بچــووک کە لە پەنجــەرەی ژوورەکــەی درا، لەخــەو ڕابــوو. ئــەو هێشــتا ڕووی لــە ژیانــی نهێنی نەکردبوو. بەڵام بۆ ئــەوەی کتوپڕ تووش نەبێت، لەباری دەروونییــەوە خــۆی بۆ دۆخێکــی ئەوتۆ ئامادە دەکرد. لــە حاڵی خەو و نیــوە خەودا، لێدانی دڵی لێنا خێراتر بووەوە و شــڵەژا و دەیویســت ڕابکات. بەڵام، چونکو بە هۆی تاریکییەکەوە نەیدەتوانی جلوبەرگەکانی بدۆزێتــەوە، بــەر شــتومەکی ژوورەکە دەکەوت کە دواجــار قاپێکی لە یەکێک لە ڕفەکانــەوە بەردایەوە و زرینگەی بەربوونەوەی قاپەکە زۆر

بەرز هاتەبەر گوێی.

پـاش بێدەنگییـەک، لینا، دەنگێکـی کپی بەرگوێ کـەوت کە دەیگوت: «منم، ڕەحمان». بە بیسـتنی ئەو دەنگە ئازیزە، ئەم جارەیان، دڵی لینا لـە خۆشـیاندا ترپەکانی خێراتر بووەوە. لینا لـە تاریکییەکەدا، بانگی لە حوسـێن کرد و بە شـێوەزاری باشوورییەوە پێی گوت: «ڕاکە درگاکە بکەرەوە، ئاغا هاتۆتەوە».

عەبدولڕەحمـان بەرانبـەر لینـا ڕاوەسـتا بـوو، بـە ڕوخسـارێکی سـوورهەڵگەڕاو لە خۆرەتاوی کوێسـتان. لینا کە بۆ ماوەی ٦ حەوتوو هەسـتی کردبـوو لـە ماڵەکەی خۆیـدا دەستبەسـەر کراوە، ئێسـتا بە گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، هیوادار بوو بەوەی لەگەڵ خۆشەویستەکەی، هەوڵی کەشف کردنی نیشتمانە نوێیەکەی دەدات.

ئەوان حەزیان لە ڕۆشـتن بۆ ناوشـار و پیاسـەکردن بـوو. بۆ ئەو مەبەسـتەش، دەبوو بە پەلـە لە گردێک سـەرکەون و خۆیان بگەیەننە پاسەکە(ئۆتۆبووس)، لە ڕێدا تووشی وڵاخدارێک و کەر و جاشێک بوون کـە لە گردەکە دادەگەڕانە خوارێ. لینا کە هەرگیز کەر و جاشـەکەری نەبینیبـوو، مەگیـن لە کتێبـەکان و باخچەی ئاژەڵاندا نەبێ، دەیویسـت دەسـتێک بە جاشەکەرەکەدا بێنێت و نەوازشـی بکات. عەبدولڕەحمان کـە بەپەلـە بوو، بـە بینینی ئـەو دیمەنە، هـاواری کرد: «دەسـتی لێ مەدە!» و ئەوە یەکەمینجار بوو کە لینا لەگەڵ هاوارێکی لەو چەشنەی عەبدولڕەحماندا ڕووبـەڕوو دەبوو. هاوارەکەی ئەوەندە بەرز و تەژی لـە تووڕەیی بـوو کە لینای تۆقاند. موسـافیرەکانی ناو پاسـەکەش بە پرسیارەوە سەیریان دەکردن.

بەم چەشـنە لینا تێگەیشت کە کەرەکان و تەنانەت ئەو وڵاخدارانەش کـە لە نزیکیـی ئەوانەوەن، ئەوەندە جێی سـۆز و خۆشەویسـتی نین. هەربۆیـەش، ئەگـەر ئـەو جاشـەکەرەکەی نـەوازش کردبـا، دەبووە گەپجاڕی موسـافیرەکان. حاڵەتی پرسـۆکیی موسافیرەکانیش، گۆڕدرا بە خەمساردیی و لینا سەرەڕای ئەو هەڵەی کردبووی، لە ناخی خۆیدا

لەو نەریتانەی کە ئاژەڵەکان و تەنانەت خاوەنەکانیشــیانی بە ناپەسەند دادەنا، گەلێک قەڵس بوو. ئەویش ئەو، ئەو لێنایەی کە دەیویست بە گژ ئەژدیهادا بچێتەوە، بەڵام هیچی لەدەست نەدەهات.

ئــەوان لــە کۆڵانی «لالــەزار» کە لەو کاتــەدا لــە دوور ودرێژترین کۆڵانەکانی پێتەخت بوو، پیاسەیان دەکرد. فرۆشیارەکانی سەر شەقام، شــتومەکەکانی خۆیان لەســەر ڕاخــەرە تایبەتەکان بــڵاو کردبووەوە. بازاڕێکی تەژی لە ڕەنگ بوو. ئۆتۆمبیلەکان زۆر بە ئەسپایی تێدەپەڕین. فرۆشــیارەکانی سەرشــەقام، بە دەنگی بەرز پەســنی کــەل وپەلەکانی خۆیــان دەدایەوە. هەندێ کەســیش بە تەندروســت و کــەم ئەندامەوە لــە ســەر زەوی دانیشــتبوون یان پاڵیان بە دیــوارەوە دابوو، و بە جل و بەرگــی دڕاو و کۆنەوە ســواڵیان دەکرد. لــە نێوانیاندا منداڵگەلێکیش دەبینــدران کە بە جل و بەرگی شــڕەوە بەئەملاوئــەولادا ڕایاندەکرد و وێــڕای باس کردنی نەهامەتییەکانیان ســواڵیان دەکرد. هەراوزەنایەکی ســەیر و سەمەرە بوو. گەلێک پرسیار بە مێشــکی لێنادا تێدەپەڕین کە نەیدەتوانی لە هەموویان بپرســێتەوە، چونکــوو عەبدولڕەحمان تاقەتی وەڵامدانەوەی نەبوو و تەنانەت لەو کاتەشدا بە پارێزەوە هەلسوکەوتی دەکرد و نەیدەویست سەرنجی خەڵک ڕابکێشێت.

پاش ماوەیەک، گەیشــتنە جووت سایدی «ئێســتامبۆل». شەقامێکی جوان و پڕ لە دار و درەخت و شــینکایی. لەوێ پیاوێکی لاواز، بە جل و بەرگی شڕ و دڕاوەوە پاڵی بە عارەبانەیەکی پڕ لە پرتەقاڵی گەییو و بریســکەدارەوە دەنا، بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد: «پرتەقاڵی جوان، پرتەقاڵی شیرین شیرین»، پرتەقاڵەکانی کە لە دوورەوە بە هۆی ڕەنگ و ڕوویانەوە بەرچاو بوون، مرۆڤی دەخســتەوە بیری خۆرەتاوی دەم زەردەپەڕ.

لــە ڕۆژهەڵات، کڕینــی ڕۆژانەش لە خۆیدا هونەرێکە. لە کاتی کڕیندا، خەڵــک باســی هەموو شــتێک دەکــەن، تەنانــەت هەندێ جــار لە کاتی مامەڵە کردندا بۆ دابەزاندنی نرخی شــمەکەکان، چیرۆک و بەسەرهاتی

کورت و سەرنجڕاکێشیش دەگێڕنەوە، لەو چەشنە چەلەحانێ و مامەڵە کردنــەدا، لە نێوان فرۆشــیار و کڕیاردا، کێ بــراوە دەبێت؟، دیار نییە. عەبدولڕەحمــان لــە فرۆشــیارەکە نزیک بــووەوە و پرســیاری نرخی یەکێک لە پرتەقاڵەکانی (لەو کاتەدا بە دانە دەفرۆشــرا) کرد. فرۆشــیار کــە چاوی بە لینای ئۆرووپایی «ســاماندار» کەوتبوو، میوەکانی گران کرد. عەبدولڕەحمان و فرۆشــیار لەسەر نرخەکە کەوتبوونە مامەڵە. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەو بابەتە پڕ لە شوورەیی و سەیر بوو: شۆڕشگێڕێک کــە بــۆ دابین کردنــی مافی هــەژارەکان خەباتی دەکرد، ئامــادە نەبوو ڕێگە بدات ئەو پیاوە هەژارە چەند پەناباتێکی زیاتری دەســت کەوێت؟ هەربۆیەش بە زمانی چێکی ناڕەزایی دەربڕی و عەبدولڕەحمان ئەمری پێکرد کەخۆی لەو باســە وەرنەدات. پاش ئــەوەش، مامەڵە کردنی ئەو دووانــە ماوەیەکی خایاند و دواجار نەگەشــتنە ئەنجام، عەبدولڕەحمان دەســتی لینای گرت و بەڕێ کەوتن. فرۆشــیارەکە بە بینینی ئەو حاڵە، بــە دوایانــدا ڕایکــرد و ئامادەبوو بــە هەرزانتر بیانداتــێ. ئەوجارەیان عەبدولڕەحمان قبووڵی نەدەکرد، هەتا ئەوەی کە فرۆشیارەکە ئامادە بوو بــەو نرخەی کە عەبدولڕەحمان بە گونجاوی دەزانی، پێیان بفرۆشــێت. ئەوســا، عەبدولڕەحمان هەندێ پرتەقاڵی کڕی. بەڵام، لینا کە لەو دۆخە زۆر دڵگران ببوو، هاوســەرەکەی لە ناڕەزایەتییەکەی خۆی تێگەیاند و بەرەوڕووی نیگایەکی مێهرەبان و گاڵتەئامێزی بووەوە، ئەو کارە نەک هــەر لینای زیاتر تووڕە کرد، بەڵکوو لە دڵگرانیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و زمانی دەیگرت؟

لــە حاڵێکــدا کــە لینا لــە مەراقی خۆیــدا هیــزی هەنــگاوی نەمابوو، عەبدولڕەحمان ڕووی تێکرد و گوتی: «نیگەران مەبە، تۆش فێر دەبی». لــەو کاتەدا، لینــا بە هیچ شــێوەیەک ئامادە نەبوو ئەو چەشــنە مامەڵە کردنە فێر بێت. بەڵام، پاش ماوەیەک، خودی ئەو، ئەویش زۆر کارامەتر هەمان کاری دەکرد.

■ ئێحسان نووری پاشا

ڕۆژێـک، عەبدولڕەحمـان و لێنا سـەردانی ماڵی «ئێحسـان نووری پاشـا»یان کرد. ئەو کورد و لە ئەفسـەرەکانی سوپای تورکیە بوو. لە ساڵەکانی ١٩٣١ ـ ١٩٢٧ لە ناوچەی بەتلیس، هەڵکەوتوو لە کوردستانی تورکیـە، شۆڕشـێک بە ڕێبەرایەتیی «کومیتەی ئارارات بۆ دەسـتەبەر کردنی خودموختاری» سـەری هەڵدابوو. ئێحسـان نووری پاشـا بەو شۆڕشـەوە پەیوەسـت ببوو و فەرماندەیی لقی نیزامیی شۆڕشـەکەی گرتبووە ئەسـتۆ. پاش چوار سـاڵ خەبات، شۆڕشـەکە تێکدەشکێت و بەشێک لە ڕێبەرانی دەستبەسەر دەکرێن.

ئێحسـان نووری پاشـا، وێڕای ڕاکردن و تێپەڕاندنی مەترسیگەلێکی زۆر، سـنوور دەبڕێـت و دەگاتـە ئێـران. پـاش گەیشـتنی بـە ئێران، هاوسـەرەکەی «یاشـار خانم»یش دەگاتە لای. ئـەو توانیبووی کەڵک لـە دۆخی نێوان ئێـران و تورکیە وەربگرێت کە لـەو کاتەدا زۆر باش نەبوو.

ئێحسـان نووری پاشا و هاوسـەرەکەی لە ماڵێکی بچووک لە تاراندا دەژیـان. ئـەو پیاوێکـی ڕێکپـۆش، باڵابـەرز، بیرتیـژ و تاڕادەیەک لە هەڵسـوکەوتدا نیزامییانە بوو. ئەو پیاوێکـی نەریتی بوو و لە ڕوانگەی ئەوەوە ژنان پلەیەکی نزمتر لە پیاوانیان هەبوو. هەربۆیەش هەرکاتێک دەیویسـت بابەتێکی جیـددی لای عەبدولڕەحمان بـاس بکات، دەیبردە شوێنێک کە ژنی لێ نەبێت.

یاشـار خانـم ژنێکـی کورتەبـاڵا و وردیلە بـوو، باڵای تـا نێوقەدی مێردەکـەی دەبـوو. سـەڕای پیرییەکـەی، ئاسـەواری جوانییەکـەی سەردەمیی گەنجیەتی بە سیمایەوە دیار بوو. ژنێکی میوان خۆشەویست و مێهرەبـان بوو و لێنای گرتبووە ژێر باڵ و پەڕی خۆی. لەو ڕووەوە کە فارسـیی نەدەزانی، لەگەڵ لێنادا زمانێکی هاوبەشـیان نەبوو. بەڵام ئەو دووانە لێک تێدەگەیشـتن. چۆن؟ تەنها خودا دەزانێت. یاشـار خانم لە بواری لێنانی چێشـتی ڕۆژهەڵاتیدا گەلێـک کارامە بوو و لێنا یەکەم

جار بوو لەگەڵ ئاشــپەزێکی وەها کارامەدا ڕووبەڕوو بێت. هەڵبەت، تا ئەو کاتە لینا ئاشپەزگەلێکی کارامەی دیکەی لە کورد و تورک و فارس ناسیبوو، بەڵام هیچیان نەدەگەیشتنە ئاستی یاشار خانم.

لینا، لە ماوەی ناســین و دیدارەکانی لەگەڵ یاشــارخانمدا، هەم ڕێسا ســەرەتاییەکانی چێشت لێنان فێر بوو، هەم ئۆگری هونەری ئاشپەزیی ئەو ناوچانە بوو. بەڵام پاش ســەفەری لینا بۆ کوردســتان، پەیوەندیی نێوان ئەو دووانە پچڕا و هەرگیز یەکتریان نەبینییەوە.

■ چوونەدەرەوەکانی لینا

مرۆڤ بە ئاســانی فێری قســەکردن بە زمانی فارســی دەبێت. بەڵام هەرچی زیاتر ئەو زمانە بناسێت و بیەوێت بەسەر وردەکاریی و سووچ و پەنــا جوانەکانیــدا زاڵ بێت، ئەوســایە کە وەکوو زمانــی بریتانیایی، ڕووبــەڕووی گرفت دەبێتەوە. لینا بە خێرایی ڕێســا بنەڕەتییەکانی ئەو زمانــە فێــر ببوو و دەیتوانی خەڵک لە خــۆی تێبگەیەنێت. هەر ئەوەش، هانی دەدا کە لە ماڵ بچێتە دەرەوە و شاری تاران بناسێت. ئەو حەزی دەکرد نیشتمانە نوێیەکەی و هەروەها ڕۆژهەڵات بناسێت.

کاتێک عەبدولڕەحمان لە تاران بوو، لە لایەکەوە، نەیدەویست هەمیشە لەگەڵی بچێتە دەرەوە و لە لایەکی دیکەشــەوە، حەزی نەدەکرد لینا بە تەنیــا لــە ماڵ بچێتــە دەرەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کــە لینا زۆربەی جار بــە تەنیا بوو، ئەو تەنیاییــە، هەم لەبەری گران بوو، هەم لە بەرانبەریدا وەکوو ئەشکەوتێکی ڕەش و تاریک دەمی داپچڕیبوو. لینا دەیویست ئەو ترس و هەیەجانە لە کۆڵ خۆی کاتەوە. خۆی سەرقاڵی فێربوونی زمان، داهێنانی چیرۆک، دروست کردنی لەیستۆک بۆ کچەکەی و دیاریکردنی ڕۆژەکان بە هێمای لێکدان (زەرب) لەسەر ڕۆژژمێر دەکرد. بەڵام هەموو ئەمانــە، نەدەبوونە هــۆی ئارامیی ئەو. ئەو لە بەکەڵــک نەبوونی خۆی ئازاری دەکێشــا. لەم کاتەدا، لینا، سەرەڕای باوەڕەکانی خۆی، زۆریش بــاوەڕی بەخــۆی نەبوو. بەڵام ئــەم گرێی نەبوونــی باوەڕبەخۆبوونە،

لایەنێکی ئەرێنیشــی هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە ناچار بە فێربوونی دەکــرد. ئەو بە تەواویی لە کەموکوڕیی و دەستەوەســتانییەکانی خۆی بەئاگا بوو. دوورکەوتنەوەکانی هاوسەرەکەی لە تاران زۆر درێژخایەن بــوون و پاش گەڕانــەوەش زۆر لە تاران نەدەمایــەوە. هەربۆیەش، بە مل نەدان بۆ ڕاسپاردەکانی مێردەکەی، بە تەنیایی دەچوو بۆ پیاسە لە ناوشاردا، چۆنیەتیی هاتوچۆ لە ناوشاردا فێر دەبوو، شمەکی دەکڕی و تەنانەت لە کاتی شت کڕیندا مامەڵەیشی دەکرد.

ڕۆژێکیان کە عەبدولڕەحمان لەماڵەوە بوو، بەڵام بە هۆی ماندوویەتیی زۆرەوە ئامــادە نەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە، لینا، بڕیاڕیدا پرۆژەیەک کە ماوەیەکی زۆر بوو مێشکی داگیر کردبوو جێبەجێ بکات، سەردانی باشــووری تاران و بینینی هەژارترین بەشــی ئەو شارە. سەبارەت بەم بەشەی شاری تاران، قسەوباسێکی وەها تۆقێنەری بیستبوو کە حەزی دەکــرد بەچاوی خــۆی بیبینێت و لێکــی بداتەوە. لینا پێشــتر، چەندین جــار داوای لــە مێردەکەی کردبوو کە بیبات بۆ ئەو ناوچەیە لە شــار، نەک هــەر وەڵامی ڕەتی وەرگرتبووەوە، بەڵکوو هاوســەرەکەی ئەوی لە ڕۆشــتن بۆ ئەوێ و مەترســیی هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی گۆڵمەزێکی وەها ئاگادار کردبووەوە و پێی گوتبوو کە گەڕەکێکی سەرنجڕاکێش بۆ پیاسە و بینین نییە و پێویستە ئەو بیرۆکەیە لە مێشکی دەرکات.

هەربۆیەش، ئەو ڕۆژە بە مەبەســتی پەیبردن بەو شتە پەنامەکییانەی خۆیان لە پشــت ئەم شــتە قەدەغەیەوە حەشار دابوو و هەروەها درک کــردن بــە نەفرەتی ئەو کەســانەی بــاس لــەو گەڕەکانە دەکــەن، لینا بڕیاری دا بچێت بۆ ئەوێ. بڕیاری دابوو ســەبارەت بەو بابەتە هیچ بە هاوســەرەکەی نەڵێت. بەڵام پاش گەڕانەوەی لەو گەڕەکە، لینا هەســتی کرد کە پێویستە باسەکە بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە. ئەو بە مێردەکەی گوت کە بە هەڵە ســواری پاس بووە و ســەری لەو گەڕەکە لە پێتەخت دەرهێناوە.

ئــەوەی ئــەو لــە پەنجــەرەی کەچــە پاســەکەوە بینیبــووی، بــاوەڕ

نەدەکرا. هەرچی خێرایی پاســەکە کەمتر دەبووەوە، هەم هەڵسوکەوتی موســافیرەکان و هــەم شــکڵی ماڵــەکان دەگــۆڕدران، دەرئەنجام، ئەو ماڵۆچکەگەلێکــی هەژارانــەی دەبینــی کــە لــە ئاقاریاندا، کەســانێک بە جلوبەرگــی شــڕودڕ وەک مێروولــە تێکچڕژابــوون. منداڵــە ڕووت و قووت و ڕەشتاڵەکان بە ئەملاوئەولادا ڕایاندەکرد و ژنەکان چارشێوی خۆڵەمێشــییان بەسەرەوە بوو. لە ڕاســتیدا ڕەنگی چارشێوەکان ڕەش بوو، بەڵام بە هۆی کۆنیی و تێپەڕینی زەمەنەوە ببوو بە خۆڵەمێشی. ئەو ژنانە مرۆڤیان دەخســتەوە بیری ڕۆحەکان. لە حاڵێکدا کە لە باکووری شار، لینا خانمگەلێکی ناسک و دەلال و دلڕفێنی بینیبوو.

جیاوازیی نێوان ئەو دوو بەشەی شار تۆقێنەر بوو.

پاســەکە، لە پڕ وەســتا و شــۆفیرەکە هاواری کرد: «هەموو دابەزن، گەیشتینە کۆتایی».

لە ناو کۆڵانەکەدا و ڕێک لەبەردەم پاســەکەدا، گایەکی نێر و شەلاڵی خوێن کەوتبوو. گاکە لە کوشــتارگەکەی ئەوپەڕی کۆڵانەکە ڕایکردبوو. قەســابەکان لەپێش چاوی خەڵکەکە ســەرقاڵی لەت وپەت کردنی گاکە بوون. بینەرە بێئیشەکان، لە شێوەی نیوە بازنەیەک بە پێوە وەستابوون و خەمســاردانە ســەیری قەســابەکانیان دەکرد. لینــا و منداڵەکان لەو دیمەنە تۆقیبون.

دیمەنێکی تاقەتپڕووکێن بوو.

پاشان، لینا دەستی کرد بە پیاسەکردن بەرەولای باشوور. لە باکووری تاران، جۆگەلەکانی تەنیشــت شــەقامەکان، وەکوو پاریس، داپۆشراون، جگە لەو کونە چوارگۆشانەی کە لە پیادەڕەوەکاندا هەن و ئەگەر مرۆڤ وریــا نەبــن، ڕەنگە پێیان تێیدا گیر بــکات و قولاپەیان لەجێدەرچێت، لە باشــووری شار ئەو جۆگەلانە ســەرئاوەڵان. لە ڕێی ئەو جۆگەلانەوە، ڕۆژێ دووجار شارەوانی ئاوی بەردەدایەوە و لەو ڕووەوە کە ماڵەکان سیستمی بۆریی ئاویان نەبوو، خەڵک لەو جۆگەلانە بۆ جێبەجێ کردنی هەموو ئیش و کارەکانیان کەڵکیان وەردەگرت. لە ڕۆژە باراناوییەکاندا

ئـاوی ئـەو جۆگەلانـە دەبوونە قـوڕاو. بەڵام لـە ڕۆژانی ئاسـاییدا تا ڕادەیەک زوڵاڵ بوون. ژنێک کە چارشێوەکەی بەستبوو بە کەمەریەوە و هەڵترووشـکابوو، خەریک بوو پاشـەڵی منداڵەکەی تێدا دەشوشـت. پاش پێنج خولەک، ژنێکی چارشێوبەسەری دیکە بە کترییەکەوە هات و کترییەکەی پڕ کرد لە ئاو و ڕۆشت.

هەندێـک دوورتـر، لێنا لەگەڵ شـارێک بەرەوڕوو بوو کـە ماڵەکانی لە خشـت و کاگڵ سـازکرابوو. بەرزایی ئەو ماڵانە، تۆزقاڵێک لە باڵای مرۆڤێـک بەرزتـر بـوو و لە کەنـووی هەنگویـن دەچـوون و درگای چوونەژوورەوەیان گەلێک نزم بوو. لێنا لە ڕۆژهەڵات، گەلێک ماڵی بینی کە هەر لەو کەرەستەگەلە یان لە خشتی کاگڵیی وشکەوەبوو لەبەرانبەر خۆرەتاودا و هەروەها، هەندێجار تەنانەت داپۆشـراو بە شـیاکە سـاز کرابـوون. شـایانی گوتنە کە ئەم ماڵانە گەلێک پتـەو بوون و ئەمڕۆکە ئێمە کاولاشی باڵاخانە و تەنانەت کۆشکە کۆنەکان دەبینین کە هەر لەو کەرەسـتانە ساز کراون و لە ڕاستیدا پیشـاندەری گەورەیی و شکۆی رابـردوون. لێنا بەئەسـپایی هەنگاوی هەڵدەگـرت و هەرچاوێکی ببوو بـە دوان بۆ بینیـن. منداڵەکان دوای کەوتبوون و بە دەسـتی ئاوەڵاوە سـواڵیان لێدەکرد، تەنانەت چەند ژنیش هەمان هەڵسـوکەوتیان دەکرد. بـەڵام، لێنا تەنیـا پارەی کڕینی بلیتی گەڕانـەوەی پێبوو و نەیدەتوانی یارمەتیان بدات.

لەو کاتەدا، سـێ ژن پێشیان پێگرت و پرسیاریان لێکرد: «خانم، لێرە چی دەکەی؟»

لێنا بە بزەوە وەڵامی دایەوە: «هاتووم ئێوە ببینم».

هەڵسـوکەوتیان دوژمنکارانە نەبوو، بەڵام پێشـیان بە چوونە پێشـی زیاتری دەگرت. یەکێک لەو ژنانە کە لە هەموویان بەتەمەنتر بوو، خۆی لـە لێنـا نزیک کردەوە و لە حاڵێکدا کە چاوەکانی پڕ لە پرسـیار بوون، دەسـتەکانی هێنایـە پێـش، وەک ئەوەی بیەوێ نەوازشـی بکات، بەڵام پەشـیمان بووەوە و تەنیا بە سـەرپەنجە دەسـتی بە ڕوومەتیدا هێنا و

پێی گوت: «خانم گیان، باش ســەیر بکە...». بەڵام دواتر، هیچی نەگوت و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشــت. ژنێکی دیکە کە لە هەموویان گەنجتر بــوو، لینــای خوڵک کــرد تا بۆ خواردنــەوەی چایەک بچێتــە ماڵەکەی. لیناش دوای کەوت و چووە ماڵی ئەو ژنە کە هەر لە کەنووی هەنگوین دەچــوو. لینــا تا ئەو کاتــە، هەرگیز ماڵێکی نەبینیبوو کــە تا ئەو رادەیە بچووک، پەڕپووت و هەژارانە بووبێت. لەوکاتەدا کە ئەو ژنە سەرقاڵی داگیرســاندنی ئاگــر بوو، لینا سپاســی کــرد و پێی ڕاگەیانــد کە دەبێ بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

ســێهەمین ژن لــە دەرەوە چاوەڕوانی لینا بوو. بە مۆڕەوە ســەیری لینای دەکرد و بە زمانێک قســەی دەکرد کە لینا لێی تێنەدەگەیی. بەڵام دیار بوو کە ئەو ژنە لە بوونی لینا لەوێ ناڕازی بوو. هەربۆیەش، لینا بەپەلە لەو ماڵە چووە دەرەوە. لەو ناوچەیە، لینا هیچ پیاوێکی نەبینیبوو. پرسیاری لە خۆی دەکرد: پیاوەکان لە کوێن؟

لینا، ئەوەی دەیویست ببینێت، بەچاوی خۆی بینیبووی و لە ناخەوە هەژاندبــووی. هــەژاری و ســووکایەتی، مرۆڤ ناچــار دەکات هەموو شــتێک بکات. لە ڕاســتیدا ئەوە فەقیر و هەژارەکان نین کە کۆشکەکان دەڕووخێنن، بەڵکــوو بێهیوایی و بێئومێدییە کە ناچاریان دەکات ئەو کارە بکەن.

عەبدولڕەحمــان لــەو کارە رازی نەبوو و لەوەیکە لینا لە ناخی خۆیدا هەستی دەکرد پێویستە خراپترین شتەکان ببینێت، سەری دەرنەدەکرد. لە ڕاستیدا ئەو کارە، بەشێک لە خواستی لینا بوو بۆ ناسینی ڕۆژهەڵات. لینــا بە سەرکەشــییەکی تایبەتی ســەردەمی گەنجیەتییەوە دەیویســت هەموو شــتێک فێر بێت، تێبگات و بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێت. ئەوەیکە فێری دەبوو، ئەوی زیاتر لە «بەکەڵک بوون» نزیک دەکردەوە. بەڕادەی تواناکانی، پارادۆکسەکانی کۆمەڵگەی هەندێ جار بە ئازارەوە و هەندێ جاریــش بە سەرســووڕمانەوە وەردەگرت. دنیا بەرەوپێش دەڕۆشــت و لەگەڵ پێشــکەوتنەکانی، لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا تێکنۆلۆژیی کامڵ

دەکـرد. بـەڵام، لێنا خـۆی لە پەرژینـی دۆخێکی تەژی لـە هەراوزەنا، ناتەکووزی، نابەرابەری و زوڵمدا دەبینییەوە. دەیانگوت کە ئێرانییەکان حەزیان لە تەکووزیی ئاڵمانییەکانە! ئەو بابەتە چلۆن شـرۆڤە دەکرێت؟ ڕەنگە مرۆڤ حەزی لەو شتە بێت کە خۆی بە کەمیی هەیەتی؟

■ جوانییەکان و دڵەڕاوکێکان

عەبدولڕەحمـان، هەر لە سـەرەتاوە، لێنای لەگەڵ دڵڕفێنیی شـیعری فارسی و کوردی ئاشنا کردبوو. ئەو دوو زمانە، مۆسیقا و جوانییەکی خودایی و لەڕادەبەدەر بە شـیعر دەبەخشـن. ناوەرۆکی ئەم شـیعرانە تـەژی لە پەنـد، ورەبەرزی، تێگەیشـتن لە خاڵـە لاوازەکانی مرۆڤ و چێژی جەستەییە. لای شاعیرە کۆنەکان، نوێخوازی، بیرکردنەوە، دوور کەوتنەوە لە ئایین، داکۆکی کردن لە ئازادی و خۆشەویستیی سروشت و مـرۆڤ، باڵادەسـتە. لێنا، ئەو شـیعرانەی دەپەرسـتی و هەندێکیانی لەبـەر دەکـرد. ئۆگـری عومەری خەیام بـوو. هەر لە سـەرەتاوە، لەو شاعیرە تێگەیبوو و خۆشی دەویست. هەروەها، لێنا، گەلێک حەزی لەو نیگارە «مینیاتۆر»ە فارسی و هێندییانە بوو کە نێو لاپەڕەکانی دیوانی شاعیرەکانیان پێ دەڕازاندەوە.

ڕوویەکی دیکەی ئەو وڵاتەش کە لێنا هەوڵی ناسینی دەدا، سەرەڕای هەژاریی لەڕادەبەدەر، مەترسـیی دەستبەسـەر بوون، ئەشکەنجە، بزر بوونی ئاوەڵان، کوشتن و ئێعدامی دەگرتەوە.

ورده ورده، لێنـا تێگەیشـت کە مردن لە ڕەوتی خەبـات بۆ ئازادیدا، شـتێکی نامۆ نییە. ئەو بیرکردنەوەیە بۆ ئەو، هەم ڕێ نیشاندەر و هەم ترس ڕەوێن بوو.

ئەو، لە سـەرەتادا، داهاتـووی خۆی وەکوو ژنێکـی گەنج و پێگەییو دەبینی کە لە تەنشـت هاوسەرەکەیدا خەبات دەکات. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هەموو شـتەکان لە مێشـکی ئەودا ئاڵۆز ببوون. پێویستی بە کات بوو بۆ ئەوەی ڕێکیان بخاتەوە. ئەو عاشـقی مێردەکەی بوو و

ئەوەش قورسایی کێشەکانی کەم دەکردەوە. خۆشەویستیی مێردەکەی و حەزی فێربوون، لە ناسین وتێگەیشتنە جۆراوجۆرەکاندا یارمەتیدەری بوون، تەنانەت تێگەیشتنگەلێک کە لە کورت ماوەدا سوودیان نابێت، بەڵام مرۆڤ دەزانێت کە ڕۆژێک پێویستی پێی دەبێت. لێنا بە وریایی لەو قوتابخانەی فێربوونە بەردەوام بوو. ئەوەش بەجۆرێک دەبووە هۆی خەمساردییەکی دەروونی لەودا. بەڵام زۆری نەخایاند کە ڕاستییەکان وەخۆیان هێنایەوە و ئەو خەمساردییەیان کاڵ کردەوە. هۆکارەکەشی خەباتی مێردەکەی و هاوخەباتەکانی بوو. ئەوەی چاوەڕوانی دەکرد، بۆی ڕەخسا، ئەوان پێویستیان بە لێنا بوو.

لەو کاتەدا، وەکوو هەمیشە، عەبدولڕەحمان دەبوو سەرلەنوێ سەفەر بکاتەوە، لەسەر ڕاسپاردەکانی پێداگری دەکرد و گوتبووی: « لە نەبوونی ئەودا، لێنا نەدەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە و ئەو کوڕە بچکۆلانە هەموو کارەکان ڕێک دەخات». بەم چەشنە، جارێکی دیکەش حوسێن دەبوو ڕۆڵی پیاوی ماڵ بگێڕێت.

وەکوو ئەوە وابوو کە: «باڵندەیەک لە ڕکەیەکی زێڕیندا ڕابگریت و دەلاقەیەکی بچووکی بۆ بکەیتەوە. هەرچەند، ڕکەکەی لێنا، زێڕینیش نەبوو».

کەم واهەیە مرۆڤی هەستیار و پرسۆک خۆی بە چوارچێوەکانەوە ببەستێتەوە. لێنا کە لەو کاتەدا تەمەنی ٢٠ ساڵ بوو، بە خێرایی خۆی لەگەڵ بارودۆخی ئەوێ گونجاندبوو. دیارە مل نەدان و مل کەچ نەبوونیش لەو ڕەوتەدا یارمەتیدەری بوون. هەربۆیەش، هێند گوێی نەدەدایە ڕاسپاردەکان و بۆ ناسینی دنیای نوێ، لە ماڵ وەدەر دەکەوت.

هێشتا زستان نەگەیشتبووە کۆتایی. لە باکووری شاری تاران و بناری کێوی دەماوەند، بەفر شارۆچکەکەی شوێنی ژیانی لێنای داپۆشیبوو و شەوانە هەوا بەستەڵەک و سارد بوو. بەڵام لە ناوەندی شار، خۆرەتاو کۆڵانەکانی گەرم داهێنابوو و ژنەکان وردە وردە، جل وبەرگی

ناســکیان لەبەردەکرد. ژنانی ئەورووپی و هاوتا ئێرانییەکانیان، مانتۆی سووکەڵە و کراسی قۆڵ کورتیان لەبەردەکرد و کەوشی پاژنە بەرزیان لەپێ دەکرد. ژنانێک کە جل و بەرگی مۆدەی پاریســیان لەبەرکردبوو، لە تەنیشــت ژنە چارشــێو ڕەشــەکانی ناوشــارەوە، بە جلّی ڕەنگامە و بریقــەدارەوە دەبینــدران. لە ڕۆژهــەڵات، چارشــێوی ڕەش زۆر باوە. مرۆڤ بە ئاسانی ژنی بەمێرد لە کچ جیا دەکاتەوە. ژنەکان، چاوەکانیان پڕکلە دەکرد و سووراوێکی تۆخیان دەکرد. بەڵام، کچەکان هیچکام لەو ئارایشتانەیان نەدەکرد. جگە لە لێنا، کەس سەیری نەدەکردن و هەموو شتەکان بەلای خودی خەڵکەکەوە سروشتی بوو.

لە کۆڵانەکاندا، پیاوەکان زیاتر لە ژنان بەرچاو دەکەوتن. ژمارەیەکیان جــل و بەرگی مۆدەی ئۆرووپا و ژمارەیەکی دیکەشــیان جل و بەرگی نەریتیی کەمینە نەتەوەییەکان و هەندێکیشیان جل و بەرگی شڕودڕیان لەبــەردا بــوو. دووکانەکان پڕ بوون لە شــمەک و دووکانــدارەکان لە پێش دووکانەکانیان دادەنیشــتن و چایان دەخواردەوە. فرۆشیارەکانی سەرشەقامیش، بە دەنگی بەرز ڕێبوارەکانیان بۆ کڕینی شتومەکەکانیان بانگهێشــت دەکــرد. بە بوونــی جزدانێکی پڕ لە پــارەوە، دەکرا هەموو پێویســتییەکی خۆت بدۆزیتەوە. شــار پێکهاتەیەک بــوو لە نەتەوەکان، ئایینەکان، کولتــوورەکان و زمانە جیاوازەکان و هەروەها چالاکییەکان و خــرۆش و ڕەنگە ئاڵــوواڵاکان و هەرئەوەش، ڕواڵەتێکی زیندووی بە کۆڵان و شــەقامەکان دەبەخشی، ڕێک وەکوو ئەو «هەرزان بازاڕە»ی سالانە لە ژێر تیشکی خۆرەتاودا بەڕێوەدەچوو، تێکەڵەیەک لە ئێستا و ڕابردوو، لە نەریت و مۆدێرنیتە و هەژاری و ســامانداری لە تەنیشــت یەکترەوە. ئەو دۆخە بۆ هیچ کەس پرســیار خولقێن نەبوو. لێنا حەزی لێبوو لە بەردەم شتومەکە سەرنجڕاکێشەکانی دووکانەکاندا بوەستێت. فرۆشــیارەکان «بــۆ خواردنەوەی چایــەک و بینینی شــمەکەکانیان و حەســانەوە، بانگهێشــتیان دەکرد، بە بێئەوەی ناچار بێت شت بکڕێت. بــەڵام لێنــا، سپاســی دەکــردن و بانگهێشــتەکەیانی بــە بزەیەک ڕەت

دەکــردەوە و ملــی ڕێگای دەگرتــەوە. هەروەها، لێنا حــەزی دەکرد لە کۆڵانە لاوەکییە چۆڵ و هێمنەکاندا بگەڕێت و بەم شێوەیە لەگەڵ دۆخی گشتیی شاردا ئاشنا بێت.

■ سەفەری لێنا بۆ لای بنەماڵەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیــان، عەبدولڕەحمان کە تازە لە مەئمووریییەت گەڕابووەوە، بە لێنــای ڕاگەیاند کە پێویســتە بچێت بۆ ڕەزاییە، شــاری زێد و شــوێنی ژیانــی بنەماڵەکــەی. هەربۆیەش، لێنــا دەبوو بۆ هەمیشــەماڵئاوایی لە حوســێن بکات، کە هەم مامۆســتای بوو و هەم لــە کاروباری ناوماڵدا یارمەتی دەدا.

عەبدولڕەحمان و لێنا بلیتی پاسی نەفەرهەڵگریان کڕی کە لەو کاتەدا تەنیا کەرەســتەی گواستنەوەی موسافیرەکان بوو. لێنا هەرگیز سواری پاســێکی وەها کەچە و پەککەوتە نەببوو. هەرچەند لە چێکۆسلۆڤاکیاش کەرەســتەکانی گواستنەوە زۆر باش و ئاسوودە نەبوون، بەڵام نە بەو ڕادەیە!

لــە تــاران بەولاوە، هەرچەند جادەکە قیر بــوو، بەڵام پڕ بوو لە کەند و قوڵک. پاش تەورێز، دیمەنەکە گۆڕدرا، بە شێوەیەک کە هەم جادەکە پڕ بوو لە خاک و خۆڵ و هەم پاسەکە دەبوو بە ڕێگایەکی تەسکی زاڵ بەسەر دۆڵە قووڵەکان، ئاودڕەکان و ڕەوزە تۆقێنەرەکاندا تێبپەڕێ.

کاتێک کە پاسەکەیان لەگەڵ ئۆتۆمبیلێک کە لە ڕووبەڕووەوە دەهات، ڕووبــەڕوو دەبــوو، ناچار دەبوو خۆی بکێشــێتە قەراخی جادەکە. لەو کاتانەدا، مرۆڤ هەستی دەکرد کە پاسەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەدرێت.

لــە ڕێگادا، پاســەکە هەندێجار لە پێش چێشــتخانەکانی ســەرەڕێگا ڕایدەگرت. ئەم چێشتخانەگەلە، زۆربەی جار پیس و تەژی لە هەراوزەنا بوون. بەڵام مێزەکان و قاپ و قاچاخەکان و خواردنەکان باش بوون. لە یەکێک لەو وەستانانەدا و لە بەردەم یەکێک لەو چێشتخانانەدا کە تەژی لە موسافیر بوو، دواجار عەبدولڕەحمان تەوانی مێز و کورسیی پێویست

دەستەبەر بکات. دواتر ماوەیەکی کورت بزر بوو. لە گەڕانەوەدا، ڕێگەی ئاودەســـتەکەی نیشـــانی لێنا دا و گوتی ئەگەر پێویســـتت بە ئاودەستە، دەتوانی بڕۆیت، لێنـــا تێگەیی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێی دژکردەوەی ئەوە. لە پراگ لێنا هەرگیز پۆخڵییەکی وەهای نەبینیبوو. بۆ ژنێک کە لە ئۆرووپا لەدایک ببوو، باوەڕ کردن بە دۆخی وا قورسە. بەڵام بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی ئازاری عەبدولڕەحمان، لێنا نەفرەت و قیزکردنەوەی خۆی نەدرکاند. لێنا دەیزانی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێیە بزانێ لێنا دەڵێ چی. ســـەرەڕای ئەوەش دەیویست، هەم بەسەر بێزکردنەوەکەیدا زاڵ بێت و هەم وا بنوێنێت کە ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە.

پێشـــتر خەڵـــک بە بێ کەڵـــک وەرگرتن لـــە کەوچک و چنـــگاڵ نانیان دەخـــوارد. پاروە نانێکیان هەڵدەگرت و بەوە برنج یان هەر خواردنێکی دیکـــە بوایـــە هەڵیاندەگرت و دەیانخوارد. لێناش وەکـــوو ئەوانی دەکرد و تەنانـــەت هەوڵـــی دەدا وەها نیشـــان بدات کە زۆریش قـــورس نییە... هەنـــدێ جاریش، حـــەزی دەکرد ڕەخنە بگرێت، بـــەڵام دەیزانی کارێکی ســـاویلکانە و بێســـوودە و دواجـــار بە زەرەری خۆی دەشـــکێتەوە. بە هەڵبژاردنـــی عەبدولڕەحمان، خۆی ئەم شـــێوە ژیانـــەی هەڵبژاردبوو و هەربۆیـــەش مەجالی گلەیـــی و گازندە نەبوو. هەندێجار تووشـــی هەڵە دەبوو. چارەیەک جگە لە فێر بوونی نەبوو و دەیبینی کە هاوسەرەکەی حەزی لەو ئاکارانەیەتی.

پاش ساڵانێک، عەبدولڕەحمان بە لێنای گوتبوو، ترساوە لەوەی کە لێنا بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی. عەبدولڕەحمان ژنانێکی بیانیی دەناســـی کە شوویان بە پیاوە ساماندارە ئێرانییەکان کردبوو و سەرەڕای ئەوەش کە هاوســـەرەکانیان سەرقاڵی کاروباری سیاسیش نەبوون، بەڵام پاش ماوەیەک هاوســـەرەکانیان بەجێهێشـــتووە و گەڕاونەتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆیان.

لێنا، تەنیا دوو خانمی چێکیی دەناســـی کە شـــوویان بە پیاوی ئێرانی کردبـــوو. یەکێکیان، گەڕابووەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و دووهەمیشـــیان،

هاوسەرەکەی، لەگەڵ منداڵەکانی، لەماڵی باوکی خۆی بەستبوویەوە. ئەم ژنە جگە لە خودا، هیچی شک نەبردووە، نە پارە و نە کاغەز و ساڵانێکی زۆر ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی ئەزموون کردبوو. بەوحاڵەشەوە، مێردەکەی ژنێکی دیکەشی هێناوە و منداڵێکیشی لێ بووە. تەنیا، لە دەرئەنجامی ئەو دۆخە ئاڵۆزەی کە پاش هاتنەسەرکاری خومەینی هاتەئاراوە، دەرفەتی ئەوە بۆ ئەو ژنە رەخسا کە ڕابکات و بگەڕێتەوە بۆ ئۆرووپا. بەڕاستی پێویستی بە ورە بەرزی هەبوو. بەڵام لینا هیچ هۆکارێکی بۆ ڕاکردن نەبوو.

ڕەزاییە بەڕاستی شاری هەموو زمانەکانە. لەم شارەدا ئایین و نەتەوە جیاوازەکان، بریتی لە کورد، ئازەری، ئاسووری، تورکمان، ڕووس، موسوڵمان، مەسیحی، جوولەکە، زەردەشتی و...هتد، پێکەوە دەژیان. لەو ڕووەوە کە چەندین سەدە بوو ژیانیان تێکەڵ بوو، جۆراوجۆریی نەریتەکان و شێوازی ژیانیان، نەدەبووە هۆی سەرسووڕمانی هیچ کەس. چالاکییەکانیان تێکەڵ دەبوون و یەکتریان تەواو دەکرد. منداڵەکانیان پێکەوە دەچوونە قوتابخانە. هاتوچۆی ماڵی یەکتریان دەکرد و هەموو، شارەکەیان خۆشدەویست. ڕەزاییە شاری بێشەڵان و مێرگە دڵڕفێنەکان بوو و ڕووبارێکی جوان بە ناو شارەکەدا تێدەپەڕی. ڕۆخی ڕووبارەکە پڕە لە باخی ڕەز و میوە. کاتێک کە دەوڵەتی ئیسرائیل، جوولەکە پڕش و بڵاوەکانی سەرانسەری دنیای هاندەدا کە بگەڕێنەوە بۆ ئیسرائیل و لەوێ نیشتەجێ بن، تەنیا بەزازێکی جوولەکە بڕیاڕی گەڕانەوە بۆ ئیسرائیلی دا.

خەڵکی شار بە شلۆمۆ Shlomo بانگیان دەکرد. شلۆمۆ پاش ٦ مانگ مانەوە لە ئیسرائیل، گەڕایەوە بۆ ڕەزاییە. وسووقوددیوان کە ماوەیەکی زۆر بوو کوتاڵی هەموو بنەماڵەکەی لە شلۆمۆ دەکڕی و لە گەڕانەوەکەی زۆر خۆشحاڵ بوو، پرسیاری لێدەکات بۆچی گەڕاوەتەوە. شلۆمۆ وەڵامی دابووەوە: «لەوێ جوولەکە زۆرە و ئەوەش لە تیجارەتدا باش نییە».

خەڵک بە پێکەنینەوە، ئەم نەقڵەیان دەگێڕایەوە و لە گەڕانەوەی شلۆمۆ خۆشحاڵ بوون.

■ ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان

پـاش گەیشـتنیان بـۆ ماڵـی باوکـی عەبدولڕەحمان، بـە ڕوویەکی خۆشـەوە پێشوازی کران و لە ماڵێکی بچووک کە لەوپەڕی حەوشەکە و بەرانبـەر ماڵی باوک و دایکی عەبدولڕەحمان بوو نیشـتەجێ بوون. ئەوان دەبوو ماڵەکەیان لەگەڵ براگەورەکەی عەبدولڕەحمان «حوسێن ئاغا» و «عەدالەت»ی هاوسەری و دوو کوڕی دیکە بە ناوی ئەردەڵان و سـەعید دابەش بکـەن. لێنا و عەبدولڕەحمـان دوو ژووریان هەبوو. ژوورێکـی گەورە کـە پەنجەرەیەکـی هەبوو و ژوورێکـی بچووک لە تەنیشـت ژوورەکەیانەوە. فەرشـێکی گەورە لە ژوورەکەیان ڕاخرابوو کە تەواو پڕی کردبووەوە. مێزێک و دوو کورسی و تەختێکی خەویشی تێدا بوو. ئاو و ئاودەست و شتی دیکەش لە حەوشەکە بوون. لێنا شەو بە ئاسـوودەیی خەوت و تەنیا لە کاتی چوونەدەرەوەی عەبدولڕەحمان و داخسـتنی درگاکـەدا خەبەری ببـوەوە. سـەفەرێکی ماندوویی هێن بوو و هەربۆیەش، ئەو ئاسـتەم بتوانێ خۆی لەگەڵ ئەوێ بگونجێنێت. زەینی پڕاوپڕی هەسـتە سەیروسەمەرەکان بوو. وەکوو کۆتەرە دارێک لێی نوسـتبوو، لە پێخەفەکەیدا بە چێژەوە باوێشـکی دەدا و چێژی لەو خۆرەتـاوە وەردەگرت کە لە پەنجەرەکەوە خزابووە ژوورەکەوە. ڕێک لەوکاتـەدا، لەپـڕ، درگاکـە بە زرم وکـوت کرایەوە و ژنێکـی بەتەمەن خـۆی کـرد بە ژووردا و گەیشـتە لای تەختی نووسـتنەکە و لێفەکەی لەسـەر لێنا هەڵدایەوە و لە سـەرەوە هەتا پەنجەی پێی لێنای ڕووت و تۆقیوی دایەبەر نەزەر و دواتر هەر بەو شێوەیە کە هاتبووە ژوورەوە، وەدەرکەوت و ڕۆشـت. ئەو ڕووداوە بۆ لێنا سەرەڕای ئەوەی بڕیاڕی دابوو هەموو شـتێک تەحەمول بکات، بەدەر لـە تاقەت بوو. هەبۆیەش بـە پەلـە جلوبەرگەکانـی لەبەرکـرد، منداڵەکەی کە ماوەیـەک بوو لە

تەختــی نووســتنەکەیدا کەوتبــووە گــڕوگاڵ، هەڵگرت و بــۆ دەربڕینی ناڕەزایەتــی لە ژوورەکە چووەدەرەوە. عەبدولڕەحمانی بینی کە بەدەم قاقای پێکەنینــەوە گوتی: «زەڕی خانم بوو. باوکم لەمێژە تەڵاقی داوە. بــەڵام ئــەو مافی ئەوە بــە خۆی دەدا کە ســەر لە هەموو شــتێک لەمماڵەدا دەربکات. زەڕی خانم ویســتی بزانێ تۆ بیچمت چۆنە. ئێســتاش تێگەیشــتووە. چونکوو زەڕی خانم هــاواری دەکرد کە هەڵبژاردنی من لــە ژن هێناندا باش بــووە! ئەگەر دەتهەوێ زیاتریش بزانی، باوکیشــم دەیوست بزانێ کە تۆ خوشکت هەیە؟». لێنا کە هەم تووڕە بوو و هەم خۆشــحاڵ، سەرسووڕماو ســەیری مێردەکەی دەکرد. عەبدولڕەحمان کە باش دەیزانی لێنا نە خوشکی هەیە و نە برا، ئاوا بۆی شی کردەوە: «لێرە، ئەم شــتە، بەو مانایە کە باوکم ئەوەندە تۆی بەدڵە، کە ئامادەیە خوشکت بێنێ.»

ئەم شتە، بۆ لێنا، ڕازێکی دیکەی لە خۆ دەگرت و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە چۆن دەبێ پیاوێکی «ڕیش ســپی» و بەڕێز، بە ئامادەبوونی ژن و کــچ و بووکەکانی، وەها شــتێک بڵێت؟ هەمــوو بە دەم وچاوێکی پڕ لە گاڵتە و پێکەنینەوە سەیری لێنایان دەکرد. لێنا سەیرێکی نانەخانم دایکــی عەبدولڕەحمانــی کرد. نانە خانم، خۆی بە شــتێکەوە ســەرقاڵ کردبــوو و وای دەنوانــد کە هیــچ ڕووی نەداوە (ماوەیەکــی خایاند تا نانــە خانــم، بۆ لێنای بگێڕێتــەوە کە چەندە لەو گاڵتــە و دەمتەڕییانەی مێردەکەی، ســەرەڕای ئەوەی چەند ژنی هەبوو، دڵگران و بێزار بووە). لێنا ســەیری هاوسەرەکەی دەکرد و چاوەڕوان بوو ئەو دۆخەکەی بۆ ڕوون کاتــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان ســەرقاڵ بوو و لە ناخی دڵەوە و شەیدایانە پێدەکەنی.

■ بەرکەوتنی کولتوورەکان

لێنا لە شارســتانیەتێکەوە هاتبوو کە لەودا، چەندین ســەدە بوو تاک هاوســەری چەسپا بوو. ڕێز گرتن لە ژنان، لە ســەردەمی شەڕەکانی

هووسیتەکانەوە (سەدەی پازدەهەمی زایینی) لە زەینی ناخودئاگای کۆمەڵگەدا جێگر بووە. لە ماوەی ئەم جەنگانەدا، پیاوەکان دەچوون بۆ شەڕ و ژنان لە هەموو بوارەکاندا جێی پیاوەکانیان دەگرتەوە و بەم شێوەیە، ژنان توانییان پیاوەکان ناچار بکەن ڕێزیان لێ بگرن. هەرچەند دواتر، پیاوەکان سەرلەنوێ باڵادەستی و سەروەریی خۆیان جێگر کردەوە، بەڵام مێژوو توانا و لێهاتووییەکانی ژنانی بە پیاوان سەلماندبوو و ئەوەش، فەرامۆش نەکرابوو.

لە کۆمەڵگەیەکدا کە عەبدولڕەحمانی تێدا گەورە ببوو، هەموو ئەو شتانەی کە پەیوەندی بە پەیوەندییە مرۆییەکان و بە تایبەتی بە ژنانەوە هەبوو، لەگەڵ ئەو شتانەدا کە لێنا دەیناسین، جیاواز بوو. دیارە ئەو بەراورد کردنەش لە شوێنی خۆیدا نەبوو، چونکوو سووکایەتی بە هەردوولا دەکرا. هەر لە سەرلەبەیانیی یەکەمین ڕۆژدا، لێنا فێر بوو کە فرەژنی، چەشنە جیاوازەکانی هاوسەرگیری، ڕوانگەی خەڵک بەرانبەر بە ژن، دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا، لە سەردەمی پێش لە بە ئیسلامیی بوونی ئێران ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە و سەرەڕای هەموو ئەو دڵنیاییانەی کە عەبدولڕەحمان لە پراگ، پێش لە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەیان پێی دابوو و سەرەڕای ئەوەیکە عەبدولڕەحمان نادادپەروەریی دژ بە نەتەوەی کورد و بە تایبەت ژنانی ڕەت دەکردەوە و خەباتی عەبدولڕەحمان ڕێک لە ڕەوتی ئاڵوگۆڕ لەو ڕوانگەلەدا بوو، بەڵام دیسانەوەش لێنا ترس هەڵیگرتبوو.

لە پێوەندی لەگەڵ پرسیاری خەزووریدا، لێنا دەیزانی کە بابەتەکە جیددی نییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەڵگری ڕاستیگەلێک بوو و واتاکەی ئەوە بوو: «تۆ کوڕی منت بردووە، منیش دەتوانم خوشکی تۆ بۆ خۆم هەڵگرم!» و ئەم چەشنە ژیانە هاوبەشە لە زمانی کوردیدا «ژن بە ژنە»ی پێدەگوترێت. بەم چەشنە کە دوو پیرە پیاو دەتوانن سات وسەودایەک لە شکڵی «شمەک لە بەرانبەر شمەک»دا ئەنجام بدەن و بە وتەیەکی دیکە: «کچێکی گەنج لە بەرانبەر کچێکی گەنجی دیکەدا».

چەشــنێکی دیکــەش لــە هاوســەرگیری هەیــە و ئەویش «ســیغە» (هاوسەرگیریی کاتی)یە. ئەم چەشنە هاوسەرگیرییە، کاتێک ڕوودەدات کــە پیاوەکە لە ســەفەر بێت و لە هاوســەرەکەی دوورکەوتبێتەوە. لەو حاڵەتــەدا، پیاو ژنێک هەڵدەبژێرێت و لەگــەڵ ئەو ژنە دەچێتە لای مەلا و هاوســەرگیرییەک بە شــێوەی «ســیغە» (کاتی) لە لایەن ئەو مەلاوە و بــۆ ماوەیەکــی دیاریکراو گرێ دەدرێت. ئەو ماوەیــە دەتوانێت پاش نیوەڕۆیەک، هەفتەیەک یان چەند مانگ بێت و ئەوەش لە ڕاستیدا چەشنێک لەشفرۆشییە کە لە لایەن ئیســلامەوە شەرعیەتی پێبەخشراوە. لەوێ، لە تەنشت حەوزی ناوەڕاست حەوشەکەدا و بە ئامادەبوونی ڕێژەیەکی زۆر لە ئەندامانی بنەماڵە، وســووق ئاغا بەو گاڵتەیە، ڕەزامەندیی خۆی لە هەڵبژاردەی کوڕەکەی دەردەبڕی و هەموو باش لە مانای قســەکانی ئەو تێدەگەیشــتن و ئەوە تەنیا لینا بوو کە ئەو گاڵتەیە بە لایەوە جوان نەبوو.

زەڕی خانم زۆرجار دەهات بۆ ئەو ماڵە. لینا دەیبینی کە هەڵترووشکاو، پاڵی بە دیواری تەنیشت چێشتخانەکەوە دەدا و بە دەنگی بەرز دەستی دەکرد بە قســە کردن و لێکدانەوە و هەڵسەنگاندن. بۆ خەڵکی ئەو ماڵە، ئەو دیاردەیەک بوو کە پێویست نەبوو وەدەربنرێت. خەڵکی ئەو ماڵە بە نیسبەت ئەوەوە خەمسارد بوون. بەڵام هیچ کینەیەکیشیان لێی نەبوو و ئەگەر سنووری خۆی ببەزاندایە، تێیان دەگەیاند. ژنێکی سەرکەش بوو و خۆی لە قســە کردن و لێکدانەوە و شــرۆڤە کردن بێبەش نەدەکرد. بــەڵام هێندەشــی نەدەخایاند کــە بێدەنگ دەبوو و بــۆ ماوەیەکی زۆر متەقی لێوە نەدەهات. زەڕی خانم دەیزانی کە نابێ مێشێ بکاتە گامێش و زێدەڕۆیی بکات.

لینــا و مینــای بچکۆلانە لە لایەن هەمــوو ئەندامانــی بنەماڵەوە زۆر ئاســایی وەرگیرابــوون، دەتگوت لە مێــژە پەیوەندییان بــەو بنەماڵەوە هەبــووە. لینــا لەو بابەتەوە، بە قووڵی هەســتی بە ئەمەگداری دەکرد و هــەر ئەوەش یارمەتیی لینای دابوو کە زۆر ســاناتر خۆی لەگەڵ خوو

و خدەکانــی بنەماڵــە و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا بگونجێنێت. لە ڕاســتیدا شــتێک زیاتر لە ئەمەگداری بوو. هەم کیژۆڵەکەیان خۆش دەویســت و نازیان دەکێشــا و هــەم کوڕەمام و کچەمامــەکان، لێنایان بۆ گەڕان و پیاســە دەبردە ناوشــار. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لێنا، بەختەوەریی ناوبنەماڵەی دەبینی. لێنا، هەرچەند ژنێکی پێگەیشــتوو بوو و ئیتر دایک بوو، بەلام لە ملکەچ بوون بۆ دایک و بابی مێردەکەی لاریی نەبوو. ئەو دەیزانی کە بۆ ئەوەی بە تەواویی و بە شــێوەیەکی ڕاستەقینە لە لایەن بنەماڵەی هاوســەرەکەیەوە وەربگیرێت، هێشتا زۆر شت هەیە کە دەبێ فێریــان بێت، هەربۆیەش، گوێڕایەلیی دەنواند، ئەو نەیدەویســت وەکوو ئۆرووپاییەک تووشــی هەڵەگەلێــک بێت کە ببێتە هــۆی بریندارکردنی هەســتی ڕۆژهەلاتییــەکان. هەربۆیــەش تەنانەت لەو کاتانــەدا کە هەوا گەرم بوو، گۆرەوی لە پێ دەکرد و قۆڵی تا ئانیشــک دادەپۆشــی (لەو کاتەدا داپۆشــینی باسک تا ئانیشــک بەس بوو، بەڵام پاش بەدەسەڵات گەیشــتنی خومەینی، دەبوو باســک هەتا مەچەکی دەســت داپۆشــراو بێت!). کاتێکیش دەیویســت لە ماڵ بچێتە دەرەوە، دەبوو هەمیشــە نانە خانم ئاگادار بکاتەوە.

لــەو خووگەلــەی کە لێنــا دەبوو فێــری ببێت و دەروونیــی بکانەوە، پەیوەندیی بە پێکەنینەوە هەبوو، ژنێکی هاوســەردار نەدەبوو بە دەنگی بــەرز پێبکەنێــت. ئــەو دەیتوانی پێبکەنێــت و ددانەکانیشــی دەربخات، بەڵام بــە هێمنی. کچەمامەکان و کچەخاڵەکان و کچەپوورەکان، خۆیان لــە پێکەنین بێبەش نەدەکــرد. بەڵام، ئەوان مێردیان نەبــوو. ئەگەر لێنا جارجارە لە بیری کردبایە، ئەگەر عەبدولڕەحمان لە تەنیشــتیەوە بوایە، بە توندی دەســتی دەگوشــی و ئەگەریش دوور بوایە، بە نیگایەک تێی دەگەیانــد. وردە وردە، وەکوو بابەتەکانــی دیکە، لێنا، ئەو بابەتەش فێر بوو. دیارە ئەو خووە دژی سروشــتی ئەو بوو و هەربۆیەش پێویستی بــە هەوڵێکی زۆر هەبوو لە لایەن لێناوە. بە شــێوەیەک کە دواجار ئەو پێکەنینی بە شێوەی پێشووی خۆی بە تەواوی لەیاد کرد.

هەنـدێ جار، شـتی سـەیر وسـەمەرە ڕووی دەدا: ڕۆژێکیـان، لێنا لە حەوشـی ماڵەکە تووشـی بوونەوەرێکی سەیر و سـەمەرە بوو کە تۆقاندی. قژەسەری، لێنای دەخستەوە بیری کۆمەڵە بزمارێکی ڕەش و تێکچڕژاو و درێژ و کورت. قەپۆزی لە کەروێشـک دەچوو و زاری پڕ لە کونی ڕەش بوو. یەکێک لە چاوەکانی خێل بوو و چاوەکەی دیکەشی بە پەڵەیەکی سـپی داپۆشـرابوو. هەموو دەموچاوی پڕ بوو لە شـوێن برینگەلێـک کە بەهۆی دمەڵی کیماوییەوە دروسـت ببون و ئێرانییەکان پێیـان دەگـوت «زەردە برین» و لـەو وڵاتەدا بـە زۆری بەدی دەکرا. جگە لەوەش، ئەو پشـتی کووڕ بوو و لاقیشـی دەشەلی. لێنا، سەبارەت بەو بوونەوەرە پرسـیاری لە هاوسـەرەکەی کرد. عەبدولڕەحمان بۆی شـی کردەوە کە ئەوە قەرەواشـی دایکیەتی و هۆکاری هەڵبژاردنی لە لایەن دایکیەوە ئەوە بووە کە هاوسـەرەکەی شـاکاری دڵداریی زۆری نواندووە و ئەم بوونەوەرە بەو ڕواڵەتە تۆقێنەرەوە جێی تەماح تێکردنی هاوسەرەکەی نەبوو.

عەلی خانی هێوەری کە پزیشک بوو، ڕۆژێکیان بۆ لێنای گێڕابووەوە کە بۆخۆی شـاهێدی هۆکاری ڕۆشتنی قەرەواشێکی ئەو ماڵە بووە کە کچێکی گەنج و دەلالیش بووە. نانە خانم، بۆ دوورکەوتنەوە لە گەرمای هاویـن، چووبوو بۆ یەکێـک لە گوندەکان (ئەو خاوەنـی چەندین گوند بوو) بەڵام وسووق ئاغای هاوسەری لە شار مابۆوە. ڕۆژێک وسووق داوای لە کوڕەکانی خۆی حسـێن و عەلی کردبوو کە بۆ چارەسـەری کێشەیەک بڕۆن بۆ شار.

«لـە نیوەی ڕێـگادا تێگەیین کە یەکێک لـە بەڵگەنامەکانمان نەهێناوە. حسـێن داوای لێکردم بگەڕێمەوە و بەڵگەنامەکە بهێنم. کاتێک دەرکەی ماڵەکەم کردەوە و هەموو حەوشـەکەم دایە بەر نەزەر، بینیم کە باوکم (لـەو کاتەدا ئەو هەشـتا سـاڵ تەمەنی هەبـوو) لە ژێـر دارگوێزەکەدا وەستاوە ڕووی لە سەرەوە کردووە و بەدەم ڕاوەشاندنی گۆچانەکەیەوە بـە دەنگی بـەرز دەڵێت: «مەترسـە! وەرە خوارەوە، ئـازارت نادەم!»

قەرەواشـــەکە پەنـــای بردبووە بـــەر لقێکی بەرزی دارەکـــە و بە دەنگی بەرز داوای لە ئاغا دەکرد وازی لێبێنێت».

لەبـــەر ئەوەی زۆریەک لە قەرەواشـــەکان گازندەیـــان لە ئاکاری ئاغا هەبوو، نانەخانم تەنیا ژنانی ناشیرینی بە قەرەواشی وەردەگرت.

خزمەتکارێکـــی پیاویش هەبوو بە ناوی مەمەد قولی (محەممەد قولی) کە هەر لە منداڵییەوە لە خزمەتی بنەماڵەدا بوو. لە کاتی گەیشتنی لێنادا، مەمەد قولی ئیدی پیر ببوو. ئەو وەکوو ڕابردوو نەیدەتوانی کار بکات. بەڵام بەو حاڵەشەوە، بەقەدەر توانا یارمەتی بنەماڵەی دەدا و ئەندامانی بنەماڵەش قەدریان دەگرت و وەکوو ئەندامێکی بنەماڵە هەڵسـوکەوتیان لەگەڵ دەکرد و ئەوەش یەکێک لە باشـییەکانی بنەماڵە فیئۆداڵەکان بوو کە ڕێزی بەساڵاچووانیان دەگرت و لە کاتی پیریدا ئاگایان لێیان دەبوو و چاوەدێرییان دەکردن.

مەمەد قولی نەخۆش کەوتبوو و کەسـیش نەیدەزانی نەخۆشینەکەی چییـە. نانـە خانم دەیگوت کە زۆری بە تەمەنـەوە نەماوە. مەمەد قولی لە حەوشـیماڵەکەدا و لە ماڵدا خۆی بۆ ئەملاوئەولا ڕاکێش دەکرد و دەی‌ناڵاند. ئازارێکی زۆری دەکێشا. لێنا پرسیاری کرد کە بۆچی نایبەن بۆ لای دوکتور. وەڵامیان دایەوە کە: «مەمەد قولی خۆی نایەوێ». لێنا چـوو بۆ لای مەمـەد قولی بۆ ئەوەی لەو بارەوە قسـەی لەگەڵ بکات. مەمەد قولی دەستی ڕاوەشاند و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، تەنیا بە شێوەیەکی سەیر و سەمەرە سەیری لێنای کرد و ئیتر هیچ.

لێنا، بۆ چوونەدەرەوە لەو ماڵە بچووکە، ناچار بوو لە چەند پلیکانێک کە لەبەردەم ماڵەکەدا بوو داگەڕێتە خوارێ. سەرداوەکەش ڕێک کەوتبووە ژێر ئەم پلیکانانەوە. ڕۆژێکیان، لێنا دەنگی ناڵەناڵێکی لە نزیکەوە بیست. دەنگـی ناڵەناڵی مەمـەد قولی بوو. ئەو لەپێش دەرکەی سـەرداوەکەدا دانیشتبوو و شەڵوارەکەی لە قولەپایەوە هەتا ئەژنۆی هەڵکردبوو و لە ئەژنۆیەوە بەرەوخوار، زەرووی گەورە گەورەی نابوو لە گۆشتی لاقی کە بە هۆی مژینی خوێنی زۆرەوە ڕەش هەڵگەڕابوون. ئەوە یەکەمجار

بــوو کە لێنا زەرووی «لە کاتــی مژیندا» دەبینی. لێنا تۆقیبوو. ڕواڵەتی پیرەپیاو، وەکوو کەسێک کە لەگیانەڵڵادا بێت، بۆر هەڵگەڕابوو.

لێنا هاواری کرد و گوتی: «ئەوە چی دەکەیت!»

پرەپیاو وەڵامی دایەوە: «بڕۆ، وازم لێ بێنە».

لێنــا بەرەو مــاڵ ڕایکرد بۆ ئەوەی داوای یارمەتــی بکات و پیرەپیاو ڕازی بــکات زەرووەکان لــە لاقی بکاتەوە. تەنیــا نانەخانم لە ماڵ بوو. ئەو باســکی لێنــای توند گرت و ناچاری کرد چوارمشــقی لەبەردەمیدا دانیشــێت، لێنا کە بەو شێوە دانیشتنە ڕانەهاتبوو، زۆر زوو هەستی بە ماندوویەتی و ئازار کرد.

نانە خانم کە بە ئاسووری و ئازەری دەدوا و تا ڕادەیەکیش کوردی دەزانــی، لەو کاتەدا، هیچ زمانێکی هاوبەشــی لەگەڵ لێنادا نەبوو. بەڵام ئەوان لە یەکتر تێدەگەیشــتن. هەم شی کردنەوەی ئەم بابەتە قورسە و هەم ئەوەیکە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ، ئەو دووانە زیاتر لە یەکتر تێدەگەیشتن. نانــە خانــم کە لێنای لەبەردەم خۆیدا دانیشــاندبوو، گوتی: «تۆ خوو و خدەکانی ئێمە نازانی. مەمەد قولی دەزانێ چی دەکات، هەربۆیەش تکات لێدەکــەم وازی لێبێنە». نانە خانم ڕێک وەک مامۆســتایەک، بە هێمنی قســەی دەکرد. هەندێجار لێنا بە زمانی فارســی، قســەکاتی پێدەبڕی و داوای لێدەکرد تا مانای وشەیەک کە لێی تێنەگەییوە بۆی ڕوون بکاتەوە و خەســووی بە تاقەتەوە وتەکانی دووپــات دەکردەوە تا لێنا بەجوانی لێیان تێبگات.

جارجارەش، نانە خانم دەیگوت کە عەبدولڕەحمانی وەکوو بچووکترین کوڕی خۆی زۆر خۆشدەوێ. عەبدولڕەحمان بۆ درێژەدان بە خوێندن بۆ شوێنێکی دوور سەفەری کردبوو و نانە خانم هەمیشە لەبیری ئەودا بــوو. نانەخانــم دەیگوت کــە عەبدولڕەحمان تا تەمەنی پێنج ســاڵانیش دەهات بۆ لای و لە مەمکی دایکی شیری خواردووە.

نانەخانــم زۆر گەنــج بووە کە شــووی کردووە و ناچــار بووە ببێتە موسوڵمان و هاوکاتیش جەختی لە لێنا دەکردەوە کە تۆ نابێت بە خراپ

لــەو بابەتــە تێبگەیت، چونکوو بــۆ هەموومان تەنیا یــەک خودا بوونی هەیە، ئێســتا مەســیحی بیت یان موســوڵمان یان جوولەکە، جیاوازیی نییــە. نانەخانم بە شــێوەی نهێنی عەبدولڕەحمانــی لەگەڵ خۆی دەبرد بۆ کڵێســە، چونکوو دەیویســت کوڕەکەی لە هاوئایینەکانی دایکی واتە مەســیحییەکان تێبگات و قبووڵیان بــکات و عەبدولڕەحمان کە تەنانەت پاش پێگەیشــتن و گەورەبوونیشی هەمیشە ئەوەی لە یاد بوو، هەرگیز ئەو ڕازەی ئاشکرا نەکرد.

نانــە خانم، هەموو خۆشەویســتیی خۆی دابوو بە وســووقوددیوان، بەڵام خۆشەویســتیی وســووق بەوڕادەیە نەبوو. نانە خانم پەنجەکانی هەڵدەگلۆفــی و دەیگوت: « ئاخ...ئاخ، تۆ نازانی ئەم پیاوە چەند بە هۆی ژنانەوە ئازاری داوم».

لێنا پرسیاری کرد: «ژنی زۆری هەبووە؟»

نانە خانم، ناوی ٢٥ ژنی بۆ هەڵدابوو، بە زیاد کردنی هاوسەرگیرییە کاتییەکانەوە و ...هتد.

قورعــان مافی ئەوە بە موســوڵمانەکان دەدا کە هــاوکات چوار ژنی فەرمییــان هەبێت. وســووق ئاغا، دانــی بەوەدا دەنا کــە ٩ ژنی هێناوە (بەڵام جەختی لەوە دەکردەوە کە هەرگیز لە چوار ژنی فەرمی زیاتری نەبــووە). ئەو هــەرکام لە ژنەکانی لە گوندێک نیشــتەجێ دەکرد تا لەو ڕێگەوە، دوور لە یەکتر بژین.

ڕۆژێــک نانــە خانم بە لێنای گــوت: «ئێمە، هەردووکمــان لەم ماڵەدا غەریبیــن». بــەڵام لێنا لە واتای قســەکانی ئەو تێنەدەگەیــی. نانەخانم قۆڵ کراســی خۆی و لێنای هەڵکرد و بە پەنجەی شــایەتیمان ئاماژەی بە پێســتی قۆڵی هەردووکیان کرد و گوتی: «ســەیر بکە، منیش وەکوو تۆ سپیم و ئەگەر ڕەنگی دەست و دەموچاوم هەندێ تۆخترە، بە هۆی خۆرەتاوەوەیە».

بەڵام لێنا دیســانەوەش تێنەدەگەیشــت. دواجار، ئەو ژنە کراسەکەی هەڵدایەوە و زگە خڕ و ســپییەکەی خۆی نیشــانی لێنا دا. ئەوسا لێنا لە

واتای قســەکانی تێگەیشــت و ئەوەش ئەوە بوو کە ڕەنگی پێســتی ئەو دوانە وەکوو یەکە. پێدەچوو خەسووی نیگەرانی بووکەکەی بووبێت کە وەکوو خۆی لە شوێنێکی دوورەوە هاتبووە ئەو بنەماڵەیەوە.

لێنــا حەزی دەکرد خەســووی لە ئامێــز بگرێت، بەڵام لــەو ڕووەوە کە تووشــی ورووژان ببوو، دەســتی خەســووی ماچ کرد. لە ڕاستیدا، نانەخانم لێنای وەکوو بووکی خۆی قبووڵ کردبوو و بە بێ پەردەپۆش کردن، باســی ئــازار و چەرمەســەرییەکانی خــۆی بۆ دەکــرد. لێناش هــەر لە منداڵیەوە ئازاری بێدایکیی کێشــابوو. ئەو هەرگیز هەســتی بە کاریگەرییەکــی وەهــا ورووژێنەر نەکردبوو کە لەوکاتــەدا لە بەرانبەر نانەخانــمدا هەســتی پێکردبوو. ئەو کــە دایکی خۆی بــە کردەوەیەکی یەکجار توند و تیژ لەدەست دابوو، ئێستا لە ناخی نانە خانمدا، زڕدایکێکی دۆزیبووەوە کە ئەوی قبووڵ کردبوو.

ســەرەڕای ئــەوەش، لێنا دەیزانی کــە ئەوان بە زوویــی ناچار دەبن لێــک دابڕێــن. لێنا تێگەیشــتبوو کە دایکــی عەبدولڕەحمــان لە هەڕەتی گەنجیەتیدا شــووی بە پیاوێک کردبوو کە ســی ساڵ لە خۆی گەورەتر بــوو، ســەرەڕای نەخوێندەوارییەکەی، ژنێکی باش و تێگەیشــتوو بوو. ئەم ژنە، بە تێپەڕینی زەمەن فێر ببوو کە هاوســەرەکەی خۆش بوێت، هەرچەند کە هاوسەرەکەی زۆری ئازار دابوو و ئێستاش لە ماڵدا، تەنیا پێویستی بە کاری ئەو هەبوو.

کــوڕ و کچەکانــی ژیانی هاوســەرییان پێکهێنابــوو و وەدوای ژیانی خۆیــان کەوتبــوون. نانەخانم، بە تەنیا لە ناو کەســانێکدا مابووەوە کە تەنیا پێویســتیان بە کار و لەخۆبووردوویــی ئەو هەبوو و لە بەرانبەر کار و فیداکارییەکانــی نانەخانمدا هیــچ ئەمەگدارییەکیان دەرنەدەبڕی. نانەخانم لەو بێڕێزییە ئازاری دەکێشا. هەربۆیەش، بڕیاری دابوو چیدیکە خزمەت بە کەس نەکات. ئەوەش ببووە هۆی ئەوەی کە ئەوان خۆشیان نەوێــت. لەو کاتــەوە، زەمەنێکی زۆر تێپەڕیوە، بەڵام بۆ لێنا ئەســتەمە قســە وباســەکانی نێوان خۆی و خەســووی فەرامۆش بکات. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە کە ئەندامانی بنەماڵە پاشــەملە زەمی نانە خانمیان دەکرد و لێناش دەیویســت وێڕای داکۆکی کردن لە خەســووی، پێیان بڵێت کە ئەو نانەخانمەی ئەو ناسیویەتی، کەسێکی دیکەیە و ئەو نانەخانمە نییە کە ئەوان باسی دەکەن.

وســووقوددیوان لە تەمەنی نزیک بە سەت ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. پاش دوو ساڵیش نانەخانم کۆچی دوایی کرد (ئەو کاتە لێنا دە ساڵ بوو لەگــەڵ ئەوان دەژیا). نانەخانم کە نەخۆش بوو، ڕازی نەدەبوو دەرمان بکرێت. لە ڕاســتیدا، ئەو چیدیکە نەیدەویست بژی. بنەماڵەی بە شکۆی وســووقوددیوان، بۆ لێنا وەکوو جێگرەوەی بنەماڵەیەکی ڕاســتەقینەی لێهاتبــوو. لــەم بنەماڵەیەدا، لێنا هەســتی بە خۆشــی و ئارامی دەکرد. ئــەوەش، پێی ســەلماندبوو کە مرۆڤ دەتوانێ لە هــەر دۆخێکدا، بگاتە ئۆخژنی دەروونی، تەنانەت لە وڵاتێکی دواکەوتووی وەکوو ئێرانی ئەو سەردەمەدا. لێنا هەرگیز بەختەوەریی ئەو سەردەمە و ئەو ساڵانەی لە یاد نەکردووە.

بــەڵام تەنانــەت لە ڕەزاییــەش، لێنــا ڕووبەڕووی ســاتە دژوارەکان بووەوە. لە بنەماڵەیەکی گەورە و بەربڵاودا، هەمیشــە جیاوازیی بیروڕا و ناتەبایی بوونی هەیە. بۆ لێنا، بەشێک لە نەریتەکان جێی قبووڵ کردن نەبــوون. بەڵام، ئــەو ئاگایانە ڕەچاوی دەکردن. چونکــوو، لە ڕوانگەی ئــەوەوە گۆڕینــی کوتوپڕی ئــەو نەریتانەی کە بە تێپەڕینی ســەدەکان لــە کۆمەڵگەیەکــدا جێگیر ببوون، کارێکی بێهوودە بوو. دیارە، شــایانی وەبیرهێنانەوەیــە کــە خــودی زەمــەن، وردە وردە لــە زەینــی خەڵکدا گۆڕانکاری و ئاڵوگۆڕی دروســت دەکرد. ســەرەڕای ئەوەش هەبوون کەســانێک کــە ناڕەزایەتییــان دەردەبــڕی و لــە بەرانبــەر نەریتەکاندا خۆڕاگرییان دەکرد.

بە تایبەتی، گەنجەکان سەردانی لێنایان دەکرد و سەبارەت بە ئورووپا، سۆســیالیزم و کۆمۆنیزم پرســیارگەلی جۆراوجۆریان لێدەکرد. ئەوان حەزیــان دەکــرد هەموو شــتێک بزانن و لێنا بۆ ئــەوان ڕۆڵی نوێنەری

«داهاتووە شـادی هێنەرەکانی» هەبوو، داهاتووگەلێک کە ئەم گەنجانە ئامادە بوون لە پێناوی وەدی هاتنیاندا خەبات بکەن.

لینا لە وڵاتێکەوە هاتبوو کە لەوێ بە فەرمی، خەڵک سەرقاڵی بنیاتنانی سۆسـیالیزم و کۆمەڵگەی دێموکراتیک و دادپەروەر بوون. سـەرەڕای ئەوەش، لینا هاوسـەری یەکێک لە خۆیان بـوو. هەربۆیەش، متمانەیان پێـی هەبـوو و لینـاش هەروەهـا. لینا لەگەڵیـان دەچوو بۆ شـار و لە کۆبوونەوەکانیانـدا بەشـداریی دەکرد. لینا خەباتـی لەگەڵ گەنجەکانی ڕەزاییە دەست پێکرد.

لینا ئێشـکی بۆ دەگرتن. لەو ڕووەوە کە ڕەنگی پێسـتی سـپی بوو، پۆلیـس گومانـی لێ نەدەکرد و پێیان وانەبـوو ئورووپاییەک کە لەگەڵ گەنجی ناوچەکە سـەرقاڵی پیاسـەکردنە، کاری سیاسـی بکات. لینا لە سووچێکی کۆڵانەکەوە ئێشکی دەگرت و لە ئەگەری هاتنی پۆلیسدا، بە دانی ئەو هێما و ئاماژانەی پێشتر دەست نیشانیان کردبوون، هاوڕێکانی خۆی کە سـەرقاڵی هەڵکەندنی دروشمی دژی ڕێژیمی پاشایەتی بوون ئـاگادار دەکـردەوە. لەو کاتەدا، چ لە ڕەزاییـە و چ لە تاران، دیوارەکان لـە کەرەسـتەی بیناسـازیی بۆش و ناپتـەو سـازدەکران و مرۆڤ بە سـانایی دەیتوانی دروشـمی لەسـەر هەڵکەنـێ. ئەم دروشـمانە، هەم ژیانەوەیەکـی دەکـرد بەبەر کۆڵانەکانـدا و هەم تـا ڕادەیەکیش ماددە بوون بۆ خوێندنەوە.

■ بردنەسەری پشوو لە گەلی قاسملوو

لەگـەڵ گەڕانـەوەی عەبدولڕەحمـان، هەمـوو ئەندامانـی بنەماڵـە، هاوڕێکانیـان و هاوخەباتەکانیـان، بـە مەبەسـتی سـەردانی گەلـی قاسـملوو و گوندی قاسملوو، گالیسگەیان بەکرێ گرتبوو. گالیسکەکان ئاخنرابـوون. هەمـوو گەنـج بوون. لەوەیکـە پێکەوە بوون و لە شـار دەچوونە دەرەوە شـاد و سەربەسـت بوون. پاش گەیشتنیان بە گوند، عەبدولڕەحمان و بنەماڵە بچووکەکەی لە ماڵی کوێخا و ئەوانی دیکەش

لە ماڵی گوندنشینەکان جێگر بوون. گوندەکە کەوتبووە سەرەولێژییەکی نەرمــەوە. خانــووەکان لــە هەمــان کەرەســتەی بۆش ســازکرابوون. کۆڵانــەکان باریــک و خاکی بوون. گوندێکی ئاســایی کــە نموونەیەک بوو لە گوندەکانی ئەوســای کوردســتان. شــینکایی زۆر کەم بوو و لە خــوارەوەی لێژاییەکە، لە نێوان بێشــەڵانە دڵڕفێنەکانــەوە، ڕووبارێکی بچــووک ســەری دەرکردبوو. ســەرەڕای ئەوەی نێوەڕاســتی وەرزی بەهار بوو، هەوا گەرم داهاتبوو. یەکەم بەیانی، کاتێک لێنا لەخەو ڕابوو، ســەیری کــرد دەموچــاوی کچەکەی پڕ بــووە لە زیپکەی ســوور. لێنا تۆقیبوو، پێی وابوو کچەکەی تووشی سووریژە بووە و لەو نزیکانەش دوکتوری لێ نەبوو. لێنا هاوسەرەکەی هەستاند. عەبدولڕەحمان، کاتێک سەیری ژن و منداڵەکەی کرد، لە قاقای پێکەنینی دا، پاشان بە ژنەکەی گوت: «سەیری خۆت بکە لە ئاوێنەدا». لێنا لەتە ئاوێنەیەکی بچووک و پەڵەداری هەڵگرت و سەیری ڕوخسار و شان وملی خۆی کرد و بینی کە خۆیشی هەر لەو زیپکە سوورانەی دەرداوە. زیپکەکان دەخوران. لە ڕاســتیدا، ئەو زیپکانە شــوێنی پێوەدانی مێشوولە بوون. لێنا حەپەساو ئــاوڕی بــۆ لای مێردەکــەی دایــەوە و گوتــی: «هەرســێکمان لە ژێر کوللەبەندێکدا نووستووین، دەکرێت پێمان بڵێیت تۆ چیت کردووە وا بە تۆیانەوە نەداوە؟» پێکەنینی عەبدولڕەحمان هەمیشــە لێنای دەخستەوە بیری دەنگی زەنگی ناقووســـە کۆنەکانی کەنیسە. دەنگی دەزرینگایەوە، شــادیهێن بــوو و دەیتەنییــەوە. دەنگی پیاوانە و لە هەمــان کاتدا نەرم و هێمــن و لەتیــف بــوو. کاتێک پێدەکەنــی، لێنا هەموو شــتێکی لە یاد دەکرد، لە هەڵەکانی خۆش دەبوو و زویربوونەکانی کۆتاییان پێدەهات. عەبدولڕەحمان کە لە گێڕانەوەی چیرۆک و بەســەرهاتەکاندا دەستێکی باڵای هەبوو، دەستی کرد بە شرۆڤە کردن سەبارەت بە مێشوولەکان و گوتی: «وەک دەبینی، مێشوولەکان بە جوانی ڕێکخستنیان بۆ کراوە. پێش ئەنجامدانی هەر کردەوەیەک، پێشەنگێک بەڕێ دەکەن بۆ هەڵسەنگاندنی بارودۆخەکــە. ئەم پێشــەنگە، پاش گەڕانەوە لــە مەئموورییەتەکەی، بە

وردبینییەکــی تەواوەوە نیشــان دەدات کە ئەو کەســانە لــە خۆمانن و ئەوانــی دیکە، بێگانــە و بیانین. با هێرش بەرین و دەســتێکی باش لەو بێگانانە بوەشێنین».

ئەم دوو بێگانەیە کەوتبوونە بەر هێرشی سوپایەک لە مێشوولەکانەوە، بە شــێوەیەک کە شوێنی ساخ بە جەستەیانەوە نەمابوو. بە چاو پۆشی لەو ڕووداوە ناخۆشــە، ئەوان کاتوســاتێکی خۆشــیان دەبردەســەر. نانیان دەخوارد، دەنووســتن، قسەی خۆشــیان دەکرد، باسی جیددیان دەکرد، پیاســەی ئەو دەوروبەرەیان دەکرد و لە ڕووبارەکەدا مەلەیان دەکــرد. کوڕەکان لــە نزیکیی بێشــەڵانەکەدا و کچــەکان و ژنەکانیش، نزیکەی دە میتر خواروەتر، لە لۆفەیەکی چەمەکەدا کە بە دار و درەخت داپۆشرابوو. بە ڕاستی پشوویەکی چێژبەخش بوو.

■ منداڵەکە و تریاک

ڕۆژێکیــان، ئــەوان ســەردانی گوندێکــی دیکەیــان کــرد. چونکــوو عەبدولڕەحمــان بەنیاز بوو ســەردانی هاوڕێیەکی ســەردەمی منداڵیی خۆی بکات. دیارە، هەر بەناو گوند بوو، دەنا لە ڕاستیدا، کوێرەدێیەکی پێکهاتوو لە سێ ماڵ بوو.

لینا کە دەر ودەشتی کوردستانی باش نەدەناسی، زۆرجاران، تووشی سەرســووڕمان دەبوو. ئەوان دەشــت و گردە وشــک و برینگەکانیان تێدەپەڕانــد، جگــە لە خــاک و خۆڵ هیــچ نەدەبینرا. ئاســەوارێکیش لە ســەوزەڵانی و بــاخ و درەختیش نەبوو. لە پــڕ، دارتوویەکی بەرگرتوو وەک ئەوەی لە ئاسمانەوە بەربووبێتەوە، هاتەسەر ڕێیان. تووی ڕەش و شــیرین. هەموو بە پەلە دایان بەســەریدا، ڕنییانەوە و دارەکەیان لەو بارە شیرین و قورسە سووک کرد. پاش نیوەڕۆ ڕووی لە کۆتایی نابوو. بێدەنگی زاڵ ببوو. تەنیا دەنگی میوانەکان دەهاتەبەرگوێ. مینا، بە شادی لە ئامێزێکەوە بۆ ئامێزێکی دیکە باڵی دەگرتەوە و هەموو شــاد بوون. گوندەکە بریتی بوو لە ســێ ماڵی بچووک، پەڕپووت، خەمبار و بێدار

و درەخت و شـــینکایی. ســـەرچاوەی ئاوەکەیان لە مەودایەکی دوور لە گوندەکەوە بوو. دەرکەی هەرســـێ ماڵەکە ئاوەڵا بوو. هەرچۆنێک بێت، خۆ ئەگەر دزیشـــی لێ کرابا، کابرای دز بە دەســـتی بەتاڵ دەگەڕایەوە. چونکوو هیچی دەست نەدەکەوت لە گەڵ خۆی بیبات. خەڵکی گوندەکە هەموو چووبوون بۆ مەزراکانیان. لێرە، لە سەرەتای بەهارەوە تا کۆتایی پاییز، هەموو خەڵکەکە بە ژن و پیاوەوە، لە بەیانییەوە هەتا زەردەپەڕی ئێـــوارە، بۆ کار دەچوونە مەزراکانیان کە زۆربەشـــیان گەلێک دوور لە گوندەکە هەڵکەوتبوون. تەنانەت منداڵە پێڕەوکەکانیشیان لەگەڵ خۆیان دەبرد.

میوانەکان لە ماڵی هاوڕێکەی عەبدولڕەحمان وەژوور کەوتن، هەموو ماڵەکـــە یەک ژوور بوو. ڕێک لە نێوەڕاســـتی میچـــی ماڵەکەدا، کونێکی گەورە زاری داپچڕیبوو. لە ڕێی ئەو کونەوە، لینا ســـەیرێکی ئاســـمانی کـــرد و بیرەکانی بەرەو شـــاری «کەنووەکانی» تـــاران باڵیان گرتەوە. بەڵام ئەم ماڵە، بە بەراورد لەگەڵ ماڵەکانی ئەو شـــارە، بەرینتر بوو. لە نزیکـــەی ئەو کونەوە، دوو پەتـــی درێژیان لە ئاڵوداری بنمیچەکە توند کردبوو و بە دوو جەمســـەرەکەی دیکەی پەتەکانیشەوە، هەلۆرکێکیان هەڵبەســـتبوو. هەلۆرکەکـــە، منداڵێکـــی بچووکی تێدا بـــوو و بۆ ئەوەی نەجووڵێـــت، بە شـــریتێک لە هەلۆرکەکەدا شـــەتەکیان دابـــوو. منداڵەکە پارچە قوماشـــێکی بەدەســـتەوە بوو و دەیمژی، دەستی کرد بە ورینگە ورینگ. کاتێک لینا بە وردی سەرنجی دایە، بینی کە لە ژێر هەلۆرکەکە، ڕێک لە ژێر سمتی منداڵەکەدا، کونێکی خڕی تێکرابوو، لە ژێر کونەکەدا، لەسەر زەوییەکە تەشـــتێکی گەورە دانرابوو. لینا، لە بێدەنگیی منداڵەکە کـــە نیوە خەو ببـــوو و بوونی میوانەکان هیچ کاریگەرییەکی لەســـەری نەبوو، ســـەری سووڕمابوو و هەربۆیەش پرسیاری لە دەوروبەرەکەی کرد : «بۆچی ئەو منداڵە ئەوەندە بێدەنگە؟» وەڵامیان دایەوە: «منداڵەکە دەبێـــت هەتـــا گەڕانەوەی دایکـــی خۆڕاگر بێت. هەربۆیـــەش لە نێو ئەو پارچـــە کوتاڵەدا تریاکیان داناوە، بۆ ئـــەوەی منداڵەکە بە مژینی خەوی

لێبکەوێت».

بیرکردنەوەی مرۆڤ بێسنوورە. بەڵام لێنا، لەوکاتەدا، پێش لە هەموو شتێک، بیری لە بێبەزەیی بوونی مرۆڤ دەکردەوە، لە زوڵم و ستەم بەرانبەر بە منداڵان و ئەوەیکە منداڵێکیان، ئاوا، بەبێ سەرپەرەشت بەڕەڵڵا کردووە، بۆ ئەوەی ئەگەر بەرگە بگرێت، بژیێ و ئەگەر نا با بمرێت، هەروەها ئەو ستەم و چەوسانەوەی بەرانبەر بە ژنان دەکرێت، ژن دەبوو چێشت لێبنێت، ماڵ خاوێن کاتەوە، جل و بەرگ و قاپ و قاچاخ بشوات، خزمەتی باوکی منداڵان بکات و پاشان منداڵەکەی بکاتە باوەش و بیخەوێنێت، شەوانەش چەندجار هەستێت و شیر بە منداڵەکەی بدات. پاشان هاوسەرەکەشی سواری سەری دەبێت و نوتفەیەکی دیکەش لە ڕەحمیدا دەگوورێ. بەیانیی زووش دەبێ لەخەو هەستێ، نانی بەیانی بە مێردەکەی بدات و دواتر، خواردنی ڕۆژانەیان ئامادەبکات و دواجار، منداڵەکەی بە برە تریاکێکی ڕۆژانەوە لە هەلۆرکەکەیدا بەجێبهێڵێت. ئەم ژنە هێشتا تەمەنی نەگەیشتۆتە سی ساڵ، ڕەنگ و ڕووی پیرەژنێکی لێ دەنیشێت ودواتریش ژنێکی گەنجتر شوێنی دەگرێتەوە.

لێنا: «مینا گیان! سەیرکە! لە هەلۆرکەکەدا منداڵێکی تێدایە».

مینا پێدەکەنی. منداڵێکی هار و هاژ بوو، بە بێ هیچ گرفتێک لەباری خۆراکەوە، بە پەنجە ئاماژەی بۆ منداڵی ناو هەلۆرکەکە دەکرد کە بە زەبری تریاک خەواندبوویان.

لێنا هەستی بە شەرمەزاریی و گوناە دەکرد. جیاوازیی نێوان ئەو دوو منداڵە، ئەرز و ئاسمان بوو. ئەو منداڵەی لە هەلۆرکەکەدا نوستبوو، لە منداڵێک دەچوو لە گیانەڵڵادا بێ. ئەو لە ڕاستیدا حەوت مانگان بوو و مینا تەنیا چەند مانگێک لەو گەورەتر بوو..

لێنا گوتی: «ئەم منداڵە دەمرێت». عەبدولڕەحمانیش کە سەیری منداڵەکەی دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە عەبدولڕەحمانیش ڕێک بیری لە هەمان شت دەکردەوە. هەربۆیە وەڵامێکی نەبوو بە لێنای بداتەوە.

پاش چوار ساڵ، جارێکی دیکەش، عەبدولڕەحمان بۆ بینینی هاوڕێکەی، سەردانی ئەو گوندەی کرد. پاش گەڕانەوەی، بە لێنای گوت: «ئەو منداڵەی ئەو کاتە بینیمان، ئێستا کچێکی تەندرووست و شادمانە! من بە چاوی خۆم بینیم کە قاپێک برنج و شلەی بە خێرایی برووسکە هەڵمەقوت کرد».

سەبارەت بە کوردەکان، زۆرجار دەگوترێت، ئەوانەی لە کێوەکان دەژین جەستەیەکی پتەویان هەیە. بەڵام، لێنا بە چاوی خۆی کۆرپەگەلێکی زۆری دەبینی کە لە کاتی لەدایک بوونیاندا لاواز بوون، بەرگەی نەخۆشینیان نەدەگرت و دەمردن. ئەوەش ڕاستییەکە، کە تەنیا ئەوانە دەژیان کە پتەو بوون و لە باری جەستەییەوە بەخۆوە بوون. هەربۆیەش، لێناش گەیشتە ئەو دەرئەنجامە کە ئەو کیژۆڵەیەش، لە تۆرەمەی هەمان کێونشینە پتەو و بەهێزانەیە.

لێنا، بەهۆی بینینی دۆخی ئەو منداڵە کە دەبوو بە درێژایی ڕۆژ بە تەنیا بمێنێتەوە و هەروەها بینینی چارەنووسی ژنی کورد، نەیدەتوانی سەردانەکەی بۆ ئەو کوێرەدێیە فەرامۆش بکات. بینینی ئەو دۆخە وەها لە بیرگەی لێنادا نەخشی بەستبوو کە لەو کاتانەدا کە ڕووبەڕووی گرفتێک دەبووەوە و دەیویست ناڕەزایەتی دەرببڕێت، وەکوو یاریدەدەرێک، توانا و ئیلهامی لەو بیرەوەرییانە وەردەگرت.

■ چیرۆکی ڕووبەڕوو بوون لەگەڵ مار

گەنجەکان لە گەڕان و پیاسە کردن لە مێرگێکدا کە ڕووبارێک پێیدا تێدەپەڕی دەگەڕانەوە. خۆرەتاو بە دوا تیشکەکانیەوە ڕووی لە ئاوابوون نابوو. تەمەد و لێنا، سەرقاڵی قسەکردن بوون و لەوانی دیکە دواکەوتبوون. ئاوازەکانی سرووشت، جوانییەکانی، سەرەتاتکەی تیشکی خۆر لە نێوان لق و پۆپی دارەکانەوە بۆسەر گەڵا زەردە کەسکباوەکان و هەروەها ئۆخژنی شنەی بەهاری، لێنایان سەرمەست کردبوو و هەستی بە تەناهییەکی تاهەتایی دەکرد.

لەپڕ، تەمەد قۆڵی لینای توند گوشـــی. ڕواڵەتی تەمەد کە تا ئەو ســاتە گەش بوو، وەها گۆڕدرابوو کە لینا، سەرەتا ویستی پێبکەنێت، بەڵام بە بینینی ڕوخساری تۆقیوی هاوڕێکەی، پێشی خۆی گرت. لە یەک میتریی ئەودا، مارێک قیت لەسەر کلکی چەقیبوو. کەللەی مارەکە لە مەڕمەڕێکی کەندەکاری کراوی جوان دەچوو، باڵای بەقەدەر لینا دەبوو. هەڵبەت لینا لــە تەمەد باڵابەرزتر بوو. هەردووک ژن، بەچاوی ئەبڵەقەوە، ســەیری جووڵەی زبان و فیکەی مارەکەیان دەکرد. مارێکی ئەستوور و تۆقێنەر و گەورە بوو.

تــا ئەو کاتە، لینا تەنیا جارێک و ئەویش مارێکی ئەفعیی بینیبوو. لەو ســاڵەدا، لە پۆلی خوێندن، مامۆســتاکان وانەیەکیان بۆ مارشێوەکان و ئێســقاندارە پوولەکەدارەکان تەرخان کردبــوو. لینا فێر ببوو کە تا ئەو کاتە، لە دنیادا، زیاتر لە هەزار چەشــن لەو گیانلەبەرانە دۆزراونەتەوە و ئەوەش فێر ببوو لە بووهم (چێک) تەنیا شەش چەشن لەوانە بوونی هەیە و مەترسیدارترینیشــیان ئەفعییە. بەڵام، لینا سەبارەت بەو مارەی سەرەڕێی لێ گرتبوون هیچ زانیارییەکی نەبوو. بە پێی ئەو زانیارییانەی لە قوتابخانە فێری ببوو، پێدەچوو مارەکە ژەهراوی نەبێت. بەڵام، ئەوە تەنیا بیرۆکەیەک بوو، کوا دەکرا متمانە بەو بیرۆکەیە بکرێت؟

بە دڵنیاییەوە، هەم مارەکە و هەم ئەو دوو ژنە لە یەکتر دەترسان. لینا دەســتی تەمەدی گوشی بۆ ئەوەی تێی بگەیەنێت کە ئەوان بۆ هەمیشە ناتوانن وەکوو بەرد لەو شــوێنە بچەقــن. دژکردەوەی هاوڕێکەی جێی تێگەیشتن بوو و ئەویش ئەوە بوو کە: ئەو مارەکە دەناسێت. دواجار، لینا ســەرنجیدا خەتێکی ڕەشی ئاڵۆز لەسەر کلکی مارەکە بوو. نە ژنەکان دەجووڵان و نە مارەکە. مارەکە لە سەگێک دەچوو چاوەڕوانی جووڵەی دوژمنەکەیەتــی بۆ ئەوەی هێرش بکاتە ســەری. کات و ســات چەند و چۆن تێپەڕیبوو، دیار نەبوو. بەڵام کاتژمێری سروشتیی جەستەی لینا، باسی لە تێپەڕینی زەمەنێکی زۆری دەکرد. هاوڕێکانیان، ماوەیەک بوو لــە مێرگەکە چووبوونەدەرەوە و پــاش تێپەڕاندنی هەورازەکە، بەرەوە

گوندەکــە بایانداب‌ــووەوە و تەنیــا، لێرەدابوو کە هەســتیان بە نەبوونی ئــەو دوو ژنە کردبــوو. عەبدولڕەحمان گەڕابووەوە و بەدوای ژنەکاندا دەگــەڕا. لە دوورەوە ئەوانی بینیبــوو و ئاماژەی بۆ کردبوون کە خێرا کــەن. بــەڵام کاتێک بینیبووی لە شــوێنی خۆیان ناجووڵێن پێی ســەیر ببــوو و بەرەولای ئەوان چووبوو. لێنا کە لەوکاتەدا، چاوەکانی وەکوو چــاوی پڵینگێک تیژ ببوون، لە دوورەوە گۆڕینی هێڵەکانی ڕوخســاری هاوســەرەکەی دەبینی. ڕواڵەتی ئەو ســەرەتا تووڕە و دواتر حەپەساو بوو، بە بینینی مارەکە ڕێنیشت. پاشان بەردێکی گەورەی لە زەویەکە هەڵگرت و بە ئاسپایی و بە وردی لێیان هاتە پێش.

لەوکاتەدا، لێنا دۆخێکی هەســتیاری هەبوو. بیری لەوە دەکردەوە کە: «لــەو مەرگە قوتاری نابێت». چوونکوو بــاوەڕی نەدەکرد مارێک بەو گەورەییــە بە بەردێک بکوژرێت. ئەژنۆکانــی دەلەرزین. دۆخی مارەکە گۆڕدرابوو. بە شــێوەیەکی باوەڕپێنەکراو خــۆی قیت کردبووەوە و لە ئاژەڵێکی دڕندە دەچوو لە دۆخی هێرش کردندا بێت. عەبدولڕەحمانیش بــە بەردەکەوە دەســتی هەڵێنابۆوە و وادیار بــوو هەوڵدەدات مەودای نێوان خۆی و مارەکە هەڵسەنگێنێت. ڕێک لەوکاتەدا کە لێنا لە ترسی ئەو مەترسییە گەورەیەی هەڕەشــەی لێدەکرد، دەیویست چاوی بنووقێنێ، عەبدولڕەحمــان بەردەکەی گرتە مارەکە. بەردەکە بەر ســەری مارەکە کەوت و دەسبەجێ کوشتی.

مــارە تۆپیوەکــە لەبەر پێیانــدا کەوتبــوو، مارێکی جــوان، گەورە و ئەســتوور. مەترســی ڕەویبــووەوە، بەڵام ئــەو دوو ژنە هێشــتاش لە ناخەوە هەڵدەلەرزین.

عەبدولڕەحمــان، ســەرەتا ســەیرێکی مارەکــەی کــرد و دواجــار لە قاقای پێکەنینیدا. ژنەکانیش دەســتیان کرد بــە پێکەنین، بەڵام هاوکات کوڵەگڕوویان لە ئەوکیدا مابوو. ڕەنگ و ڕووی تەمەد ســوور و لێناش زەرد هەڵگەڕابوو.

لێنا کە هێشتا شڵەژاو بوو، بە دەنگێکی لەرزۆکەوە بە هاوسەرەکەی

گـوت: «بیرت لـەوە نەکردبووەوە کـە ئەگەر مارەکـەت نەپێکایە، چی ڕووی‌دەدا؟» عەبدولڕەحمـان وەڵامـی دایـەوە: «ئەگـەر بەردەکـەم نەهاویشتبا، ئەزانی ئێستا لە کوێ بووی؟»

پاشـان عەبدولڕەحمان بۆ هاوسـەرە خۆشەویسـتەکەی کە سەگ و پشـیلەکانی خۆشدەویسـت و هەسـتی بۆ جوانیی مارەکە وروژابوو، ڕوونـی کـردەوە کـە هەنـدێ پـەروەردەی تایبـەت بە کـوڕان لە ناو کوردان‌دا هەیە و گوتی: «لە کوردستان هاوکات لەگەڵ پێڕەوکە بوونی کـوڕان، فێریـان دەکەن چلـۆن بەرد بهاوێژن و بە تایبەتی سـیلە لە چ شـوێنێکی ئاژەڵەکان بگرن. ئەگەر مەبەسـت تەنیـا بێهۆش کردن بێت، شـوێنی سـیلە و شـێوازی هاویشـتنەکە جیاوازە. پاش بێهۆش کردن، بـە زەربەیەکـی بچووک ئاژەڵەکە هۆشـی وەبەر دێتـەوە. وردە وردە کـوڕان لـە بەردهاوێژییدا کارامـە دەبن و دەتوانن لـە بەرانبەر ئاژەڵە مەترسیدارەکان، وەک مار و دووپشک بەرگری لەخۆیان بکەن و یان بە مەبەسـتی ڕاوی ئەو گیانلەبەرانەی گۆشتیان بۆ خواردن دەبێت، وەک کەروێشک و ماسیی چەم، کەڵکی لێوەربگرن. گوتیشی: «بۆ ڕاهێنان و کارامە بوونی خۆم ڕێژەیەکی زۆر سـەگ و پشـیلە و مار و شتی وام کوشتووە. ئێستا تێدەگەی کە بۆچی هێند متمانەم بە خۆم هەبوو؟»

لینـا کەوتبووە گێژاوی خەیـاڵات و مێردەکەی دەهێنایە پێش چاو کە سـەگ و پشـیلان دەکوژێ. ئەو دیمەنە بە خەیاڵیش ئازاری دەدا. بەڵام هاوسـەرەکەی هێز و چاونەترسیی لەخۆی نیشـان دابوو و ئەوانی لە مەرگێکی چاوەڕوانکراو ڕزگار کردبوو، هەربۆیەش شایسـتەی سپاس و ئەمەگـداری بـوو. ئـەو مارەی لەسـەر زەوییەکـە گینگڵـی دەدا، لە مەترسـیدارترین مارەکانی ئەو ناوچە بوو و پێوەدانەکەی هاوسـەنگی مـەرگ بوو. پاش ئەو ڕووداوە، سـۆزی لینا بە نیسـبەت ئاژەڵەکانەوە ڕووی لە کزی ناو و ئاسایی بووەوە.

■ هەڵە زمانییەکان

لەم کاتەدا، هێشتا لینا بە باشی زمانی فارسی فێر نەبووبوو. بەڵام بە باشـی لێی تێدەگەیشـت و ورەی ئەوەی هەبوو کە بە یارمەتی ژێست، جووڵەی دەسـت و پـێ و تەنانەت دەنگەکان و هەنـدێ جاریش کەڵک وەرگرتن لە زمانی ئینگلیسـی قسەی خۆی بکات، هەڵسوکەوتێک کە تا ڕادەیەکی زۆر ورەبەرزی پێوە دیاربوو، بەڵام هەمیشەش سەرکەوتوو نەبـوو. لینا، بۆ ئەوەی هەرچی زووتر زمانە فارسـییەکەی پاراو کات، هەوڵـی دەدا بـە وردی گوێ لـە هەموو قسەوباسـەکانی دەوروبەری بگرێـت. جگـە لـەوەش، عەبدولڕەحمانیش بەو بیرۆکـەوە کە ئەوان لە ناوچـە فارس نشـینەکان یان لە تـاران دەژین، داوای لـە لینا کردبوو کە ئەو زمانە فێر ببێت. هەربۆیەش، لە ماڵەوەش بە فارسـی قسـەیان دەکرد.

مینای چکۆلانە هەمیشە لە گەڵ دایک و بابی بوو. عەبدولڕەحمان یاری لەگەڵ دەکرد و هەندێ جاریش بە مەبەستی پێشگرتن بە هاروهاژییەکانی، پێی دەگوت «سـەگ باب»، «سەگبابۆکە»، «بێشەرەف» و لەو جۆرە وشـەگەلە. بەکارهێنانی ئەو وشـانە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، لینای بـە هەڵەدا بردبوو و وایدەزانی ئەو وشـانە، کۆمەڵە وشـەیەکن کە بۆ دەربڕینی خۆشەویسـتی یان ئەوپەڕەکەی وشەگەلێکی سەرزنشکارانە بەڵام تێکەڵ بە سۆز و خۆشەویستیین. ئەو نەیدەزانی ئەو وشانە ڕەنگە مانای دیکەشیان هەبێ.

لە گوندی قاسملوو، گەنجەکان بە هەرشتێک کە لەبەردەستیاندا بوو، خۆیـان سـەرقاڵ دەکرد. هەندێ جـار، کاتی خۆیان بـە یاریی وەرەق (پاسـوور ـ کۆنکەن و...) دەبردەسـەر. لینا کە ئەو یارییانەی نەدەزانی، دەرفەتەکانی بۆ فێربوون دەقۆستەوە. ئەوان بە شێوەی بازنەیی لەسەر فـەرش دادەنیشـتن و یارییان دەکرد. شـەوێکیان، یەکێک لە نەوەکانی بنەماڵـە بـە نێوی حەسـەن، کاڵ وکرچ و ١٣ سـاڵە، لە تەنشـت لیناوە دانیشـت. نەریـت و باوەکانـی ئـەم ناوچانەش بۆ هەمـووان ڕوونە و

ئەویش ئەوەیە کە: ژنان بە پیر و گەنجەوە، ناچارن بە بێ ئەملاوئەولا ڕێز لە پیاوان بگرن، جا ئەو پیاوانە لەهەر تەمەنێکدا بن هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێ. حەســەن کە لە تەنشت لێناوە دانیشــتبوو، دەیویست زیرەکی بکات و بەدزییەوە سەیری وەرەقەکانی دەستی لێنا بکات. بۆ لێنا گرینگ نەبوو کە حەسەنی بچکۆلانە دەیویست قۆپی بکات، چونکوو ئەو وەکوو یاری و کات بەســەربردن سەیری بابەتەکەی دەکرد. لێنا هەندێ خۆی دوور خســتەوە و وەرەقەکانی خۆی لەچاوی حەســەن دزییەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە حەســەن لە قۆپی کردنەکەی بەردەوام بوو و ئەوەش ببووە هــۆی ڕابواردنی هاویارییەکانی دیکەش کە لە لایەنی بەرانبەری لێنــادا بوون، لێنا بە کەڵک وەرگرتن لەو وشــانەی کــە عەبدولڕەحمان بۆ سەرزەنشــت کردنی مێهرەبانانەی مینا بــەکاری دەهێنان، ڕووی لە حەسەن کرد و گوتی: «ئەی بێشەرەف!»

بە بیســتنی ئەم وشــەیە، بێدەنگییەک بەســەر ژوورەکەدا زاڵ بوو و هەموو ســەیری لێنا و حەســەنیان دەکرد. حەسەن سوور هەڵگەڕابوو. لێناش حەپەســا بوو. دیاربوو کە لێنا ســووکایەتی بەو گەنجە کردبوو، بــەڵام نەیدەزانــی چ ســووکایەتییەکی کــردووە. لێنا بــە چاوێکی پڕ لە ســکاڵاوە ئاوڕی لە هاوســەرەکەی دایەوە و چاوەڕوانی یارمەتیی ئەو بــوو. بەڵام هاوســەرەکەی متەقی لێوە نەهات و تەنیــا پاش ماوەیەک، ڕووی لە هەمووان کرد و ڕایگەیاند کە لێنا واتای ئەو وشەیەی بەکاری هێنــاوە نازانــێ. هــەر ئەوە و هیچی دیکــە. بۆ یەکەمین جــار لە ژیانی هاوبەشــیاندا، لێنا حەزی دەکرد دەســت بنێتە بینەقاقای هاوسەرەکەی، چونکــوو ئــەو لێنای لە بەردەم هەمووواندا بە ســووکی و حەپەســاوی هێشــتبووەوە. لەوکاتەدا لێنا دەیویســت ڕابکات، بــەڵام کچانی بنەماڵە فریــای کەوتــن و لە قاقای پێکەنینیاندا. لە ڕاســتیدا ئەوان لەوەیکە لێنا بەوشــێوەیە لەبەرانبەر پیاوەکاندا وەســتابووەوە خۆشحاڵ بوون. ئەو هەڵوێســتەی کە خۆیان بە خەویــش نەیاندەتوانی بینوێنــن. دواجار لە نێو پیاوەکانیشــدا چەند کەسێکیان شەرمنانە دەستیان کرد بە پێکەنین.

بەڵام عەبدولڕەحمان وەک بەردی مەڕمەڕ لە شوێنی خۆی بە بێدەنگی مابــووەوە. ئەو شــەوە تــازە جێی خۆی نەگرتــەوە و هەموو بڵاوەیان لێکــرد. پاش ئەوەی گەڕانەوە بۆ ماڵەوە، عەبدولڕەحمان ســەبارەت بە بێدەنگییەکــەی هیچی نەگوت و تەنیا ماناکانی ســەگباب و ســەگبابۆکە و بێشــەرەفی بــۆ لینــا ڕوون کــردەوە و ئەوەیکە ئەگەر بــە پیاوێک بڵێی بێشــەرەف زۆری لەســەر دەکەوێ و ســووکایەتییەکی گەورەت پێکــردووە. پاش چەنــد ڕۆژ هەموو ئەو ڕووداوەیــان لەبیر کردبوو و پشووش کۆتایی پێهاتبوو. هەربۆیەش باروبنەیان پێچایەوە و گەڕانەوە بۆ ڕەزاییە.

پــاش ئەو هەڵــە زمانییە، لینا لەکاتی قســە کردن لەگــەڵ پیاوەکاندا، ژیرانەتــر دەجووڵایەوە و لەگەڵ ژنەکان هەســتی بە ڕەهاییەکی زیاتر دەکرد. چونکوو ژنەکان لە پیاوەکان نیانتر و سینگ فراوانتر بوون.

پاش گەڕانەوە بۆ تاران و دەســتپێکردنەوەی ژیانی نهێنی، لینا چیدی هەرگیز هاوقســەی ژنان نەبوو، بەڵکوو زیاتر پیاوان دەوریان گرتبوو. هەندێ جار لە دڵناسکیی و هەژموونیخوازیی ڕەگەزی نێر تووڕەدەبوو و بە بێ سڵەمینەوە، ڕێک و ڕاشکاوانە بۆچوونەکانی خۆی پێدەگوتن.

ئەوان دەبوو چ چاوەڕوانییەکیان سەبارەت بە فێر بوونی زمانەکەیان لــە کەســێک هەبێت کە ناچار بــە ژیانی نهێنی کرابوو؟ لە کەســێک کە دەرەتانــی هیچ پرســیارێکی ئــازاردەری لەوان نەبوو، بــۆ گونجاندنی دروســتی خــۆی، یــان ئــەو کارەی بــە نیازە بیــکات، دەبــوو چی لێ چاوەڕوان بکەن؟ ســەرەڕای ئەوەش کێ دەبوو هەڵەکانی ئەو ڕاســت کاتــەوە، هەڵەگەلێــک کــە دەکــرا هەڵچوونێکی وەهای لــە ناخی خۆیدا حەشار دابێت؟

لە ژیاندا، خراپ تێگەیشــتن لە زمانێک، دەتوانێ ببێتە کەمایەسییەکی جیددی و تەنانەت لە دۆخێکی وەهادا مەترسیداریش بێت. کەمایەسی و خراپ تێگەیشتن لە زمانێک، دەتوانێت تەنانەت مرۆڤ بەرەو بەرتەسک بوون لە بیرکردنەوە و بۆچووندا بەرێت.

بە هەموو ئەمانەشەوە، دوو پیاو هەبوون کە زیاتر لە هەموو کەسێک لــە لێنا تێدەگەیشــتن و لێناش گونجانێکی زیاتــری لەگەڵ ئەوان هەبوو کە ئەو دووانەش بۆیتی بوون لە: ئیســماعیل و سدیق کە هەردووکیان کۆچی دواییان کردووە.

■ دووگیان بوونی دووبارەی لێنا

چــوار مانگ بــوو لێنا دووگیان بوو و دڵی بــەو دووگیانییەی گەلێک خــۆش بوو. پــاش گەڕانەوەیان لە گوندی قاســملوو، لێنا بۆ دڵنیایی لە تەندرووســتیی خۆی و منداڵەکەی، دەیویســت ســەردانی دوکتورێکی ژنــان بــکات. دوکتور «ژێرمــەن» کە پزیشــکێکی بەناوبانــگ بوو، بە عەبدولڕەحمانی ڕاگەیاند کە پێویســتە لێنا منداڵەکەی لەبارخۆی بەرێت و لە ئەگەری لەبارنەبردنی ئەو منداڵەدا، مەترسیی گیانیی لەسەردەبێت. لەباربردنی منداڵەکە ٣٥ خولەکی خایاند و ئەویش بە لێدانی دەرزییەکی مۆرفین و کەرەســتەگەلێکی کۆنی تایبەت بە چەند دەیە لەوەپێش. لێنا، پاش هەشــت ڕۆژ، لەســەر چرپای خەوەکەی لەماڵەوە چاوی کردەوە و بینی دوکتورەکەی بەســەریدا چەماوەتــەوە و پێی دەڵێ: « هیچ نییە تەنیا چەند تەقەڵێکم لێداوە!» لێنا پرســیاری کــرد: «عەبدولڕەحمان لە کوێیە؟»

نانەخانم، ئاخێکی هەڵکێشــا و وەڵامــی دایەوە: «هەر ئەو ڕۆژەی کە تۆی بردبووە لای دوکتور، ڕۆشــت». لێنا دووبارە پرســیاری کردەوە: «کەی دەگەڕێتەوە؟» کەس نەیدەزانی.

لێنــا پەلەی بوو زوو بکەوێتەوە ســەرپێ، کچە بچکۆلەکەی تووشــی ســکچوون ببوو. لەو هەشــت ڕۆژەدا کــە لێنا لەنێوان مــان و نەماندا، شــەڕی مانەوەی دەکرد، لە ماڵەوە ئابوگۆشــتیان بە منداڵە تەمەن یەک ساڵانەکەی دابوو، ئەویش بە گۆشت و باینجان و نۆکەوە.

عەبدولڕەحــان لەوێ نەبوو و لێناش پارەی نەبوو. منداڵەکەش لەگەڵ سکچوونەکەی خوێنی دادەنا.

نانەخانم پێشـنیاری کرد: «ماسـت و برینجی بدەینێ». بەڵام هیچی لە دۆخی منداڵەکە نەگۆڕی. لێنا سـوور بوو لەسـەر ئەوەی منداڵەکەی بەرێتـە لای پزیشـک. بـەڵام کەس گوێـی نەدەدایـە. لێنا، شـەوانە بۆ دەستەوەسـتانیی خۆی دەگریا. پاشـان، لە ئان و ساتێکدا، بڕیارەکەی خۆی بۆ ڕەچاوکردنی داب و نەریتەکان نایە ژێرپێ.

لە ئێران بە کەسانی لاسار دەڵێن: هەردوو پێی دە کەوشێک کردووە و ئـەوە، هەمـان کار بوو کە لێنا کـردی. ئەو پێی چەقاند کە ئیللا دەبێ دوکتورێک کچەکەی ببینێت. بۆ دڵنیایی لەوەی خەسـووی لە قسەکانی تێـدەگات، لێنـا داوای لـە ئیسـماعیلی ئامـۆزای عەبدولڕەحمـان کرد قسـەکانی بۆ خەسـووی بکاتە کوردی. لێنا دەرپێکەی مینای داکێشا و سمتە سوورهەڵگەڕاوەکەی منداڵەکەی نیشانی خەسووی دا.

دژکـردەوەی خەسـووی، هەناسـەی لێنای قەتیس کرد. خەسـووی چەپکێکی ئەسـتوور لە پرچە درێژەکەی خۆی گرت بە دەستیەوە و بە دەسـتەکەی دیکەی ئاماژەی بۆ لێنا کرد کە بیبڕێتەوە و پاشـان گوتی: «تۆ دەبێ ئەو پرچە بسـووتێنی و خۆڵەمێشـەکەی بخەیتە سەر سمتی منداڵەکـە بۆ ئەوەی سـاڕێژ بێتـەوە». لێنا لە تووڕەییـدا گێنگڵی دەدا. لە دەستەوەسـتانیی خۆی دایـە پڕمەی گریان و ڕووی لە ئیسـماعیل کـرد و گوتـی: «پێی بڵێ من ئەوە دەکەم. بەڵام من هێشـتا لەگەڵ داب و دەسـتووری ئێوە ڕانەهاتووم و لـەوەش تێناگەم و دواجار دەمەوێ منداڵەکەم بەرمە لای دوکتور». لە کاتی گوتنی ئەو قسانەدا، دەنگی لێنا دەلەرزی، فرمێسکەکانی لووزەویان بەستبوو و دڵەکوتەی گرتبوو. لەم بێنەوبەرەیەدا، دەنگێک هاتەبەرگوێ کە گوتی: «لێرە چی ڕووی داوە؟» ئەو دەنگە هێمن و نیانە، دەنگی وسووقوددیوان بوو.

لێنا ڕووی لە ئیسماعیل کرد و داوای لێکرد: «پێی بڵێ! بڵێ! من ئەمەوێ کچەکـەم بەرمە لای دوکتـور». لێنا لە بیری کردبوو کە خەزووری، لە هەموو قسەکانی ئەو تێدەگات.

خـەزووری ڕووی لـە لێنا کرد و گوتی: «داوا دەکەی ئەو چی بە من

بڵێت؟ بۆچی ئەتەوێ بچیتە لای دوکتور؟»

ئەوانی دیکە دۆخەکەیان بۆ ڕوون کردەوە.

دواتــر وســووقوددیوان گوتی: « بڕۆ بۆ لای دوکتور، پێویســتت بە پارە نییە. بە دوکتور بڵێ پارەکەی لە سەر من بنووسێ».

لێنــا تێنەگەیی، تــا لەوەی دوکتورێک وەکوو بەقاڵــەکان بە قەرز کار دەکات، سەری سوڕبمێنێت. ئەو بە بیستنی دوا ڕستەی خەزووری، بە پەلە لەگەڵ ئیسماعیل بەڕێ کەوتبوو.

دوکتورەکــە لەوەی منداڵەکەیان وا درەنــگ بردۆتە لای، دەمەبۆڵەی دەهات. پاشان داودەرمانی بۆ منداڵەکە نووسی. بە خواردنی دەرمانەکان، مینا چاک بووەوە. لە ماڵەوە، لەوەیکە لێنا بۆ نەخۆشییەکی وا سادە، کە زۆربەی منداڵەکان تووشــی دەبن و هەر بۆخۆشــیان چا دەبنەوە، بەو ڕادەیە تۆقیوە گاڵتەیان پێدەکرد.

لێناش وەڵامی دەدایەوە: «باشە! باشە!»

■ ترێ وەکوو دەرمان

لەبارچوونی منداڵ و گرفتە تایبەتییەکاتی، ببوونە هۆی لاوازیی زۆری لێنا. ئەو گەلێک لاواز ببوو و ڕەنگ و ڕووی هەڵبزرکا بوو. ڕۆژێکیان، لێنا و تەمەد و ئیسماعیل فایتوونێکیان (گالیسکە) بە کرێ گرت بۆ ئەوەی بچــن بۆ یەکێک لــە گوندەکانی نانەخانم. ئیســماعیل و تەمەد یەکتریان خۆشدەویســت و بیریان لە ژیانی هاوبەش دەکردەوە. هەربۆیەش بەو پــەڕی حــەزەوە هاوڕێیەتی لێنایــان دەکرد و لەو ســۆنگەیەوە لە ژێر چاوەدێریی دایک و بابەکانیان ڕزگاریان دەبوو.

ئاقــاری گوندی «خزرئاوا»، پڕ بوو لە باخــە ڕەز کە ڕەزی هەرکام لەو باخانە چەشنێک ترێی پێوە دەهات. لە کوردستان، ترێ بە دەرمانی هەمــوو دەردێک دەزانــن. لەو ڕووەوە کە لێنا زۆری حەز لە ترێ بوو، هەربۆیەش لەو شێوە چارەسەرییەی بۆ ئەویان ڕەچاو کردبوو گەلێک ڕازی بوو. بەڵام ئاگای لەوەی بڕیاڕ بوو بەسەری بێت نەبوو.

ژنــی کوێخای ئاواییان ڕاســپاردبوو بە تەندرووســتی لێنــا ڕابگات. ئــەو ژنێکی دلۆڤان و بە بەزەیی و لــە هەمانکاتدا، زۆر بەزاکوون بوو. بــۆ ئــەوەی خــەوی ئەوانی دیکە تێک نــەدات بە هێواشــی و بە گوتنی «پســت» لێنای لە خەو هەڵدەســتان و بە ژێســتێکەوە فرمانی پێدەکرد کاســەیەک ترێــی تازە کە هەمــان بەیانی لە باخە ڕەزەکــە چنیبوویان، بخوات. بۆخۆشــی لە تەنشــتیەوە دادەنیشــت و چاوەدێریی دەکرد لێنا هەموو ترێکان بخوات. دواتر عاشــقە شــەیداکانی لەخەو هەڵدەستان و هەموو پێکەوە کاتژمێر ٦ی بەیانی دەچوون بۆ ناو ڕەزەکان. شەونمی بەیانــی لــە هێشــووە ترێکان نیشــتبوو و بەم چەشــنە بوو کــە لێنا لە باخە ڕەزەکانی نانەخانم، دار هەنجیرەکانیشــی دۆزییەوە. لێنا هەنجیرە تازەکانــی لێدەکردەوە و دەیخواردن. بن ددان کەوتن و شــکانی ناوکە وردەکانــی هەنجیــرەکان، بۆخۆی چێژێکی تایبەتی بە لێنا دەبەخشــی. پاشان، ئەوان بۆ خواردنی بەرچایی دەگەڕانەوە بۆماڵەوە.

بەرچاییەکی تێر و تەســەل، بریتی لە: چا، نانــی تازە، پەنیر، مرەبای خۆماڵــی و هێلکــەی دەڵەمە و کاســەیەک پڕ لە ترێ کــە لێنا دەبوو تا دوا دەنکــی ترێکان بخوات. مل بــادان و خۆدزینەوەش لە ئارادا نەبوو، چونکوو هەموو لێنایان خســتبووە ژێــر چاوەدێرییەوە. پاش بەرچایی، ڕوویان لە گەڕان و پیاســەی دەوروبەری گوندەکە دەکرد. لە ڕەزەکان کە وەدەر دەکەوتی، سرووشــتی ئەو ناوە زۆریش بە پیت و بەرەکەت نەبوو. دەشتێکی وشک و جاروبارەش لێرە و لەوێ تاقەدارێک بەرچاو دەکەوت. کاتژمێر یازدەی بەیانی، خۆرەتاو سووتێنەر بوو و خاکی ژێر پێی لێنا وەک مەڵهەمێکی گەرمی لێدەهات. پاش گەڕانەوەیان بۆ ماڵەوە، لێنا دەبوو کاســەیەکی دیکەش تــرێ بخوات و دیارە لەژێر چاوەدێریی چاوەدێرە بەزاکوونەکاندا.

پاش نانی نیوەڕۆ، کاسەیەک ترێ
پاش خواردنی ئێوارە، کاسەیەک ترێ
پاش نانی شەو، کاسەیەک ترێ

لە کاتی نوستندا، کاسەیەک ترێ و
پاش کاتژمێر پێنجی بەیانی ڕۆژی دواتر، ئەو ڕەوتە دووپات دەبووەوە.

پاش سێ ڕۆژ، لینا وەڕەس ببوو. هەربۆیەش، ڕاسپاردەی چاوەدێری، بڕی ترێکانی کەم کردەوە، بەڵام ژەمەکان لە جێی خۆیاندا مابوونەوە. ئەو خولە دەرمانییە، ماوەی دە ڕۆژی خایاند. لینای گەنج، کاتێک گەڕایەوە بۆ شار، قەڵەو ببوو و تەندرووستیشی زۆر باشتر ببوو.

■ پێویستیی بەجێهێشتنی ڕەزاییە

عەبدولڕەحمان بۆ جێبەجێکردنی کاروباری حیزبی سەفەری کردبوو و کەسیش نەیدەزانی کەی دەگەڕێتەوە و هەموو بەو دۆخە ڕاهاتبوون. ڕۆژێکیان لینا کۆبوونەوەی لەگەڵ شۆڕشگێڕە گەنجەکاندا هەبوو، هەواڵێکیان بۆ هێنا کە ژیانی لینای گۆڕی. لیناش وەکوو هەمووان، چوارمشقی لەسەر زەوییەکە دانیشتبوو و هەوڵی دەدا لەوەی دەگوترا تێبگات. هەندێ جاریش، کەسێک کورتکراوەی باسەکەی بۆ وەردەگێڕایەوە. لە پڕ ڕاسپاردەیەک، بە هانکە هانک هاتە ژوورەوە و بەدەنگی بەرز گوتی کەسێک دەیهەوێ لەگەڵ لینا قسە بکات. کاتێک لینا وەدەر کەوت، بینی پیاوێک خۆی لە یەکێک لە حوجرەکانی حەسارەکەدا شاردۆتەوە و چاوەڕێیەتی. ئەو پیاوە بە بینینی لینا، گوتی: «تۆ دەبێ خێرا عەبدولڕەحمان بدۆزییەوە. ئەو نابێ بگەڕێتەوە بۆ ناوشار. پۆلیس بەدوایدا دەگەڕێ و چاوەڕوانی گەڕانەوەیەتی لە تەورێز». پاشان دەسبەجێ بزر بوو.

لینا دەیتوانی بۆ دۆزینەوەی عەبدولڕەحمان، یارمەتی لە ئەحمەدی براگەورەی عەبدولڕەحمان وەربگرێت. بەڵام، بە بێ پارە، بە بێ شارەزاییەکی تەواو لە زمانی فارسی و ڕواڵەتێکی بیانییەوە، ئەو چلۆن دەیتوانی لە شار بچێتە دەرەوە، چونکوو پێش لە هەموو شتێک هەموو یەکتریان دەناسی، دواتریش ژاندارمەکان، هات و چۆی پاسە

نەفەرهەڵگرەکانیـــان ـ کـە لــەو کاتەدا تاکە کەرەســـتەی گواســـتنەوەی موســـافیرەکان بوون ـ کۆنترۆڵ دەکرد. سێهەمیش، ئامۆژگاری کرابوو کە لەو بارەوە هیچ بە دایک و بابی عەبدولڕەحمان نەڵێت.

هەربۆیـــەش، لێنـــا بە بیرێکـــی ئاڵــۆزەوە گەڕایەوە و بڕیـــاڕی دا کە بابەتەکــە تەنیـــا لای ئــەو ئەندامانـــەی بنەماڵە باس بکات کــە لە ڕیزی شۆڕشــگێڕەکاندا بوون. یەکەمین کەســـەکان کە ئاگادار کرانەوە بریتی بوون لە سێ کەس لە ئامۆزاکان، بە نێوەکانی ئەبوو، ئیسماعیل و تەمەد. چونکــوو بە بێ یارمەتیی ئەوان، لێنـــا هیچی پێنەدەکرا. بەڵام بەداخەوە ئەوانیـــش وەکـــوو لێنـــا، نە پارەیان هەبـــوو و نە زانیاریی پێویســـت بۆ جێبەجێ کردنی کارێکی ئەوتۆ.

دواجـــار، لێنـــا ڕووی لـــە ئامۆزاکان کـــرد و گوتی: تاقە کەســـێک کە دەتوانێـــت فریـــای عەبدولڕەحمان بکەوێـــت، وســـووقوددیوانە. چونکە ئەو هەموو کاربەدەســـتەکانی ئەو ناوچەیە دەناســـێ، پارەشـــی هەیە و عەبدولڕەحمانیش کوڕیەتی. ئێوە دەڵێن چی؟ ئامۆزاکان بە دوودڵییەوە سەیری لێنایان کرد.

لێنا گوتی: «ئێوە ڕێگەچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟ ژیانی ڕەحمان لە مەترسیدایە. من دەبێ بچمە تەورێز و ناتوانم لێرە بمێنمەوە».

ئامــۆزاکان وە شـــوێن جێبەجێکردنـــی پـــارەو وناونیشـــانی ئەحمەد کەوتـــن. لێناش بـــە پەلە گەڕایەوە بـــۆماڵەوە. نانەخانم لە حەســـارەکە چاوەڕێی دەکرد. ئەو حەزی نەدەکرد لێنا بە تەنێ لە ماڵ بچێتە دەرەوە و هەربۆیەش بە دەنگی بەرز پرســـیاری لێکـــرد: «لەکوێ بووی؟» لێنا وەڵامـــی دایـــەوە: « لەگەڵ تەمەد و ئەبوودا بووم». دیارە لێنا ڕاســـتی دەگـــوت، بە بێ ئەوەی باســـێکی لە کۆبوونەوەکـــە کردبێت. لەو کاتەدا، ئامۆزاکانیش گەیشتنە بەرەوە. نانەخانم بە بینینی ئەوان هێور بووەوە. پاشان لێنا ڕووی لە خەسووی کرد و پرسیاری کرد: «بابەئاغا (باپیرە) لەکوێیە؟»

نانەخانم گوتی: «چ ئیشت بەوە؟»

لێنا: «دەمەوێ داوایەکی لێ بکەم».

نانەخانم: «چ داواکارییەکت لێی هەیە؟» دیارە بینینی بابەئاغا بەو سانایییەش نەبوو.

لێنا: «دواتر خۆی بۆت باس دەکات».

سەرەڕای ئەوەی بە ڕوونی دیار بوو وەڵامەکەی لێنا بەدڵی نانەخانم نەبوو، بەڵام گوتی: بابەئاغا هەر ئێستا نانی نیوەڕۆی خوارد و بۆ نوێژی نیوەڕۆ چووەتە ژوورەکەی خۆی.

وسووقوددیوان، پیاوێکی تەواو ئیماندار بوو. بەڵام هەرگیز باوەڕەکانی خۆی بەسەر منداڵەکانیدا نەسەپاند. لەم سەردەمەدا هیچکام لە کوڕەکانی وەک خۆی باوەڕدار نەبوون. عەبدولڕەحمان لائیکێکی تەواو بوو. ئەحمەد ئاغایش وەکوو عەبدولڕەحمان بوو. عەلی خانیش گاڵتەی بە باوەڕە ئایینییەکان دەکرد. لێنا هەرگیز نەیتوانی تێبگات کە ئایا ئەو بەڕاستی باوەڕی بە دین نییە، یان ئەوەیکە بە شێوازی خۆی باوەڕمەندە. بە ڕواڵەت لە مرۆڤێکی باوەڕدار دەچوو، بەڵام هەندێ گاڵتەشی دەکرد کە لێنای دەخستەوە بیری مامێکی خۆی بە ناوی فرانتس frantz کە پیاوێکی ئانارشیست بوو.

زیبای ئامۆزایان، خاتوونێکی زۆر باوەڕمەند بوو و عەلی خان هەمیشە بە گاڵتە، سەری دەخستە سەری. ڕۆژێک، پرسیاری لە زیبا کرد کە ئایا بەڕاستی خودا توانای ئەنجامدانی هەموو کارێکی هەیە. زیباش ڕاشکاوانە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خودا توانای هەموو کارێکی هەیە. پاشان، عەلی خان گوتی: «کەواتە، ئەو دەتوانێت بەردێکی وا بخولقێنێت کە بۆخۆیشی بۆی هەڵنەگیرێت».

زیبا گوتی: « بەڵێ، دەتوانێت».

ئەوسا، عەلی خان گوتی: «چۆن زیبا! تۆ نەتگوت خودا توانای هەموو کارێکی هەیە، ئەی چۆنە ناتوانێ ئەو بەردە هەڵگرێت؟»

عەلی خان لە قاقای پێکەنینی دەدا و زیبای تووڕەش، پێی دەگوت تۆ کافری.

بەڵام ســەبارەت بە حســێن ئاغا کە گەورەترین کوڕی وسووق ئاغا بــوو، دەبێ بڵێــم تەنیا ئەو کاتەی کــە لە ســۆنگەی عەبدولڕەحمانەوە کەوتبووە زیندانەوە و لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمی خومەینیدا بوو، ڕێسا ئاینییەکانی جێبەجێ دەکرد و قورعانی دەخوێند (شایانی وەبیرهێنانەوەیە، پۆلیســی ڕێژیمی ئیســلامیی ئێران لەو کاتەدا بەدوای عەبدولڕەحماندا دەگەڕا، چونکوو ئەو ســکرتێری گشتی حیزبێکی نایاسایی، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو).

حسێن و عەلی، براکانی دوکتور قاسملوو، هیچیان نوێژیان نەدەکرد. ڕەنگە ئەوان بە شێوەیەکی دیکە لە دینەکەیان تێگەیشتبێتن.

لەوکاتانــەدا کــە وســووقوددیوان نوێژی دەکرد، هیچ شــتێک و هیچ کەس نەدەبوو لێی تێک بدات. لەکاتێکدا کە ئامۆزاکان سەرقاڵی خواردنی نانــی نیوەڕۆ بوون، لێنا کە ئیشــتیای نانخواردنی نەمابوو، لە تەنشــت ژووری خەزووریەوە دانیشت. لێنا بە هۆی ئەو مەترسییەی هەڕەشەی لــە عەبدولڕەحمان دەکرد، ئاگای لە خــۆی نەمابوو. ئەو کە لە منداڵیدا، لەگەڵ دەستەوەســتانی دەستەویەخە ببوو، نەیدەویست لەم تەمەنەشدا تەسلیمی بێت.

لێنــا ناچار بوو تا کاتژمێر چواری پاش نیوەڕۆ، واتە تا کۆتایی نوێژ و دوعاکانــی خــەزووری چاوەڕوان بێت. کاتێک خــەزووری درگاکەی کردەوە و لێنای هیوابڕاوی لەبەردەم درگاکەدا بینی کە بەهۆی دانیشتنی زۆرەوە لاقەکانــی تەزیبوون، گوتی: « گوێ بگرە، هەتا من مابم، ناچی بــۆ هیچ کوێ و کەســیش ورەی ئــەوەی نییە کوڕی من دەستبەســەر بکات.» ئەو باوەڕی بە قســەکانی خۆی هەبوو و بە دڵنیاییەوە قسەی دەکرد. بەڵام لێنا دەیزانی سەردەمی دەسترۆیشتوویی ئەو لە ناوچەکەدا بەسەر چووە. هەرچەند کە هێشتاش خەڵک ڕێزیان لێدەگرت، بە تایبەت ئەوانەی کە ئەویان لە لووتەکەی دەســەڵاتداری و دەسترۆیشــتووییدا بینیبــوو. کــەس، تەنانەت کاربەدەســتانی ناوچەکــەش، ورەی دژایەتی و ڕووبەڕووبوونــەوە لەگــەڵ ئەویــان نەبــوو. بەڵام، لــەم کاتەدا ئەو

دەسەڵاتەکەی جارانی نەمابوو.

لێنـا ورەی دایەبـەر خـۆی و داوای لێکـرد بـە زووتریـن کات، بۆ وەرگرتنی زانیاریی پێویسـت سـەردانی کاربەدەستەکان بکات، چونکە ئەگەر فرمانەکە لە ناوەندەوە هاتبا، پۆلیسی ناوچە نەیدەتوانی جێبەجێی نەکات. خەزووری کە سکاڵا خنکاوەکانی لێنای نەدەبینی، بە تووڕەییەوە سەیری کرد. لێنا پێشی بە خەزووری گرتبوو بۆ ئەوەی هەرچی لەدڵیدا بـوو، پێـی بلێیت. بـەڵام ئەو لێنـای لادا و لەکاتی چوونـەدەرەوەدا بە بۆڵەبۆڵ و تووڕەییەوە ئەمری پێکرد: «تۆ لە ماڵ ناچیتە دەرەوە!»

لێنـا هەمـوو هیوای بڕابوو. ئەمـر دەرچووبوو، ئەمـری پیرەپیاوێک بوو کە سـووکایەتی پێکرابوو، بووکەکەی ڕێی لێگرتبوو، ڕێی بەخۆی دابوو ئامۆژگاریی بکات، لەوەش زیاتر، دەسەڵات و کاریگەریی ئەوەی بەرەوڕووی پرسـیار کردبووەوە و دواجـار، بەقووڵی غرووری ئەوی بریندار کردبوو.

لێنا کە مابۆوە خۆی و ترسـەکەی، بەدوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕا و ئەوەیکە دەبێ چی بکات؟ پرسـیاری لەخۆی دەکرد و دواجار بڕیاریدا: «دەست لەسەردەست دانانێم و ناهێڵم عەبدولڕەحمان دەستبەسەر بکەن. داوام لێدەکەن لە ماڵەوە دانیشم! ئیتر چی!» بەڵام لاقەکانی تەزیبوون و بەدوایدا نەدەهاتن. جووڵەی لێ بڕابوو. هێزی خستەسەری، وردە وردە هەنگاوی هەڵدەگرت و چووە نێو ماڵەکەی خۆی، چەمەدانێکی بچووکی هەڵگرت و ئەوەندەی بۆی هەڵدەگیرا، شـتومەکی سـەفەری کۆکردەوە. هەرچەند خۆیشـی نەیدەزانی دەبێ چی بکات، بەڵام بڕیاری ڕۆشـتنی دابوو.

لـەم کاتـەدا ئامـۆزاکان، ڕێـک وەک ئـەو یارمەتیدەرانەی لە سـاتە قەیراناوییەکاندا دەبنە هۆی بێ هیوایی، گەیشتن و بە بینینی چەمەدانەکە، یەکسەر پرسیاریان کرد: «توانیت بابەئاغا ڕازی بکەیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «نەخێر نەمتوانی».

هەمـوو شـڵەژاو و دڵنیگەران، تووشـی شـۆک و دڵەڕاوکێ ببوون،

پێیان گوت: «تۆ ناتوانی لەدژی ئیرادەی بابەئاغا هیچ بکەیت و ناتوانی بڕۆیت! جگە لەوەش، پارەشــت پێ نییە و پۆلیسیش دەستگیرت دەکات و بە کورتی سەرئەنجامێکی باشت نابێت».

لێناش دەیزانی ئەوان ڕاســت دەکــەن و تەنیا موعجیزەیەک دەیتوانی گیانی عەبدولڕەحمان ڕزگار بکات و ئەو موعجیزەیەش ڕوویدا!

شــەو داهاتبــوو، لێنا دانیشــتبوو، کچەکەی لەســەر ئەژنــۆی بوو و چەمەدانەکەشی لە تەنشــتییەوە، چاوەڕوانی ڕۆشتن بوو. بێدەنگییەکی تــەژی لــە بێهیوایــی باڵی بەســەر هەمــوو لایەکدا کێشــا بــوو. لەپڕ، وسووقوددیوان، خۆی کرد بە ماڵەکەیاندا. ئەمە یەکەمجار بوو کاری وا بکات. وا باو بوو کە باوکی بنەماڵە سەردانی بنەماڵەی نەدەکرد، بەڵکوو هەمــوو بنەماڵەکە دەچوونە خزمەتی ئەو. لێنــا بە تەواوی لەو کردەوە نائاســاییەی وســووق ئاغا و گرینگیی ئەو سەردانە تێدەگەیی. وسووق ڕووی لــە بووکەکەی کرد و پێی گوت: «ئێســتا بڕۆ بنوو. بەیانی زوو دەبێ وەڕێ بکەوی». نە وشــەیەک زیاتر و نە کەمتر. پاشان پاکەتێکی دایە دەســت لێنا و «شەوشاد»ی لێکرد و ڕۆشت. لە پاکەتەکەدا، بڕێک پارە و بلیتێکی پاسی تێدا بوو.

بەری بەیان، لێنا ساز ببوو. مەمەدقولی چارشێوێکی هێنا و بە لێنای گوت: «چارشــێوەکە دەدەی بە ســەرتدا و بە دەســت لە بن چەنەگەت توند دەیگریت و هەرگیز بەری نادەیت!»

مەمەدقولی، مینای کردە باوەش و بە دەستەکەی دیکەی چەمەدانەکەی هەڵگرت و ئاماژەی بە لێنا کرد دوای کەوێت. لێنا ڕووی لە مەمەدقولی کرد و گوتی: «دەبێ ماڵئاوایی لە نانەخانم بکەم!» مەمەدقولی بەئاماژە ئەمری پێکرد پێدەنگ بێت و بەم شێوەیە لێنا، ماڵی باوکی عەبدولڕەحمانی جێهێشت و ئیتر هەرگیز نەیبینییەوە.

لــەم کاتــەی بەیانییدا، کۆڵانەکان چــۆڵ بوون. ڕۆژ تــازە هەڵدەهات و ســێبەری دەخســت. شۆفێری پاســەکە، پاڵی بە پاســەکەوە دابوو و چاوەڕوانی دەکردن. هەموو کورسییەکان جگە لە کورسیی پشتەسەری

شۆفیرەکە گیرابوونەوە. مەمەدقولی چرپاندی بە گوێی لینادا: «بابووش لە تەورێز، لە نزیکەی دیواری پشت وێستگەی پاسەکان چاوەڕوانی تۆ دەکات». لینا ئەویشی هەرگیز نەبینییەوە.

لینا لەوەیکە وسووقوددیوان وەکوو شۆڕشگێڕێکی کارامە، سەفەری ئەو بۆ تەورێزی ڕێکخستبوو، حەپەسابوو. لینا هەرگیز تێنەگەیی خەزووری، چۆن بە شەوێک هەموو ئەو کارانەی ڕێکخستبوو. بەڵام، لەخۆڕا نەبووە کە سەردەمانێک خەزووری ڕاوێژکاری شازادەی جێنشین بووە؟

■ تەورێز

لینا هەرگیز وەکوو گەشتیار سەفەری بۆ ناوەندی ئازەربایجان نەکردبوو. نە سروشتە جوانەکەی دەناسی و نە جوانییەکانی بیناسازییەکەی کە هەموو باسیان دەکرد و بەسەریاندا هەڵدەدا و هەرگیزیش نەیتوانی بیناسێت. تەورێز شارێکی کۆنە بە مێژوویەکی سێ هەزارساڵەوە کە چەندین جار بوومەلەرزە لێی داوە. هەروەها ئەو شارە، پێتەختی کۆمارە تەمەن کورتەکەی ئازەربایجان بووە لە ساڵی ١٩٤٦دا. لینا دوو جار و ئەویش بە نهێنی چووە تەورێز و ئەمە یەکەم جاری بوو. لینا ئاگای لە مەترسییەکە هەبوو ـ لە ڕاستیدا ئەمە یەکەمین مەترسییەک بوو کە لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووەوە ـ بە ڕەچاوکردنی ڕێنماییەکانی مەمەدقولی، بە وردی ئاگای لێ بوو چارشێوەکەی نەکرێتەوە و نەخزێتە خوارەوە. دەستەکانی تەزیبوون و مێروولەیان دەکرد، لە بن چارشێوەکەوە، مینای لە ئامێز گرتبوو، مینا منداڵێکی هێمن و دلۆڤان بوو، نە دەگریا و نە بێتاقەتیشی دەکرد. بەڵام لەگەڵ خایاندنی سەفەرەکەیان، لینا هەستی دەکرد مینا قورستر دەبوو، کاتێک گەیشتە تەورێز، هەم لە باری جەستەییەوە و هەم لە باری دەروونییەوە کوترا بوو و هەرەسی هێنابوو. چونکوو هەم نیگەرانی عەبدولڕەحمان بوو و هەم لەوە دەترسا موسافیرەکان کۆنترۆل بکرێن

و دەرکەوێت کە ئەو هیچ پێناسێکی پێ نییە، زمانی فارسیش نازانێت و سەرەڕای ئەوەش، بیانییشە...

بەڵام، سەبارەت بە بەڵگەنامە و پێناسەکان، ڕاستییەکەی ئەوەیە کە لە ماڵی خەزووری بڕیار درابوو هەموو بەڵگەنامە پەیوەندیدارەکان بە عەبدولڕەحمان و لینا، بریتی لە ناسنامە، پاسپۆرت، بڕوانامەی خوێندن و تەناتەت کتێبەکانیان، دەبوو لە ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان ڕابگیرێن، چونکوو هیچ شتێک نەدەبوو شوناسی ڕاستەقینەی ئەوان ئاشکرا بکات.

ڕۆژێکیان وسووقوددیوانیان ئاگادار کردبووەوە کە پۆلیس بە نیازە ماڵەکەی بپشکنێت. هەموو بەڵگەنامەکان، بریتی لە بەڵگەنامە پێناسەکان و بڕوانامەکانیان لە عەمباری ژێرخانی ماڵەکەیان شاردبووەوە. ئەم پشکنینە هەم وسووقوددیوانی تووشی شۆکێکی گەورە کرد و هەم دەرخەری ئەو ڕاستییە بوو کە سەردەمەکە گۆڕدراوە.

دیارە شوناسی لینا وەکوو ژنێک، دەکرا لە ڕێی بنەماڵە یان مێردەکەیەوە پشتڕاست بکرێتەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدا بوو کە بەدوای مێردەکەیەوە بوون و هەربۆیەش، لینا نەیدەتوانی ناوی ببات و بنەماڵەش لە ڕەزاییە بوون. لینا ببووە کەسێکی بێ شوناس و دەبوو لەوەبەدوا، بە بێ شوناسی بژی. بە پێی ڕێککەوتنی پێشوو، عەبدولڕەحمان چاوەڕێی بوو. چاویلکەیەکی دژەخۆری کردبووە چاوی و ڕوخساری لە پشت ڕۆژنامەیەکی «ئیتلاعات»ی کراوەدا شاردبووەوە. لینا منداڵەکەی نایە سەر زەوی و بە هێمنی بۆ پێشەوە پاڵی پێوە نا و گوتی: «سەیر کە، بابە لەوێیە، بڕۆ ماچی بکە». مینا کە لە ڕاستیدا نەک ڕۆشتن، بەڵکوو لەتری دەدا، لەو بەرەوپێش چوونەدا، هەندێ جار بە قوونەوە دەکەوت و هەندێ جاریش بە سەر دەستی خۆیدا بەردەبووەوە، بەڵام لە خۆشییاندا دەیقیژاند. عەبدولڕەحمان مینای لە ئامێز گرت و ڕووی کردە لینا و گوتی: «بە دوامدا وەرە. سەرەتا دەچێن بۆ لای هاوڕێکانمان بۆ ئەوەی بمانشارنەوە. تا ئەو کاتەی کە هاوڕێیەک کە پەیوەندیی بە

تارانەوە هەیە، بێت و بەرەو تارانمان ببات».

شــەو لە ماڵــی هاوڕێکەیان، خواردنێکی تێر و تەســەل و بە چێژیان خــوارد. بــەڵام لێنــا، لــە هیلاکیــدا خۆی بــە پێــوە نەدەگرت. پاشــان عەبدولڕەحمــان و پیــاوی خانەخوێ، چوونە ژوورەکەی تەنشــتەوە و لێنــا گوێــی لێ بوو بە دەنگێکی زبرەوە مشــتومڕیان بــوو. لە ڕواڵەتی تێکچڕژاوی ژنی خانەخوێش ڕا دیار بوو کە دۆخەکە ئاسایی نییە. مینا خەوی لێکەوتبوو و لێناش چاوەڕێی کۆتایی هاتنی مشتومڕی ئەو دوو پیاوەی دەکرد. کارەکان، هەمیشە، وەک پێشبینی کراون ناڕۆنە پێش.

پیــاوەکان لە ژوورەکە وەدەر کەوتن، بە بێ پێکەنین و تەنانەت وتنی وشەیەک. عەبدولڕەحمان ڕووی لە لێنا کرد و فرمانی پێکرد: «منداڵەکە و چەمەدانەکــە هەڵگــرە، لێــرە دەڕۆین». دواتر، چــووە دەردەوە و لە نزیکەی درگاکەوە چاوەڕێی لێنای کرد. لێنا بەپەلە، ئەو شــتومەکەی لە چەمەدانەکــە دەری هێنا بوون، کــۆی کردنەوە و بە زەحمەت تەپاندنیە نێو چەمەدانەکەوە.

لە دەرەوە شــەو بوو. کۆڵانەکە، تەســک و ترووسک و نووتەک بوو. لە بێدەنگیدا ملی ڕێگایان گرتبوو. لێنا خۆی لە زەوی کێش دەکرد و بە هەموو هێزی خۆیەوە کەوتبووە دوای عەبدولڕەحمان، هەســتی دەکرد پێویســتە هاوســەرەکەی ڕوونکردنەوەیەکی بۆ بــدات بەڵام، نەک هیچ ڕوونکردنەوەیەکی بۆ نەدرا، بەڵکوو هاوسەرەکەی بەخێرایی دەڕۆشت و داوای لەویش دەکرد پێ هەڵگرێت.

کۆڵانەکــەش نەدەبڕایــەوە، لێنا کە چیدیکە هێــزی هەنگاوی نەمابوو، ڕووی کــردە مێردەکەی: «یارمەتیم بــدە، ناتوانم هەم منداڵەکە هەڵگرم و هەم چەمەدانەکە».

عەبدولڕەحمــان وەڕەز بــوو و هــەر وتەیــەک بێتاقەتــی دەکــرد. لە ناوەندی شــار نزیــک دەبوونــەوە. ڕووناکایی کز و زەردی شــار، بۆ ئەوان کە لەو کۆڵانە نووتەکەوە هاتبوون ئازاردەر بوو. لێنا بە ســرتە لە هاوســەرەکەی پرســیاری کرد کە ئایا تێپەڕین لە ناوەندی شــارەوە

بۆ ئـــەوان مەترســـیدار نییـــە؟ عەبدولڕەحمان وەڵامی دایـــەوە: «بەڵێ، مەترســـیدارە، بەڵام ناچارین بە شـــوێن هۆتێلێکـــدا بگەڕێین.» چۆڵی و بێدەنگـــی گەڕەکەکـــە، لینای وەخـــۆ هێنایەوە. ئەوان بـــە پێدزکێ بە پاڵ دیوارەکاندا تێدەپەڕین. لینا کە چاوەڕوانی هێرشـــی پۆلیسی دەکرد، بە وردی چاوەدێریـــی هەموو ســـێبەر و ســـووچێکی دەکـــرد. دواتر وردە وردە هێمن بووەوە. دواجار خۆیان بە ڕێڕەوی هۆتێلێکی بچووکدا کرد. لـــە هۆڵەکەدا، پیاوێکی بەخۆ و تۆکمە بە ئاســـوودەیی ســـەیری کردن. داوای لێکردن هەموو کرێی ژوورەکە بدەن. عەبدولڕەحمان، کرێی دوو ڕۆژی پێدا. ئەو پیاوە خاوەنی هۆتێلەکە بوو و ژن و کچەکەشـــی هەر لەو هۆتێلە کاریان دەکرد. ژوورێکی لە دوا نهۆمی هۆتێلەکە کە نهۆمی سێهەم بوو پێدان.

لـــە کاتێکـــدا عەبدولڕەحمـــان بە قووڵی خـــەوی لێکەوتبـــوو و مێنای بچکۆلانەش کەوتبووە هاروهاژی، دڵی لینا بە توندی لێیدەدا، وەها کە گوێیەکانی ژانیان دەکرد (خەریک بوو تووشـــی ئاوســـانی گوێ (otite) دەبوو). لینا هەستی دەکرد کارەساتێک بەڕێوەیە.

لینا بە چارشـــێو خۆی دادەپۆشـــی و ڕۆژانە لە بەقاڵی سەر کۆلانەکە شـــتی دەکڕی. چیدیکە توانای قووتدانی ئەو خواردنە سارد و سڕانەی نەمابـــوو. عەبدولڕەحمان، شـــەوانە وەدەر دەکەوت و هەر شـــەو ماتتر و داگیراوتـــر لە شـــەوی ڕابردوو دەگەڕایەوە و متەقـــی لێوە نەدەهات. ئـــەو دۆخی دڵەڕاوکێ و گومانە بۆ لینا تاقەت پڕووکێن بوو. لە منداڵیدا زۆر جار بە ئازاری ئاوســـانی گوێیەکانیەوە ناڵاندبووی. لە تەمەنی ١٣ ساڵیدا، لەوزەکانیان بە نەشتەرگەری دەرهێنا بوو و لەو کاتەوە چیدیکە لینا تووشی ئازاری گوێ نەبووبووەوە.

بەڵام، ئێســـتا ئازاری گوێی برســـتی لێ بڕیبوو. عەبدولڕەحمانیش لە تەورێز هیچ دوکتورێکی نەدەناسی. سەردانی دوکتوری نەناسراویش بۆ ئەوان مەترسیدار بوو. جگە لەوەش، پارەیەکی ئەوتۆشیان پێ نەمابوو. لە لایەکی دیکەشـــەوە، خـــاوەن هۆتێلەکە تێگەیبوو کە مشـــتەرییەکانی

ئاسـایی نین. ئەم بابەتە عەبدولڕەحمانی زیاتر تووڕە دەکرد و لێناشی زیاتر دەترسـاند. ئەوان نەیاندەتوانی بە دوای هۆتێلێکی دیکەدا بگەڕێن چونکوو پارەی پێویستیان پێ نەبوو. ئەو کەسەش بڕیار بوو پەیوەندی بە عەبدولڕەحمانەوە بگرێ، هیچ هەواڵێکی نەبوو.

ڕۆژێکیان، پیاوێکی بە تەمەن هاتە ژوورەوە و گوتی: «من پزیشـکم و هاوڕێـی خاوەن هۆتێلەکەم». پشـکنینی بۆ لێنا کرد و گوتی: «گوێی ناوینت گەلێک ئاوسـاوە و لە دۆخێکی باشدا نییە». لەوە بەدوا، هەموو ڕۆژێـک دەهـات و دەرمانی لەگەڵ خۆی دەهێنا، بـە بێ ئەوەی داوای پارەی پشکنین و دەرمانەکانی بکات. خاوەن هۆتێلەکەش، چا و سووپ و خواردنـی گەرمی بۆ دەهێنان. دواجار، ئەو کەسـەی عەبدولڕەحمان و لێنا چاوەڕێیان دەکرد، هات. خاوەن هۆتێلەکە و پزیشـکەکە، بەڕێیان کردن و هیوای سەفەرێکی سەرکەوتوویان بۆ خواستن. خاوەن هۆتێل و دوکتورەکـە، نـە بۆ کرێی هۆتێلەکە و نە بۆ پشـکنین و دەرمانەکان، پارەیـان لـێ وەرنەگرتـن. لێنا، دواتر زانـی کە ئەوانیش لـە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوون. ئەوان دوو مرۆڤی دڵ فراوان بوون.

■ ژیانی نهێنی

وەها بوو کە لێنا ژیانی نهێنی دەسـت پێکرد و مینای بچکۆلانەشـی تێکەڵ بەو ژیانە کرد. هەر ڕۆژێک کە تێدەپەڕی، لێنا باشتر هاوسەرەکەی خۆی دەناسـی. لێنا، هەڵسوکەوت، شـێوازی کار و هونەری دەربڕینی بۆچوونەکانی هاوسەرەکەی دەبینی. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەو زێڕی خالس بوو و ڕاسـت و دروستیی هەڵسەنگاندنەکان و بڕیارە سیاسییەکانی لە ڕێـی دەرئەنجامەکانییـەوە دەسـەلما. بەو بڕوا قووڵەی کـە بە خەباتە دادپەروەرانەکـەی هەیبوو، بۆچـوون و باوەڕەکانی بۆ هاوخەباتەکانی دەگواستەوە. لێنا لە هەڵبژاردنی ئەودا هەڵەی نەکردبوو و هەر ڕۆژێک کـە تێدەپەڕی، عەشـقەکەی بۆ ئەو قووڵتر دەبـووەوە. عەبدولڕەحمان لـەو دەسـتە شۆڕشـگێڕانە بـوو کـە دوو تایبەتمەندیـی، فرەزانـی و

ناخێکی ســاف و پاکیان پێکەوە هەیە. ئەو بۆ چارەســەری هەر گرفت و کێشــەیەک، ئەوەی بەربەســتی ســەر ڕێی بوو، لای دەبــرد. ئەو بە شــێوەیەکی لۆژیکی سەبارەت بە هەموو ئەو چالاکیانەی کە پێویستیی ڕۆژانــە بوون، وەها بەرنامەی دادەڕشــت، کە هــەم لەباری مرۆییەوە گونجــاو بێــت و هەم هەموو لێــی تێبگەن و ئارمانجــی خەباتەکەش لە یاد نەکرێت. هاوخەباتەکانی بە وردی گوێیان لە بۆچوون و قســەکانی دەگرت و بە حەزەوە باس و گفتوگۆیان لەگەڵ دەکرد. لە ڕاســتیدا ئەو مامۆستا و ڕاهێنەرێکی باش بوو.

لــەو ماوە زەمەنییەدا، لینا بە تەواوی خۆی لەگەڵ داب و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا گونجاندبوو، تەنانەت لەگەڵ زۆرێک لەو نەریتانەش کە وردە وردە خەریــک بــوون لەبیر بکرێن. لــە لایەکی دیکەشــەوە، ڕێژەیەکی زۆر لــە ئێرانییــەکان، بریتی لە فارس و غەیری فارس، لە دژی ڕێژیمی شــا هەســتابوونەوە و ڕێژیمیــش زۆر دڕندانــە لەگەڵ ئۆپۆزیســیون دەجووڵایەوە و زەبری لێ دەوەشاندن.

شۆڕشــگێڕانی ڕێــگای ئازادی دەترســان، بــەڵام باســیان نەدەکرد. لیناش دەترســا، بەڵام نەیدەویست دان بە ترسەکەیدا بنێت. لەو کاتەوە گەیشــتبوونە تــاران، بــەردەوام حەشــارگەیان دەگــۆڕی و بــە ناوی خوازراوی جۆراوجۆرەوە دەژیان. هەندێ ئەرکیان خستبووە ئەستۆی لینا و دەرفەتی سەرخوراندنی بۆ نەمابووەوە. لاپەڕەبەندیی ڕۆژنامەی کوردســتان و لکاندنی وتارەکان بە لاپەڕەکانی لە ئەســتۆ گرتبوو. لەم کاتــەدا، عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی، ئەم ڕۆژنامەیەیان چاپ دەکرد و بۆخۆشــیان وتارەکانیان دەنووســی. لینا، پاش چــاپ، ڕۆژنامەکانی دەبرد بۆ کەسانێک لە تاران کە ئەوانیش بە نهێنی دەژیان و بەرپرسی بــڵاو کردنەوەی ڕۆژنامەکان بوون. هەروەها، لینا پەیامیشــی دەهێنا و دەبرد و هەندێ جاریش کێشکی دەکێشا و نیگابانیی دەدا، دیارە هەموو ئەمانەی بە خۆشــاردنەوە لەژێر چارشــێوێکی ژنانــەدا دەکرد. ئەو لە لاپەڕەی ئەو شەترەنجەدا ڕۆڵی مۆرەیەکی گرینگ و بەکەڵکی دەگێڕا.

ژیان، بە تایبەتی ژیانی شۆڕشـگێڕەکان، شتێک جگە لە تێکچڕژاویی شکۆی ڕۆژانی درەوشاوە و شەوانی بێهیوایی و بێدەرەتانی نییە.

■ ژیان لە ماڵی زەردەشتییەکدا

یەکێـک لـەو ئاپارتمانانـەی کە ئـەوان تێیـدا دەژیان، لـە جیرانەتیی کەلانتەریـی ژمـارە (١) دا هەڵکەوتبـوو و هـی پیاوێکی زەردەشـتیی سـاماندار بوو. ئەوان لە نهۆمی سـەرەوەی ئەو خانووەدا دەژیان و لە بەرهەیوانەکەیەوە دەیانتوانی باخی یەکێک لە کۆشـکە سەڵتەنەتییەکان ببینن. ئەوە بۆ ئەوان چەشـنێک چاوقایمی بوو. ئەوان لەسـەر بنەمای پەندێکـی کۆن کە دەڵێت «بنی دارتێلی کارەبا تاریکە» ئەو شـوێنەیان هەڵبژاردبـوو. جگە لە عەبدولڕەحمان، لێنا، مینا و ئیسـماعیلی ئامۆزای عەبدولڕەحمـان، حەوت کەسـی دیکەش لەو ماڵەدا خۆیان شـاردبۆوە و هەمووشـیان لە بەرپرسـانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران بوون. تەنیا ئیسـماعیل دەیتوانی بە بێ مەترسی لە ماڵ بچێتە دەرەوە، چونکە بەدوای ئەوەوە نەبوون و ئەو لە قوتابخانەی باڵای ئەندازیاریدا خوێنـدکار بوو. بەو پێیـە، کاروباری کڕیـن، مەئمووریيەت و هێنان و بردنی پەیامی بەڕێوە دەبرد. ئیسـماعیل لای بەقاڵی سـەر کۆڵانەکەش متمانەی دروسـت کردبـوو و زۆرجار بە قەرزیش شـتی دەهێنایەوە. بەگشتی هەرکاتێک بۆیان بڕەخسایە، قەرزەکانیان دەدایەوە. بەڵام، ئەو ڕۆژەش هات کە چیدی توانای دانەوەی قەرزەکانیان نەما و هەربۆیەش بەقاڵەکە لە دانی شت بە قەرز خۆی دەبوارد و شۆڕشگێڕەکان چەندین هەفتـە بـە بێ ئەوەی دەسـتیان بـە خواردەمەنییەکی ئاسـایی ڕابگات مانـەوە. کەوتنـە خواردنی ئەو ورکەنانانەی لێنا لـە ڕۆژانی فەرعانەدا هەڵیگرتبوون و ئەو برینج و دانەوێڵەی پاشەکەوتی کردبوو.

سـەری هەمـوو مانگێک، خـاوەن ماڵەکە بە هیـوای وەرگرتنی کرێ خانووەکەی دەهاتە بەردەرکی ئاپارتمانەکە. هەمیشەش، عەبدولڕەحمان قسـەی لەگـەڵ دەکرد، لـە کاتێکدا کـە پیاوەکانی دیکە، بـە بێدەنگی لە

ژوورەکەی دیکەدا، خۆیان دەشــاردەوە. لینا و میناش، خۆیان نیشــان دەدا. کاتێک عەبدولڕەحمان داوای لێدەکرد هەندێکی دیکەش لەسەریان بوەســتێت، خــاوەن ماڵەکە، ملــی ڕێگای دەگرتە بەر و دەڕۆشــت. ئەو نــەک هەر جوابی نەکــردن، بەڵکوو تەنانەت هەڕەشەشــی لێ نەکردن. ئایا ئەویش لە دژبەرانی ڕێژیمی شــا بوو؟ بە هەر حاڵ، ئەوەش خۆی موعجیزەیەکی دیکە بوو. ڕەنگە بەکار هێنانی ئەو وشــەیە زۆر گونجاو نەبێت، بەڵام ڕاســتییەکەی ئەوەیە کــە زۆریەک لە ئێرانییەکان دژبەری ڕێژیم بوون.

لینــا، ســەرلەنوێ دووگیان بــووەوە. ژیانێکی دیکە لــە زگیدا بیچمی دەگرت. لینا، بە درێژایی ڕۆژ لە ماڵەوە کاری دەکرد. لە ڕاستیدا، ئەو بە تەنیا هەموو کاری ئەو ماڵەی دەکرد. ئەو پێش لە هەموو شتێک دەبوو ئــاگای لە کچەکەی بێت بۆ ئەوەی ســەرەڕای نەبوونــی خواردەمەنی، برســیەتی نەکێشــێت. کچەکەی هێشتا دوو ســاڵی پڕ نەکردبۆوە. ژیان لــە نهێنییەکی تــەواودا گەلێک بە ئــازار و تاقەتپڕووکێن بوو. ئەوان بۆ ڕەواندنــەوەی ئــەو حاڵە، خۆیان بە زۆر شــتەوە ســەرقاڵ دەکرد. لینا بۆ ڕەواندنەوەی بێتاقەتی، بیســتنی «کۆنسێرت»ی مۆسیقای کلاسیکی بەسەر هاوڕێیاندا دەسەپاند. ئەوان تەنیا چوار قەوانینان هەبوو کە بریتی بوون لە: ڕاوێل Ravel، ڕیمســکی ـ کۆرســاکۆڤ Rimski – Korsakov، بێتهۆڤێن Bethoven وبۆرۆدین Borodine. بە وەرەق یارییان دەکرد، بەڵام چون پارەیــان نەبوو، لەبری ئەوە کەڵکیان لە دانەوێڵەی وەک لووبیای ســەوز، نۆک، لووبیای سپی و لووبیای ســوور وەردەگرت. کاتێکیش، هەموو دانەوێڵەکەیان خوارد، لە یاری وەرەقدا چیلکە شەمچەیان بەکار دەهێنا. پاشــان، لەتە کاغەزیان هێنا و بڕی پارەیان لەســەر نووســی و بەو پێیە لە یارییەکەدا بەکاریان دەهێنان. مۆسیقا ژیانی وەبەر ماڵەکەدا دەهێنایــەوە. یاری بە وەرەق و بردنەوەی ئــەو هەموو دەنکە لووبیایە لەبــری پارە، خۆی ســەرقاڵی دەکــردن و مایەی پێکەنینیــش بوو. لینا، تەنانەت توانی مۆدێلێکی نوێی ئاکار و هەڵســوکەوت بەسەر پیاوەکاندا

بسـەپێنێت و لە ئەگـەری ڕەچاونەکردنیـدا، بەرهەڵسـتیان بێتەوە. بۆ ئەو مەبەسـتە، زۆرجار پێویسـتی بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان دەبوو. هەرچەند عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا ئەو پلەیەی نەبوو کە دواتر لە حیزبی دێموکراتدا بەدەسـتی هێنا، بەڵام ڕۆڵی بەرپرسـی دەگێڕا و بۆ ئەوەی ئاواڵەکانی ڕێزی بگرن، دەیگوت کە ئەو نابێ خەریکی ورکەکاری ژنانە بێ. لەبەر ئەوەی ئەو کارانە قەدری ئەو لای هاوڕێکانی کەم دەکاتەوە. هەربۆیـەش، لینا هەموو کارەکانی نێومالّی بەڕێوە دەبرد. لە ماڵەوە، ٩ پیـاوی لێ بوو، هەرکام بە خوو و خدە، بەرژەوەندی و هەڵسـوکەوتی تایبەت بە خۆیانەوە. ئەوەش هەندێ جار دەبووە هۆی تێکهەڵچوونیان. دواجـار داوای یارمەتییـان لە لینا دەکرد و ئـەوەش ئەو دەرفەتەی بۆ لینا دەڕەخساند بۆ ئەوەی داوایان لێ بکات ڕەچاوی هەندێ ڕێوشوێن بکەن. دیارە، کاتێک عەبدولڕەحمان کە ڕۆڵی بەرپرسـی هەبوو، هەمان داواکاریی لێیان دەبوو، ساناتر دەچوونە ژێر بار.

سەرەڕای ئەوەی لینا بە تەمەن لە هەموویان بچووکتر بوو، بۆ هەموو پیاوەکان وەک خوشـکی گەورەیان وابوو. لانیکەم، ئەوە بە ئاکاریانەوە دیار بوو. بۆ نموونە هەموو لەسەر لینا دەوەستان هەتا لە کاری ناوماڵ ببێتـەوە، ئەوسـا لەگەڵ ئەو یاریـی وەرەقیان دەسـت پێدەکرد. کاتێک لینا سـەرقاڵی کاری ناوماڵ بوو، ئەوان بێزار دەبوون، بەم حاڵەشەوە، ئامـادە نەبـوون داهێنانێکیان هەبـێ و یارمەتی بـدەن زوو لێ بێتەوە، بەڵکوو لە نێو ماڵەکەدا دەهاتن و دەچوون هەتا ئەو لە کار دەبووەوە.

بە پێچەوانەوە، مینا هەڵکەوتە بوو. ئەو کە منداڵێکی دلۆڤان و دەم بە پێکەنین بوو، بە بێ ئەوەی مەبەسـتی بێت، بە چەشـنێک یارمەتیدەری دایکی بوو. بەم چەشـنە کـە پیاوەکانی ناچار دەکرد یاری لەکەڵ بکەن و ئەوانیـش بەگوێیـان دەکرد. ڕۆژێک لینا لە چێشـتخانەکە سـەرقاڵی کار بـوو، چـاوی لە دووی مینا گێڕا و دیتی بەسـەر لێـواری دیواری بەرهەیوانـی ئاپارتمانەکـەدا دەڕوات. ئاپارتمانەکەی ئـەوان لە نهۆمی پێنجەمدا بوو. ئەحمەد. ت، دەستی خستبووە پشت کەمەری و بە دوای

مینادا دەڕۆشــت و دەیدواند و میناش وەڵامــی دەدایەوە. لێنا بە دیتنی ئەم دیمەنە زراوی چووبوو، بە ئەســپایی خــۆی لە مینا نزیک کردەوە و لــە ئامێزی گرت. پاش ئەوەی ترســەکەی ڕەوییەوە و توانی بێتەگۆ، دەنگــی ئەحمەدی دا (ئەحمەد لــە هەموویان زیاتر دەبووە هۆی تووڕە بوونــی لێنــا). ئەحمــەد. ت، بە پێکەنینــەوە بە لێنای گوت کە پێویســت ناکات دڵنیگەران بێت، چونکە ئەگەر ئەو منداڵە بکەوتایەتە خوارەوە ئەو بەرپرسایەتییەکەی وەئەستۆ دەگرت. لێنا لەو وەڵامەی ئەحمەد حەپەسا بوو، شەرمی وەلا نا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد: «نەفام! ئەگەر ئەو منداڵە بمردایە، بەرپرسبوونی تۆ چ کەڵکێکی بۆ من دەبوو!»

عەبدولڕەحمان دەسبەجێ خۆی گەیاندە لێنا و ویستی هێوری بکاتەوە. بەڵام، لێنا نەیدەویســت هێور بێتەوە. چونکە بەدەســت ئەم شۆڕشگێڕە تەوەزەلانــەی تەنانــەت خەباتیشــیان نەدەکرد و ژیانی منداڵەکەشــیان خستبووە مەترسییەوە، وەڕەز ببوو.

■ هاتنی کیانووری

شەوێکیان، کات لە نیوەشەو تێپەڕیبوو و هەموو نووستبوون، زەنگی ئاپارتمانەکــە لێدرا. دەتگوت تەقینەوەیەک ڕوویداوە. تەنیا کەســێک کە ئەو زەنگەی لێدەدا، خاوەن ماڵەکەیان بوو، بەڵام ئەو هەرگیز لەو کاتەی شەودا، سەردانی ئەوانی نەکردبوو.

هەموو حەپەسابوون و بە جلی ناوماڵەوە، لەسەر پەنجە هاتووچۆیان دەکرد و لە درگای ماڵەکە نزیک دەبوونەوە و لەوێ، واق و وڕ، گوێیان هەڵدەخســت، بەڵکوو دەنگی پێیەک بەرگوێیان کەوێ. بەڵام، لەو دیوی درگاکەوە تەنیا بێدەنگی بوو. هەربۆیەش، هەموو بیریان لەوە دەکردەوە کە پۆلیس لە پشــت دەرکەکەیە! بۆ جاری دووهەم زەنگەکە لێدرایەوە. ئــەم جارەیــان، عەبدولڕەحمــان ورەی دایــە بەر خۆی و بە ئەســپایی پرسیاری کرد: «کێی لێیە؟»

ئەوەی لە پشت دەرکەکە بوو، بە ئەسپایی وەڵامی دایەوە. ئەمجارەیان،

عەبدولڕەحمان دەرکەکەی کردەوە و بە بینینی کەســی پشــت دەرکەکە حەپەسا. ئەفسەرێک هاتە ژوورەوە و بە هەنگاوگەلێکی دڵنیاوە یەکسەر بەرەو ژووری دانیشتنەکە ڕۆشت. کەس بەدوایدا نەڕۆشت. کورسییەکی هەڵگرت و لەســەری دانیشــت و دواتر کڵاوی ئەفسەرییەکەی هەڵگرت. ئەو پیاوە، کیانووری، ئەندامی دەفتەری سیاســی حیزبی توودە بوو کە بۆ ئەوەی نەناســرێتەوە، جل و بەرگی تایبەت بە ئەفســەرێکی ڕێژیمی شاهەنشــایی لەبەر کردبوو، هەموو هەناسەیەکیان بەبەردا هاتەوە. ئەم بابەتــە لە مــاوەی چەند ڕۆژدا، بوو بە گەپجــاڕی نێوان پیاوەکان و لە ڕاستیدا، ورەی ئەوەی پێدەبەخشین بە سەر ئەو ترسەدا زاڵ بن کە تا سەر ئێسقانیان گەیبوو.

پاش ڕۆشــتنی کیانووری، هەموو چوون بنوونــەوە. بەڵام، لێنا خەو نەدەچووە چاوی. ترســی دەستبەسەر بوون و چارەنووسی منداڵەکەی نــاو ســکی و مینای بچکۆلــە ئۆقرەی لــێ هەڵگرتبــوو. دەیزانی هیچی لەدەســت نایە، هەوڵی دەدا خەیاڵ و ختــووره لەخۆی دوورکاتەوە. بە هاتنی کیانووری، شــاڵاوی خەیاڵ و ختووره سەریان کردەوە جەرگی. عەبدولڕەحمان و کیانووری ماوەیەک دووبەدوو لە ژووری دانیشتنەکە مانــەوە و دواجــار، کیانــووری چــۆن هاتبــوو، هەرواش بــە بێدەنگی ڕۆشــتەوە. بۆ سبەی شەو، باسی پێویستیی گۆڕینی شوێنی نیشتەجێ بوونــی خۆیانیان دەکرد، دەبوو بڵاوەی لێبکــەن. دەڵێن پاش دۆڕاندنی شــەڕ، ڕەخنەگرتن ئاســانە. بەڵام زۆر بێمانا بوو کە بەرپرسانی ناوچە جیاجیاکانی کوردستان، ماوەیەکی زۆر، هەموو پێکەوە لە ماڵێکی نهێنیدا بمێننــەوە. ئەگەر پۆلیــس ئەوانی لەو کاتەدا دەستبەســەر کردبا کاری حیزبــی دێموکــرات تەواو کرابوو، کەوایە پێویســت بوو شــوێنی دیکە بۆ خۆ شــاردنەوە بدۆزنەوە. بەڵام، بە گیرفانی بەتاڵ، چییان لەدەســت دەهات؟ دواجار، بڕیاریاندا ماوەیەکی دیکەش هەر لەو ماڵەدا بمێننەوە، بە تایبەت کە لە باری ڕێکخســتنەوە، پۆلیســی شا لە حیزبی دێموکرات و ڕێکخراوە دژبەرەکانی دیکە کاراتر نەبوو.

■ کۆکەڕەشە

مینـــای بچکۆلانە نەخـــۆش کەوتبوو. لە لایەکـــەوە، چوونەدەرەوە بۆ هەموو قەدەغە بوو، لە لایەکی دیکەشەوە گیرفانیان بەتاڵ بوو. پیاوەکان بە جەخت کردن لەسەر ئەوەی مینا خۆی چاک دەبێتەوە، هەوڵیان دەدا لێنا هێور کەنەوە. لێنا، لەو چەشنە قسانەی لە ڕەزاییە زۆر بیستبوو. تا ئەو کاتە، ســـەرەڕای کەمیی خواردەمەنی، توانیبووی بە خۆشەویستیی دایکانە و خەوی ڕێکوپێک، ئاگای لە تەندرووستیی کچەکەی بێت. بەڵام ئەمجارەیان نەخۆشینی کچەکەی جیددی بوو. مینا، لەبەر زۆریی کۆکە ڕەش و شین هەڵدەگەڕا. هەناسەی دەبڕا. دۆخی منداڵەکە تاقەتپڕووکێن بوو و پیاوەکانیش هەمان قســـەیان دووپات دەکردەوە. لێنا مانی گرت، گوتی یان دوکتور بۆ منداڵەکەم دەهێنن، یان دەســـت لە ڕەش و ســـپی نادەم. دواجار، عەبدولڕەحمان داوای لە ئیســـماعیل کرد بۆ دۆزینەوەی پارە و دوکتورێکی هەرزانبایی بچێتە ناوشار.

ئیســـماعیل پارەی دەســـت نەکەوتبوو، بەڵام ناونیشـــانی دوکتورێکی مرۆڤدۆســـتیان پێدابـــوو کـــە ئامادەبوو، بـــە بێ بەرانبەر، پشـــکنین بۆ منداڵەکە بکات و دەرمانی پێویستی بداتێ.

هیچ کام لەو پیاوانە، تەنانەت ئیســـماعیلیش ئامادە نەبوون لەگەڵ لێنا بچنـــە دەرەوە و دەیانگـــوت: «لەو ڕووەوە کە لێنا خۆی لەســـەر بردنە دەرەوەی مینـــا ســـوورە، دەبێ بە تەنێـــش بڕوات». لێنا لە ترسـنۆکی ئـــەو پیاوانە وەڕەز ببوو، ئەوەی بە زاریدا دەهات نەیدەگێڕایەوە. بەڵام بژاردەیەکی دیکەشـــی نەبـــوو. لە لایەکەوە زگی حـــەوت مانگان بوو و لە لایەکی دیکەشـــەوە، دەبـــوو مینا بکاتە باوەش و مـــاوەی کاتژمێر و نیوێـــک، هەتـــا لای دوکتورەکـــە بە پێ بـــڕوات، تەنانەت پـــارەی کڕینی بلیتـــی پاسیشـــیان نەبـــوو. لە تاران، تینـــی خۆرەتاو لە مانگـــی ژوئەندا تاقەتپڕووکێنـــە. هەربۆیـــەش، لێنـــا بەیانـــی زوو لە مـــاڵ وەدەر کەوت. دوکتورەکـــە کاتژمێر ٩ی بەیانی لە شـــوێنی کارەکـــەی دەبوو. پیاوێکی بەتەمەن دەهاتە بەرچاو. لەبەرانبەریدا، لێنا هەســـتی بە شڵەژان دەکرد.

دوکتورەکە منداڵەکەی پشکنی و گوتی کۆکەڕەشەیەتی.

نوسخەکەی بۆ نووسی و سەرەڕای ئەوەی لێنا لە کاتی چوونەژوورەوەدا داوای لێکردبوو پارەی لێ وەرنەگرێت، داوای حەقدەستی کرد. هەستی شەرمەزاری سەراپای لێنای داگرتبوو، سەرلەنوێ بە شەرمەوە داواکارییەکەی دووپات کردەوە. پزیشکەکە بە ناباوەڕییەوە سەیری لێنای کرد و نوسخەکەی دایە دەستی. لێنا نوسخەکەی وەرگرت و نایە سەر میزەکە و ئەمجارەیان بە دەنگێکی پتەوەوە نوسخەکەی گەڕاندەوە و گوتی پێویستم پێی نییە. ئاخر ئەو پارەی دەرمانەکانی پێ نەبوو.

لێنا، تا ئەو کاتە بە هێمنی و لە ژێر لێوەوە قسەی کردبوو، بەڵام دواجار بە دەنگی بەرز و پتەو قسەی خۆی کرد. ئایا ئەو شێوە قسەکردنەی کاریگەر ببوو؟ بە هەرحاڵ، پزیشکەکە ڕووی کردە قەفەسەی دەرمانەکان و پێویستییەکانی لێنای دایە دەستی و گوتی: «ماڵئاوا خانم!»

لێنا، بە بێ ئەوەی سپاسی بکات لە ژوورەکە چووە دەرەوە. بەو سووکایەتییەوە کە لە لایەن پیاوەکانی ماڵەوە پێی کرابوو و ئەم سووکایەتیە نوێیەش کە لای دوکتور پێی کرابوو، خۆی بە ئەمەگداری کەس نەدەزانی.

کۆڵانەکان قەرەباڵغ و پڕ لە هاتوچۆی خەڵک و فرۆشیارە گەڕۆکەکان بوون. لێنا دۆخەکەی پێ خۆش بوو. ماوەیەکی زۆر بوو لە ماڵەوە قەتیس ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. بۆخۆی کەوتە گەڕان. لە تەنشت پیادەڕەوەکە دانیشت، بە بێئەوەی بیر لە مەترسی پۆلیس بکاتەوە. لای ئێوارە لەگەڵ منداڵەکەی گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. تەندرووستیی مینا گەڕایەوە و ژیان بە هەموو تەنگ و چەڵەمەکانیەوە بەردەوام بوو.

■ «هاوڕێیان بە یارمەتیتان...»

کۆبوونـــەوە حیزبییـــەکان لە ماڵـــەوە دەگیـــران. لە کاتـــی گونجاودا، هەندێ جـــار کۆبوونەوە فەرمییەکانیش کە بـــە بۆنەی بۆنموونە هاتنی هاوڕێیەکەوە یان بۆنەیەکەوە بەڕێوە دەچوو، لە ماڵەوە ڕێکدەخرا. لەم کاتانەدا لەگەڵ خواردن مەشـــرووبیش دەخورایەوە. هەموو جارێ کاک سدیق بە وتەیەک، کۆبوونەوەکانی دەست پێدەکرد. هەموو بە وردی و بە چێژەوە گوێیان لە وتەکانی کاک سدیق دەگرت. کاک سدیق، بە بای هەوا قســـەی نەدەکرد. لە ڕاستیدا بە شێوەیەکی سروشتی لە وتەبێژی و گوتاردانندا کارامە بوو.

هـــاوڕێ غ. زۆری دەخواردەوە. ئەگەر گیرفانیشـــی بیبڕیایە ڤۆدکای دەخـــواردەوە، ئەگـــەر نەشـــبووایە، بـــە عارەقـــە هـــەرزان باییەکـــەش ڕازی دەبـــوو. کاک ســـدیق، هەمیشـــە وتەکانی خۆی بـــە «ئەزانی کاک ڕەحمان...» دەســـت پێدەکـــرد. دواتر، گوێگرەکان خۆیـــان بۆ وتارێکی دوور ودرێژ ئامادە دەکرد. هاوڕێ غ. بە حەسرەتەوە سەیری ئیستکانی ڤۆدکاکـــەی دەکرد (ئیســـتکانی ڤۆدکاکەیان پاش وتەکانی کاک ســـدیق هەڵدەدا)، جووڵەجووڵی پێدەکەوت، دەکۆکی و بەم شـــێوەیە دەیویســـت کاک ســـدیق ناچار بکات کۆتایی بە قســـەکانی بێنێت. بەڵام کاک سدیق گوێی نەدەدایە. هاوڕێ غ. دۆش دادەما و نەیدەزانی چ بکات بۆ ئەوەی بـــە بـــێ تێکدانی بۆنەکە، ئیســـتکانەکەی خۆی هەڵدات. بـــە ڕوونی دیار بـــوو دۆخەکە ئازاری دەدات. ڕۆژێکیان هاوڕێ غ. دواجار ڕێگەچارەی بـــۆ دۆزییەوە. ڕێک لەو کاتەدا کە کاک ســـدیق ڕســـتە بە ناوبانگەکەی خۆی «ئەزانی کاک ڕەحمان..»ی بەزاردا هات، هاوڕێ غ. بە ئیستکانی ڤۆدکاکەیەوە هەســـتایە ســـەر پێ و بە دەنگی بـــەرز گوتی: «هاوڕێیان بـــە یارمەتیتـــان، دەخۆینەوە بە ســـەلامەتی، بژی». بە بـــێ ئەوەش کە چاوەڕێـــی دژکـــردەوەی هاوڕێکانی بێـــت، ئیســـتکانی ڤۆدکاکەی خۆی هەڵـــدا. لـــەو ڕووەوە کە هاوڕێ غ. لـــە هەموو بەتەمەنتـــر بوو، هەموو دەبـــوو ڕێزی بگرن. لە کۆبوونەوەکانی دیکـــەدا، ئەو کارەی هاوڕێ غ.

بوو بە بەشێک لە ڕێوڕەسمەکە و وتەکەی هاوڕێ غ. واتە «هاوڕێیان بە یارمەتیتان»یـش، دواتر وەک فۆرموولێکی لێهات کە زۆرجار بەکاریان دەهێنا و هەموو پێدەکەنین.

■ ... خۆ بە زل زانین

هــاوڕێ غ. پیاوێکــی کــەم دوو بوو، بــە دەگمەن لەگــەڵ هاوڕێکانی قسەی دەکرد، لەگەڵ لینا هەر قسەی نەدەکرد و لە بەرانبەرەوە سەیری نەدەکــردن و بە گشــتی پیاوێکی مەشــرەفخۆش و کۆمەڵایەتی نەبوو. یــازدە کەس لە بــن میچێکدا پێکــەوە دەژیان. خواردەمەنــی کەم بوو. ســەرەڕای ئــەوەش، هاوڕێ غ. بــڕوای بەوە هەبوو کــە مافی خۆیەتی زیاترین و باشــترین پشکی خواردنی بەرکەوێت. سەرەڕای ئەوەش بە چووکەتریــن بیانوو دەڕەنجا. ئەم هەڵســوکەوتەی هــاوڕێ غ. دەبووە هۆی تــوورە بوونی لینا. بــەڵام عەبدولڕەحمان ســەرکۆنەی دەکرد و دەیگوت ئێمە بە هۆی تەمەنیەوە دەبێ ڕێزی لێ بگرین و داوای لە لینا دەکرد گوێی نەداتێ. دیارە گوتنی ئەم بابەتە سانا دەهاتەپێش چاو. لینا، گەلێک هەوڵی دەدا کارەکان بە باشــی بڕۆنە پێش و بەرگەی ئەو ژیانە هاوبەشە بگرن، بەڵام هاوڕێ غ. لەم بارەوە چووکەترین هەوڵی نەدەدا. ڕووداوێکــی شــڵەژێنەر، کۆتایی بــەو تۆزقاڵە ڕێزەش هێنــا کە لینا لە هاوڕێ غ.ی دەگرت. لینا، سەرەڕای دووگیان بوونی، جلوبەرگی هەموو ئەو پیاوانەی دەشوشــت. جلەکانی ژێرەوەیانی سەرەتا دەکوڵاند، دواتر دەیشوشــتن و ئاوی دەکێشان. بۆ ئەوەی دەر وجیرانیش گومانیان لێ نەکــەن، جلوبەرگەکانی لەماڵەوە هەڵدەخســت و جێگۆڕکێی پێدەکردن بۆ ئەوەی ئیشک ببنەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی جێگایان تەنگ بوو، کراسە پیاوانەکانی دەدا بەســەر یەکتردا و ژێر شەڵوارەکانیشــیانی بە هەمان شــێوە دەخســت بەســەر یەکتردا. هاوڕێ غ. نەخۆشــیی سووزەنەکی هەبــوو و کەس ئاگاداری ئەوە نەبوو، ڕۆژێــک عەبدولڕەحمان لەکاتی بەکارهێنانــی دەرمانــدا دەیبینێــت و هــاوڕێ غ. ناچــار دەبێــت بەلای

عەبدولڕەحمانەوە دان بە نەخۆشییەکەیدا بنێت.

عەبدولڕەحمان پاش ماوەیەک ئەو بابەتە بە لینا دەڵێت و دیارە دواتر لەو کارەی خۆی پەشیمان بووەوە و گوتبووی ترساوە لینا هاوڕێ غ. لەو ماڵە وەدەر بنێت. لیناش پێی گوتبوو : «هەرگیز بە بێ ئیزنی تۆ ئەوەم نەدەکرد». بەڵام هەموو لە مەترسیی تووشبووندا بوون و هەروەها مینای بچکۆلەش. ڕەنگیشە کار لەکار ترازابێت و هەموو تووش بووبێتن. لینا گەلێک تووڕە بوو، لەگەڵ کەس قسەی نەدەکرد و بۆ ئەوەش هەموو لە تووڕەییەکی تێبگەن، ئەوەی دەهاتە دەستی، بە عەرزیدا دەدا. عەبدولڕەحمان ناچار ببوو هۆکاری تووڕەبوونی لینا بۆ هەموو شیکاتەوە و داوایان لێبکات هەموو جلوبەرگەکانیان داکەنن و بە وردییش خۆیان بشۆن. خودی لیناش هەر وایکرد. دواتر خۆی لە چێشتخانەکە قەتیس کرد و دەستی کرد بە کوڵاندنی هەموو جلەکانی ژێرەوەیان و شوشتیانی و ئوتووی کردن و دواجاریش هەموو ماڵەکەی خاوێن کردەوە. ئەم کارانە چەند ڕۆژی خایاند و دواجار لینا گەشتە ئەو دەرئەنجامە کە لەوە زیاتر هیچی بۆ تەندروستی ئەو جەماعەتە پێناکرێت. پاشان لە بێدەنگیدا چاوەڕێی دەکرد بزانێ کەسیان نەخۆش دەکەون؟ هەموو ورەیان بەردابوو. لەسەر پەنجە دەڕۆشتن و هەندێجار، یەکێک لە پیاوەکان دەچووە چێشتخانەکە و بێدەنگ بە پێوە دەوستا و بە چاو دەیویست بە لینا بڵێت لێی تێدەگات. بەڵام لینا وەها تووڕە بوو کە نەیدەویست ئەو ئیشارە و ئاماژانە ببینێت و دەری دەکردن.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەچووە چێشتخانەکە و دووپاتی دەکردەوە کە هیچ نەبووە و بابەتەکە ئەوەندەش ئاڵۆز نییە، لینا زیاتر تووڕە دەبوو و عەبدولڕەحمانی ناچار دەکرد لە چێشتخانەکە بچێتە دەرەوە. لینا زانیارییەکی ئەوتۆی لە مەترسیی ڕاستەقینەی ئەو نەخۆشییە نەبوو. بەڵام بەهەرحاڵ، ئەوەی دەیزانی، لە زانیارییەکانی هاوسەرەکەی لەوبارەوە کە تەنیا لە زاری ئەم و ئەوەوە هەندێ شتی بیستبوو،زیاتر

بـوو. لـەم وڵاتەدا، بابەتـی لەو جۆرە، بۆ باس و گفتوگـۆ نابن و نە لە قوتابخانە و نە لە ماڵەوە کەس باسی ناکات.

هـاوڕێ غ. هەرگیـز داوای لێبوردنـی نەکـرد. لینـا ناچـار بـوو لە ماڵـەوە تەحەمولی بـکات. ڕێگاچارەیەکی دیکە نەبـوو. چار نییە، دەبێ چەرمەسەرییەکانی دۆخە تایبەتەکان قبووڵ بکرێت.

پۆلیسەکان بە یۆنیفۆرم و بێ یۆنیفۆرم، لە کۆڵانەکاندا دەسووڕانەوە و گەنجەکانیـان دەگـرت و بـۆ سـەربازییان دەنـاردن. ئیسـماعیلیان گرتبـوو. بەڵام ئەو بە نیشـاندانی پێناسـی خوێنـدکاری، خۆی دەرباز کردبوو. پێویسـت بوو خانووەکە بگۆڕن. بۆ ئەوەی هەڵەکەی پێشـوو دووپـات نەکەنەوە و هەموو بەرپرسـانی ناوچەکە لـە بن میچێکدا کۆ نەکەنـەوە، بڕیاریان دا بڵاوەی لێبکەن، بە تایبەت کە بەشـێک لە گرفتە ماڵییەکەشـیان چارەسـەر ببوو و ئەوە تا ڕادەیەکـی زۆر ببووە هۆی هێور بوونەوە و ئارامیی لینا.

لە ماوەی چەند ڕۆژدا هەموو شـتێک جێبەجێ بوو. هەموو شـەوێ دوو کەسـیان دەردەچـوون و دواتـر لـە کۆڵانەکاندا لێکتـر دادەبڕان. هیچکامیان نەدەبوو شوێنی ژیانی ئەوی دیکەی بزانیبا. عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکـەی بـەر لە دوا کەس لـەو ماڵە چوونـە دەرەوە. دوا کەس ئیسماعیل بوو. تەنیا ئەو شمەکەیان برد کە بۆیان هەڵدەگیرا و بەڕاستی پێویستیان پێی هەبوو. ئەوەی مابووەوە لە بری ئەو کرێیەی نەیاندابوو، بەجێیان دەهێشت. ئاستەمە بتوانیت ژمارەی جێگۆڕکێکانیانت لە دەستدا بێت. جێگۆڕکێکانیان پەیوەندی بە چڕبوونەوەی خەبات، کەم بوونەوەی چالاکیەکانیان یان دۆخی چاوەڕوانیەکانیانەوە هەبوو. ماوەی مانەوەیان لـە شـوێنێک، گرێدراوی بـارودۆخ بوو. بەڵام لەوە بـەدوا، نەدەبوو لە چەند حەوتوو زیاتر تێپەڕێت.

■ گەنجیەتی

لە تەمەنی گەنجییەتیدا، مرۆڤ نازانێت کە ڕۆحسووکی و شادیی ژیانی خۆی ئەمەگداری تەندرووستیی جەستەیەتی. هەروەها گەنجەکان، لە دنیای بەتەمەنەکان ڕازی نین و بە نیازن بیگۆڕن. جیلی عەبدولڕەحمان و لینا، دەیانویست جێگای هەژاری و نادادپەروەری بە نان و بەختەوەری بۆ هەمووان بگۆڕنەوە، ئەویش بە هێز و خرۆشی لەبن نەهاتووی جوانەگایەکی شەڕانییەوە. بەڵام بە تێپەڕینی زەمەن، جوانەگاکان یان پیر بوونە یان لە پشت میلەکانی زنداندا وەختە بڕزێن، هەڵبەت ئەگەر لە دەرئەنجامی پیری و لە ژێر باری توند و تیژیدا نەمردبێتن. ئەوەی ماونەتەوە، لە سەرانسەری دنیادا و دوور لە وڵات و زێدی خۆیان بڵاو بوونەتەوە. ئەوانە، برینی جەنگە دۆڕاوەکانیان دەلێسنەوە و لە هەمان کاتدا هیوادارن کە ئەو گەنجانەی جێگای ئەوانیان پڕ کردۆتەوە، سەرکەوتن لە ئامێز بگرن.

عەبدولڕەحمان و لینا لەو جیلە بوون کە بڕوایان بەوە هەبوو لە کۆمۆنیزمدا چەکێکی دژ بە ئازار و چەرمەسەری دەدۆزنەوە. بەڵام ئەم دژە ژارە ڕێک بە پێچەوانەوە، شتێکی بە زەرەر و کوشندەی لێ دەرچوو، بە ڕادەیەک کە بوو بە بکوژی خەڵکەکەی خۆی. پاش تێپەڕاندنی ئەزموونێکی لەم دەستە، ئایا دەکرێ، بە بێ هیچ دواهاتێک بە زیندوویی بمێنیتەوە؟

■ماڵی ئاغای ئابراهام

ئەو ماڵەی ئەمجارەیان عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی وەکوو حەشارگەیەک دۆزییانەوە، لە گەڕەکێکی هەژارنشینی تاران هەڵکەوتبوو. خاوەنی ئەم خانووەش زەردەشتی بوو. بەڵام ئەم یەکەیان، هەم هەژار بوو، هەم خوێندەوارییەکی ئەوتۆی نەبوو، تەنانەت ئاوێستاشی نەخوێندبووەوە کە دەڵێن کتێبی پیرۆزی زەردەشتی پێغەمبەرە، بەڵام بڕوای بە هێزی خێر هەبوو. نێوی ژنەکەی زولەیخا بوو و پێنج منداڵیان

هەبوو کە لە نێوان سێ بۆ حەوتساڵدا بوون. ئەم ژنە، دەنگێکی نێری هەبوو و بۆ کار یا شەپازللە لێدانی منداڵەکانی دەستێکی کارای هەبوو. ئاغــای ئابراهام لەوەیکە توانیبــووی نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی خۆی کە دوو ژووری هەبــوو بەکرێ بدات زۆر خۆشــحاڵ بــوو، بە تایبەتی کە ئەو کرێچییانە تەنیا منداڵێکیان هەبوو و چاوەڕوانی منداڵێکی دیکەشیان دەکرد(ئەمە لە باشــتر بوونی دۆخی ژیانی بنەماڵەکەیدا کاریگەر بوو). ئەوەش خۆی دەبووە هۆی دروست بوونی هەستی باوەڕبەخۆبوون.

ژن و مێردێکی دیکەی کرێچیش کە هیندی و خەڵکی بەمبەیی بوون، لە ژوورێکی دیکەدا و لە تەنشــت کرێچییە نوێکاندا دەژیان. ئەم ژوورە لە ماڵەکەی عەبدولڕەحمان و لێنا، تەنیا بە جامخانەیەکی شووشەبەندی ڕەنگ کراوەوە جودا دەبووەوە. بەڵام چێشتخانەکەیان هاوبەش بوو.

هــاوڕێ حیزبییەکان، بە بیانووی خواردنی نانــی ئێوارە، کۆبوونەوە حیزبییەکانیان لە ماڵی ئەوان بەڕێوە دەبرد. بابەتی باسی کۆبوونەوەکان، ســەرەڕای ئەرکە پێویست و دەســبەجێکان، بریتی بوو لە: ڕێکخستنی خەباتی سیاسی، وەکوو ڕاکێشانی ئەندامانی نوێ، دیاریکردنی تاکتیکی دروســتی خەبــات و ئەو چالاکییانــەی کە دەرئەنجامەکــەی ڕووخانی ڕێژیمی شــا و جێگر بوونی سیســتمی دادپەروەرانە بۆ هەموو خەڵک بێــت. لــەم قۆناغەی خەباتدا، هێشــتا کەس بیری لــە خەباتی چەکداری نەدەکردەوە.

لێنــا ببووە ئاواڵی ژنە هیندییەکەی دراوســێی. ئــەم ژنە هیندییە پێی ســەیر بــوو کە لێنا لــە چوونەدەرەوەدا چارشــێو دەدا بە ســەریدا، لە حاڵێکــدا ئــەم ژنە هیندییــە و زۆرێک لــە ژنانی ئێرانیش چارشــێویان بەسەردا نەدەدا.

لێنــا بۆی ڕوون کــردەوە کە ئەو خووی بەوە گرتــووە و بە تایبەت دەیەوێ بەڕاســتی نیشــان بدات کە بووەتە موســوڵمان. لە ڕاســتیدا، یەکەمیــن جــار کە لێنا بە بێ چارشــێو لەگەڵ مێردەکــەی چووبوو بۆ حەمامی گشــتی، حەمامچییەکە بە بیانووی ئەوەی لێنا موسوڵمان نییە،

نەیهێشتبوو بچێتە ژوورەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بۆی شی کردبووەوە کە ئەگەر لینا کافر بووایە، شووی بەو نەدەکرد و حەمامچییەکەی ڕازی کردبوو ڕێگری لە لینا نەکات. بەڵام حەمامچییەکە زۆر بە جیددی ئامۆژگاریی عەبدولڕەحمانی کردبوو کە ژنەکەی ناچار بکات چارشێو بەسەردا بدات. عەبدولڕەحمانیش، هاوکات کە بەڵێنی بە حەمامچییەکە دەدا، پێی گوتبوو بۆ بردنە پێشی هەموو کارێک پێویستە پشوودرێژ و لەسەرخۆ بێت. لیناش بەو ژنە هیندییەی دەگوت: «من لە پاش ئەوەوە توانیم بە بەردەوامی بچمە حەمام و لەم وڵاتەدا هەموو شتەکان وەکوو حەمام کردنن. من مێردەکەمم خۆشدەوێ و نامەوێ بە هۆی چارشێوێکی نەفرەتییەوە تووشی کێشەی بکەم.» لێکدانەوەکانی لینا، نەک هەر ئەو ژنەی تێگەیاند، بەڵکوو ئەویش دەیگوت، ئەگەر پێویست بکات لەبەر هاوسەرەکەی ئامادەیە هەمان کار بکات.

■ ئامادەکاری بۆ گەڕانەوەی لینا بۆ ئوروپا

عەبدولڕەحمان خۆی بۆ سەفەری ئوروپا و بەجێگەیاندنی ئەرکی حیزبی لەوێ ئامادە دەکرد. پێش ڕۆشتنی ئەو، حیزب بڕیاری دابوو کە لینا و منداڵەکانیشی دەبێ لە ئێران بڕۆن. عەبدولڕەحمان ئەم بابەتەی لەبەردەم هاوکارەکانیدا بە لینا ڕاگەیاند. هاوکارەکانیشی هەریەکەو شتێکی لێ زیاد کرد و بە تایبەتی جەختیان لەوە دەکردەوە کە پێویستە لینا منداڵەکانی بە هەستێکی نیشتمانی و کوردانەوە پەروەردە بکات. لینا حەزی لەو زێدەڕۆییانە نەبوو. لە لایەکەوە، ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە بە بێ ئەوەی ڕاوێژی لەگەڵ لینا کردبێت، و لە لایەکی دیکەشەوە، زێدەڕۆییەکانی هاوکارەکانیان لە ئامۆژگاری کردنیدا، لینای بێزار کردبوو و هەربۆیەش، ڕووی لە هەموویان کرد و گوتی: «ئەگەر بەڕاستی حەزتان لێیە کە منداڵەکانمان وەکوو کوردەکان پەروەردە بن و لەم ناوەدا من بوومەتە هۆی مەترسی بۆ ئێوە، باشتر وایە لە یەکێک لە گوندە دوورەدەستەکانی ناو شاخەکانی کوردستان

بژین. ئاوا منداڵەکان بە کولتووری کوردەواری پەروەردە دەبن. بەڵام لە ئورووپا و بە بێ ئامادەبوونی باوکیان، هەر بیریشی لێ مەکەنەوە».

گەر دەتانهەوێ بڵێن لینا ئیتر ژنێکی پێگەیشــتوو و تێگهیشــتوو بوو، دەبێ دان بەوەدا بنێین کە لەم بارەیەدا وا نەبوو. ئەو باش دەیزانی ئەم دابڕانــە بۆ منداڵەکان کە چیدیکە باوکیــان نابیننەوە، زۆر بە زەرەریان دەبێت. لە لایەکی دیکەشەوە، دەیزانی کە ڕۆشتن بۆ ئۆرووپا، واتە کۆتایی چالاکییەکانــی لە بزووتنەوەی بەرگریــدا. دیارە لەوەش ئاگادار بوو کە شوێنی ئەو لەو بزووتنەوەدا بە ئاسانی پڕ دەبێتەوە. باش دەیزانی کە لە سیستمی ئاڵۆزی کاری نهێنی دا، ئەو چەرخێکە لە چەرخەکان و ئەوەش کە لەم سیســتمەدا، کەس نابێ ئاگای لــە چالاکییەکانی ئەوی دیکە بێت و لە نەبوونی کەســێک دا، یەکێکی دیکە بە ســانایی جێگەی دەگرێتەوە. ڕاســتییەکەی ئــەوە بوو کە بۆ لینا، دەســت هەڵگرتن لــە چالاکییەکانی زۆر ئەســتەم بوو. ئەم چالاکییانە ببوونە هۆی ئەوەی کە لینا هەســت بکات کەســێکی بەکەڵکــە. هەروەها باوەڕی بــەوەش هەبوو کە بوونی ئەو بۆ بەرگری کردن لە هاوســەرەکەی پێویســتە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو گەلێک ئۆگری ئێران و کوردســتان ببوو. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا، لــە بەرانبەر بڕیاری دەرچــوودا، هیچی پێ نەدەکرا. هەربۆیەش، لینا بە مەبەستی وەرگرتنی پاسپۆرت ســەردانی سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی لە تارانی کرد. ســەفیر کەســێک بوو بە ناوی ئاغای زاهۆرا (zahora). ئەو کەسێکی کۆنە کۆمۆنیست، پیاوێکی مرۆڤدۆست، دێموکراتێکی ڕاستگۆ و بە ورە بوو. لەو پیاوانە بوو کە توێژی نومانکاتوری چێکۆســلۆڤاکی بــە ناردنیان بۆ پۆســتە دوورەدەســتەکان، لەملی خۆیــان دەکردنەوە. ســەفیری چێکۆســلۆڤاکی، یەکێک لــەو پیاوانە بوو. ئــەو زۆر نەژیا بۆ ئــەوەی قووڵایی گەندەڵی و داڕزاویی ئەو سیســتمە ببینێت کە هەموو تەمەنی خەباتی بۆ کردبوو و باوڕی بە درووستییەکەی هەبوو.

جەنابی سەفیر دەستبەجێ دەستی کرد بە تۆمار کردنی پاسپۆرت بۆ لینا و مینا. بەڵام گرفت ئەوکاتە دەستی پێکرد کە ئەوان لەگەڵ کێشەی

ڕێکەوتی ڤیزای هاتنەژوورەوەی ئێران لە پاسـپۆرتەکەیاندا ڕووبەڕوو بوون. لەو کاتەدا، بزووتنەوەی بەرگریی ئێرانیش لە ئیدارەی پاسپۆرت خەڵکی خۆیان نەبوو کە ئەو ئاسـتەنگە چارەسـەر بکات. بەم چەشـنە یەکەمین هەوڵی لێنا بۆ چوونە دەرەوە لە ئێران شکستی هێنا.

ئـەوان لـە ڕێـی پارێزەرێکەوە کە بـە پارێزەری هـەژاران ناوبانگی دەرکردبوو، هەوڵێکی دیکەیان دا. ئەم پارێزەرە کۆمۆنیستەش، بە کەڵک وەرگرتن لە پیشـەکەی، لە ڕێگە یاسـایی و نایاساییەوە هەوڵی زۆری دا و توانی پاسـپۆرتێکی فەرمی بۆ لێنا دەربکات، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسـی تاران لە پێدانی ئەو پاسپۆرتە بە پارێزەرەکە خۆی دەبوارد و دەیگوت کە خودی لێنا دەبێ بۆ وەرگرتنەوەی پاسپۆرتەکەی سەردانیان بکات و لە ڕاستیدا ئەوە تەڵەیەک بوو بۆ لێنا.

لـە کار و چالاکیـی نهێنـی دا، زۆرجـار مرۆڤ ناچار بـە کردەوەی داهێنەرانـە و دەسـتبەجێ دەبێـت. خەباتکارە ئێرانییـەکان، بە کورد و غەیرە کوردەوە، لەو بابەتە بێبەری نەبوون. ئەوان، سـەرەڕای ئەوەی مەرگ ئاقاری تەنیبوون، باوەڕیان بە ژیان هەبوو.

عەبدولڕەحمان و هاوکارە کوردەکانی کە پلانیان بۆ ڕۆشـتنی لێنا لە ئێران دادەڕشت، لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکدا بوون کە لێنا لەو داوە داڕێـژراوە ڕزگار بکەن. دواجار بڕیاریان دا کە لێنا بە مەبەسـتی وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی سـەردانی بەڕێوەبەرایەتی پاسپۆرت بکات و لەوێش هەوڵ بـدات دووگیانییەکەی و زگە بەرزەوە بووەکەی بنوێنێ. چەنکوو پۆلیس نەیدەوێرا ژنێکی دووگیانی بیانی دەستبەسەر بکات.

لێنا پێی گوتن: «بەڵام نابێ ئەوە لە یاد بکەن کە من بیانی نیم.»

وەڵامیان دایەوە: «بەڵام هەیت».

لێنا پرسیاری کرد: «چۆن؟»

وەڵامیان دایەوە: «سـەفیری چێکۆسـلۆڤاکی لە سـەردانەکەی تۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتـی پۆلیـس ئـاگادارە و ئەگـەر تۆ لە گەڕانـەوەی خۆت ئاگاداری نەکەیتەوە، ئەو ئەرکی خۆی جێبەجێ دەکا.»

چیرۆکێکی ساختەشیان بۆ لینا ساز کرد و پێیان گوت کە دەبێ جەخت لەوە بکاتەوە کە هاوسەرەکەی بایەخێکی ئەوتۆ بەو و منداڵەکەی نادا و کاتێکیش دێتەوە، لەگەڵ هاوڕێکانی دێتەوە و کاتی خۆی بە یاری وەرەق لەگەڵ ئەوان دەباتە سەر، مەست دەکات و لە کاتی سەرخۆشیدا، بیانوویان پێ دەگرێت و توندوتیژی بەرانبەریان دەنوێنێت و هیچ ڕێزێک بۆ ژن و منداڵەکەی دانانێت و دواجار ئەوەیکە، تینی بۆ هاتووە و دەیهەوێ بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و لە کۆتاییشدا بڵێت کە فارسی نازانێت و سەر لە سیاسەت دەرناکات و بە گشتی لەو ژیانە هاوبەشە پەشیمان بۆتەوە.

بڕیاردرا هەفتەیەک پاش ڕۆشتنی عەبدولڕەحمان، لینا سەردانی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس بکات و هۆیەکەشی ئەوە بوو کە ئەوان دەبوو لەوە دڵنیا بن عەبدولڕەحمان لە سنوور پەڕیوەتەوە.

لینا ڕووی تێکردن و گوتی: «ئەی ئەگەر لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس باوەڕ بە چیرۆکەکەم نەکەن و دەستبەسەرم کەن، ئەوسا چ دەبێت؟ مینا چی لێ بەسەر دێت؟ و ئایا ئێوە دەتانهەوێ من لە زینداندا منداڵەکەم ببێت؟»

لە وەڵامیدا گوتیان: «ڕێگە چارەیەکی دیکەمان نییە. دەبێ ئەو ڕیسکە بکەین».

هەموویان و تەنانەت هاوسەرەکەشی ڕازی بوون. ترس لینای داگرتبوو. کاک سدیق هەوڵیدا دڵی بداتەوە و گوتی: «مینا لای زولەیخا (ژنی خاوەن ماڵ) دادەنێیت. ئەو ئاگای لێی دەبێت. ئەگەر دۆخەکە تێک چوو، کچەکەت دەبەمە لای دایکم».

لینا بەدڵیدا هات: «ئەشا ئەو دڵدانەوەیە؟! بە دڵنیاییەوە دۆخێکی بێ بەزەییانە بوو. بەڵام چاریش نەبوو. هەربۆیەش، لینا قبووڵی کرد. لینا گەنج، عاشق و تێگەیشتوو بوو، بەڵام ترسەکەی وای لێدەکرد پەنا بۆ پووشێکیش بەرێت. هەربۆیەش ڕووی تێکردن و گوتی: «ئێوە لەوە دەترسن من خەیانەتتان پێ بکەم؟»

ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە ئەوان هیچ ترسێکیان نەبوو: عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا، مەترسیی تێپەڕاندبوو و لیناش، نە ناو و نە ناونیشانی هیچ کام لەو خەباتکارانەی نەدەزانی. لە ڕاســتیدا، چالاکیی نهێنی پارێزەری ئەوان بوو. پاشــان، ئــەوان هەموو ماڵەکە گــەڕان و هەموو بەڵگەنامە مەترســیدارەکانیان نایــە کارتۆنێکی گــەورە و جانتایەکەوە. لینا دەبوو پــاش ڕۆشــتنی عەبدولڕەحمان، ئــەو بەڵگەنامانە بداتە دەســت ئاغای زاهورا، ســەفیری چێکۆسلۆڤاکی. جەنابی ســەفیر بەڵێنی دابوو ئەوانە لە ســەفارەت بشــارێتەوە. هەموو شــتێک ئامادە بوو و مابووەوە لینا یارییەکە بەرێتە پێشەوە.

■ سەفەری عەبدولڕەحمان بۆ ئۆرووپا و ڕۆشتنی لینا بۆ زاینگە

ســەرلەبەیانیی چوارشــەممەیەک، دەمــی بەیــان، بــە پەلەپــڕووزە ماڵئاواییــەکان کــران. عەبدولڕەحمــان و دوو هاوڕێــی بــەڕێ کەوتن. لــەم کاتەدا، پۆلیس زۆر بە جیددی و بە شــێوەیەکی کەم وێنە بەدوای عەبدولڕەحمانــەوە بوو. ئەو دەبوو ســەرەتا بــە پاس و دواتر بە پێ لە ڕێی شــاخەکانی کوردستانەوە ســەفەر بکات. لینا هەوڵی دەدا سەفەرە مەترسیدارەکەی عەبدولڕەحمان بێنێتە پێش چاوی خۆی، ئەو سەفەرەی کە لــە زەینی ئەودا، هەمیشــە بــە دەستبەســەربوونی عەبدولڕەحمان کۆتایــی پێدەهــات. هەربۆیەش لە کاتــی ماڵئاواییدا بــەدەم پاڕانەوەوە داوای لێکــرد: «هەر دەرفەتێکت بۆ هەڵکەوت، لە دۆخی خۆت ئاگادارم کــە». (دیارە عەبدولڕەحمان ئــاگاداری کردەوە، ئەویش، ئەو کاتەی کە خۆی لە ئۆرووپا گەڕایەوە و منداڵی دووهەمی ساڵەوەختە بوو!).

ئێــوارەی هەمان چوارشــەممە، منداڵەکەی نێو زگــی مینا، تەنگی پێ هەڵچنی. ســدیق هەوڵی دەدا هێوری کاتەوە و گوتی: «ســەیرە، هێشــا مانگێکی ماوە بۆ لەدایک بوونی!»

منداڵەکــە خەریــک بوو پێــش وەخت لەدایک بێت. بــەڵام لینا هەرچی دەکــرد ئەو پیاوەی بۆ تێنەدەگەیی. دواجار، لینا توانیی نیوە ســازانێک

لەگەڵ ئەو پیاوە بکات و ئەویش ئەوە بوو کە دەبوو سدیق مێنا بەرێتە لای دایکی و ئەگەر هیچ ڕووی نەدا، بیگەڕێنێتەوە بۆ ماڵەوە. لە سەر نیشانەیەکیش ڕێک کەوتن و ئەویش ئەوە بوو کە ئەگەر لێنا کراسە سوورەکەی مینای لە دەرەوەی پەنجەرەکە هەڵواسی، واتاکەی ئەوە بوو کە لێنا خەریکە دەچێت بۆ زاینگە.

لێنا شمەکی پێویستی کۆکردەوە. سروشت خەریک بوو هەموو پرۆژە و بڕیارەکانی خەباتکارەکانی دەکردە بڵقی سەرئاو. لێنا دەبوو پێش چوونی بۆ زاینگە، هەموو بەڵگەنامەکان بگەیەنێتە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی. ئەو بە هیچ شێوەیەک نەیدەتوانی ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ماڵەوە بەجێ بهێڵێت. هەربۆیەش چاوەڕوانی دەکرد تا ئەو کاتە منداڵەکەی لەدایک نەبێت.

لای چواری بەیانی، لێنا ئاغای ئابراهامی لە خەو هەستان بۆ ئەوەی تاکسییەکی بۆ بگرێت. لەو کاتەدا، زۆربەی ماڵەکان تەلەفۆنیان نەبوو و لێناش نەیدەزانی تاکسییەکان شەوانە کار ناکەن. کاتژمێر شەشی بەیانی، ئاغای ئابراهام بە تاکسییەکەوە گەڕایەوە و پۆلیسێکیشی لەگەڵ بوو. لێنا کە چاوەڕوانی ئاغای ئابراهامی دەکرد، لە پشت دەرکەی ماڵەکە بە چەمەدان و کارتۆنەکەوە وەستا بوو. بەڵام ڕەوتی ڕووداوەکان ئاسایی نەدەچوونە پێش.

ئاغای ئابراهام (کە ئاگاداری دۆخەکە بوو) دەستبەجێ لێنای تێگەیاند کە بۆ دۆزینەوەی تاکسی ناچار بووە سەردانی ژاندارمێری بکات. ئەو پۆلیسە دوای ئابراهام کەوتبوو بۆ ئەوەی دڵنیا بێت بەڕاستی ژنێک ژان گرتوویەتی و هەروەها دەیویست بزانێ دەچێتە کام نەخۆشخانە. هێشتا لێنا زاری نەکردبووەوە کە بڵێت دەچێتە نەخۆشخانەی «ئامریکایی»، پۆلیسەکە ماڵئاوایی کردبوو و ڕۆشتبوو. تاکسییەکە چاوەڕوانی لێنا بوو.

لێنا بەخۆی دەگوت: «بیرۆکەی نەخۆشخانەی ئامریکاییم لە کوێ هێنا!» لەم گەڕەکە هەژارە، هیچ ژنێک لە نەخۆشخانەی ئامریکایی منداڵی

نابێت. ئەوان لەماڵەوە یان لە نەخۆشـــخانەی حکومەتی منداڵیان دەبێت. لــە کاتێکدا کە لینا لە خۆی تووڕە بوو، شــۆفێری تاکســییەکە کارتۆن و چەمەدانەکــەی دەخســتە پشــت ئۆتۆمبیلەکە. دواتــر ئۆتۆمبیلەکەی پێکــرد و ڕێــی نەخۆشــخانەی «ئامریکایــی» گرتەبەر. ئێســتا، دەبوو ورە بداتــە بەر خۆی و داوا لە شــۆفێرەکە بکات کە ســەرەتا بیبات بۆ سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی و لەوێش چاوەڕوانی بکات و دواتر بیبات بۆ نەخۆشخانەی شــۆرەوی. لە ڕاستیدا، لە ساڵەکانی ١٩٥٠دا، ژمارەیەک لە شۆفێر تاکســییەکان هاوکاریی پۆلیسیان دەکرد. دواجار، لینا ورەی هەبووایــە یان نە، بژاردەیەکی دیکەی لەبەردەســتدا نەبوو. هەربۆیەش داخوازەکەی درکاند. شــۆفێرەکە، لە ئاوێنەکەوە ماوەیەک سەیری کرد و ســەرتا هیچی نەگوت. لینا تێگەیی کە شــۆفێرەکە بیر دەکاتەوە و بە دڵنیاییــەوە بــە لای خۆیەوە دەڵێــت ئەم ژنە دووگیانە کــە ژان و ژۆر هەڵیپێچــاوە، گوماناویی دێتە بەرچاو و هەربۆیەش باشــتر وایە بیباتە ژاندارمێــری، لــەوێ پارەشــی ئەدەنێ، با لەوێ لێــی بپێچنەوە و خۆی بەرگــری لــە خۆی بکات، بەڵام ئەگەر ئەم ژنە لە ژاندارمێری تەنگی پێ هەڵچنرێــت و منداڵەکــەی ببێت، کەس باریقەڵای بــۆ ناکات و پاش ئەم هەموو بێنە و بەرەیە، ئەو برە پارە کەمەی بۆ ئەو کارە دەیدەنێ، ئەوە ناهێنێت خۆی تووشی ئەو سەرئێشەیە بکات و ئەوسا هاوکارەکانیشی کــە هەموویان کۆمۆنیســت بــوون، چییان پێ دەگوت؟ ئــەوان چیدیکە نەیاندەدوانــد و هەواڵی ئــەم ڕووداوە بە خێرایی با بڵاو دەبووەوە و... هتد...

دواجار شۆفێرەکە ڕووی لە لینا کرد و گوتی: «بەسەر چاو خاتوون» و ڕێڕەوەکەی خۆی گۆڕی. پاش ئەوەی گەیشتنە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی، لینا ماوەیەکی زۆر لە زەنگی درگای بەشــی خزمەتگوزاریی سەفارەتی دا. لــە چەمــەدان و کارتۆنە پڕ لــە بەڵگەنامەکانی بەر پێی تۆقیبوو. لەو بێدەنگییەی بەرەبەیانەدا، زەنگی سەفارەت دەزرینگایەوە و پۆلیسیش لە هەموو شوێنێک هەبوو. سکرتێرە پیرەکەی سەفارەت لاقی کێش دەکرد

و بــەرەو درکەکە دەهات، کاتێک دەرگاکەی کردەوە، هێشــتا چاوی بە خەوەوە بوو. دیار بوو بە پەلە کراسەکەی کردۆتە بەری، چونکە هێشتا بەشێک لە کراسەکەی لە دەرەوەی شەڵوارەکەیەوە بوو و دانەخرابوو. سکرتیرە پیرەکە، نەیدەهێشت لینا بچێتە ژوورەوە و پرسیاری هۆکاری سەردانەکەی لێکرد. لینا دەسبەجێ کارتۆنە گەورەکە و چەمەدانە پڕ لە بەڵگەنامەکانی دایە دەســت ســکرتێرەکە و داوای لێکرد بە پەلە سەفیر لە خەو هەســتێنێت. پاشــان، لەگەڵ ئەوەدا چاوی بڕیبووە سەرکەوتنی ســکرتێرەکە لە پلیکانەکان، لەسەر مۆبلێک دانیشت. بەرەژان تەنگی پێ هەڵدەچنــی، لینا دەســتی بــە زگیدا دەهێنا و دەیگــوت: « خۆڕاگر بە و تۆزێکــی دیکــەش دان بەخۆتــدا بگرە! مــن دڵنیام تۆ کوڕیــت و دەبیتە فتبۆلیستێکی ڕاستەقینە».

منداڵی یەکەمی لە دۆخێکی ئاساییدا ببوو و منداڵەکەش بۆ بوون هیچ پەلەیەکــی لێ نەکردبــوو. ئەمجارەیان، ڕێک بە پێچەوانــەوە، منداڵێکی تۆقە ئێخەی پێگرتبوو و دیارە لیناش بۆ لە ئامێز گرتنی بەپەلە بوو.

دۆخەکــە نائاســایی دەهاتــە بەرچــاو. لینــا بــە تەنیــا، لــە ڕێڕەوی ســەفارەتێکی کۆمۆنیســتی لــە وڵاتێکــدا کــە بــە شــێوەیەکی دڕندانە ڕاوەدووی کۆمۆنیستەکانیان دەنا، دانیشتبوو و سروشتیش بەپەلە بوو. ســەفیری بەڕێزیش کە هیچ پەلەیەکی نەبوو و بەکاوەخۆ لە پلیکانەکان دەهاتە خوارەوە، بە دەنگێکی برووسکەئاســا پرســیاری لە لینا کرد کە تۆ لەم کاتەی بەیانیدا لێرە چ دەکەیت و پاشان گوتی: «دیارە بە بینینت خۆشحاڵم».

لینــا لــە وەڵامدا گوتــی: «تکایە چاکــەم لەگەڵ بکە و بــە پێی بەڵێنی پێشــووترت ئەمانــە لێرە ڕابگرە! مــن دەبێ بە خێرایی خــۆم بگەیەنمە زاینگە.»

ئاغای سەفیر کە سەرەتا دوودڵ بوو، گوتی:»دەبوو هەر لە سەرتاوە بــە منت گوتبا، چونکوو من کاتێکی زۆرم داناوە بۆ ئەوەی جێی متمانە و ناساندن بم...».

لێنا چیدیکە چاوەڕوان نەبوو. شکور بۆ خودا، تاکسییەکەش چاوەڕوانی دەکرد. سـواری تاکسـییەکە بـوو و بە دەنگێکی پڕمتمانـەوە داوای لە شۆفێرەکە کرد بیبات بۆ نەخۆشخانەی شۆرەوی. کرێی تاکسییەکە زۆر گران لەسـەری کەوت. شـۆفێرەکە کە نزیکەی کاتژمێرێک چاوەڕوانی کردبـوو، لـە بری یەک تمەن، پێنج تمەنی لێ وەرگرت، واتە هەموو ئەو برە پارەیەی کە لێنا پێی بوو. عەبدولڕەحمان، پێش سـەفەرەکەی، ڕێک پارەی منداڵبوون و مانەوەی یەک حەوتوو لە زاینگەی بۆ دانابوو، پێنج تمەنیش بۆ کرێ تاکسـی و پارەی گیرفان (لەو کاتەدا کرێی تاکسـی لە تاران یەک تمەن بۆ سـەرێک بوو). عەبدولڕەحمان بە وردی حیسـابی کردبوو و هەروەها بڕیاری دابوو کە سدیق، دواتر بڕێکی دیکە پارە بۆ لێنا بهێنێت. هاوکات لەگەڵ گەیشتنی بۆ نەخۆشخانە، لێنا دەستەوداوێنی هەموو خوداکان دەبوو و لێیان دەپاڕایەوە لە حەوشـەکەدا منداڵەکەی نەبێت!

دەسـتبەجێ بردیانـە ژووری منداڵبـوون. منداڵبوونـی پێش وەخت، ئاستەم و لە ڕاستیدا بۆ دڵی مەترسیدار بوو. پێشتر، لە ڕەزاییە، دوکتور ژێرمـەن پێی گوتبوو کە دڵی لاوازە و بـە بچووکترین گرفت، لەوانەیە بوەسـتێت. دواجـار، منداڵەکە لەدایک بوو (کچ بوو). منداڵێکی ئاسـایی و تەندروسـت، بەڵام دۆخـی دایکی باش نەبوو. پـاش منداڵبوونەکەی بـە درێژایـی ئـەو ڕۆژە، دوکتورەکان بە پسـپۆڕەکانی بـواری دڵ و منداڵبوونیشـەوە، هەموو شێوازە سەرەتاییەکانی پزیشکییان بۆ ڕزگار کردنـی بەکار هێنابوو و لە پەسـتا پێیان دەگـوت: «بەخەبەر بمێنەوە، نابێت بنوویت!» بەڵام، ئەو دەسـتبەجێ خەوی لێدەکەوت. دوکتورەکان سـەرلەنوێ دووپاتیان دەکردەوە: «خانم هەسـتە، نابێ بنوویت، ئەگەر بنوویت، هەڵناسـیتەوە» و بۆ ئەوەی نەهێڵن بخەوێت، چەندین کاتژمێر بـە شـەقازلە لێیاندا بۆ ئەوەی نەنوێت و تـا ٧٢ کاتژمێر پاش ئەوەش نەنوێتـەوە. ژنێـک کە تازە سـکوزای کردووە و کەسـیش سـەردانی نەکردووە بۆ ئەوەی بەشداریی لە شادیەکەیدا بکات، دەبێ چ هەستێکی

هەبێـت. ئەمــە جـاری دووهەم بوو کــە لینا خۆی لــە دۆخێکی وەهادا دەبینییەوە. جاری یەکەمیش، عەبدولڕەحمان لەوێ نەبوو! لینا هەســتی بە دەستەوەستانی و بێهێزی دەکرد.

(«لینــا دڵی خـۆی دەدایەوە و دەیگـوت: تۆ دەزانی بۆچــی تەنیایت! تۆ هاوســەری کەســێکی شۆڕشـگێری: هەموو کەسـێک دەبێت خۆی لەگەڵ ئەو بەرپرسـایەتیەی لــە ژیانیدا هەڵیبــژاردووە، بگونجێنێت!» ـ پاشــان بە خۆی دەگوت: دیارە تۆ مافی خۆتە. هێرش مەکەرە ســەرم. لانیکــەم، مافی ئەوەم بــدەرێ کە ئاواتەخواز بــم دەرکەکە بکرێتەوە و عەبدولڕەحمان لە ئامێزم بگرێت و منیش هەندێ لە ئازار و ماندویەتیم بە شانی بسپێرم.») بەڵام درگاکە نەدەکرایەوە.

لەو نەخۆشــخانەیە لینا و ژنێکی ئەرمەنی هاوژوور بوون. ئەو ژنە دوازدە سـکی کردبوو و لەو کاتــەدا دوازدەهەمین کچی ببوو. لە پێش پەنجــەرەی ژوورەکەیــان لە نهۆمــی یەکەم، نەردە لێدرابوو و بەشــی منداڵبوونەکەشیان قۆرخ کردبوو. ئەندامانی بنەماڵە و کەس و کاری زۆر و زەبەن، ســەردانیان دەکرد و لەو دیو نەردەی پەنجەرەکەوە قسەیان لەگەڵ دەکرد. خواردن و شــیرنەمەنییان بۆ دەهێنا. بەڵام هەمووشــیان بە هۆی ئەوەوە کە کوڕی نەببوو، سەرزەنشــتیان دەکرد. پیاوەکان لە دەرەوە تفیان ڕۆدەکردە ســەر بنچکەکان و ژنەکانیش گۆنایان دەڕنی، وەک بڵێی کارەســاتێک ڕووی دابێت. ئەو ژنە بەســتەزمانەش، شەوانە بــۆ بێتاوانیی خۆی دەگریا و لەو ڕۆژە دەترســا کــە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

ئەرمەنییەکان مەسیحین. بەڵام کەسانی سەر بە کەمینە ئاینییەکانیش لە نێو موسوڵمانەکانی ئەم ناوچانەدا دەژین، دەبێ خۆیان لەگەڵ ئاینیی ئیســلام کە ئاینیی زۆرینەی خەڵکە و هەروەها نەریتەکانیان بگونجێنن. بە هەرحاڵ، لە دەرئەنجامی ژیانی هاوبەشــی چەندین ســەد ســاڵەیان لەگەڵ موسوڵمانەکان، ئەم مەسـیحیانەش کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی نەریتــەکان و شـێوازی ژیانــی ئاینی باڵادەســت. ئــەم بابەتە پێش بە

قەومانــی کێشــە و گرفـت دەگرێ. بــەڵام، کاتێک کە کەمینــە ئایینی و ئاینــزاکان بیانەوێ بەرگری لە شوناســی تایبەتیــی خۆیان بکەن، ئازار دەدرێن و هەندێ جاریش ســەرکوت دەکرێن و یان وەها دەکەونە ژێر گوشــارەوە کە ناچــار دەبن وڵات بەجێ بهێڵــن و دەکرێت لەو بارەوە ئامــاژە بە دۆخــی بەهاییــەکان و جوولەکەکان بکرێت. لە ڕاســتیدا، چ لــە ئێــران و چ لە وڵاتە ئیســلامییەکانی دیکــەدا، لە بیانییــەکان، بریتی لەوانەی وەکوو تووریست بۆ ئەو وڵاتانە سەفەر دەکەن و یان ئەوانەی دەیانهــەوێ لەو وڵاتانە نیشــتەجێ بن، چــاوەڕوان دەکرێت کە خۆیان لەگەڵ داب و نەریتەکانی ئەوێ بگونجێنن و ڕێز لە ئایینی ئیسلام بگرن. وەک دەگوترێ: «چوویتە شاری کوێران، دەست بگرە بە چاوتەوە».

■ دەرچوون لە زاینگە

لێنا لەبەر خۆیەوە دەیگوت، تۆ بڵێی شۆفیری ئەو تاکسییەی هێنابووی بۆ نەخۆشخانە، دواتر چی کردبێت؟ لە لایەکی دیکەشەوە، چون پارەی نەبــوو، خەمی گەڕانەوە بۆ ماڵەکەی لەو ســەری تــاران دایگرتبوو. لە دۆخی ژیانی نهێنیدا، دەســتکورتی دەردێکی گرانە. سەرەڕای ئەوەش، لەدایک بوونی منداڵ لە نەخۆشــخانەی شــۆرەوی، لە ئێرانی ئەوسادا، کردەوەیەکــی ژیرانە نەبوو. ڕێژەیەکی بەرچاو لەو دژبەرانەی ڕێژیمی شــا کــە بەدوایانــدا دەگەڕان، لــە ڕزگار بوونــی خۆیانــدا ئەمەگداری شــۆفیر تاکسییەکانی تاران بوون. تۆ بڵێی ئەو شۆفیرِ تاکسییەی لێنای گەیاندبووە نەخۆشخانە، بە هۆی ئەوەوە کە لێنا ژن بووە و بایەخێکی ئەوتۆی نەبووە نەیدابێ بەدەســتەوە؟ یان بە هۆی ئەوەوە بووبێت کە بۆ بەدەســتەوە دانی درەنگ وەخۆ کەوتبوو؟ یان ڕەنگبێ، بەدەستیەوە دابێ و پۆلیس لە دەرەوەی نەخۆشخانە چاوەڕوانی دەکرد؟

پاشان، تاکسییەکی گرت و گەڕایەوە بۆ ماڵەوە و داوای لە خاوەنماڵە دەستکورتەکەی کرد کرێی تاکسییەکە بدات و دواجار تێگەیی شۆفیرەکە نەیداوە بەدەستەوە.

لــە مانگی ژووئیەدا، هــەوا لەڕادەبەدەر گەرم بــوو. هەربۆیەش، لێنا کۆرپەلەکەی بە تاقە کراسێکی تەنکەوە نایە زەمبیلی تایبەت بە منداڵەکە. خاتــوو زولەیخا هاتــە ژوورەوە و بــە بینینی کۆرپەکە هــاواری کرد: «وەی، چەنــدە بچووک و لاوازە!» زولەیخا ژنێکی دلۆڤان و مێهرەبان بــوو و بیری لــە منداڵەکە دەکردەوە، ئامۆژگاریــی لێنای دەکرد و پێی دەگوت بۆ ڕێک بوونی لاقی منداڵەکە، پێویستە مەلۆتکەی بکات. لێنا ملی نــەدەدا و لەو گەرمایەدا مەلۆتکەی پێ گونجاو نەبوو. زولەیخا ســوور بوو و دەیگوت: «پێویستە تێکەڵەیەک لە کولاوی زەردێنە هێلکە و ڕۆنی گوڵــە زەردە و گوڵەبەهــارەی بدەیتێ بۆ ئەوەی گەدە و ڕیخۆڵەی پاک کاتەوە». پاشانیش گوتی: «بوەستە، خۆم بۆتی ساز دەکەم» و بە پەلە چووە دەرەوە. لێنا کە متمانەیەکی وەهای بەو شــتانە نەبوو، نەیدەزانی چۆن ئەو پێشنیازە ڕەت کاتەوە و زولەیخاش زویر نەبێت.

هێندەی نەخایاند زولەیخا بە قاپێک کولاوی زەرد ڕەنگەوە گەڕایەوە و تەنگــی بە لێنــا هەڵچنیبوو: «گیانەکــەم، بیدەرێ بــا بیخوات». پاش ئەوەی هەســتی بە دوودڵی لێنا کرد، گوتی: «چاوەڕوانی چیت؟» بەڵام کۆرپەکە خەوی لێکەوتبوو و هەر ئەوەش فریای لێنا کەوت. هەربۆیەش ڕووی لە زولەیخا کرد و گوتی: «با هەستێ لە خەو، دەیدەمێ».

دواتــر، لێنــا قاپەکــەی بردەوە بۆ ژنــی خاوەن ماڵ و پێــی گوت کە کۆرپەکەی هەمووی خواردووە.

بۆ بەیانییەکەی، هاوڕێیان لە خەو هەســتان و ســدیق میناشی لەگەڵ خۆی هێنابوو. مینا بە دەوری زەمبیلی خوشــکە بچووکەکەیدا ســەمای دەکرد و چەپڵەی لێدەدا و... پاشــان کراســەکەی دایکی هەڵدەدایەوە و ســەیری ســکی دەکرد. ئەمە، هەمان یاری بوو کە دایک و کچ لە کاتی دووگیان بوونی لێنادا دەیانکرد: وردە وردە کە سکی خڕ دەبووەوە، ئەو مینای بۆ ڕۆژی لەدایک بوونی منداڵەکەی ئامادە دەکرد. مینا پرسیاری لە دایکی دەکرد، منداڵەکە لە کوێیە؟ و دایکی لە کاتی جووانی ســکیدا، دەستە بچکۆلەکەی کچەکەی لەسەر سکی دادەنا و ئەو کردەوەیە مینای

سەرقاڵ و شاد دەکرد و گوێی دەنا بە سکی لێناوە و ئاواتی دەخواست هەرچی زووتر بیبینێت. یارییەکی سەرقاڵکەر و بەشکۆ بوو. ئەو ڕۆژە، کاتێک مینا سەری کردبوو بە ژێر کراسەکەی دایکیدا، پرسیاری لێکرد: «ئیتــر لێرە نییە؟» دایکی وەڵامی دایەوە: «نە، چیدیکە لەوێ نییە، ئەها لێرەیــە، لەناو زەمبیلەکەدایە». پاشــان هەردووکیان پێدەکەنین. میناش بە پەنجە ئاماژەی بۆ کۆرپەکە دەکرد، ســەری ڕادەوەشاند، وەک بڵێت تێگەییوە.

هاوڕێیان کە چەندساتێک لەبەر شەرم و حەیا خۆیان دوور گرتبوو، لــە لێنــا نزیک بوونەوە و پێیان گوت کە ئیشــیان پێیەتی. ئەوان بابەتی چوون بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیسیان لەبیر نەکردبوو. بەڵام، لێنا لەبیری کردبــوو. لــەم کاتەدا، لێنا هەســتی بە شــەکەتی و لاوازی دەکرد و بە تایبەت دەیویســت کاتەکانی لەگەڵ منداڵەکانی بەرێتەسەر و سەرقاڵیان بێت. هەربۆیەش، بابەتی ڕۆشــتن بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، چیدیکە سەرنجی ڕانەدەکێشا.

ئــەوان پێیان گــوت کە ڕواڵەتێکــی تۆقێنەری هەیــە. وتەکەی ئەوان، وەکــوو وتەکانی زولەیخا بۆ ئەوە نەدەبوو کە وورەی لێنا بەرز کاتەوە. لە ڕاســتیدا، ئەوان دەیانویســت لێنا تێبگەیەنن کە بەو ڕواڵەتەوە، کاتی ئەوەیە بۆ وەرگرتنی پاســپۆرتەکەی سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس بکات. ڕوویان لە لێنا کرد و گوتیان: «بەیانیی زوو، بە کۆرپەکەتەوە بچۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس. بەم حاڵەتەوە، پۆلیس ناتوانن پاسپۆرتەکەت نەدەنێ. لە ترسی ئەوەی نەوەک لە زینداندا بمری ناوێرن دەستبەسەرت بکەن. پۆلیس ناچارە ئورووپایی بوونی تۆش ڕەچاو بکات». (لێنا بڕێک ڕاما و بە زەینی‌دا هات: «جوانە! ئەویش بەم پۆلیسەوە») بەڵام، ئەوان وازیــان نەدەهێنا و بــەردەوام ورەی لێنایان بەرز دەکردەوە. لێنا خۆی لە ئاوێنەدا بینیبوو، ئاوێنەکەی لابردبوو و چیدیکە ســەیری نەدەکرد تا ئەو ڕۆژەی هەست بکات هێزێکی بە بەردا هاتۆتەوە و ڕەنگ و ڕووی گەڕاوەتەوە. لێنا، بەڕاســتی شــێوەی پیرێژنێکی نەخۆشی لێ نیشتبوو.

دواجــار، لێنــاش قبوولــی کرد کــە پلانەکەیان عەقڵ دەیگــرێ و ئەوان لەو باشتر شارەزای باری دەروونناسی و کارکردی پۆلیسن. سەرەڕای قبــوڵ کردنی پلانەکەیان، لێنا لە ناخی خۆیدا حەزی دەکرد ئەوانیش لە جێی ئەو بوایەن، تا ئەوەی ئەو هەســتی پێدەکرد، ئەوانیش هەستی پێ بکەن. ئەو هەســتی دەکرد لە ماوەی چەند ڕۆژدا، هەموو هێز و ورەی چەند ساڵەی لەدەست دابوو، ئەو هێز و ورەی لەم کاتەدا پێویستییەکی زۆری پێی هەبوو! دواجار ڕووی تێکردن و گوتی: «من پەناباتێکیشــم لــە گیرفاندا نییە و تەنانەت کرێی تاکســییەکەش بە ژنی خاوەن ماڵەکە قــەرزدارم. چۆن دەتانهەوێ بچــم بۆ بەڕێوەبەرایەتیــی پۆلیس؟» لێنا دەیزانی دێر یا زوو، هەر دەبێ بچێ بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتییە. دەیویست هەندێ کات بدزێتەوە و سەرەڕای دڵنیا نەبوونی، چاوەڕوان بوو ئەوان ئەو دیدارەی کە لێنا لە دەرئەنجامەکانی دەترسا، هەندێ دوا بخەن.

هاوڕێکانــی بەڵێنیــان پێــدا کــە هەرچــی پارەیان لــە گیرفانــدا بێت، دەیخەنەسەریەک و دەیدەن بە سدیق بۆ ئەوەی هەر ئەو شەوە بیهێنێت بۆ لێنا. هەژاری شوورەیی نییە، بەڵام کاتێک لێنا بیر لە هەژاریی گرووپە خەباتکارەکەیان دەکاتەوە، هێشــتاش بڕبڕەی پشتی دەلەرزێ. بە هۆی ئەم هەژارییەوە، ئەگەر ڕۆژێک مەترسییەک بهاتبایەتە پێش، هاوڕێکانی تەنانەت بۆ ڕزگارکردنی خۆیان نەیاندەتوانی ســواری پاسی گشتی بن. هــەر ئەو هەژارییەش بــووە هۆی تێداچوونی زۆربــەی ئەندامانی ئەم گرووپە. زۆربەیان بە مەرگێکی توندوتیژ گیانی خۆیان بەخت کرد.

بڕیاریاندا لێنا سبەی، پێش چوونەدەرەوە لە ماڵ، قوماشێکی سوور لە پەنجەرەکەوە شــۆڕ کاتەوە. لە گەڕانەوەیدا لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لێنا دەبوو ئەو قوماشە سوورە هەڵگرێت و ئەگەر گرفتێکی ئەمنیەتیی لە ئارادا بووایە، دەبوو قوماشێکی ڕەنگ پەمۆیی شۆڕ کاتەوە و هەروەها وەکــوو جاران، کاتژمێر ٣ی بەیانی، لە کۆڵان چاوی بە ســدیق کەوتبا و ئەگەریش دۆخەکە هێور و جێگر بوایە، لێنا دەبوو قوماشــێکی ســپی شــۆڕ کاتەوە. بڕیار وابوو ســدیق، لە پاشنیوەڕۆوە هەتا شەو، هەموو

سەری سەعاتێک لەبەردەم ئەو پەنجەرەوە تێپەڕێت و ئاگای لە ڕەنگی قوماشـەکان بێت. هەڵبـەت، هاوڕێکانـی دڵنیایان کردبـووەوە کە هیچ گرفتێک نایەتە پێش. بەڵام لینا ئەو گەشبینییەی ئەوانی نەبوو.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، پێش ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا مینای دابووە دەسـت زولەیخا و دەسـتبەجێ منداڵە هاروهاژەکانی زولەیخـا تێـی ورووکابـوون و سـەریان دەخستەسـەری. هـەرا و هوریایەکیان نابۆوە کە لینا لە قسەکانی زولەیخا تێنەدەگەیی. بەڵام زۆر گوێـی نەدەدایە، چونکوو منداڵەکەی بە ژنێکی مێهرەبان سـپاردبوو و دەیزانی شەڕوقڕەی نێوان منداڵە کچ و کوڕەکان، بابەتێکی سروشتییە. هەربۆیەش خێرا چووە دەرەوە و دەرکەکەی لە پاش خۆی داخست. بۆ سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا دەبوو لە یەکێک لە وێستگەکان، پاسەکەی بگۆڕێت و ئەوەش هەمان وێستگە بوو کە ماوەیەک لەوەپێش لینـا لەوێ دیمەنێکی بینیبوو کە لەبیری نەکردبوو. ئەو ڕۆژە، خەڵک لە ڕیزێکـی دوورودرێژدا چاوەڕوانی پاس بوون. دوو منداڵی دەوری ١٠ سـاڵ، خۆیان لـە ڕیزەکە نزیک کردەوە و سـواڵیان دەکرد. یەکیان کە دەست و لاقێکی نەبوو، بە چێوشەق دەڕۆشت و ئەوی دیکەشیان بەدەم گریانەوە، نەهامەتییەکانی ئەوی یەکەمی بۆ خەڵکەکە روون دەکردەوە. ئەم بابەتە، سـۆزی لینای جووڵاندبوو. کاتێک لینا سواری پاسەکە بوو و پاسەکە ڕێکەوت، چاوی بە دیمەنێکی سەرسوورهێنەر کەوت و بینی کە منداڵە ناتەواوەکە، خۆی ڕاوەشـاند و باسـکی لە قۆڵ کراسەکەی و لاقە نوقوستانەکەشـی لە دەرەلینگی شـەڵوارەکەی هاتەدەرەوە. دواتر، هاوڕێکـەی بە گاڵتەوە چێوشـەقەکەی تێگرت و پاشـان، هەردووکیان بەدەم پێکەنینەوە ڕایانکرد و ڕۆشتن. لینا بە بینینی ئەو دیمەنە، خەیاڵ بردیـەوە و ئـەو کردەوەیەی وەکوو چیرۆکەکانی تایبەت بە دەسـتەی بەڕەڵڵا و دزەکانی ناو هەزار و یەک شەو هاتەپێش چاو.

چونکە نەیدەزانی لە تارانیش تاقم و گرووپی سـواڵکەرانی «کارامە» بوونیـان هەیـە کە منداڵان بە مەبەسـتی سـواڵێکی ورد و کاریگەر و..

پەروەردە دەکەن. بیرهێنانەوەی ئەم بیرەوەرییە، بۆ ساتێکیش بووبێ، لێنای لەو دڵەڕاوکێیەی بەربینگی گرتبوو، ڕزگار کرد.

■ لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس لە ناوەندی شار هەڵکەوتبوو، بینایەکی بەرفراوانی داگیر کردبوو. کاتی چوونەژوورەوە لە دەرکەی سەرەکییەوە، پۆلیسێک پێشی بە لێنا گرت و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد. پاشان داوای لێکرد چاوەڕوان بێت. لێنا کە لە پێش دەرکەی ژوورێکی گەورەدا وەستابوو، سەیری دوور کەوتنەوەی پۆلیسەکەی دەکرد، هەتا لە ڕێڕەوەکەدا لە چاو ون بوو. بە درێژایی ئەو ڕێڕەوە دوور و درێژە، مێزی بچووکیان ڕیز کردبوو. کارمەندەکانی پۆلیس بە جلوبەرگی مەدەنییەوە لە پشت مێزەکان و لە لایەکەی دیکەش، خەڵک دانیشتبوون. دۆخێکی ئاڵۆز و تەژی لە گوشار و دڵەڕاوکێ ئەو ناوەی تەنیبوو.

لێنا، کۆرپە دووڕۆژەکەی لە ئامێز گرتبوو. کۆرپەکە بە زرمە و تەپەی پێیەکان لە خەو هەڵدەستا و سەرلەنوێ دەنووستەوە. لێنا هەوڵی دەدا بەسەر ترس و دڵەڕاوکێکەیدا زاڵ بێت. سەرەڕای ئەوەش کە لێنا لە باوەڕبەخۆ هێناندا کارامە بوو، لە ئانوساتێکدا هەستی بە دەستەوەستانی و بێ هێزی کرد. جەستە لەڕ و لاوازەکەی لێ ببوو بە بار. ئەژنۆی سست ببوو، هەستی دەکرد پێویستی بە دانیشتنە. بەڵام هەموو کورسییەکان گیرابوون. لە زەینی خۆیدا، بە شوێن بیرۆکەیەکدا دەگەڕا تا خۆی پێوە سەرقاڵ کات و بێ هێزییەکەی لە بیر بکات.

هەربۆیەش، بەدەم سەیر کردنی کۆڵانەوە، بیری کەوتەوە زۆرجاران بەوێدا تێپەڕیوە و هەڵگری پەیامگەلێک بووە یان بڵاوکراوەکانی لە ژێر چارشێوە ڕەشەکەیدا شاردبووەوە بۆ ئەوەی بیانگەیەنێتە هاوڕێ حیزبییەکانیان و ئەوەش کە لەو کاتانەدا، بە تەواوی لە خۆی دڵنیا بووە و هەرگیز ئامادە نەبووە خەیانەت بە هیچ کەس بکات یان نهێنییەک ئاشکرا بکات. کاتێک بیری لەو بابەتانە دەکردەوە، بە خۆی دەگوت،

دۆخـــی ئەو کەســـەی لەوێوە تێپەڕیـــوە، لەگەڵ دۆخـــی ئەمڕۆکەی، بە ســـەرنجدان بە زەیستانییەکەی و قەتیس بوونی لەم چواردیواریگەلەدا، زۆر جیـــاوازە و دواجـــار بەم ئەنجامە دەگەیشـــت: «باشـــە، ئێســـتا تۆ لێرەیت، زۆرجار بیرت لەوە کردۆتەوە کە ڕەنگە دەستبەســـەر بکرێیت و ڕاپێچی ئەم شوێنە تەژی لە نەهامەتی و خەفەتەت بکەن. هەربۆیەش، هەڵمەلەرزە، هێور بەرەوە و ئەو سناریۆیەی بۆت داڕێژراوە، دووپاتی کەرەوە و...».

دواتـــر، وەڵامـــی ناخـــی خۆی دایـــەوە: «باشـــە» و دەســـتی کرد بە دووپات کردنەوەی ســـێناریۆکەی: «پێش هەموو شـــتێک، تاقە زمانێک کە دەیزانی، زمانی ئینگلیسییە، مێردەکەت نەک هەر پێت ڕاناگا، بەڵکوو هەڵسوکەوتی خراپیشت لەگەڵ دەکات، زۆربەی کاتەکان بەبێ خەرجی و پـــارە بەجێـــت دەهێڵێت. کاتێکیش دێتەوە، هەمیشـــە چەند هاوڕێیەکی لەگەڵە و بەردەوام سەرخۆشـــە و سەرقاڵی خواردنەوە و یاری وەرەق دەبن و تۆش لێرە بێکەسیت و دەتهەوێ بگەڕێیتەوە بۆلای دایک و باوک و کـــەس وکارەکەت. ئەگەر پرســـیاری ناوی هاوڕێکانـــی مێردەکەتیان کـــرد، وا بنوێنە بیر لە ناوەکانیان دەکەیتـــەوە و دواجار بە بێ دوودڵی و خۆگنخانـــدن، لـــە خۆتەوە هـــەروا چەند ناوێک بڵـــێ و دواجار، خۆت ساویلکە و تەنانەت تا ڕادەیەک گێلۆکە دەربخە».

دواجـــار، پۆلیســـەکە گەڕایەوە و داوای لە لینا کـــرد دوای کەوێت. لە کۆتایـــی ئەو داڵانە دوورودرێـــژەدا، مێزێکی گەورەی لێبوو کە پیاوێکی ڕێکپۆش لە پشـــتی دانیشتبوو و پاســـپۆرتەکەی لینای بەدەستەوە بوو، ڕووی لە لینا کرد: «خاتوون، ئەمە پاسپۆرتی بەڕێزتە. دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا بەڕێوەبەر بێتەوە و واژۆی بکات و خۆی پێتی بداتەوە».

لینا ئەژنۆی شـــل ببوو، هەربۆیەش، بە قورسی، وەک بەربووبێتەوە، لەسەر کورسیی بەردەم مێزەکە، بەرانبەر پیاوی پشت مێزەکە دانیشت و خۆی ڕێک و پێک کرد. هەســـتی دەکرد هەواکە قورســـە و هەناسەی بـــۆ نادرێت. کۆرپەکـــەی لە ئامێزیدا ڕادەژەند، ڕاژەندنێکی لەســـەرەخۆ

کــە لــەو دۆخــەدا دەبووە هــۆی ئارامیی خۆیشــی. بەڵام، ترســەکەی نێو مێشــکی دەســتی لە بەرۆکی بەرنەدەدا و ســات بە ســات پەرەی دەســەند و لینا بــە دووپــات کردنــەوەی وتەکانی پیاوە ڕێکپۆشــەکە «بەرێوەبــەر.. واژۆ.. بۆخــۆی...» بەخۆی دەگوت، گومــان لەوەدا نییە کە بەم ســاناییە لێرە دەرباز نابێت و دەگەیشــتە ئەو ئاکامە کە ئەوان یارییەکیان لەگەڵ ئەم دەست پێکردووە کە ئەم نە ڕێساکانی دەزانێ و نە چارەسەرییەکەشی و ئەوەش کە ئەوان لەو شارەزاتر و کارامەترن. لــەم کاتەدا، لینا جووڵەیەکی کرد، وەک بیەوێ پاســپۆرتەکە هەڵگرێت. ئەو پیاوە نەیهێشــت. پاشان، لینا سەیری کرد و بە ئینگلیسی پێی گوت کە لە فارسی تێناگات. پیاوەکەش بە ئاماژە تێی گەیاند کە دانیشێت.

ڕێژیمــی دوا پاشــا، تــەژی لــە ناهاوئاهەنگی بوو. ئــەم ڕێژیمە مافە بنەڕەتییەکانی خەڵکی ئێرانی پێشێل دەکرد. هەربۆیەش، خەڵک لە دژی ئەم سیســتمە خوێنڕێژە هەڵدەستانەوە. پاش ئەم سەردەمی ناڕەزایەتی دەربڕینە، ڕێژیم بۆ بێدەنگ کردنی خەڵک، دەستی دایە کۆمەڵێک کردەوە لە بواری گەشەی کولتووریدا، هەندێ مافی بۆ ژنانی ئێران ڕەچاو کرد و تەنانەت هەنگاوگەلێکیشی لە بواری بە پیشەیی کردنی وڵات هەڵگرت و ئەوەش لە دۆخێکدا بوو کە خۆڕاگریی خەڵک پەرەی دەسەند. ڕێژیم لە ڕێی بەهێز کردنی دام ودەزگای ســەرکوت و زوڵم و زۆری خۆی، دژکــردەوەی نیشــان دەدا. لــە ســاڵەکانی ١٩٥٠ دا زیندانەکانی ئێران ئاخنرا بوون.

تــرس لە ئــازار، هەندێجار لــە خــودی ئازارەکە تۆقێنەرتــرە. بەڵام، ئەوەش ڕاســتە کــە ئازار، هەندێ جار زمان وەگــەڕ دەخات. هەبوونی ئیرادەیەکی پتەو، لە نەدرکاندنی زانیاری لە ژێر ئەشــکەنجەدا، ڕۆڵێکی کارا دەگێڕێ. بەڵام کاتێک ئێش و ئازار تاقەت پڕووکێن دەبێ، پێدەچێ کار لە ئیرادەش بکات و سستی بکاتەوە، سەرەڕای ئەوەش، زۆر بوون ئــەو پیــاو و ژنانەیش کــە لە ژێر ئەشــکەنجەدا گیانیــان بەخت کرد و ڕۆحیان ســپارد، بــەڵام متەقیان لێوە نەهات. بۆ گەیشــتن بە قۆناغێکی

وەها لە سڕ بوونی جەستە، پێویستە ئیرادە و ورەیەکی یەکجار بەرزت هەبێ.

هیــچ کەس ناتوانێت خــۆی ڕابنێ و بڵێت لە ژێر ئەشــکەنجەدا خۆی ڕادەگرێــت. لەگەڵ ئەوەشــدا، شۆڕشــگێڕانی ئەو ســەردەمە، ئەوەیان نەدەزانــی و هەربۆیەش، ئەگەر کەســێک لەژێر ئەشــکەنجەدا شــتێکی بدرکاندایــە، بەچــاوی خائیــن و دۆڕاو ســەیر دەکرا. بــەڵام، ئەوانەی شــارەزای ڕاستییەکە بوون، ئەشکەنجەگەرەکان بوون. ئەوانەی بۆ ئەو کارە، هەموو ڕۆژێک ڕادەهێنران، فێر ببوون چلۆن ئاســتی خۆڕاگریی ئەو کەسەی دەیانهەوێ قسەیەکی لێ دەرکێشن، بە هاسانی هەڵسەنگێنن. لە لایەکی دیکەشــەوە، ئەوان خۆیان بە باڵاتــر دەزانی و بڕوایان بەوە هەبــوو کە هیچ کەس بە بێ ئەوەی بێتەگۆ، لەبن دەســتیان دەرناچێت. ئەوەش ڕاســتە کە ڕێژیمی شــا توانــی بە گرتن و کوشــتن، ڕێژەیەک لــە خەباتکاران لەنــاو بەرێت و دواتر، لەگەڵ شکســت و نیشــتنەوەی کــەف و کوڵــی بزووتنــەوەدا، وردە وردە قورســایی دام و دەزگاکانی ســەرکوتی کــەم دەکــردەوە. لە دۆخێکــی وەهادا بوو کە ئــەوان مافی ئەوەیان بە خۆیان دەدا ســەبارەت بە بەکارهێنانی ئەشــکەنجە لەســەر زیندانییەکان هەڵسوکەوتی جیاواز بگرنە بەر. زیندانییەکان، بە پێی پێگە و گرینگییــان، پۆلین دەکران و هەر بەو پێیەش، شــێوازی ئەشــکەنجە کردنیان، شــکڵێکی «کەســیی»بە خۆیەوە دەگرت و ئەم ڕەوشــە هەتا سەرهەڵدان و ڕابوونێکی دیکە بەردەوام دەبوو.

لێنا، چاوەڕوان بوو بێن و بیبەن و دڵنیا بوو کە چیتر چوونە دەرەوە لەو شــوێنە نابینێتەوە. هەربۆیەش، مێشکی ســەرقاڵی زۆر شت ببوو: («بۆچی بەقســەی ئەو هاوڕێیانــەم کرد؟ هیچیان زیندانیــان نەبینیوە. هیچیان ئەشــکەنجە نەکراون...هیچیان لە هەستی «دایکایەتی» تێناگەن. بۆچــی بیــرم لــەم بابەتانە نەکــردەوە؟ تۆ بڵێــی من شــێت بووبم کە منداڵەکەمــم لەگەڵ خۆم هێنــاوە» کەس ناتوانێت منداڵەکەم لێرە ڕزگار بــکات و بۆچیــش بێــن؟ بێن بۆ ئەوەی بە دەســتی خۆیــان، خۆیان بە

گرتـن بـدەن؟ منداڵەکـەم مەحکوومە بـەوەی لەگەڵ مـن بمێنێتەوە و بەکرێگیراوانـی ڕێژیـم منداڵەکـەم دەکەنە ئامرازی ئەشـکەنجەی من. خودایا، بۆچی منداڵم بوو؟ چۆن توانیم ئەم هەڵە گەورەیە بکەم؟ بە بێ دایک مینای بچکۆلانە چ چارەنووسـێکی دەبێت؟». لینا لە شەرمەزاریی خۆیدا هەڵدەلەرزی.

بـە پێـی کاتژمێـرە دیوارییەکـە، دەوری چـل خولـەک دەبـوو کـە چاوەڕوان بوو و ئەوەش بەلایەوە سـەیر بوو. هەسـتی دەکرد ماوەی چاوەڕوانییەکەی زۆر زیاتر لەوە بووە. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا سپاسی شێوازی سەخت و توندی پەروەردەی خۆی دەکرد. بەردەوام پێیـان گوتبوو: «هەرگیز مەناڵێنە! ئەوەی هەسـتی پێدەکەی مەیدرکێنە! نابـێ ئازارەکانت دەربخەیـت و...» هەرگیز کەس نـازی هەڵنەگرتبوو، دەستێکیان بەسەریدا نەکێشا بوو و بە باڵایدا هەڵیان نەدابوو. ئەو گەلێک جار بەو کەمتەرخەمییانەوە ئازاری کێشابوو. ئەمڕۆکە، هەموو ئەمانە، بـە هانایەوە هاتبوون. لە سـەردەمی منداڵیدا لە بێبەشـییەکانی ئازاری کێشـابوو و هـەر لەو سـەردەمەوە گەلێک لە ئێش و ژانی جەسـتەیی تۆقیبوو. ئەو خۆی بۆ ئەشـکەنجەکران ئامادە دەکرد و لەو بۆشـاییەی بەرەوڕووی بوو، تۆقابوو.

لەو سـەردەمەدا، ڕێژیمی سەڵتەنەتی هەندێ سـەرکەوتنی بەدەست هێنابوو. موسـەدیقی دێموکراتی لە ساڵی ١٩٥٣دا لە پەلوپۆ خستبوو و ڕێکخراوی ئەفسەرەکانی حیزبی توودەی لە نێوخۆیدا هەڵوەشاندبووەوە (١٩٥٦). ئـەم بابەتە بۆ شـای ئێـران سـەرکەوتنێکی چاوەڕواننەکراو بـوو. نزیکەی ٦٥٠ کەس لە ئەفسـەرە پایەبەرزەکان و هەروەها ١٥٠٠ کەس لە ئەفسەرە پلە نزمەکانی خستبووە پشت میلەکانی زیندان و یان لەنـاوی بردبـوون. هەندێکیان توانیان فریای خۆیـان بکەون و ڕاکەن. بەڵام لەوانەی دەستبەسـەر کرابوون، تەنیا ڕێژەیەکی کەمیان لە مردن ڕزگاریـان بـوو. پاش ئەم «سـەرکەوتنە»، شـا بیری لـە لەناوبردنی ڕێبەرانـی حیزبی تـوودە و ڕێبەرانـی بزووتنـەوە ڕزگاریخوازەکانی

کەمینــەکان، بە تایبەتــی ڕێبەرانی بزووتنەوەی کــوردی دەکردەوە. بە کورتی، مەبەستی ئەو، لەناوبردنی هەموو خەباتکارانی ڕێگای ڕزگاری بوو و تەنیا ئەو کاتە بوو کە هەســتی بە ئارامی دەکرد. دیارە ئەوەش خەونی هەموو مرۆڤە سەرەڕۆکانە.

لینا، دیســانەوە خەیــاڵات هەڵیگرت و لە بەرخۆیەوە قســەی دەکرد: «دەکرێ پۆلیس چ شــتێک ســەبارەت بە ئێمە بزانــێ؟ چیمان کردبێت، لەوپەڕی نهێنیکاریدا بووە. ئەگەریش پۆلیس، شوێنی ئێمەی هەڵکردبێت، دەبــوو ئێســتا هەموومــان گیرابایین. بەو پێیە، مەبەســتی ســەرەکییان عەبدولڕەحمانــە!. عەبدولڕەحمــان هەمیشــە لە ســەفەردا بوو و منیش بەردەوام حەشــارگەی خۆمم گۆڕیوە. بە ســەرنجدان بــەو ئاڵۆزیی و گۆڕینی حەشارگەیە، بە هیچ شێوەیەک ڕێی تێنەدەچوو کە بماندۆزنەوە. ئێســتا کە بــە پێی خۆمان، خۆمان خســتۆتە کونی گورگــەوە، هەلێکی چاوەڕواننەکراومان بۆ ڕەخساندوون. شوکور بۆ خودا عەبدولڕەحمان وڵاتی بەجێهێشتووە!». لینا سەری لەگێژەوە دەهات.

عەبدولڕەحمــان و لینــا، هەردووکیــان دڵنیا بــوون کە لــە ژیانیاندا، هیــچ شــتێک گرینگتر لــەو ڕێگایە نییە کــە بــۆ ڕزگاری خەڵکی کورد گرتوویانەتەبــەر. ئــەوان پێداگر بــوون کە درێژە بــە ڕێگاکەیان بدەن: ئەوان دەیانویســت ئاڵوگۆڕ لە دنیادا پێــک بهێنن و بە کەمتریش ڕازی نەبوون.

ئێســتاش، لینــا کەوتبــووە داوێکــەوە کــە ڕزگاربوونی بــۆ نەبوو و هەربۆیــەش، چیدیکە نەیدەتوانی وەکوو مرۆڤێکــی بەکەڵک و کاریگەر ڕۆڵ بگێڕێت.

لەم کاتەدا، کەسێک دەستی خستە سەرشانی لینا و لە دنیای خەیاڵات دەریهێنا. ئەو پیاوە داوای لێکرد دوای کەوێت. هەربۆیەش، لینا هەســتا و دوای ڕێنماکــەی کەوت. پــاش تێپەڕاندنی دالانــی زۆر، پیاوی ڕێنما لە بەردەم دەرکەیەکی بەرزدا وەســتا و بە پیاوێکی دیکە کە لە پشــت مێزێــک دانیشــتبوو، ڕایگەیانــد: «بەڕێز، ئەمەش ئــەو خانمەی داواتان

کردبـو». دواتر خـۆی لادا و ڕێگەی چوونــە ژوورەوەی بۆ لێنا چۆڵ کرد. پیاوی پشــت مێزەکە پێی نابووە تەمەنەوە، بە ئاماژە داوای لێکرد بچێتە پێشــەوە. زۆری نەخایاند بۆ ئەوەی لێنــا تێبگات لەبەردەم کێدا وەســتاوە. ئەژنۆی سســت ببــوو. لێنا لــە لایەکەوە چنگی لــە مێزەکە گیرکردبوو و لە لایەکی دیکەشەوە، کۆرپەکەی لکاندبوو بە سینگییەوە. بەردەنگەکــەی « تەیمــوور بەختیار» بوو. تەیمــووری بەختیار لەگەڵ هیــچ خاوەن پلەیەکی دیکە بەراورد نەدەکرا. ئەو بەرپرســی هێزەکانی شاهەنشایی، پۆلیســی دەوڵەتی، ساواک (پۆلیسی نهێنی) و ڕۆکنی ٢ی (بەشی تایبەت لە ئەرتەشی شاهەنشایی دا، بۆ بەدواداچوونی دژبەران، واتە پۆلیسی سیاسی) لە ئەستۆ بوو. لە ڕاستیدا، واژۆ کردنی پاسپۆرت ئەرکی ئەو نەبوو. لە تەمەنی حەوت ســاڵاندا، واتە ساڵێک پاش مەرگی دایکی کە وەکوو برینێکی ناســۆر ئازاری پێوە دەکێشــا، لێنا بەڵێنی بە سپیدارە خۆشەویستەکەی خۆی دابوو کە هەرگیز نەبێتە هۆی ئازاری هیــچ کەس. بــەڵام ئەمڕۆکە بە ڕۆشــتنی بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، خەریــک بوو زوڵمی لــە منداڵەکانی خۆی دەکرد و ئیــدی بۆ گەڕانەوە گەلێک درەنگ بوو.

ڕەنگە هۆکاری ئەم ڕیوایەتەش هەر ئەمە بێت.

بۆ تێگەیشتن لە ئێستا و ڕوناوەرۆک کردنی داهاتوو، ڕابردوو گەلێک گرینگە.

هەندێ کەس ئامۆژگاری دەکەن کە گوایە، بە مەبەستی ڕەچاوکردنی بــاری دەروونیــی مرۆڤــەکان، دەبــێ ئەوەی ڕوویــداوە، بــە بێدەنگی تێپەڕێنیــت. بەڵام پێویســتە بزانیت کە کردەوەیەکــی وەها دەبێتە هۆی خراپ تێگەیشــتن لە ڕووداوەکان و بابەتەکان. سەرپۆش دانان لەسەر ئــەوەی لە ژیانــی مرۆڤەکاندا ڕوویانداوە، ئەوپــەڕی بێ ورەییە. ژیان، وەک ئــەوەی مــرۆڤ لــە منداڵیدا بیــری لێدەکاتەوە، ئەوەندەش ســانا نییە. ژیانی لێنا بە شــێوەیەکی تایبەت ئاڵۆز بوو. لە بەرانبەر بەرپرسی ســاواک، نــاوی هاوڕێکانیان بە مێشــکیدا تێدەپەڕی و ئەو پرســیاری

لــە خــۆی دەکرد کە ســـەرەتا خەیانەت لــە کامیــان دەکات و ناوەکەی دەدرکێنێــت. دیارە، بە تەواوی لەبیری کردبوو کە نە ناوی ڕاســـتەقینە و نــە ناونیشــانیان نازانێت. ئــەو لە بەرانبەر تەیمــووری بەختیاردا، لە کەروێشــکێکی عەبەسراوی بەرانبەر مارێکی کوبرا دەچوو. بەختیار بە زمانی فارسی قسەی لەگەڵ دەکرد. لینا، ڕواڵەتی مرۆڤێکی گێژ و وڕی بە خۆ گرتبوو و ســـەیری دەکرد. بە پێی ئەو ســـێناریۆیەی هاوڕێکانی بۆیان داڕشتبوو، ئەو پێویستی بە «ڕۆڵ گێڕان» نەبوو. بەڵکوو دەبوو لــە ناخەوە، هەوڵ بدات ئەوەی دەبوو بیــکات و بیڵێت، وەبیر بێنێتەوە. هەربۆیەش بە زمانی ئینگلیسی وەڵامی دایەوە: «من فارسی نازانم» و ئەو ڕستەیەی بە وەستان لەسەر وشە بە وشەی دەربڕی.

پــاش ئــەوە، لینا هەســتی بــە ئاســوودەییەک کــرد. چونکــە بابەتە ســـەرەکییەکەی لەبیر نەکردبوو و ئەوەش ئــەوە بوو کە نابێت بە هیچ شــێوەیەک دان بەوەدا بنێت کە فارسی دەزانێت. بەختیاریش، ئینگلیسی نەدەزانی. ئەو زمانی فەرانسەی خوێندبوو و لیناش شارەزای ئەو زمانە نەبوو. تەیمووری بەختیار ســـەرلەنوێ هەوڵی دایەوە و گوتی: «خانم، من دەزانم کە تۆ فارسی دەزانی».

ئەو لە جێی خۆی نەجووڵا و هەروا سەیری بەختیاری دەکرد. بەڵام، هــەر چۆنێــک بێت، ئەو وتەیــەی بەختیار بووە هۆی سەرســـووڕمانی لینا و پرســـیاری لە خۆی دەکرد: ئەو چۆن دەزانێت کە لینا دەتوانێ بە زمانی فارسی قسە بکات؟ پێویست بوو لینا بیر لەو بابەتە نەکاتەوە و لە یارییەکەی بەردەوام بێت. بەختیار چاوی بڕیبووە پەنجەکانی خۆی و بە ورتەورت گوتی: «دواتر دەردەکەوێت». پاشان ئاماژەی بە کورسییەک کرد لە چەند میتریی مێزەکەی خۆیدا. لینا لەسەر کورسییەکە دانیشت و بە دەم بزەوە بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «سپاس». هەوڵێکی ساویلکانە بوو بۆ بەبێتاوان و پاک نواندنی خۆی. بەڵام، سەبارەت بە بزەکەی لینا، دەبێت بڵێین ئەو هەوڵە ساختەیە وەک نازێکی ژنانە، هیچ کاریگەرییەکی لەسەر بەختیار نەبوو. ئەو دێوێک بوو لە شکڵی مرۆڤدا.

کورســییەکە ڕەق بــوو. بەڵام بە نیســبەت پەنجەرەکــەوە کەوتبووە شــوێنێکی ســێبەرەوە و لینا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو ســێبەرە لە بەرژەوەندیی ئەوە و خۆرەتاوەکە کار لە ڕادەی بینینی چاوی بەختیار دەکا. بــەڵام، ئــەو هەڵە بــوو. چوونکوو خۆرەتــاو کار لە چاوی ڕەش ناکات و چاوی بەختیاریش ڕەش بوو.

بەختیار زەنگی لێدا و کارمەندێک هاتەژوورەوە. دەستی بە نووسینی هەندێ شت لەسەر لاپەڕەیەک کرد و دایە دەست کارمەندەکە و گوتی: «خێــرا ئــەم فایلانەم بۆ بێنــن». دیار بوو کە خووی بــە فرمان کردن کردبــوو، هەرچەند ئەو فرمانەی بە شــێوازێکی بەئــەدەب دەربڕیبوو. ئــەو کارمەندە بە دوو فایلەوە گەڕایەوە. یەکێک لە فایلەکان ئەســتوور و ئەویدیکەیــان ناســک بوو. بەختیار فایلە ناســکەکەی کردەوە و پاش هەڵدانــەوەی لاپەڕەکانــی، ڕووی لە لینا کرد و گوتــی: «لێرە، بە ڕەش لەســەر ســپی نووســراوە کە جەنابت زۆر بە ڕەوانی بە فارســی قسە دەکەیت».

لینا هەروا کە سەیری تەیمووری بەختیاری دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. تەیمــوور ســاتێک وەســتا و بەردەوام بــوو: «هەر ئێســتاکە، بە هۆی پەیوەســت بوونــت بــە بزووتنــەوەی تاوانبارانەی هاوســەرەکەتەوە، دەتخەمە زیندانەوە». لینا سەیری ئەو پیاوەی دەکرد کە چارەنووسیان لە دەستەکانیدا بوو، وەکوو قوتابییەکی زیرەک و بە ئەدەب کە لەبیری کــردووە وانەکانــی جێبەجێ بکات، وێڕای داوای لێبــووردن، بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «لە وتەکانتان تێناگەم».

لێنــا پرســیاری لە خــۆی دەکرد: «ئــەو فایلــەی ئەســتوورییەکەی دەوری پێنــج ســانتیم دەبــوو، کام بەش لە چالاکییەکانــی ئەوی لەخۆ گرتــووە؟ مەیلی بینینــی ئەو فایلە ئاگری لە ناخــی بەردابوو. پێدەچوو فایلە ئەســتوورەکەی دیکە، فایلی عەبدولڕەحمان بێت. بەردەســتەکە لە ژوورەکەدا، چاوەڕوان بوو. بەختیار ڕووی لە بەردەســتەکە کرد و بە ئاماژەی پەنجە لینا و کۆرپەکەی نیشــانی دا و گوتی: «ســەربازەکانی

«گارد» بانگ بکە و بە زیندانەوانەکە بڵێ چاڵەڕەشـێک بۆ ئەو دووانە ئامادە بکات».

لێنـا دڵی خـۆی ئەدایەوە: «لەسـەرەخۆبە، دان بەخۆتدا بگرە! ورەت دانەبەزێت!» پاشان بە هەموو هێزییەوە، پشتی لە پشتەوەی کورسییەکە توند کرد. هەموو ئەندامانی جەسـتەی، وەکـوو لێدانی دڵی، کەوتبوونە ترپەتـرپ و پاشـان بەخۆی گـوت: «ئەو نابێ تێبگات مـن لە وتەکانی تێگەییوم، نابێ هەسـت بە دڵەڕاوکێکەی من بکات». بۆ خۆ دزینەوە لە نیگای بەختیار، ڕووی کرد بە لای کۆرپەکەیەوە.

لـە دەرکـە درا. لێنا کە لە ترسـاندا ڕچا بوو، بینـی دوو پیاوی گەنج بـە یۆنیفۆرمی سـەربازییەوە هاتنـەژوورەوە. هەریەکەیـان چەکێکی سەرنێزەداریان بە دەستەوە بوو.

بەختیار ئەمری کرد: «لەوێ چاوەڕوان بن». هەربۆیەش، ئەو دووە، لـە ئەملاوئەولای دەرکەی ژوورەکەوە جێگـر بوون. ئەو دووانە کە لە ڕێنمای جەهەننەم دەچوون، ڕێکپۆش و تەندروست بوون و ڕواڵەتێکی پـاک و بێتاوانیان هەبوو! ڕەنگە لە ژیانی ئاسـایی خۆیاندا، کوڕان یان براگەلێکی میهرەبان بووبن. لێنا ماوەیەکی زۆر بە وردی سەیری کردن و دواتر بە چاوێکی پڕ لە پرسـیارەوە سـەیری بەرپرسـەکەیانی کرد. ئەم دۆخە، ڕوویەکی دیکە لە تواناکانی لێنای ئاشـکرا دەکرد و ئەویش توانای ڕۆڵگێڕان بوو. لەو کاتەدا، ئەو تەمەنی تەنیا ٢١ ساڵ بوو.

بەختیار هێرشی دەستپێکرد و گوتی: «دەست لەم گاڵتەجاڕە هەڵگرە. بە من بڵێ هاوسەرەکەت لە کوێیە و ئێمەش ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەت پێدەدەین». داو بوو. هەربۆیەش، هەستی بەرگری لە لێنادا گەشەی کرد و لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی شڵەژاو و ورووژاو نیشان دەدا، بە پەلە دەستی کرد بە قسە کردن و بە زمانی ئینگلیسی ئەو چیرۆکەی دەگێڕایەوە کە هاوڕێکان بۆیان داڕشتبوو. لە ڕاستیدا، بەم فێڵە، لێنا هەوڵی دەدا بەڵکوو بتوانێت ئەو دۆخە مەترسـیدارە بگۆڕێت، بەو هیوایەی ڕێگەچارەیەکی موعجیزە ئاسـا بدۆزرێتەوە. لەم کاتەدا، ئەو هێشـتا نەیدەزانی کە ئەو

ڕێگەچارەیەی دۆزیوەتەوە. بەختیار ئەو بابەتەی وەکوو دانپێدانان وەرگرت و بە بێ ئەوەی چاو لە لینا بترووکێنێت، دەرکەی کردەوە و ئەمریکی کرد و گەڕایەوە پشت مێزەکەی خۆی. لەو کاتەوە لینا پێی نابووە ئەو ژوورەوە، ئەمە یەکەم جار بوو کە بە جوانی ئەو پیاوە مەترسیدارەی دەبینی. پیاوێکی باڵابەرز و لاواز بوو. لاقی بە عەردەکەدا دەکوتا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا مرۆڤێکی گورجوگۆڵ بوو. ئەو ڕواڵەتی یەکێک لە کارەسات خولقێنەکانی کۆتایی دنیای هەبوو. لینا، هەستی دەکرد بەو زووانە ئەو کارەساتە ڕوودەدات. بەڵام هێشتا نەیدەزانی چلۆن ڕوودەدات. لینا لە ئینگلیسی قسەکردن بەردەوام بوو. لە کاتە زۆر هەستیارەکاندا، ئەو بێبڕانەوە و تەنانەت بەو زمانانەی کە زۆریش بەسەریاندا زاڵ نەبوو، قسەی دەکرد. وشەکان بە بێگرفت بە زمانیدا دەهاتن. ئەم بابەتە، بۆ خودی لیناش سەیر و سەمەرە بوو.

بەختیار بە ئارامی سەیری دەکرد. دیار بوو چاوەڕوانی شتێک بوو. بەڵام، لینا هەستی دەکرد جەزم بووە و ئاگای لەخۆی نەماوە و ئەوەش، دەرفەتی ئەوەی بۆ دەڕەخساند کە بیری بەردەنگەکەی بخوێنێتەوە و هەوڵ بدات ڕێگایەک بۆ دەربازبوون بدۆزێتەوە.

ڕەنگە هەندێ کەس ئەو ئیرادە بگرن کە پاش چەندین دەیە لەو ڕووداوە، موومکین نییە ئەو هەستانە، ئەو باری جەستەیی و ڕۆحییە لە مرۆڤدا سەرهەڵبداتەوە. ڕەنگە، بەڵام، دەتوانین بڵێین، ئەو وشە و گوتراوانەی ئەو کاتە هاتوونە ئاراوە، لەوانەیە وردبینیی خۆیان لەکیس بدەن. بەڵام، هەموو ئەوەی ڕوویدابوو، هەمووی، بە هەمان ڕوونی و توندیی خۆیەوە لەجێی خۆیان مابوونەوە. ئەو ترسەی لەو کاتەدا لە لینا نیشتبوو، وەکوو وشەگەلێک لە بەردەبیرۆ هەڵکەندرابێت، لە مێشکیدا جێگیر بووە. لینا لە ترساندا هەستی دەکرد ئیفلیج بووە، بە بێ ئەوەی هێزی لێکدانەوە و بەرگری خۆی لەدەست بدات، ڕێک وەک حاڵەتی جەزم بوون و خەون. سەرەڕای ئەوەش، کاتێک مرۆڤ هەستێکی هەیە کە لە «ترس»ێکی ئاسایی زۆر زیاترە، دەکرێت بە دوو وشەی

«ترس» یان تەنانــەت «تۆقین» ئەو حاڵەتە لێکبدەینەوە؟ دەبێ بۆ ئەو دۆخــە ڕۆحییە کــە مرۆڤ لە جێی خۆیدا وشــک دەکات و دەیچەقێنێ، وشەیەکی دیکە بدۆزینەوە.

لێنا لە چی دەترسا؟ ئەو بیری لەوە دەکردەوە کە ئەوان بۆ ناچارکردنی بە دانپێدانان، ئازاری کۆرپەکەی دەدەن. پاش ئەوەش نۆرەی مینا دەبێت کــە ئەوان وەکوو شــانتاژێکی نوێ کەڵکی لــێ وەردەگرن. هەروەها لە ئازاری فیزیکی تۆقیبوو و لەوەش کە خەیانەت بکات و ترس لەو دۆخە نەناسراوە...

وردە وردە، ئەم ترســە جۆراوجۆرانە کە کاریان دەکردە ســەر کۆی بیرەکردنەوەی و لە ناخەوە تووشــی داڕمانیــان دەکرد، لەیەکتردا قاڵ بوونــەوە و بە چەشــنێک ئارامیی گەیاند، ڕێک لە هەوڵەکانی کەســێک دەچــوو کە لە دەریایەکی خرۆشــاندا لە نوقم بووندایە و دواتر لەگەڵ نوقــم بوونی لــە قووڵایی ئاوەکەدا، خــۆی لە ئارامیــی و بێدەنگییەکی ڕواڵەتیــدا دەبینێتەوە. لێنــاش وازی لە بەفیڕۆدانی وزەی خۆی لە دژی شتێک کە توانای نەبوو بەسەریدا زاڵ بێت هێنا. پێویستیش نییە مرۆڤ ئــەو ســاتانە وەبیــر بێنێتــەوە، چونکوو ئەو ســاتانە لە ناخــی مرۆڤدا جێگیر دەبن، ڕێک وەک بەرجەســتەییەکانی سەر بەردێکی هەڵکەندراو کە بە تێپەڕینی زەمەن ســواون، ڕێک وەک ســواوییەکانی شــێرەکەی بابل و پیاوە نووســتووەکەی نێوان پەنجەکانی کە لە ســێ‌هەزار ســاڵ لەوەبەرەوە وەک خۆی ماوەتەوە.

لێنــا کە لــە ژووری کارەکــەی بەختیــاردا قەتیس ببوو، هەســتی بە تەنیایی دەکرد. لە دڵی خۆیدا، لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی ژیانی کۆرپەکەیان خستبووە مەترسییەوە، ئاشت ببووەوە. بێمانا بوو کە هێشتاش بیریان لێ بکاتەوە. تەنانەت وازی لە شــەڕە دەروونیەکەی خۆیشــی هێنا بوو. کاتی لۆمە کردن نەبوو، کاتی ئەوە نەبوو کە بە هۆی ساویلکەیی، نەزانی و ئەو خەمساردییەی نواندبووی، قوڕ بپێوێت. ماندوو و شەکەت، تەنیا حەزی لە نووســتن و لەبیرکردنی هەموو شــتێک و گەیشتن بە عەدەم

بوو. هەستی دابڕان لەم دنیایە دایگرتبوو.

■ ڕزگارکەر

دواجار دەرکی ژوورەکەی تەیمووری بەختیار کرایەوە و ئەفسەرێکی پلەبەرز هاتەژوورەوە. ڕواڵەتێکی سەرنجڕاکێشی هەبوو، باڵابەرز و بەخۆوەبوو. لێنا هەرگیز نەیزانی ناوی چبوو و لەو ڕۆژە بەدواوەش هەرگیز نەیبینییەوە.

ئەم پیاوە، ژیانیانی ڕزگار کرد.

لێنا ئامادەبوو. هەڵبەت، بەکارهێنانی ئەم وشەیە لەجێی خۆیدا نییە. چونکە ئامادەبوون، بەو مانایە کە مرۆڤ دەزانێ چی لەپێشە. بەڵام، لێنا لەوەی لێرە (ساواک) دەگوزەرا، تەنیا لێکدانەوەیەکی زەینیی هەبوو و ئەویش ئەو زانیارییانە بوو کە لە ڕێی خەڵکانی دیکەوە سەبارەت بە چارەنووسی شۆڕشگێرە دەستبەسەرکراوەکان بیستبووی. لێنا، شۆڕشگێڕێک نەبوو کە پڕ بە پێستی وشەی شۆڕشگێر بێت. ئەو لە وڵاتێکی بیانییەوە هاتبوو و بە بینینی نادادپەروەریی و ئەو زوڵمانەی لەم خەڵکە دەکرا، پەیوەست بە ڕیزەکانیان ببوو و وەکوو لایەنگرێک هاوکاریی دەکردن.

لێنا دەسکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو کە دەست پۆلیس کەوتبوو و دەیانویست بەکاری بێنن و لە ڕێی ئەوەوە تۆڕەکانی بزووتنەوەی کورد هەڵوەشێننەوە.

لێنا دەیزانی هەوڵەکانیان بێسوودە، چونکوو خودی لێنا، لەوەی پۆلیس دەیویست دەستی بخات بێئاگا بوو. هەربۆیەش، بە نووشتانەوە بەسەر کۆرپەکەیدا، بە وردی گوێی دەدایە وتەکانی نێوان بەختیار و ئەو ئەفسەرە. بەختیار ناوەرۆکی فایلەکەی بۆ ئەفسەرەکە شی دەکردەوە، بڕوای بەوە هەبوو کە وتەی لێنا سەبارەت بە بێتاوانی و پێداگریی لەسەر ئەوەی تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانێت ڕاست نییە، هەربۆیەش ئەو ئەفسەرە دەبوو وەکوو دیلمانج یارمەتی بدات. ئەو ئەفسەرە بە

ڕوانینێکـی بێلایەنانەوە سـەیری لێنای دەکرد و گوتـی: «وەک بە من گوتراوە، بەڕێزت تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانی؟»

ـ «بەڵێ ئاغا». لێنا بڕیاری دابوو بە کەمترین وشە وەڵامی بداتەوە و لەو سۆنگەوە، زیاتر لە وتراوەکان سەردەربکات.

ـ «ئاغای عەبدولڕەحمانی قاسملوو هاوسەری تۆیە؟»

ـ «بەڵێ ئاغا».

ـ «حەزمان لێیە چەند پرسـیارێکیش لـەو بکەین. دواتریش دەتوانیت بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە. تۆ دەتوانی پێمان بڵێیت لە کوێ دەتوانین چاومان پێی بکەویت؟»

ـ «نەخێر ئاغا».

ـ «بۆچی ناتوانیت؟»

ـ «چونکە بۆخۆشم نازانم لە کوێیە».

ـ «خانم تۆ هاوسەری ئەویت و لەگەڵی دەژیت، مەگین وا نییە؟»

پاشـان، ئەفسەرەکە بە بێئەوەی چاوەڕوانی وەڵامدانەوەی لێنا بێت، ڕووی کردە بەختیار و هەموو قسەکانی بۆ وەرگێڕایەوە. ئاگر لە چاوی بەرپرسـی سـاواک دەباری، چەنکوو ئەوەی دەیبیست، ئەوە نەبوو کە چاوەڕێی دەکرد. هەربۆیەش، ڕووی لە ئەفسەرەکە کرد و گوتی: «بەو خانمە بڵێ تا ئەو کاتەی پێمان نەڵێت هاوسـەرەکەی و دارودەستەکەی لە کوێ خۆیان شاردۆتەوە، لە زینداندا دەمێنێتەوە».

وتەکانـی بەختیار لـە ژوورەکەدا دەنگی دەدایەوە و پاشـان، وێڕای ئاماژەکردن بۆ دوو سـەربازی «گارد» لە ژوورەکەدا، گوتی: «ئەوانە چاوەڕێی خانم دەکەن».

لێنا، سەیری خوارەوەی دەکرد و گوێی گرتبوو. دیلمانجەکە وتەکانی بەختیـاری وەرگێڕایەوە. ئەوسـا لێنا هەسـتایە سـەرپێ و لـە کاتێکدا کۆرپەکەی بەرەو لای ئەفسەرەکە ڕاگرتبوو، بە توندی گوتی: «وادیارە، بە هۆی ئەوەوە کە نازانم ئەوان لە کوێن، دەبێ بۆ هەمیشـە لە زیندان بمێنینەوە، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە من هیچ نازانم».

لێنا یاریی نەدەکرد، ئەوەی دەیگوت، ڕاست بوو.

دواتریش گوتی: «لەو ڕووەوە کە نازانم لە کوێیە، لێم گەڕێن با لەگەڵ منداڵەکەم بڕۆمەوە بۆ ماڵەوە. من هیچ مەترسییەک نیم بۆ ئێوە. ئەوەش دەبێ بزانن کە بالوێزی چێکۆسلۆڤاکی ئێستا سەرقاڵی ئامادەکردنی ڤیزاکانی ئێمەیە و ئەویش دەزانێ من لێرەم و بۆچی هاتووم. سەیری منداڵەکەم بکەن (لێنا خۆی لە ئەفسەرەکە نزیک کردەوە)، ئەم منداڵە پێشوەخت لەدایک بووە و بۆخۆشم تەندروستیم جێگیر نییە. ئەگەر بمانخەنە زیندانەوە، زۆر ناخایەنێت کە هەردووکمان دەمرین!».

لێنا بێبڕانەوە قسەی دەکرد، هێندەی نەمابوو هەناسەی ببڕێت. هەربۆیەش، هاوسەنگیی خۆی لەدەستدا و بە ئاستەم کشایە دواوە و سەرلەنوێ لەسەر کورسییەکە دانیشتەوە. هەڵسوکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو و لێنا بە باشی دەرەقەتی هاتبوو.

کۆرپەکە کە تا ئەو ساتە بێدەنگ بوو، کەوتە جم وجۆڵ. لێنا بە بوێرییەکەوە کە تایبەتی هەر دایکێکە بۆ چاوەدێریی منداڵەکەی، ڕووی تێکردن و گوتی: «دەبێ شیر بە منداڵەکەم بدەم. تکایە ڕوو لەولا کەن». پاشان هەستا، لە بەرانبەر ئەواندا دەستی کرد بە کردنەوەی قۆپچەی کراسەکەی. دیلمانج، دەسبەجێ وتەکانی وەرگێڕایەوە. بەختیار هەستا و لە ڕقدا، قەڵەم دارەکەی دەستی توورڕدایە سەر زەوی و پاشان هەردووکیان ڕوویان کردە درگاکە و بەرەو ئەو شوێنەی سەربازەکانی «گارد» لێی وەستا بوون ڕۆشتن.

لێنا بەدەم شیردانەوە گوێی بۆ قسەکانی نێوان ئەو دوو پیاوە هەڵخستبوو.

ئەو ئەفسەرە پلە بەرزە پشتڕاستی دەکردەوە کە ئاستەمە بزانین قسەکانی لێنا چەندەی ڕاستن، بەڵام، ئەو ئەگەرەش لە ئارادایە کە زیندانی کردن یان مردنی ئەو دووانە، لە دەرەوەی وڵات دەبێتە هۆی ڕیسوایی و هەراوزەنا و قاوی لێ دەکەوێتەوە».

لێنا لەبەرخۆیەوە بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمە چ جۆرە ئەفسەرێکە؟

سەرەڕای ئەوەش، کاتێک لینا سەیری کرد بەختیاریش وتەی ئەو ئەفسەرەی وەک قسەیەکی بێمانا ڕەت نەکردەوە، سەری سووڕ ما. وای لێکدایەوە کە ڕەنگە ئەو ئەفسەرە، یەکێک بێت لە ئەفسەرە کۆمۆنیست و ورەبەرزەکان (کە هێشتا کەشف نەبووە). بەڵام لە ناخی خۆیدا، هێشتاش هیوای بە کرانەوەی ئەو گرێیە لە لایەن ئەو ئەفسەرەوە نەبوو. ئەو دەیزانی کە یەکێک لە کۆنڤانسیۆنە نێونەتەوەییەکان، زیندانی کردنی ژنی دووگیان و هەروەها ژنی زەیستان و شیردەری قەدەغە کردووە. بەختیار بە ئەفسەرەکەی گوت کە لینا شارۆمەندی ئێرانییە و هەربۆیەش مەترسیی ڕیسوایی و ئابڕووچوونی لێ ناکەوێتەوە.

ئەو ئەفسەرە، وێڕای پشتڕاست کردنەوەی وتەکانی بەختیار، گوتی: «بەڵام ئەو بە ڕەگەز ئوروپاییە و سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکیش ئاگادارە کە لێرەیە!».

کاتێکیش ئەفسەرەکە لە درێژەی قسەکانیدا گوتی کە سەرەڕای ئەوەش دەترسێت ڕیسواییەکی ئەوتۆ، هەڵوێستی «ئەعلاحەزرەت»ی بەدواوە بێت، بەختیار بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت لە دەرەوە چاوەڕوان بن.

پاشان، ئەفسەرەکە گوتی: «تەیموور، تۆ هەر ئێستاش پێگەیەکی باشت بەلای شاوە نییە!»

بەختیار و ئەو ئەفسەرە، یەکتریان بە «تۆ» ناو دەهێنا. هەرچەند کە لە نێوان بەختیار و ئەفسەرەکەدا، هاوڕێیەتییەکی نزیک هەبوو، دیسانەوەش ورەی دەویست کە نێوان ناخۆشیی ئەو و شا کە فەرماندەیی گشتیی هێزەکانی لە ئەستۆ بوو، بەبیری بەرپرسی ساواک بێنیتەوە. دواجار، ئەو ئەفسەرە بیرۆکەیەکی دیکەی هێنایە ئارا و ئەوەش ئەوە بوو کە لینا و منداڵەکەی لە ماڵەکەی خۆیاندا بخەنە ژێر چاوەدێری، ئەوسا بە سانایی دەستتان بە عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی ڕادەگات و پێداگریی کرد کە دیارە نابێت بهێڵن لە خاکی ئێران بچنە دەرەوە و لەو بوارەدا دەبێ زۆر بە وریایی بجووڵێنەوە.

پێدەچوو دۆخەکە لە بێهیواییەوە بەرەو باشتر بوون دەڕۆشت. پاش تێر بوونی منداڵەکە، لینا قۆپچەکانی کراسەکەی داخستەوە و بە ئارامی لەســەر کورســییەکە دانیشــت و ســەیرێکی مێزەکەی بەرانبەری کرد. ئەو نەدەبوو ســەبارەت بە گوتراوەکانی نێوان بەختیار و ئەفســەرەکە هیچ دژکردەوەیەکی هەبێت. ئەو ترســەش کە لینای وەک پەیکەرەیەکی بەمێشک لێکردبوو، وەک خۆی مابووەوە. پاشان، بەختیار بە دیلمانجەکەی گوت: «تا ئەو کاتەی هاوســەرەکەی خۆی بە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس نەناســێنێت، پاســپۆرتی نادرێتــێ و لــە ماڵەکەی خۆیدا دەستبەســەر دەکرێت. ئێستاش بینێرە با ڕۆتیناتی ئیداریی کارەکەی بۆ بکرێت».

لینا، ئەوەی کە بیســتبووی، هێشــتاش بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، وەک دەڵێــن : دووقڕانییەکــەی گیری کردبوو! ئەفســەرە پلە بەرزەکە، وتەکانی بەختیاری بۆ وەرگێڕایەوە و پاشــان ڕۆشــت. پاش ڕۆشــتنی ئەو، لینا بیری لەوە کردەوە کە : پێویســتە سەبارەت بە قەدەغە بوونی چوونــەدەرەوەی لە ئێــران ناڕەزایەتــی دەرببڕێت. ئەوســا، بە زمانی ئینگلیســی ســەبارەت بــەو بڕیــارەی بەختیار هەڵوێســتی گــرت، بەو هیوایەی کاریگەر بێت. بەڵام ناڕەزایەتییەکەی هیچی لێ شین نەبووەوە. بەختیــار بە بێ گوێدان بــە وتەکانی لینا، هەتا بەر دەرکەکە بەڕێی کرد و پاشــان بە دوو ســەربازەکەی «گارد»ی گوت: «ئەم خانمە بەرن بۆ لای سەرهەنگ زیبایی».

■ سەرهەنگ زیبایی

ئەگەر ڕۆژێک یەکێک لەو ئێرانییانەی کە ئەو سەردەمەیان بینیوە، ئەم دێڕانە بخوێنێتەوە، تێدەگات کە بۆچی چۆکی لینا شــکا و ئەژنۆی شــل بوو؟ و بۆچی سەرلەنوێ مەترسی چنگی خستە دڵیەوە. لە نێو خەڵکدا، تەنانەت هێنانی ناوی ســەرهەنگ زیبایی، دەبووە هۆی ترس و خۆف. ئەوە سەرهەنگ زیبایی بوو کە بڕیاری دەدا کام زیندانی، کەی و چلۆن ئەشــکەنجە بکرێت. هەندێ جار بۆخۆی ئەم ئەرکــەی بەجێ دەگەیاند.

لەو سەردەمەدا، بەوە ناسرابوو کە تەنیا زیندانییە خۆڕاگرەکان لە ژێر ئەشکەنجەکانی بە زیندوویی دەردەچن، نەک هەموویان.

لینا لە نێوان دوو سەربازی «گارد» بە چەکە سەرنێزەدارەکانیانەوە، دەڕۆشت. ئەو تەنانەت ئەمڕۆکەش ناتوانێت ئەوەی ئەو ڕۆژە لە دڵ و مێشکیدا گوزەرا لە بیر بکات (دیارە هەموو ئەوانەش یاری نەبوون و لە ڕاستیدا، بەختیار لەگەڵ ئەفسەرەکە درۆی کردبوو) ئاوەزی لینا لەکار کەوتبوو و ئەشکەنجەی ڕۆحی سەرلەنوێ سەری کردەوە جەرگی. لەو کاتەدا، بیری لەوە دەکردەوە کە: هەرچۆنێک بێت، جەستەی ئەو ماوەیەکی زۆر بەرگە ناگرێت و ماوەیەکی زەمەنیی کورت خۆی پێڕادەگیرێت.

ئەو دوو سەربازە، لە پێش دەرکەیەکی شەق وشڕدا ڕاوەستان کە لەگەڵ دەرکەی ژوورەکەی بەختیار زۆر جیاواز بوو (تۆ بڵێی ئەو دەرکەیە، ڕاستەوخۆ بەرەو ژێرخان بکرێتەوە؟). ژوورێکی تاریک و بچووک بوو، لەسەر مێزەکە گڵۆپێک پێکرابوو و لە پشت مێزەکەش، بوونەوەرێکی سەیر و سەمەرە دانیشتبوو.

ئەو دوو سەربازە، فایلەکەیان دایە دەستی. ئەویش پاش هەڵسەنگاندنی فایلەکە، لە جێی خۆی هەستا و دوو سەربازەکەی گەڕاندەوە. دەم وچاوی تێکنابوو و تووڕەیی بە ڕواڵەتییەوە دیار بوو. نە بۆخۆی دانیشت و نە داوای لە لینا کرد دانیشێت.

زیبایی، پیاوێکی کورتەباڵا بوو، کەللەی لە هێلکە دەچوو و لکابوو بە شانییەوە. ملی هەر نەبوو. جەستەشی لە هێلکەیەکی گەورە دەچوو. لە تووڕەییدا، ئاگر لە ڕوخساری دەباری و ڕەنگە هەر بەو هۆیەشەوە بوو کە لینا بیری نەمابوو سەری تاس بوو یان مووی پێوەبوو. ئەو کاری خۆی بە پرسیارێکی هیچ و پووچەوە دەست پێکرد: «چ سیحرێکت دەکار کرد، وا بەرپرس ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەی پێدای؟» و بە بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بکات، دەستی کرد بە هات و هاوار و لەگەڵ تێپەڕینی ساتەکان، هاوارەکانی بەرزتر و بوغزاویتر دەبوو. ڕواڵەتی لە

ســوورییەوە، ڕەش هەڵگەڕابوو. دەیگوت تەحەمولی ئەو ئیزنە ناکات و پێی قبووڵ ناکرێت. لە ناواخنی ڕستەکانیشــیدا هەڵیدەکوتایە سەر لێنا، ئەوەی دەیگوت، نەیدەگێڕاوە، لێنا لە مانای ئەو وشــەگەلە تێنەدەگەیی. لێنا تا ئەو کاتە، هەرگیز، نە وشەگەلی ئاوەهای بیستبوو و نە مرۆڤێکی وەها دەمهەراش و دەمپیسی بینیبوو(هەربۆیەش، بیری لەوە دەکردەوە کە سەرەڕای فەرمانی بەرپرس، ئەم پیاوە، دەیخاتە بەندیخانەوە!).

لێنــا، لەگــەڵ ئــەوەدا کە چــاوەڕێ بوو ئەو پیــاوە لانیکــەم بۆ نوێ کردنــەوەی هەناســەش بێــت دمی لێک نێــت، هەوڵــی دەدا جوێنەکانی نەبیسێت. بەڵام نەیدەتوانی لاق بە عەردا کوتانەکان، کەف چڕنینەکانی، پفە پف کردنەکانی، دەست ڕاوەشاندن و مستە قونجاوەکانی ئەو پیاوە «هێلکەیی شــکڵە» لە پشت مێزەکەی، نەبینێت. لێنا لەوبەری مێزەکەوە وەستا بوو.

ئــەدا و ئەتــواری ئــەو پیاوە، تێکەڵەیــەک بوو لــە یارییەکی تەژی لە پانتۆمیــم و هــات و هــاوار و ئەویش لــە دنیایەکی ناڕاســت و بەدەر لــە زەمەن و شــوێن. ئــەو ڕواڵەتە بچووکەی ڕووبــەڕووی لێنا بوو و پێدەچــوو هیچ پێویســتی بە نوێکردنەوەی هەناســەی نەبێ، ڕواڵەتێکی ســاختە بوو. وەکوو بووکەڵەیەکی قورمیشــکراو بوو کە بۆ ترساندنی خەڵــک، جووڵە و ژێســتی گەپجــاڕی لە خۆ دەنواند. لێنای حەپەســاو، دۆخــی خــۆی لە یاد کردبوو (وەکوو لە خەوێکی ناخۆش هەســتابێ و وەخۆ بێتەوە).

لەپڕ، فەنەرەکانی بووکەڵەکە لە ئیش وەســتان. سەرهەنگ زیبایی، کە چاوەکانــی زەق کردبــووەوە، هێمن بــووەوە. بێدەنگییەکی قورس باڵی بەسەر ژوورەکەدا کێشا. لێنا وەخۆ هاتەوە و دەسبەجێ چووەوە سەر یارییەکەی خۆی، گوتی: «لە زمانی ئێوە تێناگەم».

زیبایی کە خافڵگیر ببوو، لەســەر کورسییەکەی دانیشت. هێلکەکەمان، لە کەف و کوڵ کەوت. پاشان، «گارد»ەکانی بانگ کرد. دەرکە کرایەوە و کەللە سەرێک دەرکەوت و گوتی : «بەڵێ گەورەم!»

زیبایی ناردی بە دوای دیلمانجدا.
لێنـا، سـەیری ئەو پیـاوەی دەکرد کە لـە زەڕین کەوتبوو، هەسـتی بـە ماندوویەتی و بێهێزی دەکرد. هەسـتی دەکـرد منداڵەکەی ئامێزی قورسـە. ورەی ئـەوەی نەبوو ئیزنی دانیشـتن لە زیبایـی وەربگرێت. زیبایی سـەرقاڵی هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی فایلەکە بوو، هەندێ جاریش دەیبۆلاند. لێناش هەوڵی دەدا، نەکەوێتە بەرچاو و بەتایبەت نەبێتە هۆی ورووژاندنی هێلکەکە!.
سـەیر ئـەوە بوو لە هەموو ئـەو ماوەدا، کۆرپەکـە بێدەنگ بوو. ئایا هەسـتی بیسـتنی بە تەواویی خۆی نەگرتبوو؟ یان لـە ئامێزی دایکیدا هەسـتی بـە تەناهـی دەکرد؟ لـە نیشـتمانە نوێیەکـەی لێنـادا، کچان و ژنانێکـی زۆر کـە خەونیـان بـە ئـازادی و بەرابەرییـەوە دەبینـی، چووبوونە ڕیزەکانی خەباتەوە. ئەوان بە چاوقایمییەکی بێوێنەوە لەگەڵ مەترسـیی زیندان، ئەشـکەنجە و مردن ڕووبەڕوو دەبوونەوە. لە ژێر ئەشکەنجەدا، ئەشکەنجەگەرەکان لە هیچ کردەوەیەکی قیزەون بەرانبەر بـەوان نەدەپرینگانـەوە. ڕێک بـە پێچەوانەوە، بە دەسـتدرێژی کردنە سەر نامووسیان، ئەشـکەنجەگەلێکی تاقەتپڕووکێنیان بەسەر دەهێنان. سـەرەڕای قیزەونی کردەوەکەیان، ئەوان ئەو ژنانەیان لە ناموسـیان بێبـەری دەکرد کە ئەو بابەتە لە ڕۆژهەلاتدا گرینگیی زۆری پێدەدرێت، لێنا چاوقایمیی ئەو ژنانەی ستایش دەکرد، لەو دۆخەدا و لەو ساتەدا و لەبەرانبەر یەکێک لە بێشەرمترین ئەشکەنجەگەرەکاندا، زیاتر لە هەموو کاتێک هەستی بە نزیکایەتی لەو ژنانە دەکرد.
تا هاتنی دیلمانج، زەمەن بۆ لێنا زۆر بە قورسـی تێدەپەڕی. دیلمانج کە هەمان ئەفسـەری پێشوو بوو، بەحاڵ سەیری لێنای کرد. ئەو ڕۆڵی خۆی بە باشی دەگێڕا. زیبایی، تەنانەت وەڵامی سڵاوی ئەفسەرەکەشی نەدایەوە و ئاماژەی بۆ لێنا کرد، بە هەڕەشەوە لەگەڵ ئەفسەرەکە قسەی دەکرد و گوتی: «پێی بڵێ، هەتا شـوێنی حەشـارگەی مێردەکەیمان پێ نەڵێت، ناهێڵین بڕواتەوە بۆماڵەوە».

ئەفسەرەکە بە ساردی وەڵامی دایەوە: «جەنابی تەیموور بەختیار ڕای وایە ئەم خانمە بگەڕێتەوە بۆ ماڵەکەی خۆی و بەردەوام بێتە ئێرە و خۆیمان پێ بناسێنێت و ئەم خانمە دەبێ ناونیشانەکەشی بە ئێمە بدات بۆ ئەوەی بتوانین چاوەدێریی بکەین. ئیشی بەڕێزیشت، پڕکردنەوەی پرسیارنامە هەمیشەییەکەیە. زیبایی بە ڕێزەوە سەیری ئەفسەرەکەی کرد، بەڵام وازی نەهێنا و گوتی: «ئەی ئەگەر ڕای کرد و بزر بوو چی؟»

ئەفسەرەکە وەڵامی دایەوە: «ئەمری جەنابی تەیمووری بەختیار جێبەجێ بکە، ئەو دەزانێ چی بکات.»

زیبایی ملکەچ بوو و گوتی: «کە واتە، پێی بڵێن دەبێ هەموو ڕۆژێک، کاتژمێر ٩ی بەیانی خۆی بە من بناسێنێت».

ئامادەبوونی دیلمانجەکە، ورەی بە لینا بەخشی. بۆ بزر بوون، پێویستی بە کات بوو و گەر بۆی بلوایە، پێی باش بوو هەر ئەو شەوە خۆی دەرباز بکات. بەڵام نەیدەزانی بۆی دەگونجێت یان نە. هەربۆیەش، بە ئینگلیسی بە دیلمانجەکەی گوت: «تکایە بە جەنابی بەرپرس بڵێن کە من بە دوو منداڵەوە بە تەنیا دەژیم، ماڵەکەمان لێرەوە زۆر دوورە و ئەمنیش تازە منداڵم بووە و گەلێک شەکەت و ماندووم. جگە لەوەش، هەرگیز ناتوانم هەموو ڕۆژێک بێمە ئێرە، چونکە بۆم جێبەجێ نابێت، پارەم نییە.»

دیلمانجەکە پرسیاری لێکرد: «بە سەرنجدان بە دۆخی ئێستاتان، لە حەوتوویەکدا چەند جار دەتوانن سەردانی ئێرە بکەن؟»

لینا ورەی دایە بەر خۆی و گوتی: «زیاتر لە جارێک لە حەوتوویەکدا بۆم ناکرێت».

زیبایی کە بە تەواوی تووڕە ببوو، گوتی: «ئەشا چەند بێحەیاشە! وەک گوتم، هەموو ڕۆژێک کاتژمێر ٩ی بەیانی دەبێ لێرە ئامادە بێت. ئەویدیکەی دەبێت بۆخۆی چارەسەری بکات! دیلمانجەکە، جگە لە وشەی بێحەیا، هەموو وتەکانی زیبایی وەرگێڕایەوە. بەڵام لینا کۆڵی

نەدا و دواجار، توانی بە دوو ڕۆژ سەردانی ساواک لە حەوتوویەکدا، واتە دووشەممە و پێنج شەممە و ئەویش کاتژمێر ١٠ی بەیانی ڕازییان بکات. ئەو ڕۆژە، دووشەممە بوو. هەربۆیەش لینا دوو ڕۆژ کاتی لەبەردەستدا بوو بۆ بزر بوون.

زیبایی پرسیاری کرد: «کێی لەگەڵ دەچێت بۆ پشکنینی ماڵەکەی؟»

دیلمانجەکە وەڵامی دایەوە: «خەمتان نەبێ، جێبەجێمان کردووە». پاشان، ئەفسەرەکە بە پەلە داوای لە لینا کرد دوای کەوێت. بەم چەشنە، ئەو ئەفسەرە بووە هۆی ڕزگاربوونی لینا و کۆرپەکەی لە زیندان. لینا بڕوای نەدەکرد و بەخۆی دەگوت ڕەنگە داوێکیان بۆ نابێتەوە؟

■ گەڕانەوە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

لینا لەگەڵ ئەفسەرێکی لاوی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لە بینای بەڕێوەبەرایەتییەکە چووە دەرەوە. ڕۆژ پاڵی دابوو بە شەوەوە.

لینا لە نێوان شۆفیرەکە و ئەفسەرە گەنجەکەدا دانیشتبوو و ڕێگاکەی بە ئەفسەرەکە نیشان دەدا و ئەفسەرەکەش بۆ شۆفیرەکەی وەردەگێڕاوە. لینا بە ئەفسەرەکەی گوت: «ماڵی ئێمە لەو کۆڵانەی دیکە، لای ڕاستەوەیە».

ئەفسەرە لاوەکە ئەمری بە شۆفیرەکە کرد ئۆتۆمبیلەکە ڕاگرێت و چاوەڕوانیان بکات. پاشان لینا و ئەفسەرەکە بە پێ درێژەی ڕێگاکەیان بڕی. پشیلەیەکی ڕەش بە نیاز بوو بەسەر دیوارەکەدا پاز بدات، بە بینینی ئەمان، ڕای خۆی گۆڕی، هەندێ بەولاوەتر، سەگێک سەیری دەکردن. لە نێوەندی کۆڵانە تەسکەکەدا، جۆگەلەیەکی بچووک، کە بەیانییان ئاوی شاری پێدا تێدەپەڕی، ئێشک هەڵگەڕابوو. لەو ڕووەوە کە خەڵکی گەڕەکەکە بەیانییان بەردەرکەی خۆیان گەسک دەدا، کۆڵانە خاکییەکە خاوێن بوو. عەردەکە بەردی زۆری لەسەر بوو، لەو چەشنە بەردانەی کە مرۆڤ تێی هەڵدەنگووت.

کچە گەورەکەی خاوەنماڵ دەرکەکەی کردەوە. زولەیخا خانم یارمەتیی

کوڕەکەی دەدا مینا لە حەوزەکە دەربێنن، حەوزێکی پۆخڵ، قوڕاوی، پڕ لە لیتە و داپۆشراو بە قەوزە، کە تایبەتمەندیی ئاوە مەندەکانە. ئێستاش بەهۆی شـڵەقانییەوە، ڕەنگەکەی بەرەو قاوەیی هەڵگەڕابوو. لێنا بوونی ئەفسـەرەکەی لەبیـر کرد، کچەکەی دایەدەسـت کچـی خاوەنماڵ و بە پەلە خۆی گەیاندە مینا کە تروسـکایی ژیانـی پێوە نەمابوو. زولەیخا خانـم هاواری دەکرد: زۆرم پێگوت بـەلای حەوزەکەدا نەچێت. لێنا، بە مەبەستی هۆشیارکردنەوەی مینا، ناچاری کرد بڕشێتەوە. بە دڵنیاییەوە ئەگەر لێنا تەنیا چەند سـاتێک درەنگتر بگەیەشـتایە، مینا تێدا چووبوو. لێنا، چاو بە فرمێسـک، کیژۆڵەکەی بە سینگییەوە دەگوشی. وەڕەس و بێزار بوو. ئەفسـەرە گەنجەکە لە تەنشـت دەرکەکەوە ڕاوەسـتا بوو و سـەیری دیمەنەکەی دەکرد. لێنا چاوەڕوان بوو ئەفسـەرەکە شـوقەکە بپشکنێت. ئەندامانی بنەماڵەی خاوەنماڵەکەیان کە هەمیشە بە جموجۆڵ بوون، بە تەواوی بێدەنگ ببوون. ئەفسـەرە گەنجەکە پرسیاری لە ژنی خـاوەن مـاڵ کرد کە لێنا لەوماڵەدا دەژی؟. ژنەکەش بە سـەر وەڵامی ئەرێی دایەوە. پاشان، ئەفسەرەکە ڕووی لە لێنا کرد، سڵاوێکی نیزامیی لێکرد و بە هێمنی بە ڕێی خۆیدا گەڕایەوە و ڕۆشت.

موعجیـزە بـەردەوام بوو. ئێسـتاش ئەوە ئەرکی لێنا بـوو کە بیباتە سـەر. لە ڕاسـتیدا، تا ئەو کاتە، جگە لە بردنەسـەری ڕۆژێکی تۆقێنەر، هیچ شـتێکی تراژیـک ڕووی نەدابوو. لێنا پرسـیاری لـە خۆی دەکرد کە ئەو ئەفسـەرە لاوە چ ڕاپۆرتێک سـەبارەت بە پشکنینی ماڵەکەی بە باڵادەستەکانی خۆی دەداتەوە و بۆچی شۆفیرەکەی لە خانووەکە دوور ڕاگرت. پاشـان، لێنا مینای بردە حەمام و سـەر وملی بۆ شوشت و بە کۆرپەکەشی ڕاگەیشت و نانی پێدان. هێندەی نەخایاند منداڵەکان خەویان لێکەوت. لێناش دەرفەتێکی بۆ ڕەخسـا و دووشـێکی گرت و دواتر، بە پێی ڕێککەوتنەکەیان، کراسـە سوورەکەی لێنای لە پەنجەرەکەوە شۆڕ کـردەوە، بۆ ئەوەی سـدیق لە کاتی تێپەڕین بـە کۆڵانەکەدا، بیبینێت و بزانێت کە دۆخەکە خراپە.

بێدەنگــی ماڵەکەی تەنیبــوو. ئامادەبوونی ئەو ئەفســەرە لەو ماڵە بە گوێی هەموو دراوسێکانیان گەیبوو (لێنا بەخۆی دەگوت، ڕەنگە بەختیار ڕای خۆی بگۆڕێت و پیاوەکانی خۆی لە هەموو شوێنێک بۆ چاوەدێری کردنی ئەم دانابێت. هەربۆیەش، پێویستە بە زووترین کات خۆم شوێن بزر کەم. لەگەڵ ئەوەشــدا، بیری لەوەش کردەوە کە کاتێک ئەفسەرەکە ڕۆشــت، کاتــی کاری ئیــداری بەســەرچووبوو. هەربۆیەش، ســبەینێ ڕاپۆرتــی خۆی دەداتەوە. دەبێ دەســت بجووڵێنین). بەو هۆیەشــەوە، کراســە ســوورەکەی مینای هەڵگرتەوە و کراسێکی سپی شۆڕ کردەوە و ماناکەشی ئەوە بوو کە دۆخەکە هێورە و مەترسییەک لە ئارادا نییە، بۆ ئەوەی سدیق هەرچی زووتر سەردانی بکات.

کەســێک بە ئەســپایی لە دەرکەی دا. خاوەن ماڵ بوو. لێنا دەیویست خــۆی شــاد و دەم بــە پێکەنین پیشــان بــدات. بــەڵام نەیتوانــی و بە ڕواڵەتێکی گەچڵاوەوە لە بەردەمیدا ئامادەبوو. لێنا باش دەیزانی بۆچی لەو درەنگانی شەوەدا لە دەرکەی داوە.

خاوەن ماڵەکە نەیدەزانی لە کوێوە دەست پێبکات. لێنا ویستی یارمەتی بدات، بەڵام وشــەکانی بۆ نەدەچووەوە ســەریەک. دواجار خاوەن ماڵ هاتەگۆ و گوتی: «خانم دەبێ ماڵەکە چۆڵ کەیت».

لێنا بە ئاماژەی سەر تێی گەیاند کە دەزانێت.

خــاوەن ماڵەکە گوتــی: «نابێت لە من دڵگران بیــت، من دەبێ بژیوی پێنج منداڵ پەیدا بکەم».

لێنا قسەکەی پێ بڕی و گوتی: «لە ڕاستیدا، تۆ نابێ داوای لێبووردن بکەیــت، بەڵکــوو ئەوە منم کە دەبێ داوای لێبووردن بکەم. ئێمە زۆر بە خێرایی ماڵەکەت چۆڵ دەکەین و لێرە دەڕۆین». ئەو پیاوە هیچ باســی ئەو بڕە پارەیەی نەکرد کە لێنا بۆ کرێ خانوو پێی قەرزداربوو.

لێنا کە چاوەڕوانی سدیق بوو، چەمەدانە بچکۆلەکەی دەرهێنا. سدیق دوای نیوەشــەو هــات. لێنا دەســتبەجێ ڕووداوەکانی ئــەو ڕۆژەی بۆ گێڕایەوە. پاشــان هەریەکەیــان، یەکێک لە منداڵەکانــی کردە باوەش و

چوونــە خوارەوە. خاوەن ماڵەکەیان لە ژووری میوان دانیشــتبوو، لەو بێدەنگیــی شــەوەدا، لینــا بە ســرتە، ماڵئاوایی لێ کــرد و پێی گوت کە ئــەوەی لە ماڵەکەدا ماوەتەوە بیبات بۆ خــۆی. ئەو پیاوەش لە وەڵامدا گوتی: «ئینشائەڵڵا خوا یارتان بێت!»

کەس لە دەرەوە نەبوو. ئەوان لە ســووچی هەر کۆڵانێکدا دەوەستان و خۆیــان دەلکانــد بــە دیــوارەوە و گوێیان هەڵدەخســت. پاشــان بۆ هەڵســەنگاندنی دۆخەکە، سدیق ملی دەکێشا بۆ ئەوەی دڵنیا بێت کەس لە کۆڵانەکەدا نییە و ئەوســا، وەکوو گورگ لەســەر پەنجە دەڕۆشــتن. گڵۆپی کارەبا لەو ناوە نەبوو. کۆڵانەکان، تەنیا لە ڕێی ڕووناکایی مانگ و ئەســتێرەکان ترووســکاییەکییان تێکەوتبــوو. ڕێگە ڕۆشــتنی ئەوان، وەکوو ڕۆشــتن لە ســەر تابلۆیەکی نیگاری ڕەش و شەفاف، هەموار و بێڕوانگە بوو.

لینا پرسیاری کرد: «بۆکوێ دەڕۆین؟»

سدیق: « دەچینە لای ئێمە، دەبێ هەوڵ بدەین دایکم خەبەری نەبێتەوە. پێش کازیوەی بەیانی، دێمەوە بە دواتاندا.»

لینا: «پێتوایە بتوانی، ئەمشەو، حەشارگەیەکمان بۆ بدۆزیتەوە؟»

سدیق: «دەبێ وا بکەم، چار نییە!»

لەو ســەردەمەدا، شەوانی تاران، لە شاری مردووان دەچوو. شەوان، شــار دەبووە گۆڕەپانی تەڕاتێنی ســەگ و پشــیلەکان. بێدەنگی، شتێک جگە لە ڕاستیی بەدوای خۆیدا کێش دەکرد.

لینا کە لەگەڵ کازیوەی بەیان گەیشــتبووە حەشــارگە نوێیەکەی، ئەو کەمە شمەکەی هێنابووی لە چەمەدانە بچووکەکەی، دەرهێنا.

بە درێژایی ئەو ساڵانەی لینا بە بەردەوامی ماڵەوماڵی دەکرد، هەرگیز هیچکام لە شوێنە گەشــتیارییەکانی ئێرانی نەبینیبوو کە توورێستەکان ســەردانیان دەکردن. ناوی سەرســووڕهێنەر و جوان وەکوو شــیراز، ئێســفەهان و تەختی جەمشــید (پێرســپۆلیس)، تەنیا وەکــوو ناوێک لە بیرەوەریی ئەودا مانەوە. ئەو لە ئێران، تەنیا ئاپارتمانی شــوێنی ژیانی،

حەســار، کۆڵانەکانی ئــەو دەوروبەرە و هەندێ لــە بەقاڵەکانی کۆڵانی ناســی. ئەوانــەی لێنا هاموشــۆی دەکردن، هەموو لە ڕیــزی دژبەرانی ڕێژیمــدا بوون. ئەو لە دنیایەکی بچووک و تەســکدا دەژیا، دنیایەک کە لەودا ڕاســتیی ژیان، ئاســایی، ناسروشــتی و یەکنەواخت دەهاتە پێش چاو.

■ فێربوونی خوێندن و نووسین

سدیق و هاشــم، لە نەبوونی عەبدولڕەحماندا، بەرپرس بوون لەوەی ئــاگاداری لێنا و منداڵەکانی بــن. هەروەها، دەبوو دەرەتانی گەڕانەوەی لێنا و منداڵەکان بۆ ئورووپا بڕەخســێنن. بەڵام، پاش ڕۆشــتنی لێنا بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، هەموو بەرنامەکانیان گۆڕدرا.

هاشــم، ئەندامێکی فارســی حیزبی توودە و مامۆســتای قوتابخانەی سەرەتایی بوو.

ســدیق، کــورد و ئەندامــی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، مامۆستای دواناوەندی و هەروەها شاعیریش بوو.

نیوەڕوان، کاتێک خەڵک ســەرقاڵی نــان خواردن بوون ودووکانەکان چــۆڵ دەبوون، لێنا بــۆ کڕینی پێداویســتییەکانیان دەچووە دەروە. فێر ببوو چۆن بە کارامەیی ژنانی ئێرانی چارشــێو لەســەر بکات. ئەو بەو چوونــەدەرەوە کورتخایەنانەش دڵخۆش بــوو، چونکە، یەکەم دەرفەتی هەنــدێ جووڵــەی بــۆ دەڕەخســا و دووهەمیــش، دەرەتانێــک بوو بۆ گۆڕینەوەی چەند وشــەیەکی «ئاســایی» لەگەڵ فرۆشیارەکان. لێنا کە پێویســتی بــە هاتوچۆ و جموجۆڵ هەبوو، لــە چواردیوارییەکدا قەتیس ببوو و چالاکییەکانی بەوماڵەوە کورت کرابووەوە.

پــاش چوون بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، تووشــی دڵەڕاوکێ ببوو، خەوی لێ زڕا بوو و کاتێکیش دەنوست، مۆتەکەی دەبینی. ئەو کتێبانەی بــە زمانی چێکیی و ئینگلیســی هەیانبــوو، لە ڕەوتی شــوێنەگۆڕکێ و گۆزەڵگۆزەکاندا، بەجێ مابوون، چونکوو بە هۆی پەلەپەلەوە، دەرەتانی

گواستنەوە و بردنی ئەوانەیان نەبوو. لێنا ئۆگرییەکی زۆری بۆ خوێندنەوە هەبوو، بەڵام لێی بێبەش ببوو. دیارە، هەمیشە شتگەلێک وەک ڕۆژنامە و کتێبی شیعر و.. بە زمانی فارسی بۆ خوێندنەوە هەبوون. لێنا، هەرچەند لەو کاتەدا دەیتوانی بە جوانی بە فارسی قسە بکات، بەڵام خوێندنەوە و نووسینی فارسیی نەدەزانی. جگە لەوەش، ئەو وشە و دەستەواژانەی ئەو فێری ببوو، زمانی قسەکردنی دژبەرانی ڕێژیم بوو، نەک زمانی ڕۆژانەی خەڵکی ئاسایی یان زمانی منداڵان.

تا ئەو کاتە، دۆخەکەی لە خوێندن و نووسین بێبەشی کردبوو. سەرەڕای ئەوەش، لەگەڵ زیاتر بوونی مەترسییەکان، ئەو دەبوو زمانی چێکی لە بیر بکات و لەگەڵ منداڵەکان بە فارسی قسە بکات. لێنا چاوەڕوان بوو سدیق و هاشم کە هەردووکیان مامۆستا بوون، خوێندن و نووسینی فێر کەن. بەڵام سدیق خەریک بوو خۆی بۆ سەفەرێکی حیزبی ئامادە دەکرد و هاشمیش بە بیانووی ئەوەی کە کتێبی دەرسیی نییە، خۆی لەو کارە دەدزییەوە. لێنا پێشنیاری کرد کە هاشم لەو کتێبە دەرسییانەی لە قوتابخانە دەیوتنەوە، کەڵک وەربگرێت. بەم چەشنە، سەرەڕای ئەوەی هاشم بە ڕێکوپێکی بۆ گوتنەوەی وانەکان نەدەهات و لە ڕاستیدا هەرکاتێک بۆی بلوایە وانەی پێ دەوتەوە، لێنا لە ماوەی سێ مانگدا، ئەوەی منداڵان لە ماوەی چوار ساڵ خوێندنی سەرەتاییدا فێری دەبوون، فێر بوو.

کاتێک دەستیان کرد بە خوێندنی کتێبی پۆلی پێنجەم، خوشکی هاشم بە شێوەیەکی تراژیک گیانی لەدەست دا و چیدیکە نەیانتوانی بەردەوام بن. بەم چەشنە فێرکاریی خوێندن و نووسینی لێناش کۆتایی پێهات.

■ مەرگی جەلیلە

ساڵێک پێش دەستپێکردنی خوێندنەکەی، لێنا و منداڵەکانی دوو حەوتوویان بە ئارامیی و بە نهێنی لە نهۆمی یەکەمیماڵی هاشم بردبووەسەر. لەو ماوە کورتەدا، لێنا و جەلیلەی خوشکی هاشم ببوونە

هاوڕێ. جەلیلە لە خەباتدا بەشدار و چالاک بوو.

کارەساتەکە لە کاتێکدا قەوما بوو کە ژنان سەرقاڵی لێنانی شیوی ئێوارە بوون. لێنا، لەپڕ دەنگی قریشک و هۆڕێکی لە نهۆمی یەکەمەوە بیست. بە پەلە لە پلیکانەکان چووە خوارەوە و بینی جلوبەرگەکانی جەلیلەی هاوڕێی گڕی تێبەربووە و باوکە پیرەکەشی هەوڵ ئەدات جلەکانی لەبەر داماڵێت. بەڵام گڕەکە پەرەی دەسەند. لێنا لێفەیەکی دا بەسەر جەلیلەدا و بەم چەشنە گڕەکەی کوژاندەوە. ژنە گەنجەکە لە ئازاردا دەیناڵاند و بەدەم قیژە و هاوارەوە بانگی لە دایکی دەکرد. ئازارێکی زۆری دەکێشا. جەلیلە پەڕەمێزە نەوتییەکەی پێکردبوو و کاتێک ویستبووی شوێنەکەی بگوێزێتەوە، بەڕووی خۆیدا هەڵگێڕابووەوە.

ژوورەکە بەخێرایی پڕ بوو لە دەروجیران. هەریەکەو بە جۆرێک هاواری دەکرد و ئامۆژگاریی جیاوازیان دەکرد. هەموو شپرز ببوون. ژنان بەسەر خۆیاندا دەکێشاو گۆنای خۆیان دەڕنی.

جیرانەکان کە نیوەی ژوورەکەیان داگیر کردبوو، وەها هەراوزەنایەکیان وەڕێ خستبوو کە تەنانەت بۆ مرۆڤێکی ئاساییش تاقەتپڕووکێن بوو.

لێنا کە خولی یارمەتیی پزیشکیی سەرەتایی بینیبوو، دەیزانی لە دۆخێکی ئەوتۆدا چی بکات، خۆی خستە نێوان خەڵکەکە و جەلیلە و داوای لە جیرانەکان کرد بگەڕێنەوە بۆ ماڵی خۆیان.

جیرانەکان لە دڵیان گران هات و گوتیان: «تۆ بۆت نییە وەدەرمان نێی و ئەم کارەت شیاو نییە». بەڵام لێنا، بەرەولای دەرگاکە پاڵی پێوەنان و دواجار ناچاری کردن بڕۆنە دەرەوە.

لە نەخۆشخانە گوتیان لەسەتا هەشتای جەستەی جەلیلە سووتاوە و لە هەندێ شوێنی جەستەشی سووتانەکە گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی. تەنیا سەر و دەم وچاو و ڕکەی سینگی بە سەلامەت دەرچووبوو.

پاش ڕوودانی ئەو کارەساتە جەرگبڕە، زۆر کەس لێنایان لەو ماڵە بینیبوو، هەربۆیەش ناچار بوو ئەویش بەجێبهێڵێت. هەر بەو هۆیەشەوە نەیدەتوانی زۆر لە نەخۆشخانە سەردانی جەلیلە بکات. لەوەیکە دەیبینی

هاورێکەی ئازار دەکێشـێت و ڕۆژ بە ڕۆژ هێز و توانای کەم دەبێتەوە و دوکتورەکانیـش چییان لەدەسـت نایە، خەمێکی قورس لەسـەر دڵی بـار بوو. بنەماڵـەی جەلیلە، تەنانەت توانای جێبەجـێ کردنی تێچووی ئـەو حەمامی ڕۆنەیان نەبوو کە بۆ کەم کردنەوەی ئازاری جەسـتەی پێویسـت بوو. تەنیا بۆ دانی تێچووی نەخۆشـخانە، چارەسەری و داو ودەرمان، بنەماڵە ناچار ببون ئاڵتوون، فەرش و هەرشتێکی کە پارەیان بۆ بکات، بفرۆشن و دواجاریش خانووەکەیان نایە گرەو.

جەلیلـە، پـاش نۆ مانگ ئازار و ژان، کۆچی دوایـی کرد. بنەماڵەکەی تەنانـەت بەشـی بەڕێوەبردنـی سەرەخۆشـیی و بەخاکسـپاردنێکی گونجاویان بۆ نەمابووەوە.

ئەوان، لینایان بە هۆکاری چارەڕەشیی خۆیان دەزانی. سەرزەنشتیان دەکرد کە نەیهێشـتووە جەلیلە بمرێت و بە ڕزگار کردنی، بووەتە هۆی درێژخایەن بوونی ڕەوتی چارەسـەرییەکەی و لـەو ماوەیەدا ژیانێکی تەژی لە ئازاری کێشاوە و بنەماڵەکەشی مایەپووچ کردووە. سەرەڕای ئەم کارەساتەش، هاشم ماوەیەک وانەی بە لینا گوتەوە. پاشان چیدیکە نەهاتەوە. پاش گەڕانەوەی سـدیق لە سـەفەری حیزبی، لینا سـۆراخی هاشمی لێ کرد.

سـدیق وەڵامی دایەوە: «ئەو چیدیکە نەهاتەوە، چونکە سەرزەنشـت دەکرا بە هاتووچۆ و سەردانی تۆ کە پۆلیس بەدواتەوەیە». جگەلەوەش، ئەو دەبوو پێداویسـتی بنەماڵەکەی دابین بکات و لە لایەکی دیکەشەوە، ئەو مەترسییەش لەئارادا بوو کە بەسەردان کردنی لینا، ئەوانیش بخاتە مەترسییەوە.

■ گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان لە ئورووپا

عەبدولڕەحمان کە چاوەڕێ بوو تا کاتی گەڕانەوەی، ژن و منداڵەکانی لـە ئێـران چووبێتنـە دەرەوە، ئەوانـی لە تـاران و لە ژیانێکـی نهێنیدا بینییـەوە. هەروەهـا، «هیـوا» کچی دووهەمی خۆیشـی بینـی. بابەتی

چوونـــەدەرەوەی لینــا و منداڵــەکان لە ئێران ببـــووە گرفتێکی گەورە و هەمـــوو چاوەڕوان بوون عەبدولڕەحمان چارەســـەری بکات. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕاوەدوونانی دژبەران، سەرلەنوێ هەڵەسوونی هێنابووەوە و ئـــەو ڕووداوانەش کە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس ڕوویاندابوو، لینا و بنەماڵەکەی ناچار دەکرد نهێنی کاریی زیاتر بکەن.

■ هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان

تـــا ڕادەیـــەک چالاکییـــەکان ڕاگیرابـــوون، ئـــەوەش دەرفەتـــی بۆ لینا ڕەخساندبوو لە هاوکارەکانی مێردەکەی ورد بێتەوە. لەو ڕۆژەوە، لینا بەردەوام بیر لـــەوە دەکاتەوە. ڕێژەیەکی زۆر لەوانە، قارەمانێتی وایان لەخۆیـــان نیشـــان داوە کە کەس جگە لە لینا باســـیان نـــاکات. هەریەک لەوان بە شـــێوازی تایبەت بەخۆیان خەباتیان کرد و بەرەوڕووی تەنگ و چەڵەمەی زۆر بوونەوە.

بـــۆ نموونە، یەکێک لەوانە، عەزیز یووســـفی بوو. ئـــەو هاوخەباتێکی بەئاگا و شـــاد بوو. هەموو خۆشـــیان دەویســـت. زۆر تەمبەڵ بوو. بۆ وێنـــە لەبری ئـــەوەی وەکوو هەمووان، لە دەوری ســـفرە چوارمشـــقی دابنیشـــێ، وەکوو ڕۆمییە کۆنەکان، ڕادەکشـــا. گەر پێویســـتی بە خوێ بوایە، ســـەرەڕای ئەوەی خوێدانەکەی لەبەردەســـتدا بوو، لە هاوڕێکەی تەنشـــتی داوا دەکرد بیداتە دەســـتی و ئەوەش بۆ ئەوە بوو لە شـــوێنی خۆی نەجوولێت و شـــێوازی دانیشـــتنەکەی تێک نەدات. تەمبەڵیی کاک عەزیـــز ببووە هـــۆی گاڵتە و گەپی هەمـــوان و هەرکاتێک بەو بۆنەوە گاڵتەمان دەکرد و پێدەکەنین، ئەویش بۆخۆی لەو ڕووەوە کە پیاوێکی ڕووخۆش بوو لەگەڵمان دەکەوتە پێکەنین.

ماوەیـــەک پـــاش ئـــەو پشـــووەی کـــە پێکـــەوە لـــە گوندی قاســـملوو بردمانەســـەر، عەزیز دەستبەســـەر بوو و کەوتە زیندان و ئەشـــکەنجە کرا. ڕژیمی پاشـــایەتی بە تاوانی هەڵسووڕانی پیلانگێڕانە بەدژی شا و ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران، ٢٥ ســـاڵ زیندانی

بەسەردا سەپاند.

عەزیز مرۆڤێکی دروســتکردار و بەئاگا بــوو. لە زیندان فێری زمانی ئینگلیســی بوو و هەندێک کتێبی لە نووسەرە بریتانیاییەکان وەرگێڕایە سەر زمانی فارسی. شایانی باسە کە لە زیندانەکانی شادا، زیندانییەکان دەســتیان بە کتێب و ڕۆژنامە دەوڵەتییەکان ڕادەگەیشت. عەزیز زۆری دەخوێندەوە. پێش دەستبەسەربوونی، کۆمۆنیستێکی باوەڕمەند بوو. لە ســاڵەکانی مانەوەی لە زینداندا، گۆڕانکاری بەســەر باوەڕەکانیدا هات. پــاش ئــەوەی کە لە زینــدان ئازاد بوو، لــە ســای خوێندنەوەکانیدا، بە سانایی توانیی بەسەر ئەو ئاستەنگانەدا کە لە سۆنگەی ئاڵوگۆڕەکانەوە پێک هاتبوون، زاڵ بێت.

دوو ســاڵ پێــش ئازاد بوونــی، ڕێکخراوی لێبووردنــی نێونەتەوەیی عەزیزی وەکوو «زیندانیی ساڵ» ڕاگەیاند و لەو سۆنگەوە توانی ساڵێک زووتــر لە زینــدان ڕزگاری بێت. پــاش ئازاد بوون، عەزیــز لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران نزیک بووەوە. ئەو و عەبدولڕەحمان کە هاوڕێیەتییەکی لەمێژینەیان هەبوو، باش لە یەکتر تێدەگەیشتن. مەخابن، یــازدە مانگ پاش ئازاد بوونەکەی، دڵی لە لێدان کەوت و کۆچی دوایی کرد.

«غ»، یەکێکــی دیکــە لــە هاوکارەکانــی عەبدولڕەحمان بــوو. لەگەڵ عەزیزیــش هاوڕێ بوو و ڕێک هەمان چارەنووسیشــی پەیدا کرد. ئەو هەمــوو ماوەی زیندانەکەی خۆی بردەســەر. لــە دەرئەنجامی بێکاری و ڕەنگــە بەهــۆی بێهیواییشــەوە، لــە زینــدان پەنــای بردبــووە بەر مەشــرووب و یاریی وەرەق. پاش ئازاد بوونی لە زیندان، چاوەڕوانیی پێزانین و ئەمەگناســیی لە هاوڕێکانی هەبــوو. چاوەڕوان بوو بە هۆی هەموو ئەو ســاڵانەوە کە لە زیندان بردوویەتە ســەر، بگاتە بەرزترین ئاســتی بەرپرســایەتی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردســتاندا، واتە ســکرتێریی گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، ئەو بەرپرسایەتییەی لە ئەستۆی عەبدولڕەحمان بوو.

ئەو لەم سـۆنگەیەوە داخڵەدڵ ما و لە ڕیزی هاوڕێکانی جیا بووەوە و وازی لــە حیــزب هێنــا. ئەو خۆی بــە قارەمان دەزانــی و پێی وابوو هەموو نەتەوەی کورد پەیڕەویی لێ دەکەن. دواجار توانیی لەگەڵ چەند ئەندامێکی ناڕازیی کومیتەی ناوەندی، حیزبێک دابمەزرێنن. بەڵام شانس یاوەری نەبوو و ماوەیەکی زۆرە کۆچی کردووە بۆ ئورووپا.

عەبدولڕەحمان هاوکارێکی دیکەشــی هەبوو بە ناوی «ئەحمەد. ت». گەنجێکــی گونــدی و زیــرەک بوو. بــەڵام زانیاری گشــتی و بەتایبەت قاڵبوونەوەی سیاســیی زۆر باش نەبوو. ئەو کە بەڕێکەوت و لە ســای قــەزا و قەدەردا، خۆی لە دەوروبــەری ڕێبەرایەتیی حیزب بینیبووەوە، پێگــە و ڕاگرتنــی باڵانس ســەبارەت بــە بابەتەکانی لەدەســت دابوو و پێــی وابوو دەتوانێ ڕۆڵــی ڕێبەرێک بگێڕێت (بــۆ ماوەیەکی کورت بە ئاواتەکــەی گەیشــت) بــەڵام چونکە توانــای هاوڕێکانی نەبــوو، کەوتە پیلانگێــڕان و ڕەوتی گــۆڕی و کۆتایی بە خەباتی خــۆی لە ڕیزەکانی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــدا هێنــا و پەیوەســت بە مەلا مســتەفای بارزانی، ڕێبەری پارتی دێموکراتی کوردستانی عەراق بوو. کەمن ئەو ڕێبەرانەی هاوکارە دەســەڵاتخوازەکانیان تەحەممول دەکەن و بارزانیــش کە بــۆ لایەنگرانی خۆی قارەمانێکی ڕاســتەقینە بوو، لەو بوارەوە جیاواز نەبوو.

ئــەو زۆر زوو بــە نییەتــی ئەحمــەد. ت ـ ی زانــی و ئەحمــەد. ت، ئەمجارەیان ڕووی لە حیزبی بەعس واتە ڕێژیمی سەددام کرد. ئەحمەد. ت، ســەرەڕای دەسەڵاتخوازیی سیاســی، تەماحی کۆکردنەوەی ماڵ و سامانیشــی هەبوو و دەســتی کرد بە کڕین و فرۆشــتنی مەڕ و ماڵات و بەرپرســەکانی ڕێژیمی بەعس، ئەمری دەستبەســەرکردنیان دا و بە تاوانی کڕین و فرۆشتنی نایاسایی زیندانییان کرد. لە زیندانیشدا کوژرا. لە لایەن چ کەسێکەوە؟ وەڵامەکان جیاوازە.

حەسەن چاو کوێر (حەسەنە کوێرە). پیاوێکی مێهرەبان، بەورە و کارا بوو. ئەویش لە ڕیزی ئەو یازدە کەســەدا بوو کە پێکەوە لە ئاپارتمانی

پیاوە زەردەشتییەکەدا لە نزیک کەلانتەریی ژمارە یەک، دەژیان.

کاتێـک بڕیاردرا لێـک جیا ببنەوە، ئەویش بزر بـوو. قاو داکەوت کە لە جەنگەی شـەڕێکدا لە کوێسـتانەکانی کوردستان شەهید بووە. پاش ساڵانێک، لێنا زانی کە سەلامەتە و لە وڵاتێکی ئوروپایی دەژی.

یەکێکـی دیکـە لـە هاوکارەکانـی عەبدولڕەحمـان، نـاوی پەرویـز حێکمەتجوو بوو. ئەو تاکە کەسـی غەیـری کوردی گرووپەکەیان بوو. پەرویز، فارس و دەرەجەداری هێزی ئاسـمانیی شاهەنشـایی بوو. لێنا ماوەیـەک پێش هاتنی بـۆ ئێران، لەگەڵ بنەماڵەی پەرویز ئاشـنا ببوو. لێنا لە زەماوەندی پەرویزدا بەشـداریی کردبوو و هەرکاتێکیش پەرویز لەگەڵ هاوسەرەکەی تووشی کێشە دەبوو، دەردەدڵی بۆ لێنا دەکرد. لێنا لەگەڵ دایکی پەرویزیش نێوانی خۆش بوو. خوشکی پەرویز جارێکیان لە تاران عەبدولڕەحمانی لە گرتن ڕزگار کردبوو. پاش ساڵانێک، لێناش، فریای کوڕی ئەو ژنە کەوتبوو. کوڕەکە لەمردندا بووە و باوکی بەڕێی کردووە بۆ پراگ و لەوێ لێنا بەهانایەوە هاتبوو.

ئەوان، سەرەتا لە تاران و دواتر لە بەغدا پێکەوە لە ماڵێکدا ژیابوون. لێنا پێی وابوو بە باشی دەیناسێت. بەلای لێناوە، پەرویز پیاوێکی نەوسن، تەمبەڵ و خۆهەڵکێش بوو. وەکوو جەستە، هێرکولێکی ڕاستەقینە بوو. تۆنی دەنگی گەرم بوو و کاتێک پێدەکەنی، دەنگی قاقاکەی شووشەکانی دەلەراندەوە. زۆریش پێدەکەنی، کاتێکیش بەو دەنگە گەرم و پوختەیەوە تەنانەت بە سـرتەش قسـەی دەکرد، لە ژوورەکەی تەنشتییەوە دەنگی دەبیسـترا. لەم دنیایەدا، جگە لە کۆمۆنیسم، هیچی دیکە بەلایەوە پیرۆز نەبـوو. ئەو گاڵتەی بە ئەشـکەنجەگەرەکان و پیاوانـی ڕێژیم دەکرد و هەمیشـە دەیگـوت کە دەتوانـێ لەبەرانبەریاندا خۆڕاگـر بێت، تەنانەت ئەگەر بەنرخی لەکیسدانی گیانیشی بێت. بەلای لێناوە ئەم قسانە زیاتر وەکوو فرۆفیشـاڵ و خۆهەڵکێشـان دەهاتەبەرچاو، چونکە کێ دەتوانێ بڕیارێکی لەم چەشـنە بدات؟ کاتێک لێنـا، ئەو خۆ بە پاڵەوان زانینانەی بـەو دەنگە گڕەوە لە پەرویز دەبیسـت، خوداخودای دەکرد کە هەرگیز

نەگیرێت و نەکەوێتە ژێر ئەشکەنجەوە. چونکوو لێنا بڕوای بەوە هەبوو کە زۆربەی ئەو مرۆڤانەی ئاوا خۆیان هەڵدەکێشن، زۆریش خۆڕاگر دەرناچن. ڕۆژێک لێنا، هەرلەو پەیوەندییەدا، بیرکردنەوەی خۆی بۆ پەرویز باس کرد. پەرویز بە قینەوە سەیری کرد و پاشان بۆ ئەوەی نیشان بدات خۆی هەڵناکێشێت، جگەرەکەی لەسەر دەستی کوژاندبووەوە، بە بێ ئەوەی ئاخێک هەڵکێشێت یان جووڵەیەک بکات، بۆکڕووز هەموو ماڵەکەی هەڵگرتبوو. دواجار پەرویز گیرا، لەژێر ئەشکەنجەدا گیانی سپارد، بەڵام کەسی پێوە نەکرد.

هاوکارێکی دیکەش، سدیق هەنجیری بوو. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەدا زۆر جار باسی کراوە. سدیق شاعیر و مامۆستای ئەدەب بوو. شارەزای ئەدەب بوو. عاشقی سادق هیدایەت، یەکێک لە نووسەرە گەورە و هاوچەرخەکانی ئێران و ئالبێر کامۆ بوو. سدیق مرۆڤێکی ڕۆشنبیر، هێمن، لەسەرەخۆ و مێهرەبان بوو. ئەو کە چاونەترسیی و شەهامەتی حەکیمە بێدەنگەکانی هەبوو، لەڕادەبەدەر هەستیار بوو، هەربۆیەش ئاشکرا بوونی ڕاستییەکان سەبارەت بە ستالین، ئەو هەڵسوکەوتەی بەرانبەر بە «گولاک» کرابوو و گەندەڵیی دەسەڵاتداران لە دام و دەزگای کۆمۆنیستیدا، سدیقی ئێشاند. ڕاپۆرتی «خرۆشچۆف» لە ساڵی ١٩٥٦دا بۆ بیستەمین کۆنگرەی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤییەت، بە شێوەیەکی تایبەتی باوەڕەکانی لەرزۆک کردبوو و تووشی گومان و دوودڵیی کردبوو. ئەو لەم بارەوە بە پارێزەوە لەگەڵ هاوڕێکانی دەدوا. ئەوانیش وەڵامیان ئەدایەوە کە: «ئێمە ئاگاداری هەموو شتەکان نین و ئەم خرۆشچۆفە ئیتر کێیە؟ و ئەوەش کە، هەرچۆنێک بێت، ئیمکانی نییە خائینێک بە تەنیایی بتوانێت جەوهەری ئیدئۆلۆژییەک بگۆڕێت و...».

سدیق بە مەبەستی دروست بوونی ئاڵوگۆڕێکی مرۆیی لە کۆمەڵگادا خەباتی دەکرد، بە دەرکەوتنی ئەم ڕاستییانە، هیوای بە ئاڵوگۆڕ، لە بنەڕەتەوە کەوتبووە ژێر کاریگەرییەوە. ئەو بۆ دروست کردنی کۆمەڵگەیەک خەباتی دەکرد کە لەودا، خەڵکی کورد لە هەژاری

و زوڵــم ڕزگاریان بێت. هەڵســوکەوتی وەکوو کەســێک کــە خەیانەتی لێکرابێت، کەوتبووە دۆخی بەرگرییەوە. ئاشــکرا بوونی ئەو ڕاستییانە، لــە بۆچوونەکانی ئەودا، بەو ئیمانە ڕاســتگۆیانەوە کــە هەیبوو، تۆوی گومانــی خســتبووەوە. دیارە، هەســتی خەیانەت پێکــران، تەنیا تایبەت بــە باوەڕمەندانــی تاران و کوردســتان نەبوو (چەپ لە سەرانســەری دونیادا تووشــی ئەو گومانە ببوو). خەباتکاران پێیان وابوو کە هەموو ڕاســتییەکانیان پێ نەگوتــراوە، هەربۆیەش، بەگشــتی ڕەتیان کردەوە. چونکــە ئەوان پێویســت بوو خەباتەکەیان درێژە پێبــدەن و ئەگەر ئەو ڕاســتیانەیان قبووڵ کردبا، مەترســیی ئەوە لەئارادابــوو کە کۆنترۆڵی هەموو شتێک لە دەستیان دەربچێت. بە قبووڵ نەکردنی ئەو ڕاستییانە، لە ڕاستیدا، ئەوان بەرگرییان لەو مەرامنامە و بەرنامە سیاسییە دەکرد کــە خەباتیان بۆ دەکرد و خرۆشــچۆف مــەرام و بەرنامەی تێک وپێک دابوون. ئەوان هیچی دیکەیان نەبوو.

ســدیق لەم بابەتە تێگەیشــتبوو، بەڵام، چەنکــە نەیدەزانی چی بکات، خۆی بە ئەرک و کارە بچووکە ڕۆژانەکانی خەباتەوە ســەرقاڵ دەکرد. عەبدولڕەحمان ســدیقی بۆلای مەلامستەفای بارزانی بەڕێ کردبوو بۆ ئــەوەی ســەبارەت بــە هاوکاریی نێــوان دوو حیزبەکە قســە بکات. بە پێچەوانــەی عەبدولڕەحمانەوە، ســدیق زۆر هیوای بە ســەرکەوتوویی دیدارەکــە نەبــوو. بــەڵام لەو ڕووەوە کــە خەباتکارێکــی تەکووز و بە دیســپیلین بوو، قبووڵی کردبوو. ســدیق، هەم دیپلۆماتێکی باش بوو و هەم شارەزای خاڵە ناکۆکەکانی هەردوو حیزبەکە بوو. جگە لەوەش، لە لێکدانەوە و بەڵگە هێنانەوەدا، کارامە بوو.

موناقشــەی نێوان بارزانی و ســدیق، موناقشەیەکەی پڕ لە گەنگەشە و دەنــگ وباس هەڵگر دەبێت. بارزانــی لەگەڵ هاوکاریی دوو حیزبەکە کــۆک بووە، بەو مەرجــەی کە تەنیــا حیزبی دێموکراتی کوردســتانی عەراق مافی بڕیارڕدانی هەبێت. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە ســەربەخۆیی بڕیاردانی بە بنەمایەکی ســەرەکی دادەنا، ئەو بابەتە

نەگونجاو بوو. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەم هاوکارییەی تەنیا لەسەر بنەمای مافی بەرابەر، بە مسۆگەر دەزانی، نەک ملکەچ بوونی حیزبێک بۆ حیزبێکی دیکە.

سدیق لە گەڕانەوەی لەم سەردانەدا، لە سنووری نێوان کوردستانی عەراق و کوردستانی ئێران شەهید کرا. لەو ڕووەوە کە هیچ لێکۆڵینەوەیەک لەو بارەوە نەکرا، هەرگیز دەرنەکەوت کە ئەمری ئەو کوشتنە لە لایەن کێوە دەرچوو.

سلێمان موعینی: ئەو لە ساڵەکانی ١٩٦٠دا، ئەندامی ڕێبەریی حیزب و گەلێکیش خۆشەویست بوو. مرۆڤێکی پڕ لە وزە و خاوەنڕا بوو (لەم سەردەمەدا، عەبدولڕەحمان لە پراگ نیشتەجێ بوو، وێڕای وانە گوتنەوە لە زانکۆ، سەرقاڵی ئامادە کردنی بڕوانامەی دوکتۆراکەی بوو. ئەو دواتر و لە ساڵی ١٩٧٣دا، بوو بە سکرتێری گشتی).

لەم کاتەدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕێبەرایەتیی شۆڕشێکی چەکداریی دەکرد کە ماوەی ١٨ مانگ، لە نێوان ساڵەکانی ١٩٦٨-١٩٦٧دا، لە بەرانبەر هێزە سەرکوتکەرەکانی شادا خۆڕاگریی کردبوو. هەموو ئەندامانی ڕێبەریی حیزب لەو شۆڕشەدا گیانی خۆیان لەدەست دا. لە ڕاستیدا، کادری ڕەهبەریی حیزب لەناوچووبوو. ڕێژیمی شا تەرمی سلێمانی بە پەیژەیەکەوە بەستبووەوە و نووسراوێکیان لەسەر لاپەڕەیەک کردبووە ملی کە لەسەری ئەم ڕستەیە نووسرابوو: «سلێمانی موعینی، ئەمەیە سزای خەیانەتکاران».

بەکرێگیراوانی ڕێژیم بە مەبەستی پێشگرتن بە هەرچەشنە ناڕەزایەتییەک و دروست کردنی کەشی ترس و تۆقاندن لای خەڵک و چاوترسێن کردنیان، تەرمی بە گوللە دابێژراوی سلێمانیان بە گوندەکاندا دەگەڕاند.

ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان: ئەو گەنجێکی زیرەک و گەلێک فیداکار بوو و لە ناخی دڵەوە ئەندامەتیی خۆی لە حیزبی دێموکراتدا پێ خۆش بوو. ئەوە ئیسماعیل بوو کە ساڵی ١٩٥٧دا، لێنا و منداڵەکانی

لە ڕێی شـــاخەکانی کوردستانی ئێرانەوە بۆ کوردستانی عەراق ئاودیو کــرد و هەتا بەغا لەگەڵیان چوو. لــە کاتی گەڕانەوەیدا بۆ تاران گیرا و خرایە زیندانەوە.

پاش ئازاد بوون لە زیندان، ڕێبەریی حیزب پێشــنیاری پێکرد واز لە سیاســەت بهێنێت و درێژە بە خوێندنەکەی بدات و ئەویش بە قســەی کــردن و درێــژەی بــە خوێندنەکەی دا. پــاش کۆتایی هاتنــی خوێندن، ئەندازیارێکی بەناوبانگی لێدەرچوو و ژیانی هاوبەشی پێکهێنا. منداڵێکی بوو و دواجار لەتەمەنی ٦٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

ئەبــوو: ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان بــوو. ئەویــش، لە ڕاســتگۆیی و پابەندبــوون بە خەبات لە ڕێی خەڵکەکەیــدا، لە ڕەفیقەکانی هەڵکەوتەتر بــوو. ئەویش مرۆڤێکی گەرموگوڕ و خــاوەن زەوق بوو و هەموو بەو بۆنەوە خۆشیاندەویســت. ماوەی ١٣ ســاڵ لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمدا زیندانــی بوو. پاش ئــازاد بوونی لــە زیندان، ماوەیــەک لەگەڵ ناجێگر بوونی دەروونی ململانێی کرد و لەم ماوەیەدا هەڵسوکەوتێکی ڕاڕایانەی هەبوو. هەستیاریی لەڕادەبەدەری ئەو، بووە هۆی ئەوەی نەتوانێ برینە کۆنەکانی بە تەواوی لەبیر بکات. ســەرەڕای ئەوەش چووە شاخەکانی کوردستان و پەیوەست بە ڕیزی هاوسەنگەرە کۆنەکانی خۆی بووەوە. پاش ماوەیەک، چووە دەرەوەی وڵات و ئێستاش بە هەژاری دەژی.

هەندێجار مرۆڤ، پاش ســاڵانێک بەند بوون و تەحەمولی کردەوەی نامرۆیــی، لــە دوای ئازاد بــوون لە زیندان، تووشــی سەرلێشــێواوی دەبێــت. چونکــە وشــەکان گــۆڕدراون و ئەو وشــانەی پێــش زیندان بەکارهاتــوون، چیتر ئەو مانایان نییە. ئەمــەش دەتوانێ ببێتە هۆکاری هەندێ خراپ تێگەیشتن و دەتوانێ هۆکارێکی دیکەش بێ بۆ نائومێدی و هیوابڕاوی.

دژبەرانی ڕێژیمی شــا دەیانزانی کە ئەگەر بکەونە دەســت ســاواک، چییــان لێ بەســەر دێت. ئەوان دەیانزانی کە ئەگەر ســاواک کردەوەی ئــەوان بە تاوانێکی گــەورە مەزەندە بکات، ســزاکانیش گەورە و گران

دەبــن و ئــەوەش کــە مەرگێکــی چاوەڕواننەکــراو، باوەڕپێنەکــراو و بەئازار چاوەڕوانیان دەکات. ســەرەڕای ئەوەش، وەکوو شێر دەکەونە چاڵەڕەشــەکانەوە، بۆئەوەی شەمەندەفەری مێژوو بڕێکی کەمیش بێت بەرەو پێــش ببەن. ئەوان باش مەترســییەکانیان دەزانی، بەڵام گوێیان نەدەدایە.

نەتــەوەی کورد، ســەدەگەلێکی لە خەبات و ســەرکوت تێپەڕاندووە. ئەم نەتەوە زۆرجاران لە ڕەوتی خەباتدا، کەمئەندام بوون، کوشــتار و کۆمەڵکوژیی ڕۆڵەکانی خۆی بەچاو بینیوە، بەڵام تۆقاندن و چاوترسێن کــردن، هەرگیز نەیتوانیوە ئەم نەتــەوە بەچۆکدا بێنێت و لە پێی بخات، بەڵکوو بە پێچەوانەوە، ورەی ڕابوون بووە بە بەشــێک لە تایبەتمەندیی ئــەم نەتەوەیە و بزوێنــەری بووە بۆ بەردەوامیی خەبات و پاراســتنی بوون و کولتوری.

■ تێپەڕین لە شاخەکانی کوردستان

مانەوە لە تاران، ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ خەباتکارە کوردەکان مەترســیدارتر دەبــوو. هەربۆیەش، بڕیار درا کە ڕێبەرایەتیــی حیزبی دێموکرات پەنا بەرنە بەر شاخەکانی کوردستان. هەروەها، لێنا و منداڵەکانیشی پێویست بوو ئێران بەجێبهێڵن. لەو ڕووەوە کە هەوڵەکانیان بۆ ناردنە دەرەوەی لێنا و منداڵەکان بە شێوەی یاسایی شکستی هێنا بوو، تاقە ڕێگایەکیان بۆ مابووەوە، ئەویش ڕاکردن لە ڕێی شاخەکانەوە بوو.

ئــەو ڕۆژە، چەنــد هاوڕێیەکیان بــۆ ماڵئاوایی هاتن. لێنــا ئارام بوو. چەمەدانە ســووکەڵەکەی پێچابووەوە. هەندێ بیسکویت، سابوون، بڕێ جلوبەرگ بۆ منداڵەکان و ژێر شەڵوارێک بۆ لێنای تێدا بوو.

ئــەو نەدەبوو جلوبەرگی ژێــرەوە و فڵچــەی ددان هەڵگرێت، چونکە دەبووە هۆی گومان لێکردن. بڕیار بوو بچێتە بەغا. عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو کە پاســپۆرت، بلیتی فڕۆکە و پارەی پێویست لە بەغا ئامادەیە. لــەو کاتەدا، بە مێشــکی کەســدا نەدەهات کە لێنــا و منداڵەکان چەندین

مانگ لە بەغدا دەمێننەوە.

هێندەی نەخایاند کە لە وڵاتی پاشایەتیی عەراق ڕاپەڕین سەری هەڵدا و سیستمەکەی لە پاشایەتییەوە گۆڕدرا بۆ کۆماری. بەڵام لەو کاتەدا، هێشتا مەلیک فەیسەڵی دووهەم لەسەر دەور بوو و سەرۆک وەزیرانی حکومەتەکەشی نووری سەعید بوو کە هەڵسوکەوتی لەگەڵ دژبەران، ناوبانگی دەرکردبوو. لینا بیری لە پەندی: «لە ترسی مار پەنا بۆ ئاگر بردن» دەکردەوە، خەریک بوو خۆی دەخستە گەرداوێکی مەترسیدارترەوە. بەڵام دیسانەوەش بەخۆی دەگوت کە ڕەنگە بە ئامادەبوونی پاسپۆرت لە بەغدا، بەخت یاریان بێت و بە سەلامەت لەو گێژاوە دەربازیان بێت.

عەبدولڕەحمان و منداڵەکان نووستبوون. لینا، کاتێکی بۆ خۆی وەچنگ خستبوو. سەرتاسەری تاران، بۆ ڕاکردن لە گەرمای شێداری شەو، نووستبوو. خەیاڵاتی جۆراوجۆر لینای داگرتبوو و وەکوو گێژەڵووکە لە مێشکیدا گێژی دەخواردەوە. پێیان گوتبوو کە ئەو و منداڵەکان لە شاخەکانی کوردستانەوە ئاودیو دەبن. هەروەها پێیان گوتبوو کە باشتر وایە ئاگاداری ڕێوشوێنەکان نەبێت و پێشیان گوتبوو هەرچی کەمتر بزانێت، بۆخۆی باشترە. لینا دەستەوئەژنۆ دانیشتبوو. هەستی بە پیری و پووچی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، ئەو کە سەفەرێکی دوورودرێژی لەبەر بوو، هەرچی بیری لێ دەکردەوە، نەیدەتوانی دڵی خۆی ڕازی بکات و بچێتە سەر جێیەکەی و بنوێت. هەستێکی سەیر لەسەر کورسییەکە چەقاندبووی. لەکاتی لەدایک بوونی دووهەمین منداڵیەوە کە هێندەی نەمابوو لەسەری بە هیلاک بچێ، لینا لاواز و بێهێز ببوو: بەقەدەر پێویست نانی نەدەخوارد، بەشێکی زۆری ئەو پارەی دەگەیشتە دەستی، دەبوە تێچووی خواردنی منداڵەکان و ماڵەوماڵ کردن. دیارە، پاش گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، دۆخەکەی باشتر ببوو. بەڵام، لەو درەنگەشەوەدا هەستی بە بێتاقەتی دەکرد. ڕێک وەکوو فیلمێک، سەردەمی منداڵی و لاویەتی بە پێش چاویدا تێدەپەڕی

و ســاتە خۆش و ناخۆشــەکانی ژیانی بیر دەهاتەوە. لێنا، خەمساردانە ســەیری دەکردن، وەک بڵێی ژیانی کەســێکی دیکە بن. بەو حاڵەشەوە، نەیدەتوانی ڕایانگرێت.

لێنا کراسێکی کۆنی لەبەر کردبوو، لەوانەی ژنان لە ناوچە سنوورییەکان لەبەری دەکەن. کراســێکی فشــی درێژ و ئاودامان. قۆڵکراسەکانی ئەم کراســە، قوماشێکی ســێ گۆشــەی درێژیان پێوە دووراببوو کە دەبوو لەدەوری مەچەک هەڵیپێچن و یان لە پشــتەمل گرێیان بدەن، بۆ ئەوەی لــە کاتی کاردا بەردەســتیان نەگرێت. جنســی کراســەکە لــە پەمۆ بوو بــە موتیڤگەلێکی کاڵەوە. ســەفەرەکەی بەیانیی زوو دەســتی پێدەکرد. سەفەرێکی دوورودرێژیان لەبەربوو. بەڵام، هیچ کەس نەیدەزانی، چەند دەخایەنێت. هەموو شتێک پەیوەندیی بە بارودۆخەوە هەبوو. هاوڕێکان پێیــان گوتبوو کــە نیگەران نەبێت. بــەڵام، لێنا لە چاویاندا هەســتی بە نیگەرانی کردبوو و هەربۆیەش نیگەرانییەکەی خۆیشــی بێ هۆ نەبوو. ئــەوان پێیــان گوتبــوو کە پێویســتە خۆی بۆ هەرچەشــنە پێشــهاتێک ئامــادە بکات. بــەڵام چ جۆرە پێشــهاتێک؟ بۆ خراپترین پێشــهاتەکان؟ عەبدولڕەحمــان پێدەکەنــی و دڵنیــای دەکردەوە کە هەموو شــتێک بە باشی دەچێتە پێش. بەڵام، لێنا کە هاوسەرەکەی خۆی باش دەناسی، بە پارێزەوە قسەکانی قبووڵ دەکرد.

ئیســماعیلی ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان، دەبــوو بەیانیــی زوو بێت و ئــەوان بەرێتە ترمیناڵی پاســە نەفەرهەڵگرەکان. لێنــا نەیدەزانی کە ئایا ئیسماعیلیش هاوسەفەریان دەبێت یان نە. ئاواتی دەخواست ئیسماعیلیش لەگەڵیــان بچێــت. چەنکە لێنا ئەوی لە کەســێکی نەدیو و نەناســراو پێ باشــتر بوو. بە بوونی ئیســماعیل، لێنا کەمتر هەستی بە تەنیایی دەکرد و منداڵەکانیش ئیســماعیلیان زۆر خۆشدەویســت. دەبــووە هاوکایەی منداڵــەکان و وەها دەیهێنانــە پێکەنین کە فرمێســک بەچاویاندا دەهاتە خــوارەوە. ئەوان ئیســماعیلیان لە باوکیان زیاتر دەناســی. هەرکاتێک، عەبدولڕەحمان لە ســەفەرێکی دوور و درێژ دەگەڕایەوە، منداڵەکان، بە

ئاســتەم ئەویان وەبیر دەهاتەوە و مینا خۆی لە پشــت دامێنی کراســی دایکیەوە دەشــاردەوە. منداڵەکان هێشتا بە بوونی باوکیان ڕانەهاتبوون کە باوکیان سەرلەنوێ سەفەری دەکردەوە.

کات نزیــک بە ســێ (٣)ی بەیانی بوو. لــە دەرەوە، دنیا خەریک بوو ڕووناک بێتەوە. لێنا دەستی کرد بە ئامادەکردنی بەرچایی و سەرێکیشی لە هەردوو ژوورەکە دا، بۆ ئەوەی دڵنیا بێت هەموو شــتێک ڕێکوپێکە. ئەو نامەیەش کە بۆ خاوەن ماڵەکە نووســیبووی لەســەر مێزەکە داینا. لــە نامەکــەدا، لێنا لەبەر ئەوەی بەو شــێوەیە خانووەکــە چۆڵ دەکەن، داوای لێبووردنی کردبوو و هەروەها نووسیبووی کە دەتوانێت هەموو کەلوپەلــی نــاو ماڵەکە، لەبــری ئەو کــرێ خانوویەی پێی قــەرزدارن، هەڵگرێتەوە. عەبدولڕەحمان پێش دەرچونی لێنا و منداڵەکان، ڕۆشتبوو. کاتێک ئیسماعیل گەیشتێ، منداڵەکان لەسەر کۆشی دایکیان نووستبوون و چەمەدانە بچووکەکەشــیان ئامادە بوو. ئیســماعیل سەرەتا نامەکەی لێنــا بــۆ خــاوەن ماڵەکــەی خوێنــدەوە و دواتریش بــە وردی هەموو ماڵەکەی پشــکنی و ئەوســا، مینای نووستوو و چەمەدانەکەی هەڵگرت. لێنــاش هیوای کردە باوەش و لەحاڵێکدا کە ســەری هیوا لەسەرشــانی بوو، چارشــێوەکەی کێشا بەڕوویدا. هەموو شتێک لە بێدەنگیی تەواودا دەچووە پێش.

کۆڵانەکە چۆڵ بوو. کۆڵانێکی خۆڵاویی پڕ لە بەرد. ســەگێکی شــەل و کوێر، بۆ چەند ســاتێک کەوتە دوایان، بەو هیوایەی شــتێکی دەســت کەوێــت. بــەڵام، دواجار بێهیوا بوو و وەســتا و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشت.

لە ڕێگادا، لێنا، بۆ جارێکی دیکەش پرســیاری لە ئیســماعیلی هاوڕێی کــرد کــە ئایا بە درێژایــی ســەفەرەکەیان لەگەڵیان دەبێت. ئیســماعیل وەڵامــی دایەوە: «دواتر دەردەکەوێت». ســەیرە! دەتگوت دمی هەموو ئــەو پیاوانەیــان درۆو بوو، کەس وەڵامێکی دروســتی نەدەدایەوە. لێنا دەترسا بەتەنیا سەفەر بکات. دەترسا لە ڕەوتی سەفەرەکەدا دەستبەسەر

بکرێــت و بە بێ ئــەوەی کەس ئاگادار بێت لەگــەڵ منداڵەکانی بکەوێتە زیندانەوە. ئەو لەو سەفەرە دەترسا. چونکە بە هیچ شێوەیەک ئاگاداری وردەکارییەکانی ســەفەرەکەی نەبوو. لەوە دەترسا کە نەوەکا ئەوانەی بڕیــارە بێن بەدوایانــدا، نەگەنە شــوێنی دیاریکراو و لە هەمووشــیان خراپتر ئەوە بوو کە لینا هیچ پارەیەکی لە گیرفاندا نەبوو. تەنیا شــتێک کــە پێیــان گوتبوو، ئەوە بوو کە ئەو دەبێ بــە گوێی هاوڕێیان بکات و گوێڕایەڵیــان بێت. هەر ئەوە و هیچی دیکە. لــەم تەنیاییەدا، بەهەرحاڵ، ئیســماعیلی لەگەڵ بوو کە ئەویش قســەی جێی متمانە بوو و دڵی مینا پێــی گەرم بوو، لینا و منداڵەکانیشــی خۆشدەویســت. لە نێــوان لینا و ئیسماعیلدا هاوڕێیەتییەکی ڕاستگۆیانە دروست ببوو.

تێرمیناڵەکــە دوور بــوو و پیادەڕەوییەکــی ماندوویيهێنــی هەبــوو. بیرەوەرییەکانیش لە کۆڵ لینا نەدەبوونەوە.. ڕایش نەدەگیران.

لینــا کــە تاسەرئێســقان عاشــقی مێردەکــەی بــوو، چاوەڕوانــی گەڕانەوەکانی عەبدولڕەحمان دەبوو. تامەزرۆی بینینی بوو، تامەزرۆی بوونی، دەیویست لە سەلامەتی و زیندوو بوونی دڵنیا بێت. ئەو هەمیشە چاوەڕوانــی هاوســەرەکەی بــوو، بۆ ئــەوەی هەموو ئەو شــتانەی لە نەبوونی ئەودا بەسەری هاتبوو، ئەوەی بینیبووی و ئەوەی فێری ببوو، بۆی بگێڕێتەوە و باسی چۆنیەتی گەورەبوون و گەشەکردنی منداڵەکانی بۆ بکات و عەبدولڕەحمانیش هەمیشە چیرۆک و بابەتگەلێکی هەبوو کە بۆی باس بکات و لینا وەکوو قوتابییەک کە عاشــقی مامۆســتاکەیەتی، گوێــی لێ دەگــرت. بــەڵام ئــەوەی لینا دەیویســت بۆ هاوســەرەکەی بیگێڕێتەوە، بۆ هاوسەرەکەی لەڕادەبەدەر ئاسایی بوون.

ئــەوەی بۆ ئــەو گرینگ بــوو ئەوە بوو کــە هاوڕێکانی بڵێــن لینا بە باشی دەرەقەت ڕاسپاردەکانی هاتووە و ئەوە هەموو ئەو شتە بوو کە حەزی لە بیستنی بوو. لینا بۆ دانەوەی دڵی خۆی، بە خۆی دەگوت کە هاوســەرەکەی نیگەرانیی زۆری هەیە، زۆربەی کاتەکانی بۆ کارەکانی تەرخان دەکرێت، بەرپرسایەتیی ئەو بڕیاراتەی هەردەم لە ئەستۆیەتی،

قورسە، جگەلەوەش، ئەو بەردەوام لە بەرانبەر مەترسیی گەورەدایە و هەربۆیەش کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، شەکەت و ماندووە و بیری لای خۆی نییە و پاش گەڕانەوەشی، کاری زۆری هەیە بۆ ئەنجامدان.

ڕۆژێکیان، لە نێوان کۆمەڵێک لە هاوڕێیاندا، باسی لێنا هاتە گۆڕێ. عەبدولڕەحمان ئاماژەی بە پەندێکی پێشینیان کرد کە دەڵێ: «وامزانی شەربەتە، کەچی بە مرەبا دەرچوو». واتاکەشی ئەوە بوو کە: «کاتێک ژیانی هاوبەشم لەگەڵ پێک هێنا، نەرمونیان بوو، بەڵام دواتر تێگەییم لەوەی بیرم لێدەکردەوە خاراوترە». لێنا بەلایەوە سەیر بوو کە هاوسەرەکەی بە شەربەت و مەرەبا دەیشوبهێنێ و هەربۆیەش زۆر تووڕە بوو لەوەی ئەو پیاوەی کە بەو ڕادەیە خۆشی دەوێت، لە سەرەتادا ڕوانینێکی باشی لەسەری نەبووە. هەربۆیەش پرسیاری لێکرد: «کەواتە، بۆچی ژیانت لەگەڵ پێکهێنام؟»

عەبدولڕەحمان پێدەکەنی و وەکوو هەمیشە، وتەکانی لێنای بە هەند وەرنەدەگرت. لێناش نەیدەتوانی لەگەڵ خووی پیاوسالارانەی ئەم کۆمەڵگایە ڕابێت.

بۆچی مرۆڤ، کەسێکی خۆش دەوێت؟ چی دەبێتە هۆی ئەوە کە مرۆڤ لە یەکەم ساتدا، سەرنجی بەرەولای کەسێک ڕاکێشرێت و بۆچی کەسێکی دیکە نە؟ بۆ نموونە وسوقوددیوان، بۆچی هەر لە سەرەتاوە لێنا لە ڕیزی ئەو کەسانەدا دایناوبوو کە خۆشی دەوێن؟ لەبەر ئەوەی باوکی عەبدولڕەحمان بوو؟ بێگومان. بەڵام هۆکارێکی دیکەشی ئەوە بوو کە ئەو پیاوێکی بەئاگا بوو و جگەلەوەش، لێنای خۆشدەویست.

پاش ئەوەی لێنا وسوقوددیوانی باش ناسی، تەنانەت کاتێک پەی بە تایبەتمەندیی دەسەڵاتخوازانەی ئەو برد، ئەوە هیچی لە خۆشەویستیی لێنا بۆ ئەو کەم نەکردەوە، بەڵکوو هەر خۆشی دەویست و ئەو تایبەتمەندییەی وسوقوددیوانی سەرچاوەگرتوو لە داب و نەریتی باوی کۆمەڵگەی کوردستان دەزانی.

عەبدولڕەحمان باوکی خۆش دەویست، دەیپەرەستی و ڕێزی

لێدەگـرت. بـەڵام سـەبارەت بە دایکی، بەقـەدەر باوکی ڕێـزی نەبوو، بۆچی؟ دایکی زۆر خۆشـی دەویسـت. ئەوەی دایکی پێی بەخشـیبوو، لەو سـەردەمەدا کەمتر کوڕێک لە دایکیەوە دەستی دەکەوت. هەرچەند کە دایکی عەبدولڕەحمان نەخوێندەوار بوو، بەڵام تێگەیشتن لە کولتور، مەزهـەب، ئایین و زمانـی کوردی و غەیری کـوردی فێری کوڕەکەی کردبـوو. بـەڵام ئەو، ئەوانـەی لەبەرچاو نەدەگرت. ڕەنگـە لەبەر ئەوە بوو کە لە منداڵیدا زۆر بە نازداری فێر کرابوو. ڕەنگە، شـتێکی دیکەش هەبوو، دایکی تەنیا لە ئاسـتی ڕاسـپاردندا هەندێ شـتی بە کوڕەکەی دەگوت و دواجار هەموو شـتێکی لەئەسـتۆی خودی ئەو دەهێشتەوە. ڕەنگە، لـەو ڕووەوە کە عەبدولڕەحمان دەبووە هۆی دوورکەوتنەوەی ئەو لە دایکی و لەولاشـەوە زاکوونیـی باوکی، ببووە هۆی ڕێزلێگرتنی زیاتری. ڕەنگە لە منداڵیدا، ئەو هەسـتەی هەبووە کە خەمسارديیەکانی باوکی، دەرئەنجامی ئەو متمانەیە بووە کە پێی بوویەتی.

عەبدولڕەحمان هەر لە منداڵیەوە، زیرەک و خاوەنی کاریزمای بەهێز بوو. براکانی دیکەشی هەمان تایبەتمەندییان هەبوو. بەڵام لەو ڕووەوە کـە لـە هەموویـان بچووکتر بوو، ڕەنگـە بە هۆی حەزی باڵادەسـتتر بوونـەوە، ئـەو تایبەتمەندییەی لـەودا زیاتر گەشـەی کردبێت. ئەویش وەکوو هەر منداڵێکی ئاسایی، حەزی دەکرد سەر لەو نهێنییانە دەربکات کە پێی نەدەگوترا و یان لێیان دەشـاردەوە. ئەوەش، ڕێگەی پێدەدا کە هەم تواناکانی خۆی نیشانی هەمووان بدات و هەم هەست بە زیرەکیی خۆی بکات و دواجار لە سـای سـەرکەوتنەکانیدا، هەسـت بە غروور بکات و هەستی متمانەبەخۆیی بەهێزتر بێت.

لینـا لەگەڵ منداڵـەکان و هاوڕێیـان، دەبوو بەو پاسـە نەفەرهەڵگرە سەفەر بکەن کە ماوەیەک لەوەپێش و ڕێک ڕۆژێک پێش لەدایک بوونی هیوا، عەبدولڕەحمان سەفەری پێکردبوو. پاش گەڕانەوەی لەو سەفەرە، عەبدولڕەحمـان بـە لینای گوتبوو کـە لە جادەی نێـوان «زەنجان» و «میانە»دا، پۆلیس پاسـەکەی ڕاگرتووە و شـۆفێرەکەی ناچار کردووە

هەموو چەمەدانەکان لەسەر پاسەکە دابگرێت. هەرکام لە موسافیرەکان دەبوو خۆی چەمەدانەکەی بۆ تەفتیش بکاتەوە. عەبدولڕەحمان چەمەدانی پێ نەبوو. تەنیا جیزدانێکی بچووکی بەدەستەوە بوو کە پڕ بوو لە بەڵگەنامەی گرینگ و مەترسیداری حیزبی. عەبدولڕەحمان کەڵک لە بەیەکداهاتنی موسافیرەکان لە کاتی دابەزیندا وەردەگرێت و وێڕای شاردنەوەی جیزدانەکەی لە ژێر قوماشی کورسیی شۆفێرەکەدا، دوای هەموو موسافیرەکان بە دەستی بەتاڵ دادەبەزێت. عەبدولڕەحمان نیگەران بوو. لە ڕوانگەی پۆلیسەوە، ئەوەی کە ئەو چەمەدانی پێ نەبوو، گوماناوی دەهاتەبەرچاو. هەربۆیەش، یەکێک لە پۆلیسەکان کە جلی مەدەنی لەبەردابوو و بەرپرس بوو لە کۆنترۆل کردن، پرسیاری لێدەکات: «چۆنە وا تۆ بە بێ چەمەدان سەفەر ئەکەیت؟»

عەبدولڕەحمان، بە مەبەستی وەچنگ خستنی کات، پاکەت جگەرەکەی لە گیرفانی دەردێنێ، جگەرەیەک دەداتە پۆلیسەکە و بۆیشی دادەگیرسێنێت و دواتر جگەرەیەک بۆخۆی دادەگیرسێنێت. ئەوسا، بە ئارامی، دەست لە گیرفاندا و جگەرە بە لێوەوە، بە پرسیارێک وەڵامی دەداتەوە و دەڵێ: «ئایا هەرگیز ڕووی نەداوە کە خۆت بە بێ چەمەدان سەفەر بکەیت؟»

پیاوی پۆلیس: «نە، مەگین ئەوەی سەفەرەکەم کورتخایەن بووبێت».

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «منیش وەکوو تۆم. دەچم لە مردوو ناشتنێکدا بەشدار بم و بەیانیش دەگەڕێمەوە.» هەڵبەت، عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کز و ماتەوە ئەوەی گوتبوو. پۆلیسەکە، سەرەخۆشی لێکردبوو و هیوای خواستبوو کە خوالێخۆشبوو، خزمی نزیکی نەبووبێت. پاشان ئیزنی بەڕێ کەوتنی بە پاسەکە و هەموو موسافیرەکان دابوو.

لینا سەبارەت بە مەبەستەکان و بزربوونەکانی هاوسەرەکەی شتێکی ئەوتۆی نەدەزانی. چونکوو عەبدولڕەحمان هیچی پێنەدەگوت. بە پێچەوانەوە، پاش گەڕانەوەی لە ئورووپا، ئەمجارەیان هاوسەرەکەی

دەهاتەگۆ و دیواندڕی دەکرد. ئەو چووبوو بۆ پراگ و لەوێ کۆمەڵێک لە هاوڕێیان، بریتی لە چێک، کورد و ئێرانیی بینیبوو.

سەبارەت بە هاونیشتمانەکانی، دڵگران و ڕەنجاو دەهاتەپێش چاو و دەیگوت: «ئەوانە لە کافەکانی پراگدا سەرقاڵی شۆڕشن و نیوەشەوان، کاتێک لە کافەکان وەدەریان دەنێن، لە پارکەکان و یان نووستنگەی زانکۆکانیان تا بەیانی لە شۆڕشەکەیان بەردەوام دەبن. سەرەڕای ئەوەی موناقشەکانیان گەڕموگوڕ و بۆچوونەکانیشیان زۆر جیاوازە، بەڵام دەرئەنجامێکی دیاریکراوی لێ ناکەوێتەوە. ئەوانە «شۆڕشگێڕانی ناو کافەکانن». ئەو بابەتە تەنانەت زەرەر لە خوێندنەکەشیان دەدات».

ڕاستیەکەی ئەوە بوو کە ئەو خوێندکارانەی کە خوێندنی باڵایان تەواو دەکرد، بە پەنجە دەژمێردران. ڕێژەیەکیشیان خوێندنەکەیان بە نیوەچڵی دەهێشتەوە و وازیان لێ دەهێنا و هەندێکیشیان زۆری دەخایاند هەتا تەواویان دەکرد.

سەبارەت بە سەفەرەکەیشی بەهەمان شێوە بەڕەنجاوی دەدوا و دەیگوت: «کوردەکان نابێ متمانە بە هیچ کەس و هیچ شتێک جگە لە شاخەکانی کوردستان بکەن.»

لینا پرسیاری لە هاوسەرەکەی کرد: «باشە تۆ بۆ داوای یارمەتی چووبووی بۆ ئەوێ؟ داوای چ یارمەتییەکت لێ کردن؟ داوای یارمەتیت لە کێ کرد؟ لە حکوومەت؟ یان حیزبی کۆمۆنیست؟»

عەبدولڕەحمان: «چ لە بابەتەکە ئەگۆڕێ؟»

لینا: «هیچ ناگۆڕێ، چووزانم.»

عەبدولڕەحمان مۆن نەبوو. ئەمجارەیان، پێکەنینەکەی تاڵاوی لێ دەڕژا. ئەو کەسانەی بە شێوەی نهێنی دەژین، لەبەرئەوەی شوێنیان نادیارە، کەسیش نامەیان بۆ نانووسێ. بە درێژایی ئەم ساڵانە، لینا هیچ هەواڵێکی لە پراگ، پووری و باپیری نەبوو. هەربۆیەش بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ بوو عەبدولڕەحمان هەمووشتێکی بۆ بگێڕێتەوە. «بۆ وێنە لە ئاڵوگۆڕەکانی شاری پراگ و لەم ماوەیەدا سەردانی کێی کردووە و لە

کویَ ژیاوە و...هتد»

لێنا: «باپیرم و پوورمت بینی؟» لێنا لەم دنیایەدا، تەنیا ئەو دوو کەس و کارەی شک دەبرد.

عەبدولڕەحمان سەردانی کردبوون. بەڵام، لەشوێنی خۆیان نەمابوون، باشتر وایە بڵێین لەماڵ دەریان کردبوون. چونکە لە ژێر ئەو عەردەی کە ماڵە بچووکەکە لەسەری هەڵکەوتبوو و لە نزیک کانگاکانی «کۆهینوور» kohinour، بەردەخەڵووزیان دەردەهێنا.

سەبارەت بە باپیری، عەبدولڕەحمان پێی گوت: «باپیرت کۆچی دوایی کردووە». لێنا لە ڕادەبەدەر باپیری خۆشدەویست. پێش پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەیان، لێنا پێشنیاری بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە سەردانی باپیری و پووری بکەن بۆ ئەوەی لێنا هاوسەرەکەی بە تەنیا خزمەکانی بناسێنێ. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشە پێشنیارەکەی ڕەت کردبووەوە و وێڕای داوای لێبووردن، گوتبووی: «من شەرمیان لێ دەکەم.».

لێناش کە پێی وابوو هاوسەرەکەی هێشتا شەرم دەکات، زۆر پێداگری نەدەکرد و هیوادار بوو پاش زەماوەندەکەیان، عەبدولڕەحمان ڕازی دەبێت و سەردانیان دەکات. لەولاشەوە، لێنا لەکاتی خۆیدا، سەبارەت بە پرۆژەکانی خۆی هیچی بە باپیری نەگوتبوو، ئێستاش دەترسا بە باس کردنیان، بکەوێتە بەرشاڵاوی سەرکۆنەی باپیری و ببێتە هۆی وەڕەزی و تووڕەبوونی.

پاش پێکهێنانی ژیانی هاوبەشیان و گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران، لێنا کە سکی بە مینا پڕ بوو و ڕووبەڕووی دۆخێکی ناجێگر ببوو، سەردانی باپیری و پووری کرد. ئەوان لەو کەسانە نەبوون کە دەسبەجێ و لەئانوساتدا بەرانبەر بە ڕووداوەکان دژکردەوەیان دەبێ یان تووڕە دەبن. ئەوکاتە، ئەوان سەبارەت بە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەی لێنا هیچیان نەگوتبوو. بەڵام ئەو ڕۆژە، دواجار پوورە زیدێنکای zedenka، بێدەنگییەکەی شکاند و گوتی: «ڕەنگە ئەو شەرم بکات لەوەی سەردانی ئێمە بکات، بەڵام لە پڕ کردنی سکی تۆ هیچ

شـــەرمێکی نەکــرد.» و پووری بەو کەمــە خوێندەوارییەوە کە هەیبوو، لەبــەردەم باوکی و مێردەکەی خۆیدا، باســی ئەوەی کــرد کە بە ژیان لەگــەڵ پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی چاوەڕوانی لینای دەکرد. دواتریش، پووری و مێردەکەی و باپیری، هەرسێک پێکەوە هەوڵیان دەدا لینا ڕازی بکەن کــە لەبری گەڕانــەوە بۆلای عەبدولڕەحمــان، لای ئــەوان بمێنێتەوە و تەنانەت، ســەرەڕای هەژارییەکەیان، پێشنیاریان پێ کرد کە لای ئەوان بژیت و هەموو پێکەوە چاوەدێریی منداڵەکەی بکەن و...

لینا پرســیاری لــە هاوســەرەکەی کــرد: «گیانەکەم، بــۆم بگێڕەوە، پەیوەندیتان چۆن بوو؟»

عەبدولڕەحمــان و مامــە فرانتس frantz، پێکەوە ســەردانی کافەکانی شــاریان کردبــوو. مامــە فرانتس کە لە کرێــکارە کۆنەکانــی کانگاکان بــوو، ئابجۆخۆرێکــی لەزەبر بوو. لەو ڕووەوە کــە ژنەکەی ڕێگریی لە خواردنەوەی دەکرد، بۆ خواردنەوەی پەرداخێک ئابجۆ هیچ هەلێکی بە فیڕۆ نەدەدا و بۆی وەدەر دەکەوت. هەربۆیەش بینینی عەبدولڕەحمانی بــە دەرفەت زانیبوو و بە ژنەکەی گوتبوو کە پێویســتە بڕواتە دەرەوە و شــارەکەیان نیشــانی عەبدولڕەحمان بدات. ژنەکەی فرانتسیش، باش لەو گەشتە تووریســتییانەی هاوســەرەکەی تێدەگەیشت. جگەلەوەش، عەبدولڕەحمــان لــە گێڕانەوەی چوونــەدەرەوەی خــۆی و فرانتس دا، سەرســووڕمانی خۆی دەربڕی و گوتی: «بیهێنە پێش چاوی خۆت کە هەتا من پەرداخێکم هەڵدەدا، ئەو توانای هەڵدانی ســێ تا چوار پەرداخ ئابجۆی هەبوو (هەر پەرداخێک نیو لیتر بوو) و ئێمە پێکەوە ســەردانی چەنــد کافەمان کرد. هەموو جارێکیش، فرانتس بە هۆی ئەوەوە کە من شــارەزای خواردنەوە نەبووم و زۆریش دەچوومە ئاودەســت، گاڵتەی پێدەکــردم. ئاخــر ئەو خۆی هــەر یەکجار چووە ئاودەســت، کاتێکیش دەگەڕاینــەوە بــۆ ماڵەوە، فرانتس ڕەپ و ڕاســت دەڕۆشــت و لەتری نەدەدا، کەچی من، بە ئاستەم خۆم بە پێوە دەگرت.».

.. ئەو بیرەوەرییانەی ئاوا زەینی لینایان ســەرقاڵ کردبوو، لە کورت

کردنەوەی ڕێگاکەدا کاریگەریی خۆیان هەبوو. ئیسماعیل بێدەنگ بوو و منداڵەکانیش لە باوەشیاندا نووستبوون.

جارێکیان، پێویست بوو عەبدولڕەحمان لە ڕێی شاخەکانی کوردستانەوە بگاتە شوێنێک. ئەو و ڕێنماکەی بەسەر گۆمێکی بەستوودا تێدەپەڕن. سەهۆڵی گۆمەکە لە بن پێیاندا دەشکێت و دەکەونە نێو ئاوی ساردی گۆمەکەوە و بە زەحمەت خۆیان لە نوقم بوون و خنکان ڕزگار دەکەن. کاتێکیش لە گۆمەکە دێنەدەرەوە، بە چەرمەسەری لە سەرمابردوویی و ڕچان ڕزگاریان دەبێت. ڕێنماکەی کە پیاوێکی ئیختیاری هەشتا ساڵان بووە، وەکوو کارژۆڵە بەکێوەکەدا هەڵگەڕاوە.

لێناش پیاوێکی ئەوتۆی لە شاخەکانی کوردستان ناسیبوو. خەڵکی دەیانگوت کە ئەو پیاوە زیاتر لە سەت ساڵ تەمەنیەتی. ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵ لێنا بوون، بۆیان گێڕابووەوە کە باوکەکانیشیان ئەو پیرەپیاوەیان بینیوە. پێشمەرگەکان کە لەگەڵ جەولەی ناو شاخەکان ڕاهاتبوون، گرفتێکیان لەگەڵ شوێن کەوتنی ئەو پیرەپیاوە نەبوو. بەڵام بۆ لێنا گەلێک بەئازار بوو. چنگی لە بەردەکان گیر دەکرد، لە هەورازەکاندا، چواردەست و پێ سەردەکەوت و لە نشێوەکاندا، لەسەر وردەبەردەکان هەڵدەخلیسکا. لە یەکێک لە گوندەکاندا، ئەو پیاوە ئیختیارە ئەسپێکی بۆ لێنا قەرز کردبوو. ئەوان دەبوو زۆر بەخێرایی بە تەنشت گوندێکدا کە خەڵکەکەی زۆر جێی متمانە نەبوون، تێپەڕن. لێنا سوار ئەسپەکە ببوو. بەڵام لە نشێوەکاندا، ئەسپەکەش وەک لێنا لەسەر بەردەکان هەڵدەخلیسکا. هەربۆیەش، لەبەر ئەوەی لێنا و ئەسپەکە نەگلێن، پێشمەرگەکان لەغاو، یاڵ و تەنانەت کلکی ئەسپەکەشیان توند دەگرت. پیرەپیاوەکە کە زۆر پێشیان کەوتبوو، بە ئاماژە داوای لێدەکردن کە خێرا بکەن، و لەبەر خۆشیەوە بەسەر «گەنجی ئەم دەورە و زەمانەدا» کە توانای ڕۆشتنیان نییە، پرتەوبۆڵەی دەهات. پێشمەرگە گەنجەکان پێدەکەنین و لێنا ئێرەیی بە هێز و گورجوگۆڵیی ئەوان لە شاخەوانیدا دەبرد.

یەکێکی دیکە لەم پیرە ماندوویی نەناسانە، ڕێنمای عەبدولڕەحمان بووە لە شاخەکانی کوردستاندا. ئەوان لە گوندێک بۆ پشوودان لادەدەن. پیرەپیاو لەڕادەبەدەر خواردبوویەوە. لەو ڕووەوە کە پێویست بوو لەگەڵ تاریکیدا، بەڕێ بکەون، عەبدولڕەحمان، وێڕای هاندانی پیرەپیاو بۆ کەم خواردنەوەی مەشرووب، پێی دەڵێت: «ئێمە هێشتا ڕێگایەکی دوور و درێژمان لەبەرە، هەربۆیەش نابێ زۆر بخۆیتەوە». پیرە پیاو وەڵامی دەداتەوە: «باشتر وایە تۆش بخۆیتەوە، چونکە لە ڕێدا لەگەڵ سەرما و سۆڵە و بەفر ڕووبەڕوو دەبینەوە».

کاتێک بەڕێ کەوتنەوە، پیرەپیاو لەتری دەدا و جوێنی بە بەردەکان دەدا و تووکی لێدەکردن، بەڵام نەیدەهێشت عەبدولڕەحمان یارمەتی بدات. هەڵبەت، پیرەپیاو، هەرگیز نەکەوت و عەبدولڕەحمانی بۆ تێپەڕین لە ڕێگا ناوبڕەکان، ڕووبار و گۆمە ڕچیاوەکان ڕێنمایی دەکرد. شەوەکە نووتەک و تاریکەشەو بووە. تەنیا ڕووناکیی ئەستێرەکان و تریفەی بەفر بوو کە هەندێ ڕێگاکەی بۆ ڕووناک دەکردنەوە. سەهۆڵی یەکێک لە گۆمەکان کە خۆرەتاوی ڕۆژ تەنکی کردبووەوە و هێشتاش بە تەواوی نەیبەستبووەوە و بەقەدەر پێویست ئەستوور نەبوو، لەژێر پێیاندا دەشکێت. پاش ئەوەی خۆیان لە گۆمەکە دەرباز دەکەن و دەگەنە ڕۆخەکەی، ئاوە ساردەکە، عەبدولڕەحمان دەبووژێنێتەوە و لە سستی دەری دێنێت. بەڵام پیرە پیاو دانیشتبوو و نەدەجووڵا و نەیدەویست بەردەوام بێت و ئامادە نەبوو هەنگاوێکی دیکە هەڵبگرێت. جەستەیان تا سەر ئێسقان بەستبووی. ئەگەر نەجووڵایانە، بێگومان مەرگیان لە ڕێ بوو. هەربۆیەش، عەبدولڕەحمان پیرەپیاوەکەی ناچار کردبوو هەستێتە سەر پێ و بەڕێ بکەوێت و بەدوای خۆیدا ڕەکێشی کردبوو بۆ ئەوەی خوێن بە دەمارەکانیاندا بگەڕێت.

لەگەڵ شەبەقی بەیان، لە یەکێک لە گوندەکانی کوردستان لایان داوە و چوونەتە ماڵێکەوە و لەوێ چەند ڕۆژێک ماونەتەوە. عەبدولڕەحمان تایەکی قورسی هەبووە و وڕێنەی کردووە. بەڵام پیرەپیاوەکە تەندروست

بــووە و وێــڕای گاڵتە کردن بــە عەبدولڕەحمان، دەیگــوت: «چاو چاو! گەنجی ئەم ســەردەمە، بەڕاستی بێدەستوپلن و لەبەرانبەر هیچ شتێکدا خۆڕاگــر نیــن. بۆچی، ئاخر کــوڕی باش بۆچی پێش بــەڕێ کەوتن بە گوێی منت نەکرد و وەک من نەتخواردەوە، بۆچی، ها بۆچی؟»

لــەم کاتــەدا، هەراوزەنایــەک، لینای وەخــۆ هێنایەوە و ســەرەداوی بیرەوەرییەکانی پچڕاند. گەیشــتبوونە ترمیناڵەکە. لەوێ موســافیرەکان چاوەڕوانــی بــەڕێ کەوتنی پاســەکان بوون. ئیســماعیل بــە هەنگاوی پتەو بەرەولای شــۆفیرەکە ڕۆشت و بلیتەکەی نیشان دا. شۆفیرەکەش کورســییەکانی نیشــان دان. لێرەدا بوو کە لینا تێگەیی بەتەنیا ســەفەر ناکات و ئەوەش، بەڕاستی کەیف خۆشی کردبوو.

پاســەکە لە ڕێگادا، لە شــارەکانی قەزوێن، زەنجان و میانە ڕایگرت، بــە بێ ئــەوەی ڕووداوێکی تایبەت بێتە ئاراوە. پۆلیســیش دیار نەبوو. ئەوان، دواجار گەیشــتنە شوێن، واتە شــاری تەورێز. ئەمە دووهەمین جــار بــوو کە لینا پێی دەنایە شــاری تەورێز. لەم شــارە بــوو کە لینا ئــاگادار کرایەوە کە لــە کۆبوونەوەیەکدا کــە عەبدولڕەحمان بەڕێوەی بردووە، بڕیار درابوو کە ئیســماعیل (ئامــۆزای عەبدولڕەحمان) لەگەڵ لینــا و منداڵەکانی بڕوات و ڕۆڵی هاوســەری لینــا و باوکی منداڵەکان بگێڕێــت. ئــەوەش دەبێتە هۆی ئــەوەی زۆر نەکەونە بــەر چاو. لیناش دەبــوو ڕۆڵــی لاڵ بگێڕێــت و وا بنوێنێ بە مەبەســتی وەرگرتنی شــفا سەفەری کەربەلا دەکەن، بۆ ئەوەی لەو شارە پیرۆزەدا، موعجیزەیەک ڕووبدات و لینا زمانی بکرێتەوە.

ســەفەری دووهەمــی بۆ تەورێــز، کورتخایەن و بە بــەراورد لەگەڵ جاری یەکەم، بە بێ ڕووداو بوو. بەیانیی زوو ســواری پاســەکە بوون و بەرەو ســەقز کە شارێکی بچووک بوو لە بناری کێوەکاندا، ڕۆیشتن. پــاش تێپەڕین لە شــارەکانی مەراغــە، میاندوواو، بۆکان و...گەیشــتنە سەقز. شاری ســەقز کۆتایی سەفەرەکەیان بە ئۆتۆمبیلی گواستنەوەی گشتی بوو. لەوێ، کەسێک چاوەڕێیان بوو. ئەو کەسە، لە کۆڵانە تەسک

و تروووسـک و ناهەموارەکانـەوە بـەرەولای ماڵی ژنێک کە دۆسـتیان بـوو، ڕێنمایی کردن. پاش خواردنی نانی شـەو، لینا کە زۆر شـەکەت ببوو، هەموو بیر و هۆشـی لای دەرکردنی شەکەتی و حەسانەوە بوو. منداڵەکانیش لەسەر کۆشی نووستبوون و لەبەر ئەوەی لینا چوارمشقی دانیشتبوو، ئەژنۆکانی سست ببوون.

لـەم کاتـەدا کابانی ماڵەکـە، هیوای کـردە باوەش و گوتـی: «دەبێ بڕۆیـن.» ئیسـماعیلیش مینای کردە باوەش. لینا لەوەیکە لەو شـێوازە دانیشتنە ڕزگاری ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد.

شـیبایەکی نیان و خۆش، ڕوومەتی لینای دەلاواندەوە و لە سسـتی دەری دەهێنـا. لەوپـەڕی شـار، گەیشـتنە هۆتێلێکی بچـووک و کۆن. هاوڕێکانیان، وێڕای ئاماژە کردن بە هۆتێلەکە، گوتیان: «ئێرەیە، بەخت یارتان بێت».

ئیسـماعیل، پێـش چوونە نـاو هۆتێلەکـە، ئاخێکی قووڵی هەڵکێشـا. زۆر مانـدوو دیـار بوو. بـە پێچەوانەوە، منداڵەکان کـە خەوی خۆیان کردبوو، هەسـتابوونەوە و کەیف خۆش بوون و حەزیان لە یاری بوو. خاوەن هۆتێلەکە چاوەڕوانیان بوو، ئاوڕی دایەوە بەلای ئیسماعیلدا و کلیلەکانی دایە دەسـتی و ژمارەی ژوورەکەشـی پێ گوت. ژوورەکە لە نهۆمی یەکەمدا بوو. دواتر دانیشتەوە و سەرقاڵی چا خواردنەوە بوو.

پلیکانـەکان تاریـک و داڵانەکەش ڕووناکیی تێدا نەبـوو. دۆزینەوەی درگای ژوورەکـە، کاری حەزرەتـی فیـل بـوو. تەنانـەت منداڵەکانیش بێدەنـگ بـوون. دواجار، ئیسـماعیل درگاکەی کـردەوە و بە هێمنی و وردبینییـەوە کردیـەوە، دەتگوت، ئەو لە پێشـدا دەیزانی لە پشـت ئەو دەرکـەدا چـی چاوەڕێیان دەکات. هەمـوو لە سـەردەرانەی درگاکەدا وشـک ببوون و دەمیان داچەقیبوو: لە ژوورەکەدا هەموو شتێک ڕەش بـوو، مێز، کورسـی، نوێن، دیوارەکان، میچەکـە و زەوییەکە، هەمووی یەکدەسـت ڕەش بوو. هەموویان واق وڕ ماو، حەپەسا بوون. تەنانەت مینای بچکۆلانەش، کە تا چەند سـاتێک لەوەپێش حەزی لە یاری بوو،

دەمی داچەقابوو و چاوی بڕیبووە ژوورەکە.

یەکەم کەس کە لەو دۆخە دەرهات، پیاوە پشــت و پەناکەیان بوو. بە هەنگاوی قایم پێی نایە ناو تاریکاییەکەوە. بەڵام زۆر زوو کشاوە دواوە. لێنا و منداڵەکان لە داڵانەکەدا مابوونەوە. پاش چەند چرکەیەک، ئیسماعیل لە قاقــای پێکەنینیدا. پێکەنین هەم چارەســەری سەیروســەمەرەترین دۆخەکانــە و هــەم تایبەتمەندیــی ئەوەی هەیــە زوو دەتەنێتەوە. لێنا و میناش دەســتیان کرد بە پێکەنین. ئــەوان نەیاندەزانی بۆچی پێدەکەنن. بەڵام ئیســماعیل دەیزانی. هەنــگاوە قایم و پتەوەکەی ئیســماعیل، ئەو ماددە ڕەشــە یەکپارچە و یەکدەســتەی جووڵاندبــوو و لە ژوورەکەدا کەوتبووە فڕین و بە هەموو لایەکدا دەفڕین. ئەو ڕەشــاییە، لە ڕاســتیدا بریتی بوو لە هەزاران مێش. ئیســماعیل، پەنجەرە بچووکەکەی کردەوە و بە ڕاوەشاندنی کوتە پەڕۆیەک دەستی کرد بە دەرکردنیان. بە بینینی ئیســماعیل، لێناش، چارشێوەکەی لابرد و لاســایی ئیسماعیلی کردەوە و دەســتی کرد بە دەرکردنی مێشــەکان. بڕوا پێکردنی بۆ کەســێک کە دۆخێکی ئەوتۆی ئەزموون نەکردبێت، قورسە.

لێنــا دڵی لەژێڵلا دەهات، هــەر کاتێکی دیکە بوایە، ئەو هەرگیز ئامادە نەدەبوو لەســەر چرپایەکی وا کە مێشــەکان گڵاویــان کردبوو، بنوێت. لــەوەش زیاتر، هەرگیز ئامادە نەدەبوو کچەکانی لەســەر چرپایەکی وا بخەوێنێت. بەڵام ئەوان، هەم شــەکەت بوون و هەم چارێکی دیکەشیان نەبوو. هەربۆیەش، پاش خواردنی ئەو خواردنە بەتام و چێژە، لەســەر چرپاکە ڕاکشان و دەسبەجێ خەویان لێکەوت.

■ ئاشنا بوون لەگەڵ شاخەکانی کوردستان

بەیانیی زوو، شــاریان بەجێهێشت و لە ڕێگەیەکی پڕ کەند و لەندەوە بەرەو شــاخەکان ڕۆیشــتن. نزیکەی نیوەڕۆ، گەیشتنە ماڵۆچکەیەک کە ئاقاری بە دار ودرەخت تەنرا بوو. دیمەنێکی بەشکۆ لەپێش چاویان بوو و ئەویــش ئەو زنجیرە شــاخانە بوو کە دەبــوو بیبڕن بۆ ئەوەی بگەنە

شــوێنێکی ئەرخایەن. لەو ماڵۆچکەیە، ســێ پیاو و کوڕێکی ١٤ ســاڵان چاوەڕێیان بوون. ئەو ســێ پیاوە و کوڕە هەرزەکارەکە، یەکجێ ڕۆڵی ڕێنمــا، هــاوڕێ، ڕاوێــژکار و یاریدەدەریان دەبینــی. مینا کەیفخۆش، لــە دارێکــەوە بــۆ دارێکی دیکە و لــە پیاوێکەوە بــۆ لای پیاوێکی دیکە ڕایدەکرد. هەســتی دەکرد لە شوێنی دڵخوازی خۆیەتی. هیواش هەوڵی دەدا بەدوایــدا ڕابــکات، بەڵام هێشــتا نەیدەتوانی وەکــوو مینا ڕابکات. سەرەڕای ئەوەش، هیواش بەڕاستی کەیفخۆش بوو. خۆرەتاو گەرمای بە سروشت دەبەخشی و ئارامی باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا بوو، دەتگوت ئەوان شۆڕشگێڕی نهێنی و ڕاکردوو و پێشمەرگەی حیزبێکی قەدەغەکــراو نەبــوون، بەڵکوو کۆمەڵێک هاوڕێ بوون کە بۆ ســەیران لەوێ کۆبوونەتەوە.

لە پشــتەوەی ماڵۆچکەکە، جیپێک بە میچی ئاســنین، کورسیی شل و شــەوێق و بەتاڵ لە پووشــوو، کون کون و ژەنگاویی لێ بوو. ئەگەر لە شوێنێکی دیکە بووایە، بێگومان لەمێژبوو فڕێیان دابوو!.

هەموو بە مەبەســتی قسە کردن لەسەر سەفەرەکەیان، لەسەر زەوی دانیشــتن و پاشــان ڕوویان لە ئیســماعیل و لێنا کرد و گوتیان: «کاک ئیســماعیل، نابــێ لەبیــری بکەیت کە ڕۆڵی هاوســەری لێنــا و باوکی منداڵــەکان دەبینــی. ئەگەر لەپڕ و بــەدەر لەچاوەڕوانی کەســێک هاتە ســەررێمان، دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا ئێمە قســە بکەین. تۆ منداڵەکان هێــور دەکەیتەوە و ئێمە چی بڵێین، وا دەکەیت. تۆش لێنا، نابێ لەبیرت بچێتەوە کە لاڵیت. هەرکاتێکیش ئاگادارمان کردیتەوە، بە چارشێوەکەت خۆت دادەپۆشــی و وەکوو ئیســماعیل، چیمان پێگوتی، دەبێ گوێڕایەڵ بیت، بیریشیت نەچێتەوە کە تۆ بۆ زیارەتی کەربەلا دەچیت بۆئەوەی لە خودا بپاڕێیتەوە شــفات بدات. بیرت نەچێتەوە کە ئەگەر پێویســت بوو، ئێمە قسە دەکەین و ئەوە ئەرکی ئێمەیە.»

لێنا: «ئەی چۆن لەگەڵ منداڵەکان و ئێوە پەیوەندی بگرم؟»

- «بە ژێست و بۆ فێربوونیش، هەر لەئێستاوە خۆت ڕابهێنە.»

ـ «ئەی ئەگەر لەبیرم بچێتەوە و یان هەڵەیەک بکەم؟»

ـ « نابێ لەبیرت بچێت، هیچی دیکە و بەس. هەر لە ئێستاشەوە دەست بکە بە خۆ ڕاهێنان.»

ـ «مرۆڤی لاڵ، لە کاتی ترس و یان ئازاردا، دەقیژێنێ؟»

کەس نەیدەزانی. بەهەرحاڵ، تەنانەت ئەگەر ئاواش بووایە، نەدەبوو یەک وشەش لە زاری لێنا دەربچێت. دیارە، داواکاریی کارێکی ئەوتۆ ئاسانە، بەڵێندان بۆ جێبەجێ کردنیشی ئاسانە. بەڵام، بەکردەوە بەو ساناییەش نییە.

لەسەر ڕێی ئەوان، ئەگەری بوونی هەر بەربەست و داوێک هەبوو، لە جەندەرمەکانەوە بگرە هەتا جاشەکان. هەربۆیەش پێویستی بە وردبینی و وریایی زۆر هەبوو، چونکە مەترسی لە هەموو شوێنێک هەبوو. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە، چاوی بە کلە ڕشتبوو و سەریشی بە لەچکێکی کوردی داپۆشیبوو. هەروەها، بۆ کاتی پێویست، چارشێوێکیشی پێبوو. لەبەرئەوەی ژیانی نهێنی نەیدەهێشت خۆی بداتە بەر خۆرەتاو، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. هەربۆیەش، لێنا کە باوەڕی نەدەکرد دۆخەکە بەو ساناییەش تێپەڕێت، دەستی کرد بە ناڕەزایەتی دەربڕین و بیانوو گرتن و گوتی: «نەکەس بڕوا بە کورد بوونم دەکا و نە بە چیرۆکی چوونە کەربەلام!»

وەڵامەکەی هەر ئەوە بوو کە پێشتریش بەجاران بیستبووی: «لێرە، ژنی وەکوو تۆ زۆرن، بە ڕواڵەتی سپی و تەنانەت بە پێستی سپییەوە. لێرە، تەنانەت ژنی کاڵوکرچ بە چاوی شینیشەوە هەیە. تۆ نە سپیت و نە کاڵوکرچ. تەنیا ڕەنگی ڕوخسارت هەڵبزرکاوە و ئەوەش لەگەڵ دۆخەکە دێتەوە، ڕێک لە نەخۆش دەچیت.»

لێنا بڕوای بە قسەکانیان نەدەکرد، تا ئەوەی ڕۆژێک لەسەر ڕێی خۆی، کوردگەلێکی بینی کە ڕەنگی ڕوخساریان سپی، پرچیان کاڵ و چاویان شین بوو.

لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمانە، ئەو منداڵانەن کە لە ڕەوتی

جەنگی جیهانیی دووهەمدا و لە کاتی داگیر کردنی کوردستان لە لایەن سوپای سوورەوە، لەدایک بوون. تەنانەت ئەو بۆچوونەی خۆی لەگەڵ ئـەو پیرەپیاوانەی کە لەو سـەردەمەدا ژیاون بـاس کردبوو. ئەوانیش وەڵامیـان دابـووەوە کـە ڕەنگە وا بووبێـت، بەڵام گەلێـک پێش هاتنی سوپای سووریش، مرۆڤی کاڵو کرچ لە کوردستاندا بوونی هەبووە.

جیپـە چکۆلەکـە کە هەر بـۆ لەبەریـەک هەڵوەشـاندنەوە باش بوو، چاوەڕێی موسـافیرەکانی دەکرد. بە شۆفیرەکەوە هەشت کەس بوون. بەو پێیە، وەکوو ماسـیی «سـاردین»ی ناو قوتوو، ترنجانە پاڵ یەکتر و سـوار بـوون. جیپەکـە بەهـۆی دار و بـەرد و کەند و لەندی سـەر ڕێـگا هەڵدەبەزییـەوە و سـەریان لە میچە ئاسـنینەکە دەکوترا. لێنا کە هیـوای لە ئامێـز گرتبوو، لەکاتی هەڵبەزینەوەکاندا نەیدەتوانی سـەری خۆی بپارێزێت. سـەرەڕای ئەوەش، لە کاتی دابەزینەکانیشدا ئازارێکی زۆری دەکێشا. مینا کە لە باوەشی ئیسماعیلدا بوو، دەگریا و دەیناڵاند. شـۆفیرەکە بە زەحمەت جیپەکەی بۆ کۆنتڕۆڵ دەکرا و موسافیرەکانی دیکـەش، بۆ ئەوەی زبانی خۆیان نەگـەزن، ددانیان لێک توند کردبوو. خۆرەتاوەکەیش گەرمی کردبوو.

هیـوا لەگەڵ خـۆ لاڵ کردنی دایکی ڕاهاتبوو. بـە بزەیەک و ماچێک، دۆخەکە ئاسـایی دەبووەوە. کـوڕە هەرزەکارەکە، زۆربەی جار هیوای دەخسـتە توورەکەیەکەوە کە بە چارشـێو سـازی کردبـوو و بە کۆڵ هەڵیدەگرت. بەڵام، مینا کە خۆی بە گەورە حیساب دەکرد، لە لایەکەوە، نەیدەهێشـت بکرێتە کۆڵ و لـە لایەکی دیکەشـەوە، منداڵییەکەی ڕێگر بـوو لەوەی لە دۆخەکە تێبگات. مینا ئازاری دەکێشـا و ئازارەکەشـی نەدەشاردەوە.

لـە نشـێوەکاندا، جیپەکـە وەها خێرا دەڕۆشـت کە هەموو ترسـیان لێدەنیشـت. لە هەورازەکانیشـدا بە پێچەوانـەوە، خێراییەکەی دەگۆڕا. جارێکیـان لـە کاتی هەڵگـەڕان لە کێوێکـی تووش، جیپەکـە وەک دوا هەناسـەی بدات، وەستا. شۆفیرەکە کە باش شـارەزای ئۆتۆمبیلەکەی

خـۆی بـوو، داوای لێکردن دابـەزن و بە پێ هەورازەکـە ببڕن. لەگەڵ دابەزینـی موسـافیرەکان، جیپەکە سـەرکەوت و لە لووتکـەی کێوەکە چاوەڕێی دەکردن.

لەکاتی سـەرکەوتن لەو هەورازە، شـۆفیرەکە ئامـاژەی بۆ کردن کە بێدەنگ بن و ئەوەش، دەرخەری ئەوە بوو کە مەترسـییەک لەئارادایە. کاتێک گەیشـتنە لای شـۆفیرەکە، بە گوێیاندا چرپاندی کە ئۆتۆمبیلێکی نیزامیی بینیوە کە ڕەنگە یەکێک لەو دوو ڕێگایە بگرێت کە ئەوان پێویستە پێیدا تێپەڕن. پاشـان، شـۆفیرەکە ئەوانی لە ژێر بەشـێکی لەپێشـەوە سـازکراوی تاشەبەردێکدا شاردەوە و دواتر ستۆپی جیپەکەی خەلاس کرد و بە پاڵدان بردییە پشـت تاشە بەردەکە. هەموویان هەناسەیان لە ڕکەی سـینگیاندا قەتیـس کردبوو و لە نێوان پنچکـە چڕەکاندا خۆیان حەشـاردا و چاوەڕوان بوون. ناوچەکە بە تەواوی ئارام بوو. شنەیەک دەنگی مەکینەی ئۆتۆمبیلێکی گەورەی دەهێنایە بەر گوێیان. دواتر، وردە وردە دەنگەکـە ڕووی لـە کزی نا و دواجار بەتەواوی بڕا. وا دیار بوو ئۆتۆمبیلەکە، ڕێگای دووهەمی هەڵبژاردبوو. سواری جیپەکە بوونەوە و بە نیگەرانییەوە درێژەیان بە سەفەرەکەیان دا. جیپەکە دەیبۆڕاند، وەها کە گوێیان لە هیچ دەنگێک لە دەرەوەی خۆیان نەبوو. ئەوەش نیگەرانی کردبوون و لینا دەیویست پێشنیاریان پێبکات کە پاشماوەی ڕێگاکەیان بە پێ بڕۆن. هەربۆیەش بۆ ئەوەی گوێیان لە دەنگی بێت، دەستی کرد بە هاوار کردن. دەسبەجێ وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە! تۆ لاڵیت.»

بەڵام: «دەبێ بابەتێکی گرینگتان پێ بڵێم.»

وەڵام درایەوە: «بێدەنگ بە».

ڕوون بوو کە قەدەغەکە جیدییە و ڕێنماکان دەزانن چی دەکەن و لینا چارێکـی نییە جگە لە ملکەچ بوون. هەربۆیەش، گەڕایەوە سـەر دۆخی لاڵ بوونەکەی.

دواجـار، گەشـتنە جادەیەکـی قیلەتـاو. هەرچەنـد کـە لـە جـادە قیلەتاوەکەشـدا، بۆڕەی جیپەکە بـەردەوام بوو، بەڵام لانیکەم لە تەکان

و شـــەکان کەوتــن. لــە دوورەوە ماڵەکانی گوندێـک دەکەوتە بەرچاو. جادەکــە بە بناری کێوێکـدا تێدەپەڕی. لە یەکێک لە پێــچ کردنەوەکانی جادەکەدا، بەرەوڕووی دەســتەیەک ســەرباز و چەنـد جیپێکی نیزامی بوونــەوە. نیزامییــەک بە ئاماژە داوای لێکردن بوەســتن. دواتر ئەمری کرد دابەزن. لینا لەچکەکەی کێشا بەسەریدا، وەها کە تەنیا چاوی دیار بوو، ڕێک بەوجۆرەی بە چارشــێو فێری ببوو. دەســتی مینای گرت و ئیسماعیلیش هیوای کردبووە باوەش.

فەرماندەی دەستەکە پرسیاری کرد: «لە کوێوە دێن؟»

شۆفیرەکە وێڕای نیشان‌دانی ئیجازەی شۆفیرییەکەی، وەڵامی دایەوە: «لە تەورێزەوە»

فەرمانــدە ئیجازەکەی وەرگرت و وێــڕای ڕامان لە یەکە بە یەکەیان، ماوەیەکــی زۆر ســەرقاڵی بــەراورد کردنی وێنەی ســەر ئیجازەکە و ڕواڵەتی شۆفیرەکە بوو.

ـ «ناسنامەت پێیە؟»

ـ «نا، بەڵام ئیجازەی شــۆفیری تەواوە» (لەو سەردەمەدا، هەڵگرتنی ناسنامە زۆرەملی نەبوو. هەربۆیەش، فەرماندە زۆر پێداگری نەکرد).

موســافیرەکان لە بەرانبەر ســەربازەکاندا وەســتابوون و چاوەڕوان بــوون. فەرماندەکە کە ســەربازێک لە پاڵ دەســتیەوە وەســتا بوو، بە وردی ســەیری لینای دەکرد. سەربازەکانی دیکە، سێ هەنگاو ئەولاتر، ڕێگاکەیان گرتبوو.

فەرماندە: «بۆکوێ دەچن؟»

شۆفیر: «ئەڕۆین بۆ بانە.»

فەرماندە: «بۆچی ئەچن بۆ ئەوێ؟»

شۆفیرەکە بە ئاماژەی پەنجە، ئیسماعیل و لینای نیشان دا و وەڵامی دایەوە: «ئەو هاوڕێیەمان و دایکی منداڵەکانی[٣]» دەبەین بۆ ئەوێ. لەوێ

٣. نابێت بگوترێت: «هاوسەرەکەم»، بەڵکوو دەبێ بگوترێ دایکی منداڵان. کاتێک کەسێک پرسیاری ناوی دایکی منداڵەکانی لە پیاوێکی کورد بکات، بە قەڵسی و تووڕەییەوە وەدەری دەنێن. ئەگەریش بەڕاستی

دەژین.»

فەرماندە وا دەینواند کە گومانی لە موسافیرەکان هەیە. سەربازەکانیش سەیری موسافیرەکانیان دەکرد و هەندێکیشیان هەمان پرسیاری فەرماندەیان لە موسافیرەکان دەکردەوە. یەکێک لە سەربازەکان ڕووی کردە گەنجە چواردە ساڵانەکە کە ڕێنمایان بوو و پرسیاری لێکرد تا ئەو کاتە کەس ئەو کوڕەی بەهێند نەگرتبوو. کوڕەکە سوورهەڵگەڕا بوو، شڵەژابوو و بە پەلە و بە شێوەیەکی بێسەروبن وەڵامی سەربازەکەی دایەوە. ئەمە یەکەم ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەو کوڕە هەرزەکارە لەگەڵ کەسانێک بوو کە دەیویست لە دژیان خەبات بکات. سەربازەکە دەستی کرد بە پرسیار کردن لە یەکێکی دیکە لە موسافیرەکان.

لێنا چاوی بڕیبووە زەوییەکە، توند دەستی مینای گرتبوو. ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان، بە هێنانە خوارەوەی دەستەکانی، ئەوانی لە سەربازەکان جیا کردەوە. پاشان شۆفیرەکە نزیک کەوتەوە و گوتی: «ئەم خانمە لاڵە، بە مەبەستی چارەسەری چووبووە تەورێز بۆلای دوکتور». مینا تەنیا فارسی دەزانی، لە حاڵێکدا کە منداڵە کوردەکان، تەنیا لە قوتابخانە فێری فارسی دەبن و کچانی گوندیش هەر نەدەچوونە قوتابخانە. هەربۆیەش، مینا کە لە هەموو شت تێدەگەیی، ئەگەر زاری کردبایەتەوە و تەنیا یەک وشەیشی بگوتبا، کارەسات دەقەوما. بە لای سەربازەکانەوە، مینا منداڵێکی کورد بوو. هەربۆیەش نەدەبوو فارسی بزانێت.

لەوکاتەدا کە سەربازەکان دەیانویست جیپەکە بپشکنن، مینا کە دەیویست شتێک بڵێت، گوتی: «ماما»[1]. لە کاتێکدا کە منداڵانی کورد بە دایکیان دەڵێن «دایە». لێنا شڵەژابوو، هەرچۆنێک بێت، دەبوو پێش بە قسەکردنی مینا بگرێت. هەربۆیەش، نەقورچکێکی لە شانی مینا گرت و ئەویش دەستی کرد بە قیژە قیژ و هەرئەوەش دەربازی کردن.

---

[1] وەڵامی بوێ، دەبێ بپرسێت: ناوی دایکی منداڵەکان چییە؟

بـــەڵام، لێنـــا وێڕای لـــە ئامێز گرتنی کچەکەی، ڕقی لە عەرز و ئاســـمان هەســـتابوو. سەربازەکان جیپەکەیان پشـــکنی و چەمەدانە بچووکەکەی جــل و بەرگی منداڵەکانیشـــیان کردەوە. دواتر، پـــاش ڕاوێژێکی کورت، ئیزنی تێپەڕینیان بە موســـافیرەکان دا. میناش کە ســـەری لەسەر شانی دایکی بوو هەنسکی دەدا.

هەموو خێرا ســـوار بوونەوە و جیپەکە، پاش ســـەرکەوتن، لە ســـەر کێوەکـــە و لـــە گۆڕاییەکـــی بچووک ڕایگرت. بەڕاســـتی، پێویســـتیان بە دوورخستنەوەی دڵەڕاوکێ و پشووودان هەبوو، پێویستیان بە هەڵمژینی شـــنەی فێنکی کوێستان بوو. ئەوان ڕووداوێکیان تێپەڕاندبوو کە دەکرا ســـەرئەنجامێکی خراپـــی هەبێت. ڕاگرتنەکەیان زیاتـــر لە نیو کاتژمێری نەخایاندبوو، بەڵام بەلای ئەوانەوە چەندین کاتژمێری خایاندبوو. یەکێک لـــە موســـافیرەکان هەندێ خواردەمەنـــی دەرهێنا. هەموو لـــە بێدەنگیدا دەســـتیان کرد بە نان خواردن و پاش نان خواردن کەوتنە قسە کردن. بڕوایان نەدەکرد بەو ساناییە دەرباز بوونە.

لای نیوەشەو، گەیشتنە یەکەم قۆناغی سەفەرەکەیان. دەبوو کاتژمێر ٣ی بەیانی بەڕێ بکەونەوە. هەوا زۆر سارد بوو. لە دەرەوە ئەسپێکی ســـپی کە بریتـــی بوو لە ماینێکی پیـــر و لاواز، چاوەڕێی دەکرد. لەبری زین، بەڕەیەکی کونکونیان خســـتبووە ســـەر پشـــت ماینەکە. یەک دوو کەسیش، یارمەتیی لێنایان دا سواری بێت و دواتر، هیوای نووستوویان دا بە باوەشیەوە. بەڕە هەبوایە یان نە، هیچی لە دۆخی لێنا نەدەگۆڕی. ئێسقانە دەرپەڕیوەکانی ماینەکە بەر ئێسقانەکانی لێنا دەکەوت و دەبووە هۆی ئێش و ئازارێکی زۆر و لە ڕاســـتیدا، وەکوو ئەوە وابوو ســـواری ئەسپێکی ڕووت بووبێت.

ئیســـماعیل ســـواری هێســـترێک ببـــوو. لـــە کوێســـتان دا، هێســـتر ئەرخایەنترین کەرەســـتەی گواســـتنەوەیە. بەڵام، لەم ناوچانە، بۆ سوار بوون، هێستریش وەکوو گوێدرێژ، بایەخ و ڕێزێکی وای نییە. هەربۆیەش، نەیانوێرابـــوو لێنا کە ژنێکی ئوروپایـــی و هەروەها ژنی ڕێبەرەکەیان

و لــە هەمــان کاتدا کوڕی یەکێک لە «خان»ە کوردەکان بوو، ســواری هێســتر بکەن. هەربۆیەش، بە باشــتریان زانیبوو سواری ئەو ماینە لەڕ ولاوازەی بکەن کە هەر پێســتەکە و ئێسقانەکە بوو. چونکە لەبەرچاوی ئەوان، ئەسپ نەجیب و جێی ڕێز بوو. لە حاڵێکدا، لینا خوداخودای بوو ماینەکەی لەگەڵ هێســترەکەی ئیسماعیل بگۆڕێتەوە! هیوای لە باوەشدا بوو، بە ســەرنجدان بە هەڵبەزین و دابەزین لە هەوراز و نشــێوەکاندا وەهەروەهــا نەبوونــی ئاوزەنگــی، خۆڕاگــری لەسەرپشــتی ئەســپەکە و نەکەوتنــە خــوارەوەی کارێکی ســانا نەبوو. کــوڕە مێردمنداڵەکە بە بینینــی ماندووبەتی لەڕادەبــەدەر و داهێزرانی لینا، هیوای لێ وەرگرت و خســتیە کۆڵەپشــتییەکەیەوە و بە کۆڵ هەڵیگرت، میناش، ســەرەڕای ئەوەی ئیســماعیلی زۆر خۆشدەویســت، دەگریا و بیانووی لای دایکی دەگرت. هەربۆیەش، بە مەبەســتی ئارام کردنەوەی منداڵەکە، جاروبارە دەیهێنایە لای خۆی، بەڵام لەو ڕووەوە کە مینا لە خوشکەکەی قورستر بوو، پاش ماوەیەک، دووبارە دەیدایەوە بە ئیسماعیل.

لــە کاتــی یەکەمین و دووهەمیــن لادانیاندا، لینا بە تەنیــا دەیتوانی لە ئەســپەکە دابەزێت، بەڵام لە لادانەکانــی دواتردا، بەهۆی ماندوویەتی و نزارییەوە، پێویســتی بە یارمەتی ئەوانی دیکە هەبوو. تەنانەت چەندین جــار داوای کــرد بــە پێی خــۆی بڕوات. بــەڵام کەس گوێــی نەدەدایە. ئەســپە هەژارەکەش، لە شــەکەتیی خۆیدا ئازاری دەکێشــا و دەبوو لە هەورازەکانــدا پاڵی پێوەنێن و لە نشێوەکانیشــدا، بــۆ ئەوەی نەکەوێت کلکی بگرن.

قۆناغەکانی ســەفەرەکەیان دووردرێژ بوون و هەربۆیەش پێویست بــوو بەرنامەکەیــان ڕەچــاو بکەن. بــەڵام هەم لینا و هەم ئەو ئەســپە، ڕەوتەکەیان خاو دەکردەوە. لە یەکێک لە لادانەکانیاندا، لە نزیکەی لووتکەی یەکێک لە بەرزترین شاخەکانی ئەو ناوچە، یەکێک لە ڕێنماکان خۆی لە لینا نزیک کردەوە و بە بزەیەکی پڕ لە چاوەڕوانییەوە پێی گوت کە ئایا دەیهەوێ شــتێکی زۆر جوان ببینێت؟ لینا دەیویســت بەڵام ماندوویەتی

بڕستی لێ بڕیبوو. بەهەرحاڵ، لینا پرسیاری لێکرد: «دەتهەوێ چیم پێ نیشان بدەیت؟» ڕێنماکە دەستی لینای گرت و یارمەتی دا بگاتە لووتکەی کێوەکە کە زۆریش دوور نەبوو. لەوێ لەسەر کۆگایەک خاک وەستان. پیاوە ڕێنماکە بە لینای گوت: «سەیرکە!» پاشان ئەو پیاوە، لە حاڵێکدا کە لە شادمانی و کەیفخۆشیدا پێدەکەنی، هەردوو باڵی کردەوە و لە خۆشیاندا هاواری دەکرد و دواتریش کەوتە سووڕانەوە بە دەوری خۆیدا و گوتی: «خوشکە گیان، سەیری ئەم شکۆ و جوانییە بکە! ئەم شاخانە هی خۆمانن و ئێرە کوردستانە!!!»

لینا کە سەیری سەمای زیکر ئاسای ئەو پیاوەی دەکرد، کەوتە ژێر کاریگەریی عەشق و خۆشەویستیی ئەو پیاوە بۆ نیشتمانەکەی، سەیرێکی ئەو دیمەنانەی کرد کە ئەو پیاوەی ئاوا شەیدا کردبوو، ویستی لە جێی خۆی هەستێ، بەڵام لەشی بەدوایدا نەهات. لە بەرانبەریدا، دیمەنێکی شیاوی خودایانی ئۆلمپ ڕاخرابوو. دەوروبەری بە دەریایەک دێوەزمەی باڵابەرز کە شاخەکانی کوردستان بوون، گیرابوو.

لینا: «ئێمە بەرەو کام لا دەڕۆین؟» دەسبەجێیش تێگەیی کە پرسیارێکی بێهوودەی لە ڕێنماکە کردووە. ئەو پیاوە بە شادمانییەوە ئاماژەی بە ڕێگایەکی نادیار کرد. ئەو لەگەڵ شاخەوانیی درێژخایەندا ڕاهاتبوو، شارەزا بوونی ڕێگا بەلایەوە گرینگ نەبوو. دەریایەک لە شاخەکان، ئەو ئاقارەی تەنیبوو. هەر لووتکەیەک چەندین لووتکەی دیکەی لە خۆیدا شاردبووەوە و هەندێکیان ڕێیان تێ نەدەچوو و لەشکان نەهاتوو دەهاتنە بەرچاو.

ئایا شادکامی و ترس، وەکوو ئاو و ئاگر، ناتەبان؟

لینا زۆر ماندوو بوو. سەرەڕای ئەوەش، دەبوو لە سەفەرەکەی بەردەوام بێت. منداڵەکان، عەبدولڕەحمان و کوردەکان، متمانەیان بە ورەبەرزیی ئەو کردبوو و چاوەڕوانی ئەوەیان لێدەکرد بەسەر هەر تەنگ و چەڵەمەیەکدا زاڵ بێت. لە ڕاستیدا ئەوان نەیاندەزانی چ چاوەڕوانییەکی قورسیان لەو هەبوو! لە هەمان کاتدا، هەستی دەکرد

توانـــای هەڵگرتنـــی ئـــەو بـــارەی نییە. خـــۆی دەبینیەوە کە لەو شـــاخە بێســـنوورانەدا نوقم بووە. ســـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو وردە وردە، بـــە هێزی ئیرادە، بەرســـەر ماندوویەتیی خۆیـــدا زاڵ بێت. بە بەرچاوی لێناوە، پیاوە ڕێنماکە سەرمەســـت لە دڵخۆشـــی و ئۆگریی شـــاخەکانی، وەکوو شـــەیدایی عاشـــقێک بۆ خۆشەویســـتەکەی، ســـەمای دەکرد بە دەوری خۆیدا دەســـووڕایەوە و لەگەڵ هەر قاقایەکدا، ددانە سپییەکانی دەبریســـکانەوە. ئەگـــەر پێت گوتبا «با بڕۆین» بێگومان بە شـــادییەوە باڵـــی دەگرتـــەوە و لە شـــاخێکەوە بۆ شـــاخێکی دیکە دەڕۆشـــت بە بێ ئەوەی هەست بە ماندوویەتی بکات.

بەختەوەری و شادکامی دەتەننەوە و پێوەدەچن. لێنا چیدیکە گوێی لە دەنگی پیاوە ڕێنماکە، کە ڕووی لە ئاســـمان کردبوو، نەمابوو. هەســـتی دەکرد کەوتۆتە گێژەڵووکەیەکی پڕ لە شادییەوە، گێژەڵووکەیەک وەکوو ســـەمایەکی بێکۆتایـــی و بەرێوەچوونـــی هەندێ بۆنەی وەحشـــییانە، هەروەهـــا گەرداوێکی بێکۆتایی و تەژی لە بەختەوەری، ئەوانە هەموو، کەوتبوونـــە ســـووڕانەوە بە دەوری لێنادا و لێنـــا خۆی لە نێوەندی ئەو گێژەڵووکـــەدا دەبنییەوە. هەســـتی دەکرد کەوتۆتە فڕین و لە ســـەروو هەمـــوو ڕووداوەکانەوەیـــە. هەموو شـــتێک نەدیو ببوو، لـــە ڕێنماکان، عەبدولڕەحمان و منداڵەکانەوە بگرە تا عەرد و ئەو شـــاخە زەبەلاحانە، تەنانەت ئاســـەوارێک لە شەکەتی و سســـتیش نەمابوو، هەستی دەکرد کەوتۆتـــە نێـــوان ئاســـمانەکان و جەهەننەمـــەوە، نوقمـــی هەســـتەکانی خـــۆی ببـــوو و ئاگای لەو پیاوە ڕێنمایە نەمابوو. ئەو پیاوە لە ســـەما و سووڕانەوە وەستابووەوە و لە تەنشت لێنا چوارمشقی دابوو و چاوی بڕیبـــووە ئەو خاڵەی لێنا چاوی تـــێ بڕیبوو. لێنا دوور کەوتبووەوە، بە شێوەیەکی مەترسیدار دوور کەوتبووەوە. پیاوە ڕێنماکە، دەستی خستە ســـەر شانە لاوازەکانی لێنا و ڕایوەشاند و لە هەمان کاتدا بە هاوارەوە هەندێ وشـــەی لە گوێی لێنادا دووپات دەکردەوە کە بەلای لێناوە نامۆ بوون. دواجار، وەڵامی لێنا بۆ ئەو پیاوە، تەنیا بزەیەک بوو.

پیـاوە ڕێنماکـە ئارامیـی بە ڕواڵەتیـەوە دیار بـوو، بـە بزەیەکەوە پرسـیاری لە لینا کرد: «کێ بوو؟!» لینا، دەم بە بزە، هەستایە سەر پێ و گوتی: «تۆ ڕاسـت دەکەیت، کوردسـتان بەڕاسـتی جوانە». هەستی دەرونی و ڕۆحیی لینا، هەمیشـە کاریگەریی لەسـەر جەسـتەی دادەنا. ئەگـەر ئەو هەسـتانە، خەماوی بوونایـە، لینا لە ڕووی جەسـتەییەوە هەستی بە بارگرانی و پیری دەکرد و زۆرجاریش نەخۆش دەکەوت. بە پێچەوانەشەوە، ئەگەر دەروون و ڕۆحیشی شادمان بووایە، هەستی بە خۆڕاگری و بێکێشی، وزە و چالاکی دەکرد لە جەستەیدا.

لینـا ڕێزێکـی زۆری بـۆ نەتەوەی کـورد دادەنا کە لە سـەرکوت و زوڵـم ئـازاری دەکێشـا، تێکەڵ بە شۆڕشـگێڕانی ئەم نەتـەوە ببوو و دەیویسـت لە شۆڕشـەکەیاندا بەکەڵک بێت. لە ڕێی فێر بوونی زمان و داب و نەریتیانەوە، ژیانی خۆی لەگەڵ گرێ دابوون. سەرەڕای ئەوەش، هەموو ئەمانە، دەرئەنجامی ئەو کارانە بوون کە فێری ببوو و هەروەها ئەو شارسـتانیەتەش کە تێیدا گەورە ببـوو، ئەگینا لە گەڵ هیچکام لەم شتانە ئاشنا نەبوو. لە ڕاستیدا، سەرەڕای ئەوەی لینا بە لێکدانی عەشق و ئاوەز لەگەڵ کوردەکان تێکەڵ ببوو، بەڵام هیچکام لەوانە تا قووڵایی ناخی ڕۆ نەچووبوون.

لەم کاتەدا، نزیک لە ئاسمان و لە سەروو دەریایەک لە شاخەکانەوە، شـادکامی و ترس بەرانبەر بەیەک وەسـتابوون و پێکەوە سـازابوون. گەوهـەر و ڕۆحـی کوردایەتی بەسـەر لینـادا زاڵ ببـوو و گەوهەر و ڕۆحی لینا لەگەڵ گەوهەر و ڕۆحی کوردایەتی ئاوقا ببوو و بەم چەشنە بوو کە شوناسی لینا گۆڕدرا و بوو بە شوناسێکی کوردی.

لینـا بـە ئارامی لـە لووتکەی کێوەکە داگەڕا و هەسـتی کـرد لەگەڵ ئەو بەرپرسـیاریەتییەی کەوتۆتە ئەستۆی، سـازاوە. هێزێک بە لەشیدا هاتبووەوە. لە ڕاستیدا، لینا لەگەڵ ئەو هەستەی تا چەن ساتێک لەوەپێش لەگەڵی نەدەسـازا، گونجا بوو. لەو ساتەدا، تەنیا هەستی بە ئارامییەکی قووڵ دەکرد.

لێنا و هاوڕێکانی گەیشتنە گوندێک. ئەسپەکەیان لە تەویلەیەک دانا و هێسترەکەشیان بە گوێدرێژێک گۆڕییەوە و ئەوەی لە کەل و پەل پێیان بوو، باری گوێدرێژەکەیان کرد. بە پێچەوانەی بیرکرنەوە و ترسی لێنا، ڕێـگا کەمتر مانـدووی کردن. ئایا بەهۆی ئەوەوە بـوو کە ڕێنماکانیان شارەزا بوون و لە کێوە ناوبڕەکانەوە بەرەو بناری کێوەکان دەیانبردن؟ یـان لـەو ڕووەوە بوو کە گەنجەکان بە هاسـانی خۆیان لەگەڵ هەموو دۆخێک دەگونجێنن؟ یان لێنا ئەو لێنای پێشـوو نەمابوو؟ ژانی پشـتی، ماندوویەتـی لاقـی، بلۆقـە تەقیوەکانی پای، ئازاریـان دەدا، بەڵام پاش ماوەیەک بەڕێدا ڕۆشـتن، ورده ورده ژانیان دەشـکا. ئەوان، شـەوان دەڕۆشتن و ڕۆژان خۆیان دەشاردەوە و پشوویان دەدا.

ڕێنماکان باسـی کوڕێکـی بچکۆلەیان دەکرد کە دووسـەری هەبوو. خەیاڵی دیاردەیەکی ئاوەهاش، بیری لێنای بە خۆیەوە سەرقاڵ کردبوو، شـەوانە وازی لە لاڵ بوون دەهێنا و سـەبارەت بەو کوڕە دووسـەرە، ڕێنماکانـی بە پرسـیار هەڵدەپێچا. ئەوانیش وەڵامیـان ئەدایەوە: «پەلە مەکە، بەچاوی خۆت دەیبینی.»

بەیانییـەک گەیشـتنە چۆڵەوارێـک کە تەنیـا ماڵۆچکەیەکـی لێ بوو. درگای خانووەکە کەوتبووە نێوەڕاستەوە و بەڕووی ڕێڕەوێکی بچوکدا دەکرایەوە کە دوو ژوور بەملا و ئەولایەوە بوو.

یەکێـک لە هاوڕێکانی لێنـا گوتی: «هەرکام لەم ژوورانـە تایبەتە بە یەکێـک لـە ژنەکانی خاوەن ماڵەکە.» لە ڕاسـتیدا، ئـەوان دەیانزانی لە ئوروپا فرەژنی قەدەغەیە و سەریان دەخستە سەر لێنا. لێنا لە وەڵامی ئـەو ڕێنمایەدا بە سـرتە پێی گوت: «خۆزگە بە خـۆی چوار ژنی نییە، دەنـا لە کوێ جێی دەکردنەوە؟» ڕێنماکە، بـۆ هەڵخڕاندنی لێنا وەڵامی دایـەوە: «هەردوو ژنەکەی لـە مەزرا کار دەکەن و پێکەوە زۆر کۆکن. یەکیان منداڵی نییە و ئەوی دیکەیان دایکی کوڕە دوو سەرەکەیە.»

منداڵەکە وەک گوێی زرینگابێتەوە، هاتە ژوورەوە. منداڵێکی تەندروست و جـوان بوو. ناوی کامران بـوو. کامرانی بچکۆلانە و هاروهاژ، چووە

لای یەکــە بە یەکەی میوانەکان و ماچی کردن. ئەو کە تازە پێی نابووە پێنجەمیــن ســاڵی تەمەنییــەوە، لەگەڵ مینا و هیوا بــوو بە هاوڕێ. ئەو لــە نێو مرۆڤــە گەورەکاندا گەورە دەبوو، بێگومان لــە نەبوونی منداڵی هاوتەمەنی خۆی ئازاری دەکێشا. کامران کەللەیەکی زل و جەستەیەکی بەخۆوەی هەبوو. لە پای تەمەنی، درشتتر و پوختەتر دەهاتە بەرچاو، بــە هۆی ئــەوەوە کە کەللەی تا ڕادەیەک گەورەتر لە ئاســتی ئاســایی لــەو ناوچەدا بــوو، هاوڕێکانی دایک و بابی، بە گاڵتــە نازناوی «کوڕە دوو ســەرەکە»یان لێ نابوو. کامران تەنانەت لینای بە خاتری بەکارهێنانی کێشــابووە ناو یارییەکەیــەوە. بــەڵام بــۆ دڵنیایــی زیاتر، لینا هێشــتاش ڕۆڵــی ژنێکی لاڵــی دەگێڕا و بە ژێســت و ئاماژەوە، جەماعەتی لــە خۆی تێدەگەیاند. کامرانیش پێدەکەنی، هەڵبەزودابەزی دەکرد و لە خۆشیاندا دەیقیژاند و یەکبین قســەی دەکرد. بەڕاستی منداڵێکی زۆربلێ بوو. مینا و هیواش بــۆ پێکەنین، لاســایی ئەویان دەکــردەوە. لە پڕ، لە ڕەوتــی یارییەکەدا، کامرانــە بچکۆلانــە ڕووی لە لینــا کرد و بە زمانی کــوردی پێی گوت: «دایکــت دەگێم». لینا حەپەســا بوو، بە ئامــاژە تێی گەیاند کە وتەکەی دووپات نەکاتەوە. منداڵەکە هەمان وتەی دووپات کردەوە. لە ڕاســتیدا، وتەکەی ئەو، جوێنێکی باوک سالارانە بە دایکی لینا بوو کە باوەڕ کردنی قــورس بوو. لینا بیــری لەوە دەکردەوە کە ئەو منداڵــە زۆر بێئەدەبە! وئەوەش کە ڕەنگە لە گوندەکان، منداڵی وەرزێرەکان زوو گەورە دەبن و ئەویش نەک هەر لە باری جەستەییەوە! (چواردە ساڵ پاش ئەوە، ئەم منداڵە هاروهاژە، پەیوەســت بە ڕیزی پێشــمەرگەکان بوو و بەدەستی سەربازەکانی شا کوژرا).

بەیانییەک، هیلاک و ماندوو لە ڕێپێوانی شەوانە، لە نزیکەی مەزرایەکی بەدارودرەخــت پەرژین کراو، لایاندا. شــوێنێکی خۆش و دڵڕفێن بوو. باڵنــدەکان لە خەوی شــەوانەیان هەســتابوونەوە و جریوەیان دەهات. مینــا بــەدەوری خوشــکەبچووکەکەیدا دەســووڕایەوە و هەوڵــی دەدا ڕاکێشــی یاریی بــکات. یەکێک لە ڕێنماکان، بە پەلــە خۆی گەیاندە مینا

بـۆ ئەوەی بێدەنگی بکات و گوتی: «نابێ دەنگتان لێوە بێت» لێنا وازی لــە لاڵ بوون هێنــا و گوتی: «بۆچی؟». لەو ڕووەوە کە هیچ کەســێک و تەنانــەت هیچ ماڵێکیش لەو ناوچەدا بــەدی نەدەکرا، لێنا تووڕە بوو. پیاوە ڕێنماکەش کە ترســا بوو و قەڵــس دەهاتە بەرچاو، داوای لە لێنا کرد دوای کەوێت.

مەزراکە کەوتبووە نەرمەلێژێکەوە. کاتێک گەیشتنە سووچێکی دیکەی مەزراکەوە، پیاوەکە بە پاڕانەوەوە داوای لە لێنا کرد دەمەوڕوو ڕاکشێت و لە نێوان دارەکانەوە ســەیری خوارەوە بکات. ئەوان لەســەر ڕۆخی هەڵدێرێک بوون کە گوندێک لە خوارەوەی دیار بوو. پاشــان ئەو پیاوە گوتی: «ئەم مەزرایە هی دۆســتێکمانە و جگە لە خۆی کەس ســەردانی ئێرە ناکات. ئاغای ئەم گوندە جاشــە و گوندییەکان زۆر لێی دەترســن. ئەگەر بماندۆزنەوە، خەڵکەکە هیچ یارمەتییەکمان نادەن.»

ـ «ئەی بۆ لێرە لامان داوە؟»

ـ «ئەگەر بێدەنگ بین، شــوێنێکی ئەمینە. ئەو ڕێگایەی تا وێستگەکەی دیکــە لەبەرمانــە، دووروودرێــژە. هەمووشــمان ماندووین و پێویســتە پشوویەک بدەین.»

هەموویان خەویان دەهات، بەڵام ئیسماعیل دیار نەبوو. پاش ماوەیەک گــەڕان، ئیســماعیلیان لــە ناوەڕاســتی مەزراکە دۆزییەوە کە بەســەر کۆگایەک خۆڵدا کەوتبوو و وڕێنەی دەکرد و قســەی حەلەق و مەلەقی بەزاردا دەهات. ئیســماعیلیش خوێندکار بوو، ئەویش وەک لێنا بەرگەی ئەو چەشنە سەفەرانەی نەدەگرت.

یەکێک لە ڕێنماکان گوتی: «هەر ئەمەمان مابوو!»

لێنا داوای لێکردن ئاوی بۆ بێنن. ئاوەکەیان هێنا و لێنا دەستی کرد بە یارمەتیدانی ئیسماعیل و سەروچاوی بە ئاوەکە شوشت و...

ڕێک لەوکاتەدا، گوێدرێژەکە دەســتی بــە زەڕاندن کرد و بەو جۆرە، بوونــی ئەوان لەو مــەزرای بە کەڕەنــادا کرد. یەکێک لــە ڕێنماکان بە پەلــە بەرەو هەڵدێرەکە ڕایکرد بۆ ئەوەی ببینێت زەڕاندنی کەرەکە هیچ

جموجۆڵێکی خستۆتە خەڵکەکەوە یان نا؟ کەرەکە وردە وردە بێدەنگ بوو. دۆخی ئیسماعیلیش جێگر بووەوە و ڕێنماکەش لە هەڵدێرەکە گەڕایەوە: وادیاربــوو، دەنگی گوێدرێژ، ئەویش لەو دوورەوە، کاریگەریی لەســەر خەڵکــی گوندەکە دانەنابوو. پاش نیوەڕۆ، پێوەندیکەرەکە بە چێشــتێکی گەرمەوە هات. بۆ ئەوان کە بە درێژایی ئەو ڕۆژانە شــتی ســارد وەک نان، پەنیر، ترێ و لە دوا ڕۆژەکانیشــدا بیســکویتیان خواردبوو (بەڵام هەتا دڵت بیگرێ، ئاو بۆ خواردنەوە زۆر بوو)، خواردنی چێشتی گەرم، زیاتر لە خوانی جەژنێکی ڕاستەقینە دەچوو.

ئەو گوندییە، لە کۆبوونەوەیەکی جودا لەگەڵ ڕێنماکاندا، هەندێ شتی باس کرد کە بە چاوەکانیانەوە نیگەرانی دیار کەوت. پاش نان خواردن، گوندییەکە قاپەکانی هەڵگرت و بەپەلە گەڕایەوە.

ســەرپەلی ڕێنمــاکان، بە بێ هیــچ ڕوونکردنەوەیــەک گوتی: «دەبێ دەســتبەجێ بــەڕێ بکەویــن». (لــە ڕاســتیدا، دەســتەیەک لــە هێــزە ســەربازییەکانی ڕێژیمــی شــا لــەو ناوچەیــەدا بوون و لــەو گوندە و کێوەکانــی ئەونــاوە جەولەیان دەکرد. بە دوای بنکەی ســەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دەگەڕان).

ڕۆژانی دواتر، بە بێ وەستان بەڕێوە بوون، جگە لەو کاتانەی کە بە هۆی شــەکەتیی لەڕادەبەدەرەوە، بڕســتی ڕۆشتنیان لێ دەبڕا و ناچار دەبوون ماوەیەکی کورت لابدەن. لەو کاتانەشــدا، دەســتبەجێ خەویان لێدەکەوت. بەڵام خەوەکەشــیان، سەرەخەو بوو، چونکە دەبوو هەرچی زووتــر بەڕێ بکەونەوە. بڕســتیان لــێ بڕا بوو، تەنانــەت ڕێنماکانیش ئەوەنــدە هیلاک بوون هێزی هەنگاویان نەمابوو. لەپڕ دۆخەکە گۆڕدرا. چیدیکە ڕێنماکان داوایان لێ نەدەکردن بێدەنگ بن و تەنانەت بۆخۆشیان کەوتنە ورتە ورت، ســەریان دەخســتە ســەر منداڵەکان و گوڵ و گیای ئــەو ناوەیان پێ نیشــان دەدان و...هتد، بە کورتــی، دەیانتوانی ئازادانە قســە بکەن و بە دڵی خۆیان بنوون. پاشــان گەیشــتنە نزیکەی گوندێک کە بەســەر گردێکەوە بــوو. گردێک تەژی لە دار و شــینکایی. گردەکە

دار ودرەختێکی زۆری هەبوو کە دانیشـتن لە سـێبەری فێنکیدا دڵڕفێن بوو. لە تەنشت دارەکانیشەوە مەزرایەک بەرچاو دەکەوت کە بەردەوام کاری لەسـەر کرابوو. لەسـەر گردەکـە، کۆمەڵێک پیـاوی چەکدار کە هەمان پێشمەرگەکان بوون، چاوەڕوانیان بوون. هەموو بەدەنگی بەرز قسەیان دەکرد، پێدەکەنین و یەکتریان ماچ دەکرد. کاتێک گەیشتنە لای لینـا، بێدەنـگ بوون، لینا لـەوەی ڕووی دەدا، تێنەدەگەیـی. یەکێک لە پێشمەرگەکان بە لفکەی جامانەکەی بەشێکی دەموچاوی شاردبووەوە، لە دەستەکە جیا بووەوە و بەرەو لینا کەوتەڕێ، لینا چاوەکانی ناسییەوە: هاوسەرەکەی بوو، ئەگەر لینا وەک ئورووپاییەک هەڵس‌وکەوتی کردبا، دەبوو پاز بداتە ئامێزی و دەسـتی دە ئەسـتۆ بکات، بەڵام ئەو چیدیکە ئورووپایـی نەبـوو. هەربۆیەش، وەکـوو ژنە کوردێـک جووڵایەوە و تەنیـا بە بزەیەکەوە بەرەوڕووی بووەوە و بەرەولای باوکیان، پاڵی بە منداڵەکانەوە نا.

گەیشـتبوونە بنکەی سـەرکردایەتی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران. هەموو بە شـێوەی بازنەیی لە ژێر دارەکان دانیشـتن. بوولیڵی بەیانی بوو. کاتێک، ئەوان بێدەنگ دەبوون، سروشت دەهاتە گۆ، دەتگوت دەعباکان، سیسـرکەکان، زەردەواڵەکان و چۆلەکەکان چاوەڕوان بوون مرۆڤـەکان بێدەنگ بن تا ئـەوان بە نۆبەی خۆیان بێنـە گۆ. جارجارە، عەبدولڕەحمان بە دزییەوە سەیرێکی لینای دەکرد و هەندێ جاریش بە شـاراوەیی دەستی دەگوشی. لە هەمان کاتیشدا بە وردی گوێی لەوانی دیکە دەگرت. سـەرەڕای ئـەوەش وەکوو هەمیشـە، عەبدولڕەحمان لە هەمووان زیاتر قسەی دەکرد.

مینـا و هیوا، دەسـتبەجێ هەسـتیان بە نائاسـایی بوونـی دۆخەکە کردبـوو و لەگـەڵ ئـەوەدا کە بێدەنـگ بـوون، خۆیان بـە دایکیانەوە نووسـاندبوو و سـەیری ڕواڵەتـە نوێیەکانیـان دەکـرد. بـە بزەیەکی شـەرمنەوە کە دەرئەنجامی پەروەردەیەکی باش بوو، وەڵامی پێکەنینی پـڕ لە خۆشەویسـتیی پیاوەکانیـان ئەدایەوە. وەکـوو خەڵکی ناوچەکە

چـای دیشـلەمەیان دەخـواردەوە، واتـە سـەرەتا قەنـدە کڵۆکەیان لە چاییەکە هەڵدەهێنا و دواتر دەیانخسـتە دەمیانەوە و پاشان قومە قومە دەیانخـواردەوە. بە دڵنیاییـەوە منداڵەکان قەندەکەیـان لە چاکە بەلاوە خۆشتر بوو. پاش نانی ئێوارە، هەموو لە نێوان دارەکاندا نووستن. لێنا لەبـەر دەنگی پرخە پرخی پیـاوەکان خەوی لێ نەدەکەوت. هەربۆیەش سـەیری ئاسمان و سەرسـووڕهێنەریی ئەستێرەکانی دەکرد و هەوای پاکژی کوێستانی هەڵدەمژی. دواجار، ئەویش خەوی لێکەوت.

شـەو بـە بەریـەوە مابـوو، لێنا هەسـتی کرد هیـوا لە تەنشـتییەوە نەماوە، مینا لە تەنشـتەکەی دیکەی بە ئارامی نووستبوو. لێنا، بە دوای هیـوادا گـەڕا. پێی وابوو هیـوا خۆی کردووە بە ژێـر لێفەی یەکێک لە نووسـتووەکاندا و خـەوی لێ کەوتۆتـەوە، هەربۆیـەش یەکە بە یەکە لێفەکانـی هەڵدەدایـەوە. بـەڵام هیوا لە هێچ کوێ دیـار نەبوو. ترس لە گیانی لێنا نیشـت. عەبدولڕەحمانی لە خەو هەسـتاند و ئەویش ئەوانی دیکـەی خەبەر کردەوە. هەموو پێکەوە بـەدوای هیوادا دەگەڕان. بەڵام نەیاندۆزییـەوە. بـە لێنایان گوت: نیگـەران مەبە، بەیانیـی هەرکە ڕۆژ بووەوە، دەیدۆزینەوە. بەڵام، لێنا بە پشـتن بەسـتن بە ڕۆشنایی مانگ و ئەسـتێرەکان، لەسـەر گەڕان سـوور بوو. بەڵام کەس گوێی نەدایە. لێنـا لەسـەر چیمەنی گردەکە دانیشـت و دەسـتی بە گریـان کرد و لە هەموویان تووڕە بوو، بە تایبەت لە عەبدولڕەحمان قەڵس ببوو کە پاش بێ دەرئەنجام بوونی گەڕانەکەیان، سـەرلەنوێ ڕاکشابووەوە و خەوی لـێ کەوتبووەوە. لێنا چاوەڕوانی هەموو شـتێکی دەکرد جگە لەمەیان. مێردەکـەی بە بـێ نیگەرانی لـە ون بوونی کچەکـەی و هەروەها ئەو ترسە گەورەیەی لە هاوسەرەکەی نیشتبوو، خەوی لێ کەوتبوو! لێنا بە وردی سـەیری کێڵگە شێف کراوەکەی بەرانبەری کرد، هێڵە هاوتەریب و ڕاسـتەکانی شـێفەکە، وەکوو ڕۆژ لەبەر چاویدا دیار بوو. سەرنجی دا لە سـووچێکی مەزراکە، کۆگایەک دیار بـوو، کۆگایەکی تا ڕادەیەک بەرچاو کە تەکووزیی کێڵگە شـێف کراوەکەی دەشێواند. لێنا وەک تیر

بــەرەولای ئــەو کۆگایــە ڕایکرد و بینــی کە هیوا وەک فریشــتەیەک و لەوپەڕی ئارامیدا خەوی لێکەوتبوو.

سەرەتا لە خۆشیاندا دەستی بە گریان کرد و دواتر ئەوانی دیکەشی ئاگادار کردەوە.

لینا، ئیســماعیل، منداڵەکان و ڕێنماکانیان، ســەرلەنوێ کەوتنەوە ڕێ. پێشــمەرگەکان و عەبدولڕەحمانیــان لەوێ بەجێهێشــت. ئــەو لووتکە بەرزانەیان بەجێهێشــت کە ســەریان لە ئاسمان دەســوو و ڕوویان لە لووتکەکانی دیکە کرد.

لینا پرسیاری کرد: «زۆرمان ماوە؟»

وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە تۆ لاڵیت.»

کەواتە، لە ڕاستیدا هیچ نەگۆڕدرابوو. تەنیا ئاڵوگۆڕێک کە ڕوویدابوو، ئــەو لادانــە کورتــە لــە بنکــەی ســەرکردایەتیی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــدا بوو و ئێــرەش، بۆ ئەوان تەنیا، شــوێنێک بوو بۆ حەســانەوەیەکی کاتی و پشــوویەکی کــورت، چونکە ئــەوان تەنانەت دەرفەتی حەسانەوەشیان نەبوو.

خەڵکی گوند، هەر لەگەڵکوو خۆر نیشت دەنوون و بەیانیی زووش لە خەو ڕادەبن. لە هاویندا، شــەوان کورتن، هەربۆیەش، موسافیرەکان بۆ پێوانی مەودا ڕەچاو کراوەکان، دەبوو پەلە بکەن، چونکە دوا کەوتبوون. فێنکی و بێدەنگیی شــەو، هەستی بەدوور بوون لە مەترسیی لە مرۆڤدا دروست دەکرد.

لــەم کێوانەدا، مرۆڤ لــە ڕەوتی ڕێپێوانی شــەوانەدا لەگەڵ خولیا و خەونی ســەیر و سەمەرە و سەرســوڕهێنەردا بەرەوڕوو دەبێتەوە کە دەرئەنجامی جوانی و هێزی سروشــتن، خەون و خولیاگەلێک کە گەلێ خەیــاڵ و فانتازیا وەبیری مــرۆڤ دێننەوە. لەگــەڵ هەڵاتنی خۆر، ئەو خەون و خەیاڵاتە شــیرینانەش دەڕەوێنەوە و مــرۆڤ بۆ ئەوەیکە واز لە نۆســتالژیای ئەو خەونانە بهێنێت و لە ملی خۆیی بکاتەوە، بەڵێن بە خۆی دەدات کە ڕۆژێک دەگەڕێتەوە و سەردانی ئێرە دەکاتەوە...

پێی لینا ئاوسا بوو و پڕ ببو لە بلۆقی تۆقیو و ناسۆر و ئەو قوماشانەی لە دەوری لاقە بەئازارەکانی هەڵپێچابوو، لە ڕێگادا دەکرانەوە. دەگەیشتنە هەر کانییەک، لینا لاقەکانی لە ئاوە ساردەکە دەخست. ئەوەش یارمەتیی دەدا لە سەفەرەکەی بەردەوام بێت. بۆ ئەوەش ژان و ئازار لە پێی نەخات، هەوڵی دەدا لە ڕێی پەند و حیکمەت و شتی لەو چەشنە و تەنانەت سەرکۆنە کردنی خۆیەوە، زەینی خۆی سەرقاڵ بکات و مێشکی لە بیرکردنەوە لە ئازار بەتاڵ دەکردەوە، هەندێ جار هانای دەبردە بەر ئاسمان، گاڵتەی بەخۆی دەکرد، نەفرینی لە لاواز بوونی خۆی دەکرد و تەنانەت بەزەیی بەخۆیدا دەهاتەوە. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، وەکوو ئەوانی دیکە لە ڕێگاکەی بەردەوام دەبوو.

ئەوان شەو، گەیشتنە گۆڕەپانی گوندێک.

شۆفیری پێشوویان گوتی: «لێرە بە بێدەنگی چاوەڕێم بن! دەچم هاوڕێکەم لە خەو هەستێنم.»

کاتژمێر یەکی بەیانی بوو. لە ڕووناکیی مانگەشەوەکەدا، هەموو شوێنێک و هەروەها ڕاکردووەکانی ئێمەش دیار بوون. یەکێک لە ڕێنماکان بە ئاماژە داوای لێکردن خۆیان بخەنە سێبەری یەکێک لە ماڵەکانەوە. لەو کاتەدا کە ئەوان خۆیان ڕێکدەخست بەرەولای سێبەرەکە بڕۆن، ڕێنماکە گوێدرێژەکەی بە ئاستەم جووڵاند بۆ ئەوەی دوایان کەوێت و بچێتە بەر سێبەرەکە. ڕێک لەو کاتەدا، گوێدرێژەکە دەستی کرد بە زەڕە زەڕ. زەڕاندنی گوێدرێژ لەو مانگەشەوەدا، ئەویش کاتژمێر یەکی بەیانی، هیچی لە نهێنی کاری پێوە دیار نەبوو. گرووپە حەپەساوەکەی ئەوان لە شوێنی خۆیان چەقیبوون. ڕێک لە تابلۆیەک دەچوو گیانی بەبەردا هاتبێتەوە و چاوەڕێی کارەساتێک بکات. بەڵام هیچ کەس لە خەڵکی ئەو گوندە تەنانەت بۆ پرسیاریش بێت، نەهاتنە دەرەوە. پێدەچێت ئەم گوندە جاشی نەبێت و لەوانەش بوو خەڵک لەگەڵ زەڕاندنی گوێدرێژ ڕاهاتبن. دواجار، شۆفیرەکە کە بۆخۆی یەکێک لە ڕێنماکانیان بوو، لەگەڵ هاوڕێیەکەی گەڕایەوە و هەوڵیان دا گوێدرێژەکە

بێدەنگ بکەن و پاڵیان پێوەدەنا بۆ ئەوەی بچێتە پێشەوە. بەڵام سوودی نەبوو. گوێدرێژەکە پێـی چەقاندبوو و یەک بەخۆی دەیزەڕاند. دواجار خۆی بێدەنگ بوو. هیچ کەس و تەنانەت وڵاخدارێکیش ناتوانێ بڵێ ئەو کرە بۆ وای کرد.

دواجار، لە سنووری نێوان عەراق و ئێران، لە خاڵێکەوە دەرباز بوون کە هیچ هێمایەکی تایبەتی نەبوو کە دیاری بکات ئەوە سنوورە.

لێنـا پێی وابـوو کە بـەرەوڕووی تێلـدڕوو دەبێتەوە، ڕێـک وەکوو ئـەو وڵاتانەی کە پەرژینێکی ئاسـنین، لە وڵاتـە ڕۆژئاواییەکان جودای دەکردنەوە. بۆ لێنا، جێی سەرسـوڕمان بوو کە سەرەڕای ئەوەیکە ئەم دوو وڵاتـە (ئێـران و عەراق) زۆربـەی کات پێکەوە لـە دوژمنایەتیدا بوون، ئاسەوارێک لە ناوچەگەلێک بە کۆنترۆڵی توندەوەی نەدەبینی.

■ عەراق

بـە درێژایی ڕەوتی سـەفەرەکەیان تـا عەراق، ئەوان هەشـت کەس بوون. کاتێک، بەیانیی ڕۆژی دواتر لێنا چاوی کردەوە، بینی کە بوونەتە پێنج کەس. سێ کەس لە ڕێنماکان کە کوردی ئێران بوون، پاش کۆتایی هاتنی ئەرکە پێسپێردراوەکەیان گەڕابوونەوە.

موسـافیرەکان لـە قوژبنێکـی گردێکـدا لایـان دا. ڕێنماکەیان ڕووی لـێ کـردن و گوتی: «ئەوە شـاری سـلێمانییە. لێرە چاوەڕێـم کەن تا دەگەڕێمـەوە» ئەوسـا ڕووی کـردە لێنا و گوتی: «لێـرە کەس کاری بەسـەرتانەوە نییە و لە ئەگەری هەر شـتێکدا، بیـرت نەچێتەوە کە تۆ لاڵیـت.» پاشـان ڕووی لە ئیسـماعیل کرد و گوتی: «تـۆش هەتا پێت دەکرێ بێدەنگ بە و کەمتر قسە بکە.»

کوردەکانـی ئـەم ناوچـە، بریتی لە کوردی ئێـران و کوردی عەراق، بـە شـێوەزاری سـۆرانی دەدوێـن و بـە تـەواوی لەیەکتـر تێدەگەن. لەگەڵ ئەوەشـدا، تەنیا لە چۆنیەتی بەکارهێنانی وشـەکان و شـێوازی قسـەکردندا، تـا ڕادەیەک جیاواز بوون و ئەویش بـە هۆی کاریگەریی

وڵاتە پەیوەندیدارەکانیانەوە بوو. گەڕانەوەی ڕێنماکە زۆری خایاندبوو. وەکوو جارەکانی پێشــوو، لێرەش ڕاگرتنــی منداڵەکان و ناچارکردنیان بــە بێدەنگــی کارێکی ســانا نەبوو. هــەرکام لە گەورەکان، بــە نۆرە لە ئامێزیــان دەگرتن و بە دەنگێکــی نەوی چیرۆکیان بۆ دەگێڕانەوە. پاش نیوەڕۆ، ڕێنماکە بەتەنێ و بە دەســتی بەتاڵ گەڕایەوە. چاوساغەکەیان دیــار نەبوو و پەیامێکی دانابوو. دواجار، چاوســاغەکە لای نیوەشــەو گەیشتە لایان.

■ سلێمانی

لای ســپێدەی بەیان گەیشــتنە ماڵێکی بچووک لە نزیکەی سلێمانی و چوونــە پێخەفەکانیانەوە، بەو بیرەوە کە ســبەی بەرەو بەغا دەڕۆن و لەوێ پاسپۆرت و بلیتەکانیان دەگاتە دەستیان.

هەرچەنــد هیوای مرۆڤ زیاتر بێت، بــەو ڕادەیەش ئەگەری بێ هیوا بوونــی لەئــارادا دەبێت. لە ســلێمانی، مــاوەی حەوتوویــەک چاوەڕێی گەیشتی ئەو ئۆتۆمبیلە بوون کە دەبوو بیانباتە بەغا.

ڕۆژێکیان، دەنگی گڕەی مەکینەی جیپێکی شەقوشڕ، موسافیرەکانی ڕاکێشی بەر پەنجەرەکە کرد. ئۆتۆمبیلێک بوو کە دەبوو تا بەغا بیانبات. وادیاربــوو، ئــەوان لەگــەڵ ئۆتۆمبیلی «جیپ»دا شانســێکی باشــیان نەبووبێت.

لەگەڵ بیستنی وشەی : «سەرکەون»، هەموو سوار بوون.

لەکاتی تێپەڕین لە ســلێمانی، لینا پرســۆکانە سەیری جم و جۆڵی ناو شــاری دەکرد. ژیان لە تاران، ئیدی دوور دەهاتە پێش چاو. هەنووکە، ئەو، خانووگەلێکی دەبینی کە بە ڕەنگی کاڵباو ڕەنگابوون و دەوروپشتی خانووەکانیش بە دار و شــینکایی تەنرابوو. کۆڵانەکان خاوێن بوون و نهۆمــی یەکەمی خانووەکان کرابووە دووکان و کەســابەتی تێدا دەکرا. هەموو دەرکەوتەکان، دەرخەری هێمنایەتی بوون.

لینا، پاش ئەو ڕۆژەش، چەند جارێکی دیکە و لە دۆخە جیاوازەکاندا،

سلێمانی بینییەوە. لە دەرئەنجامی شەڕە جۆراوجۆر و زۆر و زەبەنەکان، شارەکە خەساری زۆری بینیبو و کاولکاریی زۆری بەسەر هاتبوو.

ئەوان، لە ڕێی چەمچەماڵەوە گەیشـتنە کەرکووک و لە کەرکووکەوە تـا بەعقووبە، هەموو ڕێگاکە بیابانێکـی قاقڕ بوو بە هەورێک لە تۆز و خۆڵەوە. پاشانیش لە ڕێی ئەعزەمییەوە گەیشتنە بەغا.

لەم سـەردەمەدا، شاری بەغا هێشتاش شـێوازی مێعماریی نەریتیی خۆی پاراسـتبوو. باڵەخانەکان و ڤێلـلا مۆدێرنەکان، بە ماوەیەکی زۆر پـاش ئەوە سـەریان هەڵـدا. ماڵەکان پێکـەوە لکابـوون و بەرهەیوانی بچووکیـان هەبـوو کـە بـە چەشـنێک پاراوانـی دار یان ئاسـنین کە بەکارهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمە کۆنەکان، ڕازێندرابوونەوە.

ئەم بەرهەیوانە کون کونانە، دیمەنێکی تایبەتی بە ماڵەکان دەبەخشی. لـە ناوەندی شـاردا، کۆڵانـی فەراخ سـەعدوون هەبوو و لـە نزیکەی ئەویشـەوە، کۆڵانێکی تەسـک و درێژ و پڕ لە دووکان هەبوو بە نێوی شارع ڕەشید و بازاڕێکی زۆر کۆنیشی لێ بوو کە سەدام حسێن چەند سـاڵێک پاش بەدەسـتەوەگرتنی دەسـەڵات، ئەو بازاڕەی وێران کرد و پەیکەرەی خۆی لەو شوێنە دانا.

لـە بەغـا، وەکـوو تاران، سـەربانی ماڵـەکان پان و تەخـت بوون و ئێواران خەڵک لەسەربان دادەنیشتن. شەوان، پاش ڕۆژێکی زۆر گەرم، نووسـتن لـەو بەرهەیوانانە و هەڵمژینی هـەوای فێنکی بیابان و بینینی ئەسـتێرەکان، چێژێکی تایبەتی هەبوو. شـەوانە، ئەستێرەکان گەورە و بەردەست دەهاتنە بەرچاو.

جیپەکـە لە پێش ماڵێکی بچـووک ڕایگرت. لەو ماڵـە، چەند کوردێک بـۆ پێشـوازیکردنیان هاتنـە دەرەوە کە لێنا هیچیانی نەدەناسـی. پاش چوونـە ژوورەوە، میوانەکان و خانەخوێکان کەوتنە گفتوگۆ و ئەوەش بـووە هۆی بێ هیواییەکـی گەورە بۆ لێنا. چونکە بۆی دەرکەوت کە نە پاسپۆرت و نە پارە بۆ کڕینی بلیت، هیچیان لە ئارادا نین.

بەردەنگەکانـی، دڵنواییـان دەکـرد و دەیانگـوت: «نیگـەران مەبـە،

ڕێگەچارەیەکی بۆ دەبینینەوە.»

سبەی ئەو ڕۆژە، لینا ماڵئاوایی لە ڕێنماکان و جیپە داشقەکە کرد. ئەو جیپەی سەرەڕای شەق وشڕ بوونەکەی، ئەوانی بە سەلامەت گەیاندبووە شوێن. لینا دەبوو چەندین مانگ چاوەڕێ بکات، بە بێ ئەوەی بزانێت ئەو چاوەڕوانییە کەی کۆتایی پێ‌دێت و کەی چارەسەری کێشەکەیان دەکرێت. ڕاوەدوونانی دژبەران لە عەراقیش کەمتر لە ئێران نەبوو. لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژەکان، کێشەکانیان چەندقات دەبووەوە. ئەوان دەبوو ژنێک بە دوو منداڵەوە بدۆزنەوە کە ئامادە بن پاسپۆرتەکەیان «ون بکەن»، بۆ ئەوەی لینای شاردراوە و نائاسایی کەڵک لەو پاسپۆرتە وەربگرێت، دیارە ئەو کارە بۆ خودی ئەو ژنەش مەترسیدار دەبێت.

خانەخوێکان، دۆخی وڵاتی ژێر دەسەڵاتی نووری سەعید، پیاوە بەهێزەکەی عەراقیان بۆ لینا ڕوون کردەوە و باسیان لە نیشتمانپەروەرە کوردەکان، کۆمۆنیستەکان و ئەو دیموکراتانە کرد کە دەستبەسەر ببوون و ئەشکەنجە کرابوون و کوژرابوون. هەروەها بۆیان باس کرد کە بۆ پارێزگاری کردن لەو و منداڵەکانی چ ڕێوشوێنگەلێکیان گرتۆتەبەر. بژاردەی زۆریان لەبەردەستدا نەبوو. لینا ناچار بوو خۆی لەگەڵ دۆخەکە بگونجێنێت.

ئەگەر لینا بە تەنێ سەفەری بکردایە، ساناتر لەگەڵ دۆخەکە ڕووبەڕوو دەبووەوە. بەڵام ئەو دوو منداڵی پێبوو. هەربۆیەش دەبوو دڵنیا بێت کە لە ئەگەری نەخۆش کەوتنی منداڵەکاندا، سەردانی کام دوکتور دەکات و یان ئەگەر پێویستییەکی هەبوو، دەبێ ڕوو لە کێ بکات و دواجار ئەوەش کە ئەوان تا ئەو کاتە بۆ پاسپۆرتەکەیان چییان پێ کراوە و.. بەردەنگەکەی کە بە پێکەنینەوە سەری ڕادەوەشاند، نێوی تۆفیق بوو. بە پێکەنینەکەی تۆفیقدا دیار بوو کە لەو هەل ومەرجەدا هیچی لەدەست نایە.

لەڕاستیدا، لینا بەتەنیا و لە دۆخێکی خراپدا، خۆی لە شارێکی بێگانە و لە نێوان غەریبەکاندا دەبینییەوە. تەنانەت ئیسماعیلیشی لێ نەبوو بۆ

ئەوەی هەندێ دڵی بحەسێتەوە. ئیسماعیلیان بردبووە شوێنێکی دیکە و هۆکارەکەشیان بۆ باری ئەمنیەتی دەگەڕاندەوە.

لێنــا پەناباتێکی لە گیرفاندا نەبوو، ڕێک وەک ئەو ڕۆژەی لە تارانەوە بــەڕێ کەوتبــوون. ئەوەش لــە کاتێکدا بوو کە ئەو دەبــوو بۆ خۆی و منداڵەکانی جل و بەرگ و پێڵاو بکڕێت.. ئەوان، تەنانەت فلْچەی ددانیشیان پێ نەبوو! ئەو ڕۆژە لە بنکەی ســەرکردایەتی، هاوسەرەکەی بینیبوو و ئەو گرفتانەی بۆ باس کردبوو. هاوســەرەکەی وەڵامی دابووەوە کە لە بەغا ئەو شــتانەی بۆ ئامادە دەکەن و جگەلەوەش، زۆریش پێویســتی پێــی نابێت، چونکە ماوەیەکی زۆر لە بەغا نامێننەوە و لێناش بڕوای بە قسەکانی کردبوو.

لێنــا بە پێچەوانەی بەغا، لە تاران هەســتی بــە غەریبی نەکردبوو. لە بەغا خۆی لە دەستی کەسانێکدا بینییەوە کە بۆی نامۆ بوون. تەنانەت لە کاتی پێویست و هەر پێویستییەکدا، ناونیشانی کەسیانی نەبوو. عەرەبی نەدەزانی و بە شــێوەیەکی تایبەت هەســتی دەکرد لەوێ تووشی کێشە و ئاســتەنگ دەبێتەوە. نە ڕێی گەڕانەوەی مابوو و نە وەک ئەوەش کە چاوەڕوانــی دەکرد دەرەتانی گەڕانەوە بۆ ئورووپا بۆی ڕەخســا بوو. هەربۆیەش، لەگەڵ باوەڕبەخۆبوون، دەبوو پشــت بە خۆی ببەســتێت، بێدەنــگ و هێمــن بێــت، واز لە بۆڵەبــۆڵ و گازندە بهێنێــت و هاوکات، لەوەی پێویســت بــوو بیزانێت، ئاگادار بێت، تەنانــەت ئەگەر بەتەنیا بۆ ئارامیی و ئاسوودەیی منداڵەکانیشی بووبێت.

لێنــا تەنیا کاتێک کەیفخۆش و بەختەوەر بوو کە منداڵەکانی ســەرە جوان و نازدارەکانیان دەکردە ســەر ڕانی و ئەوەش، لە ڕاستیدا گیانی بەبەر لێنادا دەکردەوە.

منداڵــەکان تەنیا ســامانی ئەو بــوون لە دنیادا و ئــەو دەبوو لە هەر مەترســییەک بیانپارێزێــت. هەربۆیەش، لە ماوەی ئەو هەشــت مانگەی لــە بەغــا مانەوە، ناچــار بوو ماڵەوماڵ بــکات و هەرجارەیــش، لەگەڵ منداڵەکانی ئانوســاتگەلێکی تەژی لە ســۆز و هەست و هەندێجاریش

پڕ مەترسی تێپەڕێنن.

■ مانەوە لە بەغدا، لە ماڵی حەمەسوور

حەمە لەو دەستە مرۆڤانە بوو کە هەموو مووی جەستە و تەنانەت برژانگ و برۆشـیان سپییە، قژی سوورێکی مەیلەو زەردێکی ئاڵتوونی بوو، بـاڵای نێونجـی و جەسـتەیەکی ڕێکی هەبـوو. حەمـە پیاوێکی نیشـتمانپەروەر و مێهرەبـان بوو و لـە British Council، لە بەغدا کاری دەکـرد. محەممـەد و براکـەی ئاواڵزاوابـوون و لەگەڵ دایـک و بابی خۆیان و هەروەها دایک و بابی خێزانەکانیان، هەموو پێکەوە لە ماڵێکدا دەژیان. ژنەکانی هەردوو براکە، زگیان هەشـت مانگ بوو. لە ڕاسـتیدا، هەریەکەیـان، حەوت منداڵیان هەبوو و زگیان بە هەشـتەمین منداڵ پڕ بوو. بە گەیشتنی لینا و منداڵەکانی، حەشیمەتی ئەو بنەماڵەیە گەیشتە ٢٥ کەس. لە ماوەی ژیان و مانەوەیان لەو ماڵە، لینا و منداڵەکانی لە چوون بۆ نهۆمەکانی سەرەوەی ئەو بینایە مەنع کرابوون. لینا و منداڵەکانی لە ژوورێکـی بچووک لە نهۆمی یەکەم دەژیـان کە پەنجەرەیەک بەڕووی دەکرایەوە و چێشتخانەکەش، لەوپەڕی حەوشەکە هەڵکەوتبوو.

ژنەکانـی ئـەو ماڵـە بەیانـی زوو بە مەبەسـتی ئامـادە کردنی نانی بەیانـی لەخـەو ڕادەبوون. پاش نانی بەیانی، پیاوەکان دەچوونە سـەر کارەکانیان و ژن و منداڵیش، بۆ نیوەڕۆ، پاشـماوەی چێشـتی شـەوی پێشوویان دەخوارد. پاشان، دەکەوتنەخۆ بۆ ئامادەکردنی شیوی ئێوارە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە تێرکردنی زگی ئەو هەموو مرۆڤە کاتی زۆری دەویست و هەندێجاریش کە سازکردنی شیو کاتێکی زۆرتری پێویست بووایە، ژنەکان لە کاتژمێر چواری بەیانییەوە بەخەبەر دەهاتن.

ژنــەکان لینایـان خۆش نەدەویسـت. لینا لە کاروباری چێشـتخانەدا یارمەتـی دەدان. ئەوانیش چی کاری قـورس و ناخۆش بووایە بەویان دەکرد، وەکوو شوشـتنی قاپ وقاچاخی ناڕێک. نیشـانیان دەدا کە چی بـکات، بـەڵام قسـەیان لەگەڵ نەدەکرد، لینا، سـەرەتا لە هـۆکاری ئەو

هەڵسوکەوتەیـان تێنەدەگەیـی و پاش دوو حەوتوو لـە مانەوەی لەو ماڵەدا بوو کە زانی ئەو ژنانە بۆ وا دەکەن.

چەند ڕۆژێک پاش گەیشتنیان بۆ ئەم ماڵە، مینا نەخۆش کەوت. تایەکی قورسی لێهاتبوو و هەناسەی بۆ نەدەدرا. ژنانی ئەو ماڵە، بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر خەمساردییان دەنواند. کردەوەیەکی ئەوتۆ لە کوردەکان نەدەوەشایەوە. بەوحاڵەشەوە، ژنەکان چاوەڕوانی کاری چێشتخانەیان لە لێنا دەکرد. بەڵام لێنا گوێی نەدەدایە و بەدیار منداڵەکەیەوە کە وڕێنەی دەکرد مایەوە، هەوڵی دەدا بە دانانی دەستەسـڕی تەڕ و سارد لەسەر جەستەی کچەکەی، تاکەی بشکێنێت. لێنا ئۆقرەی لێ بڕابوو و چاوەڕێی گەڕانـەوەی حەمەسـووری دەکـرد. کاتێک حەمە هاتەوە، لێنا ویسـتی قسـەی لەگەڵ بـکات. ژنـەکان، هەموو پێکـەوە و بە پەلەپـەل کەوتنە قسـە و هـات وهاواریـان دەکرد و مۆڕەیـان لە لێنا دەکـرد. کاتێکیش دەرفەتێکی بۆ ڕەخسـا و دۆخەکەی بـۆ حەمە ڕوون کردەوە و داوای لێکرد کچەکەی بەرێتە لای دوکتور، حەمە وەڵامی دایەوە کە پێویسـت ناکات و منداڵەکە خۆی چاک دەبێتەوە. ژنەکان کە لەپشتەسەری حەمە وەستابوون، بەدەنگی بەرز خۆشحاڵیی خۆیان لەو وەڵامە دەربڕی.

لێنـا بـۆی نەدەچووەوە سـەر یەک. منداڵەکـەی لە یاودا دەسـووتا و دەیڕاواند و لێنا، شـەوی دواتر و سـبەی ئەو شـەوەش چووە لای خانەخوێکـەی و داخوازەکـەی دووپات کردەوە. بـەڵام حەمە خۆی لە هێنانـی دوکتـور دەبوارد، لێنا بە قەڵسـی پێی گوت کـە تۆفیق ئاگادار دەکاتـەوە. ئـەو قسـەیە بێکەڵک نەبـوو، بەڵام تۆفیق پاش سـێ ڕۆژ گەیشتە لایان. مینا لە تا و یاودا دەسووتا و بێخوست کەوتبوو. دواجار تۆفیق ناونیشـانی دوکتورێکی دایە و پارەی تاکسییەکەشی پێدا. بەڵام حەقدەستی دوکتۆرەکەی پێ نەدا و گوتی: «بە دوکتورەکە بڵێ لە لایەن منەوە هاتووی».

بەسـەرنجدان بـە ئەزموونەکـەی تارانی، لێنا نیگـەران بوو. دوکتور منداڵەکەی پشکنی و گوتی: «ئەم منداڵە ستڵەجەم(زاتوجەم) بووە بۆچی

وا درەنــگ هێناوتانــە؟» لێنا وەڵامی نەدایــەوە و زبانی گۆی نەدەکرد، تەنانەت نەیوێرا بە دوکتورەکە بڵێت کە پارەی کڕینی دەرمانەکانیشــی نییە.

لێنــا بە منداڵەکەیەوە گەڕایەوە بۆماڵەوە. بەڵام ٢٠ کاتژمێری خایاند هەتــا تۆفیــق هاتەوە و چــوو دەرمانەکانی بۆ کڕی. لێنا لــەو ماوەیەدا ڕۆحی بەبەرەوە نەمابوو و ئازاری دەکێشا. ١٠ ڕۆژی خایاند هەتا مینا گیانێکی بەبەردا بێتەوە. کز و لاواز ببوو و ســەرلەنوێ پێویســت بوو بکەوێتەوە ســەر پێی خۆی. بەڵام لە مەرگ ڕزگار بوو. لێناش شەکەت و مانــدوو و لــە باری ڕۆحییەوە ئازارێکی زۆری کێشــابوو. لە هەموو کەس و هەموو شــتێک قەڵس و توورە بوو، بەڵام لەو ڕووەوە کە هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو، بێدەنگ بوو.

پــاش ماوەیــەک، حەمــە داوای لــە لێنا کــرد لەگەڵی دابنیشــێت. لێنا دانیشــت. حەمە ڕووی تێکرد و گوتــی: «تۆ دەبێ هەرچی زووترە لەم ماڵە بڕۆیت». (لێنا لە دڵی خۆیدا دەیگوت پێناچێت بەڕاستی بێت!)

لێنــا: «هەتــا نەزانم بۆ کوێ دەچم، لەم ماڵە ناڕۆم. ناکا دەتهەوێ من و ئەم منداڵانە لە کۆڵان بەڕەڵا کەیت. هەر باسیشی مەکە.»

حەمــە: « ژنەکەم پێی وایە تــۆ ژنی دووهەمی منی و ئەم منداڵانەش هی منن.»

لێرەدابــوو کە لێنا لە هــۆکاری هەڵسوکەوتی ئەو ژنانە لەگەڵ خۆی تێگەیی! دەرکی دەکردن. بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەتەما نەبوو لەو ماڵە بڕوات و هەربۆیەش بە حەمەسووری گوت: «تۆ دەبێ هەم بە ژنەکەت بڵێیــت و هەم بۆ هاوڕێ کوردەکانمــان ئەم بابەتە ڕوون بکەیتەوە. من کاتێک لەم ماڵە دەڕۆم کە بزانم بۆ کوێ دەچم». سبەی ئەو ڕۆژە، دوو کەسی کورد هاتن بەدوای لێنادا و ئەویش بە ترس و لەرزەوە سواری ماشینەکە بوو، چونکە ئەو دوو کەسەی نەدەناسی.

■ کۆشکی وەیشوومە و نەهات

ماشـینەکە لە شـار وەدەرکەوت و لە نێوەڕاسـتی بیاباندا، لەبەردەم بینایەکی گەورەدا ڕایگرت. لینا پرسیاری کرد ئێرە کوێیە. بەڵام، وەکوو هەمیشـە وەڵامی وەرنەگرتەوە. لە ڕاستیدا، ئەو بینایە کۆشکێک بوو لە بیاباندا وسەرلەبەری نەهامەتیی لێ دەباری. جگە لەو کۆشکە، هەتا چاو هەتـەری دەکـرد، هیچی دیکە دیار نەبوو. لـە مۆتەکە دەچوو، گەرمای تاقەتپڕووکێن، لم و بیستنی نارەناری بای بیابان...

دەرکەی ئەو کۆشکە گەورەیە کرایەوە. نێو کۆشکەکە، فێنک و تاریک بـوو. دیاربوو کە ماوەیەکی زۆرە دەرکەکەی داخراوە و هەوای تازەی تێنەچـووە. بێدەنگییەکی وەها بەسـەریدا زاڵ بوو کە مرۆڤ هەسـتی بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ دەکرد. منداڵەکان بە دایکیانەوە نووسـابوون. دەنگـی پێیان لە کۆشـکەکەدا دەنگی دەدایـەوە و زایەڵەی پەیدا دەکرد. لە بەرانبەریاندا، حەوشـێکی چوارگۆشە دیاربوو کە کانییەکی ناقۆڵای تێـدا بـوو. گژوگیای وشـک لە نێـوان بەردەڕێژەکان ڕوابـوو و بنەی وشـکهەڵاتوو و بێفەڕ لەهەموو لایەکەوە سەری هەڵدابوو. میعماریی کۆشـکەکە شـێوازی ڕۆژهەڵاتییانـەی هەبـوو، دیارە لە سـەردەمانی ڕابردوودا، وەکوو شوێنێکی دڵگر کەڵکی لێ وەرگیراوە.

لەژێر تاقەکان و لە پشـت هەر ئەسـتوونێک درگایەک هەبوو. لە هەر لایەکەوە، هەشـت درگا هەبوو، بەوپێیە، بە گشـتی لە نهۆمی خوارەوە ٣٢ درگای لـێ بوو و بەو ڕادەیەش لە نهۆمی یەکەم. درگاکانی نهۆمی دووهـەم داخرابـوون و ئەوە هەموو ئەو شـتانە بوو کە لەو کۆشـکە مابووەوە کە سـەردەمانێک شـوێنی ژیانی شـازادەیەک بووە بە ژن و بنەماڵە و خزمەتکارەکانییەوە.

لێنـا و منداڵەکانیان بردە نهۆمی یەکەم و لەوێ، دەرکەی ژوورێکیان کـردەوە. ژوورێکی بچوک بـوو و تەنیا پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو. لـە ژوورەکەدا دوو دۆشـەکی ڕۆژهەڵاتی، مەلافـە، دوو دەوری، دوو پەرداخ، دوو کەوچک، چەقۆیەک و گۆزەڵەیەکی ئاوی لێ بوو، چرایەکی

نەوتی بۆ چێشــت لێنان، تیانەیەکی بچووک و تەشتێک. بەڕەیەکی کۆن و پرتووکاویش لەســەر ئەردی ژوورەکە کە لە خاکەسوورەی کوتراو بوو ڕاخرابوو.

یەکێک لە ڕێنماکان بە لێنای گوت: «لە کۆتایی داڵانەکە، ئاودەســت و ئاوی لێیە». پاشــان گوتی: «کارەبا نییە. بەڵام بەوحاڵەشــەوە، تەنانەت نابێ مۆمیش داگیرسێنن». (وەک بڵێی لێنا مۆمی لەگەڵ خۆی هێنابێت). لــە ئامۆژگارییەکانــی بــەردەوام بــوو: «دەبــێ بێدەنگی ڕاگــرن و بۆ نووستنیش لە ژوورەکەدا بمێننەوە. کەس نابێ بزانێ ئێوە لێرەن».

لێنا پرســیاری کرد: «بۆ کەســیش لێرەوە تێدەپەڕێت؟ ئەوەی بەدی دەکرێــت، کــەس لەم دەوروبەرە نییە. ئەگەر تــۆ منداڵت هەبێ، لە کوێ بینیوتە منداڵێک ٢٤ کاتژمێر بێدەنگ بێت؟»

ڕێنماکــە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خەڵکانێک بێرەدا تێدەپەڕن. پیاوێک بوو کە زۆر ڕاشکاوانە قسەی دەکرد و گوتی ئەو کۆشکە هی کوردێکە و هەربۆیــەش نابێ تووشــی گێچەڵی بکەین. بەهەرحــاڵ، ڕێنماکان لە بەجێهێشتنی ئەو شوێنە بەپەلە بوون. لێنا و منداڵەکانی دەبوو تا کەی لەو کۆشکەدا بمێننەوە؟ چوار حەوتوو یان چل ساڵ؟!

لە مــاوەی حەوتوویەکدا، دووجــار، پیاوێک دەهــات و خواردەمەنی بــۆ دەهێنان، ڕێک وەک ئاژەڵگەلێک کە لە قەفەســدا ڕاگیرابن. پیاوێکی نەناســراو، لــە پلیکانــەکان ســەردەکەوت، خواردەمەنییەکانی لەســەر زەوییەکــە دادەنــا، قاپــە شــوردراوەکانی کــۆ دەکردەوە و بــە گوتنی «عەلەیکەســەلام»ێک بەجێــی دەهێشــتن و دەڕۆشــت. وەڵامــی هیــچ پرسیارێکی لێنای نەدەدایەوە و تەنانەت بزەیەکیشی بەڕووی منداڵەکاندا نەدەهاتــێ و بە کورتی: ئەو ئەمــری ئاغاکەی جێبەجێ دەکرد و زمانی نەدەگەڕا.

■ منداڵە بچووکەکان لە قەفەسدا

منداڵـــەکان بـــە قەتیـس بوونی خۆیانـــەوە ئازاریان دەکێشـــا. وەکوو هەمـــوو منداڵەکانی دیکە، ئەوانیش پێویســـتیان بە ڕاکردن، یاری کردن و تەنانـــەت هاتوهاوار بوو، بەو ڕادەیەش پێویســـتیان بە خواردەمەنی بوو بۆ ئەوەی گەشە بکەن. چیدیکە ئەو خواردەمەنییەی بۆیان دەهێنان پێیـــان نەدەخـــورا. بە پێداگـــری و پاڕانەوەوە لێنا توانـــی ڕازییان بکات هەندێ بیسکویتیان بۆ بێنن بۆ ئەوەی منداڵەکانی پێ تێر بکات. ڕۆژانە، لێنا منداڵەکانی ناچار دەکرد بەڕێدا بڕۆن. خۆیشـــی لەگەڵیان هەنگاوی هەڵدەگـــرت و بۆ ئەوەی پێـــش بە ڕاکردنیان بگرێت و نەهێڵێت زایەڵەی دەنگی پێیان لە کۆشکەکەدا دەنگ بداتەوە، دەستی دەگرتن.

بـــەم شـــێوەیە، هەتا بەتەواوی شـــەکەت دەبوون، لێنـــا منداڵەکانی لە نهۆمـــی یەکەم و خـــوارەوە دەگێڕا. دواتر تەشـــتەکەی پڕ دەکرد لە ئاو بـــۆ ئەوەی منداڵەکان یاری تێدا بکـــەن، بەڵام هاوکات زاری دەگرتن بۆ ئـــەوەی پێش بە زریق و هۆڕیان بگرێت. ئەو لەو ڕێگەوە، لە ڕاســـتیدا، ژیانی ڕزگار دەکردن و هاوکات لە شادییەکانی ژیان بێبەشی دەکردن. لەگـــەڵ ئاوابوونـــی خـــۆر دەنووســـتن. بەڵام لێنـــا خەوی لـــێ دەزڕا و منداڵەکانیش زۆربەی شـــەوەکان خەوی ناخۆشیان دەبینی. لەو کۆشکە کەم هەوایەدا، هەر دەنگێک، وەکوو سنجی چینی زایەڵەی لە کۆشکەکەدا بڵاو دەبووەوە و دەبووە هۆی دڵەڕاوکێ.

یەکـــەم شـــەو، لێنـــا هەوڵـــی دا پەنجـــەرەی ژوورەکـــە بکاتـــەوە بـــۆ ئـــەوەی هـــەوای ژوورەکە تازە بێتـــەوە، بەڵام پەنجەرەکـــە قفڵ کرابوو و نەدەکرایـــەوە. هەربۆیـــەش دەرکەکەی بە کراوەیی هێشـــتەوە. بەڵام کردنـــەوەی دەرکەکـــەش کێشـــەکەی چارەســـەر نەدەکـــرد. شـــنەبا بە هاژەهـــاژ بە نێو لقوپۆپی درەختە کورتەباڵا لە گەشـــە کەوتووەکان و هەروەها بە کون و کەلەبەری دیوار و دارەڕا کۆن و ڕزاوەکاندا دەگەڕا و لوولـــی دەخـــوارد و گەلێک خەیـــاڵ و فانتازیای دەخولقانـــد. لێنا پێی وابوو کەســـێک بە ئاســـپایی دەرکەی کۆشکەکە دەکاتەوە، بە پێی پەتی

و لەسەر پەنجە دەڕوات، یان سیخەی هەناسەی کەسێک، یان ئاژەڵێکی گۆشــتخۆر و یان خوشــینی مارێک دەبیســێت. تەنانەت بیری لە هاتنی دز و پیاوکوژەکانیش دەکردەوە. ئەو شــەوانێکی پڕ لە جندۆکە و شتی وای بە خەیاڵدا دەهات و هەربۆیەش، هەراسان لە جێی خۆی هەڵدەستا و ســەیری ژوورەکان، حــەوش و پلیکانەکانی دەکــرد و دواتر درگای ژوورەکەی دادەخســت. هێنــدەی پێنەدەچوو گەرما بڕســتی دەبڕی و عارەقەی پێدەردەدا و هەربۆیەش، ســەرلەنوێ دەرکەکەی دەکردەوە. هێشتا چاوی نەچووبووە خەو، هەڵدەستایەوە و دادەنیشت.

ئەگەر یەکێک لە منداڵەکان، لەسەر نوێنەکەی تلی بدایە و لە لینا دوور بکەوتایەتەوە، لینا بەهۆی خەیاڵاتی خۆیەوە دەشــڵەژا و لەو تاریکییەدا بەدوایــدا دەگەڕا. ئەو پیــاوەی خواردەمەنی بۆ دەهێنان، لەگەڵ داهاتنی تاریکیی شــەو دەهات. سەرەتا، لینا بەو هیوایەی لەگەڵ خۆی دەیانبات بۆ شــوێنێک کە خڵکی دیکەشــی لێ بێت، بە پیرییەوە دەچوو. دواتر کە دواهیواشــی بەو پیاوە بڕا، لەگەڵ نزیک بوونەوە لە ئان وســاتی هاتنی ئەو پیاوە، منداڵەکانی دەبردە ژوورەکە و دەرکەی لەسەر دادەخستن و خۆیشــی لەسەر پلیکانەکان، بە تاکە چەکی بەردەستی، واتە چەقۆکەی، چاوەڕێــی غەنیمــی دەکرد بۆ ئەوەی ئەگەر پێویســتی کــرد، بیکوژێت. پیاوەکە دەهات و خواردەمەنییەکەی بۆ دەهێنان، ســەلام و عەلەیکێکی دەکرد، خواردەمەنییەکەی دادەنا و بە گوتنی عەلەیکەســەلامێک، بەجێی دەهێشتن و دەڕۆشت و ئەوەش ببووە نەریتێک بۆیان.

بەهــەر نرخێــک بووبێت، لینــا دەبوو بەرگــە بگرێت. لــە دڵی خۆیدا دەیگوت: «بەرگە نەگرتن، بە مانای خەیانەت کردنە».

■ بەغا و تاران

لەوکاتەدا کە لینا بە مانگان لە بەغا چاوەڕوانی وەرگرتنی پاسپۆرتی ســاختە بــۆ ســەفەری ئۆرووپا بوو، شــاری بەغــا چۆن بــوو و ئەو بەغــای چــۆن بینی؟ لینــا هیچکام لــە جوانییەکانی شــاری بەغا، کە بە

شـــاری هارونولڕەشـــید، شـــەهرزاد و ســـەندبادی دەریاپێـــو ناوبانگی دەرکردبوو، نابینێت. چەنکە ئەو لەو شارەدا نەدەژیا، بەڵکوو خۆی تێدا شـــاردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوەی لەو شـــارە بەچاوی خۆی بینیبووی، بریتی بوو لەو دیمەنانەی لە شووشـــەی ئـــەو ئۆتۆمبیلانەوە بینیبووی کە لە حەشـــارگەیەکەوە بەرەو حەشـــارگەیەکی دیکـــە دەیانگوێزایەوە. هەربۆیەش، هیچی سەبارەت بە چۆنیەتی و شێوازی ژیانی خەڵکی ئەو شارە نەدەزانی.

لەوکاتـــەدا، ئەو لە گەڵ منداڵەکانی بەتەنیٚ مابووەوە و چارەنووســـی کەوتبووە دەســـت کەســـانێک کە نەیدەناســـین و مافی بڕیاردان لەسەر چارەنووســـی، بەدەســـتی خۆی نەبوو. لێنا بیری لە تـــاران دەکردەوە، لەویٚ هەرگیز ئاوا هەســـتی بە تەنیایی نەکردبوو. بەرانبەر بەو شارەی کە تێیدا، هەژاری و ســـامانداری بەتەنشت یەکەوە بوون و دیکتاتۆریی شـــا ناچاری کردبـــوو بەجێی بهێڵێت، هەســـتێکی نۆســـتالژیکی هەبوو. لێنا هەســـتی دەکرد کە ژیان لە تاران شـــتێکی دیکە بوو. بەلای لێناوە، بەغا، شـــارێکی بیٚڕواڵەت بوو، شارێکی نەهات و تەژی لە دیاردەگەلی سیحراویی وەیشوومە.

بـــە ژیـــان لەو «کۆشـــکە نەهاتەدا»، لێنـــا زمانی دەگیـــرا و تور ببوو و ماوەیەکـــی دوور و درێژ ئەو کەمایەســـییەی لەگـــەڵ مایەوە. قەتیس مانی درێژخایەن لەو کۆشـــکەدا، هەتاهەتایی دەهاتە پێش چاوی. کاتێک ئەو کۆشـــکەی بەجێهێشـــت و لە ئۆتۆمبیلێک بە شووشەی داکشاوەوە دانیشـــتبوو، وەک ئەوە وابوو لە هەســـارەیەکی دیکـــەوە هاتبێت. پڕ بە ناخی هەوای فێنکی شەوی هەڵدەمژی و هەستی بە کەیفخۆشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەی لەهەرچەشنە ئازادییەک بیٚبەش بوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. لێنا و منداڵەکانی، دواجار، کۆشکی ئەو شازادە کۆچکردووەیان بەجێدەهێشـــت کە بۆیان ببووە زیندانێکـــی جندۆکەلێدراو. منداڵەکانیش هەســـتیان بەوە کردبوو. دەیانتوانی بەدڵی خۆیان جموجوڵ بکەن و بە دەنگی بەرز قسە بکەن. حەپەساو و سەرسوڕماو سەیری شەپۆلەکانی

ئاوی دیجلەیان دەکرد، سـەیری بریق‌وباقی پاپۆڕە گەشـتیارییەکان و ڕەنگدانـەوەی لە ئاوی ڕووبارەکەیان دەکـرد. چاوەکانی مینا تریفەیان لێ دەباری، داوێنی لینای ڕادەکێشـا و بە هێمنی و سەرسـووڕمانەوە، پەنجـەی بـۆ پاپـۆڕە ڕەنگاوڕەنگەکان ڕادەکێشـا و دەیگـوت: «دایکە سـەیرکە، سـەیرکە!» هیواش بـە چاولێکەری لە خوشـکە گەورەکەی، دەستە بچکۆلەکانی بۆ هەمان ئاراستە ڕادەکێشا.. لینا چێژی لە شادمانی کچەکانی وەردەگرت. کیژۆڵەگەلێک کە ماوەیەکی زۆر بوو بێدەنگییەکی نائاسایی بەسەریاندا سەپابوو.

بینینی کۆڵانەکانی بەغدا ببوە هۆی بووژانەوەی هەموو ئەو هەستگەلە لە لینادا. گوێی لە قسـە و باسـی خەڵک ڕادەگرت، بۆنەکانی هەڵدەمژی و دەنگەکانی دەبیسـت. هەموو ئەمانە بۆی نامۆ بوون. ئەو بە شارێکی بەرین و بێ ڕۆحدا تێدەپەڕی. لە کۆڵانەکاندا، سـەیری ژنەکانی دەکرد کە دەسـت لە دەسـتی منداڵەکانیاندا پیاسـەیان دەکـرد. حەزی دەکرد یەکێـک بێت لـەوان و لەنێو ئاپۆرای حەشـیمەتەکەدا بـزر بێت. بەڵام، دەنگێک لە دەروونـەوە ڕایدەگرت و وەبیری دەهێنایەوە کە: «خۆڕاگر بـە، ڕەنگـە خەسـارگەلێکی گەورەتـری ڕۆحیـت بەرکەوێـت کە بۆت قەرەبوو نەبێتەوە.»

ڕاسـتییەکەی ئەوەیە کـە بەغدا، بووە هۆی سـڕینەوەی جوانییەکانی ڕۆژهەڵات لە زەینی لینادا.

■ قورعان و ژن

لە باری منداڵەوە، لینا دوو کچی ببوو. لەم وڵاتانەدا، بەلای پیاوانەوە، قـەدر و ڕێـزی ئەو ژنانەی کچیـان دەبێ بارتەقای ئـەو ژنانە نییە کە کوڕیـان دەبـێ. لینا لە هەر شـوێنێک بـۆی بلوایە، ئـەو بابەتەی باس دەکرد و زۆربەی جارەکانیش لەوبارەوە لەگەڵ پیاوەکان قسەی دەکرد. چونکە ئەو ڕێژە کەمەش لە ژنان کە ئەو لە ژیانی نهێنی خۆیدا لەگەڵیان ڕووبەڕوو دەبوو، ژنانێک بوون کە دیلی چێشتخانەکان بوون و ئەرکی

ڕاگرتنی منداڵیان لە ئەستۆ بوو. شەوانیش کە لە کار دەبوونەوە، ئەوەندە ماندوو بوون کە لینا دڵی نەدەهات بەو پرسیارانە زامەکانیان بکولێنێتەوە. جگە لەوەش، پێدەچوو ئەو پرسیارانە بۆ ئەوان بێ‌مانا و نەگونجاویش بوایە. زۆربەی ئەو پیاوانەی کە لینا سەبارەت بە دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەی وڵاتەکەیان قسەی لەگەڵ دەکردن، کەسانێک بوون کە پەیوەست بە بزووتنەوەی ئۆپۆزیسیۆنی وڵاتەکەیان بوون، بزووتنەوەگەلێک کە لە سیاسەتی خۆیاندا لەسەر بەرابەریی ژن و پیاو پێداگرییان دەکرد. ئەم پیاوانە بە گەرمی و ئۆگرییەوە باسی ئەو ژنانەیان دەکرد کە لە خەباتدا بەشدار بوون و سەبارەت بە ژنەکان، خۆیان بە ئازادیخواز (پێویستە دان بەوەدا بنێین کە بە تایبەت سەبارەت بە لینا) نیشان دەدا. بەڵام کاتێک هاوسەرەکانیان، خوشکەکانیان، کچەکانیان و ژنانی دیکەی بنەماڵەکەی خۆیان بیانویستایە لە ڕێپێوانێکدا بەشداری بکەن و یان پەیوەست بە خەباتی سیاسی بن، پیاوەکانی بنەماڵە بەرهەڵستیان دەبوونەوە. دیارە ئەوەش تەنیا لەو ڕووەوە نەبوو کە دەترسان ژیانی ئەو ژنانە بکەوێتە مەترسییەوە، بەڵکوو هۆکارێکی دیکەشی ئەوە بوو کە پیاوەکان بەگشتی بڕوایان بەوە بوو کە ئەوە شوێنی ژنان نییە.

سەرەڕای ئەوەش، ئەو بابەتە هەرگیز ڕێگر نەبوو لەوەی کە بزووتنەوەکان، لە کاتی پێویستدا، کەڵک لە ژنان وەرنەگرن، تەنانەت ئەگەر تەنیا لەبەر ئەوەش بووبێت کە ژنان بە چارشێو و جلوبەرگی ژنانەوە دەیانتوانی لە شوێنی وا تێپەڕن کە پیاوەکان نەیاندەتوانی. لینا جیاوازیی هەڵسوکەوتی پیاوەکان لەگەڵ ئەو ژنانەی کوڕیان دەبوو (هەڵسوکەوتی هاوسەرەکانیان لەگەڵ ژنەکانیان بەڕێز و سەرەنجەوە بوو) و ئەو ژنانەی کە کچیان دەبوو (هاوسەرەکانیان بەرانبەر بە ئەم ژنانە کەمتەرخەم و خەمسارد بون)ی بە چاوی پیاوەکاندا دەدایەوە. دیارە حاڵەتی دەگمەنیش هەبوو. ئەمە لە خۆیدا، هۆکاری پشتڕاستکردنەوەی ئەم پێوەرە گشتی و باوە بوو. بە بۆچوونی لینا،

لەوکاتــەدا، عەبدولڕەحمــان لــەو بــارەوە یەکێک لە مرۆڤــە دەگمەن و هەڵکەوتەکان بوو، بەڵام، بۆ ڕێز گرتن لە پیاوەکانی دیکە، داوای لە لینا دەکــرد کــە وەکوو ژنێکی گوێڕایەڵ و خاکەڕا، واتە ژنێکی موســوڵمان هەڵسوکەوت بکات، بەڵام ئەو پیاوانەی کە لینا دەیناســین، هەموویان، ئەو بۆچوونە دۆگمانەیان ڕەت دەکردەوە کە لە ئایەتە جۆراوجۆرەکانی قورعانــدا ســەبارەت بە پێگەی خوارەوەی ژنان بە نیســبەت پیاوانەوە هاتبوو. لینا کاتێک ســەری ئەو باســەی لەگەڵ دەکردنەوە، چاوەڕوان بوو کە ئەوان ڕاشــکاوانە دژایەتی خۆیــان لەگەڵ ئەم ڕوانگە قورعانیە ســەبارەت بە ژن دەرببــڕن. بەڵام، ئەوان هەمیشــە وەڵامیان دەدایەوە کــە کۆمەڵگــەی ئــەوان، کۆمەڵگەیەکــی زۆر دواکەوتووە و هێشــتا لە کۆمەڵگەیەکــی ئەوتــۆدا ناکرێت چاوەڕوانــی بەرابەری نێــوان پیاو و ژنت هەبێ. پێدەچوو ئەوان ڕاســت بکەن. بەڵام، ئەم بابەتە ڕێگر نەبوو لــەوەی لینا سەرزەنشــتیان نەکات و پرســیاریان لێ نــەکات کە بۆچی یەکــەم هەنــگاوەکان لــە بنەماڵەکانی خۆیانــەوە هەڵناگــرن و دەیگوت کــە ئاڵوگۆڕە گەورەکان هەمیشــە لــە کردەوە بچووکەکانەوە دەســت پێدەکــەن. ڕاســتییەکەی ئەوە بوو کــە ئەوان لــە دەرئەنجامی چەندین ســەدە کاریگــەری وەرگرتن لــە قورعــان و کارکردی ڕۆژانــە لەگەڵ نەریتە دینییەکان، شکڵیان گرتبوو، نە دەیانتوانی و نە بۆیان دەکرا لەو قاڵب و شــکڵە خۆیان دەرباز کەن، قاڵبێک کە ئەوانی بەسەر ژناندا زاڵ دەکرد و بەهێزی دەکردن و هەربۆیەش، پیاوەتی و هەستی باڵادەستیی ئــەوان بەردەوام دەبوو، ســەرەڕای ئــەوەش، لە دەیــەی ١٩٥٠دا، ئەم قاڵبــەش درزی هەڵگــرت و بە ئاڵوگۆڕ لە ئاســتی جیهانــدا و لە وڵاتی شــوێنی نیشــتەجێ بوونی لینا، ڕێژەیەکی زۆر لە ئایەتەکان، بەتایبەتی ئایەتەکانــی تایبەت بە هاوســەرگیری، فرەژنی، میــرات، تەڵاق و مافی سەرپەرشــتیی کردنی یاســایی ژنان لە منداڵەکانیان، ئیتر ســوا بوو و بە مێژوو ســپێردرابوون. شارنشــینی، تا ڕادەیەک ئاڵوگۆڕی بەســەر کۆمەڵگــەدا هێنابوو. بەڵام بردنە ژێر پرســیاری ئەم بابەتە، پێویســتی

بــە قوربانــی دان و شــەهید دان بوو کە ئــەوەش کارێکی ســانا نییە، چونکە، باس، باســی لەدەست دانی دەســەڵاتی پیاوانە بەسەر ژناندایە. بیرۆکەی باڵادەســتیی پیاو، ئێستاشی لەگەڵدا بێ، بەسەر ڕای گشتییدا زاڵە و ســەرجەم پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی خستۆتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە.

لەم بوارەدا، قورعان بە تەواویی ڕاشــکاوە و بچووکترین دژایەتی و تەنانەت ڕەخنە لەوبارەوە، ژانەسەر و گرفتی زۆری بەدواوە دەبێ.

لە سوورەی نیسا، بەشی ٤، ئایەتی ٣٨دا، باڵادەستی پیاو بەسەر ژندا پشتڕاست کراوەتەوە و مافی ئەوە بە پیاو دەدات کە لە ئەگەری ملکەچ نەبوون یان یاخی بوونی ژندا، تەمبێی بکات و تەنانەت لێیشی بدات.

لە ئایەتی ٢٢٣، ســورەی بەقەرە، بە پیاو گوتراوە کە ژنەکەی بۆ ئەو وەکــوو مەزرایەکــە کە بۆ کێڵان دەبــێ و ئەو لە هەر شــوێنێکەوە کە بەکەیفی بێت، دەتوانێت بیکێڵێت.

لە هەمان سوورەی بەقەرە، ئایەی ٢٨٢دا، سەبارەت بە شاهێدی دان لە دادگا، گوتراوە کە لە ئەگەری نەبوونی شاهێدێکی پیاودا، لەبری ئەو دوو شاهێدی ژن دەتوانن شاهێدی بدەن. چونکە ژنان کەمتر لە پیاوان متمانەیان پێدەکرێت.

وەک بڵێــی، ژن هەرگیز ناگاتە تەمەنی خۆناســین، هەربۆیە، تەنانەت کاتێــک بێوەژن دەکەوێت، دەرەقەت سەرپەرەشــتیی کردنی منداڵەکانی خــۆی نایــەت. ژن، ئەگەر باوکی منداڵەکان ئیزنی بــدات، تەنیا دەتوانێ ئــاگای لە منداڵەکانــی بێت. جگەلەوەش، پیــاو دەتوانێت یەکلایەنە و بە کەیفی خۆی، ژنەکەی تەڵاق بدات (هەندێجار، تەنیا شــاهێدیی پیاوێک بۆ پاســاو هێنانەوەی کردەوەیەکی ئەوتۆ پێویســتە، بەڵام ئەم کارەش هەمیشــە پێویســت نییە) بــەڵام ژن مافێکی ئــاوای نییــە. ئەگەر ژنێک داوای تەڵاق بکات، ســەلماندنی هــۆکاری داخوازەکەی، ئەوەندە قورس و دژوارە کــە زۆرجــار، لــە کۆکردنەوەی هەموو ئەو هــۆ و هۆکارانە دەمێنێتەوە، ئەو تەنیا کاتێک دەتوانێت ئازادیی خۆی بەدەســت بهێنێت،

کـە ئەو شـیربابییەی هاوسـەرەکەی لە کاتی هاوسـەرگیرییەکەدا بۆی داناوە، بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە، و خۆی «بکڕێتەوە».

بـە پێـی ئایەتێکی دیکە، لـەو ڕووەوە کە ژن لە بـاری ئەخلاقییەوە، لاوازە، باشـتر وایە هەمیشە لەژێر سەرپەرەشتیی یەکێک لە پیاوەکانی بنەماڵە (باوک، برا،...)دا بێت و بۆ ژنێکی بەڕێز، شایستە نییە کە تەنانەت بـە بوونی منداڵەکانیشـی بەتەنـێ بێت. دواجار بـە پێچەوانەی پیاوان، ژنێکـی موسـوڵمان ناتوانێـت لەگـەڵ پیاوێکی ناموسـوڵمان زەماوەند بـکات. کۆمەڵگە، کۆمەڵگەیەکی باوک سـالارە و زەماوەنـدەکان، لەناو خۆیاندایـە. هەربۆیـەش، ئەو منداڵانـەی کە لە ژنان لەدایـک دەبن، بە شـێوەی ئۆتۆماتیک سـەر بە خێڵی باوکەکەیانن و دەبێ دینی باوکیان هەڵگرنەوە.

■ هەڵسوکەوتی هاوشانی پیاوان لەگەڵ لینا

لەم ناوچانە، میواندۆستی، خۆی شێوازێکە لە ژیان. خەڵک حەزیان لە میوانداری و هەروەها میوان بوونە. ئەم بابەتە، وەکوو سـەرنجدان بە خەڵکی دیکە و برسی ڕانەگرتنی موسافیرەکان، نەریتێکی شایستەیە.

لە ماوەی ئەو ساڵانەدا کە لینا لە ڕۆژهەڵات دەژیا، زۆرجار بانگێشتی نانـی نیوەڕۆ و ئێوارە دەکرا. کاتێک دەچـووە ماڵی خانەخوێ، هەموو شتێک ئامادە کرابوو. دیارە لەم کاتانەدا، بە دەگمەن هەڵدەکەوت کە ئەو تاکـە میوانی ئەو بنەماڵە بێت. پیاوی ماڵەکە، لەگەڵ میوانە پیاوەکان لە ژووری میوان دادەنیشـتن و چاوەڕێیان دەکرد کە ژنەکان، خواردنەوە و شەوچەرەیان بۆ بێنن. پیاوەکان لە ژووری میوان دەکەوتنە گفتوگۆ و باس و ژنەکانیش لە چێشتخانە سەرقاڵی چێشت لێنان دەبوون. پاشان، کاتـی خواردنی نانی نیوەڕۆ یان شـەو، ژنەکان چێشـتەکانیان دەهێنا و لەسـەر سـفرە یان مێز دایان دەنا و پیاوەکانیـش دەیانخوارد. پاش نـان خواردن، ژنـەکان دەهاتنە ژووری میوان و لەگـەڵ کۆکردنەوەی قاپەکان، خواردەمەنییەکانی دیکەیان دەهێنا. ژنەکان، لەگەڵ منداڵەکان لە

چێشتخانە نانیان دەخوارد. هەندیجار، منداڵەکان دەیانتوانی بە مەرجی گوێڕایەڵی و بێدەنگ بوون، لە تەنشت باوک یان برا گەورەیانەوە لەگەڵ میوانە پیاوەکان دانیشن.

لەم کاتانەدا، لێنا لەگەڵ پیاوەکان نانی دەخوارد. خودی لێناش دەیزانی بوونی ئەو لە ژووری پیاوان دەگمەن و نائاسایییە و دەشیزانی بۆچی وا لەگەڵ ئەو دەجووڵێنەوە. لە ڕاستیدا، خانەخوێکان دەیانویست بەو شێوەیە نیشانی بدەن کە لەگەڵ داب و نەریتی ئورووپاییەکان ئاشنان و باوەڕیان بە بەرابەریی ژن و پیاو هەیە. بەڵام، ئاگایان لەو دووڕوویی و دووفاقییە نەبوو کە لە کردەوەدا بەرانبەر بە ژنەکانی خۆیان دەیاننواند و نەشیاندەزانی کە بەوکارە (وەکوو مۆدێڕنەکان هەڵسوکەوت کردن) بە بێ ئەوەی بیانەوێت و ئاگایان لێ بێت، سووکایەتییان بە لێنا دەکرد.

هەڵبەت، لە میوانداریی ئەوتۆدا، لە یەکەمین دەرفەتدا کە ئەدەب ڕێی پێدەدا، لێنا داوای لێبووردنی لە پیاوەکان دەکرد و دەچوو بۆلای ژنەکان لە چێشتخانە و ئەوەندەی بۆی دەڕەخسا، لە چێشتخانە، لەگەڵ ئەوان نانی دەخوارد. مەبەستی ئەو لەو کارە ئەوە بوو کە وێڕای هاوقسەبوون لەگەڵ ژنەکان و تێکەڵ بوون لەگەڵیان، لەو دۆخە قورس و ناتەبایەدا کە داب و نەریت بەسەریدا سەپاندبوون، بەشدار بێت.

■ماڵۆچکەکەی نەژاد لە بەغا

ڕۆژێکیان، لێنا و منداڵەکانیان بردە بەردەم ماڵێکی بچووک. لەوێ نەژاد و «سلێمان»ی برازای بە پیرییانەوە هاتن. لێنا، نەژادی لە پراگەوە دەناسی. نەژاد، لەوکاتەدا، خوێندکارێکی گەنج، شاد، چالاک، زیرەک و خۆشحاڵ لە سەرکەوتنەکانی خۆی لای ژنان بوو. باڵای مامناوەندی بوو و لاواز دەینواند. نیشتمانپەروەری و گاڵتە کردنی لە باوکیەوە بۆ بەمیرات مابووەوە.

مانەوە لە ماڵی نەژاد، هیوابەخش بوو، چونکە نەژادیش ژیانی هاوبەشی پێک هێنابوو و دوو منداڵی هەبوو، لێنا ساجیدەی ژنی

نەژادی خۆش دەویســت. جگەلەوەش، منداڵەکانیــان بۆ منداڵەکانی لینا دەبوونە هاوگەمە و یاری.

بــەڵام ســاجیدە لە ماڵ نەبوو، لینــا هەواڵی پرســی و لەوکاتەدا بوو کــە تێگەیی نەژاد ســاجیدە و منداڵەکانی ناردۆتــەوە بۆ ماڵی باوکی لە باکوور. ڕێبەرایەتیی حیزب، ماڵی نەژادی بۆ مانەوەی لینا و منداڵەکانی لەبەرچــاو گرتبــوو و نەژادیــش دەبــوو ڕۆڵی مێــردی لینــا و باوکی منداڵــەکان بگێڕێت. لینا جارێکی دیکــەش خۆی لە بەرانبەر پرۆژەیەکی لەپێشــەوە داڕێــژراودا بینییەوە، کردەوەیەک کە بە هیچ شــێوەیەک بە لایەوە پەســەند نەبوو، بە تایبەت کە بە هۆی ئەوەوە، نەژاد لە ژنەکەی دوور کەوتبووەوە و منداڵەکانیش لە باوکیان دابڕابوون.

نــەژاد لــە کارخانەیەکــی ڕســتنی کەنــەف کاری دەکــرد و کاتژمێر ٨ی بەیانــی پاســێک دەهات بەدوایــدا. لینا کاتژمێــر ٦ی بەیانی لەخەو هەڵدەســتا و نانی بەیانی ئامادە دەکرد. پاش ماوەیەک، نەژاد خەبەری دەبــووەوە، پیژامەی لە پێ دەکــرد و جگەرەیەکی دەنا بە لێویەوە و بە پاســکیل دەچوو بۆ بازاڕ. بەیانیــان، بازاڕ قەرەباڵغتر بوو لە ئێواران و پڕ دەبوو لە پیاوی پیژامە لە پێ، خەواڵوو، زەمیلە بەدەست و سەروقژ ئاڵۆزکاو.

«هاوســەر»ی لینا، خواردەمەنیی پێویســتی ڕۆژانــەی لەگەڵ نان و ڕۆژنامە لە بازار دەکڕی و کاتژمێر ٧ی بەیانی دەگەیشتەوە ماڵەوە.

نــەژاد کاتژمێرێــک کاتی لەبەردەســتدا دەما بۆ خۆ ئامــادە کردن و ڕۆشــتن بۆ ســەر کارەکەی. لێرەدا بــوو کە ئەوەی لینا نــاوی لێنابوو «ســەمای فڕفڕۆکەیی» دەســتی پێدەکرد. نەژاد، سووچێکی مێزەکەی چۆڵ دەکرد و هەموو ئەو شتانەی کە بۆ خواردن، جگەرەکێشان، ڕدێن تاشین و خوێندنەوە پێویستی پێی بوو، لەو سووچەی مێزەکە دایدەنان، هاوکات کە ڕۆژنامەی دەخوێندەوە، لەپەســتا شــرۆڤەی ناوەرۆکەکەی دەکرد. ســەبارەت بە کاروباری ڕۆژانە ئەوەی پێویســت بوو بە لینای دەگوت، برازاکەی بانگ دەکرد، لە پشــت مێزەکە هەڵدەســتا و بەدوای

کارێکـدا دەڕۆشـت، سـەردانی ئاودەسـتی دەکرد، هەندێجـار قەڵس دەبـوو، پیژامەکـەی دادەکەند و کراس و شـەڵوارەکەی لـە بەردەکرد، ئـەوەی دایکەندبوو، بەملاولادا فڕێـی دەدا، کتێبێکی دەکردەوە و چەند دێڕێکی لێ دەخوێندەوە و پاشان دەستی دەکرد بە کۆنترۆڵ کردنی ئەو شتانەی کە پێویستیان بە کۆنترۆڵ کردن نەبوو.. تا گەیشتنی پاسەکەی، کە زۆربەی جارەکانیش دەبوو لەبەر دەرکە لەسـەری بوەسـتێت، بەم شـێوەیە بەردەوام دەبوو، هەندێجار چاوەڕێ کردنی پاسەکە هێندەی دەخایاند کە پاسەکە بە بێ نەژاد ملی ڕێگاکەی دەگرتەبەر و دەڕۆشت. سلێمان بڕوای بەوە هەبوو کە مامی هەرگیز ناگۆڕدرێت. ئەم پرۆسەیە دەبووە هۆی سەرگەرمی و کات ڕابواردنی لێنا و منداڵەکانی.

■ میوانانی شەو

نـەژاد کاتژمێـر ٢ی بەیانی لێنـای وەخەبەر هێنا و گوتی: «هەسـتە «چا»کـە سـازکە، میوانمان هەیە» لێنا هەسـتا، دڵخـۆش بوو لەوەی ئەوجـارەش وەکوو ژنی ماڵ، پاش دانانی چایەکە، بەجێیان دەهێڵێت و دەخەوێتەوە...بـەڵام نەژاد داوای لێکـرد لەلایان بمێنێتەوە، پێنج پیاو بە جل و بەرگی کوردییەوە دانیشـتبوون، قژەسەریان بە مێزەری کوردی داپۆشیبوو. لەم کاتەی شەودا، ڕۆڵی ژنێک کە قسە ناکات و چاو دەبڕێتە زەوی بە کیفی لێنا بوو. بەرانبەر پیاوە نەناسـراوەکان دانیشت. کات لە سـێی بەیانی نزیک دەبووەوە و لێنا لە دڵی خۆیدا، شـەڕی بە عەرز و ئاسـمان دەفرۆشـت. جووڵەیەک کە دەرئەنجامی با و یان دەسـتەکان بوو، ناچاری کرد سـەر هەڵێنێت و سـەیری پیاوەکان بکات. پیاوەکان مێزەرەکانیان هەڵگرتبوو و لەپێش خۆیان لەسـەر میزەکە دایاننابوون. هەندێکیـان قژەسـەریان زۆر هاتبووەوە و هەندێکی دیکەیان، سـەری خۆیـان لە بنـەوە تاشـیبوو، ئەوانیش سـەیری لێنایان دەکـرد و نیگا قووڵەکانیان، بۆ لێنا نامۆ بوو.

لێنـا، بـۆ ئەوەی شـڵەژاوییەکەی نەبینـن، چاوی داخسـتەوە. ئەوان

دەســتیان بە پێکەنین کرد و لینا دەنگی پێکەنینی یەکێکیانی ناســییەوە. ئەو پیاوە، بە جەســتەیەکی لاواز و سەری تاشراوەوە، نەدەناسرایەوە، بەڵام ڕواڵەتە گەشەکەی دەریدەخست کە خودی خۆیەتی.

لینا، دڵگران لەوەیکە زووتر خۆی دەرنەخســتووە، ڕاشــکاوانە چاوی بڕیــە نێوچاوانــی. لینا کە لەو کاتەدا، کراســێکی خەو و ڕۆبێکی کۆن و کورتــی لەبەردابــوو، بەرانبەر ئەو پیاوە ڕێکپۆشــانە بــە جل و بەرگی کوردییەوە وەســتابوو و کاتژمێرێک بــوو ئەو پیاوانە پێیان ڕادەبوارد، نــەک هەر هیچی پــێ نەدەگوترا، بەڵکــوو چاوەکانیشــی دەزوورانەوە «هێندەی نەمابوو لە پڕمەی گریان بدات!». لینا تووڕە و قەڵس بەجێی هێشــتن و پەنــای بردەبەر ژوورەکــەی خۆی و بە هێمنی دەســتی بە گریان کرد، وەک بیەوێ بەو فرمێسکانە هەموو ترسەکان، دڵەڕاوکێکان، ماندوویەتییــەکان و ڕەنــج و ئازارەکانــی ئــەو مانگانــەی دوایی لەبیر بەرێتەوە.

دەرکەی ژوورەکە کرایەوە و بە ئارامی داخرایەوە. لینا، دەســتبەجێ گریانەکەی تەواو کرد و دەموچاوی پاک کردەوە، دڵخۆش بوو لەوەی ژوورەکــە ڕووناکاییەکی کەمی هەبوو (عەبدولڕەحمان حەزی نەدەکرد لینا بگری). عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین، بە جەستەیەکی لەڕادەبەدەر لاواز، بەڵام تەندروســتەوە بەرانبەر لینا وەســتابوو. لینا لە دڵی خۆیدا دەیگــوت کــە بۆچــی مێردەکــەی ئــاوا لاواز بــووە؟ بە ســەیرکردنی عەبدولڕەحمــان، هەمــوو قەڵســی و تووڕەییەکــەی لینــا ڕەوییەوە. بە پێچەوانــەی عەبدولڕەحمان، لینا کە چەندین مانگ بوو وەکوو دیلێک لە ماڵەوە مابووەوە و جووڵەیەکی ئەوتۆی نەکردبوو، قەڵەو ببوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تووشی نسکۆ ببوو و ڕێژەیەکی زۆر لــە ئەندامەکانــی گیرابــوون و ڕێژەیەکیــش دەستبەســەر ببوون. هەربۆیــەش حیزب پێویســتی بە خوێنی تــازە و خەباتکاری نوێ بوو. عەبدولڕەحمان و هاوڕێکانی، بە مەبەســتی ڕاکێشانی شۆڕشگێڕەکان، سەرتاســەری کوردســتان و شــاخەکانی ئــەو ناوچەیــان ژێروژوور

دەکــرد. ئەم کارە، ئەرکێکــی قورس، تاقەتپڕووکێــن و لەبڕان نەهاتوو بــوو. ڕێپێوان و نەبوونی خواردەمەنی، هێزی بەبەرەوە نەهێشــتبوون. وەرزێرەکان و هەوارنشــینە کوردەکان، ســەرەڕای ئــەوەی بۆخۆیان گیــرۆدەی کەمیی بژیو بوون، هەرچییــان هەبووایە، وەک چای، نان و پەنیــر و هەندێجاریــش برێــک لەوانە زیاتر، بەوپــەڕی دڵئاواییەوە بە شۆڕشگێڕەکانیان دەبەخشی. بەڵام، بە دڵنیاییەوە ئەوە بەشی نەدەکردن. ســەرەڕای ئەوەش، ژیان لە هەوای ئازاددا، ببووە هۆی باشــتر بوونی تەندروستیان.

لینا بە وردی گوێی بۆ ناوەرۆکی قسەکانی عەبدولڕەحمان ڕاگرتبوو. هــاوکات لەوەیکــە بەوزووانــە بەجێــی دەهێڵێتــەوە، تەنــگاو دەبــوو. هاوســەرەکەی هەموو کاتەکانی خۆی بۆ کوردستان تەرخان کردبوو. ئــەو دووانە، بەڵێنیی ئەوینێکی ئەبەدییان بەیەکتر دایەوە. هێشــتا خۆر نەکەوتبــوو کــە عەبدولڕەحمــان و هاوڕێکانــی ماوەیــەک بــوو لەوێ ڕۆشتبوون.

■ تۆفیقی دروسکار

ڕۆژێک تۆفیق لەو کارگەبیناسازییەی کە خۆی سەرپەرشتیی دەکرد، بە تووڕەییــەوە گەڕایەوە بۆلای لینا. لەوکاتــەدا، عەراق لەگەڵ یەکیتی ســۆڤیەتدا، پەیوەندیی بازرگانیی هەبوو و تۆفیقیش وەکوو ئەندازیاری بیناســازی، سەرپەرشــتیاریی دروســتکردنی بینایەکی لە نزیکەی بەغا لەئەســتۆ بــوو کە ئــەو مێعمارانەی نەخشــەکەیان داڕشــتبوو خەڵکی ســۆڤیەت بوون. کاروبــاری بیناســازییەکەی تازە دەســتی پێکردبوو. گەرمــای هاوین لــە بەغا تاقــەت پڕووکێنە. هەربۆیــەش، بەیانیی زوو دەســتیان بەکار دەکرد و لای نیوەڕۆ دەســتیان لەکار دەکێشــایەوە و پاش ئــەوەی هەواکە ڕووی لە فێنکی دەنایەوە ســەرلەنوێ دەســتیان پێدەکردەوە.

تێکنیسییەنەکانی سۆڤییەت پێش کاتژمێر ٦ی بەیانی دەهاتنەسەرکار

و تا نیوەڕۆ کاریان دەکرد و دواتر، کاتژمێر ١٤سەرلەنوێ دەستیان پێدەکردەوە. بە وتەی تۆفیق، سۆڤییەتیەکان بەڕاستی کاریان نەدەگنخاند. کرێکارە عەراقیەکان ڕێک بە پێچەوانەی ئەوان بوون. زۆر درەنگتر لە کرێکارە سۆفییەتیەکان دەهاتنە سەرکار. دەوری کاتژمێر ٩ی بەیانی، تۆفیق کرێکارە عەراقییەکانی دەبینی کە لە بن سێبەری دارخورماکان دانیشتوون و بەدەم جگەرەکێشان، ئاو خواردنەوە و گاڵتە وگەپەوە پشوو دەدەن.

ئەو ڕۆژە، یەکێک لە نوێنەرەکانی کرێکارە عەراقیەکان، لە بەرانبەر سەرکۆنەکانی تۆفیق و بەڕوودادانەوەی تەکووزی و دیسیپلینی کرێکارە سۆڤیەتییەکان، پێی گوتبوو: «لێیانگەڕێ ئەوەندە کار بکەن هەتا گیانیان دەردەچێت». ئەو وتەیە وەکوو هێڵێکی سوور، ببووە هۆی تووڕەیی لەڕادەبەدەری تۆفیق.

تۆفیق کە هێشتا تووڕەییەکەی نەڕەویبووەوە، بە لینای دەگوت کە ئەم کرێکارانە تەنیا بیر لە پارە دەکەنەوە و ئەوەش کە دەرئەنجامی خەمساردیی سیاسییە، بۆ «پیشەنگەکانی کۆمەڵگە» ی وڵاتەکەی قبووڵ ناکرێت. بەڵام ئەوەیکە تۆفیق لێی تێنەگەیبوو و یان نەیدەزانی، ئەوە بوو کە ئەو مووچەیەی سۆڤیەتییەکان وەریان دەگرت، زۆر زیاتر بوو لەو بڕە مووچە کەمەی کە کرێکارە عەراقیەکان وەریاندەگرت.

■ جەلال تاڵەبانی

لینا، جێگۆڕکێی بەردەوامی حەشارگەکانی بە خەمساردییەکی تایبەت بە مرۆڤە بێهیواکان، قبووڵ دەکرد. چونکە بەهیچ شێوەیەک پێشبینی نەدەکرا ئەو ژیانە تەریک و دوورەپەرێزەی ئەو کەی کۆتایی دێت. هەربۆیەش دەبوو ملکەچی دیسیپلینە دیاریکراوەکان بێت.

لینا ناچار کرا لە حەشارگەیەک لەگەڵ ٣ پیاوی گەنج بمێنێتەوە. یەکێکیان، خوێندکاری بواری یاسا بوو، زانکۆی بەجێهێشتبوو و لەدەست پۆلیس ڕایکردبوو. پیاوێکی مێهرەبان و زۆربڵێ بوو و ناوێکی

خوازراوی هەبوو، بەڵام ناوە ڕاستەقینەکەی جەلال تاڵەبانی بوو.

هەرکاتێک لینا، حەشارگەکەی دەگۆڕی، دەبوو ناوەکەشی بگۆڕێت. هەر یەکەم شەوی گەیشتنی بە حەشارگە نوێیەکەی، ئەو ٣ پیاوە گەنجە کەوتنە خۆیان ناوێکی خوازراو بۆ لینا بدۆزنەوە. دواجار، جەلال بڕیاری کۆتایی دا و گوتی: «ناوی تۆ «نەسرین»ە. نەسرین ناوی گوڵێکی سپییە کە لە شاخەکان دەڕوێ. تۆ ڕەنگی ڕوخسارت سپییە و لە شاخەکانەوە هاتووی بۆلای ئێمە.»

دواتر، لینا، زۆر ناوی دیکەشی گۆڕی، بەڵام ناوی نەسرین هەمیشە ناوێکی گونجاو بوو بۆ ئەو و ئەمڕۆکە هێشتاش کوردەکان بەو ناوەوە دەیناسن.

جەلال تاڵەبانی ئەو کەسەیە کە ئێستا سەرۆک کۆماری عەراقە.

■ هێلانەی شەمشەمەکوێرە

ڕۆژێکیان لینا و منداڵەکانیان گواستەوە بۆ ماڵێک لە دەوروبەری بەغا. بڕیار بوو تا کاتی ئامادەکردنی پاسپۆرتەکانیان لەو ماڵە بمێننەوە. ماڵەکە لە یەکێک لە هەژارترین گەڕەکەکان بوو. کۆڵانەکان تەسک و خۆڵاوی و بەبێ شینکایی و دار ودرەخت بوو. لە ئەملاوئەولای کۆڵانەکەدا، ڕیزە ماڵێکی بچووک هەبوون کە مەترسیی ڕووخانیان لە ئان و ساتدا بوو.

گەیشتنە بەردەم دەرکەیەکی کورت، درز هەڵگرتوو و ڕزیو. لە لای ڕاستەوە، بەرەو کۆڵانەکە، پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو کە بە خۆڵ پڕکرابووەوە و بە دڵنیاییەوە سەردەمانێک شووشەی پێوە بووە، لە پشتەوەش پەرژینی ئاسنی هەبوو کە لەمێژبوو ژەنگی هەڵێنابوو. حەمەسوور وەکوو ڕێنما لەگەڵی بوو، چوونە دالانێکی تەسک و تاریک و جندۆکە لێدراوەوە: دیوارەکان قڵیشاو و پڕ لە درز بوون. قسڵی دیوارەکان وەریبوو و لە سەر زەوییەکە پەڵەی دروست کردبوو کە ڕەنگەکەی دیاری نەدەکرا و ڕەگەی زەردباوی تێدا بەدی دەکرا کە لە

پەڵەی گۆگرد دەچوو. داڵانەکە دەچووەوە سەر حەوشێکی بچووک. لە لای ڕاستەوەی حەوشەکە، ژوورێک هەبوو کە پەنجەرەکەی ڕووەو کۆڵان بوو. لاولاوەکانی پەنجەرەکە وەها لە دیوارەکە توند کرابوو کە کرانەوەی بۆ نەبوو. لە لای چەپی حەوشەکەش، پلیکانەی بچووک هەبوون کە بۆسەربان دەچوون، بەڵام بەهۆی پەرژینە ئاسنە ژەنگ هەڵێناوەکانیەوە، نەدەکرا بچیتە سەربان. لە ژێر پلیکانەکاندا، شێرەییێکی ئاو و تەشتێکی بەردین لە بنیدا هەبوو کە تاکە سەرچاوەی ئاوی ئەو ماڵە بوو.

لە لای ڕاستەوە، بەرانبەر شێرەی ئاوەکە، ژوورێکی دیکە هەبوو کە بە تەواوی تاریک بوو. زەوییەکەی بە ماددەیەکی نادیار داپۆشرابوو. لەم ژوورەدا، لە کەلوپەلی ناوماڵ، تەنیا دۆشەکێکی فەنەرداری بەجێماو لە سەردەمی دەقیانووسی لێبوو. چرپایەکەیان لە بن تاکە پەنجەرە بێ شووشەکەی ژوورەکە دانابوو. لێنا بە کچەکانی گوت ئەو چرپایە لە سەردەمی «شەهرزاد»ەوە ماوەتەوە. کچەکان بەو وتەیە گەشانەوە. بڕیار درا ئەو چرپایە بدرێت بە کچەکان. ئەوانیش، دەستبەجێ کەوتنە هەڵبەزودابەز لەسەری.

هەوڵیاندا وردەبەردەکانی سەر زەوییەکە کۆکەنەوە، بەڵام کاتێک چاویان بەو پیساییە کەوت کە لە ژێر بەردەکاندا بوو (توێژگەلێکی لۆچن و لینچق)، وردەبەردەکانیان بەلاوە پاکژتر و تەندروستتر بوو و پێیان باشتر بوو وەکوو خۆی بیهێڵنەوە و دەستی لێ نەدەن. لانیکەم، بەو شێوەیە لە مار و داعبای دیکە پارێزراو بوون.

تەنیا یەکجار، کیژۆڵەکان قەدەغەیان شکاندبوو و لە چرپایەکەیان دابەزیبوون، پێیان بە وردەبەردەکانەوە نووسابوو و هەربۆیەش، بە هاتوهاوار داوای یارمەتییان دەکرد.

دوا ژوور کە لە نزیکەی ژوورە تاریکەکەوە بوو، شکڵی «ئێڵ» (L) ی هەبوو. ئەم ژوورە، هەرچەند کە زۆر بچووک بوو، بەڵام، گەورەترین ژووری ئەو ماڵە بوو. دەرکەکەی، بە بێ کێشە دەکرایەوە و دادەخرا و

پەنجەرە کون کونەکەی، جگە لە چەند شـوێنێکی، شووشـەی پێوەبوو. مێژووی دروسـت بوونی ئەو خانووە زۆر کۆن و نادیاربوو. بەڵام بە سـەرنجدان بە کورتی درگاکانی و هەروەهـا ڕەهەندەکانی خانووەکە، دەکرا بڵێیت ماڵێکی زۆر کەون بوو و یەکەم کەسـانێک کە نیشـتەجێی بوون، مرۆڤگەلێکی بچووکتر لە مرۆڤەکانی ئەم سەردەمە بوون.

لێنا، پاش پشـکنینی ماڵەکـە، ناوی نا «هێلانەی شەمشـەمەکوێرە»، چونکە بەڕاسـتی ماڵێکی نەحس و شـووم بوو. دیوارەکان کە لەیەکەم ڕوانیندا زۆر ئەستوور دەهاتنەپێش چاو، لە ڕاستیدا ئەستوور نەبوون، بەڵکـوو بەهۆی شـێی ماڵەکەوە، ئاوسـابوون و ئاسـەواری دووکەڵی مەشغەڵیان لەسەربوو. لەسەر زەوییەکەش، شوێنەواری کوانووی ئاگر مابووەوە و پێدەچوو ژنان چێشتیان لەسەر لێنابێت.

یەکەمیـن ڕووداوی خۆش لەم ماڵەدا، هاتنی ئیسـماعیل بوو. ئەو بە تەندروستییەکی باشەوە گەیشتبووە لایان. سەرەتا، منداڵەکان بەچاوێکی دیکە سـەیریان دەکرد، وەک نەیانناسیبێتەوە. بەڵام زۆری نەخایاند کە منداڵەکان لە خۆشیاندا دەستیان کرد بە زریق و هۆڕ.

ئیسـماعیل و حەمەسوور و ئازەربایجانییەک بە نێوی حاجی ئاغایش دەبوو لەو «هێلانەی شەمشەمەکوێرەدا» بژین. لێنا هیچ پرسیارێکی لە حاجـی ئاغا نەدەکـرد، بەڵام بەلای خۆیەوە پێی وابوو کە ڕەنگە حاجی وەکـوو پەیوەندی یان تەتەر، لە نێو بزووتنەوەی کوردەکانی عەراق و ئێران کەڵکی لێ وەربگیرێت، چونکە حاجی ئاغا، زۆرجار بزر دەبوو و پاش ماوەیەک، وەکوو پشـیلەیەکی بەڕەڵڵا، برسـی و بە جل و بەرگی پۆخڵەوە، سەروکەللەی پەیدا دەبووەوە.

بە هاتنی ئیسماعیل، کچەکان دەستیان کرد بە یاری کردن و پێکەنین و لێناش، سـەرلەنوێ کەسـێکی لەگەڵ بوو کە هەم بە باشـی دەیناسی و هـەم متمانەی پێی هەبوو و دواجـار، دەیتوانی بە بێ ڕێگر و ملۆزم قسەی لەگەڵ بکات.

هەرگیـز بڕوایان نەدەکرد ڕۆژێک لە ڕۆژان بەو هێلانە ڕابێن، بەڵام،

وردە وردە لەوێش ڕاهاتن. بوونی ئەو ٣ پیاوە لەو ماڵە، هەموو شتێکی گۆڕی، بە تایبەت کاتێک لینا بیری لەو «کۆشکە وەیشوومە» و تەنیاییە مەرگهێنەرەکەی خۆی دەکردەوە.

■ خاوەنی «هێلانەی شەمشەمەکوێرە»

خاوەنــی ئــەو ماڵە، پیرێژنێکی بەخۆوە بوو کە لە تەوقی ســەرییەوە هەتا پەنجەی پێی خۆی بە «عابایەکی ڕەش» و چەند میتری دادەپۆشی و بــە هۆی هەمان عاباوە، بەخۆوەتریش دەینواند. بەزەحمەت بەدرگای ماڵەکەدا ڕەت دەبوو. شــریتێکی ڕەشــی بەســتبوو بــە نێوچاوانییەوە، کــە پێدەچوو هەرگیز نەشــۆرابێت و لە چڵکی خۆیدا دەبریســکایەوە و ڕەنگەکەی قاوەیی هەڵگەڕابوو.

ئــەو ژنە بە بێ ئــەوەی کەس ئاگادار بکاتەوە خــۆی دەکرد بە ماڵدا و تاکــە کورســی ماڵەکــەی لە بــەردەم پەنجەرەکە دادەنا و لەســەری دادەنیشــت. ئەوانەی ماڵەکەیان بەکرێ گرتبوو، بەرانبەری، پشــتیان لە دیوارەکە دەکرد و دادەنیشتن. لینا سەرلەنوێ خۆی لاڵ دەکردەوە و بە شێوازی عەراقییەکان، چایەکی خەست و ڕەشی وەسەر دەنا و لەپەستا بۆی تێدەکردن و تەنیا بە گۆڕینەوەی بزە، تێکەڵ بەو دانیشتنە دەبوو. پیرێژنەکە، زۆر ســەردانی دەکردن و ئەو ســەردانانەش تا ڕووداوێک کە بەیەکجاری پێی ئەوی لەو ماڵە بڕی بەردەوام بوو.

ئەســپێ هێرشــی کردبووە ســەریان و شــەو و ڕۆژ لەشــی خۆیان دەخورانــد. لینا لەوپەڕی بێهیواییدا، دەســتی دایە خەبات لە دژی ئەو دەعبا گەزۆکە، بەڵام سەرەڕای هەموو تەگبیر و هەوڵەکانی، نەیدەتوانی بیانبەزێنێت. سەردەمێکی ســەخت بوو. کەس نەیدەزانی ئەو ئەسپێیانە لــە کوێوە هاتوون، تا ئەو ڕۆژەی پیرێژنەکــەی خاوەن ماڵیان، وەکوو ڕەوتێکی هەمیشەیی، لەسەر کورسییەکەی نزیک پەنجەرەکە دانیشتبوو، پاش خواردنەوەی چا، لە جێی خۆی هەســتا و ویستی بڕوات. لە کاتی ڕۆشتندا، لە عابای پیرێژنەکەوە هەزارەزیلەیەکی وەک تۆز فڕکی بەست

کــە لەبەرانبەر ڕووناکیی خۆرەکەدا، وەکوو بارانێک لە ئەســپێ دەهاتە پێش چاو. هەموو حەپەســاو ســەیری ئەو دیمەنەیان دەکرد و بڕوایان بە چاوی خۆیان نەدەکرد.

هەر کە پیرێژنەکە لە دەرگا دەرچوو، هەموو بە پەلە بەدوای شــتێکدا گەڕان کە ئەو ئەسپێیانەی پێ پاک کەنەوە. دەبوو پێش بە بڵاوبوونەوەی ئەسپێکان بگرن. پاک کردنەوەی شوێنی ژیانیان لە ئەسپێ چەند ڕۆژی خایانــد. دەبوو بیانوویەکــی باش بدۆزنەوە بۆ ئــەوەی پێش بە هاتنی ئــەو پیرێژنە بۆ ئەو ماڵە بگرن. حەمەســوور، بیانووەکەی دۆزییەوە و گوتــی: دەبێ بەو پیرێژنە بڵێین لینا نەخۆشــینی درمیی هەیە و باشــتر وایە سەردانی لینا نەکات. پلانەکەیان گرتی و تا کۆتایی مانەوەیان لەو ماڵە، بە خاوێنی مانەوە.

■ سەرئەنجام

لینــا و کچەکانــی، ماوەی ٨ مانگیان لە شــاری بەغا بردبووە ســەر، بەبــێ ئەوەی ئاگایان لــەو هەولانە بێت کە بۆیان دەدرا. دواجار، تۆفیق پاسپۆرتێکی هێنا کە وێنەی لینای پێوە بوو. لە وێنەکەدا نیوەی ڕوخساری لینا بە عابا داپۆشــرابوو. شوناسی مینا گۆڕدرابوو بە کوڕێکی بچکۆلە بە نێوی ئەمین. هیواش وەکوو خۆی مابووەوە، بەڵام لەوە بەدوا نێوی فاتمە بوو. لینا کە پاسپۆرتەکەی بە دەستەوە بوو، لەوەیکە دواجار ئەو وڵاتە بەئازار و هیواکوژە بەجێدەهێڵێت، دڵخۆش بوو.

موســافیرەکانمان بە بێ ئەوەی کات بەفیڕۆ بدەن، دەســتیان کرد بە ڕاهێنانی خۆیان لەسەر شوناسی نوێ و بەکارهێنانی نێوە نوێیەکانیان. تاقــە هەڵەیەک لەدەربڕینی وشــەیەکدا، دەیخســتنە مەترســییەوە. مینا و دایکــی نەدەبــوو لەبیری بکەن کــە لەوەبەدوا ئەو کــوڕە و تەنانەت لەکاتی میزکردنیشــدا دەبــێ هەڵسوکەوتی کوڕانەی هەبێت! کاتێک لینا لە هاوڕێکانیەوە گوێی لەو قســانە دەبوو، ســەری دەخستەســەریان و دەیگوت: «بەڕاســتی پێتان وایە ئەو موســافیرانە هیچ ئیشێکی دیکەیان

نییە جگە لەوەی سەیری «سیرەت»ی ئەو منداڵە بکەن؟»

ڕاهێنــان و فێربوونی لەبەرکردنی عابا، خۆی کێشــەیەکی دیکە بوو. دەبــوو ئــاگای لێ بێــت عاباکە بەســەرییەوە بەرنەبێتــەوە و هەروەها فێربێــت پێیەوە بەڕێــدا بڕوات. کارێکــی زەحمەت بوو. پیــاوەکان لەو بــوارەدا نەیاندەتوانی یارمەتی بــدەن و ئەزموونەکانی لێناش لە بواری چارشــێو لەســەرکردندا، هێچ بەکەڵکی نەدەهاتن. عابــای عەراقی، هەم گەورەترە و هەم قورســتر و شێوازی لەبەرکردنیشی زۆر جیاوازە. بۆ بەیانییەکەی، حەمەســوور کە لە ژنانی بنەماڵەکــەی خۆیەوە چۆنیەتی لەبەرکردنەکەی فێر ببوو، عابا پۆشینی فێری لێنا کرد.

لێنا دەســتی کرد بــە پرۆڤە کردن و دواجار، فێــر بوو چۆن لەبەری بــکات و ڕایگەیانــد: «تــەواو، فێر بووم چــۆن بیکەمە بــەرم!» هەموو چەپڵەیــان بۆ لێــدا و ئافەرینیان پێ دەگوت و لێنــاش چەند هەنگاوێکی بــە عاباکەوە هەڵگــرت: دوو هەنگاو بۆ پێشــەوە و دوو هەنگاویش بۆ دواوە (ژوورەکــە هــەر ئەوەندە دەبوو). دڵخۆش بە ســەرکەوتنەکەی، لەســەر کورســییەکە دانیشت. لەگەڵ دانیشــتنەکەی، هەموو ئافەرین و چەپڵــەکان ڕاگیــران و تەنانەت منداڵەکانیش لە قاقــای پێکەنینیان دا. لە کاتی دانیشــتندا، عاباکەی بەرببووەوە و لێنا پێــی نەزانیبوو، لەحاڵێکدا کە بە بێ عابا، لێنا دەبوو هەســت بە ڕووت و قووتی بکات! ســەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو پرۆڤەکانی دەست پێبکاتەوە. لەو کاتەدا، عابا پۆشین ببــووە کایە و یــاری بۆیان و هەموو بە لێنایان ڕادەبوارد و ســەریان دەخســتە ســەری. بەڵام، کاتێک، پێویســت بوو لــە دەرەوەی ماڵ عابا بپۆشــێت، دەبوو متمانەی تەواوی بە خۆی هەبێت. لەپڕ هەســتی کرد تەنگاوبووە. پەلەی بوو هەرچی زووتر لەوێ بڕوات. هەربۆیەش کەوتە پرســیار کردن سەبارەت بە سەفەرەکەی. هاوڕێکانی سەیری یەکتریان کرد و پاشــان یەکیان وەڵامی دایەوە: «دەبێ ئەو پرســیارانە لە تۆفیق بکەیــت.» وەڵامدانەوەکــە بە شــێوازێک بوو کە ڕێی هیچ پرســیارێکی دیکەی نەهێشتەوە.

بێدەنگییەکەیان، لینای تووشی نیگەرانی و سەرلێشێواوی کرد، کێشەیەک لە ئارادا بوو کە هیچکام لەو سێ هاوڕێیە نەیدەویست باسی بکات.

■ گۆڕینی ڕێگای سەفەر

لە ڕاستیدا، لینا و منداڵەکان دەبوو لە بەغاوە بەرەو دیمەشق بڕۆن. لە دیمەشقیش، ماوەی هەشت مانگ بوو کاک هەژار، قەدری جان، عێزەدین و زەبیحی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەمان بوون. بەڵام، لەم ماوەدا، دۆخەکە گۆڕدرابوو و ئەوان نەیاندەتوانی ڕاستەوخۆ بڕۆن بۆ دیمەشق. پەیوەندی نێوان ئەو دوو وڵاتە گرژیی تێکەوتبوو.

وڵاتانی ئێران، عەراق، سووریە و تورکیە کە پێکەوە جیرانن، بە بەردەوامی چاوەدێریی یەکتری دەکەن. پەیوەندییەکانیان زۆر دۆستانە نییە و هاوپەیمانی و یەکیەتییەکانیان بەردەوام لە ئاڵوگۆڕدایە. هەندێ‌جار دوو لەو وڵاتانە، لە دژی وڵاتی سێهەم یەکدەگرن و هەندێ‌جاریش ئەم یەکگرتنە پێچەوانە دەبێتەوە. تەنیا خاڵی هاوبەشیان، بریتییە لە بە فەرمی نەناسینی مافی کوردەکان.

لەو کاتەدا کە لینا لە بەغا بوو، دژایەتیی نێوان سووریە و عەراق کە تا ئەو کاتە لە قۆناغی شەڕەقسەدا بەرتەسک کرابووەوە، وەها پەرەی گرتبوو کە مەترسیی شەڕ لە نێوانیاندا هاتبووە ئارا. شەڕ ڕووی نەدەدا. بەڵام، ڕێگای ڕاستەوخۆ لە عەراقەوە بۆ سووریە لە لینا گیرابوو. ڕێگای تورکیەش بە هەمان شێوە، چونکە هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئەم وڵاتە و حیزبە کوردییەکاندا نەبوو.

لە کاتی ناچاری‌دا، هەمیشە ڕێگاچارەیەک دەدۆزرێتەوە. تەنیا ڕێگا، ڕێگای ئێران بوو. لەم کاتەدا، پەیوەندیی نێوان دوو ڕێژیمی پاشایەتی زۆریش خراپ نەبوو. دەتوانین بڵێین ئەو دوو وڵاتە چاوپۆشییان لە یەکتر دەکرد. دەیانگوت کە سنووری نێوان ئەو وڵاتانە، ڕێگەی دزە کردن و ئاودیو بوونی نائاسایی هەیە و لیناش بە پاسپۆرتە عەراقییەکەیەوە

پارێــزراو بوو. بــەڵام، کاتێک لینا بیری لەو ڕێگا شــاخاوییە دەکردەوە کە هەشــت مانــگ لەوەپێش بەرەو عەراق بڕیبــووی، ورەی دادەبەزی. دواجار، بڕیارپیاندا بە پاس سەفەر بکەن.

لینــا: «لــە تــاران دەچمە لای کــێ؟ من لەوێ ناونیشــانی کەســم لا نییە!»

وەڵامیان دایەوە: «نیگەران مەبە! دەچیت بۆلای عەبدولڕەحمان! هەتا دە ڕۆژ لەوەبەر، ئەو هێشتاش لە تاران بوو».

لینا: «ئێســتا دەبێت هەســت بە تەناهیش بکەم! ئەو هێشتاش لەوێیە؟ ناونیشانی ئەو دەزانن؟»

وەڵام درایەوە: «هیچ گرفتێک نییە. ئەو هاوڕێیەی سەردانی کردبوو، شــارەزای ڕێگاکەیە. ئەو بۆت ڕوون دەکاتەوە چلۆن لە تێرمیناڵەوە بە تاکسی بڕۆیت.»

لینا دڕدۆنگ بوو، چونکە مێردەکەی لەپەستا شوێنەگۆڕکێی دەکرد.

لینــا دەبــوو لــە هاوڕێیەکەوە کــە لە تارانــەوە هاتبوو، ڕێوشــوێنی گەیشــتنەلای عەبدولڕەحمــان فێــر بێــت و لەبەری بکات. بــۆی نەبوو ناونیشانەکە بە نووسراوە هەڵبگرێت. بەڵام ناونیشانەکەش هێندە ڕوون و دیار نەبوو و ئەو هاوڕێیەش، هەرجارێک کە ناونیشانەکەی دووپات دەکــردەوە، ئاڵوگۆڕی بەســەردا دەهێنا، تا ئــەو کاتەی کە ئیدی پێداگر بــوو لە دروســت بوونــی دوایین ناونیشــانەکە. ئەویــش بریتی بوو لە پێرســتێکی دوور و درێژ لە کۆڵانەکان و وناونیشــانەکان. لینا ســەری لەگێــژەوە دەهــات و دڵــی لە ژێڵا دەهــات. بەڵام ناچار بــوو متمانەی پێبــکات، چارێکــی دیکەی نەبــوو. هەربۆیەش، لینا پێشــنیازی کرد کە عەبدولڕەحمــان لە گەیشــتنی ئەو و منداڵــەکان ئــاگادار بکەنەوە. بەم شــێوەیە هەم دروست بوونی ناونیشانەکە پشتڕاست دەکرایەوە و هەم کەســێک بۆ بردنیان دەهاتە تێرمیناڵی پاســەکان. وەڵامیان پێدایەوە کە دۆخەکە هێند جیدییە کە تەنانەت ناتوانن یەک کەســیش لەدەست بدەن و ڕیسک بکەن.

پاشـــان ئیســـماعیل پرســـیاری کرد: «ئایا بیرتان لە لینا و منداڵەکانی کردۆتەوە؟ چونکە ئەوان لەبەردەم مەترسییەکی گەورەدان».

«بەدڵنیاییــەوە بیریان لــێ دەکەینەوە. بەڵام لێرە، مەترســیی گەورە لەسەر زۆربەی کەسەکانمانە».

ڕێکخراوە نهێنییەکان کە لە کەمیی کادر، ئیمکاناتی ماڵی و هەمووجۆرە کەم و کوڕییەکی دیکە ئازاریان دەکێشا، مەترسیی شەڕ دۆخەکەی لێ ئاڵۆزتــر دەکردنەوە. هەربۆیەش، بەرەوپێش بردنی خەبات لە دۆخێکی ئەوتــۆدا، بــە بێ ڕەچــاو کردنی دیســیپلین و مل ڕاکێشــان بۆ هەندێ کێشــە و گرفــت، ئیمکانی نییــە. لینا لەو دۆخە تێدەگەیی. ســەختگیریی ئــەوان بەرانبەر بە لینا، ئەوەندەش غافڵگیــری نەدەکرد. ئەوان چیدیکە نەیاندەتوانــی یارمەتیــی بدەن و ئەوەش بەو مانایــە بوو کە لەوەبەدوا دەبێــت بە تەنێ قورســایی کارەکان لەئەســتۆ بگرێت. لێنــا نەیدەتوانی تۆفیــق بە خەمســاردی تۆمەتبار بکات. چونکە لــەو کاتەوە کە ڕێگایان یەکــی گرتبوو، تۆفیق ڕێزێکی زۆری لە لێنا گرتبوو، ڕێزێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر و زیاتر ببوو.

■ دیسانەوەش سەبارەت بە تۆفیق

تۆفیــق مــۆن و مڕومــۆچ و کــەم دوو بوو. بــەڵام کاتێــک دەکەوتە قســە و گفتوگۆ، وتەکانی هەمیشــە ســەرنجڕاکێش بــوون و کاتێکیش مرۆڤ دەرفەتی باشــتر ناسینی تۆفیقی بە خۆی دەدا، بە هاوڕێیەتی و دۆستایەتیی تۆفیقەوە شانازی دەکرد.

تۆفیق بەرەوڕووی چارەنووســێکی تۆقێنەر بووەوە. کاتێک لێنا پاش ئــەو هەموو تەنگ و چەڵەمە گەیشــتە ئورووپا و لــە ئەمنییەتدا دەژیا، هەواڵی دەستبەســەربوونی تۆفیقی پێ‌گەیشــت. بە دڕندانەترین شــێوە ئەشــکەنجەیان کردبوو. بەڵام نەهاتبووە گۆ و کەسیشی پێوەنەکردبوو. هەواڵی مەرگی تۆفیق لە زینداندا، کاریگەریی مەرگی برایەکی لەسەر لێنا دانابوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی کە لێنا لە بەغا بوو و لە چارەڕەشــی

و نەهامەتیدا دەژیا، تۆفیق تاکە کەس بوو کە تروووسکاییەکی بە ژیانی ئەو دەبەخشــی. ئەو، لە ڕاستیدا، وێناکەری ئەو هیوایە بوو کە دەبووە هــۆی خۆڕاگریی لینا و بە پێــوە ڕایگرتبوو. هەربۆیەش، مەرگی تۆفیق بۆشاییەکی گەورەی خستە ژیانی لیناوە.

ســاڵانێکی زۆر بەســەر ئەو هەواڵــە تاڵەدا تێپەڕیبــوو. لینا خوێندنی زانکۆی تەواو کردبوو و لە یەکێک لە زانکۆکانی پراگ وانەی دەگوتەوە. ڕۆژێک، کوردێکی عەراقی سەردانی لینای کرد و لەو دیدارەدا جزدانێکی دەستکردی چنراو بە زەنگیانە و مت وموورووی ڕەنگامەی دایە دەستی و گوتــی: «تۆفیق ئــەم جزدانەی لە زیندان بۆ تۆ دروســت کردووە و منی ڕاســپاردووە کە بە تۆی ببەخشــم و پێت بڵێم کــە ئەو تۆی لەیاد نەکردووە».

بەم چەشنە بوو کە لینا بە خۆشییەوە هەواڵی مانی تۆفیقی پێگەیشت! لــەو ڕووەوە کە تۆفیق خۆڕاگریی دەکــرد و نەدەهاتە زمان، بایەخێکی بۆ ڕێژیم نەمابوو. هەربۆیەش، دەیبەن بۆ سیاچاڵێک لە بیابان و لەوێ ڕایدەگــرن و کاری زیندانــی پێدەکەن. بە بنەماڵەکەشــیان گوتبوو کە هیــچ زیندانییەک بەو ناوەوە بوونی نییە. لەوکاتەدا، وەڵامێکی ئەوتۆ بۆ بنەماڵەی زیندانییەکان، بە مانای مەرگ و نەمانی ڕۆڵەکانیان بوو.

لــەو ڕۆژەوە، لینا زۆر جار ماڵەکەی گۆڕیبوو و هەموو کەل و پەلی ناوماڵەکەشــی بەجێهێشــتبوو و یان لێی فەوتابــوو، بەڵام ئەو جزدانە بچووکەی تۆفیقی هەمیشە لەگەڵ خۆی دەبرد.

لینــا لە ســاڵەکانی دەیەی ١٩٧٠دا، گەڕایەوە بــۆ بەغا. تۆفیق هەواڵی لێناردبــوو و بانگێشــتی ماڵی خۆی کردبــوو. ژنێکی جوان و دوو کچ، بــە بزەیەکــی پڕ لە خۆشەویســتییەوە بە پیرییەوە هاتبــوون. ئەو ژنە، ژنــی تۆفیــق و ئــەو دوو کچەش، کچەکانــی بوون. قژەســەری تۆفیق ماش و برنجی ببوو، قەڵەو ببوو و ورگەخڕەکەی دەشــاردەوە. قسەی دەکــرد، پێدەکەنــی و ســەری دەخستەســەر کچەکانی...ئــەو لــە ژیان بەردەوام بوو، بەڵام چاوەکانی شــۆقی پێشــوویان نەمابوو. ئەو لە نێو

ئەندامانــی بنەماڵەکەیدا بەختەوەر بــوو. بەڵام، هەڵسوکەوتی جەللادان و جینایەتکاران لە درێژماوەدا کاریگەریی خۆی لەســەر دانابوو. دڕندە بوون، دەروونی مرۆڤ بریندار دەکات.

■ گەڕانەوە بۆ ئێران

هێنــدەی نەمابــوو بۆ کاتــی ڕاگەیاندنی قەدەغــەی هاتوچۆ. پۆلیس گەڕەکەکانی ناوشار و لەوانە ئەو گەڕەکەی کە لینا و هاوڕێکانی خۆیان تێدا شــاردبووەوە، ژێر و ژوور دەکــرد. هەربۆیەش، لینا و منداڵەکانی دەبوو هەرچی زووترە بەڕێ بکەون.

مانگــی مارس لە بەغا، مانگێکی چێژبەخش و خۆشــە. سروشــت بە ژیانەوەیەکــی تــەواوەوە دەبووژێتەوە. لە ڕۆژدا، گەرمــا نیانە، کەچی شــەوان هێشتا کزەی سەرمای ماوە. ساڵی پار، لینا لە وەرزی بەهاردا گەیشــتبووە عەراق. لەو کاتەدا، لە کوردســتان و بەغایش هەوا گەرمی کردبــوو. بــەڵام لە کاتی گەڕانەوەی بۆ تاراندا، هەوا ســاردی دەکرد و هەربۆیــەش هاوڕێیان جلوبەرگی پەشــمینە بۆ منداڵەکان و مانتۆیەکی سووکەڵەشــیان بــۆ لینــا هێنابوو، کە دەبوو بەســەر کراســە کوردییە هاوینەکەیــدا و لە بــن عابەکەیەوە لەبەری بکات، ئەوان پێیان وابوو کە ئەو جل و بەرگە بۆ ئەو وەرزە گونجاوە، بەڵام لە کوردســتان هێشــتا زســتان بــوو و بەفر و بەســتەڵەک نەتوابووەوە. کەســیش بیری لەوە نەکردبووەوە.

لینا ئەو ســەفەرەی بــە تەنیا لەگەڵ منداڵەکانی دەســت پێدەکرد. لەو کاتەدا کە شــاری بەغای بەجێدەهێشــت، بیری لەوە دەکردەوە کە هیچ کــەس بڕوا بــەو نەهامەتییە نــاکات کە ئەو چەشــتبووی و خەڵکانێکی دیکــەش هەن کە هێشــتاش لەگەڵ ئــەو نەهامەتییانە دەســتەویەخەن. ســاڵەکانی دواتــر، لینا چارەڕەشــی و نەهامەتیی زیاتریــش دێتە ڕێی، بەڵام ئەو چەند مانگەی لە بەغا بردبوویە سەر، وەکوو دەستەوەستانی و بێدەرەتانییەکــی بەئازار لە زەینی ئەودا نەخشــی بەســتبوو. ئەو بۆ

خـۆ گونجاندن لەگـەڵ ڕیتمـی دژوار و جەهەننەمیـی ئاڵوگۆڕەکان و لەیـاد کردنی خێرای خـوو و خدەی ڕابردوویەکی نـە زۆریش دوور، چەرمەسـەرییەکی لەڕادەبـەدەری کێشـابوو. هەمـوو چاوەڕوانیـی بەهێزبوونیـان لێدەکرد. هەربۆیە، ئەویش بڕوای بەوە هەبوو کە دەبێت توانـای هەڵگرتنـی هەر بارگرانییەکـی هەبێت و هەروەهـا لە ئەگەری ڕوودانی هەر پێشـهاتێکدا ئامادەی دۆزینـەوەی ڕێگاچارە بێت. لەگەڵ ئەوەشدا، پێشتر لێنا هەرگیز لە کۆمەڵگەیەکی هەمیشە لە کۆچ و جووڵە، بـە ناوکی مرۆیی تێکچڕژاو و لێک گرێـدراوەوە نەژیابوو. ئەو تەنیا و تەنیـا یەک شـتی هەبوو کە لووتکەی متمانە و پشـت پێبەسـتنی بوو، ئەویش بریتی بوو لە منداڵەکانی. ئەو وەکوو شێرێکی مێ، لەگەڵ خۆی ڕاکێشـی ئەملاوئەولای دەکردن. سـەرەڕای ئـەوەش، لەگەڵ تێپەڕینی زەمەن، هەستی دەکرد کە وردەوردە توانای تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی نامێنێـت و ئەو ئامانجەی هەڵیبـژاردووە و بۆ وەدیهاتنی خۆی بۆ هەر تەنـگ و چەڵەمەیەک ئامادە کـردووە، لێی دەبێتـە تراویلکە. بە قووڵی تووشـی هەسـتی سەرلێشـێواوی ببـوو و خـۆی لە ململانێـی گرفتە ئاڵـۆز و فەوتێنەرەکانـدا دەبینییـەوە. ئەو زۆر گەنج بـوو و کچەکانی زۆر خۆشدەویست، بە عەشـقێکی تاڕادەیەک «سروشتی».. ئەوانی لە مەترسییە ڕاستەقینە و خەیاڵییەکان دەپاراست.

لە ڕاستییدا مرۆڤ خاوەنی هێزێکی بێکۆتاییە لە خۆگونجاندندا.

لێنا کە بەغای بەجێدەهێشت، چیدیکە ئەو ژنە گەنجە نەمابوو کە چەند مانگ لەوەپێش پێی نابووە ئەو شارەوە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو ساڵانەی کە ئەو لە ئێران، کوردستان و بەغا بردبوویە سەر و یارمەتیدەری بوو بۆ ئەوەی خۆی بناسـێت، وەکوو دەسـکەوتێکی مەزن کە چارەنووس پێی بەخشـیبوو، لـە ناخی ئەودا جێی خۆی گرتبوو. ئەم سـاڵانە، هەم زۆر شتی لێ سەندبووەوە و هەم زۆر شتی پێبەخشیبوو.

■ گەڕانەوە

لێنا و منداڵەکان بەرەوتاران سـواری پاسـێکی ڕزیو و شـەق و شڕ بـوون. لێنا فێر ببوو چۆن عابا لەبـەر بکات، دیارە نە بە کارامەیی ئەو ژنانـەی هەموو تەمەنیان وەکوو ئاسـایی ترین جـل و بەرگ لەبەریان دەکرد. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە و نێوچەوانیشـی بە پەڕۆیەکی سپی شەتەک دابوو. لە ژێر عابەکەیەوە، کراسێکی شڕ و ناسک، وەک پێستی جەستەی لەبەرکردبوو و بەسەریشیدا مانتۆیەکی ناسک و سووکەڵەی پۆشـیبوو. لەباتیی پێڵاو، جووتێک سـەرپایی لەپـێ کردبوو. پیرێژنێک دەسـتی خستە سەر شانی لێنا و بە ئاسپایی پێی گوت: «خانمی ئازیز، عاباکەت ڕێک بکە!»

عاباکـەی خزابـووە سـەر شـانی و ئـەو هەسـتی پـێ نەکردبـوو! موسـافیرەکانی دیکـە، خۆیـان گێـل کردبـوو. بـەڵام، پیاوێـک کە لە کورسـییەکی هاوڕیزیان لە لایەکەی دیکە دانیشتبوو، بە بزەیەکی پڕ لە سۆزەوە سەیری لێنای کرد.

پـاش تێپەڕین لە خانەقین، پاسـەکە بـەرەو ناوچەیەکی کوێسـتانی ڕووەو قەسری‌شیرین لە سنووری ئێران بەڕێ کەوت. لێنا لە کۆنتڕۆڵی پاسـپۆرتەکان دەترسا و لە پەستا ئەوەی فێری ببوو، لە زەینی خۆیدا، دووپاتی دەکردەوە: کێیت، لە کوێوە دێیت، بۆکوێ دەچیت و بۆچی؟

لە پاسپۆرتەکەدا، ئەو لە نەجەف، شاری پیرۆزی شیعەکان لە عەراق لەدایک ببوو. لەم شـارەدا خەڵک بە فارسـی قسـە دەکەن و ئەوەش لە بەرژەوەندیی لێنا بوو.

کۆنتڕۆڵی پاسـپۆرتەکان بە بـێ هیچ گرفتێک تێپەڕی. ئەفسـەرەکە، تەنیا سـەیرێکی پاسـپۆرتەکە و منداڵەکانی کرد و هیچی دیکە. پاشان، مەئمووری گومروکەکە داوای لە شۆفیرەکە کرد کە هەموو جانتاکان لە سـەر پاسـەکە داگرێت. ئەو چەمەدانە بچووکەی کە لێنا لەگەڵ خۆی تا بەغا بردبووی، لە گەڕانەوەدا بەڕادەی پێشوو پڕ نەبوو.

منداڵەکان ڕێـک وەک ڕاهێنانەکانیان هەڵس‌وکەوتیان دەکرد. مینا کە

قرار بوو ڕۆڵی کوڕ بگێڕێت، بە جوانی دەرەقەتی ڕۆڵەکەی خۆی هات و پاشان بە ئاماژە لینای تێگەیاند کە کاری ئاودەستی هەیە. لیناش مینای بردە پشت خانووەکە و هێندەش پەلەی گەڕانەوە بۆلای مەئمووری گومروکەکەیان نەبوو. مەئمووری گومروک ڕووی لە لینا کرد و ئەمری پێکرد: «جانتاکەت کامەیە؟» پێش لەوەی لینا وەڵام بداتەوە، ئەو پیاوەی لە کورسییەکەی ڕیزەکەی ئەولایانەوە دانیشتبوو، بەتوندی وەڵامی مەئموورەکەی دایەوە و پێی گوت واز لە خانم و منداڵەکانی بهێنە. مەئمووری گومروک کە دەیویست دوا قسەی کردبێت، پرسیاری لەو پیاوە کرد کە ئایا تۆ دەیانناسیت؟ ئەویش وەڵامی دایەوە: «جیرانین».

لینا لە خۆتێهەڵقورتانی ئەو پیاوە سەری سووڕ مابوو، لەگەڵ منداڵەکان چوونە موسافیرخانەیەکەوە و لەوێ، هەستی بە برسیەتی کرد. بۆنی برنجی بەتامی ئێرانی، بە تایبەت برنجی «کلک ڕەش» (دۆم سیا)، هەموولایەکی تەنیبوو و مرۆڤ تەنانەت لە دەرەوەی موسافیرخانەکەش بۆنەکەی دەبیست.

سالۆنی موسافیرخانەکە پڕ بوو لە خەڵک. خواردنەکەش بریتی بوو لە برنج و خۆرشتی(شلە) فسنجان. بە بینینی قاپە پڕ لە خواردنەکان، ئاو زایە دەم لینا. لەو ڕووەوە کە تەنیا ١٠ تمەنی پێبوو و دەبوو یەک تمەن بۆ کرێی تاکسیی تاران ڕابگرێت، هەربۆیەش بڕیاری دا پێش داوا کردنی خواردنەکەی، نرخی خواردنەکان بپرسێت و بەراوردێکی گیرفانی خۆی بکات. پاش پرسینی نرخەکان، خاترجەم بووەوە. لینا کە داهێزرابوو، هەرکە مێزێک چۆڵ بوو، یەکسەر ڕۆشت و لەگەڵ منداڵەکانی لە دەوری دانیشتن. ڕێک لەو کاتەدا کە دەیویست داوای خواردن بکات، ئەو پیاوەی یارمەتیی دابوون، بە دوو قاپی پڕ خواردنەوە خۆی گەیاندە مێزەکەیان و قاپەکانی لە پێش لینا و منداڵەکانی دانا.

لینا: «بەڕێز سپاست دەکەم، بەڵام ناتوانم قبووڵی بکەم».

ئەو پیاوە کێ بوو کە هەر لە سەرەتای سەفەرەکەیانەوە یارمەتی دەدان؟ بە دڵنیاییەوە، ئەو تێگەیبوو کە لینا ئەو کەسە نییە کە هەوڵ

دەدات ڕۆڵەکەی بگێڕێت. ئایا پۆلیسی ئێرانە و هەر کە گەیشتنە تێرمیناڵی پاسەکان لینا دەستبەسەر دەکات؟ یان ئەو پیاوە، سەرەڕای بوونی ئەو منداڵانە، نیازێکی خراپی بەرانبەر بەو ژنە گەنجە لە سەردایە؟

ئەو پیاوە، بەسەر مێزەکەدا نووشتایەوە و بە ڕێزەوە گوتی: «خاتوون، نەمدەویست ببمە مایەی ئازارتان و لەوەیکە هەستێکی ئەوتۆم لاتان دروست کرد، داوای لێبووردن دەکەم. کاتێک بینیم لەگەڵ ئەو منداڵانە بە تەنێ سەفەر دەکەیت، تەنیا ویستم یارمەتیتان بدەم.»

پاشان، جارێکی دیکەش داوای لێبووردنی کرد و پاش ماڵئاوایی، لە نێو حەشیمەتەکەدا لەچاو بزر بوو. برنج و خۆرشتی فسنجان خەریک بوو لەسەر مێزەکە و لەپێش چاوی سارد دەبووەوە و نەیدەزانی چی بکات. لە نێوان ئەو هەموو خەڵکەدا کە هاتوچۆیان دەکرد و بە یەکدا دەهاتن، لینا نەیدەتوانی قاپەکان بگرێت بە دەستیەوە و بیباتەوە بۆ ئەو پیاوە. سەرەڕای ئەوە، منداڵەکانیش زۆریان برسی بوو . هەربۆیەش، بەدزییەوە قاپێکی هێنایە پێش و کردی بە دەم منداڵەکانەوە. پاشان، بە هەندێ دوودڵی و شەرمەوە، خۆیشی دەستی بە خواردن کرد. پاش تێر بوون، هەم شەرمەکەی ڕەوییەوە و هەم ترسەکەی لەو پیاوە کە تا ئەو کاتە تەنیا چاکەی لەگەڵ کردبوون.

پاش حەسانەوە و نان خوارد، موسافیرەکان سواری پاسەکانیان بوونەوە و بەرەو تاران بەڕێ کەوتنەوە. ئەوان بە خاکی کوردستاندا تێدەپەڕین. لە کوردستان، هێشتا زستان ماڵئاوایی لە سروشت نەکردبوو. هەوا سارد و بەستەڵەک بوو و کولووی بەفر خۆی دەکرد بە کون و کەلەبەری پاسە شڕەکەدا. شۆفیرەکە لە موسافیرخانەکانی سەرەڕێ ڕایدەگرت، بۆ ئەوەی موسافیرەکان چایەک بخۆنەوە و خۆیان گەرم کەنەوە. موسافیرەکان، شەو لە پاسەکەدا خەوێکی چاکیان کرد، بەڵام لینا کە گۆرەوی لە پێدا نەبوو و سەرپایی لە پێدا بوو، هەتا بەیانی لە سەرمادا هەڵچۆقا بوو و خەوی لێ نەکەوتبوو. ڕادیۆی شۆفیرەکە کە بە درێژایی سەفەرەکەیان پێ کرابوو، ڕایگەیاند کە لە ناوچەی سەقز

پلەی سەرما بۆ ٣٤ دەرەجەی سانتی گرادی ژێر سیفر دابەزیوە.

پاسەکەیان چەند کاتژمێر درەنگتر گەیشتە تاران. کاتێک دواجار پاسە شەق و شڕەکە گەیشتە تێرمیناڵی تاران، خۆر بە تەواوی ئاوا ببوو. پێی لینا تەزیبوو. موسافیرەکان شاڵاویان بۆ تاکسییەکان برد. لینا، پاڵی بە دیواری دەرەوەی ساڵۆنی چاوەڕوانییەکەوە دابوو و هەڵتروشکا بوو. پەلەی نەبوو. کەس چاوەڕوانی ئەوی نەدەکرد. تەنانەت کەسیش نەیدەزانی ئەو و کچەکانی لەوێن.

لە خاڵی سنووری بەمڵاوە، پیاوەکە یان دەخەوت و یان سەیری دیمەنەکانی دەرەوەی دەکرد. ئەو چیدیکە سەیری لینای نەدەکرد. لینا کە پاڵی بە دیوارەکەوە دابوو و منداڵەکانیشی بە تەنشتیەوە بوون، لە هیلاکیی خۆیدا، بە تەواوی ئەو پیاوەی لەبیرکردبوو. پیاوە «دراوسێکەی» کە لە تەنشتیانەوە وەستا بوو، بە لینای گوت: «خانم، تاکسیم بۆ ڕاگرتووی، بۆکوێ تەشریف دەبەیت؟»

لینا ترسا (لە دڵی خۆیدا گوتی، ئەمانە دەیانهەوێ من هەتا لای عەبدولڕەحمان بیانبەم). هەربۆیەش، هاواری کرد و گوتی: «کاکە پەیوەندیی بە تۆوە نییە».

ئەو پیاوەش، داوای لێبووردنی کرد و ڕۆشت.

لەو کاتە بە دواوە، زۆر جاران، لینا سەبارەت بەو پیاوە پرسیاری زۆری لە خۆی دەکرد. ئایا هاوڕێیانی بەغا ناردبوویان بۆ ئەوەی یارمەتییان بدات و لە ئەگەری پێشهاتی هەر ڕووداوێکدا، ئاگاداریان بکاتەوە؟ یان پۆلیس بوو؟ پۆلیسی چ وڵاتێک؟ پۆلیسی عەراق یان ئێران؟ دەکرێت بیرۆکەی دووهەم وەلا بنرێت، چونکە پۆلیسێک کە بەو شێوەیە دوو هەنگاوی مابوو بگاتە ئەو عەبدولڕەحمانەی کون بە کون بەدوایدا دەگەڕان، واز لە نێچیرێکی وەها بەردەست ناهێنێت و بەو سانایییە ناڕوات. لە ڕاستیدا، یان ئەم پیاوە، دژبەرێکی ڕێژیم بوو و هەستی کردبوو کە لینا پێویستی بە یارمەتییە، یان تەنیا مرۆڤێکی هەدار و چاوقایم بوو.

لێنا ئەو تاکسییەی جواب کرد و تاکسییەکی دیکەی گرت. بە پێی ئەو ڕێوشــوێنانەی لە بەغــا فێریان کردبوو، ڕێنمایی شــۆفیرەکەی دەکرد. ناونیشــانەکان ڕاست بوون و گەیشتە شــوێن. بەڵام بۆ دڵنیایی زیاتر، سێ کۆڵان ئەولاتر دابەزی.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەرکەی لەسەر کردنەوە، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. چاوەڕێی ئەمانی نەدەکرد. بوونی لێنا و منداڵەکان لە تاران، مەترسییەکی گەورەی بۆ عەبدولڕەحمان دروست دەکرد. لێنا، هەرکە لە سەردەرانەی درگاکە تێپەڕی، بووراوە. لە ڕەوتی ســەفەرەکەدا، ســەرما بردبووی و دوو حەوتــووی خایانــد هەتــا چاک بووەوە، لەو مــاوەدا، بە بێ داو ودەرمــان لە جێــدا کەوتبــوو و دەیڕاواند. عەبدولڕەحمــان، بۆ ئەوەی هێزێکــی بەبەردا بێتەوە و پشــوویک بــدات، یەک حەوتــووی دیکەش نەیهێشــت هەســتێتەوە. پــاش ئــەوە، لێنــا و منداڵــەکان دەبــوو تاران بەجێبهێڵن. لەم ماوەدا، لێنا و هاوسەرەکەی، زۆریان پێکەوە قسە کرد. عەبدولڕەحمان بە پێی خووی هەمیشــەیی خۆی، ئەو هونەرەی هەبوو کە قســەکانی خۆی بە شێوەیەکی سادە بکات و لە دەرفەتی گونجاودا، پێکەنینیشــی ئاوێتە بکات. ئەو هەمیشە بەدوای شادی و خۆشحاڵییەوە بوو و ئەوەش، لەگەڵ ئەو بوونی چێژبەخش دەکرد.سەرەڕای ئەوەش، ڕۆژێکیــان، عەبدولڕەحمــان بە شــێوەیەکی جیددی و تایبەت ســەیری لێنای کرد و گوتی: «گوێم لێ بگرە، دەبێ سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەت لەگەڵ بکەم».

لێنا هەمیشە بە وردی گوێی لە قسەکانی دەگرت. بەڵام، ئەم جارەیان شــتێکی تایبەت لە دەربڕینەکەیدا هەبوو. هەربۆیەش، لێنا چاوەڕوان ما هەتا قسەکانی بکات.

■ دانپێدانانی عەبدولڕەحمان

عەبدولڕەحمـان: «کاتێـک کـە تۆ لە بەغـا بوویت، من دەستبەسـەر بووم.»

لێنا: «چۆن؟ کێ خەیانەتی لێ کردیت؟»

عەبدولڕەحمان: «پرسیار مەکە و قسەکانم پێ مەبڕە! هاوکات لەگەڵ من، ئیسماعیلیشیان گرتبوو.»

لێنـا: «کەواتە، بۆیە نەهات بۆ بەغا؟ بەڵام لەوێ بە منیان دەگوت کە باشە و هیچ کێشەیەکی نییە.»

عەبدولڕەحمان: «قسـەکانم پێ مەبڕە...! هەردووکمانیان ئەشـکەنجە کـرد.» دواتر عەبدولڕەحمان شـوێنی برینێکی لەسـەر ڕکەی سـینگی نیشان دا و لە وتەکانی بەردەوام بوو: «لە پێیەکانمەوە هەڵیانواسیبووم و لێیانـدەدام. بـە پێی ئەو پرسـیارانەی لێیان دەکـردم و هەر ڕۆژ لە ڕۆژی دیکـە جیاواز بوو، تێگەییم کە ئیسـماعیل ناوی چەند کەسـێکی پێداون. هەربۆیەش من پێم گوتن ئەگەر ئیسماعیل ئازاد بکەن، ئامادەم قسـە بکەم و ئەوەش کە ئیسـماعیل زۆر شـت نازانێت و ئەوەی پێی گوتوون هەڵەیە و ڕاسـت نییە. بە پێچەوانەوە هەموو ڕاسـتییەکان من دەیانزانـم و ئەگەر دەیانهەوێ قسـە بکەم، دەبێ پێش هەموو شـتێک، ئیسماعیل ئازاد بکەن. لەو ڕووەوە کە ئەوان دەیانزانی من لە ئیسماعیل زۆر زیاتر زانیاریم لایە، هەربۆیەش ئیسماعیلیان ئازاد کرد.

«پاشـان، ئەوان هەمـوو ڕۆژێک کاغەز و قەڵەمیان بـۆ دەهێنام، بۆ ئەوەی، ئەوەی دەیزانم بینووسم. من سێ لاپەڕەم لە ناوی ئەو کەسانەی کە مردبوون و یان چووبوونە دەرەوەی وڵات و لە ئەمنیەتدا بوون، بۆ پڕ دەکردنەوە، لەگەڵ شی کردنەوەیەک لە دۆخی حیزب، دۆخێک کە لە ڕاستیدا، لەمێژ بوو چیدیکە کەڵکی نەمابوو و بەکار نەدەبرا. چەند ڕۆژ لەسـەر یەک، ناچاریان دەکردم هەمان سێناریۆ بنووسمەوە و داوایان لێدەکردم ئەوەی ڕۆژی پێشـووتر نووسـیومە بینووسـمەوە. نەدەبوو هەڵە بکەم! (لێنا دەیزانی کە هاوسەرەکەی زەینێکی بەقوەتی هەیە).

«دواتر داوایان لێکردم هاوکارییان بکەم. دەیانویست بچنە کوردستان و ئەو شــوێنانەی من لە ڕاپۆرتەکەمدا باسم کردبوو، ببینن. تەنانەت لە ئەگەری هاوکاریدا، بەڵێنیی ئازادی و پارەشیان پێدام.

ســـەرەتا پێشــنیازەکەیانم قبــووڵ نەکــرد. بــەڵام پــاش بیرکردنەوە قبووڵم کرد، من بە باشــی نەمدەزانی ئیســماعیل دانــی بە چیدا ناوە و نەشمدەزانی کە هاوڕێیانمان ئاگاداری گیرانەکەی من و ئیسماعیل هەن یان نە، نەمدەزانی حەشــارگەی خۆیان گۆڕیوە یان نە. بە پێچەوانەوە، بیرم لەوە کردبووەوە کە لەگەڵ گەیشــتنم بە کوردستان، چۆن خۆم لە دەســت مەئموورە پۆلیســەکان ڕزگار بکەم، چونکە بە باشی شارەزای ناوچەکــە بــووم. هەربۆیەش، لاپەڕەیەکم لەســـەر ئەساســی هاوکاری لەگەڵ ساواک واژۆ کرد».

بەو پێیە، دوو پیاوی چەکداریان خستە تەک عەبدولڕەحمان بۆ ئەوەی بــڕوات بۆ کوردســـتان. عەبدولڕەحمان کە شــارەزای کوێســتانەکانی کوردســـتان بوو، لە چاخانەی گوندێکدا کە پێشــتر شــوێنی هاتوچۆی خــۆی بوو، ئەو دوو چەکدارەی دانابوو و پێی گوتبوون کە بۆئەوەیکە هاوڕێکانی تووشــی شــک و گومان نەبن، پێویستە پێش هەموو شتێک، بــە تەنیــا پەیوەندییان پێوە بکات. تەنانەت پێــی گوتبوون کە پەیوەندی بە پۆلیســی ئــەو ناوچەوە بکەن بۆ ئەوەی لەکاتی دەستبەســـەرکردنی هاوڕێکانیدا، یارمەتییان بدەن.

لینا کە هاوسەرە خۆشەویستەکەی خۆی بەڕادەی پێویست دەناسی، دەیزانــی کــە زۆربەی کاتەکان، خەڵک دەکەونــە ژێر کاریگەریی خووە سەرنجڕاکێشــەکانی عەبدولڕەحمانەوە، ئەو دوو مەئموورە پۆلیســـەی دەهێنایە پێش چاوی خۆی کە چلۆن، وێڕای گوێ ڕاگرتن لە گاڵتەکانی عەبدولڕەحمان، کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی ســـەرنجی عەبدولڕەحمان بەنیسبەت خۆیانەوە.

لە شاخەکانی کوردستاندا، عەبدولڕەحمان وەکوو ماسی بوو لە دەریادا و دەیزانی کە هاوڕێکانی، هەموویان، گەلێک لەو گوندە دوورن.

دواجار، عەبدولڕەحمان دانپێدانانەکەی خۆی بەو ڕستەیە کۆتایی پێ هێنا:

«ڕەنگە ئەو دوو مەئمووره هێشتاش لەوێ چاوەڕوانی گەڕانەوەی من بن.» و ئەم وتەیەی خۆی بە دەنگێکی نەوی و چەشنێک لە ئاسوودەیی دەربــڕی و پاشــانیش گوتی: «من حەزم دەکرد خۆم ئەم شــتانەت بۆ بــاس بکەم، نەک ئــەوەی لە زاری خەڵکی دیکە و بە شــێوەیەکی دیکە بیبیسیتەوە.»

لێنا: «بەڵام، چۆن وێراوتە بگەڕێیتەوە بۆ تاران؟»

عەبدولڕەحمــان: «تۆیش بــاش دەزانی کە بنی بەرهەیوان هەمیشــە تاریکە».

لێنا: «ئایا تۆ هەموو شــتێکت بۆ من گێڕاوەتەوە؟ هیوادارم هیچت لێ نەشاردبێتمەوە؟»

بە ســەرنجدان بە شێوازی قســەکردنی عەبدولڕەحمان، لێنا هەستی دەکرد شــتی دیکەش لە ئارادایە. عەشــق مرۆڤ فێر دەکات کە لە ڕێی چۆنیەتی ئاخاوتن، نیگا و تەنانەت جووڵەیەکەوە تێبگات کە ئەوەی پێی گوتــراوە، تــەواوە یان نە. بــەڵام لێنا پێداگریی نەکــرد و پاش ئەوەش، هەرگیز لەوبارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی نەکردەوە. ئەو هەمیشە، لە دەروونی خۆیدا لەگەڵ شــکدا لە ململانێدا بوو. بەڵام، ڕاســتییەکەی هەرچی بێت، شــتێک دیار و بەرچــاو بوو و ئەویش ئەوە بوو کە پاش ڕاکردنەکــەی عەبدولڕەحمــان، هیچ کــەس نەگیــرا و حیزبیش وەکوو خۆی مایەوە. دانپێدانانێکی وەها، کارێکی ســانا نییە. ورەی دەوێت. بە پێچەوانەوە، شاردنەوەی ئەوەی ڕوویدابوو، ئەو مەترسییەی هەبوو کە ببێتە هۆی لەدەست دانی متمانەی تەواوی هاوڕێکانی.

هەرچۆنێــک بێــت، بۆ لێنا، ســەرەڕای بوونی شــک و گومان، گوتنی ئەو بابەتە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، شــانازییەکی گەورە بوو و ئەو شانازییە بووە هۆی ئۆگریی زیاتری لێنا بۆ هاوسەرەکەی.

■ گێڕانەوەی ئەحمەدئاغا ـ ساڵی ١٩٨٩

پاش کوژرانی عەبدولڕەحمان لە ساڵی ١٩٨٩دا، لێنا بڕیاڕیدا بە هەندێ لە نووسینەکانی خۆیدا بچێتەوە. پاشان، لێنا سەردانی ماڵی ئەحمەدئاغای برای عەبدولڕەحمانی کرد. هیواداربوو کە بە یارمەتیی ئەحمەدئاغا، زەینی خۆی تیژتر کاتەوە و بە پشتڕاستکردنەوە و یان ڕەت کردنەوەی هەندێ گرتە لە نووسینەکانی خۆی بگات. لە ڕەوتی قسەکانیاندا، جارێکی دیکەش باسی دەستبەسەر بوونەکەی عەبدولڕەحمان هاتەوە ئارا.

گێڕانەوەی ئەحمەدئاغا جیاواز بوو. بە پێی وتەی ئەو، پاش دەستبەسەربوونی عەبدولڕەحمان، سەرهەنگ زیبایی کە بە دڕندایەتی و سادیسم ناوبانگی دەرکردبوو، سەردانی ماڵی ئەحمەدئاغا دەکات. زیبایی، وەکی دیکەش بە گەندەڵ و بەرتیل خۆر بەناوبانگ بوو. زیبایی بە دانی بەڵێنیی هەڵسوکەوتی نەرم و نیان و یان ئازاد کردنی زیندانییەکان، داوای پارە و پێشکەشیی لە بنەماڵەکانیان دەکرد. بەو شێوەیە، ئەو ببووە یەکێک لە ساماندارترین پیاوەکانی ئێران. لەبەرانبەر ئازاد کردنی عەبدولڕەحماندا، داوای پێنج هەزار تمەنی لە ئەحمەدئاغا کردبوو. لە ساڵەکانی ١٩٥٠دا، بڕی پێنج هەزار تمەن، پارەیەکی بەرچاو بوو، هەرچەند بە بەراورد بە گرینگیی ئەو بزووتنەوەی کە عەبدولڕەحمان ئەندامی بوو، ئەو بڕە پارەیە، زۆریش نەبوو، دیسانیش پارەیەکی بەرچاو بوو بۆ ئەو سەردەمە. لەو سەردەمەدا، عەبدولڕەحمان، تەنیا وەکوو ئەندامێکی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستبەسەر کرابوو. جگە لەوەش، زیبایی بۆ ئەوەی مەزەندەیەکی ڕادەی بەرتیل وەرگرتنەکەی لە کەس وکاری زیندانیەکان بەدەستیەوە بێت، هەمیشە زانیاریی پێویستی سەبارەت بە دۆخی ئابووری بنەماڵەی زیندانیەکانی وەچنگ دەخست. ئەو پارەیە بۆ ئەحمەدئاغا کە مامۆستایەکی سادە بوو، یەکجار زۆر بوو، سەرەڕای ئەوەش ئەحمەدئاغا بەڵێنی پێدابوو کە ئەو پارەیەی بۆ ئامادە دەکات،

بــەو مەرجەی کــە زیبایی عەبدولڕەحمــان بێنێتەماڵــی ئەحمەدئاغا و لێــی گەڕێــت لەوێوە ئازادانــە بڕوات. زیبایی وای کــرد و پارەی خۆی وەرگرت و لەو ماڵە ڕۆشت. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ ماڵی براکەی بەجێهێشــتبوو و ڕۆشــتبوو. لەو ڕۆژە بەدواوەش هەتا ساڵانێکی زۆر، هیچ پەیوەندییەکی بە براکەیەوە نەگرت.

دواتر، لەم بوارەدا ڕۆژنامەنووسانێکی زۆر، چەندین جار، بە مەبەستی ئەنجامدانــی دیمانــە ســەردانی لینایان کــرد. بەڵام، لینا کە شــارەزای هونەری پێچەوانە نواندنی ڕاستیەکان لە لایەن ڕۆژنامەنووسانەوە بوو، هەرجارە دەستی بەڕووەوە دەنان. بەڵام، ئەوەش ڕێگر نەبوو لەوەی کە هەندێک لە ڕۆژنامەنووسانی فەرمی و نافەرمیی ئێرانی، دەست نەدەنە نووســینی وتارگەلێک (زۆربەیان ناڕاست بوون) سەبارەت بە چۆنیەتی ئازادبوونــی عەبدولڕەحمــان و تەنانــەت هەندێکیان، باســی خیانەتیان دەهێنایــە ئاراوە. بەڵام ئەوەیکە جێگەی داخ بوو و ناسروشــتیش بوو، ئەوە بوو کە ڕۆژنامەکان ڕاســتییەکیان نەدەبینی، ئەویش ئەوە بوو کە پاش ئازاد بوونی عەبدولڕەحمان، تەنانەت یەک کەسیش تووشی کێشە و ئاستەنگ نەبوو..

■ دیمەشق

لینا خۆی بۆ بەجێهێشتنی تاران ئامادە دەکرد. چەند ساڵ پێش لەوە، لینای ١٩ ســاڵان، پێداگر لە پشــتیوانی کردنی خەباتی هاوســەرەکەی، پێــی نابــووە فڕۆکەخانەی مێهرئابــادی تارانەوە. هەنووکــە، دەبوو بە پاســپۆرتێکی عەراقــی و ناوی خــوازراوی عەرەبی و بــە عابایەکەوە، لــە ڕێــی هەمان فڕۆکەخانەوە ڕێی ئورووپا بگرێتــە بەر. هەرچەند لەو ماوەیەدا، ئاستەنگ و تەنگ و چەڵەمەی زۆری هاتبووە ڕێ و هەمیشە بە مێشــکێکی هێمن و شەفافەوە بەرەنگاریان ببووەوە، بەڵام سەبارەت بەم ســەفەرەی، مەراقێکی زۆری لە دڵدا بوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، هەوڵی دەدا بەســەرخۆیدا زاڵ بێــت. دەبوو لــە فڕۆکەخانــەی مێهرئاباد زۆر

ئاسایی و ئارام بێتە پێش چاو.

لێنــا و کچەکانــی دەبوو لە تارانەوە بەرەو دیمەشــق ســەفەر بکەن، چەنکوو عەبدولڕەحمان تەنیا تا ئەوێ، دەیتوانی بلیتیان بۆ بکڕێت.

قــەدری جان کە پیاوێکی مرۆڤدۆســت و شــاعیرێکی ناوداری کورد بــوو، لە فڕۆکەخانەی دیمەشــق چاوەڕێــی دەکردن. ئــەو پیاوە چەند ســاڵ لەوەپێــش، بەهــۆی کۆمەڵکوژیــی کــوردەکان لە لایــەن تورکە کەمالیســتەکانەوە، ناچــار ببــوو بەرەو ســووریە کۆچ بــکات. قەدری، پیاوێکــی میانەڕەو و کەم دوو بــوو. لێنا و منداڵەکانی بردە ماڵی خۆی و لای ژن و منداڵەکــەی خــۆی داینــان. لێنای لەگــەڵ هاوڕێکانی خۆی کــە ئەوانیــش کوردی کۆچەر بوون لە ســووریە، ئاشــنا کرد. هێندەی نەخایاند کە لێناش لەگەڵ هەندێکیان بوو بە هاوڕێ.

لێنــا و کچەکانی، ماوەی دوو مانگیان لە هۆتێلێکی شــاری دیمەشــق وەکــوو زیندانی بردەســەر. لێنا، لــە هۆکاری ئەو هەمــوو چاوەڕوانیە تێنەدەگەیی. پاسپۆرتی هەبوو، تەنیا مابووەوە کڕینی بلیتەکان. بەخۆی دەگــوت ڕەنگە هاوڕێیان ســەرقاڵی کۆکردنەوەی پارەی پێویســت بۆ کڕینی بلیتەکان بن. بەڵام، دیســانەوەش بەخۆی دەگوت: بۆچی پێشــتر ئــەو هەوڵەیان نەداوە، بەتایبەتی کە کڕینی بلیتەکان لە تێچووی مانەوە درێژخایەنەکەیــان لە هوتێل، کەمتری تێدەچوو. دیارە لێنا و منداڵەکانی لە باری خوردوخۆراکەوە هیچ کێشــەیەکیان نەبوو. خواردنی باشــیان هەبوو و منداڵەکانیش لە خۆشەویســتیی دەوروبەریان چێژیان دەبرد. هاوڕێیان ســەردانیان دەکردن و بۆ گەڕان و ســەیران لە سروشــتدا، دەیانبردنــە دەرەوەی شــار. لە ڕاســتیدا، ئەوان بۆ ئاســوودەیی لێنا و منداڵەکانی ئەوەی لەدەستیان دەهات، دەیانکرد. بەڵام لێنا و منداڵەکانی بۆیــان نەبــوو بەتەنێ بڕۆنــە دەرەوە و ئەوەش لەخۆیدا چەشــنێک لە قەتیــس بوون بــوو و تەنگاو و وەڕەزی دەکردن. ســەرەڕای ئەوەش، ڕەچاوکردنی ئەدەب و نەریت، ڕێگەی بە ژنان نەدەدا کە لە ئامادەبوونی پیاوانــدا، باســی پــارە بکــەن. هەربۆیەش، ئــەو بابەتە دەبــوو لە ڕێی

پیاوەکانەوە چارەسەر بکرێت. جگە لەوەش، ئەم هاوڕێ تازانەی لێنا، مانەوەی خۆیشیان لە سووریە مەرجدار کرابووەوە بەوەی کە خۆیان لە چالاکیی سیاسی دووربگرن. لەحاڵێکدا کە خودی بوونی لێنا لەوێ، بۆ ئەوان بە مانای تێوەگلان لە کاروباری سیاسی بوو. ئەوەش تا ڕادەیەک سەری لێ دەشێواندن.

دواجار ڕۆژی سەفەر کردنیان گەییشت و لێنا کە لە فڕۆکەخانە لە چاوەڕوانیی سوار بوونی فڕۆکەدا بوو، هاوکات، ماڵئاوایی لە یەکێک لە قۆناغەکانی چارەنووسی خۆی دەکرد.

■ ئۆرووپا و پراگ

لەگەڵ گەیشتنیان بە پراگ، ڕێکخراوی خاچی سوور وەریگرتن و لە هۆتێلێکی چوار ئەستێرە، لە ناوەندی شاری پراگ نیشتەجێیان کردن.

ئاغای میدریخ (Mejdrich)، بەرپرسی پەنابەرەکان، پێی گوتبوون کە مانەوەی ئەوان لەوێ «کاتی»یە و پاشان پاکەتێکی پێدابوون کە بڕێکی کەم پارەی تێدا بوو بۆ وردە خەرجی ڕۆژانەیان. پراگ لەچاوی لێنادا وەک شارێکی بێگانەی لێهاتبوو. لێنا، داهاتووی خۆی لەوشارەدا سەیروسەمەرە و دابڕاو لەخۆی دەبینی. سەرەتا، لە وڵاتەکەی خۆیدا هەستی بە نامۆ بوون دەکرد. ئایا هەڵسوکەوتی هاونیشتمانەکانی لەبیرکردبوو، یان ئەوە خودی ئەو بوو کە بەو ڕادەیە گۆڕدرابوو!هەستی متمانە بەخۆیی کەمتر ببووەوە و سەرلەنوێ وەکوو سەردەمی ژیانیان لەو «کۆشکە شووشە»دا لە عەراق، تور ببووەوە و زمانی دەیگرت، لەکاتێکدا کە لە دیمەشق، ئەو نوقوستانییەی لەکۆڵ ببووەوە. هەستی دەکرد هەڵسوکەوتی ئاسایی نییە و ئەوەش لەکاتێکدا بوو کە چیدیکە هیچ مەترسییەکی لەسەر نەبوو. سەرلەنوێ بە ئازادی ژیان، بۆ لێنا نامۆ ببووەوە و تووشی ناجێگربوونی دەروونیی دەکرد.

پاش چەند حەوتوو، عەبدولڕەحمان خۆی بە ژووری هۆتێلەکەیاندا کرد و ئەوەش سورپرایزێکی ڕاستەقینە بوو و منداڵەکان بە پێی

سروشـــت و غەریزە، هەســـتیان بەو شادکامیی و بەختەوەرییە کرد کە ژووری هۆتێلەکــەی تەنیبــوو، چ بەختەوەرییــەک بالآتر بوو لەوەی کە هەموو پێکەوە بوون!

بەهاری پراگ نزیک دەبووەوە. کۆمەڵگەی چێکۆســلۆڤاکی، هەنگاوی بەرەو هەڵمژینی هەوایەکی بەتاڵ بووەوە لە هەوری ترس و بێمتمانەیی هەڵدەگــرت. بــۆ عەبدولڕەحمان ولێنا، پاش ســالآنێک ژیانی نهێنی، ئەم دۆخە ورووژێنەر بوو. ســەرەڕای ئەوەی هێشتاش بە بینینی پۆلیس و کەســانی نیزامی تووشی هەمان دژکردەوەی بێمتمانەیی دەبوونەوە و لە ڕاستیدا، هێشتا لە دەست ئەم چەشنە بیرئانینانە ڕزگار نەبووبوون، بــەڵام چێژیان لــەو ئازادییە نوێیە وەردەگرت. جگەلــەوەش ئەوان بەو حاڵــەی خۆیــان و مانەوەی ئــەو هەســـت و دژکردەوانەیــان گاڵتەیان بەخۆیان دەکرد.

پاش ماوەیەک، خاچی ســوور، ژوورێکی ١٢ میتری چوارگۆشەی، لە بینای تایبەت بە پەنابەران پێدان. بەڵام ئەنیســتیتۆی تەندروستیی پراگ کە بەهۆی شێدار بوون و ناتەندروست بوونی ئەو شوێنەوە، بەتایبەتی دۆخــی منداڵەکانی ڕەچــاو کردبوو، چەنــد یاریدەدەرێکی کۆمەڵایەتیی ناردبــوو بۆ ئەوەی هیوا لەو شــوێنە دووربخەنەوە. ناڕەزایەتیی لێنا و تەنانەت گریانەکانی هیــوای بچکۆلانەش کاریگەریی نەبوو. ئەوان، بەو بڕیارە، هیوایان بە دامەزراوەیەکی «تەندروست» سپارد، دامەزراوەیەک کە خودی لێناش، لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا کە هیوایان لەوێ ڕاگرتبوو، تێیدا کەوتبووە قەرەنتینەوە. بە درێژایی ئەو ماوەیە، تەنیا یەکجار توانی کچەکــەی لــە ئامێز بگرێــت. دوای ئەم ماوەیە تەنیا دەیتوانی لە پشــت میلەکانــەوە، لــە دوورەوە ســـەیری کچەکەی بکات. ئــەو ماوە، هەم بۆ دایک و هەم بۆ منداڵەکە، دەورانێکی تاقەتپڕوکێن و بەئازار بوو.

لــەو ڕووەوە کــە لێنــا لە ماوەی مانــەوەی لە ڕۆژهەڵاتــدا بە زمانی چێکی قســەی نەکردبوو، هەنــدێ وردەکاریی زمانەکەی لەبیر کردبوو. لە لایەکی دیکەشــەوە، لە پراگ، کێشەی گیرانی زمانی (تور بوونەکەی)

پەرەی سەندبوو. سەرەڕای ئەوەش، بەهۆی ئەو چەرمەسەرییانەوە کە لە ڕۆژهەڵات بەسەری هاتبوو، باری دەروونی لاواز ببوو و هەستی بە کاریگەریی ئەو ڕووداوانە لەسەر باری دەروونی دەکرد. ئەو بە ئازادی دەژیـا، بەڵام وەکـوو ئەندامانی دیکەی بنەماڵە، بە شوناسـی سـاختە (ئەوان هێشـتایش بەو پاسـپۆرتە سـاختە عەراقیەوە کـە کوردەکانی عـەراق بۆیان دروسـت کردبوون و بە نـاوی خـوازراوەوە دەژیان)، هەربۆیـەش، منداڵـەکان بە نـاوی خـوازراوەوە دەچوونـە قوتابخانە. سەرەڕای ئەوەش، لێنا توانی بە هاوکاریی بەڕێوەبەری قوتابخانەکەیان، بـە ناوی بچووکـی خۆیانەوە لـە قوتابخانە ناونووسـیان بکات، بەڵام نـەک بە ناوی بنەماڵەییەکەیانەوە. عەبدولڕەحمانیش، ناوێکی بنەماڵەیی غەیـری ناوی بنەماڵەیی ژن و منداڵەکەی هەبوو. لێنا زۆری هەوڵدا کە لە ڕێی سـەردانی ناوەندگەلێکی پەیوەندیدار وەکوو خاچی سـوورەوە، بە شوناسی ڕاستەقینەیانەوە ناویان تۆمار بکرێت. سەرەڕای خایاندنی کاتێکی زۆر و تاقەتپڕووکێنیی هەوڵەکانی، دواجار هیچیشـی پێ نەکرا. دوا وەڵامێـک کە یەکێک لە کارمەندەکانـی وەزارەتخانە پێی دابووەوە، بریتی بوو لەوەی کە «ئێوە دەبێ بەو شوناسە ساختەی کە پێی تا ئێرە هاتوون ڕازی بن». هەشـت سـاڵی ڕەبەق چاوەڕوانیان کرد تا بتوانن سەرلەنوێ ناوی بنەماڵەیی قاسملوو بۆ خۆیان بگەڕێننەوە.

لێنـا، لـە پراگ پاش هـەوڵ و ماندوو بوونی زۆر، لە زانکۆی شـارل Charles ناونووسـی کـرد و توانـی درێژە بە خوێندنەکـەی بدات، ئەو خوێندنەی پێش پێکهێنانی ژیانی هاوسـەرییەکەی دەیویسـت ئەنجامی بدات.

■ هاتنی مەلامستەفای بارزانی بۆ پراگ

چەند مانگ پاش ڕۆشتنی لێنا لە بەغا، ڕێژیمی پاشایەتیی عەراق ڕووخا. عەبدولکەریم قاسـم کە بە کوودەتا، حکومەتی کۆماریی دامەزراندبوو، خۆی ببووە سـەرۆک کۆمار. مەلامسـتەفای بارزانی لەوکاتەدا وەکوو

پەنابەر لە یەکیەتیی سۆڤیەت دەژیا، سەرکۆماری نوێ داوای لێکردبوو بگەڕێتەوە بۆ عەراق. مەلا مســتەفاش قبووڵی کرد و لە گەڕانەوەیدا بۆ عەراق، بۆ ماوەیەکی کورت لە پراگ لای دا. بنەماڵەی قاسملوو بۆ نانی ئێوارە مەلا مســتەفایان بانگێشتی ماڵی خۆیان کردبوو. لەو میوانییەدا، مەلا مســتەفا پێشــنیازی بە عەبدولڕەحمان کردبوو کــە بگەڕێتەوە بۆ کوردســتانی عەراق و لە نزیکەی سنووری ئێران نیشتەجێ بێت و بەو شــێوەیەش لە شــوێنی خۆی درێژە بە خەباتەکەی لە دژی ڕێژیمی شا بدات. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ پێشنیازەکەی قبووڵ کردبوو.

لینــا، هەرگیز، ســەبارەت بــە گرینگیی مەئمووریەتی هاوســەرەکەی دڕدۆنگ نەببوو. لەبیریشــی نەچووبووەوە کە بەڵێنی پێداوە لە هەموو حاڵ و دۆخێکدا لەگەڵی بمێنێتەوە، بەڵام کاتێک عەبدولڕەحمان ڕایگەیاند کە دەگەڕێنەوە بۆ کوردستانی عەراق و لەوێ دەژین، بیری لە کچەکانی کردەوە و پرســیاری لە عەبدولڕەحمان کرد: «لە وڵاتێکدا کە ژنان هیچ مافێکیــان نییە، چ داهاتوویەک بۆ کچەکانمان لەبەرچاو دەگریت؟ ئەوان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چ چارەنووسێکیان دەبێ؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «ئەوان دەبن بە کورد، زمانی عەرەبی و کــوردی فێر دەبن و تۆش زمانی چێکییــان فێر دەکەیت، کچەکانمان بەســەر ســێ زماندا زاڵ دەبن. لەوە زیاتر چی دیکەت بۆ دەوێن؟» لینا بەرهەڵســتی ئــەو لۆژیکە پیاوانــە دەبێتەوە و وەڵامــی دایەوە: «ئەوان کچــن و من پێم وانییە کەیفیان بە دۆخی ژنانی ئەوێ بێت. لەبیریشــت نەچێتــەوە کە مــن بە کولتووری ژنێکــی ئازادەوە گەورە بــووم. تەنیا لەبــەر ئــەوەی خۆم لەگەڵ ئــەو کۆمەڵگایە بگونجێنــم، هەرگیز ناتوانم بــە پێچەوانــەی باوەڕەکانــم، کچەکانم پــەروەردە بکەم. ڕێــزم بۆ ئەو کۆمەڵگەیە هەیە و لەوەیکە منیان بەو جۆرەی کە هەم قبووڵ کردووە، ئەوپەڕی ئەمەگداریم هەیە، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە من لە هەموو بوارەکاندا لەگەڵ ئەو کۆمەڵگەیە ڕێکم، بەتایبەتی لەگەڵ سیستمی باوک ســالارانەی ئەو کۆمەڵگەیە ســەبارەت بــە ژنان، بەهەموو شــێوەیەک

ناکۆکم و من هەرگیز لەگەڵ کچەکانم درۆ ناکەم.»
عەبدولڕەحمان کە وەڕەز دیار بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: «تۆ وەکوو هەمیشە شتەکان دراماتیزە دەکەیتەوە. ئێستا، ئەوان هێشتا منداڵن. دواتر سەبارەت بەم بابەتە قسە دەکەین».
ئەو زۆربەی جار، گرفتە بنەماڵەییەکانی بەم جۆرە لەکۆڵ خۆی دەکردەوە.
پاشان، عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو و گوتی: «هەرچۆنێک بێت، من بڕیاڕی خۆمم داوە و مەلامستەفاش ڤیزاکانمان بۆ دەنێرێتە ڤییەن. دەبێ بە خێرایی کاروباری ئێرەمان ڕێک بخەین و لە پراگەوە بەرەو ڤییەن بەڕێ بکەوین. بڕیاڕ بدە! یان لەگەڵم دێیت و یان لێرە دەمێنیتەوە. بەڵام ئەوە بزانە کە من چیدیکە ناگەڕێمەوە بۆ ئێرە و تا ڕزگاریی کوردستان لەوێ دەمێنمەوە» و بەم شێوەیە کۆتایی بە باسەکە هێنا.
لێنا کەوتبووە سەر دووڕییان: یا دەبوو لەگەڵ منداڵەکانی دوای عەبدولڕەحمان بکەوێت و یان لێی جودا بێتەوە و تەڵاق وەربگرێت.
پاش ماوەیەکی کورت، لێنا ئاگادار بووەوە کە منداڵەکان لەوێ بەجێدەهێڵن. عەبدولڕەحمان بۆی شی کردەوە کە ئەوان سەرەتا دەبێت ماڵێک لەوێ بدۆزنەوە و ڕێکی بخەن و ئەوەش زیاتر لە سێ مانگ دەخایەنێت. پاش ئەوە، لێنا دەگەڕێتەوە بۆ پراگ و کچەکانیش لەگەڵ خۆی دەهێنێت بۆ ئەوێ. جگەلەوەش، لێنا دەبوو واز لە خوێندنەکەی بهێنێت.
هەندێ لە ڕووداوەکانی ڕابردوو، لەسەر دڵی لێنا قورس بوون. ئەو خۆی بە هۆی ئەو بڕیارەوە کە ئەوکات دابووی، سەرکۆنە دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە بۆچی بڕیاڕی جیاوازی نەداوە و بۆچی ملکەچی هەموو بڕیاراتی هاوسەرەکەی بووە. هەوڵی دەدا لە هۆکاری هەڵسوکەوتەکانی خۆی تێبگات. ئایا ڕێز و هەستی بەرپرسایەتی بەرانبەر بەڵێنییەکەی بوو، کە بەرەو ئەو کردەوانە ڕایدەکێشا؟ یان عەشق و خۆشەویستیی عەبدولڕەحمان کەمەندکێشی دەکرد؟ یان

خۆشەویستیی خەڵکی کورد؟ یان، ئەم کردەوانەی، دەرئەنجامی ئەو هونەرە بوو کە هاوسەرەکەی بە کەڵک وەرگرتن لێی، هەموو جارێک بیانووی لێ دەبڕی.

شتێکی حاشاهەڵنەگر هەبوو و ئەوەش ئەوەبوو کە لینا نەیدەویست منداڵەکان لە باوکیان دابڕێت. ڕەنگە، هەتیو بوونی خودی لینا لەسەردەمی منداڵیدا تا ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر لەو بڕیارەی بووبێت.

■ ژیان لە بەغا بەشێوەی فەرمی (١٩٥٩-١٩٦٠)

لە ڤییەن، هیچ ڤیزایەک نەگەیشتبووە دەستیان. ئەوان هەرچی ڕۆژە سەردانی کۆنسولگەریی عەراق لە ڤییەنیان دەکرد و هەمیشە یەک وەڵامیان وەردەگرتەوە: «ڤیزاکان سبەی دەگەن». و دواجار، پاش سێ مانگ ڤیزاکان گەییشت، هەر ئەو سێ مانگەی کە لینا بە منداڵەکانی گوتبوو کە پاش ئەوە، دەچێت بەدوایاندا و لەگەڵ خۆی دەیانبات.

کاتێک گەیشتنە بەغا، دۆخی وڵاتی عەراق ڕووی لە ئاڵۆزی نابوو. ململانێی نێوان عەبدولکەریم قاسم و دژبەرەکانی دەستی پێکردبوو و بەخێراییش کاریگەریی خۆی لەسەر دۆخی ئیقامەتی ئەوان نیشان دا. دەزگای ئیستخبارات، چوونە دەرەوە لە بەغای بۆ ئەوان قەدەغە کردبوو. هەربۆیەش، ئەوان نە دەیانتوانی بڕۆن بۆ کوردستان و نە بگەڕێنەوە بۆ ئورووپا. هەوڵەکانی عەبدولڕەحمان لای دەزگای ئێستخباراتیش بەهیچ کوێ نەدەگەیشت. دواجار، ناچار بوون لەگەڵ «پەرویز حێکمەتجوو»ی فڕۆکەوان، ڤێلایەکی نیوە کاول بەکرێ بگرن، هەمان پەرویز کە لە تاران لە ماڵی پیاوە زەردەشتییەکە پێکەوە ژیانی نهێنییان بردبووەسەر.

ئیزنیان نەدەدان بڕۆن بۆ کوردستان و پاش ماوەیەک، عەبدولڕەحمان بە لینای گوت کە پارەیەکی وەهایان پێنەماوە و پێویستە لینا بەدوای کاردا بگەڕێت. بڕیارەکەیان وابوو کە لینا بۆ ماوەیەکی کورت و تا ئەو کاتەی ڕێگەیان پێدەدرێت لە بەغا بڕۆنە دەرەوە، کار بکات، جگە

لەوەش سەفەر بۆ پراگ بە مەبەستی هێنانی منداڵەکان، ڕۆژ بە ڕۆژ دوا دەکەوت و دوور و دوورتر دەبووەوە و لیناش لە تاو ئازاری دووریی منداڵەکانی تووشـــی حاڵەتی بێقەراری و بێدەرەتانی ببوو، هەربۆیەش، جارێکی دیکەش ناچار بە ملکەچ بوون بوو و لەوەیکە چوونەدەرەوەی بەیانیانـــی بۆ ســـەر کارەکەی، دەبووە هـــۆی دوورکەوتنەوەی مۆتەکە لـــە بیرکردنەوەکانی، تاڕادەیەک هێوری دەکردەوە. ئەو کەمە نامانەیش کـــە لە لایەن سەرپەرشـــتی منداڵـــەکان لە پراگەوە دەگەیشـــت، چیدیکە کاریگەرییان لەسەر دڵە بێئۆقرەکەی نەبوو.

■ کارکردن لە وەزارەتی نیشتەجێ بوون

کارێکیـــان لـــە وەزارەتـــی نیشـــتەجێبوونی عـــەراق بـــە لینا پێشـــنیاز کـــرد. کاتێـــک لینا بـــۆ یەکەمین جار چـــوو بۆ ئەوێ، لـــە لایەنی خودی وەزیـــرەوە کە پیاوێکی کورد بوو بە نێوی عەونی، پێشـــوازی لێکرا. لە ڕاســـتیدا، عەبدولڕەحمان بە بێئەوەی لینا ئـــاگادار بکاتەوە، ئەو کارەی بـــۆ دۆزیبـــووەوە. وەزیر پیاوێکی جوان و گەنـــج و مێهرەبان بوو. ئەو ئیشی دیلمانجی و وەرگێڕانی بە مووچەی ٣٠ دیناری عەراقی (کەمترین مووچـــە لـــەو وەزارەتخانەدا) و شـــەش کاتژمێـــر کاری ڕۆژانە بە لینا ســـپارد. لینـــا دەبوو لـــە کاتژمێر ٩ی بەیانییەوە هەتـــا ٣ی پاش نیوەڕۆ کار بکات.

ڤێلاکـــەی ئەوان لە لای چـــەپ و وەزارەتخانەش لە لای ڕاســـتەوەی دیجلـــە هەڵکەوتبـــوو. ئەو دەبـــوو مەودایەکی نزیکـــەی دوو کیلۆمیتری ببڕێ. بەیانیان، شنەیەکی فێنک بەسەر «پردی ١٤ی ژوئیە» (ڕێکەوتی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لە لایەن ڕێژیمی نوێوە)دا، هەڵیدەکرد. بەڵام، پاش نیوەڕۆ، لینا بەهۆی گەرمای تاقەتپڕووکێنەوە کە ڕێک لە تەنووری نانەواخانە دەچوو، ماندوو و شەکەت دەگەیشتە ماڵەوە. لەو کاتژمێرەی ڕۆژدا، خەڵک لەحاڵی حەسانەوە و خەوی پاشنیوەڕۆدا بوون. سەرەتا، لینا مووچەکـــەی خۆی بە نادادپەروەرانە و کەم هەڵدەســـەنگاند، بەڵام

دواتــر، بە زۆری دەزانــی، چونکە هیچ کارێکیان پێنەدەســپارد. نە بۆ وەرگێڕان و نە بۆ دیلمانجی، هەر هیچ شتێک نەبوو.

کاتێکیــش لینا، ناڕەزایەتی دەردەبڕی، وەڵامیان دەدایەوە: «ســەبرت هەبــێ، ڕاوەســتە، کارت بــۆ دەبــێ». لینا کــە تاکە ژنی ئەو بەشــە لە وەزارەتخانە بوو، هەستی دەکرد کە ڕێژیم بۆ ئەوەی خۆی دێموکراتیک و لایەنگری ڕزگاریی ژن پیشــان بدات، وەکــوو بووکەڵەیەک بە نرخی ٣٠ دینار لەوێ ڕایدەگرت!

لینــا لە سیســتمێکدا پەروەردە ببوو کــە بچووکتریــن دواکەوتن، بە بێڕێزی دادەنرا. هەربۆیەش، دوو حەوتووی یەکەم، هەرچی ڕۆژە ڕێک لــە کاتژمێــر ٩ی بەیانیدا لە وەزارەتخانە ئامادە دەبوو. بەڵام هەمیشــە لەگــەڵ دەرکەیەکــی داخــراو بــەرەوڕوو دەبــووەوە. پــاش ماوەیەک ســکرتێرێکی پیــر (کە هەمــوو کارێکی ئــەو وەزارەتخانەیــەی بەڕێوە دەبــرد) خــۆی کێش دەکرد و بە کلیلەکانەوە دەهات. ڕۆژانی ســەرەتا، ئەو سکرتێرە بە بینینی لینا کە چاوەڕوانی ئەوی دەکرد، سەری سووڕ دەما. دواتر، کاتێک ســکرتێرەکە لینای لــەو چاوەڕوانییەی بەردەرکەدا دەبینییــەوە، هەوڵــی دەدا پێش بــە پێکەنینەکەی بگرێــت، پێکەنینێک کە دەبووە هۆی شلەژاوی و حەپەسانی لینا. چەند خولەکێک پاش گەیشتن، فەوزی، کە لەگەڵ لینا لە یەک ژووردا کاریان دەکرد دەگەیشتە بەرەوە. فەوزی گەنجێکی ٢٠ساڵە بوو کە ڕۆژان لەو وەزارەتخانە کاری دەکرد و شــەوانیش، درێــژەی بــە خوێندنەکەی دەدا. فــەوزی، لەپاش مردنی باوکی، دەرهێنانــی بژیوی بنەماڵە قەرەباڵغەکەی کەوتبووە ئەســتۆی. کارمەندەکانی دیکە، لە نێوان کاتژمێر ١٠ بۆ ١٢ی نیوەڕۆ دەهاتنە سەر کار. ئەوان، بە خوێندنەوەی ڕۆژنامە، قسە و باس، خواردنەوەی چا یان قاوە خۆیان ســەرقاڵ دەکرد، کوڕێکی گەنج هەموو ڕۆژێک ســەردانی دەکــردن و پێڵاوەکانــی بۆ بۆیــاخ دەکردن و دواتر بــۆ خواردنی نانی نیــوەڕۆ دەچوونە دەرەوە. پاش گەڕانەوە، دەچوونە لای فەوزی و ئەو بەڵگەنامانــەی ئەو ئامادەی کردبــوون، واژۆیان دەکرد و پاش کاتژمێر

یەک و نیو، یەکە یەکە، دەڕۆشتنەوە بۆ ماڵەوە.

وردە وردە لینــاش ڕاهاتبــوو و هەرچی ڕۆژە نیــو کاتژمێر درەنگتر دەچــووە ســەر کار. لــە بەر ئــەوەی بەدرێژایــی ماوەی مانــەوەی لە وەزارەتخانــە هیــچ کارێکــی نەبــوو بیــکات، مانــدوو دەبــوو. لینا، لە چاوەڕوانیــی ئەوەدا کە ڕۆژێک کارێکی پێبســپێرن، هەندێ شــتی بۆ خوێندنەوە لەگەڵ خۆی دەبردە سەر کار. بەڵام هەرگیز، هیچ کارێکیان پێنەسپارد.

فەوزی متمانەی بە لینا دەکرد و ســەبارەت بە ڕووداوەکان و دۆخی وڵات، ئــاگاداری دەکردەوە. دەیگوت کە ڕێژیمی قاســم ڕووی لە کزی ناوە و پیاوە دەسەڵاتدارەکانی وڵات دژبەری ڕێژیمی قاسمن و هەندێ لــە کارمەندەکانــی ئــەم وەزارەتخانەیەش لە دژبەرەکانــن و چاوەڕێی ڕووخانی ڕێژیمن و لە هەموو شــوێنێک خەریکی کاری تێکدەرانەن لە سیاســەتەکانی ڕێژیمدا و دواجاریش ئەوەی کــە پێدەچێت ئەمانە، ببنە هۆی یاساغ بوونی چوونەدەرەوەی لینا و عەبدولڕەحمان لە بەغا.

لەو کاتــەوە کە ئەوان پراگیان بەجێهێشــتبوو، یازدەمانگ تێدەپەڕی، ئەو دیموکراسییەی بە کودەتا ڕاگەیەندرابوو، بەرەو دیکتاتۆری دەچوو. ئەوەش لینای نیگەران دەکرد.

عەبدولڕەحمان، بۆ دڵنیایی و هێور کردنەوەی لینا، جەختی دەکردەوە و دەیگــوت: «هیــچ مەترســە، ئەگــەر قاســمیش ملکەچی فشــارەکانی زمانلووســەکانی دەوروبەری بێت، ڕێگای ڕاکردن بەرەوە کوردستان، هەمیشە بۆ ئێمە کراوەیە!»

لینا: «ئەی منداڵەکانمان؟»

عەبدولڕەحمان: «دۆخی منداڵەکانی ئێمە، هەزار قات باشترە لە دۆخی منداڵانی کورد. ئەوان دەبێ تا ئەو کاتەی پێویســت بێت، فێر بن بە بێ ئێمە بژین و بە تەنیا گەورە بن».

لینــا: «منداڵانــی کــورد لە هــەژاری و نەداریدا دەژین، بــەڵام لەگەڵ بنەماڵەکانــی خۆیانــدان، کەچــی منداڵەکانی ئێمە وەکــوو هەتیویان لێ

هاتووە.»

هەمــوو ژنــەکان ئــەو توانایان نییە کە بۆ هەمیشــە ڕێز لــەو مێردە بگــرن و خۆشــیان بوێت کە بیــر لە منداڵەکانی ناکاتــەوە، لە ماڵدا هیچ یارمەتییەکیــان نــادات و تەنانەت پــارە و بژیوی بنەماڵەکەشــی دابین نــاکات. لێنا ڕێزی لــە مەئمووریەتەکــەی عەبدولڕەحمان دەگرت، بەڵام ئەویش ئەعسابی پۆلایینی نەبوو.

لێنــا تا کاتی دەرکردنیان لە عەراقیش، لــەو وەزارەتخانەیە مایەوە و قبووڵیشی کرد کە لە خســتنەڕێی پیشانگایەکی پیشەیی چێکۆسلۆڤاکی لــە بەغا، کە مووچەیەکی باشیشــیان پــێ دەدا، کار بکات. ئەو بەو دوو مووچەوە کە وەریدەگرت، بژیوی هەموو ئەو کەســانەی کە لەو ماڵەدا دەژیان دابین دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، تێپەڕینی زەمەن و نەگۆڕانــی دۆخەکەیان لە بەغا، ببووە هۆی سەرهەڵدانی کێشە و نەسازان لە نێوان ژن و مێرد دا. لێنا لەڕادەبەدەر هەستیار ببوو. ئەو، چیدیکە تەنانەت لە ئەگەری ڕێگەپێدانی دەوڵەتی عەراقیش ئامادە نەبوو بچێت بۆ کوردستان و تەنیا شتێک کە دەیویســت گەڕانــەوە بۆ پراگ بوو. ئەو ئیتر بێــزار ببوو. لە مۆتەکە و خەونەکانیــدا دەیبینی کە منداڵەکانی خەریکە لە قوڕ و لیتەدا نوقم دەبن و یــان دەکەونــە خەندەقێکی پــڕ لە گورگەوە و یان لــە ماڵێکدا گیریان کــردووە کە گڕی تێبەربووە. چیدیکە تاقەت و توانای ئەوەی نەبوو کە ئەو بەڵێنییەی بە منداڵەکانی دابوو، جێبەجێی نەکات.

■ رزگاربوونی عەبدولڕەحمان لە کوژران

عەبدولڕەحمان دەبوو بچێت بۆ کوردســتان. دەبوو بە شێوەی نهێنی بەغا بەجێبهێڵێت. دووجار لە ســەفەرەکەی سەرکەوتوو بوو. لە ڕەوتی ســەفەری دووهەمیدا، لێنا کە باری دەروونــی بەتەواوی تێکچووبوو، لە دڵی خۆیدا هەســتی بە پێشهاتی خراپ دەکرد. عەبدولڕەحمان کە بۆ ماوەی حەوتوویەک سەفەری بۆ کوردستان کردبوو، سێ ڕۆژ درەنگتر

گەڕایەوە. وەکوو هەمیشە گاڵتەی دەکرد و بە ئیشتیاوە نانی دەخوارد. بەڵام، لینا دڵنیا بوو کە کێشـــەیەک ڕوویدابوو. کاتێکیش لینا پرســـیاری لێدەکرد، وەکوو هەمیشـــە وەڵامی دەدایەوە کە هەموو شـــتێک بە باشی و ڕێک و پێکی تێپەڕیوە.

پاش حەوتوویەک، لە کاتێکدا کە هەر خۆیان لە ماڵەوە بوون و چایان دەخواردەوە، دواجار عەبدولڕەحمان هاتە گۆ و گوتی: «من لە هۆتێلێک گیرســـامەوە، شـــەو درەنگان، لەگەڵ هاوڕێیانی حیزبی قەراری دیدارم هەبـــوو. ئـــەوان بەتایبەتی، لەوپەڕی ســـنوورەوە بۆ قســـەکردن لەگەڵ مـــن هاتبـــوون. ڕێک لەو کاتـــەدا کە خۆم ئامادە کردبـــوو لە هۆتێلەکەم وەدەرکەوم، دۆســـتێکی کوردی عەراقی بـــە پەلە خۆی بە ژوورەکەمدا کـــرد. بەرانبـــەر هۆتێلەکە، دوو پیاو چاوەڕێـــی منیان دەکرد، بۆ ئەوەی بـــە خەنجەر لێمـــدەن. بەوپێیە، دیار بوو کەســـێک خەیانەتی لێکردووم. هەربۆیـــەش، ئێمە لە دەرکەی پشـــتەوە چووینـــە دەرەوە و من چیدیکە نەگەڕامـــەوە بـــۆ ئـــەو هۆتێلـــە. ئـــەم ڕووداوە، بووە هـــۆی تێکچوونی پلانەکانمان. دۆزینەوەی شـــوێنێکی نوێ بـــۆ دیدارەکەمان، ماوەیەک لە کاتی گرتین و ناچاریش بووین کات و ساتی کۆبوونەوەکانمان بگۆڕین. هەربۆیەش، من هەندێ درەنگتر لە کاتی دیاریکراو گەڕامەوە».

■ دەرکردن لە عەراق

ڕۆژێکیان عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین خۆی کرد بە ماڵدا و گوتی: «پارێزگار بۆ سبەی کاتژمێر ١٠ی بەیانی لە هەردووکمانی گێڕاوەتەوە. دەیناسم، پیاوێکی باشە. دواجار، دەتوانین لێرە بڕۆین».

پارێزگار، پیاوێکی مێهرەبان و ڕووخۆش بوو (هەڵبەت بۆ لینا، زیاتر لە ڕادەی پێویســـت). خولکی کردن دانیشـــن و ئەمری کرد قاوەیان بۆ بێنن. لەگەڵ عەبدولڕەحمان باسی کەمبایەخ و بابەتی ڕۆژانەی دەکرد و هاوکات، وەکوو نەریتێکی باوی ئەم وڵاتانە، لەپەستا دەیگوت: «بەخێر بێن» و عەبدولڕەحمانیش، هەرجارە بە هەمان فۆرموولی ڕەچاو کردنی

ئەدەب، سپاســی دەکرد. تا ئەوکاتەی کە کاتی هۆکاری بانگهێشتەکەی گەییشت (لینا بە عەرەبی قسەی نەدەکرد، بەڵام بە گشتی لە ناوەرۆکی باسەکەیان تێدەگەییشت).

لەڕاســتیدا، بەڕێــز پاریــزگار، بــەداخ بــوو لەوەیکــە ناچــارە پێیان ڕابگەیەنێت کە ماوەی مانەوەیان لە عەراق بەسەرچووە و ئەوان دەبێ لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، ئەو وڵاتە بەجێبهێڵن و لەو ڕووەوە کە هۆکاری بڕیارەکەیان پێڕانەگەیانــدووە، ناتوانێت هیچ ڕوونکردنەوەیەکی زیاتر بدات. بە ڕوونی دیار بوو کە درۆ دەکات و هەربۆیەش پرســیار کردن لــەو، چ ســوودێکی دەبوو؟ ســەرەڕای ئەوەش، ئەوان بــە هێنانەئارای وردەکارییەکانــی ســەفەرەکەیان، توانییــان بــۆ یــەک ڕۆژی دیکــەش ئیزنــی مانەوە وەربگرن، هەرکە گەیشــتنە ماڵەوە، لینا لە خۆشــحاڵیی ئەوەیکــە ســێ ڕۆژی دیکــە لە پــراگ دەبوو، شــایی لە دڵیــدا دەگەڕا. خاوەن ماڵەکەیان پیاوێکی ئەرمەنی بوو. هەرکاتێک بۆ وەرگرتنی کرێی خانووەکە سەردانی دەکردن، وەکوو هەمیشە، بەدەم چا خواردنەوەوە، باســی ئــەو زوڵمەی دەکرد کە لــە ئەرمەنییەکان و کــوردەکان کراوە. هەمیشە کرێی چوارمانگی لە پێشدا وەردەگرت، ئەو ڕۆژە دەبوو کرێی سێ مانگیان پێ بداتەوە. کاتێک عەبدولڕەحمان سەری باسەکەی لەگەڵ کردەوە، ئەو پیاوە کەوتە باسکردنی دۆخی هەژارانەی خۆی و ئەوەیکە ناتوانێت کرێی ئەو سێ مانگەیان بۆ بگێڕێتەوە. هەربۆیەش، نەیانتوانی پارەکەیــان وەربگرنــەوە. جگەلەوەش، ئەوان ناچار بــوون هەموو ئەو شــمەکانەی کە بۆ ماڵەکەی کوردستانیان کڕیبوو، لەوێ وازی لێبهێنن، چونکــە نــە ئیمکانی ماڵیی و نە کاتــی ئەوەیان هەبوو کــە هەموو ئەو شمەکانە بگوێزنەوە بۆ پراگ. هەربۆیەش، کەرەستە و شمەکەکانیشیان بەو پیاوە ئەرمەنییە «هەژارە» بڕا.

عەبدولڕەحمان، بە شــێوەیەکی سروشتی لە لینا تێگەیشتووتر بوو و لەگەڵ بابەتەکان وەکوو خۆیان ڕووبەڕوو دەبووەوە و نەدەکەوتە ژێر کاریگەریی هیچ شتێکەوە. بەڵام، لینا هەڵسەنگاندنی دەکرد و هەوڵی دەدا

بابەتەکان پێشــبینی بکات و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە ئەمە یان ئەو حاڵەتە، کامیان بۆ گرتنی هەڵوێستێک باش و گونجاو دەبێت. دەیویست ســەبارەت بە ئەگەرەکانی قســە بکات. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشــە وەڵامــی دەدایــەوە: «بــا بزانین چۆن دەبێــت، دواجــار ڕێگەچارەیەک دەدۆزرێتەوە.»

ئــەوان، ڕۆژهەڵاتیــان بە چوار جانتــاوە بەرەو پراگ بەجێهێشــت و ئەوەش هەموو ئەو شتە بوو کە دەبوو ژیانێکی نوێی پێ بنیات بنێنەوە، لەڕاستیدا، دەبوو ژیانی خۆیان لە هیچەوە دەست پێبکەنەوە.

■ گەڕانەوە بۆ پراگ (١٩٦٠)

لەوکاتەدا، دۆزینەوەی ئاپارتمان لە پراگ زۆر ئاستەم بوو. بە تایبەتی ئەگەر بەپەلەش بێت. خوازیار، دەبوو ناوی خۆی لە پێرستی شارەوانی تۆمار بکات. پێرستی داخوازکەران دوورودرێژ بوو و بێ بوونی واسیتە، بەســاڵانی دەخایاند تا بتوانن خانوویەکیان دەست کەوێت. هەربۆیەش، کەســانێک هەبوون کە پێشــبینیی ئەو حاڵەیان کردبــوو و ناوی منداڵە کەم تەمەنەکانی خۆیان لەو پێرســتەدا تۆمار دەکرد، بەو هیوایە کە لە تەمەنی گەورەبوونیاندا، سەرپەنایەکیان دەبێت.

عەبدولڕەحمان بۆ گەڕان بەدوای خانودا لە شوێنێکی باشەوە دەستی پێکــرد و ڕاســتەوخۆ چوو بــۆلای هاوڕێکانی لە شــارەوانیی پراگ و ئەوانیــش زۆر زوو خانوویــەک بــە ٣ ژووریــان لە ناوچــەی پێترینی Petriny بــۆ دۆزییەوە. پێترینی، یەکێک لە گردەکانی شــاری پراگ بوو کە دەوڵەت دەســتی کردبوو بە دروســت کردنی شارۆچکەیەک لەسەر ئەم گردە. لەو کاتەدا، ئەو شارۆچکەیە، تەنیا سێ بینای نیشتەجێبوونی لێبوو. ئەوانی دیکە بریتی بوون لە: کارگەی بەربڵاو، ماشــینی تایبەت بە هەڵکەندنی زەوی و هەڵگرتنەوەی خاک و پشکێنەر و هەروەها چاڵ و کەرەســتەی بیناسازی...ئەو شتەی دەبووە هۆی شادمانی منداڵەکان و تۆقینی دایک و بابیان.

کۆڵانەکانیش، لەڕاســتیدا هەر بوونیان نەبوو و بە شێوەیەک کۆڵانی خەیاڵــی و بریتــی بــوون لە شــوێن تەگــەری ماشــینەکانی تایبەت بە بیناسازی لە قوڕدا.

ساڵەکانی سەرەتای ژیانیان لە ماڵە نوێکەیاندا، بە هەندێ زێدەڕۆییەوە، ساڵانێکی تەژی لە مۆتەکە بوون. کاروباری بیناسازیی ئەو شارۆچکەیە دەبوو لە حەوت ســاڵدا بگاتە ئەنجام، بەڵام پاش دە ســاڵ، هێشــتاش پرۆســەی بیناســازیی بەردەوام بــوو. کۆڵانەکان کارەبایــان نەبوو و هاتوچۆی شەوانە لەوێ گەلێک پڕمەترسی بوو.

لە دوا وێســتگەی شەمەندەفەر، بە مەودای دوو وێستگە لە ماڵەکەی ئەوانەوە، ئەنستیتۆی لێکۆڵینەوەیی پرۆفسۆر ویخترلەی (Wichterle) لێ هەڵکەوتبوو. لەم ئەنســتیتۆیە بوو کە عەدەسەی کۆنتاکتی چاو کەشف کرا. نیکیتا خۆرۆشــچۆف (Nikita KHrouchtchev)، ســکرتێری گشتیی حیزبی کۆمۆنیســتی یەکیەتیی ســۆڤییەت کە بۆ دیدار سەردانی پراگی کردبوو. بەنیاز بوو ســەردانی ئەو ئەنستیتۆیەش بکات. هەربۆیەش، بە پێشبینیی ئەگەری دیدارێکی ئەوتۆ، بە خێرایی کۆڵانەکانی «پێترینی»یان ئاسفاڵت کرد. ڕۆشتن بەسەر ئاسفاڵتی خاوێندا، چێژێکی تایبەتی هەبوو! پاش ڕۆشــتنی خۆرۆشچۆف، کاروباری بیناسازی دەستی پێکردەوە و سەرلەنوێ کێوگەلێک لە قوڕ وچڵپاو هەموو لایەکی گرتەوە.

عەبدولڕەحمان دەستی کرد بە وانە گوتنەوە لە قوتابخانەی باڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) و زۆری نەخایاند کە دەســتی کرد بە نووسینی بڕوانامەکــەی خۆی بۆ وەرگیرانی وەکوو «بەربژاری زانســت». پاش وەرگیرانی وەکوو بەربژار، دەســتی کرد بە نووســینەوەی بڕوانامەی دوکتــۆرای دەوڵەتییەکــەی و داکۆکیــی لێ کرد. دواتر، دەســتێکی پێدا هێنایەوە و وەکوو کتێبێک چاپی کرد. هاوکاتیش وتارگەلێکی بۆ ڕۆژنامە دەنووسی و هەروەها بۆڵتەنی «کوردستان»ی بڵاو دەکردەوە (هەمان بۆڵتەن کە لینا لە ئێران لە بڵاو کردنەوەیدا هاوکاریی کردبوو).

چەنــد مانگێک پــاش گەڕانەوەیان بۆ پراگ، لیناش لە زانکۆی شــارل

(Charles) لە کۆلیژی فەلسەفە، دەستی کردەوە بە خوێندن. پاش کۆتایی پێهێنانی، قوتابخانەی باڵای موتاڵا ئابوورییەکان کە پێویستیان بە مامۆستای زمانی ئینگلیسی هەبوو، پۆستی ئاسیستانی بە لێنا دا. پاش دوو ساڵ، پلەی لێنا بۆ یاریدەدەری مامۆستای زانکۆ بەرزبووەوە. هیچ کاتێکی ئازادی بۆ نەمابووەوە. لە لایەکەوە وانەی دەگوتەوە، بەکاروباری ناوماڵ ڕادەگەیشت و لە خوێندندا یارمەتیی کچەکانیشی دەدا و لە لایەکی دیکەشەوە، بەکاروباری کوردەکان و یارمەتیدانی هاوسەرەکەی لەو بوارەدا ڕادەگەیی، ئەم کارەشی، هەموو کاتە ئازادەکان، پشووی کۆتایی حەوتوو و ڕۆژانی پشووی فەرمیی لێ داگیر دەکرد.

■ پلانی دەرکردنی عەبدولڕەحمان لە حیزب

لە مانگی ژوئیەی ساڵی ١٩٦٤دا، کۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گوندی سۆنە، لە سنووری کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو. لەم کاتەدا، عەبدوڵڵا ئیسحاقی، ناسراو بە ئەحمەد تۆفیق، پیاوی خاوەن دەسەڵاتی حیزب بوو. لێنا لە کاتی مانەوەی نهێنی خۆی لە تاراندا ناسیبووی. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەشدا باسی کراوە. ئەو هەموو هەوڵی خۆی خستەگەڕ بۆ ئەوەی بە تۆمەتی خیانەت، عەبدولڕەحمان لە کۆمیتەی ناوەندی حیزب دەربکات. کاریزما، کارامەیی و کەسایەتیی بەرزی عەبدولڕەحمان نەک هەر ببووە هۆی سەرئێشە بۆ ئەحمەد تۆفیق، بەڵکوو بۆ زۆرێک لە ئەندامانی دیکەی حیزبیش بە هەمان شێوە بوو و هەربۆیەش لە بەرژەوەندیی هەموویان بوو کە لەسەر ڕێی خۆیان لایدەن. عەبدولڕەحمان حەوت ساڵ لەمەوبەر لە لایەن ساواکەوە دەستبەسەر کرابوو و پاش ماوەیەک ئازاد کرابوو. ئەحمەد تۆفیق و هاوتاکانی دیکەی، ئەو بابەتەیان کردبووە بیانوو و داوایان کرد لە حیزب دەربکرێت. بەڵام، عەبدولڕەحمان لەوکاتەدا لە پراگ بوو و هەربۆیەش نەیدەتوانی بەرگری لەخۆی بکات. ئەو

سەبارەت بە کێشەکانی خۆی لەگەڵ حیزب، لەگەڵ هیچ کەس، تەنانەت لەگەڵ لێناش قسەی نەدەکرد و چاوەڕوانی دەرفەتی گونجاو بوو.

لە ساڵەکانی ١٩٦٨ـ ١٩٦٧، کومیتەی مەرکەزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستی بە خەباتێکی چەکدارانە کرد لەگەڵ ڕێژیمی شادا. پاش ١٨ مانگ خەبات، دە کەس لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە کوژران (ئەحمەد تۆفیق لەوێ نەبوو، واتە لە نێوان ڕاپەڕیوەکاندا نەبوو). عەبدولڕەحمان کە لە پراگ دەژیا، لەو ڕاپەڕینەدا بەشداریی نەکردبوو و بابەتی دەرکردنیشی لە حیزب «لەبیر» کرابوو.

■ داگیر کردنی چێکۆسلۆڤاکی

لەم سەردەمەدا کە بۆ کوردەکان سەردەمێکی دژوار بوو، بەهاری پراگیش لە دووهەزار کیلۆمیتریی باکووری ڕۆژئاوای کوردستان، لە ژێر پۆستاڵی «سوپا دەستەبراکانی» پەیمانی وەرشۆ، تایبەت بە دەستوپێوەندەکانی سۆڤییەتدا دەیناڵاند. ڕێژەی ئەو کەسانەی کە لە کاتی هێرشدا کوژران، هەرگیز ئاشکرا نەکرا. بەڵام لە کەس شاراوە نییە کە ڕێژەیەکی یەکجار زۆر بوو. چێکۆسلۆڤاکی لە ڕێی «براکانییەوە» ببووە وڵاتێکی داگیر کراو، هەموو هیواکانی ببووە بڵقی سەر ئاو و پرۆژەکانی سەبارەت بە سەقامگیرکردنی «سوسیالیزم بە ڕواڵەتێکی ئینسانییەوە» پێشێل کرابوو و لەناوچووبوون. کەس نەیدەزانی کۆمارەکە چی بەسەر دێت.

یەکەم ساڵ، لە لایەن داگیرکەرانەوە، پێکەوە هەڵکردن و گونجانێکی سەیر بەسەر وڵاتدا زاڵ بوو. سۆڤییەتەکان کە لەپاش داگیرکردنی خوێنینی مەجارستان لە ساڵی ١٩٥٦دا، هەڵسوکەوتی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی و کێشەکانی بەرەوڕوویان لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژئاواییان لەبیر نەکردبوو، لە چێکۆسلۆڤاکی بە پارێزەوە ڕەفتاریان دەکرد. ئەوان بە خۆ بواردن لەو دەستێوەردانانەی دەبووە هۆی دەنگدانەوەی کێشەخولقێن لە ژیانی کۆمەڵگەدا، لە ڕاستیدا سیاسەتی چاوەڕوانییان گرتبووە بەر

تا ئەوکاتەی کە تووڕەیی خەڵکی چیکۆسلۆڤاکی ورووژێندرا.

لە ســاڵی دووهەمــی داگیرکردندا، پــەردەکان لادران. هاوکات لەگەڵ هاتنەســەرکاری حکوومەتی نوێی هوســاک (Husak)، بە ئەمر و لەژێر چاوەدێریی ســۆڤییەتەکان، پاکتاوکردنەکان لە هەموو بەشەکانی ژیاندا دەستی پێکرد.

ڕۆشــنبیرە ســەرکەش و یاخییەکانیان ناچار کرد لە کارخانەکان کار بکــەن و یان بە پلــەی نزمەوە کردیانیان بە کارمەندی نووســینگەکان. مووچەکەشــیان هەم دیاریکراو بوو و هەم ئەوەندە بوو کە بە ئاســتەم بەشی لانیکەمی پێداویستییە زەروورەکانی ژیانی یەک کەسی دەکرد (بە بــێ ڕەچاو کردنی بنەماڵەکانیــان). ڕێژەیەکیان ناچار بوون وڵاتەکەیان بەجێبهێڵــن. ئــەو دۆخە تەنیا تایبــەت بە ڕۆشــنبیرەکان نەبوو، بەڵکوو هەموو توێژەکانی کۆمەڵگەی دەگرتەوە. هەموو ئەو کەسانەی کە ملیان بۆ خواســتەکانی ڕێژیم ڕانەدەکێشا، سزا دەدران. نەبوونی هەرچەشنە دوورەدیمەنێکــی ئــازادی، هیواکانــی خەڵکــی کردبووە بڵقی ســەرئاو. بوونی سوپای ســوور و «تێکنێسییەنەکانی» سۆڤییەت، خۆی دەبووە هــۆی زیاتر کردنی ئەو بێهیواییە. ئەوەش، بۆ ئەم وڵاتە کە لە ناوەندی ئۆرووپــا هەڵکەوتبــوو و ئازادییەکــەی خــۆی تەنیا لە ســاڵی ١٩١٨دا، پاش دارمانــی ئیمپراتۆریی بنەماڵەی هابســبۆرگ، بەدەســت هێنابوو، تاقەتپڕووکێن بوو.

ســەرەڕای مەترســیی تۆمەتگەلــی خیانەت و زینــدان، زۆر کەس بە شــێوەی نهێنی دەســتیان بە دژایەتیی چالاکانە کرد. هەندێ کەســیش ڕوویان لە دژایەتیی ئاشــکرا کرد. «مەنشــووری ٧٧» پەردەی لەسەر تاوانەکانی نومەنکلاتور (Numenclature) هەڵدایەوە، داوای لە داگیرکەران کرد وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن و داوای لە خەڵک دەکرد لە دژی داگیرکەران بوەســتنەوە. بەرهەمــی یاســاغ کراو، بە شــێوەی «ســامیزدات» بڵاو دەکرایەوە.

پرۆفسۆرە ناودار و بەناوبانگەکان لەو کلاسانەی لە ماڵەکانی خۆیاندا

بەڕێوەیــان دەبردن، فەلســەفە و بابەتگەلی جۆراوجۆری زانســتی و... یان دەگوتەوە، ڕێژیم بە یارمەتیی شاهێدە درۆزنەکان و کۆکردنەوەی «بەڵگــەی» ســاختە، دژبەرەکانیان بــە خراپەکار و تاوانبــار تۆمەتبار دەکــرد و دەیانخســتنە زیندانــەوە. بەڕێزان واســلاو هاوێــل (Vaclav Havel)، ڕۆدۆڵف باتێک (Rudolf Battek) و زۆرێکی دیکەش لەو دەستە بــوون. ئەو دۆخە مــاوەی دوو دەیە بەردەوام بوو. لەو ماوەدا، خەڵکی چێکۆســلۆڤاکی کەوتنە بەر ئازار و ئەزیەت و ســووکایەتی پێکردن و زینــدان کران و ناچار کــران تووڕەییەکانیان بەرانبەر بە داگیرکەران و دەستوپێوەندییەکانیان قووت بدەنەوە.

ئــەو بەرەیەی لە ســاڵەکانی ١٩٦٠دا لەدایک ببوون، لە دۆخی مرۆڤە دیلەکانــدا گــەورە بوون و وەکوو دایک و باوکەکانیان، لە ژێر خنکاندن و چەوساندنەوەی دۆگمەکان، قەدەغەکراوەکان، سزاکان و چەشنەکانی تەنبێ کردندا دەژیان. وڵاتی چێکۆســلۆڤاکی کــە پێش جەنگی جیهانیی دووهەم، لە باری فەرهەنگی و پیشەییەوە بە یەکێک لە پەرەسەندووترین وڵاتانی ئورووپایی هەژمار دەکرا، لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت و ڕێژیمی بەناو «دیموکراســیی خەڵکیی»دا ببوو بە وڵاتێکــی پەرەنەگرتوو و بە داگیرکردنــی وڵات، ڕۆژ بە ڕۆژ دۆخەکەی خراپتر دەبوو. دواجار، ٢١ ســاڵ داگیرکاریی «کاتی» پێویســت بوو بۆ ئەوەی لە پاییزی ١٩٨٩دا، «شۆڕشــی مەخمەری» ســەرهەڵبدات و ببێتە هۆکاری بەجێهێشــتنی یەکجاری وڵات لە لایەن هێزەکانی سۆڤییەتەوە.

لەژێــر دەســەڵاتی داگیرکەرانــدا، دەزگای بارهێنــان و پــەروەردەی نەتەوەیی، خوێندنی ئەو منداڵانەی کە دایک و باوکیان «سزا درابوون»ی لــە قوتابخانە نازۆرەملییەکاندا یاســاغ کردبوو. تەمبێ کراوەکان بریتی بــوون لەو کەســانەی کــە لە مافی کارکــردن بە پێی پســپۆرییەکەیان، ڕاگرتنی پێگە و کارەکەیان بێبەش کرابوون یان لە حیزب دەرکرابوون. لە ژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی پاوانخوازدا، هەموو کردەوە و هەڵسوکەوتێکی خەڵک لە ژێر چاوەدێریدا بوو و هەربۆیەش لە زانکۆکان کەشی ژیانی

پیشەیی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرتەسکتر دەبووەوە.

دواجـار، ڕۆژێک هاوڕێکانی لینا ئاگاداریان کردەوە کە قسـە و باس و پڕوپاگەنـدای تۆمەتبارکردنی ئەو بـە «دوژمنی خەڵک» لەگۆڕێدایە. ئـەو هاوڕێیانە بە هێنانی نێوی هەندێک لە کاربەدەسـتانی باڵادەسـتی لینا، بۆیان ڕوون کردەوە کە ئەو کاربەدەسـتانە دەیانهەوێ لینا لەکۆڵ خۆیـان کەنـەوە، چونکە وەک باسـیان دەکرد لینـا «گیانی» هاوکاری لاواز دەکات. بـە کورتی، وادیار بوو کە مانەوەی لینا لە کۆلیژ، چیدیکە پێویست نەبوو.

پاش داگیرکردنی چێکۆسـلۆڤاکی لە سـاڵی ١٩٦٨دا، عەبدولڕەحمان لـە گوتنەوەی وانە لە قوتابخانەی بـاڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) بەردەوام بوو، بەڵام ئەو کە بەهۆی وێناسازیی کۆمەڵگەی چێکۆسلۆڤاکی بە شێوازی یەکیەتیی کۆماریی سۆڤییەت و بە تایبەتی نۆژەنکردنەوەی توندئاژۆیانـەی توتالیتاریسـم، خوێـن لە جەرگی دەتکا، سـاڵی ١٩٧٠، پێشـنیازی دەوڵەتی عەراقی سەردەمی حەسـەن ئەلبەکری، سەبارەت بە هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەتی پلاندارێژیی ئەو وڵاتە بۆ دارشتنی گەڵاڵەی پەرەسەندنی درێژخایەن قبووڵ کرد.

لەگەڵ بەجێهێشـتنی توتالیتاریسم لە چێکۆسلۆڤاکی، عەبدولڕەحمان دەرۆشـت بۆ ئـەوەی لەگەڵ ڕێژیمێکـی دیکە کار بـکات، ڕێژیمێک کە ئەویـش لـە ئازاردانـی خەڵکەکـەی خۆی کەمـی دانەدەنا. سـەرەڕای ئـەوەش، بە چوونی بۆ عەراق، عەبدولڕەحمان لە نیشـتمانەکەی خۆی واتە کوردستان و خەڵکەکەی خۆی نزیک دەبووەوە و لەوێ بارودۆخی پێویسـت بۆ خەباتی بۆ دەڕەخسـا، بۆ عەبدولڕەحمان، چێکۆسلۆڤاکی سەرەڕای هەموو کێشە و ئاریشە و نەهامەتییەکانی، وڵاتێکی شارستانی دەهاتـە هەژمار، لە حاڵێکدا کە کوردەکان، خەڵکانێکی بێئەنوا، هەژار و پەرەنەسەندوو بوون و لە دواکەوتووییدا ڕاگیراو بوون.

لـە پراگ، لینا بە تەنـێ مابووەوە و دەبوو بـۆ دەرچوون لەو دۆخە نالەبـارە کـە لەبـەردەم ئـەو و کچەکانیـدا بـوو، ڕێگایەکـی گونجاو

بدۆزێتەوە.

■ دەست لەکار کێشانەوەی لینا

کچە بچکۆلەکەی، دەبوو ساڵی داهاتوو بچێتە زانکۆ. بەڵام، ناکۆکیی نێوان لینا و بەرپرسانی زانکۆ و ملکەچ نەبوونی لەبەرانبەریاندا، ئەو مەترسییەی هەبوو کە کاریگەریی لەسەر خوێندنی کچەکەی دابنێت. هەربۆیەش، پاش بیرکردنەوە و ڕامان لەو بابەتە، لینا بڕیاڕی دا کە پێش لەوەی دەری بکەن، خۆی دەست لەکارکێشانەوەکەی ڕابگەیەنێت. ئەم بڕیاڕە، بەو مانایە بوو کە ئەو دەبوو بەدوای کارێکی دیکەدا بگەڕێت. عەبدولڕەحمان هێشتاش لە عەراق بوو و لەوێ کاری دەکرد. بەڵام ئەو یارمەتییە ماڵییەی کە لە لایەن ئەوەوە بە لینا دەگەییشت، پچڕپچڕ و نابەردەوام بوو. لە ڕاستیدا، تەنیا داهاتێک کە لینا دەیتوانی حیسابی لەسەر بکات، بریتی بوو لەو مووچەیەی کە وەری دەگرت.

بەخۆشییەوە، بەڕێوەبەری کورسیی مارکسیسم ـ لێنینیسم لە زانکۆی تکنیکی، بە نێوی ئانتۆنین خیبا (Antanin CHyba)، هاوڕێی عەبدولڕەحمان بوو. ئەو، کۆنە کۆمۆنیستێک بوو کە بە شێوەی نهێنی یارمەتیی ئەو ڕۆشنبیرانەی ئەدا کە لەسەر کارەکانیان لادرابوون بۆ ئەوەی بۆ گۆڤار و ڕۆژنامەکان بابەت بنووسن. پاشان، نووسینەکانیانی بە ناوی خۆی یان هاوڕێکانیەوە بڵاو دەکردەوە و دواتر داهاتی نووسینەکەی بۆ وەردەگرتن. ئانتۆنین بە مەبەستی بەلاڕێدا بردنی ڕێنماییەکانی باڵادەستەکانی خۆی، داهێنانی جۆراوجۆری دەکرد و لەوەیکە گاڵتەی بە نۆمانکلاتۆرەکان کە زۆربەشیان لە ناسیارەکانی خۆی بوون دەکرد، کەیف خۆش دەبوو و ئەوەش دەرخەری ئەوە بوو کە ئەو لە هەموو توێژەکان، دۆست و دوژمنی خۆی هەبوو.

ئەو بە لینای گوت: «من ئێستاکە لە بواری ژینگەدا لقێکم کردۆتەوە. سەرپەرشتیارییەکەی لە ئەستۆی پرۆفسۆر «نۆڤی»یە Novy و تۆش جێگریی ئەوت لە ئەستۆ دەبێت». ئەو بڕیارە خێرایە، لینای غافڵگیر کرد.

بەڵام، ئانتۆنین وەکوو ئەوەی بڕیارێکی زۆر ئاسـایی و سـانای دابێت خۆی پیشان دەدا. لە ڕاستیدا، پرۆفسۆر «نۆڤی»یش لە جەنگەی پاکتاو کردنەکاندا، لە پێگەی مامۆستایەتی بیرکاری بێبەش کرابوو. ئەو هیچی سـەبارەت بە ژینگە نەدەزانی و لێناش لەو کەمتری دەزانی. سەرەڕای ئـەوە، ئانتۆنین بە هێنانەوەی شـێورڕێوییەکی زۆر، ئەو پۆسـتەی بە تایبەتی بۆ پرۆفسـۆر نۆڤی داتاشـیبوو و بەم چەشنە، پێکهاتەی لقێکی نوێـی بنیات نا. ئـەو ڕێگەچارە گەپچاڕ و سەیروسـەمەرەیە، دەیتوانی بۆ هەرسـێکیان کێشەخولقێن بێت. بەڵام لەوکاتەدا، ئەوە بەجۆرێک مل ڕانەکێشـان بۆ خواسـتە کافکاییەکانی ڕێژیم لە بواری تەمبێ کردن و سزاداندا بوو.

■ هەڵبژێرانی عەبدولڕەحمان بە سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لەوکاتەوە کە ئەرتەشـی شـا لە سـاڵی ١٩٦٨دا، ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـی لەناو بردبوو، ئـەو حیزبە زۆر لاواز ببـوو و بەنیوەگیانـی درێژەی بە بوونی خۆی دەدا. سـاڵەکانی ١٩٧٤-١٩٧٠، عەبدولڕەحمان، هاوکات کە لە وەزارەتخانەی پلاندارێژیی عەراق کاری دەکـرد، بـە هاوکاریی جەماعەتێکـی دیکە لـە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، توانیبووی، ڕێکخراوێک بە پێکهاتەیەکی سیاسیی تۆکمە وەڕێبخاتەوە و بەرنامە سیاسییەکەی دابڕێژێت. ساڵی ١٩٧١، لە سـێهەمین کۆنفرانسـی حیزبدا، بۆ بەدەستەوەگرتنی پۆستی سـکرتێری گشتی پێشـنیار کرابوو. پاش دوو ساڵ، کۆنگرەی سێهەمی حیزب گیرا. لەم کۆنگرەیەدا، عەبدولڕەحمان وەکوو سـکرتێری گشـتی حیـزب هەڵبژێردرا و لەوکاتەوە تـا کاتی مەرگەکەی، لە ڕەوتی هەموو کۆنگرەکانی حیزبی دێموکراتدا، عەبدولڕەحمان بۆ پۆسـتی سـکرتێری گشتی هەڵدەبژێردرایەوە.

پـاش ئـەو کۆنگرە مێژووییە، عەبدولڕەحمـان داوای لە لێنا کرد بێت

بۆ بەغا. ئەو دەیویست سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەی لەگەڵ بکات. ئەوان لە یەکێک لە دوورگەکانی دیجلە پیاسەیان دەکرد. هەوا دڵڕفێن بوو. خۆرەتاو زەویی گەرم کردبوو و لێنا لە بن پێی خۆیدا هەستی بە هێزی سروشت دەکرد. عەبدولڕەحمان باسی شکستی حیزب لە پێنج ساڵ لەوەبەر، باسی «سلێمان»ی دەکرد کە لە ماوەی ژیان و مانەوی نهێنی لە تاران ناسیبووی و هەروەها باسی ئەو ساڵە تووش و دژوارانەی دەکرد کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێیپەڕاندبوون. باسی هەوڵەکانی خۆی دەکرد لە ماوەی سێ ساڵی ڕابردوودا لە بواری نۆژەنکردنەوە، چاکسازی، زیندوو کردنەوە و تۆکمە کردنی ئەو حیزبەدا.

پاشان، وەک ئەوەی تا ئەو کاتە هیچی نەکردبێت، پرسیاری لە لێنا کرد کە ئایا لە ڕەوتی ئەو خەباتەدا یارمەتی دەدات؟

لێناش لە وەڵامدا بە پرسیارەوە وەڵامی دایەوە: «مەگین من تا ئێستا یارمەتیم نەکردووی؟» لە ڕاستیدا، پرسیارەکەی عەبدولڕەحمان لە دڵی لێنا گران هاتبوو و حەپەساندبووی. هەڵێنجانی ئەو لەو پرسیارەی مێردەکەی ئەوە بوو کە تا ئەو کاتە هەرچی کردووە، لە لایەن هاوسەرەکەیەوە فەرامۆش کراوە.

پاشان عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو: «من بۆ سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکرات هەڵبژێردراوم. لەمەبەدوا، هەم بەرپرسایەتیم مەزنتر دەبێت و هەم پێویستە زیاتر کار بکەم.»

هەواڵەکە، هەواڵێکی گرینگ بوو، بەڵام لێنا، لە مێشکی خۆیدا بیری لە پێگەی خۆی وەکوو هاوسەری ڕێبەری حیزبێکی نایاسایی و ئەرکە پەیوەندیدارەکانی دەکردەوە! لە لایەکەوە دەیبینی کە هاوسەرەکەی زۆر خۆشحاڵە و شانازی بە پێگەکەیەوە دەکات و لە لایەکی دیکەشەوە، نەیدەزانی چلۆن پیرۆزبایی لە هاوسەرەکەی بکات. هەربۆیەش، بە بێ ئەوەی وشەیەک بە زاریدا بێت، هاوسەرەکەی ماچ کرد.

عەبدولڕەحمان: «وادیارە پێگەی مێردەکەت، هیچ بایەخێکی بۆ تۆ

نییە!»

لێنـا: «بەهیـچ شـێوەیەک وا نییە! تەنیـا ڕێگەم پێبدە تـا بتوانم ئەو هەواڵەی پێت داوم لای خۆم هەڵبتاوێنم».

لێنا زیاتر لە بیسـت سـاڵ بـوو لەگەڵ کوردەکاندا بـوو. ئیتر وەکوو ئەوانـی لێهاتبـوو و خۆی بـە ئەندامێکی ئەوان دەزانـی. جگە لەوەش، مەگیـن خـودی لێنا لە بەرەی ئەو چێک ـ ئاڵمانییانـە نەبوو کە لە کاتی خۆیدا وەکوو کوردەکان بێئەنوا و چەوساوە بوون!ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئێسـتا، بەدوور لە ناوەندی خەبات، لە پراگ دەژیا. کچەکانیشـی کە گـەورە ببوون، هەر لەو شـارەدا دەژیان. هەرچەنـد کە کچەکان وردە وردە لـە لێنـا دوور دەکەوتنـەوە، بـەڵام لێنـا بڕوای بـەوە هەبوو کە سەرەڕای گەورە بوونیان، هێشتاش پێویستیان بەو هەبوو. هەربۆیەش بـۆ جارێکی دیکەش لێنا لە نێـوان دوو بژاردەدا مایەوە و دوودڵ بوو. یەکیـان بە سـوود بوون بـۆ نەتەوەیەک کە زۆری خۆشدەویسـتن و ئەوی دیکەشیان مانەوە لەگەڵ کچەکانی بوو.

لێنـا ڕووی لە عەبدولڕەحمان کرد و پرسـیاری لێکـرد: «منداڵەکان چییـان لێ بەسـەر دێـت؟» لێنا دەیویسـت بزانێت کـە مێردەکەی لەو بوارەدا چ پێشـبینییەکی کردووە. وەڵامی مێردەکەی ئەوە بوو: «ئەوان ئیتر گەورە بوون و دەتوانن لەسەر پێی خۆیان بوەستن».

لێنا: «پێویستە قسەیان لەگەڵ بکەیت. گرینگیی پلە نوێیەکەی خۆت و هەروەها ئەو بەرپرسـایەتییەی بەو بۆنەوە دەکەوێتە ئەسـتۆت، بۆیان ڕوون بکەوە. ئەوسا ئەوان باشتر لە ژیانی خۆیان تێدەگەن، ئەو ژیانەی کـە زۆربەی کاتەکان بە هۆی نهێنی پارێزیی و چالاکییە زەروورەکانی ئێمـەوە لێیان ئاڵۆز بـووە. ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەیکە زیاتر شـانازیت پێـوە بکەن و ڕەنگیشـە یارمەتییان بدات تا سـاناتر لـە دڵەڕاوکێکانی تایبەت بـە تەمەنیان ڕزگاریان بێت. ڕەنگـە یارمەتیمان بدەن، تەنانەت ئەگەر تەنیا بە تێگەیشتن لە ئێمە بێت.»

بەڵام شتێکی ئەوتۆ هەرگیز جێبەجێ نەدەکرا. چونکە بەرزبوونەوەی

پلەی ئەو بۆ سـکرتێری گشـتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەبوو بە تەواوی بە نهێنی بمایەتەوە. هیچ کەس، تەنانەت منداڵەکانیشی نەدەبوو لێی ئاگادار بنەوە.

ئەمجارەیـان، مانـەوەی لینـا لە بەغا گەشـت و گـوزاری پێوە بوو. شـوێنگەلێکیان بینـی بە ناوی سـیحراوییەوە، وەکوو: سـەمرە، ئەبوو دۆلف، ناسیرییە، ئوور، لاگات ـ وارکا لە باشووری بەغا، لە باکووریش دەربەندیخان، سلێمانی، مووسڵ، ئەربیل، نەینەوا، نەمروود، هاترا و...یان بینی و سەردانی بەنداوی دووکان و زەریاچەی حەبانییەیان کرد. بابل و دەروازەی تیسـفوونیان بینی.. لە بازاڕە جۆراوجۆرەکاندا پیاسـەیان کرد. سەردانی مۆزەخانەی بەغایان کرد و کەلەپووره دۆزراوەکانی بن زەوییان بینی. سەیری شانازییەکانی بەینولنەهرەینی کۆن و هەموو ئەو شتانەیان کرد کە ئەم ناوچەیە بە دونیای بەخشیبوو..

پاشـان لینا بە تۆشەبەرەیەک لە ناسینە نوێیەکان، ئاگادار لە ڕازێکی گەورە و سەرێکی تەژی لە پرسیاری بێوەڵام گەڕایەوە بۆ پراگ.

پاش سـاڵێک، عەبدولڕەحمان لە بەغا گەڕایەوە و دەستی کردەوە بە وانە گوتن لە قوتابخانەی باڵای زانستە ئابوورییەکان. لەوە بەدوا، ئەو، پەیوەندییە هاوشـێوەخواز و هاوتەرازکەرەوە باوەکانی نێو زانکۆکانی بـە زەحمەت پێ تەحەموول دەکرا. بەڵام لـەو ڕووەوە کە دیپلۆماتێکی کارامـە بوو، پەیـڕەوی لێدەکردن و لەگـەڵ هاوکارەکانی و هەروەها بەرپرسـانی ئیداریـی دەوڵـەت پەیوەندیی باشـی دەگـرت و بە هۆی بیرتیـژی، ڕووخۆش بوون و زانسـتی خۆی، سـەرنجی خەڵکی بۆلای خۆی ڕادەکێشـا و هەموو ڕێزیان لێ دەگرت. لەگەڵ ئەوەشدا، لە باری فیکرییـەوە، لەگەڵ بابەتی هاوشـێوەخوازی ناکۆک بوو. ئەو بە باشـی ئاگاداری بەرپرسایەتییە گەورەکەی خۆی بوو کە ڕزگاریی نەتەوەکەی بوو لە چەوسانەوە و سووکایەتی پێکردن. ئەوەش بە گۆڕینی ڕێژیمی دیکتاتۆری پاشـایەتی لە ئێراندا مسـۆگەر دەبوو. هەروەها پێویسـتی بـەوە هەبـوو کە لەوەبـەدوا، لە هەرشـتێک کـە بازنـەی بۆچوون و

چالاکییەکانی بەرتەسک دەکردەوە، خۆی بەدوور بگرێت. لەو ڕووەوە، ڕێژیمی چێکۆسلۆڤاکی بۆ ئەو دەست و پێ گیر بوو. جگەلەوەش، بە شاراوەیی مانەوەی پلەی سکرتێری گشتیش، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر سووک کردنی ئەرکەکانی نەبوو.

■ یاساغ بوونی مانەوە لە چێکۆسلۆڤاکی

لە مانگی فێڤرییەی ١٩٧٦دا، عەبدولڕەحمان بانگهێشتێکی لە لایەن نووسینگەی پۆلیسی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان لە پراگ بەدەست گەییشت. لە گەڕانەوەدا لە نووسینگەکە، زۆر بە کورتی گوتی: «مۆڵەتی یەک مانگیان پێ داوم کە خاکی چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵم». ئەو ڕستەیەی بە بێ هیچ شی کردنەوەیەک گوت.

لێنا: «بۆچی؟ مەگەر چی ڕووی‌داوە؟ تۆ بەنیازی چی بکەیت؟»

عەبدولڕەحمان کە زۆریش تووڕە بوو، وەڵامی دایەوە: «هیچ، چێکۆسلۆڤاکی بەجێدەهێڵم.»

لێنا: «ئەی من و منداڵەکان دەبێ چی بکەین؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامێکی پێ نەبوو و تەنیا شانی هەڵتەکاند. ئەو دەرکردنە، دەیتوانی چ کاریگەرییەک لەسەر داهاتووی ئەندامانی بنەماڵەکەیان دابنێت؟

بۆ بەخۆدا هاتنەوە و ئاسایی بوونەوە، لێنا پێویستی بە کات بوو.

ئەو هەواڵە، هیچی باشی لێ شین نەدەبوو. عەبدولڕەحمان کاتی بە فیڕۆ نەدا. پێنج ڕۆژ پاش هەواڵی دەرکردنیان لە لایەن پۆلیسەوە، بە جانتایەکی سووکەڵەوە ڕێگەی پاریسی گرتەبەر. کاتی سواربوونی لە شەمەندەفەرەکە بە لێنای گوت: «شتومەکی دیکەم بە پۆست بۆ بنێرە».

نیگەرانییەکانی لێنا سەبارەت بە بنەماڵەکەی سەری هەڵدەدایەوە. مینا کە لەو کاتەدا ٢٣ساڵ تەمەنی بوو و سەردەمی گەنجییەتی خۆی بە ئاڵۆزی بردبووەسەر، دواجار خۆی بۆ وەرگرتنی دیپلۆم ئامادە دەکرد.

هیوا ٢١ساڵی بوو و لە زانکۆی براتیسلاوا، سەرقاڵی خوێندنی ئابووری بوو. ئەوان لە بەرانبەر ئەو دۆخەدا چ هەڵوێستێکیان دەبوو و ئایا مافی ئەوەیان پێدەدرا خوێندنەکەیان تەواو بکەن؟

پاش سێ مانگ، لێناش لە هەمان نووسینگەی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان بانگهێشتی بۆ هات. ئەمجارەیان ئەو کارمەندەی کە هەمیشە بە کاروباری ئەماندا ڕادەگەییشت و هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیانی دەناسی لەوێ نەبوو. پۆلیسێکی نەناسراوی لێ بوو. پۆلیسەکە پیاوێکی کورتەباڵا، گەڕاوە و بە ڕواڵەت ڕووخۆش بوو، بە لێنای ڕاگەیاند: «خاتوون، مۆڵەتی مانەوەی بەڕێزتان و کچەکانتان چیدیکە نوێ ناکرێتەوە و هەربۆیەش داواتان لێدەکەین کۆماری چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵن».

ئەو پیاوە پۆلیسە، لە ڕاستیدا نوێنەری دەسەڵاتی سیستمێکی سیاسی بوو، سیستمێک کە هاوکات لەگەڵ ئارام بوونەکەی، لە دەسەڵات و هێزی خۆی دڵنیا بوو. لێنا وەک کارەبا لێی دابێت، چەند ساتێک بێخوست مایەوە. پاش ئەوەی مێشکی کەوتەوە کار و هێزێکی بە بەردا هاتەوە، بە ئەدەب و ڕێزەوە گوتی: «وابزانم خراپ تێگەیشتنێک لە ئارادایە». هەرچەند دەیزانی هیچ خراپ تێگەیشتنێک لەئارادا نییە.

پیاوە پۆلیسەکە، وتەکەی خۆی دووپات کردەوە.

لێنا: «کەواتە، داوا دەکەم لە بەڕێزتان، نامەی دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتە بە نووسراوە بدەنە دەستمان.»

دیارە لێنا باش دەیزانی کە ئەو ڕێژیمە، هیچ بەڵگەنامەیەکی نووسراو سەبارەت بە کارکرد و هەڵسوکەوتی خۆی بە نیسبەت خەڵکەوە نادات بە دەستەوە و پاشانیش گوتی: «بە بێ بەڵگەنامەی نووسراو، من لەم وڵاتە ناڕۆمە دەرەوە. لە بیریشی بکەن کە من هاتوومەتە ئێرە و وای دابنێن کە من وەڵامی بانگهێشتەکەتانم نەداوەتەوە. ئێمە هیچی خراپمان نەکردووە. جگە لەوەش، تا ئەم کاتە، تەنانەت هۆکاری دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتەتان پێنەگوتووین.»

پیـاوی پۆلیـس: «ئه‌گه‌ر بێتـاوان بوونایه‌، ده‌وڵه‌تــی کۆماری ده‌ری نه‌ده‌کردن!»

لێنا: «ئه‌م تاوانه‌ کامه‌یه‌، هاوڕێ؟»

شـێوازی ئاخاوتنه‌کان ڕوویان له‌ تووڕه‌یی نابوو. لێنا، به‌ ئه‌نقه‌سـت وشه‌ی «هاوڕێ»ی به‌ شێوه‌یه‌کی مانادار به‌کار هێنا و گوتی: «ئه‌زانی چی ده‌که‌ین، هاوڕێ؟ هه‌ر ئێسـتا من له‌ نووسینگه‌که‌ی به‌ڕێزت ده‌چمه‌ ده‌ره‌وه‌. چـاوه‌ڕێ ده‌کـه‌م هه‌تـا نامـه‌ی فه‌رمیی ئێوه‌ سـه‌باره‌ت به‌م ده‌رکردنه‌ و ڕوونکردنه‌وه‌ی پێویست له‌و باره‌وه‌ بگاته‌ ده‌ستم. تا کاتی وه‌رگرتنی ئه‌و نامه‌یه‌، ئێمه‌ یه‌کترمان نه‌بینیوه‌!»

پیـاوی پۆلیس: «هه‌ر بیریشــی لێ مه‌که‌وه‌! کاتێـک بڕیارێک دراوه‌، ئێوه‌ ناچارن ملکه‌چی بن. ئه‌م گاڵته‌جاڕییه‌ش له‌گه‌ڵ من ببڕێنه‌وه‌ خانم، خۆیشت باش ده‌زانی هیچ سوودی نییه‌!»

لێنـا کـه‌ له‌ هه‌موو ئـه‌و ماوه‌یه‌دا به‌ پێوه‌ وه‌سـتابوو، له‌پڕ هه‌سـتی بـه‌ ماندوویه‌تی کـرد. هه‌ربۆیـه‌ش کورسـیه‌کی هه‌ڵگـرت و به‌رانبه‌ر به‌رده‌نگه‌که‌ی داینا و له‌سـه‌ری دانیشـت. له‌ ڕاسـتیدا، لێنـا پێوه‌ ببوو. هه‌ربۆیه‌ش به‌رده‌وام بوو و گوتی: «ئه‌گه‌ر پێویست بکات ده‌ڕۆم به‌ڵام بـه‌ ته‌نـێ. ئێوه‌ مافی ئه‌وه‌ بـه‌ کچه‌کانم ده‌ده‌ن کـه‌ خوێندنه‌که‌یان لێره‌ ته‌واو بکه‌ن. ئه‌وان بێتاوانن و ئێوه‌ش باش ده‌زانن!»

پیـاوه‌ پۆلیسـه‌که‌ هاته‌ قسـه‌ و گوتی: «تۆ ناچـارم ده‌که‌یت وته‌کانم دووپات بکه‌مه‌وه‌. به‌ هێچ شێوه‌یه‌ک، نه‌ تۆ و نه‌ کچه‌کانت، ناتوانن لێره‌ بمێننه‌وه‌. هه‌رسێکتان ده‌بێ ئێره‌ به‌جێبهێڵن.»

ئه‌و سه‌رله‌نوێ به‌ ئارامی و ئه‌رخایه‌ن قسه‌ی ده‌کرد. لێنا هیچی دیکه‌ی له‌ده‌سـت نه‌ده‌هات. هه‌ربۆیه‌ش سه‌رله‌نوێ سـه‌باره‌ت به‌ نووسراوه‌ی ده‌رکردنه‌که‌یان و ڕوونکردنـه‌وه‌ له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا پێداگریی کرده‌وه‌ و گوتی که‌ له‌غه‌یری ئه‌وه‌دا، ئه‌وان بۆهیچ کوێ ناڕۆن.

ئـه‌و پیـاوه‌ کـه‌ لـه‌ سـه‌ره‌تای گفتوگۆکه‌یانـدا، زۆر شارسـتانیانه‌ هه‌ڵسوکه‌وتی ده‌کرد، له‌ جێی خۆی هه‌ستا و به‌ده‌نگی به‌رز ده‌ستی کرد

بە قسە کردن. چیدیکە تاقەتی ئەو ژنە و پێداگرییەکانی نەمابوو، گوتی: «چ بمێننەوە و چ لەم وڵاتە بڕۆن، هیچ جیاوازییەکی بۆ من نییە. ئەگەر ملکەچ نەبن، لە کاتی دیاریکراودا، ئێمە دێین و تا سنوور دەتانبەین. ئەوسا بەڕێزت دەبێ بە تەنێ ئیش و کارەکانت تێپەڕێنیت».

لێنا: «کەواتە، بۆچی بۆ بڕیارێکی وەها گرینگ، خۆتان لە دانی نووسراوە دەبوێرن؟ بۆچی بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک، ئەمرمان پێدەکەن لەم وڵاتە بڕۆین؟ چلۆن چاوەڕوانمان لێدەکەن کە بە بێ هیچ نووسراوەیەک، ملکەچی بەجێهێشتنی وڵات بین؟»

ئەمجارەیان ئەو هاوڕێیە، بەڕاستی تووڕە بوو. تا ئەو کاتە، زۆر شارەزایانە بە چێکی قسەی دەکرد. بەڵام، تووڕەییە لەڕادەبەدەرەکەی، بووە هۆی دەرکەوتنی شێوەزارە خەستە ڕووسییەکەی، واتە زمانە دایکییەکەی. ئەو لە ڕاستیدا، «ڕاوێژکار»ێکی خەڵکی سۆڤییەت بوو.

بابەتەکە جیددی بوو. «ڕاوێژکار»ەکانی سۆڤییەت تەنیا لە بابەتە «جیددی و هەستیار»ەکاندا لە باتی مەئموورە پلە نزم و بوروکراتە چێکییەکان کارەکانیان تێدەپەڕاند. تا ئەو کاتە، لێنا پێی وابوو کە موستەشارەکانی سۆڤییەت لە سێبەردا ماونەتەوە و تەنیا لە پشتەوەی کاربەدەستە باڵاکانی ڕێژیم ڕۆڵ دەگێڕن، بە پێچەوانەوە، ئەوە کاربەدەستە مل ئەستوورەکانی ڕێژیم بوون کە ئەو کارانەی کە سۆڤییەتەکان بە مەبەستی ئاگادار نەبوونەوەی ڕای گشتی لە دەستێوەردانیان لە کاروباری وڵات، خۆیان نەیاندەویست ئەنجامی بدەن، لە بری ئەوان ئەنجامیان دەدا. بەڵام بەهۆی ئەم پێشهاتەوە، لێنا تێگەیی کە لەهەڵەدا بووە.

لێنا بە زەینی ئاڵۆز و شپرزەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس هاتە دەرەوە. ئەو کەسی نەبوو تا ئەوەی بەسەری هاتبووی بۆ بگێڕێتەوە. کچە گەورەکەی خۆی بۆ تێپەڕاندنی دیپلۆم و کچە بچووکەکەشی بۆ دانی تاقیکردنەوەکانی زانکۆ ئامادە دەکرد. هەربۆیەش، نەیدەویست بە هەواڵی دەرکردنەکەیان تووشی شۆکیان بکات. بەڵام شاردنەوەی

ڕازێک بەو قورساییە و هەڵسوکەوت کردن بە شێوەیەک کە وەک بڵێی هیچ ڕووی نەدابێت، بەڕاستی کارێکی قورس و دژوار بوو!

پاش هاتنە دەرەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، لینا ماوەیەک بە پێ ڕۆشت. پیاسە کردن شێوازێک بوو کە بۆ بەخۆدا هاتنەوە و لادانی بەربەستەکان کەڵکی لێوەردەگرت.

هەرچۆنێک بێت، ئەو ناچار بوو نیشتمانەکەی بەجێبهێڵێت.

پێویستە ئەو ڕاستییە لەبەرچاو بگرین کە دۆخی لینا، دۆخێکی سەیر و سەمەرە بوو. بە پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ ئێرانییەک، لینا شوناسی نەتەوەیی خۆی لەدەست دابوو و ناچار کرابوو شوناسێکی نەتەوەیی دیکە وەربگرێت (ئەوە دەرئەنجامی ئەو ڕێکەوتننامەیە بوو لە ساڵی ١٩٥٠دا، لە نێوان ئێران و چێکۆسلۆڤاکی دا واژۆ کرابوو) و پاش گەڕانەوەشی بۆ نیشتمانەکەی خۆی، نەیتوانیبوو شوناسی نەتەوەیی خۆی وەربگرێتەوە. هەربۆیەش، لەو وڵاتەدا وەکوو بیانییەک دەژیا و ئێستاش، لە وڵاتەکەی خۆی دەرکرابوو.

لینا هەرچی دەکرد بۆی قووت نەدەچوو کە لە وڵاتەکەی خۆی دەرکراوە. ئەو وڵاتە، وڵاتی زێدی بوو. لەوێ بوو کە عەشقە گەورەکەی ژیانی ناسیبوو و یەکەمین کچیشی هەر لەوێ لەدایک ببوو. لەوێ خوێندنی تەواو کردبوو و دواتریش وانەی گوتبووەوە. ئەو هەم ئیشەکەی خۆشدەویست و هەم خوێندکارەکانی. هاوڕێکانی لەوێ بوون. لە ناخەوە شاری پراگی خۆشدەویست. هەموو کۆڵان و پەسیوەکانی، تایبەت بووایەن یان نە، بینا مێژووییەکانی، گوزەرگا ناوبڕەکانی، شارە کۆنەکەی بە میعماریی شێوازی گوتیکیەوە، بینا گۆ شکڵەکانی و سەرداوە ژێر زەوینییەکانی و هەروەها مێژووەکەی، کە دەکرا لە ڕووی شێوازە جیاوازەکانی میعمارییەکەیەوە پێیبزانرێت، هەمووی بە تەواوی دەناسی. ئەو چیدیکە نەیدەتوانی پەیوەندی بەو سەرچاوە نهێنییانەوە بگرێت کە زانیاریی متمانەپێکراویان پێدەدا، سەبارەت بە دۆخی وڵاتە داگیرکراوەکەی. ئەو کوتوپڕ هەستی بە هەموو ئەم شتە

گرینگانە کرد، ئەو شتانەی پێشتر بیری لێ نەکردبوونەوە.

لینـا، ئەم هەواڵە ناخۆشـەی لـە ڕێی تەلەفۆنەوە بـە عەبدولڕەحمان ڕاگەیاند. عەبدولڕەحمان ئەمجارەشیان بە گاڵتەیەک بەرانبەر بەو هەواڵە هەڵوێسـتی گرت (ڕەنگە بەو شـێوەیە دەیویسـت هەنـدێ لەبارگرانیی سەرشانی لینا سووک بکات؟): دەبینی! ئێستا، ئەگەر حەزیشت لێ نەبێ، مەجبووری بێیت بۆلای من!»

کچەکانـی دەبـوو بـڕۆن بۆ سـۆئێد. لینـا لە نێـوان دوو بـژاردەدا مابـووەوە. لەگەڵ کچەکانی بڕوات بۆ سـۆئێد یان بچێت بۆ فەرانسـە بـۆلای عەبدولڕەحمان؟ هەڵبژاردنێکی قـورس و تەنانەت بەئازار بوو. ئەوەی لینا پێش لە هەموو شـتێک لە ناخی دڵیەوە دەیویسـت، پێکەوە بوونی هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیان لە یەک شوێن بوو.

لینـا، کە دەنگی زایەڵەیەکـی بەرزی پەیدا کردبـوو، گوتی: «دەتوانم لەگەڵ کچەکانم بڕۆم بۆ سۆئێد».

عەبدولڕحمـان: «وازیان لێ بێنە با بۆخۆیان بژین. ئەوان ئیتر منداڵ نین. لای ئەوان ناتوانی خۆشی ڕابوێری. بەڵام لێرە گەلێک کار هەیە کە کەس وەک تۆ دەرەقەتیان نایە. منیش لێرەم، دەبینی، هەموو شتێک باش دەبێت. ئێمە یەکترمان خۆشـدەوێت و پێکەوەش پیر دەبین. بەهەرحاڵ، ئەگەر لەگەڵ منداڵەکانیش بڕۆیت، دواجار ئەوان ڕۆژێک بەجێت دەهێڵن و تۆ بە تەنێ دەمێنییەوە».

لینـا مێردەکەی هەڵبژارد و بڕیاڕیدا بـڕوات بۆ پاریس کە بە وتەی هاوسەرەکەی، لەوێ پێویستیان پێی هەبوو.

هەنـدێ لە منداڵەکان، شـانازی بە دایک و بابیانـەوە دەکەن. خەبات و ورەبەرزییـان و هەروەهـا ڕابوونیـان بۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانجە بەرزەکانیـان دەبێتە هـۆی فەخریان. بە پێچەوانەشـەوە منداڵگەلێکیش هـەن کـە لێکدانەوەیـان ئەوەیـە کە خەبـات و ماندووبوونـی دایک و بابیـان، بووەتە هۆی ئازار و خەسـار گەیاندن بـەوان. کچەکانی لینا و عەبدولڕەحمان لەم دەستە بوون. ئەوان، جگە لەو «تێکهەڵچوونەی لە

نێوان بەرەکان» دا هەیە و گرفتی هەموو گەنجەکانە، هۆکاری گونجاوی خۆشـیان هەبـوو: هەرچەند ئەوان لـەو چەرمەسـەرییانەی تا تەمەنی شـەش ساڵ بەسەریاندا هاتبوو، شتێکی ئەوتۆیان لەبیر نەمابوو، بەڵام ئـەو نەهامەتییانە لە نەسـتی ئەواندا کاریگەریـی زۆری دانابوو: ژیانی نهێنـی درێژخایـەن لە تاران و بەغا کە ببـووە هۆی بێبەش بوونیان لە هەموو ئەو شتانەی لە ژیانی منداڵێکدا پێویستن، ببووە دڵگرانییان. هەر بەو هۆیەشەوە، زۆر دڵیان بە دایکیان خۆش نەبوو.

سەرەڕای ئەوەش، لینا پێش بەجێهێشتنی چێکۆسلۆڤاکی، دەیویست لە هۆکاری دەرکردنەکەیان ئاگادار بێت. لە بەڕێوەبەرایەتیی پێڕاگەیشـتن بـە کاروبـاری بیانییەکانەوە، ناردیـان بۆ کومیتـەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیست. لەوێ، کەس ئاگای لەو بابەتە نەبوو. دیارە ئەوە، ئەو شتە بـوو کە ئەوان دەیانگوت. بەڵام لینـا دەیزانی کە ئەوان هەم لەو بابەتە ئـاگادارن و هەم باش دەزانن کـە لیناش دەزانێ کە ئەوان ئاگادارن. لە کومیتەی ناوەندیشەوە ناردیان بۆ وەزارەتی ناوخۆ. لەوێش سەرەڕای دیاریکردنی چەندین ڕێکەوتی چاوپێکەوتن لە ڕێی تەلەفۆنەوە، هەرگیز لینایان نەبینی.

لـە ڕاسـتیدا، کارەکـە ببووە بێنەوبـەرە و یاری پێکردن. بـەڵام لینا، سـەرەڕای ئـەوەش کە دەیزانی هیـچ وەڵامێک وەرناگرێتەوە، لەسـەر بڕیارەکەی خۆی پێداگر و سوور بوو و نەیدەتوانی پێشی خۆی بگرێت و لەگـەڵ ئەوەشـدا کـە هەڵسوکەوتـی مەئموورەکان، بـە درۆ کردن و ئـاکاری لووتبەرزانەیانـەوە بـە جۆرێک سـووکایەتی پێکردن بوو بەرانبەری، لە هاتوچۆ لە نێوان ئەو سـێ دامـەزراوەدا، کۆڵی نەدەدا. حـەزی دەکـرد لێیان بدات، هـاوار بکات و بقیژێنـێ و بەوجۆرە خۆی سـوکنایی بێـت. بەڵام دەشـیزانی کە تەنانەت ئـەوەش دادێک بە حاڵی نادات!

جگەلـەوەش، ئەو دەبوو هەوڵی چارەسـەر کردنـی هەندێ گرفت و کێشـەی دیکەش بـدات کە هەندێکیـان هەر چاریان نەدەهـات، کاتێکی

وایشی بەدەستەوە نەمابوو و زەمەن بە خێرایی تێدەپەڕی. ئەمجارەش دەبوو بە تەنێ شان بداتە بەریان و دەرەقەتیان بێت.

ڕێژیمــی کۆمۆنیســت دەری کــەردن، بەڵام دەستبەســەری نەکردن، تەنانــەت ڕێــی پێدان کەل و پەلەکانیشــیان لەگەڵ خۆیــان بەرن. دیارە ئەگــەر لە دەرەوەی بابەتەکەوە ســەیری بکەیــن، دەتوانین بگەینە ئەو دەرئەنجامەی کە، لەو ڕووەوە کە ئەوان شــارۆمەندی چێکۆســلۆڤاکی نەبــوون، ڕێژیــم بــە شــێوەیەکی «شارســتانییانە» لــە کــۆڵ خــۆی کردبوونــەوە. بە بێ هیچ ئــازار و ئەزیەتێک ڕێگەیان دا عەبدولڕەحمان و هەردوو کچەکەی بڕۆنە دەرەوە. بەڵام لێنا کە دوا کەس بوو، دەبوو کاروبارە ئیدارییەکان ڕاپەڕێنێت و بە تەنێ لەگەڵ دام ودەزگای ئیداریی چەوسێنەر و ڕووهەڵماڵراودا ڕووبەڕوو بێتەوە.

هاوڕێکانــی لێنــا، کەســانێکی زۆر دڵســۆز بــوون و هەوڵیــان دەدا یارمەتی بدەن و ئەوەش دەبووە هۆی دڵخۆشــی لێنا. بەڵام بە گشــتی کەشــی وڵاتەکە لێنای وەڕەز کردبــوو و وەک دەڵێن «نەهامەتی خۆی خــراپ نییــە، قۆرتەکانی خراپن» مامە فرانتس، مێــردی پووری لێناش لــەو کاتــەدا مرد و لــەوە بەدوا، پــوورە زێدێنکا دەبوو بــە تەنێ بژی. لێناش بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی چەرمەسەریی پووری، نەیوێرابوو باسی چارەڕەشــییەکانی خۆی بۆ بکات. دوو ساڵ پاش ئەوەی بە تەواوی لە پاریــس جێگر بوون، لێنا ڕاســتیی کۆچەکەیانی بۆ پــووری باس کرد. بــە ماوەیەکــی کەم پــاش ئەوە، پــووری لێناش کۆچی دوایــی کرد. بە وتەی دوکتورەکان، هیچ نەخۆشــییەکی نەبــوو و هەرگیزیش هۆکاری مردنەکەی ڕوون نەبووەوە. بەڵام لێنا دەیزانی هۆکاری مردنی پووری بێهیوایــی و ناهومێــدی لە ژیان بوو و ئەو چیدیکە نەیدەویســت بژی. ئــەو لە درۆ و شــاردنەوەی ڕاســتییەکان بێزار بوو و خوشــکەزاکەی وەکوو دوایین کەس کە خۆشیدەویســت و حیســابی لەســەر دەکرد، درۆی لەگەڵ کردبوو. لێنا ببووە هۆی ناهومێدیی ئەو.

مینا، بە ســەرکەوتووییەوە بەکالۆریۆسەکەی وەرگرت. کاتێکیش لێنا

باسی دەرکردنەکەیانی بۆکچەکەی کرد، مینا هیچی نەگوت. چەمەدانەکانی پێچایەوە و لەگەڵ کۆمەڵێکی زۆر لە هاوڕێکانی کە بۆ بەڕێ کردنی هاتبوون، چوو بۆ وێستگەی شەمەندەفەر. لەو کاتەدا کە شەمەندەفەرەکە ئامادەی بەڕێ کەوتن دەبوو، مینا لە بەرهەیوانە بچووکەکەی ڤاگۆنەکە ڕاوەستابوو و بە ڕوانینێکی وشک و بێ هەستەوە سەیری دەکردن، وەک بڵێی ئیتر نایانبینێت. لیناش بە چاوی فرمێسکاوییەوە دەستەکانی بۆ ماڵئاوایی ڕادەوەشاند و سەیری دوورکەوتنەوەی کچەکەی دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد : بڵێی کەی بێت کە جارێکی دیکەش یەکتر ببیننەوە؟

هیوا هێشتاش لە براتیسلاوا مابووەوە و سەرقاڵی تاقیکردنەوەکانی ساڵی دووهەمی زانکۆ بوو لە بواری ئابووریدا. ئەویش پاش ئەوەی بە سەرکەوتوویییەوە تاقیکردنەوەکانی تێپەڕاند، گەڕایەوە بۆ پراگ. لە براتیسلاوا شێتانە عاشقی پیاوێکی ئۆسلۆڤاکیایی ببوو بە ناوی ئالێکساندێر کە بە شانیۆ (SHanyo) بەناوبانگ بوو. هیوا ئەوی وەکوو پیاوێکی هەڵکەوتوو، سی ساڵان، ڕاستگۆ و خاوەنی گەلێک سیفەتی جوانی دیکە کە سروشت پێی بەخشیوە ناساندبوو. بڕیار وابوو شانیۆ بێت بۆ پراگ.

لینا چاوەڕوانی دەکرد کە شانیۆ خوازبێنی لە هیوا بکات. بەڵام کاتێک شانیۆ هات و خۆی پێ ناساندن، گەلێک جیاواز بوو لەو شتەی لینا لە مێشکی خۆیدا وێنای کردبوو. پیاوێکی تەمەن چل ساڵ، زەبەلاح و تا ڕادەیەک کورتەباڵا و بە ڕواڵەتیدا دیار بوو کە وەرزشی لەش جوانی دەکات. هێشتا لینا خوڵکی نەکردبوو بچێتە ژوورەوە، ئەو لە پڕ بە لووتبەرزییەوە دەستی کرد بە گوتنی زنجیرە زانیارییەک سەبارەت بە چالاکییەکانی خۆی، کە هەرئەوەش لینای تووشی گومان و دوو دڵی کرد. بەهەرحاڵ، ئەو کەسە نەبوو کە لینا لە مێشکی خۆیدا وەکوو هاوسەری داهاتووی هیوا لەبەرچاوی گرتبوو. شانیۆ تەنانەت خوازبێنیشی لە هیوا نەکرد. ئەو بابەتە گەلێک لینای کەیف خۆش کرد و ئارامی کردەوە.

هیــوا هیــچ کام لەو عەیبانەی شــانیۆی نەبینیبوو. ئەو تەنیا ٢١ ســاڵی تەمــەن بوو. دەڵێن عەشــق چــاوی مرۆڤ کوێــر دەکات! لینا داوای لە هاوڕێکانی کرد ســەبارەت بە شــانیۆ زانیاری کۆبکەنەوە. بەم چەشنە، لینا ئاگادار کرایەوە کە شانیۆ کارمەندی شیرکەتێکی ئۆسلۆڤاکیاییە کە دەرمان دروســت دەکەن و هەرگیزیش ناچێتە ســەر کارەکەی. دواجار لێکۆڵینــەوەکان ســەریان لە وەزارەتی ناوخــۆ دەرهێنا و دەرکەوت کە شانیۆ، یەکێک لە مەئموورە نهێنییەکانی ئەو وەزارەتخانەیە بوو.

هیواش چوو بۆ لای مینا لە سۆئێد.

■ ڕۆیشتنی لینا لە پراگ

پێش ڕۆیشــتن، لینا بە مەبەســتی ماڵئاوایی کردن، سەردانی هاوکارە کۆنەکانــی خــۆی لــە قوتابخانەی باڵای ئابــووری کرد. هێشــتا بەڕێ نەکەوتبوو، بیری دەکردن و دەیزانی کە پاش ڕۆیشتنیشی زیاتر بیریان دەکات. لینا، لەگەڵ ئەوان ســەردەمی خۆشی بەهاری پراگ و هەروەها توندوتیــژی و دڵڕەقییەکانــی ســەردەمی داگیرکاریــی ســاڵی ١٩٦٨ و پاش ئەوەشــی بینیبــوو. لەم ســاڵانەدا، لینا بەچاوی خــۆی، ئاڵوگۆڕە پێکهاتــووەکان لە بنیاتــە دەوڵەتییەکان و هەروەهــا ئاڵوگۆڕەکانی نێو کۆمەڵــگای بینیبــوو. تەنانەت زمانناســەکانیش ناچار ببــوون ملکەچی خواستەکانی ڕێژیم بن...

کاتژمێــر ٦ی بەیانیــی ئــەو ڕۆژەی دیاریکــرا بوو بۆ ئــەوەی پراگ بەجێبهێڵــن، لــە دەرکــەی ماڵەکەیــان درا. نوێنەرەکانی خاچی ســوور هاتبــوون بــۆ ئەوەی ماڵەکە داگیر بکەن. لەو ڕووەوە کە هێشــتا چوار کاتژمێــری مابــوو بــۆ کاتــی دیاریکــراو، لینا لــە مــاڵ دەری کردن و ناچاربــوون لە دەرەوەی ماڵەکە و لە ژێــر پەنجەرەکەدا، ماوەی چوار کاتژمێر چاوەڕوان بن.

کەســانێکی زۆر بۆ بەڕێ کردنیان هاتبوونە وێستگەی شەمەندەفەر. جگە لە هاوڕێ نیزیکەکانی لینا، هەندێ ناسیاری دیکەشیان هاتبوون کە

زۆریش لێیانەوە نیزیک نەبوون و ئەوەش، لەو سەردەمە پڕ مەترسییەدا، ببووە هۆی سەرسووڕمانی لینا. هەندێکیان دیارییان بۆ هێنابوون و هەندێکی دیکەشیان، چەپکە گوڵیان بەدەستەوە بوو. هەندێکیان هیوای بەختەوەرییان بۆ دەخواست و هەندێکی دیکەیان داوایان لێدەکرد نامەیان بۆ بنووسێت. هاوکارێکی بە ناوی فرانتیشک (Frantisek) بتڵێک لیکۆری دەستکردی خۆی بۆ هێنا بوو. خانمی «والاستا»ش (Valasta) کە هەم هاوڕێی بوو و هەم دوکتوری، چەند حەبێکی ئازارشکێنی دایە و گوتی: «ئەمانە بگرە، پێویستت پێیان دەبێ!» کەسێکی دیکە کاغەزێکی دایە گیرفانی کە پەندێکی ئینگلیسیی لەسەر نووسرابوو: «ژیان، ئەم سۆزانییە، بەدوای ئەوەوەیە کە مرۆڤ بۆ تاهەتا بڕوای پێی هەبێت. چ بڕوات بەو بابەتە هەبێت و چ نەتبێت، شتێک هەیە کە نەگۆڕە و ئەوەش ئەوەیە کە بڕوادار بوون بە هەر شتێک یان هەر کەسێک پێویستی بەوە هەیە کە یان خۆت فریو بدەی و یان لە بنەڕەتەوە ساویلکە بیت.»

شەمەندەفەر بەڕێ کەوت. پاش چەندین حەوتوو چالاکیی چڕ و پڕ، لینا لە پڕ خۆی بە ناچالاکیی بینییەوە، چیدیکە کەس داوای هیچی لێ نەدەکرد، ئەویش هیچی شک نەدەبرد کە داوای بکات، چیدیکە، پیویست نەبوو پەلە بکات و کاتیش بۆ هیچ شتێک درەنگ نەبوو. لە دۆخێکی ئەوتۆدا، لینا لە پڕ، هەستی بە بۆشاییەک کرد کە دڵی لە ژێڵڵا دەهێنا.

لە کووپەی شەمەندەفەرەکەدا بە تەنیا بوو، سەیری باخەکان و گوندە بچووکەکانی دەکرد. بەخۆی دەگوت کە ڕەنگە ئەمە دواجار بێت! ئەو بەرەوڕووی مۆتەکەیەک ببووەوە. لەسەر سەکۆی وێستگەی شەمەندەفەرەکە، کەسێک کتێبێکی پێدابوو، دەستی بۆ برد بیخوێنێتەوە، بەڵام مەیلی خوێندنەوەی نەبوو. هەستی بە چەشنێک مردوویی لە ناخی خۆیدا دەکرد. نە خۆی بە پێوە ڕادەگرت و نە دەیتوانی دابنیشێت، نە خەوی مابوو و نە مەیلی خوێندنەوە و هاوکات نەیدەزانی چلۆن هێمنی خۆی ڕاگرێت، حەبەکانی والاستای هەڵگرت و بە لیکۆرەکەی فرانتیشکەوە خواردی. بەڵام تێکەڵکردنی دەرمان و لیکۆریش کاریگەرییەکی ئەوتۆی

نەبوو. لەگەڵ داهاتنی شەو، لینا لەسەر جانتاکانی خۆی کە لەسەر زەوییەکە دانرابوون، ڕاکشا و دواجار خەوی لێکەوت. پاش نیوەی شەو، شەمەندەفەرەکە لە پەردەی ئاسنین تێپەڕی و لینا ئیتر وڵاتەکەی خۆی بەجێهێشتبوو.

■ پاریس

لینا لە تاریکیی شەودا سەیری دەرەوەی دەکرد. پاریس کە شاری خەونەکانی ئەو بوو، لەم کاتەدا بۆ ئەو وەبیرهێنەرەوەیەکی سەیر و نەناسراو بوو. لینا هیواداربوو کە عەبدولڕەحمان لەو دڵەڕاوکێیە تێبگات کە دەرئەنجامی ژێروژوور بوونی ژیانەکەی بوو و بۆ خۆگونجاندنی لەگەڵ وڵاتە نوێیەکەی زەمەنی پێویستی بداتێ و یارمەتیی بدات بۆ ئەوەی ژیانەکەی دەست پێبکاتەوە. چونکوو لینا ئەوەی هەیبوو، لەدەستی دابوو.

کچەکانی ناچار ببوون لە سوئێد بژین، خۆیشی ئیشەکەی لەدەست چووبوو. ئەو ئیشەی کە لە باری ئابوورییەوە سەربەخۆی کردبوو و ئێستا بە تەواوی لە مێردەکەی دەبەستراوە، لە هەموو هاوڕێکانی دابڕابوو و لە فەرانسەش کەسی نەدەناسی و چیدیکە، شاری زێدی خۆی، ئەو شارەی تا ئاستی پەرستن خۆشی دەویست، نابینێتەوە و..

جگە لەوانەش، دەبوو زمانی فەرانسی فێر بێت و هەروەها دەیویست بڕوا بە بەڵێنەکانی هاوسەرەکەی بکات کە پێی گوتبوو سەرلەنوێ ژیانێکی ژن ومێردایەتی ئاسایی بنیات دەنێنەوە. لەو کاتەدا تەمەنی ٤٣ ساڵ بوو، تەندروستی جێگر نەبوو و تا سەر ئێسقان هەستی بە ماندوویەتی دەکرد. لەگەڵ ئەوەشدا، پێی دەنایە وڵاتێک کە بە وڵاتی هەموو ئازادییەکان ناسراو بوو. لەوێ، شتێکی دەست دەکەوت کە هەرگیز، نە لە زێدی خۆی و نە لە ئێران، واتە وڵاتە دووهەمەکەی، نەیناسیبوو و ئەویش بریتی بوو لە ئازادی.

بەڵام، کاتێک هەموو جەستە و ڕۆحی مرۆڤ شەکەت و داهێزراوی

هــەزاران ئــازار و ژان بێت، چلــۆن دەتوانێت لەو ئازادییــە بەهرەمەند بیت؟

عەبدولڕەحمان لە وێستگەی ڕێگەی ئاسن بەرەو ڕۆژهەڵات، چاوەڕێی بوو. «ماڵەکەیان» کە لە پاریسی ١٦ هەڵکەوتبوو، ژێربیناکەی ٢٨ میتری چوارگۆشە بوو. هەموو شمەکی ماڵەکەیان بریتی بوو لە: مێزێک و چەند کورســی، چرپایەک و تەلەڤیزیۆنێک و دیواری ڕووت و قووت. لێنا کە هێشــتاش لەژێر کاریگەریی دەرمانە ئازارشکێنەکاندا بوو، تەنیا حەزی لە نوســتن و بە تایبەتی لەبیرکردنی هەموو شتێک بوو. بە پێچەوانەوە عەبدولڕەحمان دڵخۆش بوو و لەپەستا قسەی دەکرد و هیچ پرسیارێکی لە لێنا نەدەکرد کە پاش ڕۆیشتنی عەبدولڕەحمان لە پراگ، چی لێ بەسەر هاتــووە، ئەوە هەمان شــت بوو کە لێنا لەو کاتەدا پێویســتی پێی بوو. چونکوو ئەو مۆتەکەیەی کە ئەو تێیپەڕاندبوو، هێشــتاش لەســەری بار بوو. ســیوران دەنووسێت: «نووسین، شفابەخشە»، لێناش لە نەبوونی هاوسەرەکەیدا، هەموو ئەو شــتانەی بەسەری دەهات، دەینووسینەوە. چونکوو غەریبی لە مێژوویەکی ڕاســتەقینە بێبەشــی کردبوو. پێویست بوو شــەپۆلەکانی ژیانی کە بۆنزمترین قووڵاییەکان ڕۆچووبوو، وردە وردە و دواجار هەڵکشێتەوە، ئایا لێنا بژاردەیەکی دیکەشی لەبەردەستدا هەبوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە یان دەبوو هەڵکشان هەڵبژێرێت و یان بە قووڵاییە بێگەڕانەوەکاندا ڕۆچێتەوە.

■ فەرانسە ـ ئێران

عەبدولڕەحمان و خومەینی

هاوینی ســاڵی ١٩٧٨بوو. زیاتر لە دوو ســاڵ بەسەر دەرکردنیان لە پراگــدا تێدەپەڕی. هێندەی نەخایاند کە ڕێژیمی پاشــایەتیی ئێران پاش ٢٥٠٠ ســاڵ پاشــایەتی، لە ســاڵی ١٩٧٩دا بەرەو ڕووخان دەڕۆشــت. ئایەتوڵــڵا خومەینی کە لــە عەراقەوە پەنای بردبووە بەر فەرانســە، لە شــوێنی نیشــتەجێ بوونی خۆی لە نۆڤل ـ لو ـ شاتوو (Neauphle – Le

Shateau)، خەڵکی سەردانکەری دەبینی. ڕۆژنامەنووسەکان، ئێرانیەکان و کەسـانی دیکەش، لە باخچە ڤێللاییەکەی شـوێنی مانەوەی خومەینی چـاوەڕوان دەبوون تا لە لایەن «ڕزگارکەرە مەزن»ەکەوە وەربگیرێن. عەبدولڕەحمانیش بەنیاز بوو سەردانی بکات.

لێنا بڕوای بەوە هەبوو کە پیاوێکی ئایینی نابێت دەست لە کاروباری حکوومەتـی وەربدات، بڕوای نەدەکرد کە ئایینییەکی پیر شـوێنی شـا بگرێتەوە و ئێرانییەکانیش قبووڵی بکەن. بەڵام ئێرانییەکان بە بۆچوونە جیاوازە سیاسـییەکانیانەوە، خومەینییان بە چاوی ڕزگاریدەری خۆیان لە چنگی دیکتاتۆریی شا سەیر دەکرد. دیارە ئەوەش ڕاستە کە خومەینی ڕایگەیاندبوو کە بە هیچ شـێوەیەک بە نیاز نییە دەسـەڵات بەدەستەوە بگرێت. بەهەرحاڵ، ئەو هەموو جۆش و خرۆشە لە لایەنگریی خومەینیدا، ئەوی بەرەو لاڕێ برد.

لێنا بە سـەرنجدان بە لێهاتوویی سیاسی هاوسـەرەکەی، سەرەڕای نـاڕەزا بوونەکەی، قبووڵی کرد کە بە ئۆتۆمبیل هاوسـەرەکەی بەرێتە نۆڤـل ـ لو ـ شـاتو. لەوێ، لێنـا لە ئۆتۆمبیلەکەدا مایـەوە و چاوەڕوانی هاوسەرەکەی کرد و لەبەر ئەوەی پێی وابوو گەڕانەوەی هاوسەرەکەی زۆر دەخایەنێـت، دەسـتی کرد بـە خوێندنەوەی کتێب. بـەڵام، هێندەی نەخایاند، عەبدولڕەحمان بە تووڕەییەکی لەڕادەبەدەرەوە گەڕایەوە.

کاتێک خومەینی ناوی عەبدولڕەحمانی بیستبوو، بە سەرسووڕمانەوە دەنگی هەڵێنا بوو و گوتبووی: «کێ ڕێی پێداوە بێتە ژوورەوە! من هیچ قسـەیەکم نییە لەگەڵ ئەم پیاوە بیکەم.» سەرئەنجام، عەبدولڕەحمانیان لـەوێ دەر کردبوو. عەبدولڕەحمان سـواری ئۆتۆمبیلەکە بوو و گوتی: «بڕۆیـن، لێرە بڕۆین!» تووڕەیی هەمـوو ئۆتۆمبیلەکەی تەنیبوو و بە درێژایـی ماوەی گەڕانەوە، عەبدولڕەحمان بە تاقە وشـەیەکیش نەهاتە گۆ.

تووڕەبوونی عەبدولڕەحمان دەگمەن بوو و زۆر زووش دەڕەوییەوە. تەنیـا بـە سـووکایەتی پێکردنێـک، عەبدولڕەحمـان لە مەبەسـتەکەی

پاشـگەز نەدەبووەوە. پـاش چەند ڕۆژ، سـەرلەنوێ بیرۆکەی دیداری ئایەتوڵـڵا خومەینی کەوتەوە سـەری، ئەمجارەیان، لینـا ئامادە نەبوو بە ئۆتۆمبیل بیگەیەنێتە شـوێنی مەبەسـت. باشتر وابوو کە لە ئەگەری شکستێکی دیکەدا، هاوسەرەکەی تەنیا بێت. لە ڕاستیدا، ئەم جارەشیان دەسکەوتێکی بەرچاوتری لە جاری پێشوو نەبوو.

■ چوونی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران

عەبدولڕەحمان لە ڕێکەوتی، ٣١ی ئووتی ١٩٧٨، پاریسـی بەجێهێشت و لـە کاتـی بەجێهێشـتنی پاریسـدا بە لینای گـوت: «یان بـۆ مانگێک دەڕۆم و یـان بۆ هەمیشـە» ئەو کەڵکی لە پشـێوی تـاران وەرگرت و بە یاسـایی داخڵی ئێران بوو. لە تارانیشـەوە، بەرەو کوردستانی زێدی خۆی بەڕێ کەوت، عەبدولڕەحمان پێنج سـاڵ بوو سـکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو و لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەدا سـەردانی کوردسـتانی نەکردبوو. لـەو ماوەیەدا کە ڕێبـەری حیزبی دێموکراتی کوردسـتان لە کوردسـتان نەبوو، جەلال تاڵەبانی، ڕێبەری یەکیەتی نیشـتمانیی کوردستانی عەراق، شوێنی غایبەکانی گرتبووەوە. تاڵەبانـی زۆر چـالاک بوو و هەندێ جار دەچوو بـۆ کەرەج و ئاقاری تاران و هەندێ جاریش هاتوچۆی کوردستانی عەراق و ئێرانی دەکرد. ساڵی ١٩٧٨، ناوی عەبدولڕەحمان قاسملوو، لە کوردستاندا زۆر ناسراو نەبوو، سـەرەڕای ئەوە، ئـەو زۆر زوو، حیزبـە کوردییەکانی ئێران و عەراقـی لە دەربەنـدی حیزبەکان کۆ کردەوە بۆ ئـەوەی بەرنامەیەکی هاوبەش لە سـەر بنەمـای هاوکاری و یارمەتی و دەسـتێوەرنەدان لە کاروباری یەکتر دابڕێژن. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە هاوکاری لەسەر بنەمـای مافـی بەرانبەر لە نێوانیاندا دەسـت پێبکات. لەم سـەردەمەدا، حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، تەنیا سەد کەس ئەندامی هەبوو. بەڵام زۆری نەخایاند کە دۆخەکە گۆڕدرا و ڕێژەی ئەندامانی حیزب بە شـێوەیەکی موعجیزەئاسا پەرەی سەند، بە شێوەیەک کە بە ماوەیەکی

کورت پاش بەدەسـەڵات گەیشـتنی خومەینی لە ساڵی ١٩٧٩دا، ڕێژەی ئەندامانـی حیـزب گەیشـتبووە زیاتـر لە پەنجـا هەزار کـەس، دەبێت ژمارەی ئەو لایەنگرانەش لەو ڕێژەیە زیاد بکەین کە لە ئێران و عەراق و تورکیە، پشتیوانییان لە بۆچوونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکرد.

■ دیداری هەیئەتی دەفتەری سیاسـی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ خومەینی

مەبەستی هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزب، وتووێژ لەگەڵ خومەینی بـوو سـەبارەت بـە خودموختاریـی کوردسـتان. خومەینـی هەیئەتی حیزبی بە سەرپەرشـتیی عەبدولڕەحمان بینی. ئایا ئەندامانی دەفتەری سیاسـیی حیزب هیوادار بوون کە خومەینی ئەمجارەیان بە پێچەوانەی هەڵسوکەوتـی جـاری پێشـووی لەگەڵ عەبدولڕەحمان لـە نۆڤل ـ لو ـ شـاتو، هەڵسوکەوتێکـی باشـتر، ئاوەزمەندانەتر، بەخشـندەتر و جێی تێگەیشتنی زیاتر بنوێنێ؟ ئایەتوڵڵا ئاماژەگەلێک لە قورعانی بۆ هێنانەوە سـەبارەت بەوەیکە، ئێمە هەمووومان، بە بێ جیاوازیی ئێتنیکی و شـتی وەک ئەوە، ڕۆڵەی یەزدانین و ئەوەیکە جیاکردنەوەی کوردەکان لە یاسا قورعانییـەکان جێی باس کردن نییە. لەو ڕووەوە کە حیزبی دێموکرات حیزبێکی لائیک، بەهێز و خۆشەویسـت بوو، جێی سەرسـووڕمان نییە کە ئەندامانی دەفتەری سیاسی بووبێتنە هۆی توورە بوون و غەززەبی ئەو پیرە پیاوە.

ئەمجارەشـیان، ئەندامانی دەفتەری سیاسی بە بێ هیچ دەسکەوتێک، بە ڕێگای خۆیاندا گەڕانەوە. بەو حاڵەشەوە، ئەمجارەیان ماوەیەک پاش چاوپێکەوتنەکەیـان، خومەینی ئەمری کرد تا شـارە کورد نشـینەکانی سـنە و نەغـەدە بۆمباران بکەن. هەموو هەوڵەکانـی حیزبی دێموکرات بـۆ ڕاگرتنی شـەڕ، سـەرەڕای پێداگرییان لەسـەر ئەوەیکە هیچ کەس بـە نیاز نییە کوردسـتان لە ئێران دابڕێت (ئەمـە هەمان بابەت بوو کە

عەبدولڕەحمان بێ برانەوە لە ڕادیۆ و ڕۆژنامەکان دووپاتی دەکردەوە) بێئاکام مایەوە. لەگەڵ ئەوەشــدا، بە پێچەوانەی تۆمەتەکانی خومەینی، حیزبی دێموکرات بۆ کوردەکان، تەنیا داوای مافە سەرەتاییەکان، بریتی لە مافە کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانی دەکرد.

■ هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان

سەرەتاکانی مانگی مارسی ١٩٧٩، هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان، لە سەرانسەری ئێراندا دەستی پێکرد. لە کوردستان، عەبدولڕەحمان بە زۆرینــەی دەنگ هەڵبژێردرا و بڕیار بوو لــە ڕۆژی دیاریکراودا بچێت بۆ تاران و وەکوو ئەندامی هەڵبژێردراو، خۆی بەو مەجلیسە بناسێنێت. ڕۆژێک پێش ڕۆیشــتنی عەبدولڕەحمان بۆ تاران، هاوڕێیەکی مەهابادی بــۆ خواردنــی ئێوارە لــە عەبدولڕەحمانــی گێڕابــووەوە. لەوکاتەدا کە عەبدولڕەحمــان پێی نایە ماڵی ئەو هاوڕێیە، ڕێک لەو کاتەدا، خومەینی لــە تەلەڤزیۆنــدا لێدوانی دەدا. هێشــتا چەنــد ســاتێک تێنەپەڕیبوو کە عەبدولڕەحمــان بــە گوێی خۆی بیســتی کە خومەینی لــە دژی ئەو بە تووڕەیی و هەڕەشەوە گوتی: «ئەم قاسملوویە کێیە ئیتر؟ ئەگەر دەستم پێی ڕابگات، دەزانم چلۆن هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکەم».

ڕوون و ئاشــکرا بوو کە خومەینی، بوونی قاســملوو لە مەجلیســی ناوبــراودا قبوڵ نــاکات، هەموو هەڵبژێردراوانی مەجلیســی خوبرەگان مەلای موســولمان بوون، تەنیا دوو کەســیان لائیک بوون کە یەکێکیان عەبدولڕەحمــان بوو. هەڕەشــەکانی خومەینی لــە دژی عەبدولڕەحمان لەو لێدوانەدا و هەروەها لە دژی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات، بــووە هۆی ئــەوەی کە عەبدولڕەحمان ڕای خۆی بگۆڕێت و نەچێت بۆ مەجلیسی خوبرەگان.

لــە کۆتایــی بەهــاری ســاڵی ١٩٧٩دا، خومەینــی فتــوای کوشــتنی عەبدولڕەحمــان قاســملوو، ســکرتێری گشــتیی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانی دەرکرد و لە مانگی ئووتی هەمان ساڵیشدا، ڕێژیم

لــە دژی خەڵکی کورد شــەڕی دەســتپێکرد. بەشــێکی زۆری نەتەوەی کورد لەگەڵ حیزبی دێموکرات و حیزبە کوردییەکانی دیکە کەوتن و بە هەموو بوون و توانای خۆیانەوە خەباتیان کرد.

عەبدولڕەحمــان لــە دەفتــەری یادداشــتەکانی خۆیــدا، ڕســتەیەکی بەناوبانگی «ئاندرێ مالرۆ»ی نووســیبووەوە: «من شــەڕم کرد بە بێ ئەوەی حەزم لێی بێت.» حیزبی دێموکرات بەشــێکی خاکی کوردستانی لە ناوەندی کوردســتان ئازاد کرد و لــەو ناوچانە، بە پێی بەرنامەکانی خۆی ڕێکخســتنی ژیانی خەڵکی کرد و ئاڵوگۆڕی پێویســتی لە بواری سەقامگیر کردنی ڕێژیمێکی دێموکراتیک پێکهێنا. ئەم ناوچانە لە ماوەی سێ مانگدا بوونە خاوەنی ئازادییەکی تەواو.

هاوکات، ڕێژیم سیاسەتی دوژمنکارانەی خۆی لە سەرانسەری وڵاتدا دەست پێکردبوو و دەستی کردبوو بە لەناوبردنی هەموو ئەو کەسانەی کــە لە چوارچێوەی خواســت و حەزەکانی خومەینیــدا نەدەگونجان. لە ڕاســتیدا، ئەوە تەنیا هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن نەبوون کە کەوتبوونە بەر شــاڵاوی ڕاوەدوونان و کوشــتار، بەڵکوو هیچ جیاوازییەکی بۆ ڕێژیم نەبوو کە ســزادراوان ســەر بە هێزەکانی ئۆپۆزیســیۆن بن یان نەبن، هەمــوو، تەنانەت منداڵان و بەســاڵاچووانیش کەوتبوونە بەر هێرشــی سیاسەتی پاکتاو کردن. گوتنی گاڵتەیەک لە ئامادەبوونی ئەوپەڕگیرێکی نەناســراودا بۆخۆی بــە تەنێ بەس بوو بۆ ئەوەی کەســی خۆنەپارێز تووشــی چارەنووســێکی شــووم بێت. ژنانیــان ئاخنیە ناو هێشــخانی ماڵەکانەوە و پیاوانی خومەینی ســەرلەنوێ ســەرلەبەری ئیختیاراتیان کەوتەوە دەست. گوللەبارانەکان و لەسێدارەدانەکان، ئیتر ببوونە شتێکی ئاســایی و ڕەوا.. و خومەینی «موسوڵمانە ڕاســتەقینە»کانی کردبووە ســیخوڕ و دووزوان و شۆفار بەسەر خەڵکەوە. لە بەرانبەر ئەم دۆخە نائاســاییەدا کە تــا ئەوکاتە، مەزهەب ڕۆڵی ســازان و هێمن کەرەوەی هەبوو و ئێســتا ببووە ئامرازێک بۆ بانگەشــەی دڵڕەقی و توندوتیژی، خەڵکێکــی زۆر وڵاتیــان بەجێدەهێشــت و ڕێژەیەک لــە ئێرانییە غەیرە

کوردەکانیــش هاتنــە لای حیزبی دێموکرات و لــەو حیزبەدا خزمەتیان کرد.

■ چوونی لێنا بۆ کوردستان

ســەرەتاکانی مانگی مارســی ١٩٨٠ بوو. سەفەری لێنا بۆ کوردستان بــەرەوڕووی چەند ڕێگرییــەک دەبوویەوە، وەکوو: «ناوی قاســملوو، سزای دەستبەسەربوونەکەی کە لە کاتی ڕێژیمی شادا بۆی دەرکرابوو و بە دڵنیاییەوە وەکوو خۆی مابووەوە و بوونی شــەڕ لە کوردســتان، کــە نەک هــەر یارمەتیــدەری نەبــوو، بەڵکــوو دۆخەکەی لــێ ئاڵۆزتر کردبوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو پشــێوییەی کە لە ساڵی یەکەمی ڕێژیمی خومەینیــدا کەوتبــووە وڵاتەوە، گەڕانەوە و چالاکــی ئەوی تا ڕادەیەک مســۆگەر دەکرد. لە پاریس، کوردێکی زیرەک و بەئاگا لە دۆخی وڵات، ســەفەرەکەی لێنای ڕێکخســت. لێنا لە ڕێی ســتۆکهۆڵم و کۆپێنهاگەوە گەیشتە تاران و پاشانیش چوو بۆ کوردستان.

لەوکاتــەوە کــە لێنا چووبوو بۆ ئێران و لــەو ماوەیەدا لەگەڵ مێژوو، داب و نەریتــە تۆکمە و جۆراوجۆرەکانی خەڵکی ئەو وڵاتە و هەروەها ڕۆژەڕەشــییە فراوانەکانیان ئاشــنا ببوو، نزیکەی ٣٠ ســاڵ تێپەڕیبوو، خەڵکانێک کە هەرگیز ئازادیخوازییان وەلا نەنابوو و بەردەوام هەوڵیان بۆ دەستەبەرکردنی دەدا. لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٧٩وە، بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران گوێزرابووەوە بۆ گوندی «گۆگ تەپە». ئەم گوندە کە لە نزیکەی شاری مەهاباد هەڵکەوتبوو، خانووەکانی چوارگۆشە و بتۆنی بوون. لە کۆتایی تاکە کۆڵانی گوندەکەدا،ماڵێکی تا ڕادەیەک گەورەی لێبوو کە بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات بوو.

لە مانگی مارسدا، لەم ناوچەدا خۆرەتاو زۆربەی کاتەکان بزرە، بەفر و باران دەبارێ و بە هۆی توانەوەی بەفرەوە، زەوی شێدار و قوڕاوی و هەواش سارد دەبێت. ئەو ماڵەی کە بنکەی ناوەندیی حیزبی لێ بوو، هیچ کەرەســتەیەکی گەرم کــەرەوەی لێ نەبــوو. جلوبەرگی کوردی، مرۆڤ لە سەرما دەپارێزێ. بەڵام لێنا کە جل و بەرگی ئوروپایی لەبەر

کردبوو، لە سەرمادا هەڵدەلەرزی. عەبدولڕەحمان کە بە درێژایی ڕۆژ لە ژووری میوانان سەرقاڵی گرتنی کۆبوونەوە و بینینی خەڵک بوو، شەوان شەکەت و ماندوو دەبوو. هاتنی هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان کە بڕیار بوو بێن بۆ ئەوێ و سەبارەت بە ئەرکەکانی داهاتووی لینا لە ئورووپا بڕیار بدەن، وەدرەنگ کەوتبوو.

هەربۆیەش، لینا کاتەکانی خۆی بە گەڕان لەو دەوروبەرە پڕ دەکردەوە. دیارە نەدەبوو زۆر لە بنکەی ناوەندیی حیزب دوور بکەوێتەوە، لەو حاڵەتەدا، دەبوو قبووڵی بکات کە پێشمەرگەکان ئاگایان لێی بێت. لە گردە ڕووت و قووتە بێ دار و بنچکەکانی ئاقاری بنکەی ناوەندی، چەوەکان لە بن پێی لینادا هەڵدەخلیسکان. چەوگەلێک لە بەردی ڕەش، بەردی ڕەنگامە، بەردی خارا، بەردی ئاسن و چەشنەکانی بەردی مەڕمەڕ، لە مەڕمەڕی سپیی و زەردەوە هەتا مەڕمەڕی ڕەگەدار و ...هتد، لینا کە کاپشەنی هاوسەرەکەی پۆشیبوو، گیرفانەکانی پڕ کردبوو لەو چەوانە.

لە خوارووی یەکێک لە گردەکاندا، لینا خۆی لە نێوان پۆلێک پێشمەرگەدا بینییەوە. ئەوان لە دەوری لینا کۆ ببوونەوە و دەیانویست، ئەم تازە هاتووە بناسن. بەڵام لینا، بە مەبەستی دوورکەوتنەوە لە فەرمییاتی تایبەت بە ژنی ڕێبەرێک، چەوەکانی نیشان دان و سەبارەت بەو گەنجینانەی لە بن پێیاندا بوو، قسەی بۆ دەکردن.

یەکێک لە پێشمەرگەکان بە هەڵخرانەوە گوتی: «جا ئەوە خۆ هیچ نییە، ئەم ناوچەیە پڕە لەم بەردانە».

یەکێکی دیکەیان گوتی: «بەو پێیە، کاتێک بە ئازادی بگەین، بە هەڵگرتنەوەی ئەم بەردانەوە ساماندار دەبین».

پێشمەرگەیەکی گەنج بە دەنگی بەرز، گوتی: «لەو کاتەدا ئێمەش عەجەمەکان دەچەوسێنینەوە!»

یەکێکی دیکە لە گەنجەکان پرسیاری کرد: «ئەوسا، چ جیاوازییەک لە نێوان ئێمە و ئەواندا دەبینی؟» ئەو گەنجە وەڵامی دایەوە: «ماوەیەکەی

دوور و درێــژە کــە ئەوان ئێمە دەچەوســێننەوە و ئێمــەش مافی تۆڵە کردنەوەمان هەیە!»

یەکــی دیکەیان گوتی: «مەگین تۆ بۆ دەســتەبەرکردنی دێموکراســی خەبــات ناکەیــت؟ مرۆڤێکی دێموکرات مافی خەڵکــی دیکەش لەبەرچاو دەگرێــت و دادپەروەریــی بــۆ هەمــووان دەوێت. خەباتی تــۆ لە دژی عەجەمەکان، خەباتێکی دادپەروەرانەیە و ئەگەر لەم خەباتەدا سەرکەوی، بە ئازادی دەگەیت. ئایا پاش دەستەبەر کردنی ئازادی، تۆش دەتهەوێ ڕێک وەک عەجەمەکان هەڵسوکەوت بکەیت؟»

پێشــمەرگەیەکی بەتەمــەن گوتــی: «بــاش گــوێ بگرە کــوڕم، ئێمە دێموکراتین و ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە لەوان باشترین.»

باســەکە بــەردەوام بوو بەڵام لێنا، لە ســەرمادا هەڵدەلەرزی. لێنا، لە هاوڕێ نوێیەکانی ئیزنی ڕۆیشــتنی وەرگرت. پێشــمەرگە تۆڵەستێنەکە، کەوتــە تەکی و دەیویســت ئــەوەی گوتوویەتی بۆی ڕوونتــر بکاتەوە. پاشــان بــەردەوام بوو و گوتی: «بــۆ خواردنەوەی چایەک تەشــریف بهێننــە لای ئێمــە! ئەو لێنــای وەک خانمی ڕۆژنامەنووس ناســاند. لەو ڕووەوە کە ڕۆژنامەنووســەکان لە هەموو لایەکەوە ڕوویان لە «گۆگ تەپە» دەکرد، ئەو پێشمەرگەیەش وایزانیبوو کە لێناش ڕۆژنامەنووسە. بە چوونەژوورەوەی لێنا، دوو پێشمەرگەی بە تەمەن لە بەری هەستان و وێڕای تۆقە کردن لەگەڵ لێنا، داوایان لێکرد دابنیشــێت. لێنا ئێستکانە چایە گەرمەکەی گرت بە دەســتەوە و دەســتە ســڕبووەکانی پێ گەرم دەکردەوە. چەند ساتێک بە هێمنی و بێدەنگی تێپەڕی. پاشان یەکێک لەو پێشــمەرگە بە تەمەنانە کە لە تەنشت لێناوە دانیشتبوو، پرسیاری کرد: «بەڕێــزت میوانی دوکتوری ئێمەیت؟» (بۆ هەمــووان، عەبدولڕەحمان «دوکتور» بوو. لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ.»

پیــاوە بەتەمەنەکە پرســیاری کــرد: «ئەم هەمووە چــەوە بۆچی کۆ دەکەیتەوە؟»

ئەو پێشمەرگە گەنجە، هەموو چەوەکانی لە پێش لێنا، لەسەر زەوییەکە

بڵاو کردبووەوە. لەم کاتەدا، ژوورەکە پڕ ببوو لە پێشـمەرگە و هەموو گوێیان لە باسـەکان ڕاگرتبوو و قسـەیان تێدا دەکرد و سـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییە دەوڵەمەندەکانیان قسەیان دەکرد و ئەوەیکە لە فڵانە شوێن کانگای زێڕی لێیە و لە شوێنێکی دیکە، کانگای زیو و ...هتد.

پاشـان، کەسـێکیان پرسـیاری کرد: «بە نیازیت سـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییەکانی ئێمە بنووسیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ، هەروەها سەبارەت بەوەش دەنووسم کە ئێوە چەند وڵاتەکەتان و ئازادیتان خۆش دەوێت!»

یەکێک لەوان، بە بیسـتنی وەڵامەکەی لێنا، گوتی: «باشە، زۆر باشە، دەبێ ڕاسـتییەکان سـەبارەت بە عەجەمەکان و ئەوەیکە ئێمە لە لایەن ئەوانەوە، تەنیا بە هۆی کورد بوونمانەوە و ئەوەیکە لە ماف و شەرەفمان داکۆکی دەکەین، ئەشکەنجە دەدرێین و دەکوژرێین، ئاشکرا بکرێت».

لەم کاتەدا، کەریم، یەکێک لە پێشمەرگە سکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان، هاتـە ژوورەوە و گوتـی: «خانم، هەم دوکتور ئیشـی پێتە و هەم ئەو کەسانەی کە بۆ دیداری بەڕێزت هاتوون».

بنکـەی ناوەندیـی حیزبـی دێموکـرات پـڕ بـوو لـە ڕێژەیـەک لـە ڕۆژنامەنووسـان و حەشـیمەتێکی زۆر لە کـوردەکان. عەبدولڕەحمان بە ڕۆژنامەنووسـەکان ڕادەگەیشـت و لێناش بە کـوردەکان. لە نێوان کوردەکاندا، دوو کەس هەبوون بە نێوی ئەبووبەکر و هاوسـەرە زۆر گەنجەکـەی پەروین. یەکەمین خولی هەڵبژاردنی پارلەمان تازە کۆتایی پێهاتبـوو و حیزبـی دێموکرات لـە هەموو شـوێنێک دەنگی زۆرینەی هێنابـووەوە. ئەبووبەکریش بە زۆرینەی دەنگ وەکوو نوێنەری بۆکان دەنگـی هێنابـووەوە. ئەو هەوڵـی دەدا لێنا ڕازی بکات لە کوردسـتان بمێنێتەوە و هۆکارەکەشـی ئـەوە بوو کە لێنا دەتوانـێ کاریگەرییەکی قـووڵ لەسـەر ژنـان دابنێ و بەڵێنـی دەدا کە هـەزاران ژنی کورد کۆ دەکاتـەوە و لێنـاش لێدوانیان بۆ دەدات و.. ڕەنگـە ئەگەر بیزانیبایە کە لێنـا چەنـد وتەبێژێکی خـراپ و نەگونجاوە، وازی بهێنایە. سـەرەڕای

ئەوە، لێناش زۆر حەزی دەکرد لەوێ بمێنێتەوە و لەگەڵ ژنان بکەوێتە چالاکییـــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بڕوای بەوە هەبوو کە بوونی لێنا لە ئۆروووپا زیاتر بە سوودی کوردەکان دەبێت.

هاوسەری لێنا، کەیفخۆش، ڕازی و تەژی لە ئیرادە دەهاتە پێش چاو. بەڵام، ئەو هەڵگری بەرپرســـایەتییەکی مەزن بوو. چونکە هاوکارەکانی، بە بێ ئەو هیچ بڕیارێکیان نەدەدا و هەموو بۆ چارەسەری کێشەکانیان دەهاتنــە لای ئــەو. تەنانەت کاتی پێویســتی بۆ نــان خواردنیش نەبوو چونکە لە کاتی نان خواردندا، بە هۆی کاری زۆر و هاتوچۆ و سەردانە بەردەوامەکانەوە، ناچار بوو لە پەســتا لە ســەر مێزی نان خواردنەکە هەستێت و بە کاروبارەکان ڕابگات. هەربۆیەش، لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو هەموو بەرپرسایەتییە بۆ یەک کەس، لەڕادە بەدەرە.

■ مەهاباد

لەبــەر ئــەوەی ئــەو کۆبوونەوەیــەی کــە قــەرار بوو ســەبارەت بە چالاکییەکانــی لێنــا بڕیاری تێدا بدرێت، بەو حــاڵ و دۆخەوە نەدەگیرا، لێنا بڕیاریدا ســەردانی مەهاباد، شــاری قارەمان و پێتەختی کۆماری تەمەن کورتی کوردستان بکات. لەوێ لێنایان بۆ بینی بەنداوی مەهاباد و دەوروبەری برد. ئەم بەنداوە جێی شــانازیی خەڵک و ســەیرانگەیان بــوو. لە ئاوی بەنداوەکەشــدا مەلەیان دەکرد، دیــارە تەنیا پیاوەکان و منداڵــەکان بۆیان هەبــوو مەلە بکەن و ژنان لەو مافــە بێبەش بوون و هەڵبەت لەو بوارەدا، ئەوە خودی ژنانی کورد بوون کە دەرسی لێنایان دادەدا! و دەیانگــوت لێــرە، ئەگەر ژنێک دامەنی کــورت لە پێ بکات، بە چــاوی بێحەیا و خراپە ســەیری دەکەن (دەڵێن چ ژنێکــی بێحەیایە کە خــۆی ڕووت دەکاتەوە). لێنا کە جل و بەرگی ئۆروووپایی لەبەردابوو و تەنوورەکەی هەتا قولاپەی دەهات، بە گاڵتەوە دەیگوت: «هیوادارم بەم قولاپە ڕووتمەوە نەبمە هۆی سەرشۆڕیی پیاوەکان».

لێنــا ژنان و کچانی ڕەزاییەی لە ســاڵی ٢٧دا وەبیر دەهاتەوە. ئەوان

دامەنی کورتیان لە پێ دەکرد و کەسیش پێی سەیر نەبوو. ئەگەر لە مەهاباد لە ساڵی ١٩٨٠دا، لەبەرکردنی دامەن نەگونجاو و دژەباو بوو، بێگومان سەبارەت بە لەبەرکردنی جلو بەرگی تایبەت بە مەلە (مایۆ) هەر نەدەکرا باسیشی بکرێت. ئاڵوگۆڕە ئیسلامییەکان لە دۆخی ژناندا، نەک هەر لە لایەن پیاوانەوە بەو پەڕی مەیلەوە پێشوازی لێکرابوو، بەڵکوو بۆ بەکردەوە کردنیشی، هەموو توانای خۆیان خستبووە گەڕ. لە ڕاستیدا، پاشەکشە بەرەو دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی بە خێرایی بە کردەوە کرابوو. ژنان کە مافی هەڵبژاردنیان نەبوو، ناچار بوون ملکەچ بن. سەرەڕای ئەوەش، لەماڵەوە، کچان و ژنان بە پرسیاری بەردەوام دەورەی لینایان دەدا، ئەوەش دژی ئەو بۆچوونەی دەسەلماند کە لەسەرەوە باس کرا: ئەوان پرسیاری سیاسی و هەندێ جاریش ورد سەبارەت بە دۆخی ژنان لە نیزامی کۆمۆنیستیدا، هەڵسوکەوتی پیاوانی دێموکرات بەنیسبەت ژنانەوە، مافەکانی ژنان و چۆنایەتی ڕەچاوکردنی ئەو مافانە لە وڵاتە سوسیالیستییەکان و هەروەها چۆنیەتی دانی مووچە لە بەرانبەر کاری وەک یەکی ژن و پیاو لەو وڵاتانەیان دەهێنایە بەرباس و...هتد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە ڕیزی بزووتنەوەی چەپدا بوو و تازە لە دۆخی نایاسایی بوون هاتبووە دەرەوە، هێشتا پێگەی خۆی لە کۆمەڵگەی سەرانسەر ئاڵۆزی ئێراندا قایم نەکردبوو، کە لەگەڵ شەڕ ڕووبەڕوو بوویەوە. زۆریەک لە کوردەکان ڕاستگۆیانە باوەڕیان بەوە هەبوو کە کۆمۆنیسم ئازادییان بۆ دەستەبەر دەکات. لینا کە هاوسەری ڕێبەری ئەم بزووتنەوەیە بوو، لە بەرانبەر ئەم پرسیارە ڕاستگۆیانانەدا، هەستی بە سەرلێشێواوی دەکرد. باوەڕ بە ڕاست بوونی ڕێژیمە کۆمۆنیستییەکان، لەمێژ بوو لای لینا کاڵ ببووەوە. چونکە، ئەو بەچاوی خۆی بینیبووی کە چی بەسەر خەڵکانی ژێر دەسەڵاتی ئەم ڕێژیمانەدا هاتووە. خودی لینا چەپ بووە، بەڵام بە تێپەڕینی ساڵەکان، چەپ بوونەکەی ببووە شتێکی شەخسی و ئەویش بریتی

بوو لە پشـــتیوانیی هەژاران و ئەوانەی ســووکایەتییان پێکراوە، بە بێ ئەوەی پشــت بە حیزبە سیاسییەکان ببەســتێت، ئەوەش بە سەرنجدان بــەو زانیاری و ئەزموونانە بوو کە لەو حیزبانە بە دەســتی هێنابوون. هەربۆیەش وەڵامدانەوە بەو کچانە و بەو ژنانە زۆریش سانا نەبوو. لە لایەکەوە، ئەو نەدەبوو زەبر لە بزووتنەوەی هاوســەرەکەی بوەشێنێت و ببێتــە هــۆی بریندار کردنی هەســتی ئەو گەنجانەی بــە هەموو مانا ئۆگــری ئەو بزووتنەوەیە بوون. لینا گومانی لە بەردەوامی و مانەوەی ئەو ئازادییە پێڕەوکەیە هەبوو کە لە بەشــێکی کوردستان و ئەویش بە دەڵەمەیی، جێگیر ببوو، لە لایەکی دیکەشــەوە، درۆ کردن لەگەڵ ژنان، بەهــا نەدان بوو بە تێگەیشــتوویی و ئاوەزیــان و بێگومان ڕۆژێک بەو ڕاستییە دەگەیشتن و ئەوەش زەربەی لە متمانە هێنانیان بە دێموکراسی دەدا. هەربۆیەش، لینا وەڵامی پرســیارەکانی بە شــێوەیەکی ڕووکەشی و ناورد دەدایەوە.

ئەم سەردەمە ئاڵۆز و دژوارە، بە بێ ئەوەی بەرچاو بێت، سەرەتای شــکۆ و ناوبانگ دەرکردنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو. ئەم حیزبە بەرەو ئەوە دەچوو کە لە ساڵانی داهاتوودا، وەکوو هێزێکی دیاریکەر و جێی ڕێز لە بەشێکی گەورەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ڕۆڵ بگێڕێت.

■ چیرۆکی ژنێک بە نێوی جوان

باســی ڕۆژەڕەشــییەکانی ژنان کرا. لێرەدا وەکوو نموونە، ئاماژە بە دوو نموونــەی زینــدوو دەکرێــت. ڕۆژێکیان، پاش نیــوەڕۆ، لینا جل و بەرگە کوردییەکەی لەبەر کرد بۆ ئەوەی لەگەڵ ژنێکی تەمەن ٣٩ ساڵدا دابنیشــێت. نێوی ئەم ژنە دەنێین جوان کە لە زمانی کوردیدا بە مانای «ژیکەڵــە و لەبــەردڵان»ە، چونکــوو ئەو هەم لــە گەنجییەتیدا جوان و ســەرنجڕاکێش بــووە و هەم لــە کاتی ئەم چاوپێکەوتنەیــدا لەگەڵ لینا، هێشتاش هەر جوان بوو. لینا ئەو ژنەی لەو کاتەوە کە منداڵێکی تەمەن

٩ ســاڵ بوو دەناســی. باوکی بەنیاز بوو جوانی تازە پێگەییو بدات بە ناســیارێکی خۆی کە ژنەکــەی تەڵاق دابوو و دوو کــوڕی هاوتەمەنی جوانــی هەبوو. بەهەرحــاڵ، ڕەنگە ئەو پیاوە، لەو کاتەدا، پیاوێکی زمان لووس و کەشخە بووبێت و ئەو کچە زۆر گەنجەش، توانای هەڵسەنگاندن و جیاوازی دانان لە نێوان پیاوی عاقڵ و پیاوی زمان تەڕی نەبووبێت. هەرچۆنێک بێت ئەو کچە شێتانە عاشقی ئەو پیاوە دەبێت و بەم چەشنە چارەنووسی جوان دەگۆڕێ.

باوکی جوان، ڕای خۆی گۆڕیبوو و چیدیکە ڕێی بە «مەناف» (پیاوی داواکار) نــەدەدا بچێتە ماڵــی. بەڵام جوان بە نهێنــی هاتوچۆی مەنافی دەکــرد. کاتێــک باوکــی بەم کەیــن و بەینەی زانی، ڕێی لــە پەیوەندیی کچەکەی و مەناف گرت. شایانی باسە کە لە کۆمەڵگەیەکی موسوڵماندا، ڕێ بــەو هەڵسوکەوتــەی جوان نادرێت و یاســاغ بوونی ئەو بابەتە لە لایەن باوکەوە، وەک ڕۆن بە ئاگردا بکرێت وابوو. جوانی لاســار ماڵی باوکــی بەجــێ دەهێڵێت و لە ماڵــی مەناف جێگر دەبێــت. دایکی جوان لــەو کردەوەی کچەکەی بەڕادەیــەک زویر دەبێت کە خۆڵەمێش دەکات بە ســەروڕووی خۆیدا و دواجار بنەماڵەکە لەبەریەک هەڵدەوەشێتەوە. بــەڵام جوان لە مافــی خۆی لەســەر هەڵبژاردنی ژیانە هاوبەشــەکەی داکۆکی دەکات. هەربۆیەش باوکی تووکی لێدەکات و لێی ناپرســێتەوە. لــەم چەشــنە کۆمەڵگەیانەدا، پیاوێــک کە بە نیســبەت ژنەکەیەوە ڕێک و پێــک نەبێــت و پەیوەنــدی لەگەڵ ژنانی دیکە دروســت بــکات و یان ژن بێنێتــەوە، وەکــوو پیاوێکی بەهێز، خۆشــڕابوێر و چاوحیز ســەیر دەکرێــت و بە دەگمەن لــە لایەن کۆمەڵگەوە بە تاوانبــار ناوی دەبەن. بەڵام بە پێچەوانەوە، ئەگەر ژنێک ورەی ئەوەی هەبێت کاری وا بکات، دەســتبەجێ بە تاوانبار دەناســرێت و سووکایەتیی پێدەکرێت و قسەی ســارد و ســووکی پێدەگوترێت و هەموو خوازیاری توندترین سزاکان بــۆ ئەو ژنە دەبن. ئەو ژنە دەبێ داوای بەخشــین بــکات و تۆبە بکات. بەڵام جوان کە تەبعێکی سەرکەشی هەبوو، هەرگیز نە داوای بەخشینی

کرد و نە پەشـیمانیی دەربڕی. هەربۆیەش، سـاڵانێکی زۆر لە دۆخێکدا دەژیا کە زۆربەی خەڵک تێی نەدەگەیشـتن. پاشـان شـووی بە مەناف کرد و کچێکیشی لێ بوو. بەڵام هێندەی نەخایاند کە خوو و سروشتی سـووکی مەنـاف سـەری هەڵدایـەوە و جوان بـوو بە کەرەسـتەیەک بـۆ بەتـاڵ کردنەوەی گـرێ دەروونییەکانـی. تەنیا دڵخۆشـیی جوان، کچەکەی بوو. بەڵام گرفتەکە گەیشـتە ئاسـتێک کە جوان ئیتر بڕسـتی لێ برِا و هەربۆیەش، کچەکەی هەڵگرت وماڵی مێردەکەی بەجێهێشت. دیسـانەوەش کردەوەیەکی لێبڕاوانە لە لایەن ژنێکەوە سەری هەڵدابوو. بـەڵام ئەم کردەوەیە لە لایەن کۆمەڵگەوە ڕەت دەکرایەوە. هەربۆیەش، جارێکی دیکە، هەموو لە دژی جوان هەسـتانەوە. دواجار، برای جوان، لەگەڵ مێردەکەی یەکی خسـتنەوە و بەم شێوەیە پێشی بە ڕیسواییەکە گرت.

لـە بنکـەی ناوەندیی حیزبـی دێموکرات، لینا بـەرەوڕووی «جوان»ێکی چارەڕەش بووەوە. پاش تەڵاق، بە پێی ڕێوشـوێنە قورعانییەکان، مافی سەرپەرەشـتی کردنـی منداڵ بە باوک دەدرێـت و مەنافیش ئەو پیاوە نەبوو دەستبەرداری ئەو مافەی بێت. سەندنەوەی منداڵ لە دایک، سـزادانی ئەو ژنەیە کە ملکەچی مێردەکی نابێت. ڕاسـتە کە بۆ دایکێک، هەڵگرتنەوەی منداڵەکەی لە داوێنی تاقەتپڕووکێنە و ژیانەکەی ئاستەم دەکات، بـەڵام ئایـا ژیان لەگەڵ پیاوێکی ئاوا ئاسـانە؟ لەو وڵاتانەدا کە ژن هیـچ پشـتگیرییەکی یاسـایی لە پشـت نییە، بێبـەش کردنی ژن لە منداڵەکەی، بارتەقای چارەڕەشییەکی هەتاهەتاییە. هەربۆیەش، ئەم ژنە بـە ناعیلاجـی ملکەچی پیاوێکی بێئینسـاف دەبـێ و گوێڕایەڵ بوونی خۆی قبووڵ دەکا.

■ ئێستاش چیرۆکی ئامینە

ڕۆژێکیان لینا لە پشـت پەنجەرەی ماڵێکدا، چاوی بە ژنێک دەکەوێت، بـەرەو درگای ماڵەکـە دەچێت و لـە درگا دەدات. هەندێجـار، ژنەکان

بــە ڕوانینێکی هەڵــە و تەنانــەت دوژمنکارانەوە ســەیریان دەکرد. ئەم بەشــە لە ژنان، ڕاســتگۆیانە هەســتەکانی خۆیان باس دەکرد و لینناش پێویســتی بەو وتە ڕاشــکاوانانە هەبوو و یەکێک لەو ژنانە، هەمان ژنی پشــت پەنجەرەکە بوو کە نێوی فاتمە بوو. لە حەوشــەیەکی بچکۆلەدا، لەبەر دەرکەکە، دێڵە ســەگێکی گەورە ڕاکشــابوو و تووتکەکانی وەک تۆپەڵە بەفر، تووکن و ســپی تێی ئاڵابوون. ژنەکە بۆ دوورخســتنەوەی تووتکــەکان کە لە نیزیکەی دەرکەکەوە یارییان دەکرد، چەند شــەپێکی بەملاوئەولادا تێگرتن و پاشــان بــە ڕوویەکی گرژ و مۆنەوە ڕووی لە لینا کرد و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد.

لینا وەڵامی دایەوە: «هاتووم تۆ ببینم خوشکە».

ئــەو ژنــە، دەســتێکی ڕاوەشــاند و ئاماژەی بــۆ لینا کرد کــە بچێتە ژوورەوە. کابانی ماڵ، ناڕەزایەتیی خۆی لە ســەردانە ناوەختەکەی لینا نەدەشــاردەوە. بەڵام لیناش سوور بوو لەســەر ئەوەی ئەو ژنە بێنێتە قســە. لینا لە زەینی خۆیدا سەرقاڵی ئەوە بوو لە کوێوە دەست پێبکات، ژنێکــی دیکەی لە نێــوان دەرکەیەکی نیوە کــراوەدا بینی و هەربۆیەش پرسیاری کرد: «ئەوە خوشکتە؟»

لینا قسەکانی بە پرسیارێکی باشەوە دەست پێکردبوو. فاتمە ورووژا و چیرۆکی ئامینەی بە تێروتەسەلی بۆ لینا گێڕایەوە.

ئامینــە شــووی بە پیاوێکــی تووڕە و بەدفــەڕ، لە ناوچــەی باکوور کردبوو و دوو منداڵیشــی لێی هەبوو. زۆر جاران کەوتبووە بەر لێدان، ئەشکەنجە و دەستدرێژی و...هتد. لە لایەن هاوسەرەکەیەوە سووکایەتی پێدەکرا و جنێوی پێدەدرا. ئامینە چەندین جار منداڵەکانی هەڵگرتبوو و گەڕابووەوە بۆ ماڵی باوکی. بەڵام، هەرجارە، ماڵی بابی گەڕاندبوویانەوە بۆ لای مێردەکەی. دواجار، بەرگەی ئەو ئازار و ئەشکەنجەیە ناگرێت و ماڵئاوایــی لــە منداڵەکانی دەکات و ماڵی مێردەکەی بەجێ دەهێڵێت. ئەو کە هیچ لایەکی نەبوو پەنای بۆ ببات، ڕێگای باشــووری گرتبووە بەر. لەم ســەردەمی ئاوارەییەدا، ئامینە لە دەرەوە دەنووســت و لای خەڵکی

گوندەکە نانێکی دەخوارد، لە هێڵەکانی شەڕ تێدەپەڕی و.. بەدوای ئیش و کاردا دەگەڕا. بەڵام کەس پێویستی بە کاری ئەو نەبوو. لە گۆگ تەپە، ڕۆژێکیان فاتمە لە بەر دەرکەیماڵەکەی خۆی بە نیوەگیانی و نووستوو دەیدۆزیتەوە.

فاتمە وەکوو یاریدەدەرێک بۆ کاروباری ناوماڵی خۆی ڕایدەگرێت و لەو ڕۆژە بەدواوە، ئەو دوو ژنە پێکەوە ئیش و فرمانی ناو ماڵیان ڕێکدەخست و ببوونە ئاواڵ. پاش ماوەیەکی کورت، ئامینەش هات بۆ لایان. ژنێکی باڵا بەرز و نێوقەد باریک، بە هێز، بە دوو چاوی ڕەشی مێهرەبانەوە، لێوی گۆشتن و ڕواڵەتێکی بە بزەوە. فاتمە بە تێروتەسەلی وەڵامی پرسیارەکانی لینا سەبارەت بە چارەنووسی ئامینەی دەدایەوە و ئامینەش کە ژنێکی کەمدوو بوو، بە ڕاوەشاندنی سەری، گوتەکانی فاتمەی پشتڕاست دەکردەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە ئامینە لە بوونی خۆی لە ماڵی فاتمە ڕازییە. ئەو دوو ژنە هەتا بەردەرکە لینایان بەڕێ کرد و دڵنیایان کردەوە کە هەرکات بیەوێت سەردانیان بکات، پێشوازیی لێدەکەن.

■ کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی

سەرئەنجام، کۆبوونەوەی ئەندامانی دەفتەری سیاسی کە بڕیار بوو سەبارەت بە چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپا و لەوانە چالاکییەکانی لینا بڕیار بدەن، بەڕێوەچوو. لە کۆبوونەوەکەدا، لینا دەستی کرد بە شی کردنەوەی ئەو دۆخەی کە پێی وابوو کاریگەریی ئەرێنی لەسەر چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپا دادەنێت. پێشنیاری کرد دەفتەرێکی نوێنەرایەتی لە ناوەندی ئورووپا بکەنەوە (بە بۆچوونی ئەو، پاریس بۆ ئەو مەبەستە، گونجاوترین شوێن بوو). پێرسۆنێلەکەی دەبوو لە ناو کوردە پەنابەرەکان و لە کارامەترینەکانیان هەڵبژێردرێت و دەبوو لەوێ کاروباری پەیوەندییە دەرەکییەکانی حیزب ڕاپەڕێنن. ئەم نوێنەرایەتییە، وەکوو هەر ئیشێکی دیکە، بۆ بەرەوپێشچوونی چالاکییەکانیان، پێویستی

بە ئیمکانات هەبوو.

لـە سـاڵی ١٩٨٠دا، کوردسـتان بـەلای ڕای گشـتیی جیهانەوە زۆر ناسراو نەبوو. بۆ ناساندنی زیاتری، پێویست بوو بۆڵتەنێک بە شێوەی ڕێک و پێک بڵاو بێتەوە. بۆ ئامادەکردنی بۆڵتەنێکی ئەوتۆ، کەسـانێکی ڕۆژنامەنـووس و نووسـەر و هەروەها وەرگرتنـی تەکووزی هەواڵی نوێ و دروست پێویسـت بوو، تەنانەت ئەگەر هەواڵەکان سەبارەت بە کوردستان و سەرانسەری ئێران نەرێنیش بن (ئەوان زۆربەی کاتەکان بەوە ڕاهاتبوون کە بڵێن هیچ کێشـەیەک نییە و هەموو شـتێک لە جێی خۆیدایـە). دیارە ئەو کەسـەش کە دەبـوو بەرپرسـایەتیی پەیوەندییە گشـتییەکان لە ئەستۆ بگرێت، پێویستی بە هەموو ئەو ئیمکاناتە هەبوو. عەبدولڕەحمان وێڕای شی کردنەوە و لێکدانەوەی زیاتر، پشتیوانیی لە پێشنیارەکانی لینا کرد.

هەمـوو ئەندامانی دەفتەری سیاسـی کە لـەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بوون، پێشـنیارەکانی لینایـان قبووڵ کرد و داوایـان لێکرد کە جگە لە بەرپرسـایەتیی پەیوەندییە گشـتییەکان، سەرپەرشتیاریی پێڕاگەیشتنی کاروبـاری ماڵیـی حیـزب لە بانکەکانـی دەرەوەی ئێرانیش لە ئەسـتۆ بگرێت.

لینا بەو مەرجەی کە دوو هاوکاری بۆ دیاری بکەن، بەرپرسـایەتیی پەیوەندییـە گشـتییەکانی حیزب لـە دەرەوەی وڵاتی وە ئەسـتۆ گرت. ئـەو بـاش دەیزانی کەسـێک بە تەنیا بـۆ بەرەوپێشـبردنی کاریگەری ئەم بەرپرسـایەتییە بەس نییە (ئەو پێشـتریش ئـەو کارەی کردبوو و دەیزانی باسی چی دەکات)، جگە لەوەش، لە ئەگەری لەناوچوونی لینادا، پێویسـتیان بە کەسـانێک هەبوو کە لەو بوارەدا ئەزموونی پێویستیان پەیدا کردبێت.

لینـا وێڕای شـی کردنـەوەی ئەوەیکە هیـچ ئەزموونێکـی لە بواری کاروبـاری ماڵیدا نییە، خۆی لە بەرپرسـایەتیی کاروباری ماڵیی حیزب لە بانکـەکان دەبوارد. بەڵام عەبدولڕەحمـان پێداگریی دەکرد و بەڵێنی

پێدا کە بۆخۆیشـــی لەو بـــوارەدا هاوکاری دەکات. ئـــەوان پێیان وابوو کە لێنا بەرپرســـایەتیی دووهەمیشی قبووڵ کردووە، ڕەنگە لەبەر ئەوە بووبێت کە لە کاتی هێنانە ئارای باســـی سەرپەرەشـــتیاریی کاروباری ماڵی، لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە، لێنا پێکەنیبوو، دیارە پێکەنینەکەی لێنـــا لەبەر ئەوە بوو کە داخوازەکەی ئـــەوان جیددی نەبوو. لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران زۆر هەژار بوو و لێنا نەیدەزانی کە پاش ماوەیەک دۆخەکە دەگۆڕدرێت و حیسابەکانی حیزب پەرەیەکی بەرچاو دەسێنێت.

لەو ڕۆژەدا، لە لایەن ئەندامانی دەفتەری سیاسییەوە، گەلێک بەڵێنی بە لێنا درا . سەرەڕای ئەوەش، ئەزموونەکانی لێنا لەگەڵ هاوسەرەکەی و کوردەکانی دیکە، نەیدەهێشت هەست بە دڵخۆشی بکات. لێنا لە ئاسمان و زەوی دەپاڕایـــەوە کـــە ئـــەوان، ئەمجارەیان بەڵێنەکانیـــان فەرامۆش نەکەن. بەڵام ئەمجارەشـــیان ئاســـمان گوێی لە نزاکانی نەگرت. دواتر، کاتێـــک لێنا هەوڵـــیدا لە هۆکاری ئەو خەمســـاردییە بکۆڵێتەوە، تێگەیی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە هۆی ئاڵوگۆڕی دۆخەکەی، ناچـــار ببـــوو هەموو توانای خۆی لەســـەر ڕێکخســـتنە نوێیەکەی و بە تایبەتی لەســـەر شـــەڕ چڕ بکاتەوە. لە ڕاســـتیدا چالاکی لە ئورووپا، بۆ حیـــزب لە پلـــەی دووهەمی گرینگی پێداندا بوو. بـــەڵام بۆ لێنا، ئورووپا واتە «کرانەوەی پەنجەرەیەک بەرەو جیهان» کە دەیتوانی جێی حیزب لـــە نـــاو بزووتنـــەوە گرینگەکاندا بکاتـــەوە و هێزی حیـــزب بۆ چالاکیی کاریگـــەر و بە کەڵک لە بەرژەوەندیی وڵات بەرز کاتەوە. جگە لەوەش، سەرنج نەدان بەم بابەتە، مەترسیی ئەوەی لێدەکرا کە جارێکی دیکەش حیزب بگەڕێتەوە بۆ دۆخی حیزبێکی لۆکاڵی و بێبایەخ.

لەو ســـەردەمەدا، حیزب هێشـــتاش چەند ســـاڵێکی مابـــوو کە وەکوو حیزبێکی خاوەن دەســـەڵات و گرینگ دەرکەوێت. ســـەرەتاکانی ســـاڵی ١٩٨٠، لە ڕاستیدا سەرەتای ئەو دۆخە بوو.

لەو ڕۆژەدا کە لێنا لەگەڵ ئەندامانی دەفتەری سیاســـی کۆبوونەوەی

هەبــوو، پاســدارەکان بەرەو مەهابــاد بەڕێ کەوتبــوون و دەوری ١٢ کیلۆمیتریــان مابــوو بگەنــە مەهابــاد. هەربۆیەش، دەفتەری سیاســی دەیویست کە لینا بە زووترین کات بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

ســەفەرەکەی لینــا، تێپەڕین بە وڵاتێکــی کاول کراودابوو. ئەویان بە کوێســتانە ئەمینەکاندا دەبرد کە هیچ خاڵێکی پشــکنینی نیزامیی لەسەر نەبــوو. بــە درێژایی ڕێگاکە، بینــای کاول کراوی کارگــەکان، ناوەندی گەیاندنــی کارەبــا و هەروەها کۆگا کشــتوکاڵییەکان ســەرنجی لینایان ڕادەکێشا...

لە ڕاســتیدا تەنیا یەک ســاڵ و شــتێک بەســەر شۆڕشــی ئیسلامیدا تێپەڕیبوو، بەڵام هەر ئەو ماوە کورتە بۆ داڕمانی ئابووریی کوردستان بەس بوو.

خومەینی لە یەکێک لە لێدوانەکانیدا، کە لە فەرانسە لە سەر شریت تۆمار کرابــوو، دەیگوت: «تەنانەت ئەگــەر خەڵکی ئێران، من بۆ بەڕێوەبەریی وڵات هەڵبژێــرن، تەنیا تا ئەو کاتە لەو بەڕێوەبەرییە بەردەوام دەبم کە دڵنیا بم ئەوانەی شوێنم دەگرنەوە، مرۆڤگەلێکی دروستکارن و توانایی دابین کردنی دێموکراسی بۆ هەموو خەڵکی ئێرانیان هەیە».

بەڵام بینیمان کە دێموکراسیی خومەینی بریتی بوو لە پێدانی ئازادی بــە فێناتیکەکان «دەمارگرژەکان». شــەڕ لە دژی کوردەکان و لە دژی عەراق، وڵاتی بەرەوڕووی ڕۆژەڕەشــی و نەهامەتی کردەوە. خومەینی لە هەســتی مەزهەبیی کوڕانی گەنج کە هێشــتاش منداڵ بوون، کەڵکی وەردەگرت، «کلیلی ئاسمان»ی دەخستە ملیان و بۆ بەرەکانی پێشەوەی شــەڕ بەڕێی دەکردن. پێش ئەوەی هێزە چەکدارە شەڕکەرەکانی بگەنە بەرەکانی شــەڕ، پۆل پۆل دەیناردنە ســەر زەوییە مینڕێژ کراوەکان و ئــەو ناوچانــەی لە مین پێ پــاک دەکردنەوە و پێــی دەگوتن کە ئەگەر کوژران، بەو کلیلانە دەرکەی بەهەشــت بکەنەوە و بڕۆنە بەهەشــت و ...هتد.

کاتێــک ڕەنگەکان، دەنگــەکان و بزووتنەوە جۆراوجــۆرەکان، بە بێ

پێکــدادان و بەریەک کەوتن، تێک دەچڕژێن، وڵاتێکی هەمەجۆر و تەژی لە ئاشتی و هێمنایەتی وێنا دەکەن. لە وڵاتێکی ئەوتۆدا، مرۆڤ هەم خۆی دەژی و هــەم مافــی ژیان بە خەڵکی دیکــەش دەدات. کاتێک لە هەموو ناوچەکانــدا، تەنیــا یەک مەزهــەب یان دین لە باتی دەوڵەت سیاســەت بەڕێــوە ببات، ئەو ڕەنگانە، ئەو دەنگ و بزووتنەوانە لە خۆپەســەندیی خۆیاندا و لەسای دەسەڵاتێکی پاوانخوازدا، ڕەنگ و بۆنی یەکتر دەگرن و ئەوســایە کە ئەو وڵاتە هێزی بیر هێنانەوەی خۆی لەدەســت دەدات و دەبێت بە وڵاتێکی بێڕەنگ، بێچێژ و هەڕەشــەکەر. ئێرانی خومەینی بەهــۆی بێبەزەیــی مەزهەبییــەکان و دەمارگرژیی گشــتییەوە، بەرەو ئیفلیج بوون دەڕۆشت.

بەوحاڵەشەوە، سەرەڕای بوونی ترس و توندوتیژی، هەمیشە پیاوان و ژنانێک هەن کە خاوەنی هەڵوێستن و خۆڕاگری دەکەن. شەڕی نێوان ئێران و عەراق و هەروەها شــەڕ لە کوردســتانیش کۆتایی پێهاتووە. بەرەیەکــی نــوێ لەدایک بــوون و خۆڕاگــری بەرانبەر بیــری تاریکی مەلاکان بەردەوامە.

لە لایەکەوە، بیرکردنەوەی خەڵک لە کوردستان گوڕدراوە، و لە لایەکی دیکەشەوە، بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە مافی مــرۆڤ، بە ژن و پیــاوەوە، بەرگــری دەکات، کاریگەریی خۆی داناوە. جگە لەوەش، لە ماوەی ئەو چەند ســاڵەدا کە حیزب بەشــێک لە خاکی کوردســتانی ڕزگار کردبــوو و بەڕێوەبەریی ئەو ناوچانەی وەئەســتۆ گرتبــوو، خەڵک تامی ئازادییان چەشــت و باشــتر بوونــی بارودۆخ لە ســای ئەو ئازادییەیان بە گۆشت و پێســتەوە هەست پێکرد و ئەوەش، شتێک نییە کە بە خێرایی فەرامۆش بکرێت. دەبێت دان بەوەدا بنێین کە بەرنامەی ئەو ئاڵوگۆڕە بەرفراوانانەی کە حیزب و خەڵکی کوردســتان دەســتیان پێکرد، پێویســتی بــە کات و زەمەن بــوو، مەخابن حیزب و خەڵک ئەو دەرفەتەیان بۆ نەڕەخسا.

■ کار کردن لە ئورووپا و کوردستان

لەگــەڵ گەڕانــەوەی بۆ ئورووپــا، لینا بێــکار دانەنیشــت. پاش یەک ســاڵ، کاتێک گەڕایەوە بۆ کوردســتان، ڕاپۆرتی چالاکیەکانی ئەو یەک ســاڵەی بریتی بوو لە: دامەزراندنی ئا. ئێف. کا. (ئەنجومەنی فەرانســە ـ کوردستان بە مەبەستی ئاسانکاری لە کاروباری دەفتەری نوێنەرایەتی حیزب)، دامەزراندنی دەفتەری نوێنەرایەتی، ئەنجامدانی ســەفەرگەلێک بە مەبەســتی کۆکردنەی یارمەتی و هەروەهــا کۆمەڵێک چالاکیی دیکە کە دەسکەوتێکی ئەوتۆی نەبوو. ئەوەش دەرئەنجامی بێئەزموونی لینا و پێش هەرشــتێکیش نەبوونی هــاوکار بوو. دەرئەنجامەکەشــی ئەوە بــوو کــە: لینا ناچار بوو تەنیا پشــت بە خۆی ببەســتێت. پیاوی کورد، لەگەڵ ئەوەدا کە ڕێزی لێدەگرت و هەڵسوکەوتێکی دۆستانەی لەگەڵی هەبوو، کەچی بایەخێکی بۆ کارەکەی دانەدەنا و پێداویستییەکانی ئەوی لــە ڕەوتی کارکردنیــدا دابین نەدەکرد. عەبدولڕەحــان گوێی لە گازندە و گلەییەکانــی لینــا ڕادەگــرت و لەو ڕووەوە کە بۆخۆشــی ئەزموونی هاوشــێوەی ئــەوەی تێپەڕاندبوو، تێدەگەیشــت و بەڵێنیــی هاوکاری و یارمەتیی پێدەدا. بەڵام ئەو هاوکارییانە هەرگیز بە کردەوە نەکران.

بەوحاڵەشــەوە، لینا دیدارەکانــی عەبدولڕەحمانی لەگــەڵ کابینەکان، وەزارەتخانەکان و دەفتەری حیزبە سیاســییەکان ڕێکدەخســت. خودی لینــاش لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکوومیەکان دیداری دەکرد و لە فرومەکاندا وەکــوو نوێنەری حیزبی دێموکرات بەشــداریی دەکرد و ســەبارەت بە پرسی کورد قسەی دەکرد و هەر بەو مەبەستەش، سەفەری دەرەوەی فەرانسەشــی دەکرد. بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان و ڕاوێژکارانی بانک، بەڕێوەبەریــی کاروباری بانکیــی حیزب فێر دەبــوو و تەنانەت توانیی بگاتــە قۆناغــی دروســت کردنــی داهــات و قازانجیش بۆ حیــزب. لینا هەمیشــە ڕاپۆرتی چالاکییەکانی خۆی ئامادە دەکــرد و دەینارددەوە بۆ دەفتــەری سیاســی حیزب لە کوردســتان. هەرگیز لە لایــەن دەفتەری سیاســییەوە وەڵامــی پێنەدەگیشــتەوە و ئــەوەش بەو مانایــە بوو کە

ئـــەوان ڕەخنەیەکیـــان لە کاری ئەو نەبوو. عەبدولڕەحمان لە ســاڵدا بە پێـــی بەرنامەکانـــی خۆی، جارێک یـــان دوو جار ســـەردانی ئوروپای دەکرد و لێناش ئەو پلان و بەرنامە نوێیانەی بە پێی ویست و خواستی عەبدولڕەحمان دایڕشتبوون، پێشکەش دەکرد.

لە ڕەوتی چالاکییەکانیدا کە زۆرجاران دڵ ســـارد و بێهیواش دەکرا، لێنـــا هەندێجار تووشـــی حاڵەتی سەیروســـەمەرەش دەهـــات و غافڵگیر دەبـــوو. ڕۆژێکیـــان، لێنا لە لۆزانەوە دەگەڕایەوە بۆ فەرانســـە. هۆکاری ســـەفەرەکەی بۆ لـــۆزان، هەندێ داواکاری و لەوانە داواکردنی شـــیری وشک بۆ منداڵە کوردەکان لە ڕێکخراوی ناحکوومیی (Tree Des Hommes) (ســـەرزەمینی مرۆڤـــەکان) بوو. لێنا، بۆ ئەوەی هیچـــی لەبیر نەچێتەوە، بە خەتی خۆی پێرســـتی داواکارییەکانی نووســـیبووەوە. لە ســـنووری فەرانســـە ـ ســـوویس، مەئموورەکانی گومروک، ئۆتۆمبیلەکەیان ڕاگرت و داوایـــان لێکرد لەگەڵیان بچێتە نێو بینای گومروکەوە. لە نێو بیناکەدا، پرسیاری هۆکاری سەفەرەکەی بۆ سوویسیان لێکرد. لێناش بۆ ئەوەی زۆر ڕایەنەگـــرن، وەڵامی دابووەوە کە وەکوو توووریســـتێک ســـەفەری کردووە. پاشان، لێنا لە پەنجەرەکەوە بینی کە یەکێک لە مەئموورەکانی گومروک، چووە نـــاو ئۆتۆمبیلەکە و جانتا بچووکەکەی لێنای هەڵگرت. هەمـــوو بەڵگەنامەکان و لەوانە پێرســـتی شـــتومەکە داواکراوەکەش لە جانتاکـــەدا بـــوو. مەئموورەکە هاتـــە ژوورەوە و پێرســـتەکەی لە پێش چاوی لێنا ڕاوەشـــاند و بـــە درۆزنی تاوانباری کرد. وتەکەیان ڕاســـت بـــوو، لێنا درۆی لەگـــەڵ کردبوون. هەربۆیەش بێدەنگ بوو و چاوەڕێی کرد بزانێ چی دەبێت.

پـــاش ماوەیەک، پیاوێکی تەمەن چل ســـاڵ هاتە ژوورەوە و لەوەیکە لێنـــای ڕاگرتـــووە، داوای لێبووردنـــی کرد. ئـــەو پیاوە بەرپرســـی ئەو بازگـــە ســـنوورییە بوو. لێنا ســـەبارەت بـــە هەڵسوکەوتـــی نەگونجاو و ســـەرڕۆیانەی مەئموورەکانـــی گومـــروک ناڕەزایەتـــی دەربـــڕی و پیاوەکەش داوای لێبووردنی لێکردەوە و شـــەرمەزاریی خۆی دەربڕی.

لێنا سەری سوورِ مابوو و لەو کەین و بەینە سەری دەرنەدەکرد. بەڵام، بەرپرسی بازگەکە دەستبەجێ هۆکارەکەی بۆ لێنا ڕوون کردەوە. پاش ئەوەی ناوی لێنای لە پاسپۆرتەکەیدا بینیبوو، حەزی کردبوو لێنا ببینێت و هەربۆیەش داوای لە بندەستەکانی خۆی کردبوو کە هەتا ماوەیەک لێنا ڕاگرن بۆ ئەوەی کارەکانی خۆی تێپەڕێنێت. ئەو پیاوە ئاگای لە دۆخی کوردستان بوو و ڕێزێکی زۆری بۆ عەبدولڕەحمان هەبوو. هەربۆیەش، داوای لە لێنا کرد کە سەبارەت بە شۆڕش و خەباتی کوردەکان زانیاری زیاتری بداتێ. پاشان بە ڕێزەوە داوای لە لێنا کرد لە نووسینگەکەی خۆی دابنیشێت و بە بندەستەکانی خۆیشی گوت کە ئەگەر بەلایانەوە سەرنجڕاکێشە، بێنە ژوورەکەی. هێندەی نەخایاند کە نووسینگەی سەرۆکی گومروک پڕ بوو لە مەئموورەکانی گومروک و پۆلیسی سنووریی سوویس و هەموو گوێیان لە کۆنفرانسی لێنا سەبارەت بە کوردەکان و شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەسەر کوردەکاندا، ڕاگرت. پاش وتەکانی، لێنا وەڵامی پرسیارە جۆراوجۆرەکانی بەشداربووانی دایەوە. بەڕاستی سووپرایزێکی خۆش بوو، بەتایبەتی ئەگەر لەگەڵ ئەزموونە ناخۆشەکانی لێنا لە فڕۆکەخانەی (Heathrow)ی لەندەن و یان هەڵسوکەوتی نەگونجاو و سووکایەتی پێکردن لە سنووری بێرلین بەرانبەر بە لێنا، بەراوردی بکەین، ئەم سووپرایزە، گەلێک دڵنشین بوو.

لە ١٩٨٠ەوە هەتا ١٩٨٣، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان هەندێ پێکهاتەی نوێی بنیات نابوو کە بەرلەوە، ئەو ناوچەیە بەخۆیەوە نەیبینیبوو: پەروەردە و ڕاهێنان بۆ منداڵان بە کوڕ و کچەوە ئیجباری کرا، پەروەردە و ڕاهێنان بە زمانی دایکی واتە کوردی بەڕێوە دەچوو، کتێبی دەرسی بۆ پۆلەکانی یەکەم و دووهەم بە زمانی کوردی داڕێژرا و لەچاپ درا، مامۆستاگەلێک کە تا ئەو کاتە بە فارسی وانەیان گوتبووەوە، خولی تایبەتیان بۆ کرایەوە. ڕادیۆ و ڕۆژنامە بە زمانی کوردی بوون و...

ڕێژەیەک لە ئەندامانی ڕێکخراوە ناحکومییەکان، لەوانە: AMI (یارمەتییە پزیشکییە نێونەتەوەییەکان)، MSF (پزیشکانی بێ سنوور)، MDM (پزیشکانی جیهانی) و ...هتد، سەرقاڵی «کوتان»ی منداڵەکان و هەروەها تیمار و نەشتەرگەریی نەخۆشە ئاساییەکان و بریندارانی شەڕ بوون و لە ڕادیۆدا سەبارەت بە تەندروستی و سەلامەتی مندالان بەرنامەیان بڵاو دەکردەوە و.. دوکتور فریدریک تیسۆ (Dr. Fredreic Tisso)، لە پزیشکەکانی AMI، بینای کۆنی ژاندارمێری نۆژەن کردبووەوە و وەکوو نەخۆشخانەیەکی ڕاستەقینە ڕێکی خستبوو.

بۆ تاوانباران و زیندانیەکانی شەڕ، زیندانیان دروست کردبوو. زیندانەوانەکان بە مەبەستی ڕەچاوکردنی مافی زیندانیانی دوژمن، خولی تایبەتیان بینیبوو. بڕیار بوو بۆ ئەم زیندانەوانانەش پۆلی فێرکاریی خوێندن و نووسین بکرێتەوە.

ئەو گەمارۆ ئابوورییەی کە ڕێژیم خستبوویە سەر خەڵکی ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان، لەسەر شانیان قورسایی دادابوو. لەم ناوچانەدا، خەڵک لەگەڵ کەمیی زۆری پێداویستییە ڕۆژانەکانیان بەرەوڕوو بوون. عەبدولڕەحمان کە خۆی ئابووریناس بوو، سەرقاڵی ڕێکخستنی ئابوورییەکی هاوتەریب لەگەڵ ئابووری حکوومەت بوو لەو ناوچانەدا. لە هەمانکاتدا فێری هونەری جەنگیش دەبوو.

■ ژیان لە بنکەی ناوەندیی حیزب

ڕۆژەکان یەک لە دوای یەک تێدەپەڕین و هەر ڕۆژێک هەواڵی تایبەت بە خۆی، بریتی لە باش و خراپی هەبوو و ژێستەکان و چالاکییە ڕۆژانەکان دووپات دەبوونەوە: لینا و هاوسەرەکەی، ئەگەر هەموو شتێک باش بڕۆشتایەتە بەرەوە، پاش نیوەشەو دەنووستن و کاتژمێر حەوتی بەیانی ڕادەبوون. عەبدولڕەحمان بەیانیان، سەرەتا سەردانی ئەو کەسانەی دەکرد کە بەرپرسایەتیی ڕادیۆ و چاپەمەنییان لە ئەستۆ بوو، پاشان کاروباری بنکەی ناوەندیی ڕێکدەخست،

کۆبوونەوەی دەگرت و یان دەچوو بۆ مەئمووریيەت کە زۆربەی جارەکان چەند ڕۆژی دەخایاند، لینا‌ش بۆ ئەوەی دواتر بتوانێت شاهیدی بۆ ئەو ڕووداوانە بدات، بیرەوەرییەکانی دەنووسییەوە، بە نێومالّدا ڕادەگەییشت، جلی دەشووشت (دیارە بە دەست) و ئۆتووی دەکرد (ئەگەر کارەبا هەبووایە)، لەگەڵ دەعباکان کە شەوانە خۆیان دەخزاندە نوێنەکانیانەوە ململانێی دەکرد، هەندێک لە دەعباکان تەنانەت لە بەرانبەر دەرمانەکانیشدا خۆڕاگرییان دەکرد، لینا تەنانەت لە ڕووی خوێندنەوەی کاغەزی سەر مەکینەکانەوە، خۆی فێری چاک کردنەوەی مەکینەکانیش دەکرد. لە ڕاستیدا، ئەو نووسراوە ئینگلیسییەکانی بۆ میکانیکەکان تەرجەمە دەکرد و ئەوانیش کەرەستە پەک کەوتووەکانیان چاک دەکردەوە. خەڵک سەردانی لینایان دەکرد، یان داوای یارمەتییان لێدەکرد، یان هەواڵیان بۆ دەهێنا و یانیش تەنیا سەردانێکی ئاسایی و بۆ بینینی بوو.

زۆربەی ئەوانەی لە بنکەی سەرەکیی حیزب کاریان دەکرد، گەنج بوون، ژیانیان، نائاسایی و بێبەش لە هەموو شتێک بوو. ئەوان، لە کوێستان و بە دوور لە بنەماڵەکانیان، هەرگیز دڵنیا نەبوون کە سبەینێ زیندوون. ئەوان دەیانتوانی، بە بێ ئەوەی کەس ڕێگرییان لێ‌بکات، پۆستی بەرپرسایەتییەکەیان بەجێبهێڵن و بگەڕێنەوە بۆلای بنەماڵەکانیان، بەڵام ئەوان بە عەشقی ئازادییەوە دەمانەوە. ئیسکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان لەو دەستە بوون. عەبدولڕەحمان سەرجەم ١٢ ئیسکۆرتی هەبوو. دیارە ئەو ڕێژەیە، هەموو پێکەوە و هاوکات پارێزگارییان لە عەبدولڕەحمان نەدەکرد. لینا زۆر حەزی دەکرد بزانێت کە پاش کۆتایی شەڕ، ئەوانە چ ڕوانگەیەکیان بۆ داهاتووی خۆیان هەیە. ڕۆژێک لینا، کە بۆ خواردنەوەی چا بانگێشت کرابوو، دەرفەتەکەی قۆستەوە و پرسیاری لێکردن. ئەوان تەنیا بیریان لە خەبات تا دوا هەناسە دەکردەوە.

لینا لەو بارەوە، لەگەڵ عەبدولڕەحمانیش قسەی کردبوو. بە بۆچوونی عەبدولڕەحمان، پێشمەرگەکان دەیانتوانی تێکەڵ بە پۆلیسی ناوخۆی

کوردســتانی خودموختــار بن. ڕۆژێک لێنا، پرســیاری لێکــردن ڕاتان چییــە بەرانبەر بــەوەی لە داهاتوودا ببنە پۆلیس؟ و ئەوان، ناڕەزایەتیی خۆیــان دەربــڕی و ڕایانگەیاند: «پۆلیس؟! هەرگیــز!!!» چارەنووس، لە ســووڕانەوەی چەرخێکی ئــازاد دەچێت، ئەمڕۆکە، ئەم پرســیارە ئیتر بێواتــا بــووە، چونکوو ژمارەیەک لەو پێشــمەرگانە لە ژیاندا نەماون و ڕێژەیەکیشیان کۆچیان کردووە و لە هەموو دونیادا بڵاو بوونەتەوە.

لــە بنکــەی ناوەندیــی حیزبــدا، تەنیا کــوردەکان نەدەژیــان، بەڵکوو ئێرانیگەلێکــی دیکەش کە لەدەســت ڕێژیم ڕایانکردبــوو، پەنایان بەوێ هێنابــوو و چاوەڕوان بوون کە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، تێپەڕینیان لە ســنوور مســۆگەر بکات. پەڕینەوە لە ســنوور هەندێجار چەنــد حەوتــوو و تەنانەت چەنــد مانگی دەخایاند. لەو مــاوەدا، ئەوانە میوانی بنکەی ناوەندیی حیزب بوون.

لــەوێ، زۆر باســی ئاغای بەنی ســەدر دەکرا. کوردەکان خۆشــیان نەدەویست. چونکوو لە کاتی دەسپێکی شەڕ لە دژی کوردستاندا، بەنی ســەدری کۆماریخواز کە گەیشــتبووە پلەی سەرۆک کۆماریی ڕێژیمی کۆماری ئیســلامی، بە بەرچاوی ڕای گشــتییەوە ڕایگەیاندبوو کە هەتا پاکتــاو کردنــی دوا یاخیبــووی کورد لە کوردســتان، پۆســتاڵەکانیان لــە پێ دەرناهێنــن. ئەویش پاش ئەوەی خومەینــی ڕووی لێ وەرگێڕا، بۆخۆیشی بووە پەنابەری ئورووپا. بەڵام هەر ئەم ئاغای بەنی سەدرە بوو کە پاش تیرۆری سادق شەرەفکەندی (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان) ساڵی ١٩٩٢ لە بێرلین، دڵخوازانە ئامادە بوو لە دادگای بێرلین لە دژی ڕێژیمی ئێران و تیرۆریسمە دەوڵەتییەکەی لە بەرژەوەندیی کوردەکان، شاهێدی بۆ کوردەکان بدات.

لێنــا، جاروبــارە سەفەریشــی دەکــرد: ســەردانی نەخۆشــخانەکانی حیــزب، قوتابخانە ســەرەتاییەکان و هەروەها ئەو قوتابخانانەی دەکرد وا گەنجــەکان ڕاهێنانــی نیزامییــان تێــدا دەکــرد. هەندێجاریش، لەگەڵ هاوســەرەکەی لــە کۆبوونــەوەی مامۆســتاکاندا بەشــداریی دەکرد و

سـەردانی ئەو پێشـمەرگانەی دەکرد کە لە گردەکانـی ئەو دەوروبەرە جێگر ببوون و خۆڕاگرییان دەکرد.

■ شنۆ

ڕۆژێکی هاوین، لینا لەگەڵ سادق کە ئەفسەر و یەکێک لە نەوە زۆر و زەوەندەکانی بنەماڵە بوو و هەروەها بە هاوڕێیەتی چەند پێشمەرگەیەکی هێزی پاراستن بە نێوەکانی فارووق، عەلی و عومەر، بەرەو شنۆ بەڕێ کەوت. ئەو بۆ بینینی بنەماڵەی عەبدولڕەحمان سەردانی شنۆی دەکرد. زیاتر لە بیسـت ساڵ بوو نەیبینیبوون. لینا، لەم سەفەرەدا بەرەوڕووی چەرمەسەریی زۆر بوویەوە.

سـێ تەپۆڵکە لەسـەر ڕێگای نێوان بنکەی ناوەندیی حیزب و شاری شـنۆدا هەبوو. لە مەودای نێوانیاندا، دەشتێکی بەرفراوان، پان و بەتاڵ هەبـوو، لە نێوەڕاستەکەشـیدا تەنیا خانوویەکـی تێدا بوو کە هەندێ لە پێشـمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێدا جێگر ببوون و لـە بەرانبـەر پاسـدارەکاندا، بەرگرییان لـە ناوچە ئـازاد کراوەکان دەکرد. ئەو سـێ تەپۆڵکەیە لە لایەن پاسـدارەکانەوە دەسـتی بەسەردا گیرابـووەوە، ناوچە ئازاد کراوەکان، لە پشـت تەپۆڵکەکانەوە دەسـتی پێدەکرد. ئەوان دەبوو بە شـەو لەو دەشـتە بپەڕنەوە، چونکە بە ڕۆژ، موسافیرەکان دەکەوتنە بەر تیرڕەسی پاسدارەکان و ئەوانیش تەقەیان لە هەر شـتێک دەکرد کە جووڵەیەکی لێوە بهاتایە. بە پێچەوانە، دوژمن شـەوان لە ترسی هێرشی کوردەکان، دەخزانە کون و کەلەبەرەکانیان. عەبدولڕەحمان، ڕێژەی ئەو هێزەی دوژمنی کە دەسـتیان بەسـەر ئەو تەپۆڵکانەدا گرتبوو، بە ٣ هەزار کەس مەزەندە دەکرد.

لە خانووەکەدا، ڕێژەیەکی بەرچاو چەک بە دیوارەوە هەڵواسـرا بوو کـە زۆربەیان کلاشـینکۆف بوون. لەو خانووەدا تەنیا ٩ پێشـمەرگەی لـێ بوو. ٩ شۆڕشـگێر لـە دژی دوژمنێکـی ٣ هەزار کەسـی و تەیار بـە چەکـی جۆراوجۆر، لـە عەقڵـدا نەدەگونجا! لە بەرانبەر حەپەسـان

و سەرسوورمانی لێنادا، ئەرخایەنیان کردەوە کە تا سپێدەی بەیان کۆمەڵێکی دیکەش پێشمەرگە دەگەنە لایان. چەند کەس؟ نزیکەی پەنجا کەس.

لێنا: «ئەگەر دوژمن بەمە بزانێت، هەمووتان دەکوژێت!»

کوڕێکی گەنج وەڵامی دایەوە: «نەخێر، ئەوان باش دەزانن کە ئەگەر بێنە پێشەوە چییان بەسەر دێت!»

چاوەکانی ئەو پێشمەرگە گەنجە دەبریسکانەوە و چاوەڕوان بوو کە لێنا بە هۆی ئەزموونە جەنگییەکەیەوە، دەستخۆشی لێبکات. بە دڵنیاییەوە ئەو گەنجە شایانی دەستخۆشی بوو. لێنا دەیزانی کە کوردەکان زیاتر لەوەیکە پشت بە کەل و پەل و کەرەستەی شەڕ و ڕێژەی نەفەرەکان ببەستن، پشت بە تکنیک و ورەی خۆیان دەبەستن.

کاتێک بەڕێ کەوتن، تاریکیی شەو باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشابوو. چواریەکی مانگ لە پشت کێوەکانەوە حەشاردرابوو و تروسکایی ئەستێرەکانیش زۆر کز بوو. ئەوان دەبوو هەم بێدەنگی ڕەچاو بکەن و هەم هەتا دەوری تەپۆڵکەکان دەدەنەوە، گڵۆپی جیپەکان بکوژێننەوە. بە لێنایان گوتبوو کە ئەو دۆخە ١٥ خولەک دەخایەنێت. پاش ئەوەی لە داوێنی تەپۆڵکەکەدا گەیشتنە جادە ئیسفاڵتەکە، سادق کە شۆفیری دەکرد، خێرایی جیپەکەی کەم کردەوە. لە مەودای نێوان تەپۆڵکەکاندا، تاریکاییەکی نووتەک زاڵ ببوو. عەلی و عومەر لە جیپەکە دابەزین بۆ ئەوەی پێش جیپەکە بکەون و ڕێگاکە بە شۆفیرەکە پیشان بدەن. ئەوان نیو کاتژمێر، کاتژمێرێک و ڕەنگیشە دوو کاتژمێر بە گڵۆپە کوژاوەکانەوە ڕێگایان بڕی.

لێنا سەیری ئەستێرەکانی دەکرد. درێژەی کلکی «ورچی گەورە» لەپێش چاوی خۆی دەنواند. چەن شەوێک لەوەپێش، لێنا و هاوسەرەکەی پێکەوە سەیری ئاسمانیان کردبوو. شەوان، لێرە جوانیی ئاسمان بەڕادەیەکە کە مچورک بە لەشی مرۆڤدا دەهێنێت. هاوسەرەکەی ورچی گەورەی نیشانی لێنا دابوو و پێی گوتبوو کلکەکەی بەرەولای

گەورەترین پایەگای پاسدارەکان لە کوردستان ڕاکێشراوە.

لێنــا بە شــۆفیرەکەی گــوت ڕایگرە. موســافیرەکان خۆیان لەســەر زەوییەکی بەرینی بتۆنی بینییەوە. ئەم حاڵەتە لە زەوییەکانی دەرەوەی شــار دەگمەن بوو. هاوڕێکانی لێنا، دواجار دانیان پێدانا کە ئەو شوێنە بۆیان نامۆیە. فەڕڕۆخ گوتی لەم نزیکانەدا ناسیارێکی هەیە کە ناوچەکە وەک لەپی دەســتی دەناسێت. ٣ کەســیان چوون بە دوای ئەو کەسەدا و لێنا و عومەر لە جیپەکەدا مانەوە. عومەر پێش ئەوەی پەیوەســت بە ڕیزەکانی پێشــمەرگە بێت، وەرزێر بوو و لەســەر زەوی کاری دەکرد. هەردووکیــان وەکوو یەک بــوون، بێدەنگ بــوون و چاوەڕێی فەرمان بوون بۆ ئەوەی چی پێویســت و زەروورە، جێبەجێی بکەن. هەردووک ڕاســتگۆ، ئەمین، زیرەک و بەوەفا بوون.. لێنا ســەیری عومەری کرد و سەرنجی دا ئەویش نیگەرانە. لێنا پارچەیەک شۆکۆلاتی دەرهێنا و کردی بە دوو بەشەوە، عومەر هەمیشە بە بینینی خواردەمەنی دەگەشایەوە.

پاش نزیکەی دوو کاتژمێر، ئەو ٣ کەسە لەگەڵ پیرە پیاوێکی لاواز و کورتەباڵا گەڕانەوە. پیرە پیاو، بە تیزەبزەیەکەوە، بە ســەر ئاماژەی بۆ ڕێگاکەی ســەر ڕێیان کرد و گوتی: «لەم ڕێگایەوە، پاش چەند خولەک دەگەنە پایەگای پاسدارەکان».

پیرەپیاوەکە لەو ڕێگا پڕمەترسییە دووری خستنەوە و لەگەڵیان کەوت و پــاش ماوەیــەک پێی گوتن: «ئــەم ڕێگایە بگرنە بــەر و ڕێک برۆن، دەگەنــە ئەو شــوێنەی کە مەبەســتتانە». دواتریش، بــە پێ ملی ڕێگای گرتەبەر و ڕۆشت. فەڕڕۆخ ڕوونی کردەوە کە ئەو پیرەپیاوە بە تەنیا لە ماڵۆچکەیەک لە دەوروبەری گوندەکە دەژی و لە بەپێ ڕۆیشتندا ئازایە و لەبــەر ئــەوەی گژ و گیــا دەرمانییەکان باش دەناســێ قەت نەخۆش ناکەوێ، کەم دووە و زۆر شت دەزانێ.. ئەو پیاوە ئیختیارە کە لایەنگری حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران بوو، ئەوانی لە کەوتنە نێو زاری گورگ ڕزگار کردبوو. لای کاتژمێر چواری بەیانی گەیشــتنە شــنۆ. لێنا چاوەڕوانی دەکرد لەگەڵ شــارێکی نووســتوو بەرەوڕوو بێتەوە. بەڵام

بینی کە کۆڵانەکان پڕە لە خەڵک. خەڵک بۆ بەپیرەوە هاتن و پێشـوازی لەوان ئەو شـەوە نەنووسـتبوون و هەموو لـە دەرەوە بوون و دیارە هیـوادار بوون کە لێنا لەگەڵ هاوسـەرەکەی بێت. سـەرەڕای ئەوەش، بێهیوایی و دڵسـاردبوونەوە بە ڕواڵەتی هیچ کەسـەوە دیار نەبوو و زۆر بە گەرمی پێشوازییان لە لێنا کرد.

ماڵی زیبا خانمیان بۆ شوێنی حەسانەوەی لێنا لەبەرچاو گرتبوو. زیبا خانـم هەر ئەو ژنە بوو کە کاتێک لێنا لە سـاڵی ١٩٥٤دا، لای بنەماڵەی هاوسـەرەکەی لـە ڕەزاییە دەژیا، ئـاگای لە لێنا بوو. لـەم کاتەدا زیبا شـووی بـە محەممەد ئاغا لـە بنەماڵەی مەزنـی زەرزاکان کردبوو کە خزمایەتیشـیان لەگەڵ بنەماڵەی قاسملوو هەبوو و دوو منداڵی هەبوو، کچێک و کوڕێک.

لێنـا کـە لە ماندوویەتیـدا لە پێ کەوتبوو، دەسـتبەجێ نوسـت. لای کاتژمێـر پێنجـی بەیانی بـوو. کاتژمێرێک دوای ئەوە، زیبا ڕایوەشـاند و گوتی: «هەسـتە، میوانت هەیە!» لێنا بەسەرسـووڕمانەوە پرسیاری کـرد: «من میوانم هەیە؟» پاش ئەو سـەفەرە تەژی لە جم وجۆڵە، لێنا لە شـەکەتیدا تووشی خەمساردییەک ببوو. هەربۆیەش بە زیبای گوت: «زیبا گیان وازم لێبێنە با بنووم!»

بەڵام زیبا لەکۆڵی نەبووەوە و گوتی: «هەستە، خانمەکان لە حەوشە چاوەڕێی تۆ دەکەن!» حەوشی خانووەکەی زیبا تەژی بوو لە ژنان و لە نێوانیاندا گوڵاڵە خانم، خوشکی زیبا و دایکی ئەسمەریش دەبینرا. گوڵاڵە خانم هاتبوو بۆ ئەوەی هەواڵێکی لە ئەسمەری کچی کە پێشمەرگە بوو دەسـت بکەوێت. ئەو ماوەیەکی زۆر بوو کچەکەی نەبینیبوو و تەنیا لە ڕادیۆ «کوردستان»ەوە دەنگی دەبیست.

زۆربەی ئەو ژنانەی لە حەوشی ماڵی زیبا کۆ ببوونەوە بۆ ڕامووسین و بینینـی لێنا هاتبوون. بەڵام لە نێوانیاندا هەبوون ژنانێکیش کە وەکوو ژنێکی بەهێز سـەیری لێنایان دەکرد و داواکار بوون لێنا کێشـەکانیان چارەسـەر بـکات. لێناش نـاو و کێشـەکانی دەنووسـینەوە و بەڵێنیی

پێدەدان کە کێشەکانیان لەگەڵ سەرۆکی شارەداری باس دەکات، بەڵام ئەوان نەیاندەویست لینا کێشــەکانیان بەرێتە لای سەرۆکی شارەداری و خوازیار بوون وەکوو خۆی کێشــەکانیان چارەســەر بکات. ئەوەش دەبووە هۆی سەرسووڕمانی لینا! هەمان ڕۆژ، لینا سەرۆکی شارەدارییی بینی و ســەبارەت بەو کێشــانە قســەی لەگەڵ کرد. ئاغای شارەدار کە تا ڕادەیــەک دوودڵ دەینواند، دواجار گوتی: «خاتوو نەســرین، خەڵک پێیان وایە کە دەکرێت کێشــەکان دەستبەجێ چارەسەر بکرێن. ئێمە لە شــەڕداین، گرفت و کێشــەی گرینگترمان هەیە کە دەبێ چارەســەریان بکەین. ئەم خاتوونانەش کە تۆ باسیان دەکەیت، من هەموویان دەناسم و دەبێ چاوەڕوان بن.»

خەڵکانێکــی دیکــەش هەبــوون کە تەنیا بــە نیەتی گەیاندنــی پەیامی بەخێرهاتنی گوندەکەیان هاتبوون. ئەوانە باسی ئۆگریی خۆیان بۆحیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران و بە تایبەتــی عەبدولڕەحمانیان دەکرد و هیوای ســەرکەوتنیان بۆ دەخواســتن. هیــوا و متمانەیان بە خەباتی حیزب، لە نیگایاندا دیار بوو و لە وتەکانیان زیاتر خۆی دەنواند.

فــەڕڕۆخ و عومــەر گەڕانەوە بۆ بنکەی ســەرەکیی حیزب. ســادق و عەلیش سەردانی بنەماڵەکانی خۆیان کرد. لینا بە نیاز بوو ماوەی دوو حەوتوو لە شــنۆ بمێنێتەوە. دوو پێشــمەرگەی بەهێز و کەڵەگەتیشیان بــۆ پارێــزگاری کردن لە لینا دیاری کردبوو. یەکیان گەنج بوو و ئەوی دیکەیان پیاوێکی تەمەن شەست ساڵ بوو بە نێوی ئیبراهیم ئەحمەدی، بــەڵام هەموو بە «مــام برایم» بانگیان دەکرد. مــام برایمیش لینای بە «دایــە» بانــگ دەکــرد، تەنیا لــە ماڵەکەی زیبــا خانمدا لینــای بە تەنیا دەهێشتەوە و جگە لەوێ، لە هەموو شوێنێ لەگەڵی بوو.

لینا و مام برایم زۆر زوو بوونە ئاواڵ. ڕۆژێکیان، مام برایم وێنەیەکی خۆی نیشانی لینا دا کە لە وێنەکەدا سواری ئەسپێک ببوو و گوتی: «من پێشــمەرگەی قازی محەممەد بووم (لەو کاتەوە ٣٥ ســاڵ تێدەپەڕی) و لــەو کاتەوە بێ بڕانــەوە، لە دژی هەموو ڕێژیمــەکان خەباتم کردووە،

دایکە، ئەمەش ئەو نامەیە کە سـەرۆک کۆمارەکەمان، بۆ دەستخۆشـی کردنی خزمەتەکانم، بۆی ناردووم و لەو ڕۆژەوە و بە درێژایی هەموو ئەم سـاڵانە، من ئەو نامەیە لەسـەر دڵم ڕادەگرم. بیگرە و چی بە باش دەزانی پێی بکە».

لینا سەیری ئەو کاغەزەی کرد کە بە هۆی تێپەڕینی زەمەنەوە زەرد هەڵگەرابـوو و لـە شـوێنە نووشـتاوەکانیەوە پرتووکابـوو. نامەکە لە سـاڵی ١٩٤٦دا، قازی محەممەد یەکەمین و دواهەمین سەرۆک کۆماری کوردسـتان، واژۆی کردبـوو. دیارییەکـی گەلێـک ئەنتیکە بـوو و لینا نەیدەزانی چ هەڵوێستێک بنوێنێت. لینا بینیبووی کە مام برایم نامەکەی لە کیفی پارەی (جنیردان) دەرهێنابوو و بە چ ڕێزێکەوە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، ڕێک وەک ئەوەی لەگەڵ شـتێکی پیـرۆز هەڵسوکەوت بکات. ئێستا داوای لە لینا دەکرد ڕایبگرێت. بە گوتنی ڕستەی: «تۆ سەربەستی لـەوەی چی لێ دەکەیت»، لە ڕاسـتیدا داوای لـە لینا دەکرد بەو نامەیە شتی گرینگ بکات.

لە کوردستان بە چاوی کەرەستەیەکی ئەنتیکە سەیری کامێرای وێنە گرتنیـان دەکـرد. هەربۆیەش، لینا، کامێراکەی دەرهێنـا و وێنەیەکی لە نامەکـە گرت و پاشـان نامەکـەی گێڕایەوە بۆ مـام برایمی هاوڕێی و گوتـی: «ئـەم نامەیە بە جوانی لەسـەر دڵت ڕاگرە، ئـاوا، هەرکامەمان یەکێک لەو نامەیەمان هەیە».

مام برایم کە هەست و سۆزی ورووژابوو، سەرلەنوێ نامەکەی قەد کردەوە، خستیەوە نێو کیفەکەی و کیفەکەشی نایە گیرفانی و لە نزیکی دڵیەوە داینایەوە.

منداڵەکانیش کەوتبوونە ژێر کاریگەریی شۆڕش و خەبات بۆ ئازادی. کوڕێکی منداڵ بە نێوی نادر، خۆی وەکوو پێشـمەرگە و پارێزەری لینا دەناسـاند. بە باوکی دەگوت کە ناتوانێت لینا بە تەنیا بهێڵێتەوە، چونکە ژیانی لە مەترسـیدایە. هەرچی ڕۆژە دەهات بۆلای لینا. منداڵێکی جوان و حـەوت سـاڵان بوو، لینـای دادەنا و لە بەرانبەریدا، شـانۆی بەڕێوە

دەبــرد و هاواری دەکرد و دەیگوت: «نەســرین خانم، نەســرین خانم، مــن ئاوا دوژمنەکەم لەپێ دەخەم!» و لینا‌ش ســەیری جوولە پانتۆمیم ئاساکانی ئەو منداڵەی دەکرد کە بە دارێکەوە، وەکوو «چەک» بەکاری دەهێنا. ئــەو ڕۆژەش کە لینا ناچار بوو بەجێی‌بهێڵێت، نادری بچکۆلانە دەگریا.

یەکێک لە دەوڵەمەندەکانی شار، بە نێوی محەممەد ئەمین، کە پیاوێکی کورتەبــاڵا، ســاماندار، زۆربڵــێ و مێردی ســێ ژن و باوکی ١٩ منداڵ بــوو، داوای لــە لینا دەکرد کە ســەردانی قەڵاتــان (گوندێک لە نزیکەی شــاری شــنۆ) بکات و ماڵەکەی ببینێت کە پاش بۆمبارانی گوندەکەیان بــە ناپاڵــم لە لایــەن ڕێژیمەوە، وێران ببــوو و دواتر لــە هەموو دونیا سەبارەت بە کەڵک وەرگرتنی ڕێژیم لە بۆمبی ناپاڵم لە دژی کوردەکان شــاهێدی بــدات. لینا چوو بۆ ئــەو گوندە و بینی کە ئەو پیاوە ڕاســت دەکات و ماڵــی ئەو پیاوە بە بۆمباران وێران ببوو، بەڵام ئاســەوارێکی لــە ناپاڵــم نەدۆزییەوە. بۆ دڵنیا بــوون لەو بابەتە، حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، پسپۆڕێکی بۆ هەڵسەنگاندنی بابەتەکە ناردە ئەوێ. ئەویش هیچ ئاســەوارێکی لە پاشماوە و لێکەوتەی ناپاڵم لەوێ نەبینی. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هێزەکانی ڕێژیم لە دژی کوردەکان لە بۆمبی ناپاڵم کەڵکیان وەردەگرت، بەڵام لە گوندی قەڵاتان ئەو جۆرە بۆمبەیان بەکارنەهێنابــوو. ئــەوەش محەممــەد ئەمینی بێ‌هیوا کــرد. پاش ئەوە، لینایــان بۆ بینینی شــانۆیەک بانگهێشــت کرد. هۆڵی شــانۆکە پڕ ببوو لــە خەڵــک. بنەماڵــەکان بە گــەورە و بچووکەوە و تەنانــەت بە منداڵی بچووکیشــەوە بەشــدارییان کردبوو. هونەرمەندەکانی ئــەو ناوچە، بە کەمترین ئیمکاناتەوە شــانۆیەکیان ئامادە کردبوو کە تێیدا باس لە بەها مرۆییەکان و خۆشەویســتی و ئۆگریی ئەوان بۆ ئازادی دەکرا، ئەویش ڕێک لەو کاتەدا کە دوژمن وڵاتەکەی وێران کردبوون و هەڕەشــەی لە شارەکەیان دەکرد.

حەوتوویەک پاش ئەوەی گەیشتە شنۆ، ساڵح زەرزا و ئەفسەر خانمی

هاوسەری بۆ نانی نیوەڕۆ لە لێنایان گێڕایەوە. پێش نان خواردن، لێنا و ئەندامانی بنەماڵە لە باخچەی خانووەکە سەرقاڵی چا خواردنەوە بوون. لای کاتژمێر ١١، مام برایم خۆی گەیاندە لای لێنا و بە گوێیدا چرپاندی: «ئەمڕۆ چواردەی گەلاوێژە. نیوەڕۆ دەبێتە تۆفان، بەڵام جێی نیگەرانی نییە، زۆر ناخایەنێت».

هەوا گەرم و دڵنشین بوو، ئاسمان ساماڵ و شین و بێهەور. ئارامییەکی تەواو بەرقەرار بوو، لەو دۆخەدا چلۆن باوەڕ بە قسەی مام برایم بکرێت؟ لێنا لەبەر خۆیەوە دەیگوت: «بەلام خۆ مام برایم قەت گاڵتەی وای لەگەڵ نەکردووە و هەربۆیەش پێدەچێت قسەکانی بەڕاست بگەڕێت...» هەربۆیەش لێنا بیری مەشغووڵ بوو و سەیری ئاسمانی دەکرد. کاتژمێر ١١:٣٠ خولەک، کەشەکە وەکوو خۆی ئارام مابووەوە و تەنیا جاروبارە بە دەنگی قاقای پێکەنینی ژنان لە چێشتخانەکەوە و هەروەها دەنگ و هەرای وێک کەوتنی قاپ و قاچاخ، بێدەنگییەکە دەشکا، هەم شەڕ و هەم تۆفان زۆر دوور دەهاتنە پێش چاو..

پاش چارەکێک، لە پڕ بایەکی توند هەڵی کرد، وەها کە نەمامەکان چەمانەوە و لق و پۆپیان شکا و گەڵاکانیان، لەگەڵ هەر شتێکی دیکە کە بە شوێنێکەوە گیر نەبوون، بە ئاسمانەوە دەسووڕانەوە. ئەوانەش کە چایان دەخواردەوە، ڕایانکرد و بە شوێن سەرپەنایەکدا دەگەڕان، بەڵام پێش ئەوەی بگەنە سەرپەنا، بە هۆی بارشتەوە سەرتاپا خووسابوون. تۆفانەکە ڕێک پازدە دەقەی خایاند و دامرکایەوە و بەدوای خۆیدا قوڕوچڵپاو و وێرانیی بەجێهێشت. خەڵکی ئەو ناوچەیە، شارەزای ئەو یارییەی سروشت بوون و ئاگایان لە ڕێکەوت و کاتژمێری ڕوودانەکەی هەیە. بەڵام لەو ڕووەوە کە پێشی ڕووداوەکەیان پێ ناگیرێ، بەرانبەری خەمساردن.

ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکان، بێکۆتایی بوون. لە کاتی نان خواردندا، پێشمەرگەیەک هاتە ژوورەوە و گوتی سپای پاسداران بەرەو شاری شنۆ بەڕێ کەوتوون و تەنیا دە کیلۆمیتریان ماوە بگەنە

ناوشـــار. هەربۆیەش لێنا و پێشـــمەرگە پارێزەرەکانـــی ناچار بوون بە پەلــە خانەخوێکەیان بەجێبهێڵن و بە مەبەســـتی گەڕانـــەوە بەڕێکەوتن. ڕێگایەکی ناوبڕیان گرتە بەر کە لە ڕەوتی هاتنەپێشـــی سپا دوور بوو. ئــەو ڕێگایــە، باریکە ڕێیەک بوو کە لە کێوەکــە هەڵقەندرابوو و ڕێگاکە بەســـەر بەردی گەورە گەورەدا تێدەپەڕی. بەردەکان بە هۆی بارانەوە خز ببوون. ئەو جیپەی ئەمان سواری ببوون، وەکوو هەموو جیپەکانی دیکەی حیزب، بەســـەر تایەی سافدا دەڕۆشت. لە پڕ جیپەکە، نەک هەر بەرەو پێشەوە نەڕۆشت، بەڵکوو بە ئارامیی بەسەر بەردەکاندا خلیسکا و بەرەو هەڵدێرەکە ڕۆشـــت. شـــۆفیرەکە هەرچەند زەختی خستە سەر مەکینـــەی جیپەکـــە، کەڵکی نەبـــوو و جیپەکە بـــەرەو هەڵدێرەکە دەخزا. ڕێــک لەو کاتەدا، شـــتێک ڕوویدا کە لێکدانەوەی قورســـە. دەســـتەیەک پێشمەرگەی نەناسراو، دەرپەڕین و هاواریان کرد: «بێدەنگ بن! وکەس لە جێی خۆی نەجووڵێت!»

ئەو پێشـــمەرگانە، جیپەکەیان لەسەر دەســـت هەڵگرت و لە شوێنێکی ئەمین دایاننا و پاشـــان بە ڕاکردن بەرەو جیپەکەی خۆیان ڕۆیشتن کە ٢٠ میترێک لەولاتر ڕایانگرتبوو، سوار بوون و ڕۆیشتن.

بەڵام لێنا و پێشـــمەرگەکانی بە تەنیا لەشـــار دەرکەوتبوون و تا ئەو شوێنەش، هیچ جیپێکیان لەسەر جادەکە نەبینیبوو. ئەوان خۆیان ئامادە دەکـــرد کە وەدوای جیپی ڕزگارکەرەکانیـــان بکەون. بەڵام جیپەکە بزر ببوو و هیچ ئاســـەوارێکی لێ نەمابووەوە. یەکێک لە هاوڕێکانی لێنا بە دەنگی بەرز گوتی: «موعجیزەیەک ڕووی داوە».

ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر کەسێک بڕوای بە موعجیزە نەبێت چی؟

لــە بنکەی ســـەرەکیی حیزب، هەموویان یارمەتیـــی یەکتریان دەدا کە ئـــەو بابەتە بشـــارنەوە. عەبدولڕەحمان لەســـەر نەخشـــەی فەرماندەیی ئەرتەش کە لە پێشـــی داینابوو، پلانی هێرشـــی گشتیی دوژمنی نیشانی لێنا دا. عەبدولڕەحمان شانازیی بە کاری تیمە ئەمنییەتییەکانی حیزبەوە دەکـــرد. بەڵام لە ڕۆژی دیاریکراودا هیچ ڕووی نەدا. هێزەکانی دوژمن

لــە پادگانەکانــی خۆیاندا مانەوە. ســتراتژییەکانی دوژمن، زۆرجار لەم یــاری مشــک و پشــیلە و چاوشــارکێیەیان لەگەڵ حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران کردبوو. عەبدولڕەحمان دەیگوت: «چ باشــتر، ئەوە دەرفەتێکــی زیاترمان بۆ دەڕەخســێنێت بۆ ئەوەی خۆمــان بۆ خەبات ئامادە بکەین».

ئــەو بە هێمنی قســەی دەکرد، وەک ئەوەی لە شکســتی دوژمنەکەی دڵنیا بێت.

■ پۆلی فێرکاریی زمانی ئینگلیسی

لە نێوان گەنجەکانی بنکەی سەرەکییدا، هیچ کەسێک نەبوو کە بەسەر زمانێکــی بیانیــدا زاڵ بێت. هەربۆیەش، لینا بڕیــاری دا پۆلی فێرکاریی زمانــی ئینگلیســی بکاتــەوە. کۆنگــرەی پێنجەمی حیزب بڕیــاڕ بوو لە زستاندا بەڕێوە بچێت و لینا وەکوو وێنەگر بانگهێشتی کۆنگرە کرابوو. لینــا تا بەســتنی کۆنگرە لە کوردســتان دەمایەوە و پــاش ئەوە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. هاوین گەیشــتبووە چڵەپۆپە و لینا بۆ فێرکاریی زمانی ئینگلیسی چەندین مانگی لەبەردەستدا هەبوو. ئەندامانی دەفتەری سیاسی و لەوانە هاوسەرەکەی، لەگەڵ بۆچوونەکەی ئەو هاوڕا بوون. لەگەڵ ئەوەشــدا ئامادەکارییە پێویســتەکان، ئاڵۆز و خەمهێنەر بوو. بە خێرایی ٣٦ کەس ناونووســیان کرد. ژوورێکی گەورە و تەختەڕەشێک و تەباشــیری پێویســت بۆلینــا دابیــن کــرا. بــەڵام حیزب، بــەردەوام، فێرخوازەکانــی داهاتووی لینــای دەنارده مەئموورییــەت. هەربۆیەش، هەرجــارە ڕێکەوتی کرانــەوەی پۆلەکەی لینا دوا دەکــەوت. ڕۆژێکیان لینــا لەو دۆخە قەڵس بوو و دەنگی ناڕەزایەتیی خۆی هەڵبڕی و گوتی: «هەر ئێستا بە من بڵێ، من کەی دەتوانم پۆلەکەم بکەمەوە؟»

ئەمجارەیان، دوکتور سەعید بەرانبەری وەستا بوو.

دوکتور ســەعید: «ئێســتا کە ئەوەنــدە پێداگری دەکەی، هەر ئێســتا دەســتی پێبکە». لینا لە شــوێنی خۆیدا واق و وڕ ما و چووە بیرەوە و

بە خۆی گوت: «بۆچی هەموو ئەو ماوەیە ئەوەندە بە ڕێزەوە مامەڵەی لەگـەڵ کـردوون و ئەوەنـدە لەسـەریان ڕاوەسـتاوە؟ ئەگـەر زووتر تـووڕە بوایە و هـاواری بکردایـە، پێدەچوو ئەو وەڵامـەی لەو کاتەدا وەریگرتبووەوە، زووتر وەریبگرتایەتەوە. هەربۆیەش، لەبری خۆشحاڵ بـوون، بە هـۆی هەموو ئەو کاتانەوە کە بەفیڕۆی دابوو، سـەرکۆنەی خۆی دەکرد!

هەربۆیەش، لینا بەنیاز بوو دەستبەجێ خولی فێرکارییەکەی بکاتەوە، بەڵام بەو سـاناییەش نەبـوو: ڕێژەیەکی زۆر لـە فێرخوازەکانی لەوێ نەبوون، تەختە ڕەشەکەی، لەباتی ئەوەی ڕەش بێت، خۆڵەمێشی بوو و نووسین بە تەباشیر لەسەری خوێندنەوەکەی تووشی کێشە دەکرد. لینا بە ئیملای سـادە و سەرەتاییەوە دەسـتی پێکرد و سەرنجی دا تەنیا ٣ کەس لە قوتابییەکانی دەزانن بە بێ کێشە بە پیتی لاتینی بنووسن. دیارە ئیملاکەی ئەوانیش پڕ بوو لە هەڵە. لەکاتێکدا کە هەموویان، تەنیا چەند سـاڵێک لەوەبەر دیپلۆمیان گرتبوو و دەیانگوت کە وانەی ئینگلیسـییان خوێندووە. هەربۆیەش، پێویست بوو لینا پێش هەموو شتێک ئەلف و بێ و پیتی لاتینیان فێر بکات. جگە لە چەند کەسـێک، هەموویان لە ماوەی ٣حەوتوودا فێری بوون. بە سەرنجدان بەوەیکە هەمیشە ڕێژەیەکیان، بە هۆی مەئمووریەتەوە لە پۆلەکان ئامادە نەدەبون و لەگەڵ گەڕانەوەیاندا لینـا ناچار دەبوو وانەکانی دووپـات کاتەوە، دەتوانین بڵێین فێر بوونی ئەلـف و بێی لاتینی بە سـەرکەوتوویی چووە پێـش. پاش ئەوەش، لینا دەیتوانی ڕاهێنانی زمان دەست پێبکات. بەڵام، لینا تەنیا ڕاهێنانی زمانی نەدەگوتەوە. قوتابییە پرسـۆکەکانی پرسیاری جۆراوجۆریان دەهێنایە بـەر بـاس. زانیارییەکانیان سـەبارەت بە ژیانی ئورووپـا و بەتایبەتی تێگەیشـتنیان لە دیموکراسـی گەلێک تێکەڵ و پێکـەڵ بوو. هەربۆیەش، باس کردن سـەبارەت بەو پرسـیارانەش لە کاتەکانی پشـوودا و پاش کاتی پۆلەکە، لە فێرکارییەکەی لینا زیاد دەکرا و بەم چەشنە، فێربوونی زمانی ئینگلیسـی لە ژیانی ڕۆژانەی دۆڵی دیموکراتدا وەکوو ڕەوتێکی

ئاسایی لێهاتبوو.

لە مانگی ئۆکتۆبردا، کاروباری ئامادەکاریی کۆنگرە بووە هۆی ئەوە کە قوتابییەکان زیاتر لە جاران بچنە مەئموورییەت. پاش مانگێک، ڕێژەی قوتابییەکان گەیشتبووە ٢٠ کەس. لە نێوەڕاستی مانگی نۆڤامبردا، ڕێکەوتی بەستنی کۆنگرە دیاریکرابوو و بڕیاربوو لە مانگی دێسامبردا بەڕێوە بچێت. دوکتور سەعید بە لینای ڕاگەیاند کە پۆلەکەی پاش حەوتوویەکی دیکە ڕادەگیرێت، چونکە پێویستیان بە هەموو فێرخوازەکان هەبوو. دەرئەنجام، لینا بۆ ئەوانەی هەوڵیان دابوو و لە فێربوونی زمانی ئینگلیسی بەردەوام ببوون، تاقیکردنەوەیەکی کۆتایی بەڕێوەبرد. لە دەرئەنجامی تاقیکردنەوەکەدا، جگە لە دوو کەس هەموو باش بوون و لینا شەهادەی دیپلۆمی سەرەتایی ئینگلیسی بە دەرچووان بەخشی.

ئێوارەخوانێک بە بۆنەی کۆتایی هاتنی وانەی ئینگلیسییەوە ساز درابوو. زۆر کاریگەر و دڵنشین بوو. وتەبێژەکە خۆی بەو پەڕی لێهاتووییەوە کلاسەکەی شرۆڤە کرد و بە و ڕستەیە کۆتایی بە وتەکانی هێنا: «نەسرین خانم زۆر زوو بگەڕێوە بۆلامان!»

■ موجاهیدینی خەڵق

بەسەرنجدان بەو زانیاریانەی کە لە ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلقی مەسعوود ڕەجەوی هەمانە، ناکرێت لێرەدا خۆمان لە باس کردنیان ببوێرین. ڕێکخراوی موجاهیدین ڕێکخراوێکی پان ئێرانیستە کە هاوکات پڕوپاگەندە بۆ مارکسیسم و ئیسلام دەکات.

گرووپێکی چل کەسی لە ئەندامانی موجاهیدین پەنایان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێنابوو. حیزب لەماڵێکی گەورە جێگیری کردبوون و لە لایەن بنکەی سەرەکیی حیزبەوە نانیان بۆ دەچوو و هەموو چەشنە یارمەتییەک دەدران و ڕێزێکی زۆریان لێ دەگیرا. کەچی لە لایەن موجاهیدینەوە هەڵسوکەوتی هاوشێوە نەدەبینرا و هەڵسوکەوتی

زۆربـەی نەفەرەکانـی ئـەو گرووپە بەرانبـەر بـە خانەخوێکانیان، بە جۆرێک لووت بەرزی و خۆبەزل زانینی پێوە دیار بوو. عەبدولڕەحمان گاڵتەی بەو هەسـتەیان دەهات. پاش گەیشتنە بەرەوەی ئەو گرووپە لە موجاهیدین، ڕۆژێک عەبدولڕەحمان بۆ بەخێرهاتنیان سـەردانی کردن و وەکوو خوویەکی هەمیشەیی خۆی، لەگەڵ پیاوەکان تەوقەی کردبوو و کاتێک ویسـتبووی لەگەڵ ژنەکانیش دەسـت بداتەوە،هەموو ژنەکان، دەسـتی خۆیان لە پشـتەوە شـاردەوە. عەبدولڕەحمان بەو کردەوەی ئەوان لە قاقای پێکەنینی دەدا!

حەوتووی جارێک، هەموو ئەو کەسانەی کە لە شوێنی بنکەی سەرەکیی حیـزب دەژیـان، کۆدەبوونـەوە بۆ ئەوەی گوێ لـە ڕاپۆرتی یەکێک لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی سەبارەت بە هەواڵەکانی کوردستان، ئێران و جیهان بگرن. بەرپرسـی موجاهیدینیش سـەبارەت بە ئێران قسـەی کرد و لە قسـەکانیدا باسـی باڵادەستیی موجاهیدین بە نیسبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

موجاهیدین سەر بە مەزهەبی شیعەن کە لقێکە لە دینی ئیسلام، بەڵام زۆربەی کوردەکان سـوننە مەزهەبن. ژنانی شـیعە بۆیان نییە ڕێ بە پیـاوان بدەن تەوقەیان لەگەڵ بکەن، ئەگەر ئەندامی بنەماڵەکەی خۆیان نەبـن. ئـەو ژنانەی گەیشـتبوونە بنکەی سـەرەکیی حیـزب، بە توندی ڕەچـاوی ئـەو دۆگمەیان دەکرد و ئـەوەش لەحاڵێکدا بوو کە لە ئێران، زۆرێک لە ژنانی شیعە مەزهەب خۆیان لە تەنگەبەری ئەو سووکایەتییە ڕزگارکردبوو. لە ڕاسـتیدا، شـیعەکان ژیان زۆر بەجیددی وەردەگرن، کەچی کوردەکان، بریتی لە سوننە و شیعە، خەڵکانێکی شادن. کوردەکان حەزیـان لێیە کەڵـک لە چێژەکانی ژیان وەربگـرن، پێبکەنن و خەریکی گاڵتە و گەپ بن. ئەوان بە ژن و پیاوەوە، موسـوڵمان و ناموسـوڵمان، هەژار و دەوڵەمەند، گۆرانی دەڵێن و دەست لە دەستی یەکتر هەڵدەپێکن و بە شێوەی بازنەیی هەڵدەپەڕن. ئەوان بڕوایان بە خودایەک هەیە کە نەک هەر خراپەی ئەوانی ناوێ، بەڵکوو سەرتاپا خودای خێرە.

سـاڵی ١٩٨١، بە سەرپەرەشـتیی مەسـعوودی ڕەجەوی، شـووڕای نەتەوەیـی موقاومـەت دامـەزرا. ڕێکخـراوەکان و حیزبـەکان، لەوانە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هەروەها کەسایەتییە بەناوبانگە دژبەرەکانی ڕێژیمی خومەینی، بە مەبەسـتی دروسـت کردنی هێزێکی هاوبەش لە دژی بیری تاریکی مەلاکان، پەیوەست بەو شووڕایە بوون. عەبدولڕەحمان و دوکتور سـەعید کە نوێنـەری حیزبی دێموکرات لەو شـووڕایەدابوون، زۆر زوو تێگەییـن کـە لـە نێوان بەشـداربووەکاندا بەرابـەری نییـە و مافەکانیـان ڕەچـاو ناکرێـت. حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لەو شـوورایە چـووە دەرەوە. بـە دوای حیزبدا، ئەندامانـی دیکـەش نەیاندەتوانی تەحەمولی ملکـەچ بوون بۆ ڕەجەوی بکەن و لە شوورا چوونە دەرەوە.

■ ناتەباییەکان، ناڕوونییەکان، تاوانکارییەکان ـ یان پێکەنین

ماوەیەک بوو کـە ڕەخنەگرتن لە عەبدولڕەحمان بۆی هەبوو وەکوو هەڵە یان سەربزێوی لێکبدرێتەوە. شەوێک کە لینا لەگەڵ هاوڕێکانی بە نێوی: ئەبوو، ئاراز و ئەسـمەر دانیشـتبوو. هاوڕێکانی ئازادانە قسەیان دەکرد، لینا سەرنجی دایە کە ئەوان بڕوایان بەوە هەیە کە ئەو دەتوانێت قەناعەت بە هاوسـەرەکەی بهێنێت. ئەوان لـە هەڵسوکەوتی ئاغایانەی سکرتێرەکەیان بەرانبەر بە هەندێک لە ئەندامانی حیزب نیگەران بوون، لەحاڵێکـدا کە بە نیسـبەت هەندێکی دیکە، نەرم ونیانتـر دەجووڵایەوە و ئەوە بە نیسـبەت ئەو کەسـانەوە کە دەچوون بۆ شـەڕ خراپتریش دەردەکەوت. لینا بەرگری لە ڕێبەرەکەیان کرد، بەڵام ئەوان بەرپەرچیان دایەوە و گوتیان: «تۆ هەرگیز لە جەنگەی شەڕدا نەبوویت و کاتێکیش دوکتور هەستیان بریندار دەکات، ئەوکاتەش لێرە نیت تا بەچاوی خۆت بیبینی!» ڕاسـتیان دەگوت، ئەو نە شـەڕی بینیبوو و نە شـاهێدی ئەو ڕووداوانەش بوو.

پاش ماوەیەک، سـەری باسـەکەی لای هاوسـەرەکەی کـردەوە. بە

ڕێکـــەوت، ئەبوو و ئارازیـــش لەو دەوروبەرانە بـــوون. عەبدولڕەحمان چـــاوی پێیان کـــەوت و چووە دەرەوە و بەهـــۆی «پڕوپاگەندە لە دژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران» لۆمەی کردن.

لینا: «ئەم هەڵسوکەوتە، قێزەون و جێی باوەر نییە! لەباتی بیرکردنەوە، تۆ وتەکانی من دەگۆڕیت و ناحەقییان بەرانبەر دەکەیت!»

عەبدولڕەحمان کە بەشـــێوەی کەسی ســـێهەم قسەی دەکرد، وەڵامی لینای دایەوە و گوتی: «ئەوە من نیم کە ژنەکەم چۆنیەتی هەڵسوکەوت لەگەڵ بندەســـتەکانی خۆمم فێر بکات!» بەڵام زۆر بە خێرایی، وتەکەی خۆی ڕاســـت کردەوە و جەختی کردەوە کە مەبەستی تەنیا گاڵتە کردن بووە.

سەرەڕای ئەوەش، عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی دڵاوا و تەنانەت بە نیسبەت ماڵی دنیاوە خەمسارد بوو. خزمێکی هەبوو بە نێوی سۆهەیلا، ئەندامی ڕێکخراوی «چریکە فیدائییەکانی خەلقی ئێران» بە ڕێبەریی ئەشـــرەف دێهقان بوو. ئەم ڕێکخراوە لە دۆڵێکی نزیک بە حیزبی دێموکرات جێگر ببوو. ئەشـــرەف هەندێجار سۆهەیلای بۆ وەرگرتنی پێداویستییەکانیان دەنارد لای عەبدولڕەحمان. عەبدولڕەحمان نە ڕێکخراوەکەیانی بەهەند وەردەگرت و نە سۆهەیلاش، بەڵام هەمیشە یارمەتی دەدان. جارێکیان، سۆهەیلا هات و بۆ ڕۆژنامەکەی ئەشرەف دێهقان داوای کاغەزی کرد و دەوری ســـەدان لاپەڕەی وەرگرت. ئەم کاغەزانە بە مەبەســـتی بڵاو کردنەوەی وتارێکی ئەشـــرەف دێهقان کەڵکی لێوەرگیرا، وتارێک تەژی لـــە بوختـــان و تاوان وەپاڵ نانی حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران و ســـکرتێرەکەی، و عەبدولڕەحمـــان لەبەرانبەر ئـــەو کردەوەیاندا تەنیا پێکەنی.

ڕۆژێکیان لە مانگی نۆڤامبردا، عەبدولڕەحمان بە دەنگی نووســـاوەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. لە مزگەوت بە هەوای ســـاردەوە وتەی پێشـــکەش کردبوو. هەندێ لە گەنجەکان لە ماڵەوە چاوەڕوانی بوون. عەبدولڕەحمان لە یەکێک لە گەنجەکان تووڕە بوو، دەنگە گڕ و نووساوەکەی بەڕاستی

جێگای پێکەنین بوو. گەنجەکان بەزۆر خۆیان ڕاگیر دەکرد، لەپڕ، خۆیان پێ‌ڕاگیرنەکرا و لە قاقای پێکەنینیان دا. عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی زیرەک بوو. پێکەنین کۆتایی بە شاڵاوی لۆمەکانی هێنا و عەبدولڕەحمانیش بە پێکەنینە درمییەکەیەوە تێکەڵ بە گەنجەکان بوو. پێکەنینی گشتی بووە هۆی دامرکاندنەوەی تووڕەییەکەی.

لە هەموو شوێنێک، بەتایبەت بەلای مرۆڤە ساویلکە و سەرەتاییەکانەوە، هەڵدەکەوێ کە ساویلکەیی و کاڵفامی، تاوانی لێ‌بکەوێتەوە. سەنار کە ببووە ئەندامی حیزب، دووجار حیزبی بەجێهێشتبوو. جاری سێهەم، دەیویست بیسەلمێنێت کە ئەوجارەیان بە نییەتێکی جیددییەوە دەگەڕێتەوە. بەو بیرۆکەوە لە مێشکیدا، سەنار یەکێک لە ئەندامانی «تاقمی حەوت کەسی» (ئەو گرووپەی ئینشعابیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو) بە نێوی «ڕەحمان قادری»ی کوشت و یەکێکی دیکەش لە ئەندامانی ئەو گرووپەی گرتبوو و لە زیندانی خستبوو. هەرکە عەبدولڕەحمان بەو ڕووداوەی زانی، دەستبەجێ ناوبژیکەریی کرد و بووە هۆی ئازاد کردنی زیندانییەکە و سەناری کە لەوکاتەدا لە حیزب چووبووە دەرەوە، هەرگیز لە ڕیزەکانی حیزبدا وەرنەگرتەوە. بەڵام سەبارەت بە ڕەحمان قادری تازە کار لە کار ترازا بوو و عەبدولڕەحمان نەیدەتوانی ڕۆحی بەبەردا بکاتەوە.

ئەگەر کەسێک یان لایەنێک داخوازێکی لێی هەبوایە، عەبدولڕەحمان درێغی نەدەکرد و یارمەتی ئەو کەس یان لایەنەی دەکرد. بەڵام نێوانگیری و ناوبژیوانی کردن لە نێوان دوو لایەندا، هەندێجار دەبێتە هۆی ناڕوونی و خراپ تێگەیشتن. دوو کەسی فەرانسەوی کە لە لایەن بەشی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیستی عەراقەوە بە بارمتە گیرابوون، گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو کەسە بریتی بوون لە دوو ئەندازیاری سازکردنی بەنداو بۆ ئاوداشتن. ئەوانە کارمەندی کۆمپانیایەکی فەرانسەوی بوون کە لەگەڵ دەوڵەتی عەراق ڕێککەوتنیان واژۆ کردبوو. عەبدولڕەحمان

توانیبووی بەشـی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق ڕازی بکات کە ئەو دوو فەرانسـەوییە ڕادەستی بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران بکـەن (دۆخی ژیانـی نهێنیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق زۆر سـەخت بـوو، و وەزارەتی کاروباری دەرەوەی فەرانسـە داوای یارمەتیی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو). بەڵام عەبدولڕەحمان ناچار ببوو کە بەڵێن بە حیزبی کۆمۆنیستی عەراق بدات کـە هەتا ئـەو بڕە پارە زۆرەی کە حیزبی کۆمۆنیسـت داوای کردبوو، نەگاتە دەسـتیان، بارمتـەکان ڕادەسـتی دەوڵەتی فەرانسـە نەکاتەوە. عەبدولڕەحمـان بەو گریمانەوە کە بەرپرسـی کۆمپانیاکە دابین کردنی پارەکە وەئەستۆ دەگرێت، مەرجەکەی قبووڵ کردبوو. بەو حاڵەوە، لەو ڕووەوە کە پارەی داواکراو نەدەگەیشـتە دەسـتی، ڕەوتی ئازاد کردنی بارمتەکان وەدوا دەکەوت.

سـکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران ناچار بوو گفتەکـەی بەرێتەسـەر، ئەگینا پێگـە و متمانەپێکراویی خۆی لەدەسـت دەدا و چیدیکـە نەیدەتوانـی لـە ئەگـەری ڕوودانـی کێشـەی ئەوتـۆ، یارمەتیـی کەسـی دیکە بدات. دەسـا، پـاش چەند مانـگ چاوەڕوانی، دواجـار عەبدولڕەحمان کەسـێکی لە حیزبـی دێموکراتەوە بە بڕە پارە داواکراوەکـەوە نـاردە لای حیزبی کۆمۆنیسـتی عـەراق، بۆ ئەوەی بە نوێنەرایەتیـی حیزبـی دێموکـرات، پارەکەیان ڕادەسـت بـکات و پاش ئـەوەش کە حیزبی دێموکـرات بارمتەکانی ناردەوە بۆ فەرانسـە، زۆر کـەس پێیـان وابوو ئـەو پارەیە لە لایـەن حکوومەتی فەرانسـە و یان بنەماڵەی بەبارمتە گیراوەکانەوە دابین کراوە.

لـە پاریـس، هەنـدێ لـە مەئمـوورە ئیدارییەکانی فەرانسـە، حیزبی دێموکراتیان بە کلاوبەرداری تاوانبار دەکرد.

■ ئامادەکاری بۆ بەڕێوەبردنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکرات

شەوانی سارد و بارینی باران پەرەی گرتبوو. لای کاتژمێر ١١ی بەیانی، خۆرەتاو مژی چڕی بەربەیانی ڕەواندبووەوە و سەهۆڵەکانی دەتواندەوە. ڕێگاکان کەڵکی هات وچۆیان نەمابوو و ئاسمانی تاوتاو، ڕێی لە بۆمباران کردنی فڕۆکە شەڕکەرەکان دەگرت. دوژمن چیدیکە نەیدەتوانی ئازاریان بدات و کێشەیان بۆ بنێتەوە، هەرچەند هێشتاش جاروبارە فڕۆکە شەڕکەرە «میگ»ەکان بە ئاسمانی دۆڵەکەدا دەسووڕانەوە.

باران شاخەکانی ئەو دەڤەرەی تێراو کردبوو و بە گرم وهۆڕ بە دۆڵی دێموکراتدا شۆڕ دەبووەوە. قوڕوچڵپاو هەموولایەکی گرتبووەوە. خانووەکان شێدار و سارد بوون. شەڕیش بەرەو خەوێکی زستانە هەنگاوی دەنا. دۆڵی دێموکراتەکان لە جۆش وخرۆشێکی نائاساییدا قوڵتی دەدا. بەرپرسان، بە مەبەستی بەشداری کردن لە پلینۆمی پێش کۆنگرەدا، لە هەموو بەرەکانەوە بەرەو بنکەی ناوەندی کەوتبوونە ڕێ. عەبدولڕەحمان بەهۆی کاری زۆرەوە، کاتی حەسانەوەی بۆ نەمابووەوە. نامەیەک، هەواڵی ئەوەی هێنا بوو کە جاشەکان بە مەبەستی هێرش کردنەسەر بنکەی سەرەکیی حیزب کەوتوونەتە ڕێ، ڕێژەیان زۆر نەبوو، بەڵام بەهەرحاڵ، دەبوو پێشیان پێ بگیرێت.

چیرۆکی ئامادەکاریی کۆنگرە، هێندەش سانا و ساکار نییە. یان ڕەنگە، چونکە بە شێوازی تایبەتی کوردەکانە، پێش هەموو شتێک، دەبێ بگوترێت کە ئەوان شوێنێکیان نەدۆزییەوە کە بەقەدەر پێویست بەرفراوان بێت و هەموو ئەندامانی کۆنگرە بگرێت. سەرەتا بیریان لەوە کردەوە کە باشتر وایە لە مزگەوتێک بەڕێوەی بەرن، مزگەوتێک کە دەوری ٣٠٠ کەس بگرێت. بەڵام هیچ مزگەوتێک بەو تایبەتمەندییەوە لەو ناوچەیە نەبوو. دواجار، عەبدولڕەحمان، لە ٢٠ی نۆڤامبردا بڕیاری دا کە هۆڵێک لە گۆڕەپانە بەتاڵ و بەرفراوانەکەی دۆڵی قاسملوو

ساز بکات. ڕێکەوتی کرانەوەی کۆنگرە بۆ ڕۆژی پێنجی دێسامبر دیاری کرابوو. کاری سازکردنی بیناکە، ڕۆژی ٢٧ی نۆڤامبر دەستی پێکرد. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی کرد سەرپەرشتیاریی کارەکان بکەن و پاشان خۆی چوو بۆ مەئمووورییەت. پاش دوو ڕۆژ، لە مەئمووورییەت گەڕایەوە و داوای لە لینا کرد بۆ بینینی ڕەوتی سازکردنی بینای کۆنگرە لەگەڵی بکەوێت. عەبدولڕەحمان پێی وابوو بیناکە گەیشتووەتە دارەڕا. بەڵام بینیان کە لە هەرچوار لاوە تەنیا یەک میتر دیوارەکە بەرز کرابووەوە.

هەردوو بەنناکەش بە بێکاری و بەتاڵی لەوێ بوون و شپەرزەیی و ناڕێکی هەمووولایەکی گرتبووەوە. عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کپەوە ئەمری بە لینا کرد: «وەرە!»

ئەوان بەرەوخوار، بەرەولای گوندی «شیوەجۆ» بەڕێ کەوتن. عەبدولڕەحمان کە هیوادار بوو لەوێ بەرپرسانی دەفتەری سیاسی دەدۆزێتەوە، لەگەڵ سووورپرایزێکی دیکە بەرەوڕوو بووەوە: ماڵەکانی گوندەکە کە وەکوو هەمیشە بە بەردەوامی لەبەردەم با و بۆراندا بوون، بە دیوارگەلێک پارێزگارییان لێدەکرا کە بەو کەرەستە بیناسازییانەی بۆ هۆڵی کۆنگرە دابین کرابوون دروست کرابوون. عەبدولڕەحمان لە تووڕەیی خۆیدا، هاواری دەکرد و فەرمانی دەردەکرد، ڕواڵەتی سوور و ڕەش هەڵگەڕا بوو. هەموو، بە پەلە ڕۆیشتن بەدوای ئەندامانی دەفتەری سیاسیدا و دواجار ئەوانیش بە پەلە و ڕاکردن خۆیان گەیاندە شوێن و گوێیان بۆ ڕەخنەکان، بێتاقەتی و پرسیارەکانی بەرپرسەکەیان ڕاگرتبوو. لە کۆتایی تۆفانێک لە هات و هاواردا، عەبدولڕەحمان هێشتاش خوازیاری تەواو بوونی کاروباری بیناسازیی هۆڵی کۆنگرە لە ٣٠ نۆڤامبردابوو، واتە ٤ ڕۆژی دیکە. لینا بیری لەوە دەکردەوە کە شتی وا ئیمکانی نییە، چونکوو پێویست بوو سەرلەنوێ کەرەستەی بیناسازی ئامادە بکرێت. هێشتا لینا دوولێوەی نەکردبوو کە هاوسەرەکەی هاواری کرد: «ئەمجارەیان خۆم چاوەدێریی هەموو کارەکان لە ئەستۆ

دەگرم»

سروشـــت لەگەڵیـــان ســـازگار نەبـــوو. بارانێکی ســـارد و بـــەردەوام هەموولایەکـــی کردبووە قوڕ و چڵپاو و لیتـــە و گەنکاو. پاش نیوەڕۆی ڕۆژی دواتر، عەبدولڕەحمان و لینا پێکەوە بۆ ســـەردانی کاروبارەکان ڕۆیشـــتن. عەبدولڕەحمان کە هێور ببووەوە، ســـەرنجی‌دا کە بەتەنیایی نـــەک هـــەر ناتوانێت کەرەســـتەکان جێبەجـــێ بکات، بەڵکـــوو کرێکاری پێویستیشـــی بۆ دابیـــن ناکرێت. بەخت ڕووی تێکـــرد. ئەوان کە بیریان مەشغووڵی کردنەوەی ئەو گرێ کوێرەیە بوو، تووشی ئاغای بەغدادی بوون. ئاغای بەغدادی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو و تازە گەیشتبووە بەرەوە. بەغدادی لەو ناوچەیە هەموو خەڵکەکەی دەناســـی، پێشـــنیاری کـــرد تـــەواو کردنی بیناکە بەو بســـپێرن و دڵنیای کردنـــەوە کە ئەوەی پێویســـت بێت دەیـــکات بۆ ئەوەی هەتا پێنجی دێســـامبر هۆڵەکە ئامادە بێت.

ســـەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، لینا بە تەنیا سەردانی شوێنی هۆڵەکەی کرد. قەول و بەڵێنەکانی ئاغای بەغدادی، پەلەی پێوە دیار بوو. دروست کردنی خانوویەکی ڤیلایی بچووک لە ئۆرووپا چەندین مانگی دەخایاند و چۆنـــە کە لێـــرە دەکرێت بە چەند ڕۆژ هۆڵێکی گەورە ســـاز بکرێت؟ بـــەڵام ئـــەوەی لینا کاتێک گەیشـــتە شـــوێنی هۆڵەکە بینـــی، جێی باوەڕ نەبوو. ئاغای بەغدادی بەســـەر تەلێک خۆڵەوە وەســـتابوو و کارەکانی سەرپەرشـــتیاری دەکرد: دیوارەکان بەقەدەر پێویست بەرزکرابوونەوە و بڕیار بوو لەوحەکانیش هەر ئەو ڕۆژە لەسەر بانەکەی داببەسترێت. کەرەســـتەکان لە شـــوێنی هۆڵەکە دانرابـــوون و ئامـــادەی دەکارکردن بوون.

لە لایەکی دیکەشـــەوە، ڕێژیمیش بە مەبەســـتی پێشگیری لە بەستنی کۆنگرە، هەموو هەوڵی خۆی دەدا، تۆپ بارانی گردەکانی دەوروبەریان، بە قورسی دەستی پێکردبووەوە و پادگانی سەردەشت، نزیکترین شار بە دۆڵی دێموکراتەکان، بە هێزێکی کۆماندۆیی پێکهاتوو لە ٧٠٠ «کڵاو

سەوز» بەهێز کرابوو. ئەم هێزە کۆماندۆیە ڕاسپێردرابوو تا یارمەتیی ئەرتەش بکات بۆ ئەوەی ناوچەکە لە خەڵکی سڤیل پاک بکەنەوە و هێرش بکەنە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ڕێژەی پێشمەرگەکان زیاتر کرا و نێردرانە شوێنە گرینگەکان. گوندییەکانی دەوروبەری دۆڵەکەش ڕاسپێردرابوون کە جگە لە میوانانی کۆنگرە ڕێگەی هاتنەژوورەوە و چوونەدەرەوە لە دۆڵەکە، لە هەموو کەسێک بگرن.

ڕۆژی پێنجی دێسامبر، هۆڵێکی گەورە ئامادەی بەکارهێنان بوو، بەڵام هێشتا کەم و کووڕیی هەبوو، پێداویستیگەلێک وەک کارەبا، مایکرۆفۆن، شووشە، پەنجەرە، تریبوونی قسەکردن، زۆپا و... هێشتا مابوون. عەبدولڕەحمان واز لە کەس ناهێنێت، خۆی لە هەموو کارەکان وەردەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس و هەموو شتێک دەگرێت، تووڕە دەبێت، دەستوور دەدات، بە کورتی ئەو پێی وایە بە بێ ئەو هیچ کارێک ناچێتە پێش. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بە بێ ئەو سروشتە پێداگرەی عەبدولڕەحمان، ئیمکانی نەبوو ئەو هۆڵە لەو ماوە کەمەدا ساز بکرێت. بەڵام لەو ڕۆژەدا، عەبدولڕەحمان زێدەڕۆیی دەکرد. پیاوێکی باڵابەرز و بێقەڵافەت لەسەر چوارپێچکەیەک وەستابوو، بە گوێی لینادا چرپاندی: «بۆ خاتری خودا! بیبەرە دەرەوە بۆ ئەوەی بڕێک پشوو بدات. کاتێک ئەو لێرەیە، پێش بە کارەکەمان دەگرێت!» لینا: «گیانەکەم، کاتی ڕۆیشتنەوەیە بۆ ماڵەوە».

عەبدولڕەحمان: «بۆچی؟» شێوازی دەربڕینی پرسیارەکەی دۆستانە نەبوو.

لینا: «تۆ دەبێ بە دەقی وتەکانتدا بچیتەوە و هەندێکیش پشوو بدەیت».

عەبدولڕەحمان: «گرینگ نییە! هێشتا کاتم هەیە»

لینا: «لێگەڕێ با خەڵک بە کارەکانیان ڕابگەن، تۆ ڕێیان لێدەگری!»

عەبدولڕەحمان: «من ڕێم لە کەس نەگرتووە! چۆنیان پێخۆشە با کار

بکەن!» ئەم ڕســتەیەی بە قەڵسیەوە گوت و پاشان گوتی: «بەهەرحاڵ، بــە پێی پەتــی ناتوانم بۆهیچ کوێ بڕۆم، کەوشــەکانمیان بردووە پاکی بکەنەوە».

عەبدولڕەحمــان خــۆی لــە لینــاش قەڵــس دەکات. لینا ســەیری پێی هاوسەرەکەی دەکات. تەنیا گۆرەوی لە پێدایە. هەربۆیەش، لینا دەڕوات و پێڵاوەکانی لای بۆیاخچییەکە بۆ دێنێتەوە و دەیباتەوە بۆ ماڵەوە.

■ بەستنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لــە دەرەوەی هۆڵەکــە، خەڵکێکی زۆر لە هات و چۆدان. بەشــدارانی کۆنگــرە لــە هەموولایەکــەوە هاتــوون، پــاش ماوەیەکــی زۆر دابڕان، چاویان بە یەکتر دەکەوێتەوە، باران، بەفر، ســەرما، با و قوڕوچڵپاو بە هەند ناگرن.

ڕۆژی ٦ی دێسامبریش وەکوو ڕۆژی پێشووتر بوو. عەبدولڕەحمان ســەردانی هەمووانــی دەکرد، بۆ هەموو شــتێک ڕێنمایــی دەدا، ڕەخنە لــە هەمــوو کــەس دەگرێت و دیارە خۆیشــی هیــلاک دەکات و ڕۆژی ٧ی دێســامبر، ئاســمان بۆ بەستنی کۆنگرە ســازگارە: باران دەبارێت، هــەورە نــزم و تاریکەکان، ڕێ لە فڕینــی فڕۆکەکانی دوژمن دەگرن و هەربۆیەش، کۆنگرە بە دوو ڕۆژ دواکەوتنەوە، دواجار دەتوانێت دەست بە کارەکانی بکات.

کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەیەکی تەژی لە مشت ومڕ، تەژی لە ناکۆکی، ڕەخنە، پێشنیار و یان مل نەدان و سەرپێچی کردن بوو، بۆ نموونە: لە کاتی باس کردن لەسەر بەرنامەی حیزب، هەندێ لە نوێنەرەکان پێشنیاریان دا کە وشەی «دێموکراتیک»ی لەســەر هەڵگــرن و لەباتــی ئەوە وشــەی «سوسیالیســت» دابنێن. پێشنیارێکی دیکەش ئەوە بوو کە وشەی «ڕاستەقینە» لە سوسیالیسم زیاد بکەن (سوسیالیسمی ڕاستەقینە). پاش چەند ساتێک، عەبدولڕەحمان درێــژەی بــە باســەکە دا و گوتــی: «ئێوە لــە وشــەی «دێموکراتیک»

دەترســن؟ باشە. لە فۆرموولی: «سوســیالیزم بە سەرنجدان بە دۆخی تایبەتی کوردســتان» کەڵک وەربگرین. زۆربــەی نوێنەرەکان دەنگیان بەو پێشــنیارە دا. لەگەڵ ئەوەشدا، نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێچ کات نەگۆڕدرا.

لینا بیری لە «سوسیالیزمی ڕاستەقینە»ی چێکۆسلۆڤاکی دەکردەوە، لە «ئازادی» خەڵک کە لە لایەن «نۆمانکلاتۆر»ەوە بڕیاری لەسەر درابوو و خەم دڵ و دەروونی کرۆشــت. بیری لــەوە دەکردەوە کە کوردەکان چەنــد باوەڕەکانیان بەهێزە، چەند ئازادانە باس لە باوەڕەکانیان دەکەن و چەند ورەبەرزانە بۆ ئازادیی خۆیان خەبات دەکەن. ئازادییە پێشــێل کراوەکان لە وڵاتانی بلۆکی ســۆڤییەت، لە دوورەوە هەست پێنەدەکرا و لە ســاڵی ١٩٨١دا، لە نێوان بەرپرسە کوردەکاندا، هێشتاش کەسانێک هەبوون کە داکۆکییان لە سوسیالیزمی سۆڤیەت دەکرد.

دەنگدان بەشێوەی نهێنی بوو. هەرچەند کە کەمینە بەهێز بوون، بەڵام زۆرینەی کۆنگرە دەنگیان بە بەرنامەی پێشنیار کراو دا. بە سەرنجدان بە بەهێزیی کەمینە، هەم شی کردنەوەی زیاتری بەرنامە و هەم هەندێ دەستکاری کردنی پێویست بوو.

عەبدولڕەحمــان بــۆ جاری چوارەم بــە ســکرتێری هەڵبژێردرایەوە. شــایانی باســە کە ئــەو هەرگیز لــە کۆنگرەکاندا زۆرینــەی دەنگەکانی نەهێنایەوە. لە کۆنفرانسی سێهەمی حیزب کە ئەویان بۆ سکرتێری گشتی پێشنیار کردبوو، محەممەد ئەمین سێراجی زۆرینەی دەنگی هێنایەوە، لە کۆنگرەی سێهەم کەریم حیسامی، لە کۆنگرەی چوارەم غەنی بلووریان و لە کۆنگــرەی پێنجەمیش عەزیزی ماملێ زۆرینەی دەنگیان هێنایەوە. بەڵام ســکرتێری گشــتی لە لایــەن کۆنگــرەوە هەڵنابژێردرێت، بەڵکوو ئەندامانی کومیتەی ناوەندی تازە هەڵبژێردراو، سکرتێر هەڵدەبژێرن.

جەژنــی کۆتایــی کۆنگــرە لە هەمــان ســاڵۆن گیرا. پاش نیوەشــەو، پێشــمەرگەیەک بــە دەنگــی خۆش و بــەرز، گۆرانیی «مەگــری دایکی کوردســتان»ی گوتــەوە، گۆرانییەکــی دوور و درێــژ کــە بــاس لــە

ڕۆژەڕەشـــییەکانی نەتەوەی کـــورد دەکات. هۆڵەکە لـــە بێدەنگیدا نوقم ببـــوو و هەمـــوو بۆ ڕێزگرتـــن و بیرئانینی ئەوانەی وا چارەنووســـێکی وەهایان هەیە، گوێیان لێ گرتبوو.

■ چیرۆکی تۆقێنەری حەسەن شیوەسەڵی

حەســـەن بەرپرســـی نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بەرپرســـی پادگانی ڕزگار کراوی مەهاباد بوو. شۆڕشگێڕێکی بەورە و هۆشـــیار کە هەموو خۆشیاندەویست. دوو کەس لە هاوڕێ کۆنەکانی، بەڵێنیـــان پێدابـــوو کە دیوانە شـــیعری شـــاعیریکی گـــەورەی ئێرانی بۆ بنێرن کە حەســـەن زۆر ئۆگری ئەو شـــاعیرە بوو. ڕۆژێک، کارتۆنێکی قورس گەیشـــتە دەســـتی کە پێی وابوو کتێبەکـــەی تێدایە، کارتۆنەکەی کـــردەوە. لەگـــەڵ کردنـــەوەی کارتۆنەکە، دەنگی تەقینەوەیەکی بەســـام کوێســـتانەکەی هەژاند. دەرئەنجامەکەی ئەوە بوو کە حەسەن هەردوو چاوی و هەردوو دەستی لەدەستدا و شوێنگەلێکی دیکەی جەستەشی بریندار بوو. لە نەخۆشخانەی بەغا، پزیشکەکان گوتیان هیوایەکیان پێی نەماوە. بڕیاردرا بینێرن بۆ فەرانسە.

کاتێـــک گەیشـــتە فڕۆکەخانـــەی ئۆرلـــی (Oraly) لە پاریس، حەســـەن وڕێنەی دەکرد و تای لێهاتبوو. لە نەخۆشـــخانەی Creteil، ئەو پزیشکە پســـپۆڕانەی ناوبانگی نێونەتەوەییان هەبوو، گوتەی هاوکارانی خۆیان لە بەغایان پشتڕاست کردەوە و گوتیان: «هیچ هیوایەک بە مانی نییە» بەڵام پێرســـۆنێلی نەخۆشخانەکە دۆخی حەســـەنیان لەبەرچاو گرت و بەدرێژایـــی هەموو ئـــەو مانگانەی لەوێ بوو، ئەوەی لەدەســـتیان هات درێخیـــان نەکـــرد، بۆ ئـــەوەی باری ئـــەو ژیانەی بۆ ئاســـانتر بکەنەوە. حەسن نەمرد. بەڵام چلۆن دەکرا بە مرۆڤێکی بێ چاو و دەست، هێزی ژیان ببەخشیت؟

دەڵێـــن ســـەرچاوەی نەهامەتـــی لـــە کوێســـتان نییـــە، بەڵکـــوو لە ناو خـــودی مرۆڤەکاندایـــە. لە کوردســـتان، حەســـەن دەزگیرانێکی هەبوو.

دەزگیرانەکـەی وازی لیٚ‌هێنـا. دەڵێن کە چارەنـووس هەندێجار بەرگ دەگۆڕێت. خوشـکی دەزگیرانەکەی حەسـەن، شووی بە حەسەن کرد. بەلام حەسـەن بە درێژایی سـالانێک، بە دوای هۆکارێکەوە بوو کە بە ژیانەوە گرێی بداتەوە. لە سای ئەو خۆشەویستییەی کە هاوسەرەکەی پێـی بەخشـی، ئەو ئێسـتا پیاوێکی بەختـەوەرە و چەندین منداڵیشـی هەیە. دیارە بەکارهێنانی وشـەی بەختەوەر سـەبارەت بە کەسـێک کە چارەنووس بەو قورسییە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، کارێکی ئاسان نییە.

پاش ئەوەی حەسـەن لە مەترسیی مردن ڕزگاری بوو، عەبدولڕەحمان وەکوو ڕێبەری شۆڕشـگێڕەکان، باسـی بارودۆخـی ڕۆحیی خۆی بۆ لێنا کرد: «لە سـەرەتاکانی شـەڕدا، لە باری ویژدانییەوە دڵتەنگ بووم، چونکـوو مرۆڤەکانـم دەنـارد بۆ شـەڕ و دەمزانی مردن بۆسـەی بۆ ناونەتەوە. بینینی یەکەم قوربانییەکانی شـەڕ تۆقێنەرە، شـەوان خەوم لیٚ نەدەکەت،... دواتر مرۆڤ بەوە ڕادێت و ئەمەیە شەڕ».

شـەڕ لـە زاتی خۆیـدا، تاوانکارییەکە کە بەشـێوەی نهێنی لە ڕۆحی ئەو کەسـانەدا کە شەڕەکە هیدایەت دەکەن، ڕۆدەچێت و ڕۆح تووشی گەندەڵـی دەکات و ئیتـر لەکۆڵـی نابێتـەوە. ڕۆحێکـی هەسـتیار بەو دۆخـە ئازار دەکێشـیٚ، بەڵام ناتوانێت خۆی لە بەرپرسایەتییەکانیشـی بدزێتەوە.

■ چارەنووسی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان

هێـزە نیزامییەکانـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران لەگەڵ هێزەچەکدارەکانـی خومەینـی بـەراورد نەدەکران. لـە بەرانبەر چەکە قورسەکانی ڕێژیمدا، هێزەکانی حیزب تەنیا چەکی سووکیان بەدەستەوە بوو. هیچ هێزێک ئامـادە نەبوو یارمەتیان بکات. وڵاتە دێموکراتیکەکان تەنیا لە ئاستی پشتیوانیی مەعنەویدا، پشتگیرییان دەکردن. هەربۆیەش، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێران تەنیا پشـتی بـە ورە و هێزی مەعنەویی پێشـمەرگەکانی خۆی دەبەسـت، ئەو پێشـمەرگانەی کە لە

ڕەوتـــی هاتنەدی ئارمانجـــە دادپەروەرانەکاندا، بـــە جدییەتی تەواوەوە خەباتیان دەکرد، بەڵام ئیمکانات و کەرەستەی پێویستیان بۆ ئەو خەباتە لەبەردەستدا نەبوو. لە ڕاستیدا هیچکام لەو دوو پێویستییە، بە بێ ئەوی دیکە کاریگەرییان نابێت.

پاش تێپەڕبوونی نزیکەی ٣ ســاڵ لە دەســتپێکی شــەڕێکی جەبهەیی لە دژی هێزەکانی دەوڵەت، بنکەی ناوەندیی حیزب ناچار بوو شــوێنی خۆی بگۆڕێت. گوندی دۆڵی دیموکراتەکان، درایە دەست گوندنشینەکان. تاکتیکــی شــۆڕش لەگەڵ دۆخی نــوێ گونجێندرا و شــەڕی پارتیزانی دەستی پێکرد. ئەندامانی بنکەی سەرەکیش وەکوو پێشمەرگەکان لەژێر خێــوەت و تەنانــەت هەندێجــار لە هەوای ئــازاد و لەژێر ئاســمانی پڕ ئەستێرەدا بەسەریان دەبرد. خەبات بۆ خودموختاریی کوردستان وردە وردە نســکۆی دەهێنــا و ناوچــە ئازاد کراوەکان بەرە بــەرە کەوتنەوە دەست دوژمن.

لە جەنگەی شــەڕ لــە دژی عەراق و کوردەکانــدا، خومەینی ڕێژیمی خــۆی جێگیــر کــرد و لــە دژی جیابیــران و دژبەرانی خۆی ڕەوشـــی ســـەرکوتی گرتەبەر. ئایەتەکانی قورعان بە پێی حەز و پێویستییەکانی خومەینــی، ئەم لایەنگرەی پاوانخوازیی مەزهەبی، تەفســیری جیاوازی بۆ دەکرا. خومەینی گڵۆپی ســەوزی بۆ خەڵکانی خۆبەزل زان و پڕ لە گرێــی دەروونی پێکردبوو و لە پلە و پێگەگەلێکدا جێگری کردبوون کە مافی ئەوەی پێدەدان کۆنترۆڵی ژیانی شارۆمەندان بکەن و سەرکوتیان بکــەن. هەموو چیــن و توێژەکان، بە منداڵ و بەســاڵاچووانەوە، ئێعدام دەکران و ڕێژیم شانازیی بەخۆیەوە دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئــەو دیموکراســییە پێڕەوکەیەی لــە لایەن حیزبی دیموکراتــی کوردســتانی ئێرانــەوە لــە ناوچــە ئــازاد کراوەکانی ژێر ســـەیتەرەی حیــزب دەســتی پێکردبــوو، نەک هــەر لە لایــەن هەموو دانیشــتوانی ئــەم ناوچانــەوە ڕەچاو دەکــرا، بەڵکوو لە لایــەن هەموو خەڵکانی ئێران و لەوەش بەولاوەتر، لە پارچەکانی دیکەی کوردستانیش

لە وڵاتە دراوسێکان ببووە سەمبۆلێک لە ورەبەرزی و شنەیەک لە هیوا هەموو ناوچەکانی گرتبووەوە.

■ دڕدۆنگییەکان

لێنا لە ناو کوردەکاندا، هاوڕێی زۆری هەبوو و زۆربەشیان ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. لێنا لە کاتی چالاکیدا دەیبینین، گوێی لێ دەگرتن و دەمەتەقەی لەگەڵ دەکردن. مرۆڤ نەیدەتوانی بۆ ساتێکیش گومان لە فیداکارییان لە ڕێی وەدی هاتنی ئامانجی گەلی کورد و حیزبی دێموکرات بکات. بەڵام لێنا، وردە وردە هەواڵی دانیشتنی ڕێژەیەک لە هاوڕێیانی لە حیزب، بەرگوێ کەوت و کۆمەڵێک پرسیار لە مێشکیدا بیچمی گرت، وەک ئەوەیکە هۆکاری ئەو ڕاگۆڕینە چییە و چی هەموو ئەو ئۆگرییانەی شکاندووە؟ لێنا لە هۆکارەکەی تێنەدەگەیشت. کاتێکیش لەو بارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی دەکرد، وەڵامەکەی ئەوە بوو کە ڕۆیشتنی ئەوانە لە حیزب دەبێتە هۆی پاکژ بوونەوەی حیزب لە مرۆڤە ناتەواوەکان و ئەوەیکە ئەوانە هەموو کاروبارییان بۆتە ئاژاوەگێڕی لە ڕیزەکانی حیزبدا و حیزب پێویستی بەو گێرەشێوێنیانە نییە.

ئایا، لێنا تا ئەو ڕادەیە سەبارەت بەو مرۆڤانەی جێی ڕێزی بوون، بەهەڵەدا چووبوو. ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر ئەوانیش هۆکارێکی لۆژیکییان بۆ خۆیان هەبێ و ئەوە هاوسەرەکەی بوو کە نەیدەویست لەوبارەوە لەگەڵ لێنا قسە بکات چی؟ لە پەیوەندی لەگەڵ بابەتە حیزبییەکاندا، عەبدولڕەحمان زۆر نهێنی پارێز بوو و لێناش ڕێزی لەو نهێنی پارێزییە دەگرت، بەڵام، هەندێجار، خۆی لە بابەتگەلێک کە بە بۆچوونی هاوسەرەکەی پەیوەندی بەوەوە نەبوو، هەڵدەقوتاند، بەتایبەتی ئەگەر پەیوەندی بە دوورکەوتنەوەی هاوڕێکانی خۆی لە شۆڕشەوە بووایە. ئەو وەڵامانەی لە کاتوساتێکی ئەوتۆدا پێی دەدرایەوە، دڵی دانەدەمرکاند. لێنا زانستی سیاسی نەخوێندبوو. هەربۆیەش، نە زۆر پێداگری دەکرد

و نــە هەڵدەچــوو. هەڵبەت تەنیا تــا ئەو کاتە. شــک و گومانەکانی لێنا، لەگەڵ دانیشــتنی سەرپەرشتیاری ســکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان ڕەنگ و قورســاییەکی زیاتــری بەخۆیــەوە بینی. پێش ڕۆیشــتنەوەی لێنا بۆ ئورووپــا، ڕۆژێک، خاڵند ســەردانی کرد و لەبەر دەرکەکە ڕاوەســتا و گوتی: «نەســرین خانم دەمهەوێ قســەت لەگەڵ بکەم». خاڵند دوودڵ دەینوانــد، نەیدەزانــی لــە کوێوە دەســت پێبکات. ئــەو پیاوێکی گەنج و فیداکار بوو و بە خاکەڕاییەکی ژێرانەوە کاریگەریی لەسەر لێنا دادەنا.

لێنــا: «ســەبارەت بــە چــی دەتهەوێ قســەم لەگــەڵ بکەیــت؟ وەرە ژوورەوە». خاڵند تەنگاو دەهاتەبەرچاو، گوتی: «نەســرین خانم مەڕۆ، لەگەڵمان بمێنەوە!» لێنا: «بۆچی داواکارییەکی ئاوات هەیە؟»

خاڵند: «تەنیا دەمویست پێت بڵێم کە نابێ بڕۆیت!» داخوازێکی سەیر و جێی تێڕامان بوو. خاڵند دەیزانی کە لێنا دوو ڕۆژی دیکە دەگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

لێنــا: «بــەڵام تۆ دەزانی کــە من لە ئورووپا بۆ ئێــوە چالاکی دەکەم. ئەگەر لێرە بمێنمەوە، چلۆن کاروباری ئەوێ ڕاپەڕێنم؟»

خاڵند خۆی لێ نزیک خستەوە و بە چاوی پڕ لە نیگەرانی و سکاڵاوە سەیری دەکرد، گوتی: «ڕاستە، بەڵام مەڕۆ...».

لەم کاتەدا، دەرکەی ماڵەکە کرایەوە و عەبدولڕەحمان هاتە ژوورەوە. لــە حاڵێکــدا کە تووڕەیی بــە چاو و دەنگییەوە دیار بوو، پرســیاری لە خاڵند کرد: «چی دەکەیت لێرە؟»

لێنا لەباتی خاڵند کە شــڵەژابوو و بەرەو دەرکەی ماڵەکە دەڕۆشــت، وەڵامی دایەوە: «هاتبوو ماڵئاوایی لە من بکات».

کەشێکی ناخۆش بەسەر ماڵەکەدا زاڵ ببوو و هەرچی دەچووە پێش ناخۆشــتریش دەبوو. پاش ڕۆیشــتنی خاڵند، عەبدولڕەحمان سووربوو لەســەر ئەوەی کە لێنــا پێی بڵێت لە نەبوونی ئەودا، ســەبارەت بە چی قسەیان کردووە. لێنا تووڕە بوو و گوتی: «تکایە بە من بڵێ، لە کەیەوە خەڵک بۆیان نییە لەگەڵ من قســە بکەن؟!» دیار بوو ئەو لەوە دەترســا

کە ڕەنگە سکۆرتەکەی شتێکی ئاشکرا کردبێت. لەوساوە، داخوازەکەی خاڵنـد و هەڵسوکەوتە تووڕەکەی هاوسـەرەکەی، تۆوی نیگەرانییەکی بەئازاری خستە دڵی لێناوە.

پـاش نـۆ مانگ، لێنا کـە گەڕابووەوە بـۆ کوردسـتان، لەباتی خاڵند، کەریمی برای خاڵندی بینی. کاتێکیش پرسـیاری خاڵندی لە کەریم کرد، کەریم وەڵامی نەدایەوە و سەیری خوارەوەی کرد. دواتر، هاوسەرەکەی لێنـا، بـۆی بـاس کـرد و گوتی کـە خاڵند دەستبەسـەر بـووە و پاش ئەشکەنجەیەکی زۆر، لە یەکێک لە زیندانەکانی ڕێژم ئێعدام کراوە.

لێنـا: «ئاخ خودایا! بلـێ، تکایە بۆم باس بکـە هۆکارەکەی چی بوو؟ خـۆ خاڵنـد هەرگیز لە ناوچەکانی ژێر دەسـەڵاتی دوژمـن، نەدەچووە مەئمووورییەت!»

هاوسەرەکەی: «ماندوو ببوو و نەیدەویست لای من بمێنێتەوە، هیچم لەدەست نەدەهات».

لێنا: «خاڵند و ماندوو بوون؟! تۆ باشتر لە هەمووان لەو مەترسییەی لەسـەری بـوو ئاگادار بوویت، سـا دەبوو ئـەوەی وەبیـر بێنیتەوە و نەهێڵیت بڕوات!»

لێنا لە تووڕەیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و دڵی لە سکرتێری گشتی حیزب پـڕ بوو. خاڵند چەند منداڵی هەبـوو و بنەماڵەکەی بەو یارمەتییەوە کە لە پۆستی سکۆرتی وەری دەگرت بەخێو دەکرد. ئەو کە ساڵانێک بوو، ئەمەگدارانـە خزمەتی بە بەرپرسـەکەی خۆی کردبـوو، بۆچی کارێکی وەهای کردبوو! شکێکی گوماناوی سەری کردبووە جەرگی لێنا و بیری لەوە دەکردەوە کە نەکا دانیشتنەکەی خاڵند پەیوەندیی بە داخوازەکەی ساڵی پاریەوە بووبێت...

شک و دڕدۆنگی ئەگەر نەڕەوێتەوە، وردە وردە گەرای گومان دادەخا و سات بە سات دووقات و چەندقات دەبێتەوە.

هەموو حیزبە سیاسـییەکان، سـەبارەت بە هەنـدێ بابەت، لە گوتنی ڕاسـتییەکان بـە ئەندامەکانیان خـۆ دەبوێرن، یان بە هێنانەبەرباسـی

هۆکارگەلێـک کـە بۆخۆیـان گونجـاوە، دەیگـۆڕن و یان بـە تەواوی دەیشـارنەوە. حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانیش لـەو ڕووەوە جیاواز نەبوو. لینا بە سـەرنجدان بە بوونـی بابەتگەلێک وەک دوژمن، شـەڕ، مەترسـیی مردن، کەموکوڕییەکان...ئەو بابەتەی دەرک دەکرد... بـەڵام ڕووداوگەلێکی وەک ئەوەی بەسـەر خاڵنـد هاتبووی پێ قبووڵ نەدەکرا.

■ بڕیار

لینا دەبوو بڕیاری خۆی بدات. ماوەیەکی زۆر بوو کە هاوسەرەکەی دووری لێدەگرت و ژیانی تاکەکەسیی خۆی بە بێ لینا دەبردەسەر. ئەو ئارمانجەی کە هاوسەرەکەی داکۆکی لێدەکرد، بەسەر پەیوەندییەکانیاندا زاڵ ببوو. ئەو مەئموورییەتەی کە هاوسەرەکەی بۆ خۆی هەڵیبژاردبوو، هەموو کاتەکانی بۆ خۆی تەرخان کردبوو و ژیانی تاکەکەسـی، بەلای ئـەوەوە، هیـچ واتایەکی نەمابوو، سـەرەڕای ئەوەش، پێویسـتی بەوە هەبوو کە ئەو کەسانەی کە خۆشیان دەویست، بە دەورییەوە بمێننەوە، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا لەبـەر ئەوەش بوو بێت کە بە بوونی خۆیان، بۆ سـاتێکیش بووبێت ببنـە هۆی لەبیرکردن و یان سـووک کردنی باری قورسـی بەرپرسـایەتییەکانی. لینا، هاوسـەری بوو، وەکوو شاهیدێکی دەروەست، چیدیکە لەو دەستەدا جێی نەدەبووەوە.

عەبدولڕەحمان لە لووتکەی ناوبانگ و شـۆرەتدا بوو و لینا دەیزانی کـە جیابوونەوەیان لە یەکتر، هیچ کاریگەرییەکی خراپ لەسـەر دۆخی عەبدولڕەحمـان دانانێـت. هەربۆیـەش، لینـا داوای جیابوونەوەی کرد. زۆرکەس وایاندەزانی کە ئەوەش فێڵێکە و مەبەستی سیاسی لە پشتە. بەڵام ئەوانە بە تەواوی لە هەڵەدا بوون. ژیانی هاوبەشـی ئەوان ئیدی هیچ مانایەکی نەمابوو.

دیـارە جیابوونـەوە، هیـچ ئاڵوگۆڕێکـی لـە ئۆگریی لینا سـەبارەت بـەو کوردانەی کـە زۆربەی تەمەنی خۆی بۆ خزمـەت بەوان تەرخان

کردبوو، دروست نەکرد. ئەو وەکوو جاران خزمەتی کوردەکانی کرد و تاســەر، ڕازداری عەبدولڕەحمان مایەوە، جارجارە دیلمانجی بۆ دەکرد و بەرپرســایەتیی هەنـدێ لە کاروباری حیزبیشــی لە ئەســتۆی خۆی هێشتەوە.

■ دوایین سەفەری لێنا بۆ کوردستانی شەڕلێدراو

هــەر لــە ســەرەتاوە، دوایـیــن دیــدار لــە کوردســتانی شــەڕلێدراو چەرمەســەریی بۆ لێنــا پێوەبوو. لێنا و مەلا ڕەحمــان، نوێنەری حیزب لــە بەغــا، دەبوو ئەو شــارە بەجێبهێڵن. مەلا ڕەحمان هەتا شــاخەکانی کوردســتانی عــەراق لەگــەڵ لێنــا دەهــات. هەڵبــەت، ئەمجارەیــان لە ئیسکۆرتە هەمیشــەییەکانیش نەهاتبوون بەدوایدا، ئەمجارەیان، بنکەی ســەرەکیی حیزب بە پێچەوانەی جاران، قبووڵیان نەکردبوو پێشمەرگە بۆ پاراستنی بنێرن.

مــەلا ڕەحمــان، هــاوکات کــە ئۆتۆمبیلەکــەی دەئــاژۆت، گلەیــی لە هەڵسوکەوتی بەرپرســەکەی خۆی دەکرد و لــە گازند نەبووەوە هەتا گەیشتنە باریکە ڕێیەک. لەوێ، بەرپرسی زیندانی حیزب، کاک عەبدوڵڵا کە لەســەر بەرزاییەک وەســتابوو، ئەمانی ناســییەوە و هــاواری کرد: «پێشــمەرگەکانتان لــە کوێن! کۆمەڵە لــە نزیکەی میــراوە (Miraweh)، ڕێگــەی بنکەی ناوەندیی حیزبیــان گرتووە. ئێوە ناتوانــن بە تەنیا بەو ڕێگایەدا بڕۆن».

دوو کەس لە پێشمەرگەکانی کاک عەبدوڵڵا لە کورسیەکانی پشتەوەی جیپەکە ســوار بوون. لــە نزیکەی میــراوە، کۆمەڵەییــەکان جیپەکەیان ڕاگــرت. مەلا ڕەحمان بە لێنای گوت: «ئەوان نابێ بزانن تۆ ژنی کێیت. من پێیان دەڵێم تۆ ڕۆژنامەنووســیت. ئەگەر ئەوان بزانن تۆ هاوسەری دوکتوریت، دەتوانن بە بارمتە بتگرن».

لێنا: «بارمتە چ کەڵکێکی بۆ ئەوان هەیە؟»

ڕەحمان: «ئەوان لە بەرانبەردا، داوای ئازاد کردنی نەفەرەکانی خۆیان

دەکەن کە لای ئێمە دەستبەسەر کراون، یان ڕەنگە داوای ئەو شتانە بکەن کە خۆیان کەمیان هەیە،...یان داوای پارە، تەقەمەنی، ئازووخە و شتی ئاوا دەکەن...».

لینا، بیری باسێک کەوتەوە کە ماوەیەک پێش لەوە عەبدولڕەحمان لە پەیوەندی لەگەڵ ئازاد کردنی بارمتە فەرانسەویی و کانادییەکان لەگەڵی کردبووی. ئەوسا، عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو: «تۆ دەبێ زۆر وریا بیت کە بە بارمتە نەگیرێی! ئەگەر بگیرێیت، بۆ ئازاد کردنت هیچم لەدەست نایە».

عەبدولڕەحمان: «دەتوانم بۆ خەڵکانی دیکە ئەو کارە بکەم، بەڵام بۆ ئەندامانی بنەماڵەی خۆم ناتوانم».

لینا: «بەڵام.. بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: «لەبەر ئەوەیکە».

ئەو باسانەی پاش ئەوە کران، لە ڕاستیدا دەمەتەقە نەبوو، بەڵکوو قسەکردنێکی یەک لایەنەی لینا بوو. چونکوو هاوسەرەکەی چیدیکە وەڵامی نەدەدایەوە. ئایا بە بایەخ نەدان بە ئەندامانی بنەماڵەکەی خۆی، هیوادار بوو زاری ئەو کەسانە ببەستێت کە بەوە تاوانباریان دەکرد کە ئیمتیاز بە هەندێک کەس دەدات و هەندێکی دیکەش بەهەند وەرناگرێت؟

نەفەرەکانی کۆمەڵە، پاش پرسیار کردن لە مەلا ڕەحمان و ڕاوێژ کردن لەگەڵ بەرپرسەکانیان، ڕێگەیان پێدان کە بڕۆن. لە ماوەی مانەوەی لینا لە بنکەی ناوەندی، بەرەی شەڕ لە گۆڕاندا بوو و هێزەکانی دوژمن لێیان نزیک دەبوونەوە. زۆر بە خێرایی ناچار بوون بارگە و بنەیان بپێچنەوە و بەرەو دۆڵی «دۆڵەتوو (Dolatou)» بچن. لەوێ، پێشتر خێوەتەکانیان لە لێژێکی ڕژددا هەڵدابوو. لینا و ئەسمەر خێوەتێکیان هەبوو. بەدرێژایی ئەو شەوە، بارانێکی بەخوڕ بەسەر کەمپەکەدا باری و هەموویان ناچار بوون لە پەناگەکانیان بێنە دەرەوە. ئاو دزەی کردبووە ژێرخێوەتەکان و پێچکە و کۆڵەکەکانی تێک دەشکاند. دۆخێکی زۆر ئاڵۆز بوو.

لەم کاتەدا، لینا دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. بەڵام دەبوو چاوەڕێی بڕیـاری سـکرتێری گشـتی بێـت. ڕۆژەکان تێدەپەڕیـن و هەرجارە و بێبڕانەوە گەڕانەوەکەی وەدوا دەکەوت. زۆربەی ئەو ڕێگایانەی بەرەو عەراق دەڕۆشتن، گیرابوون و ئەوانەشی کە هێشتا بۆ هاتوچۆ دەبوون، وردە وردە مەترسیدار دەبوون. عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی هەڵبژارد کە بـە واواندا (Vavan) تێدەپـەڕی. ئەو ڕێگایە لە تیرڕەسـی تۆپخانەکانی دوژمنـدا بوو کە لە لایەکەی دیکـەی ڕووباری کەڵوێ (Kalveh) جێگیر ببـوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، بە داهاتنی شـەو، ڕێگاکە بـۆ هاتوچۆ دەبوو. ڕۆژێکیـان، بەیانیـی زوو، عەبدولڕەحمـان بە لینـای ڕاگەیاند کە دەبێ هەر ئەو کاتە بەڕێ بکەوێت. لینا بیری لەوە کردەوە کە «بە دڵنیاییەوە سـەفەرێکی دوور و درێـژ دەبێـت» و ئەوەیکـە: «لەگـەڵ داهاتنـی شـەودا دەگاتە شـوێنی مەبەسـت». لینا ئامادە بوو، شۆفێرەکە و سێ پێشـمەرگەی پارێزەریـش لەوێ ئامادە بوون، جیپێکـی کۆن بۆ ئەو ٥ کەسە و جانتاکانی لینا ڕەچاو کرابوو.

ئەوان، پاش تێپەڕین لە دوو شـارۆچکەی میراوە و واوان (Miraveh، Vavan) کـە بە هـۆی بۆمبارانی فڕۆکەشـەڕکەرەکانی ڕێژیمەوە کاول ببوون و خەڵکیان تێدا نەمابوو، لای نیوەڕۆ گەیشـتنە مەترسـیدارترین شوێنی جادەکە. شارەزایی لینا لە جوگرافیای کوردستان، شارەزاییەکی نیوەناچـڵ بـوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، هەسـتی بەوە کرد کـە هەندێ زوو گەیشـتوونەتە ئەو شـوێنە. لینا و هاوڕێکانی خۆیان لە نێوان بنچک و گیاکاندا حەشار دابوو و بیریان لەوە دەکردەوە کە لەو ڕێگەیەوە دەتوانن تێپـەڕن یـان نە. ڕێک لەو کاتـەدا، کۆمەڵە خەڵکێک، لـە لای کێوەکەوە دەرکەوتن و سەرسووڕماو پرسیاریان لێکردن: «بەم جیپەوە بۆ کوێ دەچن؟!»

کاک فەتحوڵڵا کە لەباتی هەموویان قسـەی دەکرد، بە سەر ئاماژەی بە جادە کرد و گوتی: «لەوێوە دەڕۆین بۆ نەخۆشخانە». خەڵکەکە واق و وڕ ماو سـەیری فەتحوڵڵایان کرد و گوتیان: «ئەوە دەڵێی چی! ئێوە

ناتوانن لێرەوە بڕۆن، بە سەلامەت دەرباز نابن. باشتر وایە، بۆ هەڵگرتنی جانتاکان گوێدرێژێک بە کرێ بگرن و بە پێ لە ڕێی شاخەکەوە بڕۆن و یان بگەڕێنەوە!» و دواتر ملی ڕێگایان گرتەبەر و ڕۆیشتن.

فەتحوڵڵا بیر بردیەوە و بەرەو بەرزاییەک ڕۆشت کە لێیەوە ڕووبارەکە و بەشێک لە جادە بەردەڵان و تەپ و تۆزاوییەکە دەبینرا و گوتی: «ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ بنکەی سەرەکی حیزب وپارەی ئەوەشمان پێنییە گوێدرێژ بەکرێ بگرین». لینا دەیزانی کە هەر ئەو ڕۆژە بنکەی ناوەندیی حیزب شوێنی خۆی دەگۆڕێت و پێیشیان نەگوتبوون کە بۆ کوێ دەچن. هەربۆیەش، ڕووی لە فەتحوڵڵا کرد و پرسیاری لێکرد: «ڕێگاچارەیەکت پێ شک دێت؟»

فەتحوڵڵا وەڕەز و بێتاقەت دەهاتە پێش چاو و وەڵامی دایەوە: «ئێستا، هیچ ڕێگاچارەیەکمان نییە».

لینا بیرۆکەیەکی هەبوو بەڵام نەیدەزانی گونجاوە یان نە، ڕووی لە شۆفێرەکە کرد و پرسیاری لێکرد: «ئەوپەڕی خێرایی لێخوڕینی ئەم جیپە چەندە؟»

شۆفێرکە: «ڕەنگە ٦٠ ...ڕەنگە، بەڵام لەبیرتان بێت کە بارەکەی زۆر قورسە و جادەکەش پڕە لە کەند و قوڵک».

لینا ڕوو لە شۆفێرەکە گوتی: «لە بیرم دەبێ. تۆ دەبێ لە پەستا خێراییەکەت بگۆڕیت، واتە سەرەتا بە خێرایی دەڕۆیت، دواتر خاوی دەکەیتەوە. ئەم کارە ڕێگر دەبێت لە سێرە گرتنی وردی تۆپ هاوێژەکان. باش تێگەیشتی؟ ئایا هەمووتان لە گەڵ من هاوڕان و یان ڕێگاچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟»

ڕێگاچارەیەکی دیکەیان نەبوو و هەموو بیرۆکەکەی لینایان پەسەند کرد. هەموویان بۆ خۆشاردنەوە، سەریان نەوی کردبووەوە و شۆفێرەکەش خۆی لە پشت فەرمانەکەوە کۆکردبووەوە و بەحاڵ دیار بوو. تەنیا چەند کیلۆمیترێک ڕێگایان لەبەردەمدا بوو. لە نیوەی ڕێگاکەدا، هاوەنێک ڕێک لە پشت جیپەکەوە تەقییەوە و جیپەکەی بە توندی ڕاوەشاند. بۆ درێژەی

ڕێگاکە، بیرۆکەکەی لینا کاریگەر بوو. نەخۆشـــخانەکە لە دۆڵێکی گچکە و لە قەدپاڵی شاخێکی چڕ لە لێڕەوار و تا ڕادەیەک دوور لە تیرڕەسی تۆبخانەکان هەڵکەوتبوو. بۆ گەیشتن بە نەخۆشخانەکە پێویست بوو لەو ڕێگایــەی هاوتەریبی ڕووبارەکە بوو، لابدەن و لــە تووڵەڕێیەکەوە، بە هەورازەکەدا سەرکەون و بەرەو نەخۆشخانەکە بڕۆن. جیپەکە خڕەخڕی پێکەوتبوو و بەگیانەڵڵا سەردەکەوت و نەیدەتوانی خیراییەکەی بگۆڕێت. هاوەنــەکان لەملاوئــەولای جادەکە دەکــەوت و ئاگری لــە لێڕەوارەکە بەردەدا. هەرکە گەیشــتنە نەخۆشــخانەکە، بە پەلە دابەزین و ڕایانکرد و خۆیان شــاردەوە. ئەوان بەسەلامەت دەرچووبوون، بەڵام شۆفیرەکە جیپەکەی لە شوێنێک ڕاگرتبوو کە لەبەر سێرەی تۆپ هاوێژەکاندا بوو و هەربۆیــەش جیپەکە درابووە بــەر ڕێژنەیەک لە هاوەن. بەختەوەرانە نیشانەگرتنەکەیان ورد نەبوو و هاوەنەکان تەنیا ئاگریان لە دارستانەکە بەردەدا. شــۆفیرەکە لە دەرفەتێکی کورتدا کە تۆپخانەکە بێدەنگ ببوو، جیپەکەی بۆ شوێنێکی ئەمین گواستەوە. هەرچوار تەگەرەکەی جیپەکە پەنچــەر ببــوو و نیشــتبووە زەوی. لە درێژەی ســەفەرەکەیاندا، ناچار بوون هــەر بەو ڕێگایەدا بڕۆن، هەربۆیەش چاوەڕوانی داهاتنی شــەو بوون. شۆفیرەکەش لەو دەرفەتەدا تەگەرەکانی پەنچەرگیری کرد.

نەخۆشــخانەکە چۆڵ بوو. نەخۆشخانەکەیان چۆڵ کردبوو. تەنیا ژن و مێردێــک بۆ وەرگرتنی ڕاکــردووان لەوێ مابوونەوە. ئازووخەکەیان تــەواو ببوو و شــتێکی وایــان بۆ خــواردن پێنەمابوو، کــە ئەویش بە زوویی تەواو دەبوو و ئەو ژن و مێردەش ناچار دەبوون ئەو شــوێنە کارەســتبارە بەجێبهێڵن. پێشبینی دەکرا کە ســوپای دوژمن بە زوویی بگاتە ئەو گردەش.

■ بەرپرسێکی نابەرپرس

پاشنیوەڕۆ، دەنگێکی سەیروسەمەرەیان بیست و پاش چەند ساتێک، چوار پێشمەرگە و بەرپرسەکەیان، یەک لە دوای یەک، بازیان دایە بەر

پێی ئەوان. ئەوانە لەو دیوی شـــاخەکەوە دەهاتن و لەکاتی داگەڕانیاندا، کەوتبوونە بەرچاوی تۆپچییەکانی دوژمن و هاوەنیان تێدەگرتن. ئەوان، ڕێک پێش ئەوەی جیپەکەیان بپێکرێت، توانیبوویان گیانی خۆیان دەرباز بکەن. لەو پشـــێوییەی دەرئەنجامی ترس و تۆقینەدا، لە ســـەرەولێژایی شـــاخەکەوە خۆیان گلۆر کردبووەوە و بە نێو بنچکەکاندا هەتا دەوری نەخۆشـــخانەکە کە داری پێوە نەمابوو، تلیان خواردبوو. تەندروست و ساغ بوون و تەنیا جەستەیان لە چەند شوێنەوە بە سووکی داڕووشابوو. بەم شـــێوەیە بوو کە لینا لەگەڵ بەرپرسێکی حیزبی دێموکرات بە نێوی ح.م، ئاشنا بوو.

ئەوەی ئەو ڕۆژە لینا بەچاوی خۆی لەو پیاوە بینی و ئەوەی سەبارەت بەو پیاوە بیســـتی، نـــە بۆ خودی ئەو پیاوە و نـــە بۆحیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران جێی شـــانازی نەبوو، ئەو پیاوە هەرکە هەستایەوە ســـەرپێ، داوای کرد ئاوی بۆ گەرم بکەن بۆ ئەوەی ســـەروملی بشوات و خواردنیشـــی بـــۆ ئامادە بکـــەن. ئەو ژنـــەی لەوێ خزمەتـــی دەکرد، وەڵامی دایەوە کە شتێکی وایان بەدەستەوە نەماوە و ئەوەی ماوەتەوە، هەندێ برنج و یەڕەڵماسی و تەماتەیە، ئایا جگە لە برنج، یەڕەڵماسی و تەماتەشی دەوێت...

ئەو پیاوە لەپێش چاوی هەموویان خۆی ڕادەنا و لاســـایی سەرکردە گەورەکانـــی دەکـــردەوە و بـــە بێئەدەبی و بە بێ هیچ ســـپاس کردنێک، خۆی لەسەر هەڵدەسووڕاندن و فەرمایشتی دەفەرموو. پاشان هاوکات کە بەســـووکی تێی دەڕوانین، بـــە لووتبەرزییەوە داوای کرد کە ئەوەی هەیانـــە بـــۆی ئامـــادە بکەن. ئەو ژنە دامـــاوە، ڕووی لە ماڵـــەوە کرد و هـــەرای لـــە مێردەکەی کرد، ئاوەکە گەرم بکات بۆ ســـەروملی شـــتن و خۆیشـــی چووە چێشتخانەکە و بزر بوو. تەنانەت سکرتێری گشتی ئەو حیزبـــەش، مافـــی ئەوەی بە خـــۆی نەدەدا کـــە چاوەڕوانییەکی ئەوتۆی هەبێت و ئاوا لەگەڵ خەڵک بدوێت.

ئاغای ح.م، دوور لە هەموویان وەستا بوو، پێشمەرگەکانیش لەدەوری

یەکتر کۆببونەوە و بێدەنگ بوون. پاش ئەوەیکە ح.م، سەروملی خۆی شوشت، لینا ویستی هەندێ زانیاری لەسەری کۆکاتەوە. هەربۆیەش، پرسیاری کرد: «ئایا ئەو پیاوە هەمیشە ئاوا هەڵسوکەوت دەکات؟»

فەتحوڵڵا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ و لەوە خراپتریش دەکات». لەم کاتەدا، لینا ڕووی تێکرد و گوتی: «وەکوو چی؟» جەماعەت لە وەڵام دانەوەدا دوودڵ بوون.، سەیری فەتحوڵڵایان کرد و ئەویش بە ئیشارەت تێی گەیاندن کە غەریبەمان لە نێواندا نییە.

ئەوەی ئەوان بە پەلە گێڕایانەوە، عەقڵ نەیدەگرت. بەڵام ئایا دەکرێت بڕوا بە شاهێدیی هەشت کەس نەکەیت؟ ئاغای ح.م، وەکوو بەردەستێکی سووک هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکردن و ئەوەی پێی خۆش بووایە بەسەری دەهێنان. ئەو دەیویست هەمیشە لەبەردەستیدا بن و تەنیا پاشماوەی خۆراکەکەی خۆی دەدانێ، هەمـوو بەیانییەک پێڵاوەکانیان بۆ بۆیاخ دەکرد و جل و بەرگەکانیان بۆ دەشوشت و ئوتوویان دەکرد. ئەو کە گەلێکش چاوحیز و مێباز بوو، چەندین کاتژمێر لەبەر گەرمای خۆرەتاو و یان لەنێو بەفردا ڕایدەگرتن، کچان و ژنانی گەنجی خەڵکی بە زۆر وەپاڵ خۆی دەخست و بە ڕیشی مێرد و یان باوکەکانیشیان پێدەکەنی و بە زەبری هەڕەشە بێدەنگی دەکردن. چەند کەسێک شکاتیان بردە لای عەبدولڕەحمان و لە دژی ح.م، سکاڵایان کرد، بەڵام ح.م، نکۆڵی لە هەموو شتێک دەکرد، پێدەکەنی و بابەتەکەی بە گاڵتە لە مل خۆی دادەماڵی.

ح.م، نیوەڕووت لە حەمامەکە هاتە دەرەوە، خۆی ئیشک کردەوە و لەبەر چاوی هەمووان جلو بەرگەکەی کردەوە بەری و پاشان دانیشت بە تەنیا دەستی بە نان خواردن کرد. لەپێشیدا، بڕێکی زۆر برنج و یەڕەڵماسی و تەماتە لەسەر مەجومعەیەک دانرابوو کە بەشی پێنج کەسی دەکرد. ئەو ژنە خزمەتکارەش، سەیری ح.م ی دەکرد کە بە تەنیایی سەری کردبووە خواردنەکە. پەنجەکانی خۆی هەڵگلۆفی و چووە ژوورەوە. پێشمەرگەکانی ح.م چاوەڕوان بوون ئەو لە نان خواردن

بکشێتەوە. لەو هەموو خۆراکە، تەنیا بەشی یەک کەسی هێشتەوە.

لە یەکەمین دەرفەتدا، لێنا لەو بارەوە لەگەڵ هاوسەرەکەی قسەی کرد. ئەو ئاگاداری هەموو شتێک بوو، بەڵام گوتی: «هیچم لەدەست نایە! چونکە تەنانەت یەک کەسی دیکەش شک نابات کە وەکوو ئەو شارەزای تۆپۆگرافیای کوردستان بێت!»

لێنا: «ئەی قوربانییەکانی ئەو بەڕێزە چییان بەسەر دێت؟ ئەو زەبرەی بەو هۆیەوە لە حیزب دەوەشێندرێت چی؟»

عەبدولڕەحمان: «هەتا کەسێکی دیکەمان بەو شارەزاییەوە دەست کەوێت، دەبێ چاوەڕوان بین. هەربۆیەش ئێستا هیچم لەدەست نایە»

کەسێکی ئەوتۆ، هەتا کاتی مردنی عەبدولڕەحمان و تەنانەت پاش مردنیشی نەدۆزرایەوە، دواجار ح.م، کوردستانی بەجێهێشت و لە ئورووپا نیشتەجێ بوو.

تاریکایی شەو بەهۆی بڵێسەی ئاگری دارستانە سووتاوەکەوە، چراخانی ببوو. ئەوان دەبوو هەرچیزووترە ئەو جەهەننەمە بەجێبهێڵن. دوژمنیش کە بەجوانی جادەکەی دەبینی، کاتی بەفیڕۆ نەدا و دانیە بەر گوللەهاوەن. بەڵام نیشانەگرتنەکەیان وەکوو پێشوو ڕێک و ورد نەبوو. ڕێژنەیەک لە گوللەهاوەن بەسەریاندا دەباری.

هەرکە گەیشتنە شاخەکە، ڕزگاریان بوو. لەوە بەدوای سەفەرەکەیان بە بێهیچ گرفتێک تێپەڕی. لینا لە بەغا، ماڵئاوایی لە هاوڕێکانی کرد و بەرەو پاریس ڕۆشت.

■ لە گەڕانەوەدا

پاش گەڕانەوە بۆ پاریس، لێنا دەستی کردەوە بە کاروباری پەیوەندییەکانی حیزب. زۆربەی خەڵک بە خۆشی و حەزەوە گوێیان بۆ قسەکانی ڕادەگرت و یان لانیکەم وایان دەنواند. سەرەڕای ئەوەش بابەتێکی ناخۆش هاتەئاراوە. بەرپرسی نووسینگەی یەکێک لە وەزیرەکان، قسەکانی پێبڕی و بە لووتبەرزییەوە گوتی کە ئەو نابێت

هەرگیز، هیچ هیوایەکی بەوە هەبێت کە بەڕێز وەزیر، چاوی بە بەرپرسی ئۆپۆزیسـیونێکی ڕێژیمی خومەینی بکەوێـت. لێنا پێداگری کرد کە ئەو بەرپرسە لانیکەم گوێ لە قسەکانی بگرێت. بەڵام بەرپرسەکە ڕایگەیاند: «خۆت ماندوو مەکە! بە قاسملوو بڵێ خۆی سەردانم بکات».

لێنا، وتەکانی ئەو بەرپرسـەی بە هاوسەرەکەی ڕاگەیاندەوە و لەگەڵ ئەوەشـدا پێی گوت کە ئەمجارەیـان لەگەڵی ناچێت (زۆربەی جارەکان عەبدولڕەحمـان داوای لە لێنا دەکرد لــە چاوپێکەوتنەکانی ئامادە بێت). لێنا ئامادەنەبووە جارێکی دیکە بەرەوڕووی ئەو پیاوە بێتەوە.

ڕۆژی دیدارەکــە، هاوســەرەکەی بــە تەنیـا ڕۆشـت و لێنـاش لــە کافەیــەک لە بینای شـوێنی چاوپێکەوتنەکە دانیشـت و چاوەڕێی کرد. عەبدولڕەحمـان بەگشـتی مرۆڤێکی هێمن بوو، بەڵام ئــەو ڕۆژە، پاش پێنــج دەقیقە بــە تووڕەییەکی زۆرەوە گەڕایەوە. ئەو بەرپرســە چاوی پێــی نەکەوتبوو و هەر لەبەر درگاکەوە گەڕاندبوویەوە. عەبدولڕەحمان تووڕەییەکەی خۆی بە لێنا ڕشـت. لەوکاتەدا، پێویستی بە کەسێک بوو جەوری بکێشێت. لێناش لێیگەڕا خۆی بەتاڵ کاتەوە و چاوەڕوانی کرد هەتا هێور بێتەوە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە هاوکاری کردنی عەبدولڕەحمان، پێویستی بە دانبەخۆداگرتنێکی زۆر هەبوو. ئەو هەمیشــە وەک قەرزیان بەسەرەوە بێت، سەیری چالاکیی هاوکارەکانی دەکرد و وەکوو شتێکی زۆر ئاسایی دەیڕوانییە کارامەییەکانیان، وەک بڵێی شایانی باس کردنیش نەبێت.

جگــە لــەوەش، عەبدولڕەحمان لــە ئۆرووپا بەهیچ شـێوەیەک خۆی نەدەپاراسـت و سـەرەتاییترین ڕێوشـوێنەکانی خۆپاراسـتنی ڕەچاو نەدەکرد. تەنیا یەک پارێزەر (ئیسکۆرت)ی هەبوو کە تەنانەت چەکیشی پێ نەبوو. زۆربەی کاتەکان بزر دەبوو و پارێزەرە داماوەکەشی کە لە نیگەرانیدا گێنگڵی دەدا لە چاوەڕوانیدا دەهێشـتەوە. هەم ئیسکۆرتەکانی و هــەم کوردەکانی دیکە دەهاتنەلای لێنا وداوایـان لێدەکرد لەوبارەوە هۆشداری بداتە مێردەکەی. ئەوان نیگەرانی پاراستنی گیانی عەبدولڕەحمان

بوون. بەڵام لێنا زۆرجار ئەوبابەتەی دووپات دەکردەوە و پێی دەگوت کە تۆ بەرانبەر بەگەلی کورد و پارێزەرەکانت بەرپرسیاری، بەڵام خۆت دەخەیتــە بــەر هەڕەشــە و مەترســیی ڕێژیمێک کە بۆ کوشــتنی تۆ لە بچووکتریــن دەرفەت دەگەڕێ. لێنا زۆر جار هەموو ئەو هۆشــدارانەی بە عەبدولڕەحمان دابوو. دوایین پارێزەریشی، کاک عەبدوڵڵا[٤] ، زۆرجار دەهاتە لای لێنا و لەوبارەوە قســەی لەگەڵ دەکرد. جارێکیش، لەکاتێکدا کە عەبدوڵڵا ئیسکۆرتی دەکرد،گوتی: «نەسرین خانم، فەرامۆشی مەکە، ئەو ڕۆژەی دوکتور دەکوژرێت، منیش لەگەڵی دەکوژرێم». هەر وایشی لێهات. ئەویش لە ڤییەن لەگەڵ دوکتور کوژرا.

کاتێــک، لێنا ســەبارەت بەو دڵەڕاوکــێ و نیگەرانییانــەی کوردەکان ســەبارەت بە پاراستنی گیانی قســەی لەگەڵ دەکرد، زۆربەی جارەکان یــەک وەڵامی وەردەگرتــەوە، ئەویــش ئەوەبــوو کەپەیوەندیی بەتۆوە نییە.

بــەڵام، هەندێ جاریش، لۆمەکانــی لێنا دەبووە هۆی لەخۆباییبوونی، چاوەکانــی پێدەکەنیــن و لای لێــوی ڕادەکێشــرا. لــەم کاتانــەدا، ئــەو زیاترئامادەیــی ئــەوەی تێدا بووکــە دەروونی خۆی بکاتەوە. لەســاتی ئــاوادا، لە منداڵێکــی هاروهاج دەچوو کە هەڵەیەکــی کردووە، منداڵێکی هاروهاج کە بۆخۆیشــی دەیزانی هەڵەی کردووە، بەڵام گوێی نەدەدایە و تەنانەت کەیفخۆشــبوو بەوەی فێڵی لە دایک وبابی کردووە. ئەونەک هــەر لۆمەکانی بەهەند وەر نەدەگــرت، بەڵکوو بەجۆرێکیش کەیفی پێی سازدەبوو. عەبدولڕەحمان کە بەردەوام لەژێر چاوەدێریدا بوو، هەستی بــە خنکان دەکــرد. ئەو جگە لەوەی ڕێبەری حیزبێــک بوو و لە هەمان کاتیشــدا ڕێبەرایەتیی شۆڕشــێکی چەکداریی دەکرد لە دژی دوژمنێکی بەهێز و فێڵباز، لەبەرپرســایەتیی هەمیشەیی بێزار بوو و حەزی دەکرد ئازادییە تاکە کەسییەکانی بپارێزێت. ئەو وتەیەکی لە کتێبی ماریاکالاس

٤. کاک عەبدوڵڵا قادری ئازەر لەو کاتەدا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووە.

(Maria Callas) هەڵگرتبوو و نووسـیبوویەوە: «دەمتوانی بەختەوەر بم. بـەڵام ئازادی وسـەربەخۆییم هەڵبژارد. بەگشـتی، بەختەوەری مرۆڤ بەخەڵکانێکی دیکەوە دەبەستێتەوە وئەوەش واتە دەسپێکی کۆتایی».

بـەڵام جێـی پرسـیارە کـە ئایـا ڕێبەرێـک، مافـی ئـەوەی هەیە کە وەکوو مرۆڤێکی ئاسـایی هەڵسوکەوت بـکات؟ ئایا مافی ئەوەی هەیە بەرپرسـایەتییەکانی شۆڕشـگێڕێک لەگەڵ خەمساردیی و بێموبالاتیی مرۆڤێکی ئاسایی تێکەڵ بکات؟

عەبدولڕەحمان شـەڕی دەکرد، بە بێئەوەی حەزی لێی بێت: مرۆڤ زۆر زوو لەو شتەی بە دڵی خۆی نییە ماندوو دەبێت.

پێدەچـێ مـرۆڤ ئـەو کەسـە تاوانبـار بـکات بەوەیکە ڕاسـتگۆیی ئیدئۆلۆژیکی خۆی لە دەستداوە و یان ئەوەیکە ئاوەزی خۆی لەدەستداوە و هاوسـەنگیی مەنتیقـی نەماوە. تەنانەت دەکرێـت واش بۆی بڕوانیت کە دەسـەڵاتداری، تووشـی گەندەڵی کردووە و ڕێبەرێکی لووتبەرزی لێدەرچووە. بەڵام سـەبارەت بە عەبدولڕەحمان بەشێکی ئەو ئەگەرانە دروسـت نەبـوون. ئیدئۆلـۆژی و لۆژیک بۆ ئەو نەک هەر زانسـتێکی نەناسـراو و دوورە دەسـت نەبون، بەڵکوو پێکهێنـەری بیرۆکەکانی و ڕێنمای بوون لە دیاری کردنی ڕێبازەکانیدا، بەڵام نەیاندەتوانی لە داو و بنبەستەکان ڕزگاری بکەن.

بەسەرنجدان بە پێگەکەی، ئەو دەبوو لە بەرژەوەندیگەلێکی ڕانەهێنراو و تووشـبوو لەگـەڵ دوژمنێکی دڵـڕەق، بڕیارڕ بدات. مـاوەی زەمەنیی نێـوان ئاگادار بوونـەوەی لەبابەتێک و ئەو بڕیـارەی لەو پەیوەندییەدا دەبـوو بیدات، زۆر کورت و تەنانەت هیچ بـوو. لەجەنگدا، دوودڵبوون واتاکەی مردنە. گومان کردن و فەلسـەفە هۆنینەوە لە دۆخی ئەوتۆدا، هەم مەترسـیدارە و هەم خۆشبژیوییێکی دوورە دەستە. لەم بارەشەوە، ئـەو بەتەنیـا بـوو. تەنیایی، هەندێجـار دەبووە هۆی کەسـەر و زۆر جاریش سـارد بوونەوە. جگە لەوەش، ئەو، بەردەوام وەکوو مرۆڤێکی ئاسـایی بە بێ پلە و بەرپرسـایەتی هەڵسوکەوتی دەکـرد، ئەو ژیانی

خۆشدەویست.

بــەم حاڵــەوە، مەرگ بووە هــۆی زەقبوونــەوەی بابەتگەلێــک کە لە ژیانــی ئەو کۆچکردووەدا بایەخیان هەبوو و لە هەمانکاتدا بووە هۆی لەبیرکردنی ئەو شتانەی کە لە ژیانیدا گرینگ نەبوون.

ڕۆژەڕەشیی نەتەوەی کورد دەرئەنجامی ئەوەیە کە بوونی بە فەرمی نەناسراوە و یان بە دروستی قبووڵ نەکراوە. ئەم نەهامەتییە، هەروەها بــە هۆی ئەو نادادپەروەرییانەوەیە کە بە درێژایی مێژوو دەرحەق بەم گەلە کراوە.

دەســەڵاتەکان، بریتی لە دەســەڵاتە ناوچەیــی و نێونەتەوەییەکان، لە قەرەبــوو کردنەوەی ئــەم نادادپەروەریی و دەســتدرێژییە لەمێژینەیە، هێشتاش خەمساردن. گەلی کورد چاوەڕوانیی ئەوەی لە عەبدولڕەحمان هەبوو کە جارێک و بۆ هەمیشە کۆتایی بەم نادادپەروەرییە بهێنێت.

عەبدولڕەحمــان بە باشــی دەیزانی کە وەهــا چاوەڕوانی و هیوایەک زێدەڕۆییە، سەرەڕای ئەوەش، پاشەکشەی نەدەکرد.

ئەو خودموختارییەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داوای دەکرد، جگە لە بە فەرمی ناســینی شــوناس و کولتووری کورد نەبوو و عەبدولڕەحمــان بــڕوای بــەوە هەبوو کــە ئەگەر بتوانێــت دەوڵەتی ئێران لەو تایبەتمەندییە ئاشــتیخوازانەیە تێبگەیەنێت، دەکرا هیوایەک بە دەرئەنجامی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات ببەسترێت.

هیــوا، لەنگەری ئیمانە بــە داهاتوو. عەبدولڕەحمان لەدەســتدانی ئەم لەنگــەرەی بــە خەیاڵیشــدا نەدەهــات. لــەو ڕووەوە کەعەبدولڕەحمان وەڵامی ئارمانجی کوردەکان، کە گەیشــتن بــە ئازادی بووی دەدایەوە، کــوردەکان ئەویــان بــە مایەی شــانازی دەزانی و لە باڵاترین ئاســتدا بایەخیان پێدەدا و لە ســەر بەرزترین کۆڵەکەی شــانازیی نیشــتمانی دایاننــا، ئەویش هەســتی دەکرد با و بــۆران کاری تێناکات، ڕێک وەک ئەوەی زەربە هەڵنەگر بێت! بەڵام بەداخەوە، وا نەبوو!

لــەو کاتەدا کــە حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، بەشــێکی

ئازادکراوی خاکی کوردستانی بەڕێوە دەبرد، عەبدولڕەحمان توانی لە نیشتمانەکەیدا، هیوا و ئۆگریی لەڕادەبەدەر دروست بکات.

ڕۆژێک، لینا لەگەڵ ئیکیپێکی ڕێکخراوە ناحکوومییەکان بە مەبەستی کوتانی منداڵەکان، سەردانی گوندەکانی کوردستانی کرد. لە ڕێگادا، لە چاخانەیەک لایاندا، خاوەنی چاخانەکە کە پێیوابوو لینا دیلمانجە، ئاماژەی بۆ دوو وێنەی گەورە کرد کە بەدیواری چاخانەکەوە هەڵواسرا بوون و پرسیاری کرد: «ئەزانی ئەو دووانە کێن؟»

لینا: «بڵێ براکەم. ئەو دووانە کێن»

خاوەنی چاخانەکە: «نەفەری لای ڕاست، قازی محەممەد، یەکەمین و دوایین سەرۆک کۆمارمان بوو. ساڵانێک لەوە پێش، ڕێژیمی شا لە سێدارەی دا. بەڵام ئەوی دووهەم زیندووە! ئەوە دوکتور قاسملووە. ئەو، لەم چارەڕەشییە ڕزگارمان دەکات، دەبینی! ئێستا گوتەکانم بۆ ئەم پیاوە و ئەو ژنە بگێڕەوە!»

ساڵی ١٩٨٤، پاشماوەی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانیش کەوتەوە دەست هێزەکانی خومەینی. ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ڕووباری «زێی بچووک» پەڕینەوە و پەنایان بردەبەر کوردستانی عەراق.

■ تراژێدی

پێش تراژێدییەکە، سەرەتاکانی مانگی دێسامبری ١٩٨٨، عەبدولڕەحمان هات بۆ پاریس. بە دووقۆڵی سەبارەت بە کێشە و ئاستەنگەکانی کارەکانیان کەوتنە قسەکردن و لە دووگیان بوونی کچە گەورەکەیان و لەدایک بوونی سێهەمین منداڵەکەی لەمانگی ژوئەن‌دا ئاگادار بوونەوە. ڕۆژی ١٦ی دێسامبر، عەبدولڕەحمان کە لە لایەن حیزبی کۆمۆنیستی فەرانسەوە بانگهێشت کرابوو تا لە بۆنەی سەدەمین ساڵڕۆژی سروودی ئەنێرناسیۆناڵدا بەشداری بکات، سەفەری کرد بۆ شاری «لیل»ی فەرانسە. ڕۆژی ٢٢ی دێسامبر، ئەوان پێکەوە جێژنی پەنجاو

هەشــتەمین ساڵڕۆژی لەدایکبوونی عەبدولڕەحمانیان گرت. ڕۆژی٢٧ی هەمان مانگیش، وەک خۆی باسی کرد، سەردانی وڵاتێکی بیانی کرد.

لە ڕاســتیدا، ئەو چووبوو بۆ ڤییەن، پێتەختی ئۆتریش، بە مەبەســتی دەســتپێکردنی دانوســتان لەگەڵ نێردراوەکانی ڕێژیمی مەلاکان. ئەو نێردراوانە بریتی بوون لە: جەعفەری سەحراڕوودی و حاجی مستەفەوی. ئەوان دەبوو ســەبارەت بە کۆتایی هێنان بە شــەڕ لە کوردستان کە ٩ ساڵ لەوەبەر دەستی پێکردبوو، گفتوگۆ بکەن. شێوازی خودموختاریی کوردســتان و چۆنیەتــی ڕێککەوتنــەکان لــەو بوارەدا لە دەســتووری کاری دانوســتانەکەدابوو. ئــەوان دوو ڕۆژ گفتوگۆیان کرد. پاش ئەوە، نێردراوانــی ڕێژیم گەڕانەوە بۆ تاران بۆ ئــەوەی داخوازەکانی حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران بە ئاگاداریی بەرپرســەکانیان بگەیەنن. لەمانگی ژانوییەی ١٩٨٩دا، ئەوان سەرلەنوێ گەڕانەوە بۆ ڤییەن، بەڵام نەگەیشتنە هیچ ڕێککەوتنێک.

لینا ئاگای لەو دانوستانانە نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان هەموو ڕۆژێک تەلەفۆنی بۆ دەکرد. پاشان، لینا نامەیەکی بچووکی لە عەبدولڕەحمانەوە گەیشتە دەست، ئەوەش وەرگێڕدراوی ئەو نامەیە:

«لینا گیان، ئازیزم، هیوادارم ســاڵی نوێت بە خۆشی بێت. بەداخەوە، دەرەتانی گەڕانەوە بۆ پاریسم نییە. لێرە سەرقاڵی دانوستانگەلێکی زۆر گرینگم لە گەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی ئێراندا. بە دڵنیاییەوە ئەم دانوستانانە، دانوســتانگەلی کۆتاییــن. هەربۆیەش، هیچکەس جگە لــە تۆ نابێت لێی ئــاگادار بکرێتەوە. عەبدوڵڵام لەگەڵە و بەباشــی نازانــم ئەو بزانێت کە تۆم ئاگادار کردۆتەوە. پاش یەکەمین خولی دانوســتانەکان، کەمتر پێی خۆشبینم. ســەرەڕای ئەوەش، دانوستانەکان بەردەوامە و هەربۆیەش، پێدەچێت سەرێکیش لە پراگ بدەم...».

عەبدولڕەحمــان، ڕۆژی ٢١ی ژانوییــە گەڕایــەوە بــۆ پاریس و پاش ئــەوەش چوو بــۆ کوردســتان. لەمانگــی ژووئەنــدا، واتە پێنــج مانگ دواتــر، دووبارە گەڕایەوە بۆ ئوورووپا و لە کۆنگرەی ئەنتێرناســیۆنال

سووسیالیست لە ستۆکهۆڵم بەشداری کرد. لەو ماوەیەدا لە ماڵی میناى کچی و «ئـۆلا»ی (Ola) زاوایدا مایەوە و هەربۆیەش توانی چوارەمین نـــەوەی خـۆی ببینێت و لە ئامێزی بگرێت کە نێـوی ماکس (Max) بوو و تـــازە هەشـــت ڕۆژ بوو لەدایک ببوو (توانـــی ڤێرا (Vera)، منداڵی کچە بچکۆلەکەشـــی ببینێـت) و هەروەهـــا لەگـــەڵ براگەورەترەکانی ماکس، واتە ڕۆبێـــرت (Robert) و مارتینیش (Martin) فتبۆڵی کرد. ڕۆژی ٢٦ی ژووئەنیش گەڕایەوە بۆ پاریس.

لەوکاتەدا، لێنا سەرقاڵی کاری دیلمانجی بوو، ناچار بوو بەپەلە دەست لە کارەکەی بکێشـێت. چونکـە عەبدولڕەحمان بۆ هەندێ کاری بە پەلە پێویســتی پێی بوو. یەکێک لـــەو کارانە، پەیوەندیی بە ســـەفەرەکەیەوە هەبـوو بۆ ویلایەتـــە یەکگرتووەکانی ئەمریکا. ئەو کە لەلایەن ســـەنای ئەمریکاوە بانگهێشـــت کرابوو، بڕیار بوو ڕۆژی ١٩ی ژوئییە بچێت بۆ ئەو وڵاتە.

ئـــەو وتەگەلێکی بە فارســـی بۆ ئەو مەبەســـتە ئامـــادە کردبوو و لێنا دەبوو وەریان بگێڕێتەوە ســـەر زمانی ئینگلیســـی.. ئـــەوان پێکەوە هەتا ڕۆژێک پێش ســـەفەرەکەی بۆ ڤییەن کاریان کرد. پێشـــبینییان کردبوو کە ڕۆژی ١٦ی ژوییە لە ڤییەن بگەڕێتەوە. لە ڕاســـتیدا، عەبدولڕەحمان و لێنـــا، پێکـــەوە ئکیپێکی کاری بـــوون کە هەندێجار هـــاوکاری کاتیی دیکەشیان دەبوو.

عەبدولڕەحمان دوا پاشنیوەڕۆی پێش سەفەرەکەی بۆ ڤییەنی لە ماڵی لێنا بردە ســـەر و هەر لەو پاشنیوەڕۆیەشدا بوو کە ڕازی سەفەرەکەی خۆی بۆ ڤییەنی لای لێنا ئاشکرا کرد. بڕوای بەوە هەبوو کە ئێرانییەکان زۆر مەیلیـــان لێیە پرســـی کورد لە ئێران چارەســـەر بکرێت و زۆریش متمانـــەی بـــەو وتەیەی خـــۆی هەبوو. بـــەڵام لێنا بە ئاســـتەم دەیتوانی بـــڕوا بەو گفتوگۆیە بکات، گوتم: «ئێســـتا، بۆ ڕێژیـــم گونجاوترین کاتە بـــۆ ئەوەی تـــۆ لەناو بەرێت. خومەینی مردووە. چارەنووســـی ســـمکۆ لەیاد مەکە». (ســـمکۆ یەکێـــک لە ڕێبەرانی بزووتنـــەوەی کورد بوو لە

کوردســـتانی ئێران، کــە کەوتە ئەو داوەی کە نێردراوانی ڕێژیمی شــا پاش دەســـتپێکردنی دانوســـتانەکان بۆیان نابووەوە و لەساڵی ١٩٣٠دا، کوژرا).

عەبدولڕحمان: «من پێم گوتوون کە ئاگاداری ئەوە بن کە من بەقەدەر سمکۆ سادە نیم».

لێنا: «بەڕاســت؟ بڵێ بزانم، ئەگەر ڕۆژێک لەناو بچیت، چارەنووسی حیزب چی بەسەر دێت؟ تۆ کە هێشتاش جێگرەوەت نییە».

عەبدولڕەحمان: «لە ئێســـتادا دوکتور ســـەعیدمان هەیە و لە ســـێ تا چوار ساڵی داهاتووشدا چەند کەسێکی دیکەشمان دەبێت».

لێنــا هەســـت و بۆچوونێکی باشـــی بەرانبەر بەو دانوســـتانانە لەگەڵ ڕێژێــم نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان، بە هــۆی ئەو متمانەپێنەکردنەوە، بە گاڵتەوە سەری دەخستە سەر لێنا.

ئەو ڕۆژی سێشـــەممە، ١١ی ژوئییە بە پێی خۆی بە پیری مەرگەوە چـــوو. هەر ئەو ڕۆژە و ڕۆژی دواتریـــش، تەلەفۆنی بۆ لێنا کرد. بەڵام ڕۆژی ١٣ی ژوئییە، عەبدولڕەحمان تەلەفۆنی بۆ لێنا نەکرد.

■ ڕوودانی تراژێدی

هەینـــی، ١٤ی ژوئییە، لای کاتژمێر پێنجی بەیانـــی، زڕڕەی دڵتەزێنی تەلەفۆن، لێنای لە خەو هەستان. کاک خۆسرۆ، لە دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزب لە پاریس، ڕوودانی تراژێدییەکی بە لێنا ڕاگەیاند: ڕۆژی پێشوو، واتــە١٣ی ژوئییــە لای کاتژمێــر ٧ی ئێــوارە، عەبدولڕەحمـــان و کاک عەبدوڵڵا و فازڵ ڕەسووڵ کوژرا بوون.

لێنــا لــە ئاپارتمانەکەیــدا، بــە چـــەپ و ڕاســـتدا دەهـــات و دەچوو و هەوڵـــیدەدا باوڕ بهێنێت کە ئەوە مۆتەکەیەکــە و کاتێک بەئاگا بێتەوە، دەڕەوێتـــەوە. بـــەڵام وردە وردە ناچاربوو ملکەچی ئەو ڕاســـتییە بێت. بـــە بێئـــەوەی بەرنامەیەکـــی دیاریکـــراوی هەبێت، چوو بـــۆ دەفتەری حیزب. لەوێ هەموو دەگریان. لەزەینی ئەودا هەموو شـــتەکان ئاڵۆز و

تێکەڵوپێکــەڵ و تێکچڕژاو بــوو، هەربۆیەش، لەوەیکە دەبوو چی بکات و یــان بیــری لە چی دەکــردەوە، هیچی پێ‌نەدەگوترا. ئەو، ســەرەڕای ئەوەیکە هێشــتاش لە شــۆکدا بــوو، دەبوو «کار»ێک بــکات و ئەوەی لــەو چــاوەڕوان دەکــرا جێبەجێی بکات. لینــا، هەرچەند کە هێشــتاش شــۆک بەری‌نەدابوو، نەبوورایەوە. تەنانەت خۆی ســەرقاڵی نووســین کرد. نووســین و دەستبردن بۆ قەڵەم، یارمەتی دەدا بەسەر شڵەژان و ئاڵۆزیی مێشکی خۆیدا زاڵ بێتەوە. لۆمەی خۆی دەکرد کە بۆچی باسی مەرگی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردووە، دڵی خۆیشی دەدایەوە کە هەموو دڵنیگەرانییەکانی ئەو بۆ پاراستنی گیانی ئەو بوو. بەهەرحاڵ، دەتوانین بڵێیــن کــە لینا هەر چەند بڕوای بەو ئەندێشــە خورافییــە نەبوو، بەڵام لەوەیکە بەســانایی دان ئێشــەیەک، باسی مردنی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردبوو، زۆر بێتاقەت بوو.

لینا لە شەهید عەبدولڕەحمانیش تووڕە بوو، لەوەیکە خۆی بەکوشت دابوو، لەناخی خۆیدا تاوانباری دەکرد بەرانبەر بەو غەدرەی لە گەلەکەی خــۆی کردبــووی و جێی بەخشــینی نەبوو و بەتونــدی لۆمەی دەکرد. قاتڵەکانی توانیبوویان ســەبارەت بە گرینگیی دانوســتانەکان سەرنجی ڕابکێشن و ئەویش بڕوای بە قسەکانیان کردبوو. قاتڵەکان پێشمەرجیان بۆ دانوستانەکە دانابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دانوستانەکان دەبێت بە تەواوی بە نهێنی بمێنێتەوە و عەبدولڕەحمان دەرکی بەوە نەکردبوو کە بە نهێنی هێشــتنەوەی دانوستانەکان، ئاڵقەیەک لە زنجیرە نەخشەیەکی جینایەتکارانەی ئەوانی پێک‌دەهێنــا. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی حیزب لە ڤییەن نەکردبوو کە پاراســتنی بگرنە ئەستۆ و هەرسێکیان بە پێی خواســتی جینایەتکارەکان جووڵابوونەوە و بە بێ چەک چووبوونە شــوێنی دانوســتان. هەڵبەت ڕێژیمی ئێران، پێش لــەوەش، دووجار لە کوردستان هەوڵی کوشتنی ئەوی داوبوو. بەڵام ئەمجارەیان، نەخشەکەی خۆیان بەوردی و ڕێک‌وپێک داڕشتبوو.

کاتێــک لینا لەوە ئــاگادار کرایەوە کە عەبدولڕەحمان بە بێ ئاگاداریی

هاوکارەکانی و بەشێوەی نهێنی چووەتە دیداری قاتڵەکانی خۆی، لە تاو خەم و تووڕەییدا گێنگڵی دەدا. لە ڕاستیدا، پاش شکستی دانوستانەکان لە زســتانی ١٩٨٩دا، دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بڕیاری دابوو کۆتایی بە دانوســتانەکان بهێنێت. ئەوان گومانیان لە پرۆسەکە کردبوو. لەگەڵ ئەوەشدا، عەبدولڕەحمان بڕیاری دەفتەری سیاسی لەبەرچاو نەگرتبوو و ڕەنگە بیری لەوە کردبێتەوە کە دەتوانێت لەو ڕێگەیەوە بەســەر هاوکارەکانیدا زاڵ بێت. بەڵام لێنا پرســیاری لە خۆی دەکرد، ئەو کە بە تەواویی شارەزای فێڵبازیی مەلاکان بوو، چۆن لەو پلانە تێنەگەیشــتبوو؟ ئـەو کە مرۆڤێکی لۆژیکــی بوو،چلۆن خۆی ودووکەسی دیکەشی خستبووە داوی ئەم چەقەڵانەوە؟

جێگرەوەکانــی خومەینی بەنیازبوون ڕێبەری بزووتنەوەی کورد، کە سەرئێشــەیەکی زۆری بۆ دروست کردبوون، لە ناوبەرن و دواجاریش توانییان ئەوە بکەن کە ویستیان.

پێــش ئــەوە، ڕێژەیەکــی بەرچاو لــە ئێرانییە دژبەرەکانــی ڕێژیم، لە دەرەوەی وڵات، کوژرابوون، سەبارەت بە کوشتنی ئەوان لە بەرزترین ئاســتی دەســەڵاتدارانی حکوومەتــەوە بڕیــار درابوو. بــەڵام لێنا، هیچ نموونەیەک لەو کوشــتنانەی شک نەبرد کە لەسەر مێزی دانوستان بۆ دەستەبەرکردنی ئاشتی کوژرابێتن.

■ پاش ڕوودانی تراژێدی

پۆلیســی ئۆتریــش زۆر بەخێرایــی ڕاســتیی ڕووداوەکەی کەشــف کردبــوو. پیاوکوژەکان لە ڕاســتیدا هەمان ســێ کەســی ئێرانی بوون کــە لە دانوســتانەکاندا بەشــدار بــوون. ڕاگەیەنــە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەتــی ڕاگەیاندنی ئۆتریــش، هەواڵەکەیان بڵاو کــردەوە و هەموو لایەک لێی ئاگادار کرانەوە. حکوومەتی ئۆتریش تووشی سەرئێشەیەکی گەورەببوو. تاوانباران بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیک سەفەریان کردبوو و دەوڵەتــی ئۆتریــش پەیوەندیی ئابــووری گرینــگ و بەرفراوانی لەگەڵ

ئێـران هەبوو. فشـارێکی زۆر لە لایەن دەسـەڵاتدارانی باڵای ئێرانەوە خرابـووە سـەر دەوڵەتی ئۆتریـش. لاوازیی جێی نیگەرانـی و بەژانی دێموکراسـی، بە ئاشـکرا خۆی دەردەخسـت. حکوومەتەکانی دونیا کە خۆیان بۆ دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ ئێران ئامادە دەکرد، بەباشیان زانی حکوومەتی تیرۆریسـتی ئێران لە ڕیسوایی و شەرمەزاری ڕزگار بکـەن. بۆ ئـەم وڵاتانە، تاوانبـار کردنی نەتەوەیەکـی بێدیفاعی وەکوو کـورد ئاسـانتر بـوو. هەربۆیەش، ڕاگەیەنـەکان، لەوانـە ڕادیۆ بی بی سـی و ڕادیۆی نێونەتەوەیی فەرانسـە، لە شـرۆڤەکانی خۆیاندا، وەها لێکیان‌دایەوە کە کوژرانی ئەو سـێ کوردەی کە لە ئۆتریش ڕوویداوە، دەرئەنجامی پاکانەحیسـابەکان بووە و پەنجەی تاوانیان بۆ لای ڕەوتە ڕادیکاڵە کوردەکان ڕاکێشا و ئەوانیان بە دەست هەبوون لەو جینایەتەدا تاوانبـار دەکرد. لە ئۆتریش، ڕاپۆرتی سـەرەتایی و فەرمیی پۆلیس، بە پێی خواستی ڕۆژ، ئاڵوگۆڕی بەسەردا دەهات، دوو کەس لە بکوژەکان کە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی پۆلیسدا بوون، ئازادکران و توانییـان بگەڕێنـەوە بـۆ ئێران. وەزیـرەکان و بەرپرسـانی دیکەی ئۆتریـش، ڕووداوەکەیان دیزەبەدەرخۆنەکرد و وەکوو گەرد وتۆزێکی بێ‌بایەخ کردیان بەژێر فەرشەوە.

لێنا لە بەرانبەر ئەو دەسـەڵاتدارە خاوەن هێزانەدا کە دەسـتیان لەو ڕووداوەدا هەبـوو، هەسـتی بە دەستەوەسـتانی دەکـرد. بەڵام بڕوای بەشتێک هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دژکردەوەی هەبێت. بەڵام، لـە چ ڕێگایەکـەوە؟ کاتێک دایکـی کوژرابوو، ئەوتەنیا ٦ سـاڵ تەمەنی بوو. هەربۆیەش، گەورەترەکانی خێزانەکەیان ئەو ئەرکەیان وەئەسـتۆ گرتبوو. ئێسـتا ئەو خۆی لە گەورەکانی خێزانەکە بوو، دەبوو هەوڵێک بدات. پێویسـتی بـەوە هەبوو لە چۆنیەتیی دەسـتبەکاربووندا یارمەتی بدەن، نەک ئەوەی ئامۆژگاریی بکەن دەسـت لە سەردەسـت دابنێت و هیـچ نەکات! بەلای لێناوە ئـەوکارە دەبوو بە پەلە جێبەجێ بکرێت. ئەو دەبوو دەینی خۆی بەرانبەر بە عەبدولڕەحمان بەجێ‌بێنێت. ڕەنگە بڵێن

چ دەینێک؟

ئـەو دەینـەی کە چارەنووس خسـتبوویە ئەسـتۆی ئـەو، نەک هیچ کەسێکی دیکە: عەبدولڕەحمان، وەسییەتنامەکەی و هەموو ئەو شتانەی لە پاش خۆی بەجێیهێشـتبوو و لینناش بە درێژایی تەمەنی لە بەشێکی گەورەیدا بەشـدار بووە و هەروەها پەیوەندیی لینا و کوردەکان.. وەک دەڵێـن مرۆڤـەکان لە باری مـاف و کەرامەتی مرۆییـەوە وەکوو یەک لەدایک دەبن. بەڵام ڕاسـتییەکان مرۆڤ ناچار دەکەن کە بڵێت، ڕاسـتی شـتێکی دیکەیە و ئەویش ئەوەیە کە لە ئێسـتادا، مرۆڤەکان وەک یەک لەدایـک نابـن و کەرامەتـی مرۆڤـەکان، لەوانە کەرامـەت و گەورەیی کوردەکان نکۆڵی لێدەکرێت. لینا پرسیاری لە خۆی دەکرد کە دەبێ چی بکات کە لانیکەم ئەمجارەیان دادپەروەری بەڕێوە بچێت؟

سـادقی شـەرەفکەندی، جێگری دوکتور قاسـملوو، بۆخۆی سەردانی لینای کرد. حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە هیچکوێ بەفەرمی نەناسـرابوو، هەربۆیـەش نەیدەتوانی هیچ هەڵوێسـتێک بگرێت. بەپێی ڕێوشـوێنی دەزگای دادی ئۆتریش، لینا تەنیا کەس بوو کە بە شـێوەی یاسـایی دەیتوانی سـکاڵا تۆماربکات و داوای دادپەروەری بکات و لە ڕەوتـی لێکۆڵینەوەکاندا یارمەتیدەر بێت. سـادقی شـەرەفکەندی داوای لێکرد ئەو ڕۆڵە بگێڕێت.

لە ڤییـەن، پارێزەرێکی گەنج و ورە بەرز بەنێـوی مانفرێد وایدینگێر (Manferd Weidinger) پارێزەریـی لینـای وەئەسـتۆ گـرت. وەئەسـتۆ گرتنـی پارێـزەری لـە دۆخێکـی ئەوتـۆدا و ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوە پێویسـتەکان دەیتوانی بـۆ پارێزەرەکە مەترسـیدار بێت. جگە لەوەش، ئەو کە شـارەزای هەموو لایەنەکانی دۆسـییەکە بـوو، هیچ هیوایەکی بـە دەسـکەوتێکی دڵخۆشـکەر نەبوو. هـەم حیزبی دێموکـرات و هەم لینـا، هەر دووکیان خوازیـاری دادگاییکردن و سـزادانی تاوانبارەکان بوون و خوازیاری ئەوەش بوون کە دەزگای دادی ئۆتریش ڕاشکاوانە تیرۆریزمی دەوڵەتیی حکوومەتی ئیسـلامیی ئێران ئاشکار بکات. بەڵام

له لایەکیشەوە، بکوژەکان چیدیکە «لەبەردەستدا» نەمابوون و لەلایەکی دیکەشــەوە، حکوومەتی ئۆتریش و دێموکراســییەکانی دیکەی ڕۆژئاوا بیریــان لــە هەوڵەکانی خۆیــان دەکردەوە بۆ نزیک بوونــەوە لە ئێران. هەربۆیەش، هیوایەک نەبوو.

لەگەڵ ئەوەشدا، لێنا بڕیاریدا کە ناوەرۆکی تیرۆریستیی حکوومەتی ئیســلامیی ئێــران و سیاســەتە وشــترمرییەکەی وڵاتــە دێموکراتیکــە ڕۆژئاواییەکان بۆ ڕای گشــتی ئاشکرا بکات. ڕاگەیەنە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەت ڕاگەیەنە ئۆتریشییەکان، لەم بڕگەیەدا، بەشێوەیەکی جیددی دەستبەکاربوون. بە هاوکاریی کوردەکان و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ، لێنا سەفەری بۆ هەموو لایەک دەکرد، پرێس کۆنفرانسی بەڕێوە دەبرد و بەدرێژایی ســاڵانێکی زۆر، لەهیچ هەوڵێک بۆ ئاگادار کردنەوەی ڕای گشتی لە ئاستی جیهاندا نەپرینگایەوە.

لەو ڕووەوە کە لێکۆڵینەوەکان بە هۆی کارشــکێنی و ئاستەنگنانەوە لە لایەن بەرزترین بەرپرســانی ئۆتریشــەوە بەهێچکوێ نەدەگەیشــت، چەندین ســاڵی خایاند. لێنا بڕیاریدا دادخوازیی خۆی بەرێتە ئاستێکی باڵاتر و لە دیوانی باڵای ئەو وڵاتە، ســکاڵا لەسەر حکوومەتی ئۆتریش تۆمــار بکات. لــە کۆتاییدا، دیوانی باڵای ئۆتریش نەک هەر ســکاڵاکەی لــەدژی حکوومــەت ڕەت کردەوە، بەڵکوو، لەوەش زیاتر، ســزای دانی بڕی هەشتاهەزار شیلینگی ئۆتریشیشی بەنێوی تێچووی بەڕێوەچوونی دادگاییەکەی بەســەردا سەپاند. کاتێک لێنا لەبڕیاڕی دیوانی باڵا ئاگادار کرایەوە، نامەیەکی بۆ دیوانی باڵای وڵات نووسی و ئاگاداری کردنەوە کە ئەگەر ناچار بکرێت ئەو تێچووە بدات، ئامادەیە وەکوو قەرزدارێکی کەمدەســت کــە توانای دانــەوەی قەرزەکەی خۆی نییــە، بچێتەزیندان، بــەڵام ئامادە نییــە تەنانــەت «پەنابات»ێکیش بەدەزگایەکــی داد بدات کــە لایەنگری لە تیرۆریزمی دەوڵەتــی دەکات. لەو ڕۆژە بە دواوە، لێنا هەرگیز بانگ نەکرایەوە بۆ دادگا: ئۆتریشییەکان دواجار، لە ساویلکەیی خۆیان لە پەیوەندیی لەگەڵ بەتاوانبار ناساندنی لێنا تێگەیشتن.

زۆرجار مرۆڤ ئەو شتەی کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەری دانانێت، بەسانایی لەبیر دەکات. کەچی، مرۆڤ بە سانایی بیرەوەرییەکانی تەمەنێک ژیانی هەژارانە وپڕ لە نەهامەتی لەبیر ناکات. بەهەرحاڵ، بیرکردنەوە پەیمانێکە کە لەسەرەتای لەدایکبوونەوە دەبەسترێت. ئەگەر مرۆڤ پشت لە ڕابردووی خۆی بکات، هێزی فانتازیای خۆی خاپوور دەکات و مەیل و حەزی ژیان لەدەست دەدات و بە فەرامۆشکردنی ڕابردوو، لەڕاستیدا، هەستی مرۆڤ لەگەڵ بەتاڵی و پووچی بەرەوڕوو دەبێتەوە.

لینا پێویستی بە ١٠ ساڵ زەمەن بوو هەتا دوایین وەسیەتی عەبدولڕەحمان بەجێبهێنێت، بەڵام، «بابەتی کوشتنی قاسملوو» هێشتاش لە چاوەڕوانیی بەڕێوە چوونی دادپەروەریدایە.

■ ئەوەی ماوەتەوە بوترێت

دڵنیام خوێنەر حەزی دەکرد کتێبەکەم ڕەهەندێکی جیاوازی هەبووایە. منیش، حەزم دەکرد وا بووایە. منیش حەزم دەکرد پشتڕاستی بکەمەوە کە دەوڵەتی ئۆتریش وەکوو وڵاتێکی دێموکراتیک، سیاسەتێکی دادپەروەرانە و بێلایەنانەی بردۆتە پێش و بەچاوێکی بەرابەر ڕوانیویەتە مرۆڤەکان. بۆ من گەلێک جێی شانازی دەبوو کە بتوانم بە خوێنەر نیشان بدەم کە دنیا ئازادەکەی ئێمە بە شەهامەتەوە ڕووبەڕووی هەڕەشەکانی وڵاتێکی تیرۆریستی دەبێتەوە و ئەوەیکە دێموکراسی لە زەرەر و زیانی بازرگانی ناپرینگێتەوە، ئەویش زیانی وا کە کاتین، کەچی، لە درێژخایەندا لەباری ئەخلاقییەوە دەسکەوتی زیاتری لێ شین دەبێتەوە. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، ئەمانە تەنیا ئاواتگەلێکی پیرۆز سەبارەت بە دێموکراسییەکی نوقوستانە. لە ڕاستیدا، ئەمە تەنیا، دەربڕینی هیوایەکە بە نیسبەت دۆخی دەزگای داد لە وڵاتە ئازادەکانی ئێمەدا، دەزگایەک کە سەربەخۆییەکەی لە یاسا بنچینەییەکانی ئەم وڵاتانەدا تۆمارکراوە، بەڵام لە ڕاستیدا بەرانبەر بە «بەرژەوەندیی دەوڵەت و حکوومەت»

لە ســەربەخۆیی ڕاســتەقینە بێبەشە. ســەرەڕای ئەوەش، خواستی من ڕوونکردنــەوەی هۆکارێکــە کە بووە هۆی ئەوەی مــن نەتوانم ناوەندە حکوومەتییەکانی ئۆتریش لەوە تێبگەیەنم کە ڕەچاوی دادپەروەری بکەن بە نیسبەت ئەو قوربانییە کوردانەوە کە ساڵی ١٩٨٩ کوژران. لەکاتێکدا کــە هەم ئەوانەی فەرمانی کوشــتنەکەیان دەرکردبــوو و هەم ئەوانەی ئەمرەکەیــان جێبەجێ کرد دیار و ناســراو بوون. بــەڵام، بۆ نەهامەتی، ئەو پلەبەندییانەی کە بەسەر جیهانی ئێمەدا زاڵن، بڕیاری خۆیان دابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دەســت لەو دۆســیەیە وەردرێت، چونکە مەترسییەکەی بەو چەشنە کەمترە و هەر وەها دەبێت گیراوەکان ئازاد بکرێن، چونکوو ڕاگرتنیان مەترسیدار دەبێت.

ڕووداوی کوشــتار لە ئاپارتمانێک لە ڤییەندا، بابەتێکی هەســتیاربوو. پێتەختــی ئۆتریــش ژێــر و ڕوو ببــوو، ڕۆژنامەنووســەکان، بریتی لە ئۆتریشــی و بیانی، لە هەموو شوێنێکەوە، بۆ ڕووماڵکردنی ڕووداوەکە بەپەلــە ڕوویان لە ڤییەن کردبــوو. بابەتەکــە وردە وردە نێونەتەوەیی دەبووەوە. عەبدولڕەحمانی قاســملوو لــە پێتەختی ئۆتریش کوژرا بوو. ئەو ڕێبەری بزووتنەوەی کورد لە کوردســتانی ئێران بوو، حیزبەکەی و پێشــمەرگەکانی ساڵانێکی زۆر بە شەهامەتەوە لە بەرانبەر بۆمباران و هێرشــە نیزامییەکانی کۆماری ئیســلامیدا ڕاوەســتا بوون. خومەینی هێشتا مابوو کە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی پلانیان بۆ سڕینەوەی فیزیکیی سکرتێی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داڕشتبوو. دووجــار لەکوردســتان، پلانەکەیــان بــۆ لەناوبردنــی عەبدولڕەحمان شکســتی هێنابوو. بەڵام ئەوان لە ڤییەن لە پلانەکەیاندا ســەرکەوتن و دیارە بە شــێوازی دیپلۆماتیک دەســەڵاتدارانی ئۆتریشیان تێگەیاند کە دەبێ شــارۆمەندە ئێرانییــەکان [٥] ئازاد بکەن و لێکۆڵینەوە ســەبارەت

٥. مەبەســت ئــەو دوو بەکرێگیراوەیــە کە بەرپرســانی کۆماری ئیســلامی بە مەبەســتی تیرۆرەکە بەڕێی کردبوون و لە لایەن پۆلیسی ئۆتریشەوە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی‌دا بوون.

بەو دۆسـیـیەیە بەلاڕێدا بـەرن، ئەگینا لەو ڕووەوە کە ئۆتریشـیـیەکان نەیان‌توانیوە گیانی شـارۆمەندانی ئێرانی [٦] لە خاکی خۆیاندا بپارێزن، ئێرانیـش بەرانبـەر بـە پاراسـتنی گیانی شـارۆمەندانی ئۆتریشـی لە خاکی خۆیدا بەرپرسـیار نابێت. واتـە کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندییەکی دیپلۆماتیکـی قێـزەون و ئەهریمەنـی، لەوپـەڕی بێ‌ویژدانیدا. چەشـنە دیپلۆماسـییەک کە مەلاکان لە بەکارهێنانیدا وەسـتان. بەو حاڵەشەوە، ئـەو هەڕەشـانە بەتەنیا خۆیان، بۆ دژوارکردنی پرسـەکەی ئێمە بەس نەبوو.

لـەو سـەردەمەدا، وڵاتانێک کـە پەیوەندیی دیپلۆماتیـک و هەندێ لە سات‌وسەودا بازرگانییەکانی خۆیان لەگەڵ ئێران[٧] ڕاگرتبوو، سەرلەنوێ خەریکـی پەیوەنـدی سـازکردنەوە لەگەڵ ئێـران بـوون. قبووڵکردنی ئەوەیکە کوشـتنی کوردەکان لە ڤییـەن ڕێگربێت لەو نزیک بوونەوەیە، بـۆ ئەو وڵاتانە و لەگەڵ پرۆژەکانیان، گونجـاو نەبوو. لە بەرانبەر ئەو هەڕەشانەدا و لەئارادابوونی هەندێ مەبەستی نێونەتەوەییش، دەوڵەتی ئۆتریـش ملکەچ بوو، بکوژەکان ئازادکران و لێکۆڵینەوەکان سـەبارەت بەو تاوانە وەلانران. پێی بەرژەوەندیی حکوومەت هاتبووە ئاراوە.

کاتێـک گەنج بووم، دێموکراسـی بـەلای منەوە، سـەمبۆلێک بوو لە بەرابەریـی مرۆڤەکان لەبەرانبەر یاسـادا، واتە بنیاتنانی هاوبەشـییەک لـە بیرکردنـەوەی چالاک و دادپەروەرانە لەنێوان کەسـی خاوەن ڕۆڵ و دادپەروەریـی حکوومەتیـدا.. مـن هێشـتاش بـڕوام بـەوە هەیە کە دێموکراسی دەبێ ڕەچاوی ئەو بەهاگەلە بکات، بەڵام بە سەرنجدان بەو شتەی لەماوەی ژیانمدا فێری بووم، باوڕەکانم تا ڕادەیەک گۆڕدراون. دەگوترێت کە دەبێ ڕابردوو لەبیر بکەیت و گرینگی بە داهاتوو بدەیت.

---

٦. بەجۆرێـک دەوڵەتـی ئۆتریـش بەوە تاوانبار دەکـەن کە نەیان توانیوە گیانی ئـەو دوو کوردە لە خاکی خۆیاندا بپارێزن.

٧. پـاش بـە بارمتـە گرتنـی ئەندامانـی سـەفارەتی ئامریکا لە تـاران، کە لـەو سـەردەمەدا چیدیکە ئازاد کرابوون.

لــە یەکەم ڕوانیندا، بۆچوونێکی جوانە! بەڵام بەڕوونی دەردەکەوێت کە ئەم بیرۆکەیە، دێر یا زوو، درز دەبات، باڵەکانی ماندوو دەبن و دواجار جگە لە چوارچێوەیەکی بەتاڵ و زۆرجار مەترسـیدار، هیچی دیکەی لێ نامێنێتــەوە (ئایا لەبیرکردنی ڕابردوو بۆ ئەو کەسـانەی کە ویژدانێکی ناپاکیان هەیە، دەبێتە هۆی سـووک بوونی باری سەر شانیان؟) زەینی مــرۆڤ وەکوو گـوێی زەوی، بەهایەکی بۆ خەلق دەکات کە ڕابردوو بە ئێستاوە و ئێستاش بە داهاتووەوە گرێ دەداتەوە و بەمشێوەیە دەبێتە میراتگــری ئەزموونگەلێک کە مرۆڤ بەدرێژایــی ژیانی تێیپەڕاندوون. زەینــی ئێمەش پارێـزەری ڕابردوویەکە کە بایەخی پاراسـتنی هەیە و جگە لەوش ڕۆڵی هەڵسەنگاندنی ژیانی ئێمە لەم جیهانەدا دەگێڕێ.

جگــە لــەوەش، نابێت ئــەوەش لەبیــر بکەین کە مرۆڤ حــەز دەکات لەو شــتەی بەســەری دێت، ئــاگادار بکرێتەوە و تەنانــەت چاوەڕوانی ڕوونبوونەوەیەتــی و ئەگینــا، مــرۆڤ خــۆی لــە بازنــەی بۆشــایی زانیارییەکانــدا دەبینێتــەوە و من تەنیا توانیم گۆشــەیەکی بچووک لەو پەردەیە هەڵبدەمەوە کە ڕاستیی شکست هێنانی هەوڵەکانم بە مەبەستی ناچارکردنی دەزگای داد بە گوتنی ڕاســتییەکان، لە پشــتیەوە حەشــار درابوو. دێموکراســیەکانی ئێمــە، دادپەروەرییــەک دەکار دەکەن کە لە ڕێی ســنوورەکان، یاســا بازرگانییەکان، هەڵبژاردنــی داهاتوو و ترس بەرتەســک کراوەتــەوە. لەگــەڵ ئەوەشــدا و ســەرەڕای هەمــوو ئــەم ڕاستییانە، ئاواتەخوازم ڕۆژێک دابێت کە ئەم کردەوانەی ئەمڕۆ بەسەر دێموکراســییەکانی ئێمەدا زاڵن، هەڵوەشــێنەوە و کۆن بن و کەس لێیان تێنــەگات و دەرکیان پێنەکەن و ئەوســەردەمە نوێیەی دەســتپێدەکات ئاوڕ لەو پاکانە حیسابە مێژووییانەی ئێمە بداتەوە.

هــەر چەنــد کــە لــە دوو دەیەی ڕابــردوودا، کوردســتان کــە لەناو ســنوورەکانی چوار وڵاتدا هەڵکەوتووە، لە هەندێ لایەنەوە گۆڕدراوە، بەلام هێشــتاش لەژێر ئەزیەت و ئازاردایــە و مەخابن، نەتەوەی کورد هێشــتاش لــەو مافــە نەتەوەییانــەی کە مافــی بێئەملاوئــەولای هەر

نەتەوەیەکە، بێبەشن. تەنیا کوردستانی عەراق لە چوار چێوەی دەوڵەتی عەراقدا نیمچە خودموختارییەکی هەیە و هەرچەند هێشتا هەموو کێشەکانیان چارەسەر نەکراوە و عەراق و کوردستان بە قۆناغێکی بەینابەیندا تێدەپەڕن، قۆناغێک کە هێشتا زۆرشت ماوە تێیدا کە پێویستە فێری بن وئەنجامی بدەن، بەڵام لە بوارەگرینگەکاندا پێشکەوتنی بەرچاو دەبینرێت.

لەلای ڕۆژهەڵاتەوە، عەراق لەگەڵ ئێران هاوسنوورە. حکوومەتی ئیسلامی بە کۆمەڵکوژیی ڕێژەیەکی بەرچاو لە دژبەرەکانی لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات، ئێستاشی لەگەڵ بێت بۆ لای «خاشەبڕکردنی یەکجاریی جیابیران» هەنگاو هەڵدەگرێ.

عەبدولڕەحمان یەکێک لە قوربانییەکانی ئەم ڕێژیمە بوو. بەڵام، نموونەی عەبدولڕەحمان لە نموونەکانی دیکە جیاوازبوو، چونکە جگە لە عەبدولڕەحمان، هیچکام لە دژبەرەکانی ڕێژیم لەسەر مێزی دانوستان بەمەبەستی ئاشتی لە نێوان دوولایەنی دژبەیەکدا نەکوژراون و ئەمەیان کردەوەیەکی دیکەی ئەو ڕێژیمەیە کە دەبێ لە کارنامەی کردەوە دزێوەکانی لە کوشتاری دژبەرەکانی خۆیدا زیاد بکرێت.

ئێمە کە لەو ڕۆژانە ماوینەتەوە، لەگەڵ ڕابردوویەک کە تێنەپەڕیوە و تەژییە لە بیرەوەرییە قورسەکان، چلۆن ڕووبەڕوودەبینەوە؟ واتە، ئێمەمانان کە شاهێدەکانی ڕابردوویەکی تەژی لە شۆڕش، ململانێ، خەیانەت، دڵسارد بوونەوە و هەروەها سەرکەوتن و شادکامی...و تراژێدی بووین، چلۆن بەرەو ڕووی ئەو ڕابردووە دەبینەوە؟ لێرەدایە کە بابەتی ژان و خەفەت، ملکەچ بوون و تێگەیشتن لەوەیکە دەبێ چیبکرێت بۆ ئەوەی یاد و بیرەوەریی گیانبەختکردووەکان بەزیندوویی بمێنێتەوە، دەستبەجێ دێتە ئاراوە. چەشنێک لە گفت وگۆ و وتەی خەیاڵاوی بەڵام ڕاستەقینە دێتە کایەوە. تراژێدیگەلێک کە ڕوو دەدەن، ئەگەر پەیوەندیی بە خۆتانەوە هەبێ و کاریگەریتان لەسەر دابنێت، نە دەتوانن فەرامۆشی بکەن و نە دەتوانن لە مێشکی خۆتان

بیسڕنەوە.

ئـەو بابەتانە بەدەورتاندا پەرژینێک دروسـت دەکەن کە قورسـایی دەخاتـە سەرجەسـتەتان و هەنگاوەکانتـان شـل دەکاتـەوە و لەپێتان دەخات. ئەوانە ڕێگەتان پێدەدەن کە بژین و لەهەمان کاتیشدا، ناچارتان بکـەن پرسـیار لە خۆتـان بکەن و بەشـوێن ڕێگـەی دەربـاز بووندا بگەڕێـن و ئەوەی کـە چلۆن دەربازبـن؟ و ئـەوەش داوە. هەڵبژاردن و دەرچوون لەو بازنەیەش لەئەسـتۆی ئێوەدایە. سـڕینەوەی بیرگە و فەرامۆشکردنی هەموو بابەتەکان و دۆزینەوەی ئارامیی هزری، هەرگیز نایەتـە دی. مـرۆڤ هەرگیز نەبـوون و لەدەسـتدانی یەکجاری قبووڵ نـاکات. گیانبەختکـردووەکان پێویسـتە بەدەورتانەوە و لـە ناختاندا لـە ژان بـەردەوام بن و بژین و ئەوەش خەمێکی سـاڕێژ نەبووەوەیە، ڕابردوویەکە کە بیرگە ناتوانێت خۆی لێ دەرباز بکات. ڕاسـتییەکە کە لە ژیانی مرۆڤدا نەخش دەبەسـتێت و دەبێ وەکوو ڕاستییەکی ئەبەدی و نەسـڕاوە قبووڵ بکرێت. خەباتێکی هەمیشـەییە کە ڕابردوو بەسـەر ئێستادا دەیسەپێنێ.

تێپـەڕ بوونـی زەمەن پێشـی پـێ ناگیردرێـت. لەژیانـی بنەماڵەیی عەبدولڕەحماندا ئاڵوگۆڕی خۆش و شـادی هێنەر ڕوویداوە. نەوەکانی گـەورە بـوون و دوو کچی بچووک کـە دەبنە نەتیجـەی ئێمە، لەدایک بوون.

بنەماڵە پەرە دەسێنێت و ئەندامەکانی لە شارەکانی ستۆکهۆڵم، پراگ، لەنـدەن و پاریس، بتهـەوێ یان نەتهەوێ، خۆیان لەگەڵ مێژوو و ژیان دەگونجێنێن.

خودی منیش پاش تراژێدییەکە، تەنیا یەکجار چوومەوە بۆ کوردستان. سەفەرەکەم بۆ کوردستان پێش شەڕی دووهەمی خەلیج و سەقامگیریی «ناوچـەی دژە فڕین» لە کوردسـتان بوو. لەوێ، لـە نۆڤامبری ١٩٨٩، نوێنەرانـی حیزبـی دیموکراتی کوردسـتانی ئێرانم لە بنکەی سـەرەکی حیـزب بینـی. پاش ئەوە، وێڕای دڵنیا کردنـەوە و گەرەنتی دان لەلایەن

سـادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان قاسـملوو) و پشـتیوانیی ڕێبەرایەتیی حیـزب و وەرگرتنـی بەڵێنیـی دابینکردنـی پێداویسـتیی زەروور بـۆ دەسـتپێکردنەوەی کارەکـەم و هەوڵدان بۆ ڕوونکردنـەوەی کردەوەی تیرۆریسـتیی لـەدژی عەبدلڕەحمان قاسـملوو و عەبدوڵڵا قادری ئازەر (کەپێشترلە ڤییەن دەستم پێکردبوو)، گەڕامەوە بۆ پاریس.

منیـش بەڵێنمـدا کە لـە هەوڵەکانم بـۆ ئاگادارکردنەوەی ڕای گشـتی نێونەتەوەیـی لەم کردەوە جینایەتکارانەیە بەردەوام بم. هاوکات، ئەرکی جێبەجێ کردنی وەسیەتنامەکەی عەبدەلڕەحمانیش خرایە ئەستۆی من.

پاش سـێ ساڵ، واتە ساڵی ١٩٩٢، دیوانی باڵای ئۆتریش، سکاڵاکانی منـی لە دژی حکوومەتـی ئۆتریش ڕەت کردەوە و کۆتایی بە پابەندییە یاسـاییەکانی ئێمـە هێنا. پاش ئـەوەش، من سـاڵانێکی زۆر هەوڵەکانم لەسەر ڕای گشتی چڕ کردەوە و بەردەوام بووم لە ئاگادار کردنەوەی ڕای گشـتی لـە چۆنیەتی «کارەسـاتی ڤییەن». هەر چەند کە شـوێنی ژیانی خۆمم لە پاریس بەجێهێشـتبوو و بە مەبەسـتی ئارامبوونەوەی فیکر و گەڕانەوەی پارسـەنگی ڕۆحیم چووم بۆ گوندێک لە باشـووری فەرانسە، دیسانەوەش بە مەبەستی لەقاودانی ئەو کارەساتەی کە ساڵی ١٩٨٩ ڕوویـدا بوو، سـەفەرم دەکرد. لەو گوندە، تەنانەت سـەگێکم بە جەسـتەیەکی مامناوەندییـەوە هەڵبژارد کە بە درێژایی سـاڵانێک و تا ئەوکاتەی بەهۆی پیرییەوە مرد، بوو بە هاوڕێم.

زەمەن تێدەپەڕی و بیرۆکەی پەیوەسـتبوون بە بەشێک لە ئەندامانی بنەماڵەکەم کە لە پراگ، شاری زێدی خۆم دەژیان، بەمێشکمدا هات. هەر بۆیەش، چووم بۆ پراگ و لە نیشـتمانی پێشـووی خۆم کە لەو کاتەدا کۆمارێکـی ئازاد بوو و ببووە ئەندامی یەکیەتی ئۆرووپا، گیرسـامەوە. بەڵام، بەرە بەرە هەستی غەریبی و تەریک کەوتنەوە بەسەرمدا زاڵبوو و سـەرلەنوێ مێشـکم ئارامیـی خۆی لەدەسـت دەدایـەوە.. بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ فەرانسـە و دواجار لـە دەور وبەری پاریس خانوویەکم

دۆزییەوە و تێیدا دانیشــتم. ئێستا شارۆمەندێکی فەرانسەویم و هەر لە فەرانسەش، پارەکە کتێبی بەسەرهاتی ژیانم چاپ و بڵاو کرایەوە.

ئەگــەر عەبدولڕەحمــان بمایە، چەندمانگی دیکــە، تەمەنی دەبووە ٨٢ ساڵ. هەندێجار، هەوڵدەدەم ئەو کاریگەریانەی کە ئەو دەیتوانی لەسەر ڕووداوەکانی پاش مەرگی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست داینێ، بهێنمە پێش چاوی خۆم و ئەوەیکە کاریگەریی ئەو لەسەر ڕووداوەکانی کوردستان دەکــرا چ جیاوازییەکی هەبوایــە. چونکە بە دڵنیاییــەوە جیاوازیگەلێکی دەبوو. عەبدولڕەحمان دیپلۆماتێکی کارامە و سیاسەتمەدارێکی ڕادیکاڵ بوو، دیارە بەدوور لەخەون و خەیاڵ و دەوەهم کەوتن .

بێگومان، لە ناو ئەو بەرانەی پاش مەرگی عەبدولڕەحمان لەدایکبوون، کەســانێک هــەن کە میراتگری کــردەوە و کاریگەرییەکانی ئەو بن و بە تێپەڕینی زەمەن، ئارمانجەکانی ئەو، بە ســەرنجدان بە پێویســتییەکانی کۆمەڵگەیەکی لەحاڵی ئاڵوگۆڕدا دەبەنە پێش و پەرەی پێدەدەن.

پاش تێپەڕینــی دوو دەیە، گەلی کــورد، عەبدولڕەحمانیان فەرامۆش نەکردووە. ئەو بووە بە ســیمبۆلی خەباتی گەلەکەی لەڕەوتی هاتنەدی مــاف و ئازادییەکانیــان، خەباتێک کە هێشــتاش بەردەوامــە و هەموو ســاڵێ، لەگەڵ ســاڵوەگەڕی مەرگە تەژی لە تونــد و تیژییەکەی، گەلی کورد یادی عەبدولڕەحمان بەرز ڕادەگرێت: بازاڕییەکان دووکانەکانیان دادەخەن،گڵۆپــی ماڵەکانیان دەکوژێننەوە و کوردســتان نوقمی تاریکی دەبێت، چونکە کاتی ئەوە هاتووە کە بیر لەو کەســە بکەنەوە کە گیانی خۆی فیدای خەبات لە پێناوی کوردستاندا کرد.

لــەدەرەوەی وڵاتیش، وەکوو ناوخۆی کوردســتان، ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران و دۆستانی گەلی کورد، لەکۆڕیادەکانی بیرئانینــەوە و ڕێزگرتــن لــە بیرەوەرییەکانــیدا، کۆدەبنــەوە و ڕێزی لێدەگرن. نا، عەبدولڕەحمان لەبیر نەکراوە.

هێلێن کرۆلیش ـ قاسملوو

ژوئییەی ٢٠١٢

پاشکۆ

- عەبدولڕەحمان لە ژیاندا
- نووسینی: مارک کراوتس (Marc Kravetz)
- ڕۆژنامەنووس لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن

لە ڕێکەوتی ١٣ی ژوئییەی ١٩٨٩، عەبدولڕەحمان قاسملوو لە ڤییەن کوژرا. سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕۆژێک لەوەبەر، سەفەری بۆ پێتەختی ئۆتریش کردبوو بۆ ئەوەی لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی، خولێکی نوێ لەو دانوستانە نهێنییانەی کە ٦ مانگ لەوە پێش بێئەنجام مابوونەوە، دەست پێبکەنەوە. وتووێژەکانی پێشوو بێئەنجام بوون. عەبدولڕەحمان دەیگوت کە ڕێژیمی تاران، لەگەڵ ئەوەدا کە ئامادەبوو هەندێ ئاڵوگۆڕ لە بەرژەوەندیی کوردەکان پێکبهێنێت، بەڵام وەکوو پێشوو سوور و پێداگربوو لەسەر قبووڵ نەکردنی خودموختاریی کوردستان.

بەڵام، دۆخەکە گۆڕدرابوو. ئایەتوڵڵا خومەینی مردبوو.

پیاوی دەسەڵاتداری نوێی ئێران، هاشمیی ڕەفسنجانی، وەکوو پیاوێکی واقیعبین و کردەوەخواز ناسرابوو. ئەو بوو کە لە سەپاندنی بڕیاڕی کۆتایی هێنان بەشەڕی هەشت ساڵە لەگەڵ عەراق بەسەر خومەینیدا،

ڕۆڵێکی دیاریکەری گێڕابوو.

وڵاتــی ئێران دۆخێکی ئاڵۆزی هەبــوو و ئەوەش بە تەنیاخۆی بەس بوو بۆ ئەوەیکە ڕێژیم، بەدوای ڕێگاچارەیەکدا بگەڕێت بۆ کۆتایی هێنان بە شەڕ لە گەڵ کوردەکان.

عەبدولڕەحمانیــش هــاوکات کــە بزووتنــەوەی خۆڕاگریــی کورد لە دژی «پاســدارانی شــۆڕش»ی ڕێبــەری دەکرد، بەدرێژایی ١٠ ســاڵ خۆڕاگری هەمیشــە بەدوای چارەســەری بابەتەکە لــە ڕێی دیالۆگەوە بوو، ڕەنگە بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەمجارەیان بارودۆخەکە لەبارترە و چوارەمین بڕیارِی دانیشــتنەکەیان، دواجار دەســکەوتێکی لێ شــین دەبێت. بە هەرحاڵ، ئەمە ئەو شتە بوو کە ئەو چاوەڕوانی دەکرد.

لــە نێــوان کەســانی دەوروبــەری خــۆی و تەنانــەت نزیکتریــن هاوکارەکانیشی‌دا، کەسانێکی زۆر کەم هەبوون کە ئاگایان لە مەبەستی ســەفەری ئەمجــارەی عەبدولڕەحمان بێت. زۆربــەی ئەوانە کاتێک لەو بابەتە ئاگادار بوونەوە کە ئیتر کار لە کار ترازا بوو و هەموو دەیانزانی کە نێردراوانی ڕێژیمی تاران کە بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیکەوە هاتبوون، ئیزنــی وتووێژیــان نەبــوو، بەڵکــوو ئیزنی کوشــتنیان هەبــوو و ئەمە ڕاستییەکی سادە و لەهەمان‌کاتدا گەلێک بە ئازار بوو.

چەنــد حەوتوویــەک پێش لــەوە، لە پاریــس، عەبدولڕەحمــان داوای لێکــردم پێکێــک شــەراب پێکــەوە بخۆینــەوە. زیاتر لە ســاڵێک دەبوو یەکترمان نەبینیبوو. بەدەماخ و کەیف‌خۆش هاتەبەرچاوم. تازە لە تاران گەڕابوومەوە. من بە نوێنەرایەتیی ڕۆژنامەی لیبێراســیۆن بە مەبەستی بەدواداچوونــی پرۆگرامەکانــی بەڕێکردن و ئەســپەردەکردنی تەرمی خومەینــی چووبــووم بۆ تاران. هەر ئەم بابەتــەش یەکێک لەو بابەتانە بوو کە باســمان لێوە کرد، عەبدولڕەحمان گوتی: «تۆکاتی گەڕانەوەی بۆتاران لەوێ ئامادە بوویت و ئێستاش شاهێدی ڕۆیشتنەکەی بوویت». وتەیەکی کورت بوو، بەڵام بەجوانی مەبەستەکەی دەگەیاند.

منیش وەبیرم هێنایەوە کە لە ناســینی ئــەودا مەدیوونی خومەینی و

ئەو شەڕەم کە خومەینی لە دژی کوردەکانی ئێران وەڕێیخست. ئەویش وێـڕای پشتڕاسـتکردنەوەی، وەبیری هێنامەوە کـە: «کەواتە ئێمە ١٠ سـاڵە یەکتر دەناسـین». پاشان باسـی بیرەوەرییەکانی مەهاباد و ئەو گوندەمان کرد کە لەوێ یەکترمان ناسـیبوو. لەکاتی قسە کردندا گوتی: «تۆ بڕیارت دابوو کتێبێک بنووسـیت» منیش پرسـیارم کرد: «کتێبێک سەبارەت بە تۆ؟ ئەگەر سەبارەت بە تۆ بێت، زۆر باشە».

وەڵامـی دایـەوە: «نـا، سـەرنجی هیچکـەس ڕاناکێشـێت. بـەڵام، ئەگەر سـەبارەت بە مێژووی کـورد بێت، دەتوانم لەو بـارەوە بابەتی سەرنجڕاکێش بخەمە بەردەستت». پاشان گوتی کە بە نیازە ماوەیەک، لە هاویندا، سـەرلەنوێ بگەڕێتـەوە بۆ پاریس. پاشـان، بەدەم ئەوەوە کە ئامادەی ڕۆیشـتن بۆ دیدارێکـی دیکە دەبوو، گوتی: «بیر لەو کتێبە بکەرەوە».

لـە نێوان گفتوگۆکەدا، پرسـیارم لـە عەبدولڕەحمان کـرد کە ئایا بە بۆچوونـی ئەو، مەرگـی خومەینی دەتوانێ دەسـپێکی ئاڵوگۆڕ لەئێران بێـت، لە بەرژەوەندیی کوردەکان؟ ئەو زۆر بەکورتی وەڵامی دایەوە و گوتی: «دۆخێکی نوێ هاتۆتە ئارا، بەڵام دەسـەڵات هێشتاش بە دەست ئەو کەسانەوەیە، دەبێت هەندێ دان بە خۆماندا بگرین، بزانین چی ڕوو دەدات» و ئێمە، باسـی زۆر شـتی دیکەشمان کرد. بەڵام نازانم کە ئایا لەو کاتەدا بڕیاری دانیشتنەکەی ڤییەن درابوو یان نە. بەڵام هەر چۆنێک بێت، عەبدولڕەحمان باسـی ئەگەری دەست پێکردنەوەی دانوستانەکان لەگەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی بەلای منەوە نەکرد. دیارە دیدارەکەی ئێمەش دیدارێکـی کاری نەبـوو. بۆ باسـێکی جیددی، بڕیار بوو لە سـەفەری داهاتوویدا بۆ پاریس، پێکەوە دابنیشـین و بەداخەوە، من نەمدەزانی کە ئـەوە دوا دیدارمان دەبێت و بـە ماوەیەکی کورت پاش ئەوە، لە ڤییەن سەبارەت بە کوشتنەکەی لێکۆڵینەوە دەکەم.

ئەوقاسـملوویەی کە من ناسـیم، سـەر لە نوێ لە گێڕانەوە کاریگەر و دروسـتەکەی هێلێن کرۆلیشدا، دۆزیمەوە. بێگومان لە نێوان هەموو

شاهێدەکان‌دا، هێلێن کە خۆشی و ناخۆشی و سارد و گەرمی ڕۆژگاری لــە گــەڵ تێپەڕانــدووە، پلەی یەکــەم و باڵاترین پێگەی هەیە. لە ســای هێلێن‌دا، ســەرەڕای ڕێبەرێکی سیاســی و نیزامی کە من ناســیبووم و لەڕاســتیدا لەو بوارەشــدا شــتێکی ئەوتــۆم نەدەزانی، لەگــەڵ ڕواڵەتی ڕاســتەقینە و کەسایەتیی قاسملوو ئاشــنا بووم. عەبدولڕەحمان کاتێک ســەبارەت بە ئارمانجــی کوردەکان دەدوا، هیــلاک نەدەبوو. لە ماوەی ١٠ ســاڵدا کــە من ئەوم ناســی، زۆرجاران هەڵکــەوت و هەر جارەش ســەبارەت بە بابەت و بوارە جیاوازەکان کە جێی سەرنجی ئەو بوون، وەک فەلســەفە، ئەدەبیات، شــیعر و شەرابی فەرانسە قسەی دەکرد، بە ڕاستی مامۆستا و شارەزا بوو.

بەڵام لە پەیوەندی لەگەڵ ژیانە شەخســییەکەی، بەگشــتی مرۆڤێکی نهێنی‌پارێز بوو و ڕاســتییەکەی ئەوەیە کــە منیش هەرگیز لەو بوارەدا پرســیارم لێ نەکرد. پاش تێپەڕینی زیاتر لە بیست ساڵ بەسەر مەرگە تراژیکەکەیدا، لە کتێبەکەی هێلێن کرۆلیشدا، هەمان قاسملوو دەدۆزمەوە کە زیندوو بوو و ماڵئاواییمان لە یەکتر کردبوو.

لێرەدا بە پێویســتی دەزانم سوپاسێکی زۆر لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بکەم کە لەو کاتەدا دەرفەتی پێویستی بە من دا کە لە ڤییەن بمێنمەوە و لێکۆڵینەوە بکەم و پاش ئەوەش، لاپەڕەی پێویســتیان بۆ ڕەچاو کردم. بێگومان ئەوەی من کردم لێکۆڵینەوەیەکی ڕۆژنامەنووســی بوو، بەڵام هــاوکات بەجێهێنانــەوەی ئەو پــەڕی ڕێزم بوو بەرانبــەر بە یەکێک لە بلیمەت‌ترینــی ئەو مرۆڤانەی لە ماوەی کاری ڕۆژنامەنووســیی خۆمدا ناســیبێتم و من خۆم بە ئەمەکداری دەزانی. من لەگەڵ عەبدولڕەحمان و لە ســای ئەودا کوردەکانم ناســی، لەگەڵ توانا بێ‌هاوتاکانی ئەم گەلە لە بواری خۆڕاگری و عەشــقەکەیان بۆ بەئازادی ژیان ئاشــنا بووم و لەوەش باڵاتر، ڕێبەرێکی سیاســیم ناسی کە نموونەی لەسەر ئەم گۆی زەوییــە کەمە، هەربۆیەش حەزدەکەم ئاماژە بە هەندێ لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی بکەم.

هەموو بە «دوکتور» بانگیان دەکرد. دەبێ دان بەوەدا بنێم کە منیش، کاتێـک بۆ یەکەمینجار دوکتـور عەبدولڕەحمانم لـە ژووری کارەکەی خـۆی لـە مەهاباد بینی، لـەڕووی نیاز پاکییەوە پێموابـوو کە ڕێبەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـە ژیانی شەخسـیی خۆیدا پزیشـکە. بـەڵام زۆر زوو تێگەیشـتم کە ئەو پلەی دوکتـورای هەیە لە بـواری ئابووری و لقوپۆپەکانیدا. دیارە لەو بـارەوە بەتەنێ نەبووم، بەڵکوو ئەمکردەوە سـاویلکانەیەی من، دەرخەری ڕادەی ئەو بێئاگاییە بوو کە لەو کاتەدا بە زۆری لە هەموو ڕۆژنامەکانی ئێمەدا سەبارەت بە کوردەکان دەبیندرا (لێرەدا نامەوێ پاکانە بۆ خۆم بکەم و ئەو نەزانیی و بێئاگاییە سـەبارەت بە بابەتگەلێکی لەودەسـتە، بە خەمسارديیەکی بـاو لە ڕاگەیەنـە گەورەکانی ئێمەدا تۆختر دەبـووەوە و زۆرجاران لە ژێرنێـوی بابەتگەلێکـی ئاڵـۆز، بۆخەڵک شـی دەکرایەوە. لـە زاراوە و دەسـتەواژەیەکی بێشەرمانەی دەستەی نووسەرانەکاندا دەیانگوت کە ئەوبابەتە بۆ «فرۆشتن» نابێت.

لەگـەڵ ئەوەشـدا، ئەگـەر لـە ڕوانگەی ئێرانـەوە سـەیری بابەتەکە بکەیـن، بابەتـەکان هەندێ جیـاواز دەبن. لە هاوینـی ١٩٧٩دا، نزیکەی ٦ مانـگ پاش گەڕانـەوەی خومەینی بۆ وڵات، کـوردەکان لە پڕ بوونە گەرمەباسی ڕۆژ. عەبدولڕەحمانی قاسملوو بۆ نوێنەرایەتیی «مەجلیسی خوبرەگان» هەڵبژێردرابوو، کە لە بنەڕەتدا بڕیار بوو یاسای بنەڕەتیی وڵات داڕێژنـەوە. نوێنەری ناوچەی کوردسـتان تاکـە نوێنەری لائیکی هەڵبژێردراو بوو. ئەو بەهۆکارگەلی جیددی وەک ئەمین نەبوونی گیانی لە تاران، پێی باشـتر بوو لە دانیشتنی کرانەوەی مەجلیسی خوبرەگاندا بەشـداریی نـەکات. لێکدانەوەکـەی ئـەو دروسـت بـوو. خومەینی لە بـەر چاوی ڕای گشـتی داخ و کەسـەری خۆی دەربـڕی و لەبەرانبەر کامێراکاندا گوتی: «بەداخەوەم کە نەهات! ئەگەر بهاتایە، دەستبەسەرم دەکرد و دەسـتبەجێ دەمدا تیربارانی بکەن». ئەم وتانە، وتەی پووچ و بێبنەما نەبوون و هیچکەسیش نەیدەتوانی گومانی لێ بکات.

لەو کاتەدا، ڕۆژێک نەبوو کە مرۆڤگەلێکی زۆر پاش دادگایی کردنێکی چەند خولەکی و تەنانەت بەبێدادگایی کردنیش، تیرباران نەکرێن.

ئەم کردەوە، هاوکات، هێما و سیگناڵی دەسپێکی هێرشێکی هەمەلایەنە لە دژی خەڵکی کوردستان بوو و نووکی ڕمبەکەش ڕووی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بوو. خومەینی بە کەڵک وەرگرتن لەنێوی خودا، ئەوانی وەکوو دوژمنی پلە یەکی شۆڕش ڕاگەیاند بوو. لە نێوان هەواڵە ئاساییەکانی ئەو هاوینەدا، دواجار هەواڵێکی جیددی هاتبووە ئاراوە. ڕێژەیەکی کەم لە ڕۆژنامەنووسەکان و نێردراوە تایبەتەکان کە هێشتاش لە تاران مابوونەوە، بە پەلە و بە برە پارەیەکی سەرسووڕ هێنەر، تاکسییان دەگرت و بەرەو کوردستان دەچوون. بەڵام لەو ڕووەوە کە بەکرێ گرتنی تاکسی بۆ بەشیماڵیی ئەو ڕۆژنامەیەی من کارم بۆ دەکردن، نەگونجاو بوو، بڕیارمدا بە پاسی نەفەر هەڵگری شەوانە، کە هەموو ڕۆژێک لە نێوان مەهاباد و تاراندا هاتوچۆی دەکرد، سەفەر بکەم و هەر ئەوەش بووە شانسێک بۆ من.

هێزەکانی ئەرتەش و پاسدارەکان، ئۆتۆمبیلی ڕۆژنامەنووسەکانیان لە پشت وێستگەکانی پشکنینەوە ڕاگرتبوو. پاسدارەکان کە لە ڕاستیدا میلیشیاکانی ڕێژیمە نوێیەکە بوون، بە هێرش کردنەسەر کوردستان لە ڕاستیدا یەکەمین ڕاهێنانی جەنگیی خۆیانیان ئەزموون دەکرد. بە هاوکارەکانی منیان گوتبوو کە لەبەر «پاراستنی گیانیان» چوونە ژوورەوەیان بۆ ناوچەکە یاساغ کراوە. کەسیش نەیزانی کە ڕۆژنامەنوسێکی دیکە بە پاسی نەفەرهەڵگر بەرەو کوردستان بارگەی تێکناوە.

کاتێک پاسەکەی ئێمە گەیشتە وێستگەکە، لەلایەن پیاوە یۆنیفۆرم پۆشەکانەوە کۆنترۆڵ کرا. بە منیان نەزانی و بەم چەشنە، پاش ١٤ کاتژمێر سەفەر، بەرەبەیانێکی ساماڵ گەیشتمە مەهاباد. سەرەڕای ئەو هەڕەشە دوژمنکارانانەی لە تارانەوە دەهاتە بەرگوێ و لەحاڵێکدا کە

لەمــەودای چەند کیلۆمیتــردا، لە لای ڕۆژهەڵاتی شــارەکە و لەودیوی گردەکانــەوە، هێزەکانــی ڕێژیم تەیــار بە چەکی قــورس کۆببوونەوە، مەهاباد بەشــێوەیەکی سەیر و سەرسووڕهێنەر سیمای شارێکی هێمن و بێدەنگی هەبوو.

جگــە لــە ژمارەیەک پێشــمەرگە کە چەکــی کلاشــینکۆفیان پێبوو و لێرەولەوێ سەرقاڵی پاراستنی هەندێ بینا بوون و چەند قەبزەیەک تۆپی هەوایی کە سیرەیان لە ئاسمانێکی بەتاڵ گرتبووەوە، هیچ جموجۆڵێکی نیزامی بەرچاو نەدەکەوت.

لێرە، هیچ شتێک لە لوبنان و جێگر بوونی میلیشیاکانی ئەو شارە، کە بۆ من حوکمی سەرچاوەی فیکریی ڕێفرێنسی هەبوو، نەدەچوو. لەحاڵێکدا کە دەیانگوت ڕێژەی چەکدارانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، بە هەزاران کەس دەبێت. ئەی لە کوێ بوون؟ بۆمن بووە ناڕوونییەکی سەیر.

لەبیر نەکردنی یەکەمین هەســت بەرانبەر بە بابەتێک، یەکێک لە بنەما ئاڵتوونییەکانە لە پیشەی ڕاپۆرتنێریدا.

بــۆ مرۆڤێکــی تــازەکاری وەک من، بابەتــی هەرە بەرچــاو، هەمان کەشــوهەوای ئارام و بەگەشــە بوو کە لە کووچە و کۆڵانەکاندا لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووم. لێرە، پیاوانێکی هێمن و ژنانێکم بینی کە پرچیان بە دەرەوە بوو و چاویان لە چاوی بەرانبەرەکەیان نەدەدزییەوە و ئەوش هەڵسوکەوتێکی زۆر ئاسایی دەینواند. لە حاڵێکدا کە لە تاران دۆخێکی دیکــەم بینیبــوو. لــەوێ، بــە زۆری ڕەگــەزی ژن لە دیمەنی شــارەکە ســڕدرابووەوە و تا ئاستی تارماییەکی ڕەش و بێدەنگ ڕووی لە کزی نابوو و بوونی بیانییەک، دەبووە هۆی نیگایەکی دوژمنکارانە و یان پڕ لە ترس و تۆقین. لە ٦٠٠ کیلۆمیتریی پێتەختدا، وەکوو ئەوە وابوو پێت نابێتە ســەر ئەردێکی دیکە. لە مەهاباد هەســتت دەکــرد کە ئازادییەکی تەواو باڵی بەسەر شارەکەدا کێشاوە.

بەبێ‌ئەوەی شــارەزاییەکم لە شــارەکە هەبێت، بەبێ‌گرفت، دەفتەری

حیزبـی دیموکراتی کوردسـتانی ئێرانـم دۆزییەوە. سـەرەتا، خاوەنی هۆتێلەکـە هەندێ ڕێوشـوێنی نیشـاندام و دواتر بۆدڵنیایـی، یەکێک لە بەردەسـتەکانی خۆی لەگەڵ ناردم. ئەو بەردەسـتە کە ناونیشـانەکەی بـەوردی نەدەزانـی، لـە ڕێگادا، پرسـیاری دەکـرد. شـارەزا نەبوون لـە زمـان، ڕێگـر بوو لـەوەی تێبگـەم چی لە نێـوان بەردەسـتەکە و بەردەنگەکانیدا ئاڵوویر دەکرێت. تەنیا وشەی «دوکتور» بە گوێم ئاشنا بوو کـە بەزۆری لە نێواخنی وتەکانیاندا دووپات دەبووەوە و بە زاردا هاتنـی دەبووە هۆی کرانـەوەی زمانی بەردەنگەکان. دیاربوو کە نێوی قاسـملوو بۆ هەموو ئاشـنا بوو و ئەوەیکە بیانییەک هاتووە سەردانی بکات، دەبووە هۆی خۆشـحاڵیی بەردەنگەکانمان. زۆریش بە سـانایی گەیشـتمە ژووری دوکتور. لێرە، کەس داوای کارتی پێناسی لێنەکردم و نەشیانپشـکنیم. ئەوەش، جیاوازییەکـی تەواوی لەگەڵ تاران هەبوو. پاش خۆناسـاندن و ڕوونکردنەوەکانم سەبارەت بە چۆنیەتی گەیشتنم هەتا نووسینگەکەی، «دوکتور» گوتی: «بەڵێ لێرە هەموو من دەناسن» و بە پێکەنینێکەوە کە من هەستم بە چەشنێک تەنز کرد لە پشتی، گوتی: «ڕاسـتە، وابزانـم چیدیکە هیچ ڕکەبەرێکم نییە» و پاشـان پرسـیاری کرد: «بارودۆخ لە فەرانسـە چۆنە؟» گفتوگۆکانی ئێمە چەند خولەکێک بە ڕواڵەت سـەبارەت بە شتی ئاسـایی تێپەڕی. لەو کاتانەدا، بەتایبەتی قاسملوو بوو کە پرسیاری دەکرد. دەیویست بزانێ چۆن گەیشتوومەتە مەهاباد. سـەفەر کردن بە پاسـی نەفەرهەڵگرم بـۆ گێڕایەوە. لە قاقای پێکەنینی دا و گوتی: «ئەوان هێشـتا بە تەواوی بەسـەر دۆخەکەدا زاڵ نیـن. تۆ شانسـت هەبـووە. هاوکارێکتان لە تارانـەوە تەلەفۆنی کرد و گوتـی لە نیـوەی ڕێگاکەوە گەڕاندوویانەتەوە». پاشـان سـەبارەت بە دۆخی تاران و ئەوەیکە لەوێ سـەبارەت بـە کوردەکان و خودی ئەو، بۆچوونەکان چۆنە،پرسیاری لێکردم و گوتی: «ئایا دەزانی کە خومەینی دەیهەوێ تیربارانم بکات؟» لانیکەم، ئاگام لەو بابەتەیان هەبوو و گوتم: «ئەو دەڵێت کە تۆ دژە شۆڕشـیت». ئەم وتەیە، سـەرلەنوێ هێنایەوە

پێکەنین.

داوام لێکرد بۆم ڕوون بکاتەوە کە بەڕای ئەو، ئەو تاوانە ڕاستەقینانەی کە دژبەرەکانی وەپاڵی دەدەن چین؟ بە گۆڕینی سیمای‌دا، وای بۆچووم کــە دەیهەوێت بڵێت: «بەرنامەیەکی بەرفراوانە». زۆر بە کورتی گوتی: «مــن، هــەم منــم و هەم کــوردم و ئەوەش بــۆ ئەوان بەســە. ئەوەش بــۆ مــن شــانازییەکی گەورەیە». پاشــان بــە هێنانەبەرباســی نەریتی میوان‌خۆشەویستیی و پێکەوەگونجان و لێبووردەیی گەلی کورد، باسی «جیاوازیی کوردەکان» ی لەگەڵ ئەوانی دیکە کرد و گوتی: «هەر ئەم بابەتەیــە کە ئــەوان پێیان قبووڵ ناکرێت. لە مەهاباد مرۆڤگەلی جیاواز، بریتــی لە جوولەکە، مەســیحی، بەهایی، بێدیــن و زۆر خەڵکی دیکەش کە لە تاران ڕایانکردووە، دەدۆزیتەوە. ڕوانگەی ئێمە لە دینی ئیســلام، لەگــەڵ ڕوانگــەی ئاغای خومەینی چون‌یەک نییە. کوردەکان باشــتر لە هەرکەسێکی دیکە لە دەردی کەمینەکان دەگەن».

ئەو، باســی ئەو هیوایانەی کرد کە شۆڕشــی گەلانی ئێران دروستی کردبوو، باســی بەشــداریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد لەو شۆڕشــەدا و ئەو نرخە قورســەی وەک ئەشــکەنجە و کوشــتاری شۆڕشــگێڕەکان لە لایەن ســاواک ـ ڕێکخراوی نهێنی ڕێژیمی ڕابردوو ـ لــەو پەیوەندییەدا داویەتی. گوتی ئێمە یەکەمین کەســەکان بووین کە هەم وەکوو کورد و هەم وەک ئێرانییەک لە دژی ڕێژیمی شا خەباتمان کــرد و تــۆش دەزانی کە دروشــمی ئێمە: «دێموکراســی بــۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانە».

بــەڵام هەموو ئــەو هیوایانــە، بە زوویی گــۆڕدران بــە بێ‌هیوایی و کەمینــەکان، بریتی لــە کەمینە نەتەوەیــی و ئاینییەکان، تێگەیشــتن کە لــە کۆمــاری ئیســلامیدا، فرەڕەنگــی و جیاوازییەکان جێیــان نابێتەوە. کــوردەکان یەکەم کەســەکان بــوون بەوەیان زانــی و عەبدولڕەحمان لەوبــارەوە گوتی: «کوردەکان هەرگیز دەســت لــە خەبات بۆ بەرگری کــردن لە مافەکانیان هــەڵ ناگرن. ئێمە لە دژی ڕێژیمی شــا خەباتمان

کـرد و ئەگەر ڕێژیمی نـوێ پێداگربێت لە پێشـێلکردنی مافە ڕەواکانی ئێمــە، لە دژی ئەویش لــە خەباتەکەماندا بەردەوام دەبین. ئازادیخوازی بــووە بە بەشـێک لــە ژێنێتیکــی ئێمە». ئـەم وتانە دەکـرا وەکوو ئەو وتەگەلەی کە ڕێبەرانی «شۆڕشـگێڕ» بە مەبەسـتی کەیفخۆشکردنی ڕۆژنامەنووســەکان دەیڵێن، بەراورد بکرێت، وتەگەلێک کە خودی خۆم زۆرجــار لە شــوێنی دیکەش بیســتبووم. بەڵام ئەمجارەیان شـێوازی گوتنەکــەی زۆر جیاواز بوو. وشــەکان ســادە و دوور لــە بریق و باق بوون و شێوازی ڕوونکردنەوەیان پێوە دیاربوو، نەک پڕوپاگەندە.

لــەو کاتــەدا، من توانای شــی کردنــەوەی ئەو بابەتــەم نەبوو. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئەو پیاوەی ئەو قسانەی دەکرد، لە هیچکام لەو ڕێبەرانە نەدەچوو کە پێشتر ناسیبووم. باس و گفتوگۆی ئێمە، لەپەستا بەهــۆی هاتنــە ژوورەوەی خەڵکەکــەوە دەپچڕا. دیالۆگێکــی کورت لە نێوان دوکتور و ئەو کەسانەدا ئاڵوێر دەبوو کە من لێی تێنەدەگەیشتم. بەڵام گومان لەوەدا نەبوو کە قاســملوو بە ڕاســتی ڕێبەرێکی جێی ڕێز و باوڕپێکــراو بوو و هەموو بەقســەیان دەکرد. پاش چوونە دەرەوەی میوانەکان، ئەو سەرلەنوێ بەهێمنی و بەدەم بزەیەکی هەمیشەیی سەر ڕوخسارییەوە درێژەی بە قسەکانی پێشووی دەدا و بە ڕوونی دیار بوو کە مەبەستی لەو قسانە ڕازی کردنی من نییە، بەڵکوو، وەکوو شاهێدێک بۆ ئەندێشەکانی خۆی سەیری من دەکات.

یەکەم کارتێکەری و هەســتێک کە لەو هەمبوو، لە ڕەوتی دیدارەکانی دواترماندا پشتڕاســت کرایەوە. لە دیرۆکی ژیانی شەخســیی ئەو هیچم نەدەزانــی. بــەڵام تێگەییــم کە ســکرتێری گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، بــە واتایەکی دیکــە، ڕێبەری سیاســی و نیزامیی بزووتنەوەیەکــی ڕزگاریــدەری جیهانــی ســێهەم، ئــەو چەمکــەی کە ئەوســا بەکارمان دەهێنا، لەوەیکە وەکوو ڕۆشنبیر حیسابی بۆ بکرێت، ناترسێت.

لەو کاتەوە کە ئەم ڕستەگەلەم دەنووسی، زیاتر لە سێ دەیە تێپەڕیوە،

بــەڵام، یەکــەم دیــدارم لەگەڵ ئەو، لــە ژیانی کارییــمدا، وەکوو کات و ســاتێکی بەرجەســتە، وەکوو خۆی ماوەتەوە. وێنەکانــی ئەم یەکەمین ســەفەرەم بۆ مەهاباد و بردنەســەری چەند ڕۆژێک لــە دڵی مێژوویی کوردســتانی گەمــارۆ دراودا، لەگەڵ بــاس و گفتوگۆکانمان لە ژووری کارەکەی قاســملوو، تێکدەچڕژێــن. دۆخەکە تایبەت بــوو و لێرەدا بە پێویســتی نازانم هیــچ لە تایبەتمەندییە دراماتیکەکــەی ئەو هەلومەرجە زیاد بکەم. سەرەڕای ئەوەش، وەکوو بیرەوەرییەکی خۆش، ئەو دۆخەم لــە یادە کە بەدڵنیاییــەوە دەرەنجامی میوانداری جوان و لەوەش زیاتر، دەرەنجامــی هێمنایەتــی پەیوەندی و خۆشمەشــرەبیی پیاوێک بوو کە ســەرەڕای ئەو هەموو بەرپرســایەتییەی لە ئەســتۆی بوو و باشتر لە هەر کەسێکی دیکە دەیزانی کە هاکا تۆفانەکە هەڵکات، کەچی خۆی تێک نەدەدا و هێمن بوو.

هەڵکردنی تۆفانەکە، بابەتی چەند ڕۆژ یان چەند کاتژمێری دیکە بوو و خەڵکی شارەکەش ئەوەیان دەزانی. بە هیچ شێوەیەک جێی باوەڕ نەبوو کە خەڵک ئاگایان لەو هێرشە نەبێت کە لەو دیوی دۆڵەکەوە ڕێکدەخرا؟ کەچی واپێدەچوو هیچ شتێک ناتوانێت کاریگەریی لەسەر ڕووگەشی و پێکەنینەکانــی «دوکتور» دابنێت. ئەم پێکەنینە کە بەدەگمەن لە ڕواڵەتی دوور دەکەوتەوە، بە بۆچوونی من پەیامێکی مەزنی پێبوو، خوێندنەوەی منیش لەو پەیامە ئەوە بوو کە کاتێک مرۆڤ تووشــی ئاستەنگ دەبێت، نابێت تووشی سەرلێشێواوی و لەوەش زیاتر بێهیوایی بێت، لەو کاتەدا بوو کە تێگەیشــتم عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی خۆشــبین بوو و بەرەبەرە تێگەیشــتم کــە ئاشــتی بۆکوردەکان زیاتر شــتێکی دەگمــەن بوو هەتا بنەمایەک و ئاشــتی لە ئازادیدا، لەوەش دەگمەنتر. هەر بۆیەش دەتوانم بڵێــم کە لەو کاتەدا، هەموومان کات و ســاتێکی گرانباییمان تێدەپەڕاند و زێدەڕۆییــم نەکــردووە ئەگــەر بڵێم بیرەوەرییەکانی ئەو ســەردەمە، هەرگیز فەرامۆش ناکرێن.

بــە خوێندنەوەی بەســەرهاتی ژیانــی هێلێن کرۆلیش، تێگەیشــتم کە

هاوســەرەکەی لە شــوێنێک، ئەو ڕســتەیەی «ئاندرێ مالرۆ»ی Andre Malraux نووســیوەتەوە کە: «بە بێئەوەی حەزم لە شــەڕ بێت، شەڕم کرد». قاســملوو لە نێــوان گفتوگۆکانمان‌دا، کاتێک پرســیارم لێکرد کە ڕوانگەی ئەو بەرانبەر بە شەڕ چییە، بە بێئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەی بــکات، ڕێک هەمان ڕســتەی پێگوتم و ئەویش ڕێــک لەو کاتەدا کە لەو دیوی گردەکانەوە، کەسانێکی دیکە خۆیان بۆ شەڕ ڕێکدەخست. خۆیشم بەو پرســیارانەوە کە دەمکردن، هەستم بە ئاسوودەیی نەدەکرد. بەڵام مەگیــن من هەر بۆ ئەو مەبەســتە لە تارانــەوە نەهاتبووم؟ بەهەرحاڵ، پرســیار کردن بەشــێک لە پیشــەکەی من بوو و هەر بۆیەش نیگەرانی ئــەوە نەبووم وەکوو لاشــخۆر ســەیر بکرێــم. داوای لێبووردنم کرد و گوتم: من حەزم لە شــەڕ نییە. قاسملوو وەڵامی دایەوە: «منیش حەزی پێناکــەم. شــەڕ ژیان و ماڵ و حاڵی خەڵــک کاول ئەکات و دەبێتە هۆی کوشتاری مرۆڤەکان. بەڵام دەسەڵاتدارانی ڕێژیم بژاردەیەکی دیکەمان بۆ ناهێڵنەوە و پێشــمەرگەکانی ئێمەش جەنگاوەرانێکی شایســتەن». تا ئەوکاتە، من نەمدەزانی وشەی «پێشمەرگە» بە مانای ئەو کەسەیە کە بەپیریی مەرگەوە دەچێت. پاشــان قاســملوو گوتی: «ئەوانن کە لەدژی ئێمە شەڕدەکەن، ئێمە تەنیا بەرگری دەکەین».

بــە قاســملووم گوت کە هــەر لە یەکــەم ڕوانیندا دیارە کە باڵانســی هێــز لــە بەرژەوەندیی ئێــوە نییە. وەڵامــی دایەوە: «ئەگەر مەبەســتت ئەوەیە کە ئێمە دەبابە و فڕۆکەمان نییە، قسەکەت تەواوە. جگە لەوەش، ئەگەریش هەمانبووایە، بەکارمان نەدەهێنا. ئێمە لەوە باشــترمان هەیە، ئێمــە شــاخەکانمان هەیــە و بە ڕێکوپێکیــش خۆمان ڕێکخســتووە». ئەزموونەکانم فێری کردبووم کە لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا نابێت زۆر پرســیار بکەم، چوونکە کەڵکی نییە و وەڵام وەر ناگریتەوە. ســەرەڕای ئەوەش، ڕیسکم کرد و دوایین پرسیاری خۆم کرد: ئەگەر ئەوانەی لەو لایەی دیکەن، بڕیاری هێرشیاندا، لەمەهاباد چی ڕوو دەدات؟

وەڵامــی دایەوە و گوتی: «ئەوەندەی پێمان بکرێ خۆڕاگری دەکەین،

ئەویش لە دەرەوەی شار. ئەگەریش نەتوانین پێشیان پێبگرین، ڕێگای هاتنەژوورەوەیان بۆ مەهاباد کراوە دەبێت. شۆڕشـگێڕەکانمان لە شار دەبەینە دەرەوە، ئەوە تاکە ڕێگەیە کە مەترسـی و کاولکاری لە خەڵک دوور خەینەوە. ئەوان هەموو کەرەسـتەیەکی پێویستیان بەدەستەوەیە بۆ ئەوەی شـارەکە کاول بکەن و ئێمەش ناتوانین پێش بەو کاولکارییە بگریـن. پێـم گوتی کە خاڵی بەهێـزی ئێمە شـاخەکانمانن. وابزانم ئەم ڕادەیە لەزانیاری بۆ تۆ بەس بێت، وانییە؟»

لە ڕاستیدا، ئەوە پرسیار نەبوو قاسملوو لە منی کرد، بەڵکوو بەڕێزەوە تێی گەیاندم کە ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە ئێستادا کاری گرینگتـر و بە پەلەتری لـە وەڵامدانەوە بـە لێوردبوونەوەکانی نێردراوێکی تایبەتی ڕۆژنامەی لیبراسـیۆن (Liberation) بەدەستەوەیە، تەنانـەت ئەگەر ئەم نێـردراوە تایبەتە، تاکە هەواڵنێر بێت کە لەو کاتەدا لەمەهابـاد ئامادەیە. حەزم دەکرد زانیاری زیاتر بەدەسـت بهێنم. بەڵام هەرکارێـک کاتوسـاتی گونجـاوی خۆی هەیـە. نەمدەتوانـی دڵنیابم لەوەیکـە ئەو گفتوگۆیە، لانیکەم لەو شـوێنە، دواییـن گفتوگۆ دەبێت و چیدیکە، بەو زووانە بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە مەهاباد نابینمەوە.

سـەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، بەدەنگـی تەقینەوەی یەک لەدوای یەک لەخـەو هەسـتام. دووکەڵێکـی سـپی، وەک هـەور، بنـاری گردەکانی داپۆشیبوو و لەسەربانی هۆتێلەکەوە بەجوانی دیار بوو. هەر لەوکاتەدا، خاوەنـی هۆتێلەکە هـاواری کرد: «فڕۆکـە». هـاوکات، دوو فڕۆکەی شـەڕکەری بۆمب هاوێژ بەئاسـمانی شـارەکەدا تێپەڕی و سەرلەنوێ نزیکـەی ١٠ بۆمبی لە دەور و بەری شـارەکە خسـتە خوارەوە. بەڵام دەنگـی تەقینـەوەی بۆمبەکان هێنـد بەرز بوو کە مـرۆڤ وای دەزانی لـە کۆڵانێک ئەولاتـر کەوتۆتە خـوارەوە. پاشـان بێدەنگـی زاڵبووەوە. بێدەنگییەکی وەها بەسام و تۆقێنەر کە دەتگوت لەو شارەدا هیچشتێک ناجووڵێتـەوە. تەنانـەت چۆلەکەکانیش لە جریـوە کەوتبوون. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە بوو کە تەقینەوەکەوە، گوێی کپ کردبووم.

چەند خولەکێک دۆخەکە هەروا تێپەڕی. من هێشتاش لە سەربان بووم. پاشان بینیم کە ئەندامانی بنەماڵەیەک لە ماڵێکی نزیکی هۆتێلەکە هاتنە دەرەوە، پاش کەمێک، ئەندامانی بنەماڵەی دووهەم و سێهەم.. کاتێکیش لە سەربانی هۆتێلەکە هاتمە خوارەوە و گەیشتمە کۆڵان، خەڵک هەموو لە دەرەوە بوون. خەڵک بە گرووپی بچووک کە بەرەبەرە زیاتر دەبوو، وەکوو ڕووبارێک بەرەو شەقامە سەرەکییەکانی شار بەڕێوە بوون.

بۆ کوێ دەڕۆشتن؟ بۆ من ناڕوون بوو.

لە ماوەی دوو کاتژمێردا،خەڵکی مەهاباد، شاریان بەجێهێشتبوو، ڕێک وەک جەستەیەک کە خوێنی تێدا نەمابێت. کەمێک پێش نیوەڕۆ، دەنگی گرمەی دەبابەکان، هاتنەژوورەوەی هێزی براوەکانی بە شارە چۆڵوهۆڵەکە ڕاگەیاند. تەنانەت فیشەکێکیش نەتەقا بوو [١]. دواتر،

١. سەبارەت بەم کورتە چیرۆکە، پێویستە ڕوونی بکەمەوە کە پێرسۆنێلی هۆتێلەکەش هۆتێلەکەیان بەجێهێشتبوو. کاتێک پاش پیاسەیەکی کورت لە ناوشاردا گەڕامەوە بۆ هۆتێل، بینیم کە خاوەنی هۆتێلەکە Mahabad Innیش خەریکی بار کردنی هەندێ لە کەلوپەلەکانی بۆ نێو ئۆتۆمبیلەکەیەتی. پێش چوونە دەرەوە لە هۆتێل، کلیلی نووسینگەی هۆتێلەکە کە تاکە تەلەفۆنی هۆتێلەکە و چرپایەکی خەویشی تێدا بووی دایە دەستم و پاشان ڕۆشت. بڕیارم دا ئامێری تایپ کردنەکەم بێنمە ئەو ژوورە، بە بێ ئەوەی بیر لە چوونە دەرەوە لەو هۆتێلە بکەمەوە. لەو کاتەدا، گرینگ ترین بابەت، نووسینی وتارێک بوو سەبارەت بە ڕووداوەکانی مەهاباد. دواتر بیرم لەوە کردەوە خۆ من هیچ کەرەستەیەکم لەبەردەستدا نییە بۆ ئەوەی وتارەکەم بگەیەنمە ڕۆژنامەکەم. بەڵام هەڵە بووم، هەرکە تەلەفۆنەکەم هەڵگرت، خاتوونێکی ئۆپێراتۆریس لەوپەڕی هێڵەکەوە وەڵامی دایەوە و بە ئینگلیسیش قسەی دەکرد. بە بێ ئەوەی هیوایەکی ئەوتۆشم هەبێت، پرسیاری چۆنیەتی پەیوەندی گرتن لەگەڵ پاریسم لێ کرد. ئەو خاتوونە بە ئینگلیسی پرسیاری لێ کردم: «چ ژمارەیەک بەڕێز؟» (Which number sir) پاش چەند ساتێک لەگەڵ ڕۆژنامەکەی خۆم لە پاریس قسەم دەکرد. جگە لەوەش، پاش ماوەیەکی کورت، تەلەفۆنەکە زرڕەی لێوە هات. لە یەکێک لە ڕادیۆ گرینگەکانی پاریسەوە پەیوەندییان پێوە کردبووم کە دەستبەجێ، ڕاپۆرتێکی خێرام لە ڕووداوەکانی مەهاباد پێدان. پاشان لە نووسینگەی ئاژانسی فرانس پرێس AFP (ئاژانسی هەواڵدەریی فەرانسە) لە تارانەوە پەیوەندییان پێوە کردم. بەڕاستی بابەتی ئەو تەلەفۆنە سەرسووڕهێنەر بوو. پێویستە بۆ خوێنەرانی ئەم سەردەمەی ڕوون بکەمەوە کە لەساڵی ١٩٨٠دا، ئەو کەرەستە سەرسووڕهێنەرانەی کە ئەمڕۆکە لە پێویستییە گرینگەکانی ئێمەن، هێشتا کەشف نەکرابوون. هەربۆیەش ئێمە بە تەلەفۆن یان تێلێکس پەیوەندیمان دەگرت کە هەم تێچوویەکی زۆری هەبوو و هەم بە ئاستەم وەچنگ دەکەوت. سەرەڕای ئەوەش بەرپرسانی حکومەتی بە توندی کۆنترۆلیان دەکردن و ئەگەر گومانیان لە پەیوەندییەک هەبوایە دەستبەجێ دەیانبڕی. بۆچی؟ چۆن بوو کە تەلەفۆنی مەهاباد بەو باشییە کاری دەکرد، تەنانەت باشتر لە تارانیش و ئەویش لە کاتێکدا کە شار لە لایەن پاسدارەکانەوە گەمارۆ درابوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە وەکوو خۆم هیچ وەڵامێکم

زانیم کە خەڵکی شار، زۆریش دوور نەکەوتبوونەوە. ئەوان بەشێوەی کاتی بەرەو شاخەکان ڕۆشتبوون و لە دەور و بەری شارەکە گیرسابوونەوە. زۆربەیان، پاش چەند ڕۆژ گەڕانەوە بۆشار. بەو حاڵەشەوە، پاشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ، بێژەری هەواڵەکانی تەلەفزیۆنی حکوومەتی ئێران بەشێوازێکی حەماسییانە «ئازادکردنی» شاری مەهابادی ڕاگەیاند و گوتی سەربازە قارەمانەکان لە سای کەرەمی خودادا «گرووپە دژە شۆڕش»ە کانیان شکستداوە و بە چەپڵەڕێزان و ئاهەنگ گێڕان و شادی و گوڵبارانی خەڵکی شارەکەوە چوونەتە ناوشار. ناوی ڕێبەری ئاژاوەگێڕەکان نەبراو تەنیا گوتیان ئەو خائینە تەنانەت هاوڕێکانی خۆیشی بەجێهێشتووە و ڕایکردووە و زۆر ناخایەنێ کە بەو سزایەی بۆی ڕەچاو کراوە دەگات.

بەڵام ئەوکەسانەی کە ئەم چیرۆکەیان بەڕووەکەی دیکەیدا بینیبوو، بە بیستنی ئەم پڕوپاگەندە درۆیینانە، بە چاوی ڕێزەوە دەیانڕوانیە بزووتنەوەی خۆڕاگریی کوردەکان و ڕێبەرەکەیان و تەنانەت ستایشیان دەکرد.

هەر چەند کە بێژەری تەلەفزیۆن تەنیا دەقێکی تەبلیغیی دەخوێندەوە. بەڵام نیزامییەکانی ڕێژیم کە بۆخۆیان لەو شوێنە بوون، دەیانزانی کە چ کاریگەرییەکی پێچەوانەی دەبێت و هەربۆیەش، ڕاپۆرتیان بۆ سەرەوەتری خۆیان ناردبووەوە. هیچ شەڕێک ڕووی نەدابوو، بۆ پێشوازیی براوەکانیش نە گوڵباران کرابوو و نە شاییولۆغان.

بۆی نییە. دواتر کاتێک عەبدولڕەحمان قاسملووم لەو گوندە بچووکە لە شاخەکانی کوردستان بینییەوە، ئەم چیرۆکەم بۆ گێڕایەوە. ئەو گوتی کە کارمەندەکانی ناوەندی تەلەفۆنی ناوچەکە لە شۆڕشگێڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. دیارە من هەرگیز نەمتوانی بەدواداچوون بۆ ئەو وردەکارییانە بکەم، بەڵام ئەوەی ڕوون و ئاشکرا بوو، ئەوە بوو کە سەرکەوتووانی ئەو ڕۆژە، ئاگایان لەو بابەتە نەبوو. جگە لەوەش، تێنەگەیشتم کە چلۆن ژمارە ٢ی مەهاباد، واتە ژمارەی هۆتێلەکە، ڕاستەوخۆ لە دەرەوەوە وەردەگیرا. سەرەڕای ئەوەش دووپاتی دەکەمەوە کە لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، هەواڵەکانی تایبەت بە شاری داگیرکراوی مەهاباد، بۆ دەرەوە دەگوێزرایەوە، بە بێ ئەوەی کەس لێی ئاگادار بێتەوە. لە پیشەی ڕۆژنامەنووسیدا، هەندێجار پێویستە مرۆڤ بەم موعجیزە بچووکانی ڕازی بێت و زۆریش پرسیار لە خۆی نەکات.

شکستێکیش لەئارادا نەبوو. پێشمەرگەکان پاشەکشەیان کردبوو. هێزە نیزامییەکان دەستیان بەسەر شارێکی چۆڵوهۆڵدا «گرتبوو». خەڵکی شارەکە پشتیان تێکردبوون. بە گیرانی مەهاباد، ئەو شەڕەی ڕێژیم دەستی پێکردبوو، بە سەرکەوتنێکی بێدەسکەوت بۆ ڕێژیم کۆتایی پێدەهات. هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردیش بەبێ هیچ خەسارێک، بەرەو شاخەکانی کوردستان پاشەکشەیان کردبوو. لە ڕاستیدا، هەمووشتێک بە پێی پێشبینییەکانی ڕێبەری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران چووبووە پێشەوە.

ئەم چیرۆکە ڕەنگە ببێتە هۆی بێهیوایی لایەنگرانی چیرۆکە حیماسییەکان [٢]. ڕووداوەکانی دواتر، تایبەتمەندییەکی بەرچاوی دیکەی عەبدولڕەحمان قاسملوو وێنا دەکەن کە بە بۆچوونی من شایانی ئەوەیە لێرەدا باس بکرێت. لێرە تا «دوایین دڵۆپی خوێن» شەڕیان نەکردبوو. ئەو دروشمە بەناوبانگەی کە من لە هەلومەرجی دیکەدا زۆرجار بیستبووم. بێگومان ئەوەم لە قاسملوو نەبیستبوو. بەڵکوو ڕێک بە پێچەوانەی ئەوەوە دەدوا. سەرەڕای باڵادەستیی ڕێژیم لەباری ڕێژەی هێزی چەکدار، پێشمەرگەکان لە بەرانبەر فڕۆکەی بۆمب هاوێژ و دەبابە و تۆپخانەی قورسەوە هیچ شانسێکیان نەبوو. هەر بۆیەش، بژاردەی ئەوان بەبێ سێودوو، بژاردەیەکی تاکتیکی بوو. بەڵام بابەتەکە تەنیا بە بژاردەیەکی تاکتیکی کورت نەدەکرایەوە.

قاسملوو نەیدەویست خوێنی پێشمەرگەکانی بڕژێت، لەوەش زیاتر، نیگەرانی چارەنووسی خەڵکی شارەکە بوو. بەرگریی نیزامی لە شار، کاولکردنی شارەکە و تۆڵە کردنەوەی تۆقێنەری لەو شارە بەدواوە بوو. ئەو هەمیشە دەیگوت: «ئێمە شەڕ ناکەین، بەرگری دەکەین». جارێکی دیکەش پێداگری دەکەم کە مەبەستی ئەو لەو گوتەیە، دروشمدان نەبوو،

---

٢. دیارە من لێرەدا تەنیا باسی ڕۆژێک پێش هاتنی پاسدارەکان بۆ مەهاباد دەکەم. لە ڕاستیدا، گەمارۆی شاری مەهاباد ١٨ ڕۆژی خایاندبوو و پێشمەرگەکان، لە دەرەوەی شار و تا ڕادەیەک دوور لە شار، لە دژی هێزەکانی ڕێژیمی تاران شەڕێکی چڕیان دەکرد. لەو کاتەدا ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بە پوختی ئەم ڕووداوانەیان بڵاو کردبووەوە.

بەڵکوو ڕوونکردنەوەی بابەتەکە بوو. لە ڕوانگەی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، خۆڕاگری و مانەوە، بە مانای ڕژانی خوێن لە پێناو شانازیی بزووتنەوە و ڕێبەرەکەیدا نەبوو. قاسملوو خەونی بە کوردستانێکی ئازادەوە دەبینی و ئەوەی بۆ زیندووەکان دەویست. ناتەبایی ئەم ڕوانگەیە لەگەڵ نەریتی شەهیدپەرەستی لە ئیسلامی شیعەدا، کە لایەنگرانی خومەینی گەیاندبوویانە لووتکە، ئەرز و ئاسمان جیاوازی هەبوو. ڕوانگەی قاسملوو، لە هەموو بارێکەوە، لەگەڵ ڕوانینی «شۆڕشگێڕی» باو لەو سەردەمەشدا جیاوازی هەبوو. من وتەیەکی دیکەی قاسملووشم لەبیرە. ئەو بەو شێوازە تەنزئاسا هەمیشەییەی خۆی، دەیگوت: «Viva Muerte» (بژی مردن) و پاشان دەیگوت: «مەگەر ئەم دروشمە، دروشمی فاشیستەکان نەبوو؟ ئایا بەلای تۆوە سەیر نییە کە ئەمڕۆ بەناوی شۆڕشەوە پەنا بەرنە بەر دروشمێکی ئەوتۆ؟»

خەڵکی بێدیفاع لە تۆڵە سەندنەوەی ڕێژیم بێبەهرە نەمانەوە. لە هەموو شارەکانی کوردستان کە لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمی تارانەوە گەمارۆ درابوون، کردەوەی تۆقێنەر ڕوویدا. شێخ «سادق خەڵخاڵی»ی قێزەون کە لە لایەن خومەینییەوە وەکوو «حاکم شەرعی گەڕۆک» دیاریکرابوو، «دادگای شۆڕش»ی خۆی لە هەموو لایەک خستبووە گەڕ و گەلێ دادگایی کردنی دەستبەجێ و بەپەلەی بەڕێوە برد. دادگایی کردنەکان تەنیا چەند خولەکێکی دەخایاند و هەمووشیان بە فتوای مەرگ و تیرباران کردنی دەستبەجێ کۆتاییان پێدەهات. خەڵخاڵی، نەک هەر شانازی بەو کردەوەی خۆیەوە دەکرد، بەڵکوو ئیزنی ئەوەشی دەدا کە لە تیربارانکردنەکان فیلم هەڵگیرێتەوە.

وێنەی یەکێک لەو دیمەنانە، لەو کاتەدا، خەڵاتی پۆلیتزێری (Pulitzer) بردەوە و لە هەموو دنیادا بڵاو کرایەوە. بە دڵنیاییەوە ئەم وێنەیە ڕاچڵەکێنەر بوو، بەڵام نە بەو ڕادەیەی ویژدانە نووستووەکان وەخەبەر بێنێت. چونکوو لەبیرم نایە لەسەر ئەو نیوەیە لەگۆی زەوی کە وڵاتە

ڕۆژئاواییەکانی لەسـەرە، سـەرکوتی کوردسـتانی ئێـران، بچوکترین ڕێپێوانی لێکەوتبێتەوە (لەشـوێنەکانی دیکەش دۆخەکە هەر وەها بوو) تەنانەت نەبووە هۆی نووسینی نووسراوێک بە ناوەرۆکی ناڕەزایەتییەوە لە لایەن ڕۆشـنبیرە پێشکەوتووەکانەوە، کە لەم کاتانەدا لانیکەم ئەوان دەسـتقووچاو و ڕژد نین. وەی لە بێکەسـیی کـوردەکان! ئەم تەریک کەوتنەوەی کوردەکان بەڕاستی بەئازار بوو.

عەبدولڕەحمان لەو بارەوە زۆریش تووشی سەرسووڕمان نەدەبوو. چونکە باشـتر لە هەموو کەسـێک ئـاگای لـەو تەریککەوتنەوە بوو کە خەباتەکەی ئەو تێیدا بەردەوام بوو. ئەو لەم دۆخە، نە ڕەزایەتی دەردەبڕی و نە کەسـەر، بەڵکوو دەیگوت: «ئەمە ڕاسـتییەکە و بۆ بزووتنەوەکەی ئێمـە هێمایەکـی ڕوون لە لاوازییە. لە هەمانکاتیشـدا، خۆناسـاندن بە هەموو نرخێک و لەڕێی چالاکییە سـەیر و سەمەرەکانیشەوە مەبەستی ئێمـە نییە». ئەو وتەگەلە دەکرا بە وشـەی حەکیمێـک بەراورد بکەیت کـە لە برانبـەر نەهامەتیدا ڕەزایەت دەردەبڕێ، هـاوکات دەکرا وەکوو وتەکانی ڕێبەرێکی سیاسی ببینی کە بەو شێوەیە دەردەبڕدرێ. هەمان ڕێبـەر کە لە نۆڤامبری ١٩٧٩دا، لە هەمان یەکەم ڕۆژەوە، بارمتەگرتنی دیپلۆمات و کارمەندەکانی سەفارەتی ئامریکا لە تارانی ڕەت کردەوە و مەحکوومی کرد. بەرپرسایەتیی ئەو کردەوەیە، گرووپێکی تا ڕادەیەکی زۆر ناسـراو کـە ڕاگەیەندراو و بەیاننامەکانی بەنێـوی «خوێندکارانی لایەنگری هێڵی ئیمام» واژۆ دەکرد، وەئەستۆی گرت. بەو کردەوەیەش، بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ جیهانی نوقمی نیگەرانی کرد.

عەبدولڕەحمـان بێزاریی خۆی لەو شـێوازە دەردەبـڕی و دەیگوت: «خەبـات بـۆ ڕزگاریی ئێـران لە ژێر کۆت و بەندی ئامریکا شـتێکە و بچووک کردنەوەی ئەو خەباتە تا ئاسـتی شـانتاژێکی پڕ لە هەراوزەنا لـە دژی ژیانـی کۆمەڵە مرۆڤێک و ئەویش بە شـێوازێکی وەک خەڵکی هەرچـیو پەرچـی شـتێکی دیکەیە. هـەروەک لـە بەرنامـەی حیزبی دێموکراتـدا هاتبوو، ئازاد کردنی جیهانی سـێهەم لەژێر کۆت و بەندی

ئیمپێریالیســمی زلهێزەکان، مەبەستی خەباتێکی درێژخایەن بوو و ئەم خەباتە لە ناوخۆ، بە مەبەســتی جێگیرکردنی بیرێکی دێموکراتیک لەنێو حیــزب و لــە کۆمەڵگەدا جیــا نەدەکرایەوە. بەلای قاســملووەوە، کاری پــەروەردە لەڕەوتی خەباتدا، لەپێش هەموو شــتێکەوە بوو. قاســملوو دەیگوت: «فێر بوونی ئازادی دژوارە» و هەربۆیەش، هەمیشە جەختی دەکردەوە کە تەنانەت لە دژوار ترین هەلومەرجەکاندا، نابێ مەبەســتە ســەرەکییەکانی خەبــات بەقوربانــی پێویســتییە کاتییــەکان بکرێــت و دەشــیگوت کە هیچ مەبەســتێک، تەنانەت جوانترینی، نابێت پاســاو بۆ بەکارهێنانی هەر ئامرازێک بێت.

ئەو لەتێرۆریسم بێزار بوو. بەردەوام دەیگوت کە گەورەترین شانازیی ئەو ئەوەیە کە توانیویەتی ئارمانجەکانی حیزبەکەی لە ڕێی کارکردن و هەڵسووڕانی ڕۆژانەوە بە خەڵکی دیکە بناسێنێت و دووپاتی دەکردەوە کــە حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران هەرگیــز هەڵسوکەوتی نەگونجــاوی لەگەڵ زیندانییەکان نەکردووە، خەڵکــی بێدیفاعی ئەزیەت و ئــازار نــەداوە، فڕۆکــەی نەفڕانــدووە، بارمتەی مرۆیــی نەگرتووە، لەبازاڕ و پاســەکانی ناوشــار ودەرەوەی شــاردا بۆمبــی نەچاندووە. قاسملوو هەرچەند حەزی لە توندوتیژی نەبوو، بەڵام لە توند و تیژیش نەدەپرینگایەوە و بەتەواوی، بەرپرسایەتیی کردەوە نیزامییەکانی خۆی دەگرتــە ئەســتۆ. هەرچەشــنە کردەوەیەک کــە بۆنی تێرۆریســمی لێ بهاتبایــە، مەحکوومی دەکرد و ئەوەش هم لە بنەماکانی کاری ئەو بوو و هەم شێوازێکی پەروەردە بوو لە خەباتدا و هەڵبژاردەیەکی ئەخلاقی و لە هەمانکاتدا سیاسی، هەژمار دەکرا.

لــەم بوارەدا، لە ڕەوتــی وتووێژێکدا کە لە ڕۆژنامەی لیبراســیۆنیش بــڵاو بــووەوە، قاســملوو دەڵێــت: «ئێمــە نرخەکــەی دەدەیــن. کەمتر سەبارەت بە ئێمە قسە دەکرێت. خەباتەکەی ئێمە سەرنجی ڕاگەیەنەکان ڕاناکێشــێت. گرووپێکی بچووک بە بارمتەگرتنــی مرۆڤەکان و چاندنی بۆمــب لەسەرانســەری دنیــادا ناوبانــگ دەردەکات. بــەڵام ئــاوڕ لەو

بزووتنەوە ڕزگاریخوازانە نادرێتەوە کە کردەوەی تیرۆریستی ئەنجام نادەن». پاشان گوتی: «منیش ئەمڕۆ کە ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەیەک لە شۆڕشگێڕان دەکەم. بەڵام ئێمە بەرانبەر بە داهاتوو، بەرپرسیاریەتیمان هەیە. سبەی بەو پیاوانەی کە داواکارییەکی وەهامان لێیان هەبووە، دەتوانین چی بڵێین؟ بەوجۆرە پیاوانەوە کۆمەڵگەیەکی چۆن بنیات دەنێین و ئەوانە چۆن دەتوانن ژیانێکی ئاساییان هەبێت؟ ئەگەر ئێمەش هەمان هەڵسوکەوتی دوژمنەکانمان هەبێت، ئەوسا ئێمەش وەک ئەوانمان لێدێت و قسەکانیشمان هەمووی بەدرۆ دەردەچێت».

دوکتور قاسملوو بەمشێوەیە بۆچوونەکانی خۆی دەردەبڕی.

مرۆڤ دەیتوانی بیر لەوە بکاتەوە کە دەربڕینی وتەی ئەوتۆ کە لەو سەردەمەدا و لەو هەلومەرجەدا، دەگمەن بوو، دەبوو ببێتە هۆکاری بایەخدان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی لەلایەن هێزە ڕۆژئاواییەکانەوە، بەتایبەتی کە لەو کاتەدا، بزووتنەوەی کورد گرینگترین هێزی خۆڕاگری لەدژی سەرەڕۆیی زاڵی مەلاکان بوو.

پێشتریش گوتوومە کە لە دەرەوە، سەبارەت بە چارەنووسی تراژیکی کوردەکانی ئێران هەڵوێستێکی ئەوتۆ نەدەگیرا. نەک هەر ئارمانجی پێنج میلیۆن کوردی ئێران، بەڵکوو ئارمانجی ٢٥ میلیۆن کورد (ژمارە و ڕێژەکان تایبەت بەو سەردەمەن) کە لەناو پێنج وڵاتدا دابەش بوون، هەرچەند پشتگیریی بەشێکی بەئاگای ڕایگشتی نێونەتەوەیی ڕاکێشابوو، بەڵام لەلایەن دیپلۆماسیی زلهێزەکانەوە سەرنجی پێنەدەرا و لە دێموکراسییە ئوورووپاییەکاندا هیچ کاردانەوەیەک بەرانبەری نەدەبینرا. ئەم دێموکراسییانە، پێش لە هەرشتێک بیریان لە بەرژەوندیی تایبەت و لە هەمانکاتدا ناتەبای ناوچەیی دەکردەوە.

تەنانەت کیمیابارانی شاری هەڵەبجە لە کوردستانی عەراق لەلایەن هێزی ئاسمانیی سەدام لە ١٦ی مارچی ١٩٨٨دا و کوژرانی ٥٠٠٠ کەس، هیچ نارەزایەتییەکی فەرمی لێنەکەوتەوە. یەکێک لە یەکەمین کردەوەکانی جۆرج بووش (George Bush) (باوک)، پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات،

دژایەتی کردنی بڕیارنامەی کۆنگرە بوو سەبارەت بە پەسەند کردنی سزادانی سەدام، کە لە لایەن سەرۆک کۆمارەوە ویتۆ کرا و پەسەند نەکرا. لەو سەردەمەدا، بابەتی گرینگ بۆ سەرۆک کۆمار ئەوە بوو کە لە بەرانبەر کۆماری ئیسلامیدا کە دوژمنی سەرەکی بوو، دەبوو چاوپۆشی لە ڕێژیمێکی پۆخڵی وەک ڕێژیمی سەدام حوسێن بکرێت. بەرلەوە، کاتێک کە ڕێژیمی بەعسی عەراق دوژمن بوو و شای ئێران دۆست، دۆخەکە جیاواز بوو. هاوپەیمانییەکان و دوژمنایەتییەکان ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دەهات. بەڵام کوردەکان هیچ هاوپەیمانێکیان نەبوو و ئەم دۆخەش نەدەگۆڕدرا.

قاسملوو بەجوانی ئاگای لەم بابەتە بوو. ئەو بە بەردەوامی لە ڕەوتی سەفەرەکانی خۆیدا بۆ دەرەوە و بەتایبەتی بۆ ئورووپا، ئەوەی ئەزموون کردبوو. هەرچەند ئەو بەگشتی ڕێزی لێدەگیرا، بەڵام بەدەگمەن لەلایەن کۆبوونەوە و بنیاتە فەرمییەکانەوە وەردەگیرا. لە باشترین حاڵەتدا، بە کەڵک وەرگرتن لە دۆستایەتیی هەندێ لە هاوڕێ کۆنەکانی خۆی و کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندیی خۆی لە ئەنتێرناسیۆنال سۆسیالیست، هەندێجار دەیتوانی بۆ گەلەکەی چەند داواکارییەکی مرۆیی هەبێت و یان لەسای مرۆڤێکی دەست ئاوەڵاوە چارەسەری کێشەیەکی دەکرد کە بۆخۆی ئۆگریی پێ هەبوو.

ئاغای ژان ـ فرانسوا دونیو (Jean –Fransois Deniau) لە وەزیرەپێشووەکانی ژیسکار دێستێن (Giscard d/ Estaing) بە خۆشییەوە دەیگێڕایەوە کە لە کاتی وەزیر بوونی ئەودا چلۆن قاسملوو بە مەبەستی وەرگرتنی یارمەتی لە حکوومەتی فەرانسە بۆ چاپی دووبارەی تاکە قامووسی فەرانسەوی ـ کوردی کە لە بازاڕدا نەمابوو، ژووری کارەکەی ئەوی نابوو بەسەریەوە. بابەتی دەگمەنی دیکەش وەکوو خانمی دانییێل میتێران (Daiele Mitterrand) هاوسەری سەرۆک کۆمار، و دوکتور بێرنارد کوشنێریش (Bernard Kouchner) هەبوون. دوکتور کوشنێر هەر لەوکاتەوە کە لەگەڵ پزیشکە فەرانسەوییەکان ناسراو

بـــە «French Doctors» کاری دەکـــرد، وەکـــوو «دۆســـتی کوردەکان» ناوبانگی دەرکردبوو. چەند کەســـایەتییەکی دیکەش هەبوون کە کەمتر لەوان گرینگ بوون.

کاتێـک لەو بارەوە لەگەڵ قاسـملوو قسـەم کرد، جگە لــە تەنزێک لە هەڵسوکەوتیـدا کە بەشـێک بوو لە کەســایەتیی ئەو، هەسـتم بە هیچ وەڕەز بوونێک نەکرد لە قسـەکانیدا. قاسملوو ڕوونی کردەوە: «دەرک کردنی ئێمە، هەمیشەش کارێکی ئاسان نییە. پرسی کوردەکان، پرسێکی ئاڵۆزە. کاتێک تا ئەم ڕادەیە دۆستمان کەمە، دەبێ لەگەڵ دوژمنەکانمان نەرمتـر بین» بەڵێ، لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاسـت پەندێک هەیە کە دەڵێت: دوژمنی دوژمنەکەم ..

لــە پەیوەنـدی لەگـەڵ بزووتنەوەکانـی کـوردا، ئـەم سـەربەندە کۆنوسواوەوەی ڕێئال پۆلیتیک، لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی نێوان عـەراق و ئێـران، ڕەوتێکی خەماوی بەخۆوە گرتبـوو. جەلال تاڵەبانی، ڕێبـەری یەکێـک لـە دوو حیزبە سـەرەکییەکەی کوردسـتانی عەراق پەنای بردبووە بەر تاران و لە لایەن کۆماری ئیسـلامییەوە پشـتیوانی دەکـرا. قاسـملووش هاتوچـۆی بەغای دەکرد و لە لایەن سـەدامەوە پشـتیوانی دەکـرا. قاسـملوو و تاڵەبانی ماوەیەکـی دوور و درێژ بوو هاوڕێ بوون. ئەم دۆخە، دۆخێکی دڵخۆشـکەر نەبوو و قاسملوو زۆر کەم باسی دەکرد. لەو گفتوگۆیانەدا کە ئەو کاتە پێکەوە هەمانبوو، ئەو تەنیا جارێک و ئەویش بە پارێزەوە سـەبارەت بەو بابەتە قسـەی کرد و بەتایبەتـی جەختـی لەوە کـردەوە کە کـوردەکان هاوپەیمانی کاتیی دوو لایەنی دژبەیەکن، لانیکەم، بە مەبەستی پێشگیری کردن لە شەڕی براکـوژی لــە هیچ هەوڵێک درێغی ناکەن. لە گەڵ ئەوەشـدا کە ڕێژیمی تاران حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بە «پێکهاتن» لەگەڵ «شـەیتانی گەورە» (لەو کاتەدا ئەم وشـەیە لەلایەن دەسەڵاتی تارانـەوە بە ئامریـکا دەگوترا ـ وەرگێـڕ) تاوانبار دەکرد، واشـینگتۆن هیچ هاودەنگی و ئۆگرییەکی سـەبارەت بە پرسـی کوردەکان لە خۆی

نیشـــان نەدەدا. هــەر چەند کە دیپلۆماســیی ویلایەتــە یەکگرتووەکانی ئامریــکا لە کاتی شــەڕی کوردەکانی عەراق لەگــەڵ ڕێژیمی ئەو وڵاتە (نێوان ســاڵەکانی ١٩٧٥ـ١٩٦١لەکاتی مســتەفا بارزانی) بەهۆی تێبینییە ژێئۆســتراتیژیکەکان بەشــێوەیەکی تایبــەت چــالاک بــوو و دوکتــور کیسینجێر (Kissinger) ڕاوێژکاری ئەوکاتی پرێزیدێنت نیکسۆن (Nixon) لەبواری تەناهی نەتەوەییدا، لە کتێبی بیرەوەرییەکانی خۆیدا بە دوور و درێژی و بەشــێوەیەکی زۆر بێشەرمانە باسی دەکات، بەڵام هەرگیز لە پەیوەندی لەگەڵ کوردەکانی ئێراندا ئۆگری لەخۆی نیشان نەدا.

دوکتور قاســملوو بەهۆی ئەوەوە کە پێشــتر کۆمۆنیست بوو و یان پێیــان وابوو کە کۆمۆنیســتە، ڕێگــەی پێنەدەدرا بچێتــە ئامریکا و بۆ ماوەی ١٠ ســاڵ واتە هەتا ژوئییەی ١٩٨٩، ئەم دۆخە، واتە ڕێگری لە چوونی بۆ ئەمریکا بەردەوام بوو. لە بەرەبەری سەفەرەکەی بۆ ڤییەن، عەبدولڕەحمــان بــە وردی ئامادەکاریــی بۆ یەکەمین ســەفەری خۆی دەکرد بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئامریکا، هەرچەند هیوایەکی ئەوتۆی بە دەرئەنجامی سیاسیی سەفەرەکەی نەبوو، بەڵام بۆ ناساندنی پرسی کورد، چاوەڕوانیی زۆری لە سەفەرەکەی هەبوو.

هەرگیز لە چۆنیەتیی و دەسکەوتی ئەو سەفەرە کە قاسملوو بڕیار بوو بۆ ئامریکا بیکات، ئاگادار نابینەوە. چونکە گرووپی بکوژە نێردراوەکان لــە تارانــەوە بڕیارێکی دیکەیان دا. بەڵام دەتوانین بە ئاســانی بیر لەوە بکەینــەوە کە قاســملوو دەیویســت چی بــۆ بەردەنگــە ئامریکاییەکانی ڕوون کاتەوە. دروشــمی حیزبەکەی قاســملوو «دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردســتانی ئێران» بەتەنیا درووشمێک نەبوو بۆ ئــەوەی لە کۆنگرەکاندا بدرێت و یان لەســەر لافیتــەکان و دیوارەکانی کوردســتان بنووســرێتەوە، بەڵکــوو دەرئەنجامــی بیرکردنەوەیەکــی واقیعبینانــە و درێژخایــەن بــوو. ئــەو زۆرجار بە لێکدانــەوەی ورد و دروست ئەو دروشمەی شی کردبووەوە و بەرگری لێکردبوو.

کۆتایی هاوینی ساڵی ١٩٧٩م بەباشی بیردێتەوە. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو

لە گوندێکی بچووک و ونبوو لەنێو شـــاخەکانی کوردســـتاندا، لەبەردەم من و دوو ڕۆژنامەنووس، یەکیان لە هەواڵنێریی فەرانسە (AFP)، ئەوی دیکەیـــان لە ڕۆیتێــرز (Reuterz)، لەو بــوارەوە ڕوونکردنەوەی دا. ئەو ڕۆژە، چەنــد ڕۆژێــک پاش ئــەوە بوو کە مەهاباد لــە لایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە دەستی بەسەردا گیرا.

ئەو نەخشـــەیەکی کردبووەوە، بەئاماژەی دەست، نەخشەی هێماییی (ســیمبۆلیک) وڵاتێکی لەوپەڕی سنوورەکانی ئێران، عەراق و تورکیەی کێشا و گوتی: «ئەمەکوردستان، نیشتمانی مێژوویی کوردەکانە. لەسەر ئەم گۆی زەوییە، ئێمە پڕحەشــیمەتترین نەتەوەین کە لە سەرەتاییترین مافەکانــی بێبەش کــراوە. بەڵێ، ئێمە نەتەوەیەکین کــە خاوەنی مێژوو، زمــان و کولتــووری تایبەت بە خۆیەتی» پاشـــان، بــە پەنجە ئاماژەی بــۆ لووتکــەی ئــەو شـــاخانە کرد کــە بەدەور ئــەو گونــدەوە بوون و گوتــی: «وڵاتی عەراق، لەودیوی ئەم شـــاخانەوەیە. ئــەو خەڵکەش کە لـــەوێ دەژین هەر کــوردن. ئەوێش هەر ماڵی ئێمەیە. ئەم ســنوورانە، سنووری ئێمە نین». تۆزێک وەستا، وەک بیەوێ دەرفەتی بیرکردنەوە ســەبارەت بەو شــتانەی گوتبووی بە ئێمە بدات. دواتر دەســتیکردەوە بە قســەکردن و گوتــی: «ئەوەش دەزانم کە چیدیکــە ناتوانین ئاوا بیر بکەینــەوە. حکوومەتێکــی کــوردی کە لە چوار لاوە گەمــارۆ درابێت و ڕێگای بەرەو دەریاشــی نەبێت، ناژی و بــەردەوام نابێت و بنیات نانی دەوڵەتێکی کوردی کە نەخشـــەی ناوچەکــە تێکبدات، دەبێتە هۆی ترس و تۆقینــی هەموو لایەک». ئەو وێــڕای ڕوونکردنەوەی زیاتر، دەیگوت کــە لــەو ســاڵانەی کۆتایی ســەدەدا کە یەکێــک لــە تایبەتمەندییەکانی سەلماندنی نەتەوەکانە، هیچکەس بیرۆکەی دابەش بوونی سێ دەوڵەت بۆ دروســتبوونی دەوڵەتی چوارەم» قبووڵ ناکات و پاشـــانیش گوتی: «ڕێگاچارەی دروست و گونجاو بریتییە لە خودموختاری، بەڕێوەبەریی خۆجێیــی بەدەســتی خۆمان و پەروەردە و ڕاهێنـــان بە زمانی خۆمان، لەچوارچێــوەی ئێرانێکــی دێموکراتیک و لــە هاوئاهەنگی لەگەڵ دیکەی

گەلانی ئەم وڵاتەدا». لەڕاستیدا قاسملوو دیموکراسی و خودموختاریی بۆ هەموو گەلانی ئێران دەویست و ئەوەی لە بەرژەوەندیی هەمووان دەزانی.

بێگومان ئەوەش، ئەو شتە نەبوو کە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بیریان لێدەکردەوە. لە ڕوانگەی خومەینییەوە، کورد، فارس، ئازەری، تورکمەن، بەلووچ و عەرەب بوونی نەبوو، بەڵکوو یەک گەل هەبوو و ئەویش گەلی موسوڵمان بوو. لە ڕوانگەی ئەوەوە، دیموکراسیش ئیدئۆلۆژییەکی پەست، ڕزیو و گەندەڵ بوو کە لە ڕۆژئاواوە بە مەبەستی دروست کردنی جیاکاری لەنێوان خەڵکدا هاوردە کرابوو. لەوەش زیاتر، دژبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە تاران، دروشمی ئەوحیزبەیان بە چەواشەکارانە و سەرپۆشێکی کاڵفامانە بۆ لێکترازانی ئێران دەزانی، کە حزب ورەی ئەوەی نییە ڕاشکاوانە دانی پێدابنێ و ئەوەی کە خودموختاری داواکراوی حیزب، یەکەم هەنگاوە بەرەو خواستی «کوردستانی گەورە»، پێکهاتوو لە کوردەکانی ئێران، عەراق، تورکیە و تەنانەت سورییە و یەکیەتیی سۆڤییەتی سوسیالیستی، و پێویستە پێش لەوەی ئەو ئاژاوە و فیتنەیە پەرەبسێنێت، خاشەکێش بکرێت. لەو بوارەوە تەنانەت «لائیک»ەکانی ڕێژیم، وەک ئەبۆلحەسەن بەنی سەدر ـ کە پاشماوەیەکی کورت وەک یەکەمین سەرۆک کۆماری کۆماری ئیسلامی هەڵبژێردرا و دواتر ئەویش بە نۆبەی خۆی لە لایەن خومەینییەوە وەلانرا ـ یش لەگەڵ «هێڵی ئیمام» هاوڕا بوون. سەبارەت بە دەرکردنی فەتوای مەرگی قاسملووش، هەموویان هاوڕا بوون و ئەم فەتوایە، ١٠ ساڵ دواتر، لەلایەن جێنشینەکانی خومەینییەوە جێبەجێکرا. قاسملوو، وەکوو پرەنسیپێک، لە توندوتیژی بێزار بوو، سەرەڕای ئەوەش، لە توندوتیژی دوورەپەرێز نەبوو. ئەو لەوکاتەدا بزووتنەوەیەکی چەکداریی تا ڕادەیەک بەهێز و بەشێوەیەکی بەرچاو بەدیسیپلینی لە هەلومەرجێکی زۆر سەختدا و بەکردەوە لە دۆخی شەڕێکی بەردەوامدا، ڕێبەری دەکرد، شەڕێک کە سەرەڕای ئاگربەستە

کەم و زۆر درێژخایەنەکان، لە هەر ئان و ساتێکدا ئەگەری هەڵایسانی لێدەکرایــەوە. نهێنی کاری و کۆچکردنە بەردەوامەکان لە شــوێنێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە، زۆربەی کاتەکان بەشێک بوون لە ژیانی ئەو. هێلێن کرۆلیــش لە کتێبەکــەی خۆیدا، باس لە ڕێژەیەکــی زۆر لەو جێگۆڕکێ بەردەوامانە دەکات. بەشــێکی گەورە لە لێهاتوویی قاســملوو لە بواری ڕێبەریدا، بۆ ڕێکخستنی بەرگری تەرخان کرابوو.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو بڕوای بەوە هەبوو کە پرســی کورد لە ڕێگەی شــەڕی چەکدارییەوە چارەسەر نابێت و هەمیشــە دووپاتی دەکردەوە کــە: «ڕەنگە ســەرکەوتن بەدەســت نەهێنیــن، بەڵام ئەوانیــش ناتوانن بەچۆکماندا بهێنن و لەپێمــان بخەن»، بە وتەیەکــی دیکە، حکوومەتی ناوەندی دەیتوانی دەســت بەسەر شارەکانی کوردستاندا بگرێت، بەڵام خەباتی کوردەکان لە شــاخەکان هەرگیز شکســت ناهێنێت و دەیگوت: «مەگــەر ئەوەی ئەوان بتوانن شــاخەکانمان تەخت بکەن و نەیهێڵن». ئــەو بڕوای بــەوە هەبوو کە دەبێ ڕۆژێک لەڕێــی دیالۆگەوە بەئەنجام بگەن و ئەوەی ئەمڕۆکە بەهیچ شێوەیەک قبووڵ ناکرێت، ڕەنگە سبەی، کاتێک دوو لایەنی دژبەر بەو دەرئەنجامە بگەن کە ســازان باشــترە لە شەڕێکی کاولکەر، دەگاتە ئەنجام.

بێگومان، ئەم باوەڕە ڕیشەدار و پتەوەی قاسملوو، لە بەرەکەی خۆیدا کۆدەنگیــی لەگەڵ نەبوو. ڕەخنەگرە میانەڕەوەکان بە «ڕێفۆرمیســت» بوون تاوانباریان دەکرد کە دیارە ئەو تاوانە لە ڕوانگەی قاســملووەوە پێداهەڵگوتن و وەسفکردن بوو، بەڵام لەو بڕگە زەمەنییەدا سووکایەتی پێکردنێکی سیاســی بوو. توندترین ڕەخنــەکان لەلایەن بزووتنەوەکانی دیکە و ئەوکەســایەتییە کوردانەوە کە کەمینە بوون، لە عەبدولڕەحمان دەگیرا. ئەوان تا ئەوڕادەیە زێدەڕۆییان دەکرد کە بە سازشــکار ناویان دەبرد و تەنانەت هەندێ کەس باسی «خەیانەت»یان دەکرد. بیرەوەریی ســتالین، هێشــتاش بەلای ڕێژەیەک لە گرووپە چەپــە ئەوپەڕگیرەکانی ئێرانەوە مابووەوە. ئەم تاوانە گاڵتەجاڕ و ســاویلکانانە کە تێگەیشــتنی

بــۆ خوێنەری ئەمڕۆکە جێی باوەڕ نییە، لەخۆیدا دەرخەری پانتای ئەو کێشــانە بوو کە عەبدولڕەحمان قاســملوو بۆ ڕێبەرایەتی کردنی حیزب و دوورکەوتنەوە لە شــەڕی براکوژی کە بە گشتی خەساری زۆری بە بزووتنەوەی کورد گەیاندبوو، دەبوو ململانێیان لەگەڵ بکات.

کارێکــی ئاســان نەبوو، کوردســتانی ئێران کە لە لایــەن حکوومەتی ناوەندییەوە هیچ ئاوڕێکی لێ‌نەدرابووەوە، ناوچەیەکی پەرەنەســەندوو بوو و لەو ڕووەوە، کۆماری ئیســلامیی ئێران باشــتر لە ڕێژیمی پێش خۆی نەبوو. مۆدێرن بوونی ڕێژەیی شاری مەهاباد، لە دەروازەی شار ئەولاتر نەبوو. قاســملوو دەبوو لەگــەڵ کۆمەڵگەیەکی «دواکەوتوو»ی دابــڕاو لە دونیا، بێبەش لە مافــی بڕیاردان، بێبەش لە خوێندن بەزمانی زگمــاک، هەڵبڕاو لە کولتووری خۆی و لەوەش زیاتر، پشتبەســتوو بە نەریتەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی خۆی، بسازێت و خۆی بگونجێنێت. بەوحاڵەشەوە، ئەو لەو کۆمەڵگەیەدا هەستی بە نامۆبوون نەدەکرد.

ئــەو بەدەگمــەن، لەشــوێنێکی دیکــە بەقــەدەر ئــەو کاتــەی لەگــەڵ هاونیشتمانەکانی خۆی بوو هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. بۆ نموونە: جارێکیان لە کوێرەدێیەک بەشێوەی کاتی پەنای گرتبوو، بینیم کــە چلۆن لەگەڵ گوندییەکان ڕێک وەکوو ئەندامێکی بنەماڵەکەیان، نانی دەخــوارد و گاڵتە و گەپی لەگەڵ دەکردن. لەو ڕووەوە کە زمانەکەیانم نەدەزانــی، نەمدەتوانــی لە ناوەرۆکــی قسەوباســەکانیان تێبگەم. بەڵام هەرچــی بوو، ئەوان لــە ناخەوە پێدەکەنین و قاقایــان لێ‌دەدا. دووپات بوونەوەی ئەو دیدارانەش خۆی بوو بە بەشێک لەو ساتانەی فەرامۆش ناکرێن. لە مەودایەکی نزیکی ئێمەوە، هێلی‌کۆپتێرە شەڕکەرەکانی ئێران کە بە نزمی و نزیک لە زەوی دەسووڕانەوە و بەدوای هێزەکانی ئەودا دەگەڕان، وەبیری دەهێنانەوە کە بەو نزیکانە شــەڕ هەڵدەگیرسێتەوە. ئــەوەش، دەرفەتێکی دیکەی ڕەخســاند بۆ ئەوەی بەشــێکی دیکەش لە تایبەتمەندییــە بەرچاوەکانی ئەم پیاوە و ئەم ڕێبەرە بناســم کە ئاماژە بــە هەندێکیان دەکەم. بیرەوەرییەکی دیکەم لەبیــرە کە دەگەڕێتەوە بۆ

زســتانی ١٩٨٠. ئەو ڕۆژنامەنووســانەی لەو کاتەدا لــە ئێران بوون، لە نێــوان تاران و تەورێزدا کە شــوێنی پێکدادانــە ڕەش و توندوتیژەکانی لایەنگرانــی خومەینی و شۆڕشــگێڕە ئازەرییــە لایەنگرەکانی ئایەتوڵڵا شــەریعەتمەداری بوو، لە هاتوچۆدا بوون. لەگەڵ ئاواڵێکی هاوپیشەی خۆمدا بەنێوی جاناتان ڕاندال کە نێردراوی ڕۆژنامەی واشینگتۆن پۆست بوو و ڕۆژنامەنووســێکی کارامە و یەکێک لە باشــترین کارناســەکانی پرسی کورد لە دونیادایە، پاش بەجێهێشتنی تەورێز بە مەبەستی بینینی عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی پێچەوانەمان هەڵبژارد و گەیشــتینە گوندێک لــە نزیکەی ورمێ کە نێوەکەیم لەبیر نەمــاوە. بیرم نایەتەوە کە ڕاندال چلۆن لەڕێی پەیوەندییەکانییەوە توانیبووی پەیوەندی بە قاســملووەوە بگرێت. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو لەو گوندە لەگەڵ کەسایەتییە ناوچەیەکان، ڕێژەیــەک لە کادرەکانی حیزب و ڕێژەیەکی بەرچاو لە ســەرکردەکانی عەشایەرەکان کۆبوونەوەی هەبوو. کاتێک ئێمە گەیشتینە گوندەکە، شەو داهاتبوو، کاتێکیش گەیشتینە هۆڵەکە، کۆبوونەوەکە لە تەواوبووندا بوو. پێش نانی ئێوارە، لەســەر مەجوعمەکان، چایی، ئاومیوە و ســۆدا دانرا بوو. میواندارەکەمان (قاســملوو) بە گاڵتەوە گوتی: «کاتی خواردنەوەی ئەو خواردنەوانەیە کە ئیشتیامان دەکاتەوە، بەڵام لێرە کەس مەشرووب ناخواتەوە» پاشــان گوتی: «دیارە ئەم بڕیــارە بیانییەکان ناگرێتەوە» هێشتا وتەکەی تەواو نەکردبوو کە بتڵێک ویسکییان هێنا. نە جاناتان و نە من، هیچکاممان، حەزمان لە ویسکی نەبوو، بەڵام دیارە ئەوە ڕێزێکی تایبەت بوو کە لە ئێمە نرابوو.

هەرچەند زۆربەی کوردەکان موســوڵمانی «سوننە»ن، بەڵام داب و نەریتە مەزهەبییەکان زۆر بە قورســی وەرناگرن. لەگەڵ ئەوەشدا، ئێمە لە کۆبوونەوەیەکدا بووین کە کەســایەتییە سوننەکان و چەند کەسێکی ئاینییشــی لێبــوو. هەربۆیــەش، بەڕاســتی گونجاو نەبوو ڕێوشــوێنە ئاینییــەکان لەبەرچــاو نەگرین. ئــەم چیرۆکە، ڕەنگە زۆر ئاســایی بێتە پێشچاو. بەڵام ئەگەر وەبیری بێنینەوە کە لەو کاتەدا پۆلیسی ئیسلامی

و یان شـتێکی وەک ئەو ناوە، سـەبارەت بە هەموو شتێک و لە هەموو شـوێنێک کەشـێکی تۆقێنـەری خولقاندبوو و هەرکەسـێک کە گومانی شـکاندنی ئەو بڕیارە توندئاژۆیانەی لەسەر بوایە، بەتوندی سزا دەدرا، ئەوسا تێدەگەین کە ئەو چیرۆکە لەجێی خۆیدا گرینگە. لە تاران شتێکی وەها نەبوو. لێرە هەبوونی بتڵێک ویسکی، لەڕاستیدا، دەرخەری بەهایەکی پێداگوژیک بوو. قاسملوو، بەو شێوە، دەیویست هەموو لەوە تێبگەیەنێت کە هەر کەسـێک ئازادە، بەپێی ویژدانی خـۆی هەڵسوکەوت بکات، بە بێئەوەی مافی ئەوەی هەبێت بۆ چوون و یاسای خۆی بەسەر خەڵکی دیکەدا بسەپێنێت. ئەو کردەوە، لە ڕاستیدا، بەجۆرێک وانەیەکی بچووک لە لائیسیتە و تولێرانسی دەنواند و ئەویش بە بێ پەنابردنە بەر هەرا و زەنا و وتاردان و خوتبە دادان. دیارە، مەبەسـتی عەبدولڕەحمان ئەوە نەبوو کە ببێتە هۆی شۆک بوون و بزواندنی کەسایەتییە سوننەکان کە بڕیـار بوو پێکەوە نان بخۆین. جگە لـەوەش، گومانی تێدا نەبوو کە لە نێوان ئەو کەسـایەتییانەدا، کەسانێک هەبوون کە «جاش» بوون، واتە هاوکاریـی ڕێژیمیان دەکرد و زانیارییـان بۆ دەناردنەوە. هەر بۆیەش، شـکی تێدا نەبوو کە ڕێژیم لەڕێی ئەم سـیخوڕ و جاشـانەوە زانیاری دەسـتدەکەوت کە ڕێبەری کوردەکان بە خۆشـیی نوێنەرانی شەیتانی گـەورە و شـەیتانی بچووک (لەوکاتەدا ڕێژیمی ئێران، نێوی شـەیتانی گەورەی لە ئامریکا و شەیتانی بچووکی لە فەرانسە نابوو)، خوانی مەی خواردنەوە دەڕازێنێتەوە. قاسـملوو بەم کردەوەی خۆی، دەیویست بە هەموویان و لەوانە، ڕۆژنامەنووسە بیانییەکان نیشان بدات کە «جیاواز بوونـی کوردەکان» تەنیا دروشـم نییە و سـەرەڕۆیی ئیسـلامی لێرە نایبڕێت.

دیـارە چیرۆکـی مـەی خواردنەوە، تەنیـا نمونەیەکی بچـووک بوو. ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئاریشەی جیددیتر وەکـوو دابونەریتی کۆنوسـواو، قورسـایی نەریتە عەشـیرەییەکان، پێگـەی ژنان لـە کۆمەڵگەدا و...هتد لـە ململانێدا بـوو. بێگومان ئەو لە

ڕێکخستنی حیزبەکەیدا ئەو بابەتانەی لەبەرچاو بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ئاریشـــەگەلەی نەدەکردە دەســـتەچیلەی کردەوەیەک کە لەگەڵ باوەڕە ڕاگەیەندراوەکانی خۆی لە دژایەتیدا بن.

ئەو هەرگیز لەو زمانە دووفاقیەی کە لە تاران و لەناو ئەم ڕێبەرانەی تــازە لــە تاراوگە گەڕابوونەوە و بــە تایبەتی لەنــاو «لائیکەکانی هێڵی ئیمام»دا باو بوو، کەڵکی وەر نەدەگرت، زمانێک کە ڕێبەرانی نوێی تاران بــە کەڵک وەرگرتن لەوە، ڕاگەیەنــدراوە بەناو دێموکراتیکەکانی خۆیان دەرخواردی خەڵک دەدا و بەتایبەت فێڵیان لە بەردەنگە ئورووپاییەکانیان دەکرد و بەنێوی «شۆڕش» پاساویان بۆ دڕندانەترین سەرکوتەکانیان دەهێنایەوە.

لەکاتــی گەڕانــەوە لە کوردســتان، یەکێک لەم ڕێبــەرە نوێیانە کە لە کۆنــەوە لە پاریس دەمناســی، بانگــی کردم بۆ ئەوەی ســەبارەت بەو شــتەی کە لە بارەی شــەڕ و هەڵسوکەوتی هێزەکانی ڕێژیم، بەتایبەت «دادگاکانــی شــۆڕش» نووســیبووم، نارەزایەتیی خــۆی دەرببڕێت و لۆمەم بکات. ئەو دەیگوت کە من لە دەرئەنجامی ڕوانگەی بەرتەســکی ڕۆژئاوا سەبارەت بە مافی مرۆڤ گومڕا کراوم»و توانای تێگەیشتن لە «ڕیشــە گەلییەکانی شۆڕش»م نەبووە و ئەوەش کە «تۆ لە ئێران هیچ تێنەگەیشــتوویت» و دواجاریش ئەوە کە «(حاکمی «گەڕۆک» سادقی خەڵخاڵی) بۆ گەلی ئێمە وێناکەری غەززەبی خودایە».

ئەگەر بڵێم کە قاسملوو لەو جۆرە مرۆڤانە نەبوو، کەمم گوتووە. لانیکەم سەبارەت بەو نموونەیەی کە بۆ خۆم شاهێدی بووم و هەروەها لەسەر بنەمای گێڕانەوە وێکچووە بەراورد کراوەکان کە لەو ســەردەمەدا کۆم کردبووەوە، دەتوانم شــاهێدی بدەم کە بیرم نایە لەلایەن کوردەکانەوە هیچ چەشــنە ســەرکوت و یان ئێعدامێکی دەســتبەجێ لەدژی زیندانیی دوژمنەکانیــان و یــان لەدژی ئەو کەســانەی کە هاوکاریــی دوژمنیان دەکــرد، ئەنجــام درابێــت. قاســملوو ئــەوەی ڕاگەیاندبــوو و بۆخۆی چاوەدێــری دەکــرد. ئەم بابەتــە پێگە و کەرامەتی ئــەو بزووتنەوەیەی

دەبــردە ژێر پرســیار کە ئەو ڕێبەریی دەکرد. چونکــە مرۆڤ ناتوانێت لەلایەکــەوە بۆ دەســتەبەرکردنی ئارمانجێک خەبات بــکات و لەلایەکی دیکەشەوە، بەنێوی پێویستی خەبات، چاوپۆشی لە لادان و هەڵەی ئاوا بکات.

بەرنامــەی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران لــە خودموختاریدا کــورت نەدەکرایەوە. ئــەم بەرنامەیــە کۆمەڵێک لە ئامانجــە ئابووری، کۆمەڵایەتــی و فەرهەنگییەکانی لەخۆ دەگرت کــە بەرابەریی نێوان ژن و پیاو، پەروەردە و بارهێنانی زۆرەملی بۆ هەمووان، ئازادی سیاســی و مەزهەبی، جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت و ســەربەخۆیی دەســەڵاتی دادوەری لەوانــە بوون. ئــەم ئامانجانە، درێژخایەن و لــە هەمانکاتدا، هەڵگری بەهاگەلێک بوون کە بە باوەڕی قاســملوو دەبوو لە ئێستاشــدا بەکردەوە بکرێن. قاسملوو بە جوانی دەیزانی کە ئەو دابونەریتانەی بە درێژایی تەمەنی بەرەکان جێگیر بوون و هەروەها ئەو چەوســانەوەی کە دەرحەق بە ژنان و کچان دەکرێت، بە نووکی خامە ناســڕدرێنەوە، بەڵام هاوکات، هەمیشە ڕێگاچارە و ئیمکاناتێک هەن کە مرۆڤ دەتوانێ لەرێی ئەوانەوە نیشــانی بدات کە دیاردەکان ئەگەری گۆڕینیان هەیە و نەریتە چەند سەد ساڵەکان، یاساگەلێکی هەرماو و نەگۆڕ نین.

بەهەرحاڵ، قاســملوو لە هەر دەرفەتێکــی گونجاو کەڵکی وەرگرت و لــە هیچ هەوڵێــک بۆ جێگیرکردنی ئەو بەهاگەلە دەســتی نەدەگێڕایەوە. لەبیرمە کە ڕۆژێک لەهەمان گوندی بچووک، قاسملووم بینی کە لەسەر کێشە شەخسی و نهێنییەکانیان سەرقاڵی ناوبژیوانیی لە نێو خەڵکەکەدا بوو. من تەنیا هەستم بە ئاڵۆز بوونی بابەتەکە دەکرد، چونکە باسەکان تێکەڵ بە هەراوزەنا و قەرەباڵغی بوون. بە وردی نەمدەزانی سەبارەت بــە چی قســە دەکەن، بەڵام ئەوەندەی تێگەیشــتم، کێشــەی نێوان دوو بنەماڵە بوو لەســەر بابەتگەلێک وەک هاوســەرگیری یان جیابوونەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە دیلمانجی لێ نەبوو، لەوە زیاتر هیچ تێنەگەیشتم. بێگومان بابەتەکە ببووە هۆی هەڵچوونی کەسانی تێوەگلاو لەو کێشەیە.

قاســملوو بە سەبر و تاقەتەوە گوێی بۆ قسەی هەموویان شل کردبوو و تەنانــەت داوای لــەو کەســانەش کە تــا ئەوکاتە قســەیان نەکردبوو دەکرد قسەی خۆیان بکەن، لەوانە ژنێک هەبوو کە قسەکانی بە ئاشکرا دەبووە هۆی بێزاریی بەشــێکی زۆری ئامادە بووان، بەڵام ناچاربوون هەتاکۆتایــی گوێ لە قســەکانی بگرن. کاتێک ســەبارەت بەو ڕووداوە پرســیارم لە قاســملووکرد، بەگاڵتەوە وەڵامی دایەوە: «دەڵێن شۆڕش لــە وڵاتێکــدا هەرگیز ڕوونادات. من بەوەش ڕازیم کە ئەو شۆڕشــە لە گوندێکــی بچووکدا تاقی بکەمەوە. ئێــوە بینیتان کە ژنانی ئێمە خاوەنی چ تواناگەلێکن».

قاســملوو لە هەموو بوارێکەوە کەسایەتییەکی دەگمەن و هەڵکەوتوو بــوو، هەم وەکــوو ڕێبەری یەکێک لــە لەمێژینەتریــن و جێگرتووترین بزووتنــەوە ڕزگاریخوازانــەکان لە نێــوان گەلەکەیدا و هــەم لە بواری هەڵکەوتوویی خۆیەوە، بەرفراوانی ڕوانگە نێونەتەوەییەکان و ئەو توانا دەگمەنەی کــە هەیبوو. ئەم تایبەتمەندییانە ڕێگەی پێدەدا کە وێناکەری نەریتــەکان و بەهــا لەمێژینەکانی گەلەکــەی لەناو بەهــا جیهانییەکانی کۆتایــی ســـەدە، واتە ئــازادی و دێموکراســی و جیهانگەرایی بێت. ئەو بــۆ هەمــوو خەڵکەکە، کەمتر ناســراو بوو و خەڵکێکــی زۆر تەنیا پاش مەرگەکەی لەبوونی کەسایەتییەکی ئاوا ئاگادار بوونەوە.

دیارە ئەوە، بەو مانایە نییە کە ئەو پیاوێکی گۆشــەگیر و پڕ لە ڕەمز و ڕاز بــوو. ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، زیاتــر لەوەیکە ڕێبەرێکی شــەڕکەر بێت، ڕێبەرێکی سیاســی بوو. ئەو پیاوی تێکەڵبوون و دیالۆگ بوو. ئەو بۆ دەستەبەرکردنی ئارمانجەکەی، سەرتاسەری دونیای ژێر و ژوور دەکرد. هەرگیز بەقەدەر ئەوکاتانەی کــە لەگــەڵ پێشــمەرگەکانی لــە کوخێکی گڵینــە و لەقووڵایــی دۆڵێکی دوورەدەست لە ناوچە سنوورییەکانی ئێران و عەراق دەژیا، کەیفی ساز نەبوو. لەم ناوچانەدا زۆرتر لەلایەکەوە بۆ لایەکی دیکە شــوێنەگۆڕکێی دەکرد، بەڵام هەمیشــە کتێبخانەکەی لەگەڵ خۆی بۆ شــوێنە نوێیەکەی

دەگواستەوە.

قاسملوو عاشقی کتێبی چاک و شەرابی چاک بوو، بەڵام هەمیشە یەکەمەکەی بەلاوە گرینگتر بوو. ئەو چ لە پشت مێزی نان خواردن بوایە لە بەرهەیوانێکی پاریس و چ خواردنێکی سادەی لە بەردەستدا بووایە لە زستانێکی تووشی شوێنێکی دوورەدەستی شاخەکانی کوردستان، بە یەک ڕادە هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. ئەو لە تەمەنی ٥٩ساڵدا ـ ٢٢ی دیسامبری ١٩٨٩، تەمەنی دەبووە ٥٩ ساڵ ـ ئارامیی بیرمەندێکی ڕۆژهەڵاتی، جووڵە و زیندوویەتی لاوێک، پرسۆکیی زانستنامەنووسێک و ئیشتیای مرۆڤێکی شادمان و سەرزیندووی پێکەوە هەبوو. قاسملوو لە پەیوەندی لەگەڵ باوەڕەکانیدا، نەرمیی نەدەنواند و لەسەرپەرەشتی کردنی شۆڕشگێڕەکانیدا پراگماتیست بوو، وادیار بوو کە بە ئاسانی، ئەو سەرسەختییانەی لە خەباتی سیاسی ـ نیزامیدا، پێویستین، بە دڵەڕاوکێ وردەکانی مامۆستایەکی زانکۆوە (پیشەی پێشووی) گرێ دەداتەوە.

ئەو کە پلەی دوکتورای هەبوو لە بواری ئابووریدا، عاشقی تاریخ و ئەدەب بوو و شارەزاییەکی وردبینانەشی لە شیعری کوردی و عەرەبیدا هەبوو. هاوکات، بەحەزەوە بە هێنانەوەی، وتە و بورهان و شاهێد، باسی هۆگۆ (Hugo)، بوودلێر (Baudelaire)، واڵت وایتمەن (Walt Whitman) و تووماس ئێلیۆتی (Thomas Eliot) دەکرد. قاسملوو مرۆڤێکی خاکەڕا، ڕۆشنبیر، بە بیری کراوە و ئامادەی خزمەتکردن بە خەڵک بوو. ئەو لە کەڵک وەرگرتن لە تەنز و گاڵتەدا، وەکوو لێهاتووییەکەی لە بەکارهێنانی شەش زماندا، وەکوو زمانی قسە پێکردن و نووسین، کارامە بوو. هەموو ئەو کەسانەی کە ڕۆژێک لە ڕۆژان قاسملوویان بینیبێت، بەم دەستەواژانەوە قسەی لەسەر دەکەن. هەموو، بریتی لە لایەنگرەکانی ئەو بزووتنەوەیەی کە ئەو ڕێبەریی دەکرد، ڕۆشنبیرەکان، پزیشکەکان، سەفیرەکان، وەزیرەکان و سیاسەتمەدارەکانی حیزبەکان، بە چەپ و ڕاستەوە، هەرکە گفتوگۆیەکی تەنانەت دووریشیان لەگەڵ

ئـــەو وەبیر بێتـــەوە، دان بەوەدا دەنێن کــە کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی قاسملووەوە. لەم سەدەیەدا (سەدەی بیستەم) کەمتر کەسێک دەتوانێت بڵێت کۆدەنگییەکی ئاوا لەســـەری هەیە. زیاتر لە بیســـت ســـاڵ بەســـەر کوشـــتارەکەی ڤییەندا تێپەڕیوە. هێشتاش جینایەتەکە بێسزا ماوەتەوە. بێگومان، دوکتور قاسملوو مەبەستی سەرەکی ئەم جینایەتە بوو. بەڵام ئـــەو تاکـــە قوربانی نەبوو. هـــەردوو هاوڕێکەی، واتـــە عەبدوڵڵا قادری ئـــازەر، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێـــران لە ئۆرووپا و پرۆفســـیۆر فازڵ ڕەســـوولیش، کـــوردی عەراقیی دانیشـــتووی ڤییەن، کە لە ڕێکخســـتنی ئـــەو دیدارەدا ڕۆڵـــی هەبووە کوژران. بە کوشـــتنی شـــاهێدەکان، بکوژەکان دەیانویســـت جینایەتێک ئەنجـــام بدەن کە هیچ بەڵگەیەکی لەدوا بەجێ نەمێنێ. جگە لە بەشـــداربووانی ئەو دانوســـتانە، هیچ کەســـێکی دیکـــە لەشـــوێنی کۆبوونەوەکە ئـــاگادار نەبـــوو. ئەگەر یەکێـــک لە ئێرانییـــەکان بەهۆی دەســـتەپاچەیی و شـــڵەژانی خۆیانەوە برینـــدار نەبووایـــە، کەشـــف کردنی ئـــەو جینایەتە چەندیـــن کاتژمێری دەخایاند و بەو شـــێوەیە، جینایەتکارەکان کاتی پێویستیان لەبەردەستدا دەبـــوو بۆ ئەوەی بەبێکێشـــە ئەو وڵاتە بەجێبهێڵـــن. بەڵام وەک دەڵێن، زیخێـــک لە پێڵاوەکـــەدا مابووەوە و پاش ڕێکخســـتنەوەی ئەو دۆخەی کە کوشـــتارەکە تێیدا ڕوویدا بوو، ناســـینەوەی شوناســـی بکوژەکان و پشتڕاست کردنەوەی ئەوەیکە گومانی تێدا نییە کە ئەو جینایەتە لەلایەن دەوڵەتێکـــەوە ئەنجامـــدراوە، بە بێکات بەفیڕۆدان و بێکێشـــە جێبەجێ کرا.

پۆلیســـی ئۆتریش، پـــاش خاوەخاو کردن و خۆ لـــەکار دزینەوەیەکی درێژخایـــەن، دواجـــار لە مانگـــی نۆڤامبـــری ســـاڵی١٩٨٩دا، واتە پاش چوارمانگ، ســـزای دەستبەســـەرکردنی نێونەتەوەیی لە دژی ئەندامانی باندی بەشـــدار بوو لـــەو کۆبوونەوەدای ڕاگەیاند. ئەم ســـزایە هەرگیز جێبەجێ نەکرا. بکوژەکان لەمێژ بوو گەڕابوونەوە بۆ ئێران. سەرپەرەشتی بانـــدی بکـــوژەکان، پلـــەی بەرزکرایـــەوە و پۆســـتی باڵای پێـــدرا. پێش

لەوەش، دەسەڵاتی سەرەڕۆی ئێران پێرستێکی دوور و درێژی لە کوشتنی دژبەرەکانی خۆی لە دەرەوەی وڵات، لە کارنامە ڕەشەکەی خۆیدا تۆمار کردبوو و کوشتنی قاسملووش دواهەمینی نەبوو. لە١٧ی سێپتامبری١٩٩٢دا، دوکتور سادقی شەرەفکەندی، جێگرەوەی دوکتور قاسملوو، لە ڕێستوورانتێک لە بێرلینی ئاڵمان کوژرا. گۆڤاری تایم، ساڵی ١٩٩٤ وێڕای بڵاو کردنەوەی لێکۆڵینەوەگەلێک ئاشکرای کرد کە لە ساڵی ١٩٧٩وە تا ئەوکاتە، زیاتر لە ٦٠ دژبەری ڕێژیمی ئێران، لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران کوژرا بوون.

کاتێک دەڵێم جینایەتی دەوڵەتی، مرۆڤ دەستبەجێ بیری بەلای سود و بەرژەوەندی و هۆکارە دەوڵەتییەکاندا دەچێت. بێگومان کۆماری ئیسلامیش لەو وڵاتانەدا کە نێردراوە جینایەتکارەکانی، جینایەتیان خولقاند، هۆکاری پتەویان بۆ ڕازیکردنی ئەو وڵاتانە بەدەستەوە بووە، چونکە بەگشتی، نە بەدواداچوونیان بۆکرا و نەدادگایی کردنێک هاتە ئاراوە و ئەگەریش بە دەگمەن دادگایی کردنێک وەک ئەوەی لە بێرلین کرا بەڕێوەچوو و بکەرەکانی جینایەتەکان دادگایی کران، لایەنی سکاڵاکەر، هەرگیز نەیانتوانی ئەو کارگێڕ و شاهێدانەی کە بە فەرمی دەوڵەتی ئێرانیان تاوانبار دەکرد بەوەیکە دەستیان لەو جینایەتەدا هەیە، لەسەر کورسیی شاهێد دانیشێنن. لە هەموو ئەو وڵاتانەدا، سەرەڕای ئەوەیکە دەزگای دادوەرییەکەیان ناوبانگی سەربەخۆییان دەرکردووە و تەنانەت هەندێجاریش دادوەرێک یان سەردۆزگەرێکی (دادستان) چاوقایم هەڵدەکەوت کە بۆ جێبەجێ کردنی دادپەروەری پێداگری دەکرد، بەڵام هەمیشە بێئاکام دەمایەوە و سزا نەدان وەکوو بنەمایەک ڕەچاو دەکرا.

کوشتنی دوکتور قاسملوو بەرەورووی خەمساردی نەبووەوە. لەگەڵ ئەوەشدا، نەبووە هۆی نیشاندانی هەڵوێستێکی چاوەڕوانکراو و شایستەی کەسایەتیی دوکتور قاسملوو لەلایەن بنیاتەکانی نێو دێموکراسییەکەی ئێمە. ئەوانەیکە بە سەرنجدان بە جێگەوپێگەکەیان،

دەبوو بیزانن، دەیانزانی. بەڵام ئەو ڕۆژە، جگە لە دۆستانی قاسملوو و ئارمانجی کوردەکان و هەروەها کۆمەڵێک ڕۆژنامەنووس کە بابەتەکە بەلایانەوە گرینگ بوو، کەس ئەوی لەبیر نەبوو. لەو ڕۆژەدا دۆستەکانیان لەدەوری تابووتی شەهیدەکانی ڤییەن کۆبوونەوە و لە گۆڕستانی پێرلاشێز وەکوو دوا ماڵئاوایی، ڕێزیان لێگرتن. بەڵام لە دەرەوەی گۆڕستانی پێرلاشێز، بێدەنگییەکی بەرفراوان زاڵ ببوو و ناکرێت بە بیانووی ترس لە توورەیی ڕێژیمی مەلاکان پاساوی بۆ بدرێت. ئەم هەڵسوکەوتە لەوپەڕی شوورەییدا دەتوانێ ڕاچڵەکێنەر بێت، بەڵام هەرچۆنێک بێت ئەوە ڕاستییە و شتێکی نوێش نەبوو.

جارێکی دیکەش لە دەرئەنجامی ڕووداوێکی تراژیکدا، چەشنێک بنەمای ئاسنینی جێی پەسەندی هەمووان لە کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی - دیپلۆماتیکە نێونەتەوەییەکاندا پشتڕاست دەکرایەوە و ئەویش ئەوەیە کە هەرچی کەمتر سەبارەت بە کوردەکان قسە بکەی، زەرەر و زیانی کەمترت بەردەکەوێ. قاسملوو لەکاتی ژیانی خۆیدا بەرەوڕووی ئەم مێتۆدەی دوورەپەرێزی لە کوردەکان بووەوە، مێتۆدێک کە تەنانەت مەرگەکەشی تێکی نەدا. بەدڵنیاییەوە، ئەوە بابەتێکی شەخسی نەبوو - قاسملوو دەیزانی کە دەتوانێت حیساب لەسەر دۆستانێکی زۆر، تەنانەت لە ناوەندەکانی دەسەڵاتیشدا بکات - و بینیشمان کە چلۆن، شارەزایی ئەو لەمێژوو، بووە هۆی پوختەبوونی ئەندێشە سیاسییەکانی. بۆ قاسملوو، تەریک کەوتنەوەی کوردەکان دۆخێکی ستراتژیک بوو و هەربۆیەش، خواستی خودموختاری بۆ کوردەکان لە ئێرانێکی دێموکراتیکیشدا خواستێکی تاکتیکی نەبوو و ئەم خواستە سەبارەت بە ٢٥ میلیۆن کوردیش وەڕاست دەگەڕا (ئەم ژمارانە، تایبەت بەو سەردەمەن. ئەمڕۆکە حەشیمەتی کوردەکان نزیکەی ٣٠ میلیۆن کەسە).

ڕۆژێکیان قاسملوو بەشێوەیەکی دیکە ئەو بابەتەی فۆرمووڵە کردبوو. من ئەمڕۆکە دەقاودەقی وتەکانی ئەوم بیر نایەتەوە، بەڵام لە ناوەرۆکەکەی دڵنیام. قاسملوو لەبەر چاوی ڕای گشتی دەیگوت

کە کوردەکان بۆ هەموو کێشەن و ئەوە خودی کوردەکانن کە دەتوانن کێشەکە چارەسەر بکەن. بە گوتەیەکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاستی دیموکراتیک و تەژی لە ئاشتەوایی‌دا، گەلی کورد کە وڵاتەکەی سنوورەکانی چەند وڵات دەگرێتە خۆی، ئەگەر ڕێز لە کولتوور و زمانەکەی بگیرێت و وەکوو هەموو کەمینە نەتەوەییەکان چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە بگرن، لەو حاڵەتەدا، گەلی کورد وەکوو هۆکارێکی بەهێز لە هاوکێشەکاندا ڕۆڵ دەگێڕێت و دەبێتە هۆی ئاشتی و گەشەکردنی ناوچەکە و لەم بوارەدا، ئورووپا وەبیر دێنێتەوە. لە ئێستادا، ئێمە هێشتا زۆر لەو ڕێگاچارەیە دوورین، بەڵام کێ دەزانێ، ڕەنگە ڕۆژێک..

Une Européenne au pays des Kurdes

Nasrin Qasemlou

Tr: Nahid Hosaini